

4° Chir. 57.

Pl⁸ 4056

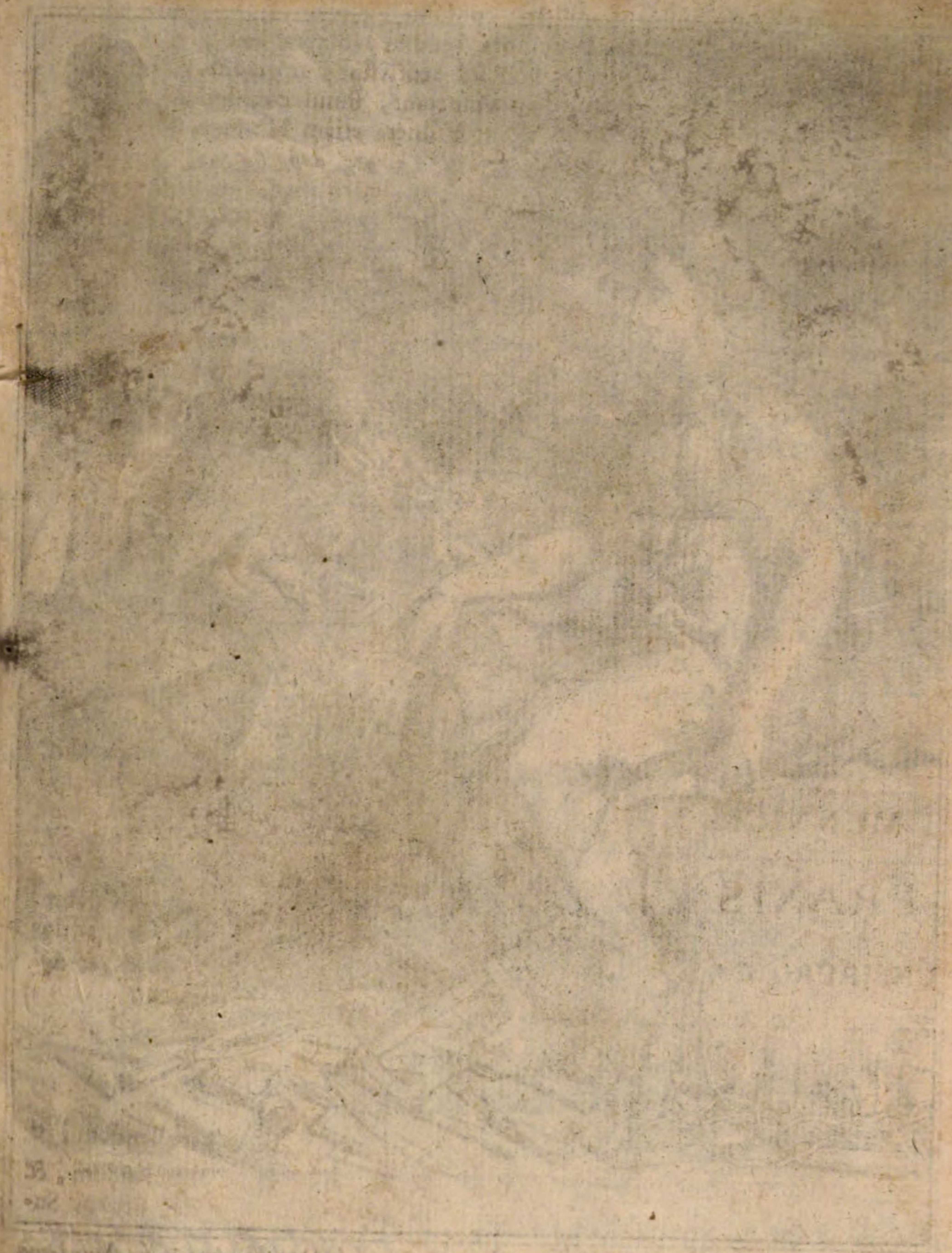
Med.

Chirurg. gen.

Munichs

22.

4° Chir. 57.

Fl⁸ 4056

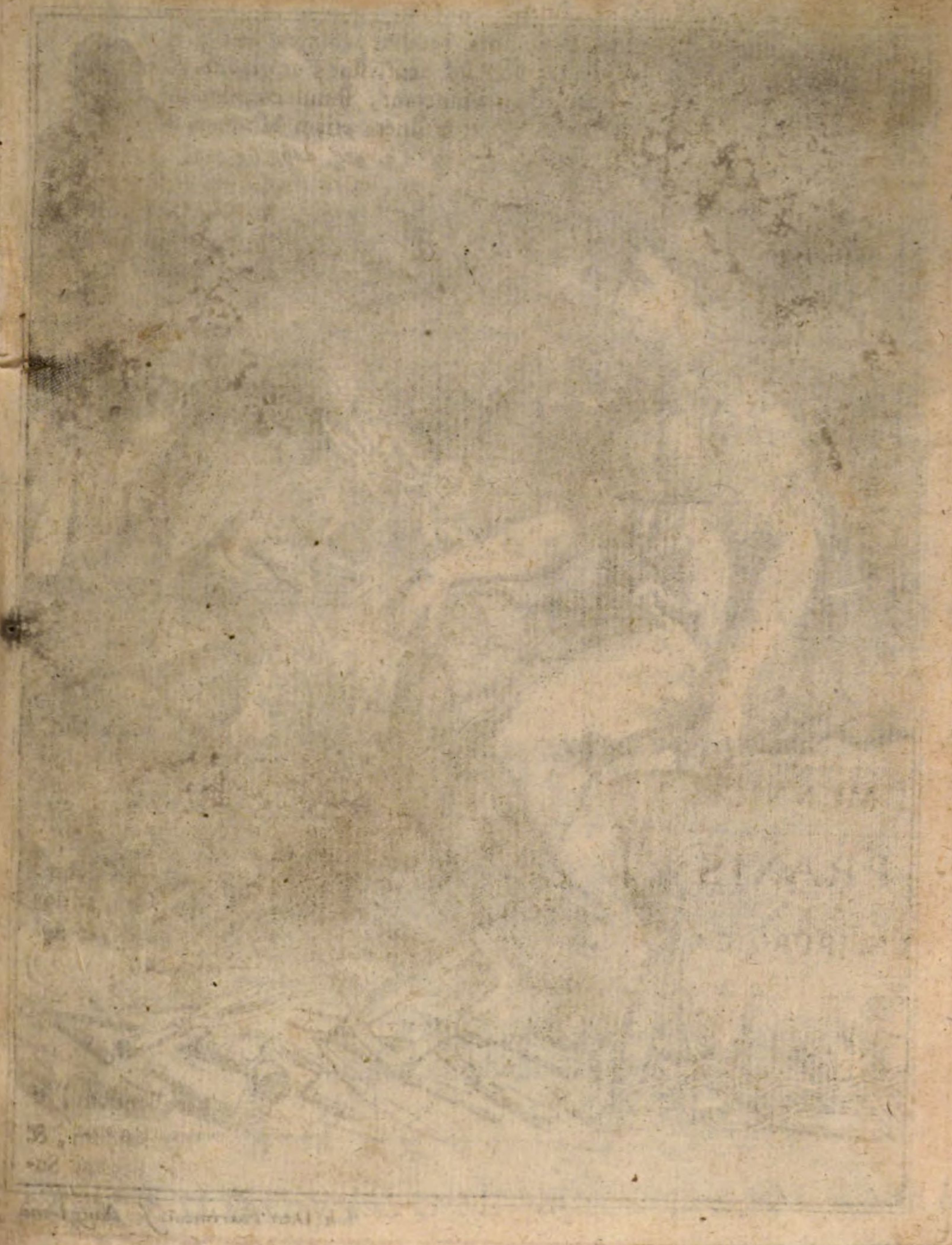
Med.

Chirurg. gen.

Munich

22.

Ioh: Dan: Hartman. sc: Aug: Vind.

3: th
JOHANNIS MUNNICKS,

Doctoris & Professoris Medici,

CHEIRURGIA,

A D

PRAXIN HODIERNAM

A D O R N A T A.

R
I N Q U A

VETERUM pariter, ac NEOTERICORUM

Dogmata dilucidè exponuntur.

A M S T E L O D A M I,

Apud LUDOVICUM MALCOMESIUM.

M. DCCXV.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

V I R I S

Nobilissimis, Gravissimis, Amplissimis,

D. JOANNI BORRE

van AMERONGEN, J^{cto},

Supremi Fœderatorum Belgarum Senatus, qui
Hagæ Comitum est, nuperrimè membro,

D. ARNOLDO SPOOR, J^{cto},

Illustrium Ordinum nomine ad Cameram Rationum
hujus Provinciæ quondam delegato,

CONSULIBUS;

NEC NON

INCLYTO

Reipublicæ ULTRAJECTINÆ,

SENATUI,

ACADEMIÆ CURATORIBUS,

JOH. MUNNICKS, S. P.

On selectum quidem ILLUSTRISSIMI
PROCERES, sed per studiorum laxamenta
concinnatum quaecunque hoc opus, & siste-
re vobis, & ad judicii vestri solem examinare, tam of-

D E D I C A T I O.

ficii mei ratio, quam debita summis vestris meritis observantia postulabat. De Cheirurgia enim agitur, Artis Medicæ parte cum antiquissima, tum maximè certa & evidente: namquè in aliorum morborum curationibus quum dubitari possit, secunda valetudo Medicinæ, an corporis beneficio contigerit; in hac parte, quæ manu curat, evidens est, omnem profectum, ut aliquid ab aliis adjuvetur, hinc tamen plurimum trahere? imò nonnunquam in totum pendere. Hæc nihilominus, haud absquè summa injuria, sequioris ævi temporibus à Medicina ità sejuncta fuit, ut si redirent prisci Rei Medicæ antistites, artem hanc, tanta cum industria ab ipsis excultam, tam mutilam nunc, & à corpore suo divulsam, deplorarent, ac in ipsa Medicina Cheirurgiam quærent, eamque exulantem omni studio revocandam restituendamque prædicarent, contenderent.

Quicquid hujus est, in chartarum harum angustias contractum, vestris oculis subicere non dubitavi. Dedi equidem, quod hoc quidem tempore optimum videbatur è literario meo proventu publicam in lucem prodere. Cætera benevolentia vestra commendabit, qua me publicis Academiae vestræ muneribus admotum, non promptè minus suscepistis, quam constanter hactenus fovetis.

LECTORI BENEVOLO.
CHEIRURGICAM ARTEM

AMANTI, S.

Haud immeritò actum agere videar, quod potest tot laudatissimos auctores Cheirurgiam scribere voluerim. Sed quamvis hoc viri multi, ingenio præstantissimi atquè in praxi versatissimi, tentaverint; non tamen, quod pace ipsorum dixerò, ob multa antehac obscura admodum, id hætenus peregisse videntur. Multum egerunt, inquit Seneca, qui ante nos fuerunt; sed non peregerunt. Multum adhuc restat operæ, multumque restabit. Neque ulli nato, post mille secula, præcidetur occasio, aliquid adhuc adjiciendi. Cum itaque, ab aliquot retrò annis, major in Medicina lux affulserit; multò felicius hoc beato nostro seculo tentari id posse existimans, manum operi admovi, atquè Cheirurgicam Praxin, demptis ubiquè supervacuis, propositisque solis necessariis, in ordinem redigere constitui. Desudavi multum, ex Veterum pariter, ac Recentiorum fundamentis, ità librum hunc conscribere, ut in arte provectioribus non solum, sed & ipsis posset inservire tyronibus, Quod an consequutus sim, æquissima tuo judicio luberè committo. Vale, & nostris laboribus fructuere.

In limatum & tersissimum.

OPERIS
CHIRURGICI CODICEM,

Auctore Clariss. Medico

JOHANNE MUNNICKS.

Antecessore Ultrajectino.

Uisquis es, appropera, totumque huc mentis acumen,
Dirige, qui penitus vulnera nosse cupis,
Vulnera; non animis & amantum infixæ medullis,
Qualia vel Flaccus, Naso vel ipse tulit;
Sed nimium fœdâ stillantia vulnera tabe,
Cum ferrum, aut ferro savior ignis agit;
Urendusque jacet, qua parte est saucius æger,
Aut trepidus miserè membra secanda dolet:
Sævities nihil ista nocet, corpusque jacentis
Ne pereat totum, pars benè parva perit.
Omne quis unguentum, ruptos quis turpiter artus,
Ossaque quis memoret fracta, quis omne malum?
Singula charta VIRI surgentis ad alta loquatur,
Sunt nimis à curis hæc aliena meis.
Castor gaudet equis, enarrant vulnera miles
Et Medicus, ventos navita, pastor oves!
Mille ego prudentum volvo responsa, tuasque,
Roma vetus, leges explicuisse meum est.
Nec me scire juvat, quid sint gangræna, tumorque,
Quid cruor, & sanies, cumque liene jecur.
Scire tuum majus scis esse, ubi, docte Machaon.
Extinctos habili scis secuisse manu.
Rimarum parvum dissecto in corpore mundum,
Nexaque demonstras ordine cuncta suo.
Quanta DEI ex uno laus nata cadavere, quantus
NUMINIS ex ipso pulvere surgit honos!
Copia quæ rerum, quantus tibi militat usus,
Agmina morborum quantaque quotque domas!
Principiis prudens obstas, languentibus adstas
Ipse vigil: vigiles debilis æger amat;
Inde fit, ut Medicâ tot Febribus arte fugatis,
Famæ etiam claris proripere rotis.
Laurus eat circum crines gaudentis, & ævo
Stet longo, Patriæ, Te medicante, salus.

L. V. POLL.

P R A-

JOHANNIS MUNNICKS

Doct. & Prof. Medici

PRAXIS CHEIRURGICÆ

LIBER PRIMUS

DE

TUMORIBUS PRÆTER NATURAM.

CAPUT PRIMUM.

De Tumoribus in genere.

TUMOR Græcis $\sigma\upsilon\chi\eta$ corporis eminentiam sonat. Hæc autem consideratur, vel secundum naturam, ut in capite, ventre, juncturis, cæteris. Vel naturæ modum excedens, quemadmodum in Mammis lacte turgentibus, & in Ventre Mulieris prægnantis. Vel præter naturam, ut in omni Tumore nonnaturalis actione lædente.

II. Hippocrates generali nomine quemcunque tumorem $\sigma\iota\delta\eta\mu\alpha$ vocare consuevit, *Aphor. 34. sect. 4. & 37. 6.* ac passim aliis in locis. At potius cum Galeno nobis Oedema erit tumor peculiaris, mollis, non dolens, quique prementis digiti vestigium seu foveam exhibet. Arabes omnem omnino tumorem Apostema nuncupant: quæ tamen vox apud Græcos, significatione multo contractiore, solum Abscessum, *hoc est*, collectæ materiæ in pus, aut in alienam substantiam conversionem denotat. Igitur Apostematis seu Abscessus est angustius nomen, quam Tumoris, quia omnis abscessus est tumor, non contra.

Tumoris
Nomen.

A

III. Galenus

Definitio.

III. Galenus porrò Tumores modò inter morbos partium similarium recenset, alibi inter morbos organicos collocat, alibi ad continui solutionem refert. Verùm Avicenna in tumore omnis generi morbos reperiri statuit; ac proinde morbum esse compositum, unde tot tumoris definitiones promanarunt, ut videre est apud Galenum *lib. 13. Meth. cap. 1.* Tagaultium *lib. 1. de tumor. pr. nat. cap. 1.* Eustach. Rudium *lib. 1. de tumor. pr. nat. cap. 2.* Aquapend. *Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 1.* Pigræum *prax. Chir. lib. 3. cap. 1.* aliosquè. At verò si rem rectè perpendamus, significatumquè vocabuli tumoris & *ὄγκος* consideremus, ac tumoris essentiam per se contemplemur, Tumorem definiamus, quod sit *morbis in quo corporis nostri partes à naturali statu magnitudine auctà recedunt.* Vel simpliciter dicamus, *Tumorem præter naturam esse partium extuberantiam iusto maiorem,* atque adeò esse morbum figuræ, in magnitudine aucta.

Generales tumorum causæ.

IV. Vt autem propiùs intelligatur modus, quo plerique tumores excitentur, considerari debent 1. *Materia affluxus*, qui si non adlit, non datur tumor; verb. gr. si cadaver fustibus excipiat, nullus oritur tumor, quia sanguis, aliique humores in eo non fluunt, sed condensati ac coagulati sunt; Sin verò frigitur corpus vivum, ingentes oriuntur tumores, viz. ex sanguine in parte cuncta fluido, & nunc propter contusionem ibidem stagnante, 2. *Transitus impeditus*; etenim si via circulationis sit aperta, partibusque aliis communicetur, numquam fit tumor, 3. *Infarctio seu Inhesio materie*, quæ insolitam in magnitudinem partem distendit.

V. Similiter Guido de Cauliaco, Tagaultius, Pigræus, & plures alii, unanimiter statuunt Causas tumorum efficientes esse fluxionem & congestionem. Est autem Fluxio humoris in corpore motus ad aliquam partem, quæ eundem quantitate aut qualitate peccantem, sine sui læsione recipere non potest. Hinc sequitur, Fluxionem fieri aut parti mittentis robore, aut recipientis imbecillitate: Etenim in imbecilliores sese exonerare solent partes robustiores. Congestio verò est excrementorum in parte aliqua collectio, ob ejusdem partis imbecillitatem. Per hanc congestionem ferè frigidi tumores semper fiunt; calidi autem fluxione.

Speciales tumorum causæ.

VI. Speciale autem tumorum causæ, ut morborum omnium, sunt externæ, vel internæ. Externæ variæ sunt, viz. ictus, casus, crapula, motus longior aut vehemens, & similes. Enimvero cum quis ex alto ceciderit, aut baculo percussus fuerit, aut ab animali demorsus, si Flore Liberi Patris largiter sit perfusus, facilius in hujus vel illius partis tumorem incidet. Internæ tumorum causæ duæ sunt, Plenitudo sc. vel Impuritas, *hæc est*, Plethora, vel Cacochymia. Inflammationes Plethora gignit. Cæteros tumores Cacochymia ferè producit, ut Cacochymia Biliola Tumores Biliosos, Pituitosa Pituitosos, Melancholica Melancholicos, & sic porro.

VII. Diffe-

VII. Differentiæ verò ac varietates tumorum præter naturam sumuntur à natura illius, quod influit, ut Phlegmone nascitur à sanguine subacido, volatili; ac quantitate magis quam qualitate peccante. Erysipelas fit è sanguine bilioso, tenui, fervido. Oedema tumor est ex humore pituitoso, seroso. Scyrrhus tumor ab humore terreni, crasso, melancholico.

Tumorum
differentiæ.

VIII. Alii tamen dividunt tumores in calidos, aut frigidos. Calidos appellant, qui fiunt ab humore calido, sanguine, aut bile. Frigidos, qui ab humore frigido, pituitoso, aut melancholico. Hippocrates omnes calidos tumores appellat Inflammationes, neque id absque ratione; ita Erysipelas nil aliud est, quam Phlegmone à sanguine tenuiore, fervidiore, dicto bilioso.

IX. Tagaultius, Gormelenus, Severinus, tumorum differentias petunt ex quantitate, unde tumores dicuntur magni, mediocres, parvi; qualitate, hinc calidi, frigidi; substantia, ut molles, duri; symptomatibus, colore viz. & dolore, unde albi, nigri, lividi, rubri dolentes, indolentes; partibus affectis, hinc Ophthalmia, Peripneumonia, Pleuritis; Materiâ, à qua dicuntur sanguinei, biliosi, pituitosi, aquosi, flatulenti, melancholici. Quæ tamen omnes differentiæ inutiles sunt, quia non mutant formam tumoris, nec novam speciem consiunt; sique tumorum differentiæ ita essent considerandæ, plures eo referri possent, uti ad Phlegmonem Carbunculus, ad Erysipelas uterque Herpes, exedens atque miliaris, &c.

X. Sed Curationis principium cum ex ipsius morbi cognitione maxime pendeat, Signa præprimis consideranda sunt, tum Diagnostica, tum Prognostica. Itaque tumores aut in internis ac occultis partibus sunt, aut in apertis & externis. Qui in occultis oriuntur partibus, ex perfecta partium cognitione maxime deprehenduntur. Verum in apparentibus partibus tumorem esse, ex partis tumentis cum se ipsa, naturali statu & dispositione prædita, collatione cuique deprehendere promptum est. Etenim è partis extensione, dolore, rubedine, calore, duritie, &c, tumorem adesse facile cognoscimus: melius tamen hæc in specie, quam in genere exponuntur.

Tumorum
Signa Dia-
gnostica.

XI. Futurum autem tumorum exitum, aut conversionem, ex ipsorum differentia; materiæ sc. benignitate aut malitia, tenuitate aut crassitie, caliditate aut frigiditate, similibusque qualitatibus: item ex partis affectæ natura; robore puta, aut imbecillitate; nec non corporis universi dispositione deprehendimus. Sic tardioris sunt curationis tumores ex humore pituitoso, crasso, melancholico producti: Periculosiores, qui è sanguine acrisalino, aut bile generantur; qui partes occupant internas; qui circa vasa majora, articulos, nervos, partisque membranosas & tendinosas se exhibent; quique insignis sunt magnitudinis, & in corpore cacoehymico sese produnt.

Tumorum
Signa Pro-
gnostica.

XII. Solent verò quatuor potissimum modis terminari tumores; Nimirum Dissipatione seu Resolutione, Suppuratione, Induratione, Degeneratione in Gangrænam & Sphacelum. Dissipationis seu Resolutionis futuræ signa sunt, levitas membri affecti, deficientis pulsatio, tumoris, febris, cæterorumque symptomatum immunitio, emplastrorum vel cataplasmatum mador, haud secus ac si rore essent perfusa. At Suppurationem futuram indicant, dolor internus, pulsatio, calor, & febris increfcent, juxta Hippocratem *Aphor. 47. sect. 2.* Circa puris generationes, dolores, & febres magis accidunt, quam ipso facto. Suppurationis autem, quæ fit, & facta est, notæ versibus hisce contineri videntur.

*Durities longa, pulsus, dolor, & calor, aucti
Signant pus fieri, sed factum, dicta remissa
Sub digitis undans, albescens pars & acuta.*

Enimvero factæ suppurationis seu abscessus indicia sunt, partis affectæ levitas, remissio vel ablatio doloris, caloris, tensionis, pulsationis, ac duritiei tumoris. Tumor eminentior fit, & in mucronem subducitur, ac elevatur. Acuties præterea fit erosâ nonnihil cute, quam pus sensum corrodit, donec perforet.

Indurationem verò, quam nimius Repellentium, aut immodicus Resolventium usus non raro relinquit, indicant tumoris imminutio, & cum hac remanens durities.

Cæterum Degeneratio in Gangrænam ex nativæ caloris defectu, dignoscitur ex affectæ partis lividitate, aut nigredine, quibus nonnunquam graveolentia accedit. Hisce tamen Signis febres ingentes, dolores, inquietudines, vigiliæ, aliaque prava symptomata plerumque præcesserunt.

XIII. Denique tum ad Diagnosin, tum ad Prognosin plurimum considerare juvat Tumorum Tempora, quæ quatuor sunt; Principium nempe, quum pars intumescere incipit; Augmentum, quum intumescencia, dolor, cæteraque symptomata augmentur; Status, in quo symptomata summo in vigore consistunt, nec in pejus vegunt; Declinatio, cum ea imminuuntur. Hæc autem tempora considerare maximè necessarium est, quoniam remedia, quæ in principio prosunt, nocent in augmento & statu; & vicissim quæ prosunt, nocent in principio.

Tumorum
generalis
Curatio.

XIV. Ut autem tumor præter naturam ritè curetur, perpendendum, cum aut nunc fieri, aut jam factum esse, adeoque duplicem hic occurrere indicationem; affluentis sc. humoris aversionem, atque materiæ, quæ influxit, evacuationem. Et quoniam caularum remotio fluxionem inhibet, si propter totius corporis plenitudinem humor fluxerit, ipsam Venæsectione, si vires & aliæ indicatione permittant, item Cucurbi-

curbiæ

cucurbitulis, Frictionibus, Balneis, Exercitatione, Inedia tollemus: Cacochymiam verò convenienti purgatione, sive per alvum, sive per corporis habitum, sive per alias vias, pro peccantis humoris natura, evacuabimus.

XV. Altera indicatio, quæ evacuare docet, locum habet & in tumore quæ adhuc fit, quatenus ejus aliquid jam factum est, & in eo qui omnino factus est. Etenim quod in loco aliquo præter naturam continetur, id sui ablationem indicat; quo fit, ut vacuatâ materiâ tumorem faciente, curetur tumor. Vacuationem vero duobus modis moliri debemus: priori quidem Repellentibus humorem ad alias partes transferendo; in quorum usu tamen aliquot casus merito excipiuntur, in quibus repellere non licet.

1. Si ad emunctoria fluxio fiat, in glandulas, puta sub axillis, in inguinibus, pone aurículas, in collo, repellendum non est; quia humores excrementitios, quibus onusta est, eo ablegare solet natura. Atque ex intempestivo usus Repellentium ad emunctoria applicatorum mortis periculum aliquando fuisse, memorabile affert exemplum Fabricius Hildanus *observ. Chirurg. 78. Cent. 3.*

2. Repellentibus uti non licet, cum fluxionis materia sit maligna, ut in Bubone gallico vel pestilenti, Anthrace, in morfu canis rabidi, serpentis, scorpionis, aut alius cujusdam animalis venenati.

3. Neque Repellendum si fluxio sit critica, nisi fortè feratur ad partemobilem, quia naturæ benè operanti motum contrarium moliri non oportet; & si sufficiens non sit is naturæ motus, eam potius juvare, & ad partem affectam propellere debemus. Huc referri possunt affectus cutanei, ut pruritus, scabies, impetigo, lepra variolæ, morbilli; quia sunt per modum crisis, naturâ ex interioribus in corporis habitum onus deponente.

4. Quum à contusione, similive causa fluxio fiat, partem contusam non admovendum Repellens; sed potius Defensivo supra partem affectam applicato, ea præmuniatur.

5. Cum humor multus sit, & crassus, abstinendum à Repellentibus, quia magis densaretur. Atque hinc tumoribus, quæ à congestione fiunt ea non conducunt, quod nulla fiat fluxio, peccansque humor crassus sit, & frigidus.

6. Abstinere debemus à Repellentibus, quando fluxio excitatur in corpore Plethorico, aut Cacochymico; sed Venæsectione Plenitudo prius imminuenda est, ac Cacochymia per convenientem Purgationem tollenda. Similiter quando fluxio fit juxta vel ad partemobilem, quemadmodum in inflammatione faciei, oculorum, &c, non adhibenda sunt Repellentia.

XVI. Altero modo evacuamus materiam foras educendo Digerentibus, Suctu, Sectione, Scarificatione, Cucurbitulis, & similibus. Sed

in utraque evacuationis specie ad tumoris, ipsius materiei quantitatem & qualitatem, atque ad partis affectæ naturam attendere oportet: alio namque modo tractari debent tumores sanguine, alio modo ii, qui aut humoris biliosi, aut pituitosi ac serosi, aut melancholici soboles sunt.

XVII. Igitur diversimodè, profluentis humoris natura, tumores curari debent. In fluxionis Principio, non omissis Purgatione & Venæsectione, si ob vias latiores videatur humor sæpius ad aliquam partem ruere, Defensivo intercipiatur fluxio. Eum in finem familiare est Cheirurgis Emplastrum defensivum; vel cum ovi albumine & oleo rosaceo agitant bolum armenum, aut sanguinem draconis, atque inde Cataplasma conficiunt, quod Defensivum vocant. Huic instituto satisfaciet itidem Unguentum album simplex, aut Unguentum Comitissæ: conducit etiam vulgare Oxycratum, vel Oxyrhodanum. Si vero intolerabilis cruciatus proripiarit fluxionem, anodyno dolor mitigandus, imposito v. gr. cataplasmate ex mica panis albi in lacte dulci decocta, addito pulvere croci, vel simili.

XVIII. In Augmento equidem, cum manifestè pars intumuerit, ac symptomata, qualia sunt durities, calor, dolor, pulsatio, febris, ingravescant, neque potuerit Revellentibus, ut Phlebotomia, neque Repellentibus, ut Oxycrato, similibusve impediri tumoris incrementum, tentanda est Resolutio, si modo humor non admodum multus & crassus resolvi queat.

XIX. Sed quando resolvi nequit humor, in pus ut vertatur necesse est, præcipue quum in vigore & statu tumor exstitit. Pus vero fieri cognoscimus ex vehementia symptomatum antea commemoratorum. Juvatur autem puris generatio admodis suppurantibus.

XX. Facto pure mitescant accidentia: remittit calor, dolor, tensio, febris. Adhæc prementibus sub digitis puris fluctuatio percipitur, pars albescit, & in acumen tendit pure crassiore subsidente, tenuiore in pyramidis formam ascendente. Aliquando tamen Signis hisce difficillimè cognoscimus pus confectum esse, quando vel cutis valde dura est, vel pus in profundo delitescit.

XXI. Igitur cum certis colligere liceat indicis pus probè confectum esse, aperiendus abscessus, vel Ferro, vel Cauterio potenciali, quod optimum è fortissimo conficitur lixivio. Attendendæ vero, & considerandæ in apertione hæ conditiones.

1. Ut sectio eo loco fiat, ubi purulenta materia continetur.
2. Ut fiat in loco inferiori.
3. In musculis ut fiat secundum ductum fibrarum morticium.
4. Vircentur venæ, arteriæ, nervi, vasa lymphatica, quantum fieri potest.
5. Ut non omnis purulenta materia simul educatur, præsertim in magnis

magnis abscessibus, ne ex subita & nimia inanitione, ac Spirituum resolutione, virium sequatur prostratio.

6. Ut apertus abscessus blandius tractetur, & ne validè comprimatur.

7. Ut facta apertione dolor imprimis leniatur, dein ulcus detergeatur, hinc carne impleatur, tandem ad cicatricem perducatur.

Non tamen suppuratio in malignis tumoribus semper expectanda, atque tardare in iis, ut in Bubone Venereo & Pestilenti, sæpè periculolum est; sed aperiri plerumque debent, vix dum incipiente suppuratione, ne virulenta retrocedat sanies.

XXII. Ambrosius Paræus *Chir. lib. 7. cap. 5.* in Apostematum Curatione tria, *inquit*, veniunt consideranda. Primum est, Essentia Apostematis. Secundum, Qualitas humoris Apostema committentis. Tertium, Partis obsessæ temperie. Prima indicatio ab essentia, hoc est, tumoris magnitudine aut exilitate ducta, curandi rationem variat. Secunda itidem ab humoris natura ducta, curandi quæ consilia immutat: aliter namque Phlegmone, aliter Erysipelas curatur, & sic porro. Tertia indicatio à natura partis, in qua tumor residet, sumitur: alia namque remedia partibus carnosiss, alia nervosis conveniunt; alia Oculo, alia Gulæ alia Collo, alia Emunctoriis admoventur debent, &c.

C A P U T I I.

De Phlegmone seu Inflammatione.

I. **Q**Uæ de Tumoribus præter naturam in genere superiori capite dicta sunt, singulis tumorum speciebus ac differentiis nunc accommodemus. Initium autem ab *Inflammatione* faciemus, quia hæc frequentissimè accidit, & pluribus aliis affectibus supervenire non raro consuevit.

II. Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem appellabant *Inflammationem*, & hanc duplicem faciebant, *φλόγῳ καὶ φλεγμονῇ*. Igitur sicca illa Inflammatio, in qua citra ullius humoris defluxum calor parti insitus excitatur, *φλόγω* Græcis, Latinis *Exarsio* appellatur, & que proprè incipiens Inflammatio. Sed *Phlegmone* dicitur, id est de quovis tumore calido, & eo respectu est calidorum humorum defluxio, sanguinis nempe puri, volatilis, aut biliosi, tenuis, fervidi, ut complectantur Erysipelas, Herpes, & similes tumorum species. 2. de ea Inflammationis specie, quæ nomine generis absolute & usitate Recentioribus dicta est *Phlegmone*; Tumore nimirum à sanguine puro, eoque mediocri, seu temperato.

III. Est

Phlegmo-
nis Defini-
tio.

III. Est ergo PHLEGMONE seu INFLAMMATIO ru-
bescens, renitens, dolorificusque Tumor. Vel potius dicatur, Tu-
mor præter naturam è sanguine in cutem & subjectos musculos effusus,
calorem, rubedinem, dolorem, pulsationem, & tensionem excitans.

IV. Distinguitur porro Phlegmone in exquisitam, & non exquisi-
tam seu spuriam. Exquisita dicitur, quando purus sanguis extra sua
vasa in aliquod membrum effusus est, eique inhærens alteratur, &
incenditur. Non exquisita appellatur, quæ fit ex sanguine minus pu-
ro, sed hoc vel illo humoris genere abundante, unde Phlegmone
Erysipelatodes, Oedematodes, Scyrrhodes.

Phlegmo-
nis Causæ.

V. Ideoque Phlegmonis causa habita semper fuit, vel purus sanguis
extra sua vasa effusus, vel permixtione alijs humoris inquinatus, qui
non solummodo in cutem, sed in subjectam quoque carnem tandem
confluxit. Quum enim venæ arteriæque majores immodicâ sanguinis
copiâ distenduntur, gravatæ in minores quasi onus deponunt, atque
hæc demum in minimas, tumque per minima illarum oscula sanguis,
quæ cohiberi nequit, effluit, ac in vacua illabitur spatia; quæ inter fi-
bras sunt primorum organorum, præcipue muscutorum, arteriarum, ve-
narum, nervorum, atque membranarum. Quæ partes dum fluxione per-
funduntur ac implentur, copiâ distentæ quasi divelluntur, ferventisque
sanguinis ardore incalescunt, ac dolorem excitant: Sanguinis quippe
extra vasa collectus, nec libere circulare potens, necessariò putrescit,
ac incenditur.

Modus,
quo In-
flammati-
o fiat expo-
nitur.

VI. Verum enim verò sanguinem licet veluti causam tumori huic
enodando plerique assignent Auctores, tamen fiendi modum plurimi
tacent; quem inter Veteres aliquætnus exprimit, Doctissimus Ferne-
lius *lib. de extern. corpor. affect. cap. 2.* quando dolorem ex calore, hunc
ex vehementi Inflammatione, illam à sanguine non in solam cutem,
sed & in subjectam carnem impacto, & ex venis eò confluente oriri
contendit, &c. Hic quanquam causam attribuat fluxioni vasa disten-
denti, quæ distensio à Plethora ad vasa oritur; equidem credendum non
est, omnem omnino Inflammationem à sola sanguinis copia, fieri, cui
ratio & experientia quoque contrariantur. Enimverò in Plethora cruor
tali modo vasa distendit, permeatque, ut suâ sponte carceres suos non per-
fringat, nisi aliud quid accedat, quod sanguinis motum retardet, quod-
que stagnationem, effusionem, atque adeò Inflammationem moliatur.
Cl. Sylvius *Præceps Medica lib. 1. cap. 40.* incendi sanguinem, & Inflan-
mationem oriri arbitratur, quatenus ex ipso in vasis suis valde distentis,
& aliis quibusvis partibus subsistente, hoc est, stagnante mox incipiunt
evanescere partes spirituosæ, magisque volatiles & subtiles, tum aci-
das, tum salinas temperate solitæ, unde utraq; aciores factæ acius
in se mutuò insurgunt, effervescentiamque ob particulas sanguinis oleo-
sas calidam excitant, quin paulatim sanguinem ita corrumpunt, ut in
pus

pus vertatur, & quidem pro sanguinis corrupti varietate planè varium: ubi satis clarè acidum accusat minus temperatum, partibusquè spirituosissimis volatilibus illud temperantibus privatum.

VII. Ex dictis itaque constare videtur, sanguinis in minoribus vasis stagnationis, hinc ejus effusionis, indequè ortæ Inflammationis, primam esse causam *Plethoram ad vasa*, vel ex obstructione vel compressione. Enimverò venæ cum nunc à sanguine, nunc à pituita in ipsis coagulatis ac concretis obstruuntur; vel ab aëris externi frigore, aut potenter adstringentibus medicamentis admotis conflunguntur, tunc plus sanguinis per arterias influit, quam per venas nunc obstructas vel compressas refluerè potest; hinc Cruor paulatim collectus, eadem vascula magis, magisque distendit, & ita quidem, ut reseratis eorundem osculis, exitus ipsi patefiat; unde tunc (quoniam sanguis ex arteriis in venas non per anastomoses, sed per intermediam partium substantiam, hoc est, carniū tubulos seu poros circulatur) is necessariò extravasatur, ac in vicinarum partium substantiam effunditur; ubi copiam mediocri saltem collectus, modo nunc exposito, mox excandescit, & caloris sensum molestum in parte sensili producit; quæ mutatio *Inflammatio* vocatur.

VIII. Sequuntur nunc ordine Symptomata pluribus Tumoribus Symptomata communia, qualia sunt Dolor, Tensio, Pulsatio, Rubedo, Febris, perpendenda. Et sanè Inflammationi plerumquè conjunctus est *Dolor* propter peccans acidum acidius ac volatilius, effervescentiam inordinatam primò sanguini, dein membranosas partes vellicando dolorem inducens. Dolorem excipit *Tensio* ab affluxu sanguinis in partem subjectam, quem venæ recipere nequeunt, sed potius continuò novum suppeditant, unde *Tensio* oritur. Hanc sequitur *Pulsatio* ab interna cruoris effervescencia præternaturali; obstructis vel compressis vasis, incipiente, tandemquè ebullitione sanguinem in pus præcipitante, quæ postmodum cessat. *Rubedo* oritur ab extravasato & excandescente sanguine per cutem ac cuticulam transparente: altius enim impressus per musculos, cutemque vix transparet, ac minorem inducit ruborem, qui tamen pro ratione ebullitionis vel effervescentiæ sanguinis vel accrescit, vel decrescit. Cæterum *Febris*, quæ non rarò adest, vel primaria est, vel symptomatrica; Viz. à sanguine acido, vel aliter depravato, atque hinc in parte Inflammata stagnante, unde motus ejus vitatur, ac inordinatior fit.

IX. Signa porro, quibus dignoscitur hic affectus, sunt membri inflatio, rubor, calor, dolor, profunda pulsatio, molestaque tensio, & alia ejusmodi, quæ sanguinis abundantiam & extravasationem aperte arguunt.

X. Hæc verò partium externarum Inflammatio à multis morbis liberat partes internas, adeoque salutaris plerumquè; nisi extensione Gangranam produxerit. Periculosa equidem & difficilis curationis est

Signa
Phlegmonis
Diagnostica.

Prognostica.

Inflammatio, quæ Oculos, Fauces, Penem, Muliebre pudendum, Articulosve occupat. In juvene, & Ætate brevius curatur: tardius in corpore pingui, quam macilentio.

Quæ in
Phlegmo-
nis Cura-
tione sunt
observan-
da.

XI. Ut autem rectè perfectèque Phlegmone curetur, duo imprimis sunt observanda: primum ut causæ antecedenti occurramus: secundum ut causam continentem evacuemus: quibus tertium adjungi potest, ut emendentur symptomata; quæ aliquando tam sæva superveniunt, ut omnem Medentis curam ad se, neglecto etiam morbo, convertant.

XII. Repellimus ergo, & Corrigimus causam antecedentem rectò rerum nonnaturalium Ufu, & humoris in partem influentis Revulsione.

Victus ra-
tio in
Phlegmo-
ne.

XIII. Rectus rerum nonnaturalium usus in bona Diæta, seu debita accordinata illarum rerum dispensatione consistit. Aër eligatur sereniss. Cibus Potusque modicè sumantur, sique refrigerantes: calida quævis, dulcia, pingua, ut Zinziber, Piper, & similia nocent. Nocet etiam corporis motus, imprimis partis læsæ. Conducit somnus moderatus. Obsunt Alvi durities, Ventris.

Venæse-
ctio.

XIV. Quod si bona Diæta, *hoc est*, recta rerum nonnaturalium dispensatio ad humorem, qui in partem affectam influit avertendum, nec satis idonea, nec satis valida fuerit, Venæsectio quamprimum instituat, utpote summopere necessaria, vel ad evacuandum, vel ad revellendum, vel ad derivandum.

Purgatio.

XV. Interim verò dum hæc fiunt, cum rarissimè corpus vitiosis non abundet humoribus, etiam per Clysteres, atque Purgantia leviora ritè usurpata sæpè æquè ac Venæsectio iteranda, multum efficere possumus.

XVI. Alterum autem Medici ac Cheirurgi de evacuanda conjuncta materia consilium versatur in recta Topicorum applicatione, & comoda administratione, *hoc est*, in debita ac tempestiva eorundem ad partem affectam appositio e, diligenter considerando, quod sit tumoris initium, quæ progressio, &c.

Quæ topi-
ca in In-
flammationis
principio
admo-
ver-
da.

XVII. Remedia igitur quibus in Inflammationis initio uti oportet, sint modicè repellentia, quibus aliquid discutientium admisceatur, ut influens materia arceatur, & quæ nunc Influxit leviter interim resolvatur. Quem in finem conducunt Aqua Plantaginis, Solatri, Spermatidis ranarum, Rosarum, Florum sambuci, Acetum rosarum, Sambuci, Vinum rubrum adstringens, Saccharum Saturni Camphora, & similia. Abstinentur verò vehementer adstringentibus, Bolo sc. armeno, Sanguine Draconis, Acacia, Gallis, Alumine, omnibusque oleosis & pinguibus, utpote valde noxiis. Quæ omnia poros obsuendo, adeoque distillationem prohibendo dolorem, calorem, hinc & Inflammationem augent.

XVIII. Sed quanquam incipienti Inflammationis suæ imponenda Repellentia

Repellentia, ab iis tamen abstinendum, 1. ubi juxta partes nobiles est Inflammatio, vel in glandulis, 2. Quando humores maligni sunt, 3. Quando criticè expelluntur, 4. Quum fit inflammatio in corpore Cacoehymico, quumquè pars affecta debilis admodum est.

XIX. In incremento, hoc est, inrescente Phlegmone, quoniam & repellere, & digerere tum oportet, habenda magis ratio humoris influentis, & ejus qui jam influxit. Sic nimirum repellentia admixtis solventibus & lenientibus erunt temperanda, ut solventia prævaleant. Fomentum ver. gr. applicetur ex Malva, Althæa, Violaria, Absynthio, Scordio, Ruta Floribus Camomilæ, Meliloti, Sambuci, Rosarum rubrarum, Baccis juniperi, similibusve in Aqua, vel Cerevisia tenui decoctis.

Quæ in Inflammationis incremento.

XX. In statu vero solventium pondus augeatur, admixtis una anodynis, si dolor molestus admodum sit. Cum autem ad declinationem vergat Inflammatio, vehementius discutere convenit, adeoque soladiscutientia & solventia sunt imponenda. Quem in finem applicetur sequens, aut simile Cataplasma,

Quæ in statu, & declinatione.

℞. fol. malvæ, althææ an. Mj. sum. absynthy
flor. camomillæ, meliloti an. Mss.
Coq. in cerevisia tenui ad mollitiem, dein
in mortario contendantur; contusis adde
farinæ hordei, fœnigræci an. ℥i℥.
olei anethini ℥ij. pulv. croc ℥ss. M. F. Cataplasma.

Cataplasmatibus loco non minore cum fructu apponatur Fomentum ex suprascriptis discutientibus, additis & aliis, decoctum, cui vel Vinum Gallicum, vel Spiritus vini, prore nati, admisceri potest.

XXI. Quod si Inflammatio ægrè resolvatur, tendatquè in Suppurationem, promovenda erit & acceleranda puris confectio ac generatio. Hoc verò præstant omnia medicamenta Emollientia & Maturentia vulgò dicta, Radices puta & folia Althææ, Malvæ, Liliorum alborum, Branca ursina Flores Camomillæ, Meliloti, Farinæ Lini, Fœnigræci, Fabarum, Caricæ, Capræ sub cineribus assatæ, Unguentum Basilicon, Emplastrum Diachylum, & similia. Ex quibus commodissimè parari solent Cataplasmata. ex. gr.

Quæ in suppurationem tendente Inflammatione.

℞. rad. liliorum albor. recent. ℥iij.
capræ sub cineribus assatæ. ℥.
fol. malvæ, althææ flor. meliloti an. Mj.
Caricarum ping. confiss. N. x.
Coq. in aqua pura vel cerevisia tenui ad mollitiem;
tunc in mortario contusis adde
farinæ seminis lini, fœnigræci an. ℥i℥.
unguenti basilici ℥ij. M. F. Cataplasma.

XXII. Si autem Ægris arrideant magis Unguenta vel Emplastra, nec, à pinguibus lædantur; inungi poterit semel aut sæpius pars dolens litu, ex Unguento Agrippæ, Althææ simplici vel composito, Oleo liliorum alborum, similibulve parato; moxque ei imponi Emplastrum Diachylum cum gummi, ut & Mucaginum.

Confecto
pure quæ
observan-
da.

XXIII. Igitur ubi Calor, Febris, & alia accidentia remiserint, quando in mucronem tumor attollitur, quum pressione digitorum fluctuantis velut humoris inundatio percipitur, tum intelligere licet pus confectum esse. Quare sine procrastinatione tumor aperiendus erit, ne pus diutius conclusum morâ reddatur acrius, ideòque nocentius, atque ab ipso partes vicinæ magis magisque corrumpantur, sicque ulcus majus, sinuosum, & fistulosum fiat. Aperiendus autem est loco commodissimo, *hoc est*, in loco tumoris maximè molli & declivi. Fiat verò apertio aut Cauterio, aut Scalpro Equidem Scalprum Cauterio præferendum puto, præsertim quum tumori inest rubor, ardor, atque purulenta materies calida est.

XXIV. Sed patiens si admittere nolit apertionem, danda opera, ut versus corporis superficiem alliciatur pus, quo citius ab ipso perforetur corrosa cutis; Cui usui Cl. Sylvius *prax. Medic. lib. I. cap. 40. §. 58.* sequens emplastrum valdè extollit,

℞. Mellis optimi farine secaliginis an. ʒj.

vitellum unius ovi

Imponentur blando igni, & agitentur ad emplastri consistentiam.

Emplastrum hoc extendatur supra linteum densum, & applicetur parti affectæ, indies renovando.

Possunt etiam Ficus contundi, & Cataplasmatibus modo calidæ applicari loco tumoris maximè molli & eminenti, quo sic faciliter ac promoveatur abscessus apertio.

XXV. Ubi autem multum puris continetur in abscessu, sedulò cavendum, ne omne unâ vice educatur, sed partitim; quoniam Ægrorum vires aliàs non parum prosternuntur. Ubi verò parum puris adest, nil nocet omne effluere, quod aptum est, paratumque ut effluat; omniâ pressione forti & diutinâ multis Chirurgis familiari, à qua nunquam aliquid commodi Ægris evenit, at sæpius multum incommodi.

XXVI. Cæterum factâ & apertâ puri viâ, ad ulceris mundationem & consolidationem pergendum; in quem finem conducit Digestivum ex Therebinthina, Melle, & Ovi Vitello, petiis impositum; vel applicetur Unguentum Basilicon, vel Unguentum Aureum, vel si magis detergendum sit.

℞. Therebinthina venet.

Farina Hordei ʒij. Thuris ʒij.

Mellis optimi, vel Rosacei aa. ʒj. M. F. S. A. Digestivum.

Vitellum unius ovi

Nonnulli laudibus extollunt Detersivum ex Apio, cuius hæc est descriptio.

℞. Succ.

℞. Succ. apii, plantaginis, betonicae an. ℥j.

Mellis optimi ℥v. Therebinth. venet. ℥iiij.

Farinae hordei, orobi aa. ℥ij.

pulv. aloës, myrrha, iridis florent. an. ʒj.

Coquatur mel cum succis, quibus consumptis addantur farina & pluvies, & omnia misceantur ad formam Unguenti.

*Sin adhuc validius detergere fuerit consilium, utendum Unguento Apostolorum vel solo, vel Unguento Basiliconi admixto.

XXVII. Ubi verò satis deterfum est ulcus, carne oppleatur, & cicatrice obducatur, adhibitis Medicamentis variis nunc expositis, & porro exponendis lib. III. de Ulcerum curatione. Hunc tamen in finem vehementer laudat *Balsamum sulphuris therebinthinatum* Cl. Sylvius *prax. Medicae libr. 1. capus. 40. §. 61. 62.* cujus effectus mirabilis ac ferè incredibilis est, si ejus aliquid ulceri instilletur, aut illinatur. „ Mox „ enim, inquit, novi puris generatio ita fuit inde diminuta, ut non ra- „ ro hujus unius Balsami ope intra paucos dies plenè curata fuerint & in „ Mammis, & alibi excitata post Inflammationes Apostemata notabi- „ lia.

„ Ex hoc autem experimento, haud parvi pendendo, censui Ulcerum „ Apostemata consequentium Mundationem ac Consolidationem consi- „ stere in *Correctione puris acidi, rodentisque* ulceratæ parti adhærentis, atque „ sanguinem ipsi nutriendæ dicatum ex parte saltem corrumpentis, ac „ in novum pus vertentis : *Corrigi* verò illud *Pus* parti affectæ adhærens „ à *Sulphuris Balsamo* laudato, imprimis ratione *Olei Aromatici*, adeo- „ que *sale volatili oleoso* abundantis; à quo Spiritus acidus in pure lu- „ xurians, quin Sanguinem in pus indies corrumpens non tantum ob- „ tundatur, sed insuper mitigetur, emendeturque ita, ut affluens san- „ guis parte prius consumptas brevi reparet, Consolidationem ultimam „ expediat.

XXVIII. Ultimus tandem Curandæ Inflammationis scopus est, ut Acciden- Symptomata, illam nonnunquam comitantia placentur. Sunt autem ea tium cor- rectio. ut plurimum quatuor, Dolor, Durities, Gangræna, Febris. Inter hæc primum locum Dolor obtinet, in eoque sedando diligentem esse Medi- cum oportet. Nam præterquam quod vires prostermit, functionesque de- bilitat, etiam fluxiones ciet, adeoque Inflammationem auget. Igitur imponatur Cataplasma ex mica panis albi & lacti dulci, addito Croci pulvere, confectum. Vel

℞. Flor. Camomilla, Meliloti, Sambuci an. Mj.

Cœctis in lacte dulci, & in mortario contusis adde

Farinae seminis lini, fœnigræci an. ℥ij.

Vitellos duorum ovorum

Olei rosacei ʒiʒ.

M. F. Cataplasma.

Quod si Dolor perseveret, nec his cedat remediis, ad validiora confugiendum erit, usurpatis etiam Narcoticis; eâ tamen cautione, ne inde parti inferatur Necrosis. In hoc casu itaque Cataplasmati addantur Folia Hyosciami, Papaveris, Solani, &c.

Durities vel *Gangraena* quomodo curari debeant, suis locis sumus dicturi.

Ad curam *Febris* quod attinet, ea ad Medicum potius, quam Chirur- gum spectat: Tolli tamen ut plurimum solet Diæ.â, Venæsectione, & Medicamentis, quæ in Phlegmonis Curatione observanda modo do- cuimus.

CAPUT III.

De Furunculo.

Furunculus
quid.

I. **F**urunculus Latinis, *δολιχὸν* Græcis, Noëratibus (*Een Bloet-vin*) est Tuberculum in acumen protuberans, cum inflammatione, duritie, rubore, ac summo dolore, ovum columbinum magnitudine non excedens. Similiter C. Celsus *lib. 5. cap. 28.* Furunculum definit, quod sit. Tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maxi- mèquè ubi jam in pus vertitur.

Furunculi
species.

II. Species autem Furunculi plures sunt: Alius enim benignus est, ac mitis: Alius malignus, ac vehementius dolens. Idem observavit Paulus Aegineta *lib. 4. cap. 27.* sic inquit: „Furunculorum alius est „clemens, alius maleficus: Clemens quidem cum in sola cute coierit; „Maleficus autem, curatuquè difficilis, cum altius radicibus actis in „cutem erumpat.

Causæ.

III. Fit vero Furunculus è crasso, impuro, acido-acri, aliisve mo- dis depravato sanguine, quem natura à reliquo puriore secernens, tan- quam insensum & inutilem in corporis habitum criticè expellit.

Diagnosis.

IV. Signa quibus cognoscitur hic affectus, sunt exigua inflammatio cum pustula, & vesicula sensim increlescens, cum dolore, duritie, & rubore cum Statum attigerit, qui paucos intra dies absolvitur. Porro tuberculum in acutum tendit, & columbini ovi magnitudinem non ex- cedit. C. Celsus aliud signum adiungit, dicens. „Qui ubi adaperitus est, „& exit, super apparet pars carnis in pus versa, pars corrupta subal- „bida, subrubra, quem ventriculum Quidam Furunculi nominant.

Prognosis.

V. Idem Celsus *loco citato* docet, in Furunculo nullum esse periculum, etiam si nulla Curatio adhibeatur. Marurescere enim per se, atque erum- pere. Sed dolorem efficere, ut potior Medicina sit, quæ maturius liberet.

Dicendum ergò Furunculum periculo vacare, nisi morbo grassante ma- ligno in Anthracem degeneret. Sed quoniam Cacoehymia soboles est

Furun-

Furunculus, hinc rarò fit, quod solitarius erumpat, sed fere multis tor-
pus scateat, atquè inquinetur.

VI. In Curatione Furunculi, quum humor huiusmodi Tumorem ef-
ficiens crassus sit, impurus, acido-acris, & aliquando malignus, nun-
quam Repellentibus utendum est, sed ex sententia Galeni, & Pauli
Æginetæ, Furunculus coquendus appposito Pane masticato, & in Cata-
plasmatis formam redacto; vel Diachylo cum gallinaceo adipe; vel ex C.
Celsi præscripto, Gummi Galbano.

Curandi
Methodus.

VII. Igitur applicandum mox Emplastrum Diachylum cum gummi;
vel quid simile facile confici potest, ut Puris generatio promoveatur &
acceleretur, v. gr.

℞. Picis navalis, liquidæ an. ʒij.

Gummi Sagapteni ʒß.

Emplastri Diachyli cum gummi ʒß.

M. F. S. A. Emplastrum.

Vel

℞ rad. lilior. alb. rec. ʒij.

caput sub cineribus assat. ʒiß.

fol. althææ, flor. camomille, meliloti an. Mj.

Coctis in aqua pura, vel cerevisia venui ad mollitiem,

in mortario contusis adde

Farina Secaliginis

mellis virginei an. ʒij.

unguenti Basiliconis ʒiR.

vitellos duorum ovorum

M. F. S. A. Cataplasma

Furunculo aperto, & expresso omni Pate, vix ulla altera Curatio ne-
cessaria est. Equidem Puris eductio ut facilius fiat, imponendum por-
rò Emplastrum Diachylum cum gummi, cum Unguento Basilicone, aut
alio quodam mundificativo: postea Emplastrum Diachylum simplex, vel
Diapalma.

VIII. Sed malignus si sit Furunculus, & ex venenata materia excita-
tus, malignitas illa, priusquam applicentur remedia, foras trahetur ad-
motâ cucurbitulâ cum multâ flammâ.

IX. Caterum ut præcaveatur, ne sæpius huiusmodi tubercula infe-
rent, præcipiunt Multi, ut Nux Moschata Mas vestibis insuatur. Sed
qua vi & proprietate Amuletum hoc ab istis Satellitibus immune cor-
pus reddere queat, Sagacioribus expendendum relinquo.

C A P. I V.

De Epinyctide, & Termintho.

I. **A**D Furunculum haud ineptè referri possunt Epinyctis, & Ter-
minthus. EPINYCTIS, ex C. Celsi, Pauli Æginetæ, & Aëtii ten-
tentia, est pustula pessima, colore sublivida, vel lubnigra, vel rabi-
cunda,

cunda, vel alba, circa quam vehemens suboritur inflammatio cum ingenti dolore, noctu magis affligens, cumque aperta est, intus mucosa reperitur exulceratio. Color est humori suo similis, ab eaque cruenta emanat sanies. Dicta verò Græcis *Ἐπινύκτις*, quia fere semper noctu oritur. Arabes *Effere*, *Sere*, vel *Saire* appellarunt.

Epinyctidis Cause.

II. Fit Epinyctis, haud secus ac Furunculus, è sanguine impuro, acri, maligno, criticè in corporis superficiem expulso.

Diagnos.

III. Signa verò quibus cognoscitur Epinyctis, sunt quod pustulæ hæc sua sponte proveniant, colore sint rubicundæ, vel sublividæ, vel albicantes, atque gravius noctu quam interdiu affligant. Cæterum dolor in Epinyctide vehementior est, quam pro ejus magnitudine, fabâ major non sit: sponte exulceratur, & cum rumpitur mucosam parit exulcerationem, unde subcruenta emanat sanies.

Prognosis.

IV. Equidem pustulæ hæc, ex C. Celsi sententia maximè eveniunt in puerili ætate, rarò in medio corpore, sæpè in eminentibus partibus, & verno tempore, suntque nullius periculi, nisi in curando error committatur, quamvis pravos humores in corpore redundare indicent.

Curatio.

V. In Curatione Epinyctidis, haud secus ac in Furunculo Curando, procedendum; viz. Pustula maturanda, & Puris generatio acceleranda, appositis Uvis passis contusis; vel imposito Cataplasmate ex Uvis passis, Caricis pinguibus, & Ruta viridi simul comminutis; vel Emplastro Diachylo cum gummi, cum Unguento Basilicone, vel, ut malignitas si quæ adsit corrigatur, tali Digestivo.

R. Unguent Basiliconis ℥j.

Mellis virginis ℥vj.

Therebinth. venet. ℥ss.

Olei Scorpionum ℥iij.

Theriaces Andr. ℥ij.

M. F. S. A. Digestivum.

Postea ulcus mundetur Digestivo communis; Unguento Aurco vel Basilicone impleatur; atque imposito Emplastro Diapalma, vel Styptico tandem cicatrice tegatur.

Terminthus quid, &c.

VI. TERMINTHUS autem Tuberculi species est, & Epinyctidi fere similis, cui superne & inferne nigra pustula incumbit, qua ruptâ inferne desquamatio apparet: dissecto autem tuberculo pus invenitur.

Sed cum Terminthus ex eadem causa, qua Epinyctis, hoc est, ex adulto, acri, & venenato sanguine fiat, eadem pars afficiatur; hinc eadem Curatio ei convenit, idemque Prognosticum, quod Epinyctidi.

C A P U T. V.

De Erysipelate.

Tumor, qui Græcis ERYSIPELAS, Latinis *Ignis Sacer*, seu *Rosa*, Nostratibus (*De Roose*) nuncupatur, ab Auctoribus malè describitur;

tur; quod sit Tumor præter naturam ex Bile ferè in solam cutem, quandoque etiam in musculos subjectos effusa, dolorem, calorem, aliaque symptomata causante. Si namque sola Bilis in cutem effunditur Herpes, non Erysipelas oritur.

II. Sed quum vera Inflammatio, atque adeo Phlegmonis species sit Erysipelas, potius dicendum videtur, quod sit Inflammatio valde ardens, maximèque circa cutem consistens, & aliquando subjectæ carnis aliquid occupans, orta ab effuso, extravasatoque bilioso, tenuiore, & subtiliore sanguine, cum tumore vel exiguo, vel sæpè, quoad sensum, nullo; cuius color pallidior, aut magis flavescent est, quam Phlegmonis, & si tetigeris facilè sanguis subterfugit, rursusque illabatur exquisitè tenuis, aspectuque rubens.

Erysipelatis Descriptio.

III. Est autem Erysipelas duplex; verum seu legitimum, & non verum seu spurium. Verum Erysipelas simplex est, simplici fervore & rubore affectum sine ulla exulceratione, è sanguine bilioso, tenuiore, fervidiore, in quo Acidum volatile prædominatur, genitum. Non verum seu spurium Erysipelas trium vulgò habetur generum: Unum quod oritur ex sanguine bilioso, tenuiore at acri, pungente, & rodente, qui idcirco latam, & aliquando profundam satis efficit exulcerationem: Alterum Erysipelas superium est sine partis affectæ exulceratione; in eo tamen exiguæ succedunt pustulæ & vesiculæ, quæ nonnihil incisæ, perforatæque Saniei aliquantulum fundunt: Tertium genus est, quod sit quidem è sanguine tenui, fervido, at simul vel copiâ peccante, vel serò abundante, vel terrestribus, acido-austeris, similibusve particulis redundante, unde Erysipelas dicitur vel Phlegmonodes, vel Oedematodes, vel Scyrrhodes.

Differentiæ.

IV. Igitur verum seu legitimum Erysipelas è sanguine bilioso, tenui, subtili, fervido, in quo Aciditas volatilis abundat, generatur; qui ex minutissimis capillaribus vasculis exiliens, præ sua tenuitate & subtilitate in interiore carne subsistere nequit, sed per extremam cutem, partesque ei vicinas diffunditur, atque ardentem ibidem excitat Inflammationem.

Causæ.

V. Ardens autem illa cutis, partiumque proximè ei subjectarum Inflammatio, Erysipelas dicta, à Phlegmone distinguitur, 1. Colore; est namque Inflammationis color ruber, Erysipelatis ex rubro flavescent. 2. Pulsatione, quæ magna adest in Phlegmone, parva vel nulla in Erysipelate. 3. Tumoris magnitudine; Etenim in insignem tumorem Inflammatio partem attollit, cum & cutem & subiectos musculos occupet; Erysipelas verò partem affectam modicè elevat, adeo ut vix appareat tumor, cum cutaneas partes solummodo ardens hæc Inflammatio invadat. 4. Calore, qui major est in Erysipelate, quam in Phlegmone. 5. Dolore, qui in Erysipelate minor est, at pungitivus; in Phlegmone sensitivus, & gravativus. 6. Duritie & Mollitie; cum Inflammatio tactui

Erysipelas à Phlegmone sit distinguendum.

non cedat, sed renitatur; Erysipelas, verò si tangatur, tactui cedat. 7. Eo, quod rubedo, quæ in Erysipelate adest, si digito prematur, statim abeat, & cutis sub digito alba evadat, deinde vero mox redeat eadem rubedo, ob tenuem subtilemque sanguinem, à quo fit; in Inflammatione verò hoc non accadat, 8. Quod in Erysipelate nulla tensio, ut in Phlegmone appareat. 9. Loco affecto; Erysipelas namque loco dimovetur, serpit, & vicinas partes similiter afficit; Inflammatio autem in uno figitur loco, ab eoque nec discedit, nec dimovetur.

Signa Ery-
sipelatis
Diagno-
stica.

VI. Signa itaque, quibus hic affectus cognoscitur, sunt æstus ingens, dolor acris non valde vehemens, rubedo ad flavedinem tendens, ad tactum ut facile cedens, ita & facile rediens, partis intumescencia, ac tensio levis, pulsatio minor; fitque invasio ejus plerumque cum Febre, nisi à causa externa oriatur.

Prognos-
tica.

VII. Equidem rarò periculosus est affectus Erysipelas, nisi ab exterioribus ad interiora materies repellatur: periculosior verò, si circa oculos, fauces aliasve nobiles partes consistat; aut si vulnere ulcere, fracturæ, luxationi superveniat. Ut autem facilius tutiusque sanetur, resolutione, aut insensibili transpiratione, seu per diaphoresin terminari debet, non suppuratione, quæ in hoc affectu mala admodum est, difficilisque curationis.

Quæ in
Erysipela-
tis Cura-
tione ob-
servare
oporteat.

VIII. Ut verò Erysipelas ritè Curetur, 1. Conveniens instituenda Dieta, atque eadem sex rerum nonnaturalium dispensatio hic observanda, quæ in Phlegmone. Dein Antecedent Materia evacuanda Cholagogis blandioribus, Venæsectione, ac imprimis Diaphoreticis iterandis, reiterandisque.

IX. Tertia Cura erit de Medicamentis Topicis: Quæ in Principio minime sint validè Repellentia, Exsiccantia, Adstringentia, quod illorum usu Materia acrior intrò compulsa vicinas partes corrodat, & exulceret. Sed si exiguum fuerit Erysipelas, pars affecta à nobilioribus remota, humoresque adhuc fluxerint, applicentur modicè Repellentia, at Resolventibus mixta; ne occlusis nimium poris, hinc radiante nativo calido ferè suffocato, Gangræna accedat.

X. Pessimè quoque ægris suis consulunt Chirurgi, qui partem Erysipelate affectam inungunt Unguento Nutrito, de Cerussa, Populeo, Rosaceo, Oleo Rosarum, Violarum, similibusve pinguibus; utpote quæ biliosum, tenuem, fervidum, atque in partes cutaneas effusum, extravasatumque sanguinem excitant magis, incendunt, adeoque ardenti huic Inflammationi maximè adversantur, ut rectè monet Galenus lib. 5. de simpl. Med. Facult. Et scribit Fabritius Hildanus, Cent. 1. observ. 82. se observasse Erysipelas ex Olei Rosacei inunctione in Gangrænam mutatum fuisse.

XI. Modicè ergò Repellentia, at Resolventibus Volatilibusque permixta, quæ simul Acidum volatile infringere ac mitigare possunt, hic sunt apponenda, v. gr.

R. Aquæ

℞. *Aqua florum Sambuci* ℥viii. *Saccari Saturni gr.* vj.
Aceti Sambuci ℥ij. *Camphora* ℥j.
Spir. vini ℥i℔. *Misceantur pro Epith. mare.*

Vel

℞. *Aqua florum Sambuci* ℥viii. *Vini albi Gallici* ℥iiij.
Misceantur.

Vel

℞. *Aqua florum Sambuci* ℥vj.
Spiritus vini ℥j. *Camphora* ℥j. *Troch. alb. Rhasis* ℥ij.
Misceantur.

Vel

℞. *Fol. Malva, Althæa, Parietaria, Salvia, an.* Mj.
Flor. Sambuci, Camomilla an. Mij. *Rosarum Rubr.* Mj.
Coq in æq. part. aq. comm. & Vini albi Gallic. ad ℥xxx.
pro Tomento.

Vel decoquantur Flores Sambuci in Lacte Dulci, vel Ebutyrato, & applicentur.

Vel fiat Sacculus intersutus ex Floribus Sambuci, isque in Aqua Florum Sambuci, tantillo Aceti Sambucini addito, madefactus iterumque leviter expressus calidè parti affectæ applicetur, & sæpius renovetur.

Vel dissolvatur Sapo Venetus in Aqua Pluviali, vel Florum Sambuci, atque isto lixivio imbuantur panni lanei mundi, qui dein fortissimè exprimantur, & parti affectæ calidi applicentur, ac identidem permulentur.

Sunt qui Stercus ovillum in vino aut aceto decoctum usurpant.

Alii laudant Cretam pulverisatam ope chartæ emporeticæ parti impositam,

Nonnulli Spiritum Vini, in quo Theriaca dissoluta est, linteis duplicatis aut quadruplicatis imponunt.

XII. Sed remediis hisce si Erysipelas curari nequeat, quin potius exulceretur, hoc vel simile illinatur Unguentum.

℞. *Troch. albor. Rhasis, Tutia prepar. an.* ℥j.
Lithargyri ℥i℔. *Cerussa* ℥ij.
Flor. Sulphuris ℥j. *Camphora* ℥℔.
Olei Rosarum ℥ij. *Cera alba q. s.*

Terantur diu, & exactè levigentur, in Mortario plumbeo, ac F. S. A. Unguentum.

XIII. Sin vero in Facie fuerit Erysipelas, nulla apponenda sunt Repellentia vel Adstringentia, ne quidem Resolventibus mixta; ne materia ad Oculos: Fauces, aliasve partes nobiles pellatur. Sed imponatur Sacculus intersutus ex Floribus Sambuci, in calida Aqua Florum Sambuci, addito Vino albo Gallico, madefactus, leviterque expressus, qui identidem

Erysipelas
quando
exulceratur,
quid
agendum

dem renovetur. Vel calidè applicetur Sacculus, subtilissimâ Tritici vel Hordei Farinâ repletus.

Si Caput
occupet.

XIV. Atqui cum Caput occupet Erysipelas, uti Mulieres aliquando experiuntur, nulla omninò humida sunt apponenda; sed lintea munda recentè lota, adeoque vapore Saponis perfusa, calida imponantur, sæpiusque permutentur. Vel calidè applicetur laudatus sacculus, subtilissimâ Tritici vel Hordei Farinâ repletus. Vel Lixivium fiat fortissimum ex Sapone Veneto cum Aqua Florum Sambuci; eo inibuantur lintea munda, quæ dein exsiccata, & calidè apposita, identidemque renovata, mirum in modum Ardentem illam in capitis partibus cutaneis Inflammationem discutiant, resolvuntque.

C A P. V I.

De Oedemate.

Oedema apud Hippocratem, & plerosque Veteres Medicos generaliter denotat omnem Tumorem præter naturam. *Oἰδῶσις* namque, seu *Ὀιδημα* nil aliud significat, nisi Eminentiam. Sed potius cum Neotericis *Oedema* nos appellabimus Tumorem ab humore puituito genitum.

II. Sit igitur **O E D E M A** Tumor frigidus, puititosus, mollis, laxus, doloris & caloris expers, plerumquè albidus coloris. Vel dicatur, Tumor præter naturam ab humore seroso aut puituito ortum habens, albus, mollis, indolens, prementi digito cedens, per congestionem frequentius, quam per affluxum humorum productus.

Oedema
quid sit.

III. Atqui distinguitur vulgò Oedema in duas species. Nimirum est Tumor hic, vel cum humore collecto cumulatus, certâ circumscriptione definitus, isque genuinum & legitimum dici solet *Oedema*: vel est sine ulla circumscriptione, aut humoris in unum locum collectione, sed per partem diffusus & expansus ac rectè nuncupatur *Oedematosis Tumor*. Verum legitimumquè Oedema fit ab humore subcruento, crudo, seroso-puituito, subacido, à sanguine in aliquam partem secreto, ibidemquè congesto, atquè mollem, laxum, indolentem, certâquè circumscriptione definitum tumorem excitante. Tumor verò Oedematosis fit ab humore crudo, seroso-puituito, subacido, è Cruore itidem amandato, vel Lymphatico, per totam partem diffuso, dispersoque, quam ita tumefacit ac distendit, ut cum digito prematur fovea quædam fiat, quæ remanet atquè sui vestigium servat, ut in Tabidis, Cachecticis, autaliter malè habitis indies observatur.

Oedematis
Causæ.

IV. Causæ ergò Oedematis sunt humores crudi, serosopuituitosi, subacidi, in sanguine redundantes, hinc in partem quandam effusi, in eaque Tumorem hunc per congestionem potius quam per fluxionem excitantes.

tes. Procatarticae verò, seu Primitivæ Causæ esse possunt, Casus, Percussio, Aër nimis frigidus & humidus, Cibi viscosi ac glutinosi, Crapula, Somnus longior, Otium nimium, vita sedentaria, & similia, quæ sanguinem crudum, serosum, pituitosum, subacidum, producere valent.

V. Signa autem quibus cognoscitur Oedema, sunt Albedo, Mollities digitis cedens, ut fovea relinquatur, quod maximè proprium est Oedematis signum. Minor quoque adest Dolor, minorque Pulsatio. Signa Diagnostica.

VI. Solet præsertim Oedema generari hyeme, & frequentius Senibus, corporibusque phlegmaticis accidere. Terminatur verò pluribus modis, vel per Resolutionem, vel per suppurationem, vel per Indurationem. Per Resolutionem seu Insensibilem Transpirationem sæpius terminatur, sæpè etiam Induratur, rarò per Suppurationem solvitur, quia ex humore oritur frigidior ac mitior, qui haud facile in pus vertitur: aliquandò tamen hic Tumor Suppuratur, si in calidioribus fiat partibus. Atqui in Scyrrhum aut Abscessum si abeat Oedema, difficilioris est curationis; Periculosum item si Pthisis aut Hydrops adfuerit. Prognostica.

VII. Oedematis Curatio duplicem sibi scopum proponit: unum, qui antecedenti materiæ se opponat: alterum, qui causam conjunctam evacuet. Antecedens materies emendabitur recto ac legitimo rerum nonnaturalium usu, qui sanguinis, aliorumque humorum dyscrasiam immutare & corrigere queat. Cibus & Potus, similiter ac Aër moderatè calefaciant, exsiccantque. Caro assata præstat elixarâ. Nocent Fructus Horarii, Caseus, Pisces Marini. Nocet & quantitas Cibi Potusque nimia. Conducit Vinum, per se usurpatum, aut herbis calefacientibus alteratum. Exercitia prosunt moderata. Obest somnus longus, item Alvidurities, Quies; Tristitia, Venus. Quæ in Oedematis Curatione sunt observanda.

VIII. Sed præter convenientem rerum nonnaturalium administrationem Antecedens Causa corrigetur insuper, ac educetur Remediis Generalibus, quæ crudos, seroso-pituitosos, subacidos humores emendare, ac evacuare solent. At quoniam affectus hujus causa antecedens in sanguine non fervido, sed vappido, seroso, ac aliter vitioso consistit, hinc Venæsectio nequaquam conducit. atque non nisi rarissimè in Oedemate curandò instituitur. Et si aliquandò sanguis sit mittendus, id non ratione morbi, aut causæ conjunctæ, sed ratione alicujus symptomatis, aut causæ antecedentis fieri solet. Diæta.

IX. Frequentius verò locum habent quæ viscera roborant, obstructiones aperiunt, humores seroso-pituitosos attenuant, eosque Transpiratione auctâ Insensibili, promotisque tum Diaphoresi, tum Diuresi, nec non per Alvum factâ Purgatione educunt. v. gr. Venæsectio non conducit.

R. Rasur. Ligni Guajaci ℥iij. Sassaphras. ℥ß.

Infund. per noctem calidè in Aqua pura ℥LXX.

Dein S. A. coq. addendo.

Rad. Foeniculi, Petroselin. an. ℥j.

C

Galenga

Humores in Oedemate præparantia, ad educentia.

Galanga ℥ij.

Cor. med. Sambuci rec. ℥ij.

Herb. Calamentha, Chamapitheos an. Mj.

Baccar. Juniperi ℥i℥.

Pulpa Colocynthis ℥j. vel ℥iv.

Glycyrrhiza ℥iij.

F. ex his S. A. Colatura ℥xxxx.

X. Corpore sic purgato, utile erit Decoctum Diaphoreticum, simulque Diureticum, ex quo mane in lecto adhuc decumbens, & horâ à meridie circiter quartâ largiorem haustum calidè sumat Ager, atque matutino tempore, quousque vires concedant, inde sudores moveat.

R. Rasur. Ligni Guajaci ℥iv. *Sassaphras* ℥vj.

Rad. China ℥j.

Infund. ut prius in Aqua pura ℥lxx. *Dein coq. add.*

Rad. Bardane rec. ℥iij.

Patafuidis.

Bac. Juniperi an ℥i℥.

Sem. Apii ℥℥.

F. ex his S. A. Decoctio ad ℥xxxx.

Quæ Topica Oedemati curando sunt imponenda.

XI. Alter Curationis Scopus est, humorem parti affectæ inhærentem evacuare Topicis admotis Medicamentis. Sint autem Ea, Incidentia, Attenuantia, Digerentia, Exsiccantia, Resolventia. Tumoribus namque à Congestione ortis Repellentia nunquam sunt imponenda. Igitur acre sumatur Lixivium, prout majore aut minore Resolutione opus est, cui admisceatur Acetum, Sal Gemmæ, aut Alumen, vel Sal commune, idque cum nova spongia imponatur. v. gr,

R. Ciner Ligni Quercini.

Stipitum Fabarum

Sarmentorum Vitis an. p. æq.

per hos transfundatur Aqua Fabrorum extinctionis Ferri calida, adito Aceti Vini modico, idque toties fiat, donec efficaciam acquisiverit Lixivium. In cuius ℔iij. dissolve

Salis Nitri, Alumini, an. ℥iij.

Sulphuris vivi ℥ij. *Misceantur pro Fotu.*

Lixivii loco usurpari potest Fomentum.

R. Rad. Ebuli, Brionie an. ℥i℥.

(Cucumeris Asinini ℥j.

Herb. Asynthy, Abrotani,

Salvia, Calamentha an. Mj.

Flor. Camomille Mi℥. *Rosar. Rubr.* M℥.

Sem. Cumini ℥vj.

Coq. in S. Q. Cerevisie tenuis ad ℔iij.

Barbette (Chir. part. 2. lib. 1. cap. 4. laudat Ceratum,

R. Sulphuris crudi

Ciner

Ciner Samentorum Vinis

Salis Gemma ℥ij.

Farina Fabarum ℥ij. Aceti ℥j.

Olei Nucum ℥j. Therebinthina, & Cera q. s.

F. ex his S. A. Unguentum vel Ceratum.

Nonnulli Olea & Unguenta calida inungunt; sed puto ea poros obstruendo, adeoque transpirationem cohibendo, parum prodesse.

XII. In statu & Declinatione non malè applicatur hoc vel simile Cataplasma.

℞. Rad. Althææ rec. ℥i℥.

Bryonia, Cucumer Asinini rec. an. ℥j.

Fol. Salvia, Ruta

Flor. Camomilla an. Mj.

Coctis in Cerevisia tenui ad mollitiem, & in mortario minutim contusis adde

Farina Fabarum ℥ij.

Ciner. Ligni Quercini, Stercoris Vaccini an. ℥j.

Salis Nitri ℥ij. Olei Anethini ℥ij.

M. F. S. Cataplasma.

Alii haud absque ratione imponunt Stercus Vaccinum calidum, quod respectu salis volatilis ac nitrosi in eo abundantis potenter poros aperit, ac Tumorem Oedematosum resolvit, discutit. Vel Cataplasma conficiunt ex Stercore Vaccino, quod una cum Aceto frigunt, ac parum Aluminis & Sulphuris ei admiscent. ex gr.

℞. Stercoris Bubuli ℥iij.

Fimi Columbini ℥ij.

Frignantur simul in sartagine cum Axungia, aut

Butyro, aut quovis Oleo, vel bulliant in Oxycrato,

atque Sulphure & Alumine additis,

F. S. A. Cataplasma.

Insuper Emplastra Resolventia utiliter imponi possunt, qualia sunt, de Meliloto, de Ranis sine Mercurio, de Spermate Cæti, & similia, quibus pro re nata & alia Attenuantia, Resolventia addi possunt.

XIII. Scultetus post *Armamentarium Cheirurgicum* obs. 72. refert, se multos Tumores Oedematosos discussisse *Calcis Aquâ* per aliquot dies usurpatâ. „ Sumitur autem, inquit, frustulum Calcis vivæ, ad quantitatem „ Nucis Juglandis, & in Aquam ferventem immittitur, donec dissolvatur quo facto Calx cum Aqua agitatur, & postea spontè residere „ sinitur. Hinc clarior Aqua, per inclinationem in aliud vas transfunditur, in qua spongia nova exprimitur, calidèque parti affectæ superligatur. Notandum verò, quod Pars Oleo Amygdalarum dulcium, „ vel Axungia Porcina veteri debeat inungi: facile enim fieri potest „ ut portio quædam Calcis, quæ est acerrima & corrosiva, in Aquam transfu-

transfusam abjerit, quæ cum Spongia applicita erodere, partemque mordicare possit.

Idem *Observ.* 98. in Tumoribus Oedematosis, simulque Erysipelatosis curandis admodum extollit hoc Epithema,

℞. *Lixivi ex Cineribus sarmentorum vitis lbj.*

Salis comm. ℥i. Nitri ℥i℥.

Aceti vini optimi ℥j.

Fiat Mixture, quæ splenio duplici tepidè excepta applicetur, faciesque strictè loco affecto surperligetur.

XIV. Cæterum pro Crure & Pede Oedematoso, sequens aliquoties expertus sum summoperè conducere.

℞. *Spiritus Vini optimi*

Aceti Vini an. ℥viij. in iis dissolve

Salis comm. ℥iij. aut circiter.

Hic liquor cum panno immerso tepidè applicetur. Deinde pes & tibia universa faciâ lineâ longâ, digitos tres quatuorve latâ, à digitis pedum incipiendo, sursumque ad genu usque procedendo, strictè ligetur, ita tamen ne pars effecta nimis comprimatur, & cavendo ne plicis aliqua in crus fiat impressio.

¶ Si verò spernat hoc remedium Ager, vesperi cubitum iturus per semihoram pedibus insideat Balneo clido, (quod fiat ex *Semine Graminis exsiccati*, hoc est, *Fœni, Cineribus Ligni Quercini, & Sale communi in Aqua pura decoctis*) & dein, pedibus mappâ calefactâ probè absterfis, in lectum se conferat, cruribusque magis solito elevatis decumbat: manè autem fasciâ lineâ Pedes, Tibiæque universæ dicto modo ligentur.

¶ Attamen omnibus hisce ritè administratis Oedematosis Tumor si non discutiatur, consulendum ut *Thermas Aquisgranenses*, aliasve calidas adeat Ager, quæ potenter humores seroso-pituitosos discutere, simulque interna viscera suâ caliditate roborare valent.

XV. Sed Suppurationem si minetur Oedema, quod rarò contingere observamus, Cataplasma imponatur cui addantur Herbæ Emollientes, Fermentum acre, Fimus Columbinus, Ungentum Basilicon, &c.

℞. *Rad. Liliorum albor. recent.*

Ceparum sub cineribus assat. an. ℥ij.

Fol. Malvæ, Althææ, Salviæ,

Flor. Camamille an. Mj.

Caricarum ping. No. x.

Coctis in Aqua pura ad mellitiem, & in mortario contusis adde

Farinæ Fabarum ℥i℥.

Fermenti acris, Fimi Columbini an. ℥i℥.

Unguenti Basiliconis ℥ij.

M. F. S. A. Cataplasma.

Cataplasinatis loco Emplastrum Diachylum cum Gummi applicatum Suppurationem abundè promovet.

XVI. Quum

XVI. Quum igitur suppuratum, & ad maturitatem perductum sit Apostema, curandum ut id tum loco commodo, tum tempore opportuno aperiatur. Etenim lenta frigidaque materies nos fallit non raro, quod sua effecta extrinsecus rarius producat, quam intrinsecus, ubi partes interiores paulatim sine magno dolore corrodit, exeditque. Tutius autem hujusmodi frigidum Apostema Potentiali Cauterio, quam Scalpello aperi solet; quod contrarium in calidis tumoribus observamus. Illud namque ad humorem illum frigidum, Viscidum, Pituitosum maturandum, atque ulterius coquendum non parum juvat.

Apostemate aperto, Ulcus conveniente Digestivo mundandum, & dein Sarcotico imposito Unguento carne replendum.

Sin verò alicujus Morbi Symptoma sit Oedema, ut Pthiaseos, Hydropis, Cachexiæ, vel similis, Morbus à quo provenit imprimis curandus.

C A P U T VII.

De Tumore Flatuoso.

I. **T**umorem Oedematosum proximè excipit *Flatuosus*, qui Græcis *Flatuosus* *ἔμφισημα*, *Inflatio* aut *Apostema Ventris* dicitur. Est autem **TUMOR FLATUOSUS**, qui ex Flatibus intra membranas alicujus membri partes, aut sub ipsa densiore cute, aut inter muscutorum interstitia conclusis oritur. Vel *Flatuosus Tumor* nuncupatur, qui ex Flatulento Spiritu in aliqua parte coacervato gignitur. Fiunt namque Tumores hi ex vapore & Flatu, alias sub cute, alias sub membranis coercito; hinc aliquandò sævissimi excitantes dolores, ob partium exquisito sensu præditarum distensionem, divulsionemque.

II. Causa vero Flatuosi Tumoris est nativi in parte affecta caloris, vel spirituum radiantium partemque vivificantium imbecillitas, ac debiliior motus, qui seroso-pituitosum, glutinosumque humorem, è quo facile suscitantur Flatus, resolvere & dissipare nequit. Enimverò quum crudi, pituitosi, viscidique humores in sanguine redundantes, hinc in partem quandam effusi, suâ glutinositate poros ejus obstruant, facile datur intelligere, qua ratione tardior Spirituum vitalium per eandem partem motus, debiliiorque radiatio vitiosos illos humores resolvere, & ultra promoveri nequens Flatus gignat, qui membranas intra partes conclusi Tumorem hunc excitant.

III. Cognoscitur Tumor Flatulentus, & ab aliis Tumoribus distinguitur, 1. quod compressus vestigium seu foveam non relinquit, ut Oedema. 2. Quum percutitur murmur, seu sonum quendam edat. 3. Addit Avicenna renitentiam manus comprimentis. 4. Ait Guido, lucidum quendam splendorem apparere in ejus summitate. 5. Non perpetuò, Diagnosis

sed interdum dolor adest, ob nimiam distensionem. Interim Tumor hic nec rubet, nec calet, sed friget potius, albetque ut Oedema. Articulus sæpè occupat, præsertim Genua.

Prognosis.

IV. Magnus autem Flatuosus Tumor periculosus est, ob sui magnitudinem, & partem affectam debili calore præditam. At parvi si sint huiusmodi Tumores, omnis periculi experites meritò censentur. Porro Hyeme frequentius, quam Æstate evenire solent.

Flatulenti.
Tumoris
Curatio.

V. In Curatione generalibus circa Diætam, & intus sumenda Medicamina roborantia ac evacuantia præmissis, haud secus ac in Oedemate, partis læsæ incatus aperiendi, in eaque contenta Flatulenta materies attenuanda, discutienda, resolvenda. Quem in finem conducunt Calida, Siccantia, & Attenuantia, Carminativa dicta, ut apertis membris læsi poris humores flatusque dissipari queant. v. gr.

℞. Herb. *Mentha*, *Pulegii*, *Rutæ* an. Mj.

Flor. *Camomilla* Miß.

Sum. *Anethi*, Flor. *Rosarum Rubr.* an. M.

Sem. *Cumini* ℥j. Bacc. *Lauri* ℥vj.

Coq. in S. Q. *Cerevisiæ tenuis*, vel *Æq. Pars. Aq. puræ & Vini Albi* ad ℔iij.

Colatura sit pro Fomento.

Egregios aliquandò vidimus successus in huiusmodi Tumore resolvendo solo *Oleo Cucumeris Asinini* illito. Potest tamen ejus loco fieri Linimentum. v. gr.

℞. *Olei Cucumeris Asinini* ℥vj.

Anethi, *Rutæ* an. ℥ß.

Nucis moschate express. ℥iß.

Cumini Stillat. gut. vj.

Misceantur.

Barbette Chirurg. part. 2. Libr. 1. Cap. 7. laudat hoc Cataplasma.

℞. Fol. *Rutæ*, *Calamenthe* an. Mß.

Farina Fabarum ℥ij.

Sem. *Anisi*, *Cuminj* an. ℥ß.

Baccar. *Lauri*, *Salis Comm.* an. ℥iij.

Nitri, *Sulphuris* an. ℥j.

Stercoris Caprilli ℥vj.

Olei Anethini, *Nardini* an. ℥j.

Vini Albi Gallici q. s.

Coq. simul S. A. & Contund. in formam Cataplasmatis.

Conducit quoque Emplastrum de Meliloto, de Ranis cum, aut sine Mercurio. Vel

℞. Emplastri de Meliloto

de Ranis sine Mercurio an. ℥j.

Gummi Galbani in Aceto soluti ℥iijß.

Pulv.

Pulv. Castorei ℥ij.

Olei Cumini Stillat. gutt. vj.

Cera & Therebinthina q. s.

M. F. S. A. Emplastrum, extendendum in Corio.

Sed notandum ejusmodi Medicamenta actu calida parti aegre semper imponenda esse, caloremque conservandum appositis linteis, lateribus, lagenis, similibusque rebus calentibus.

VI. Veruntamen Genu cum Flatuoso Tumore vehementer inflatum sit, nonnulli sequens commendant,

Genuin-
flatio quo
modo cu-
randa.

& Fæcis Cera novæ ex prelo ibi.

Micæ Panis Furfuracei ℔.

Florum Rosarum Rubr. ℥j.

Bulliant in Vino Albo, dein contendantur, & addendo

Piperis, Cariophyllorum, Nucis moschata, Zinziberis an. ℥iij.

Sem. Cumini, Anisi, Fœniculi, Ammii an. ℥ij.

Olei Chamemelini, Anethini, Rutacei an. ℥ij.

M. F. S. A. Cataplasma.

Platerus observ. libr. 3. Tumorem in Genu immensum, mollem, laxum, & diuturnum discussum, ac penitus curatum scribit imposito Cataplasmate ex Radicibus Bryonia, Iridis, & Liliorum recentibus, simul contusis, atque in Vino, additâ etiam Aqua vitæ decoctis.

Vel fiat Cataplasma ex rasura Radicis Raphani Rustici cum Aceto Rosaceo, quod calidè apponatur.

Magno quoque cum levamine inflato & tumido admodum Genu aliquando applicari jussi Vesicatorium magnum, ex Cantharidibus, & Fermento acri, addito Aceto, confectum.

C A P. VIII.

De Testudine, & Talpa sive Topinaria.

I. **A**ltum inter Veteres de Tumoribus hisce fuit silentium, atque illorum ne ulla quidem ab Illis unquam facta est mentio; Hæc tamen Nomina à Recentioribus excogitata sunt. Testudo & Talpa, quid sint.

Testudo, ut inquit Guido, est Abscessus magnus, humoralis, mollis, & latiori formâ in modum Testudinis unde denominationem sumpsit. Alii tamen definiunt Testudinem, quod sit Tumor mollis, vel non valde durus, satis autem magnus, in quo pinguis materia, tunicâ quadam inclusa continetur, quæ Calvaria ita inheret, ut ipsam plerumque vitiet. Talpa verò, sive Topinaria Guidoni & Aliis dicitur Testudinis species, & inquit esse Testudinem ipsam in Capite ortam.

II. Igitur, TESTUDO seu TALPA, sive TOPINARIA dicta,

dicta, est Tumor in Capite, ortus ex impuris, viscidis, glutinosis, acrisalinis, nec non acido-acribus humoribus, è sanguine ibidem depositis, atque intra Cranium & Cutem corrumpentibus, Testudinis seu Talpæ formam referens, vel terræ à Talpa egestæ similis. Sunt autem hujusmodi Tumores vel cum, vel sine exulceratione, & cranii erosione; atque subsistunt plerumque Cranium inter & Cutem, aut nonnunquam inter binas Cranii tabulas in Diploë, hinc ad crassam usquè Menyngem totum Cranium non raro eroditur.

Causæ.

III. Materia ergò Tumorem hunc faciens est *Humor viscidus, glutinosus, acrisalinus, & acido-acris, exedens*, Calvariam non raro erodens, in eaque *Cariem* excitans. Causæ verò Antecedentes sunt dicti humores in corpore redundantes, qui in Capitis partes depositi exedunt, & ad subjectam usquè membranam Carie frequenter Calvariam erodunt.

Diagnos.

IV. Signa quibus dignoscitur hic affectus sunt, Tumor mollis & latus, Testudinis vel Talpæ similitudinem referens.

Prognosis.

V. Est autem periculosus hic Tumor, ne Cranium erodat atque corruptum. Qui tamen est absque Cranii erosione & corruptione facilius curatur quam, qui Calvariæ corruptionem seu cariem jam induxit; Et si magna adiit Cranii corruptio, præstat Patientem dimittere, atque Curationem non aggredi: vel si suscipere Curationem coacti simus, curâ tantum palliativâ uti oportet.

Testudinis
Curatio.

VI Sed quanquam Testudo seu Talpa nonnunquam sit sine Calvariæ erosione & carie, aliquando cum Cranii carie & corruptione; utriusque tamen Curandi ratio communia habet præcepta. Primum in universalibus consistit, *hoc est*, in Causæ Antecedentis correctione, ac educatione legitimo rerum nonnaturalium usu, Remediisque usurpati, generalibus, haud secus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Secundum præceptum consistit in Materiæ intra Tumorem contentæ evacuatione, dein ulceris mundificatione, hinc partis affectæ consolidatione. Id assequi debemus, vel Resolventibus, vel Suppurantibus, vel Manuali Operatione.

VIII. Si ergò Tumor sit sine Calvariæ corruptione, aut Ulcere, Incipientibus & Resolventibus, Capite XI. de Scyrrho proponendis, imprimis tentanda Curatio. At Resolvi si nequeat, Suppuratio promovenda imposito hoc vel simili Cataplasmate,

℞. Rad. Liliorum Alborum rec. ℥iij.

C. parum sub cineribus assatarum ℥ij.

Fol. Malvæ, Althææ,

Flor. Meliloti an. Mj.

Caricarum pinguium No. xij.

Coctis in Aqua pura ad mollitiem, & in mortario minutim contusis, adde

Farinæ Fabarum ℥iij.

Unguenti

Unguenti Basiliconis ℥ij.

Vitellos trium Ovorum

M. F. S. A. Cataplasma.

Equidem perfecta Suppuratio expectanda non est, sed eâ duntaxat incipiente, ne Carie inficiatur Cranium, profunda incisione mox Tumor apertendus, ac porro ex arte curandus.

IX. Atqui cum Cranii corruptione si fuerit Testudo, sentit Guido palliativâ utendum esse Curâ: Et sanè si magna sit Cranii corruptio, solo utendum Prognostico, Ægerquè ita dimittendus, vel Cura sit tantum fucata. Verum parva si inveniatur Ossis corruptio, curandus erit Affectus, ut Fractura Cranii; sc. facta incisione, Cranium Trepano perforandum, Osquè corruptum Modiolo tollendum, vel Scalpris radendum, deinde Pars affecta detergenda, Carne replenda, eademquè tandem convenit Curatio, quæ in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura.

C A P. I X.

De Atheromate, Steatoma, & Meliceride.

I. **T**umores folliculis inclusi varii occurrunt, quorum præcipui sunt *Atheroma, Steatoma, & Meliceris*, atque materiæ contentæ ratione inter se differunt. Namque Folliculo quum includitur Pituita pultis consistentiam habens, Tumor *Atheroma* dicitur, ab *ἀθήρα* pulticula. Sed inclusa folliculo Materies si similis Sevo, quod *στέαρ* Græcis dicitur, *Steatoma* nuncupatur. At contentus intus humor quando colore & consistentia Mel refert, *Meliceris* appellatur.

II. Igitur **A T H E R O M A** est Tumor indolens, Cuti concolor, in membrana seu nervosa tunica humorem continens lentum, glutinosum, similem pulti, quæ ex farina in lacte cocta conficitur. Interdum tamen in Atheromate juxta humorem pultaceum lapidosa quædam, duraquè corpuscula, & alia veluti Sulphuris ramenta inveniuntur. Nonnunquam tanquam mansa essent gallinarum ossicula, sæpè etiam velut pili complicati tactui occurrunt. Vel dicatur *Atheroma*, Tumor præter naturam propriâ capsulâ comprehensus, ab humore pulti simili, sine dolore, simplicis coloris, nec digitis facilè cedens, nec iis remotis facilè iterum extuberans.

Atheroma: quid sit.

III. **S T E A T O M A** verò Tumor est præter naturam proprio folliculo comprehensus, à materia sevo simili, ejusdem ubiquè coloris, mollis, ab exiguo principio augmentum sensim sumens, digitis difficulter cedens, iis tamen remotis ad priorem magnitudinem facilè rediens.

Quid Steatoma.

IV. At **M E L I C E R I S** est Tumor præter naturam dolore carens, rotundus, in quo inclusus folliculo humor reperitur tenuis, mellis substantiam.

Quid Meliceris.

stantiam representans. Differt autem ab Atheromate & Steatomate Meliceris figurâ & humoris substantiâ : Figurâ namquē & rotundior est, & Humoris substantiâ tenuior. Proinde Meliceris magis quam Atheroma extenditur, digitorumquē pressione celerrimē cedit, atque remotis digitis ad pristinum situm pari celeritate redit.

V. Sed qua in parte hi folliculis inclusi Tumores potissimum eveniant exponit C. Celsus lib. 7. cap. 6. dicens, *Atheroma, Steatoma, & Meliceridem evenire posse in qualibet corporis parte*. Si tamen materia pulti, sevo, melli, vel viscidiori ovi albumini similis folliculo inclusa circa articulos subsistat, *Ganglion*, nuncupatur.

Horum
Tumorum
Causa.

VI. Causa horum Tumorum Humor est Pituitosus, Viscidus, Glutinosus, è Cruore huc amandatus, atque in uno magis, in alio minus alteratus; qui folliculo inclusus diu paulatimquē increscit, atque vel Atheroma, vel Steatoma, vel Meliceridem tandem producit, prout materia tunicâ suâ inclusa pulti, sevo, aut melli similis est: rarò namque aliud quid ei admixtum observatur.

Diagno-
stica.

VII. Signa porrò quibus disgnoscentur & ab aliis distinguuntur hi Tumores, ex descriptione illorum nunc tradita satis patent. In genere verò Tumores cysti includi palam fit ex eo, quod mobiles sint, cutisque inter tractandum facile separetur. Atqui fixi quum sint, carniquē adhærentes, nullâ eos involvi membranulâ indicium est.

Prognos-
tica.

VIII. Atheroma, Steatoma, & Meliceris, quandoquidem Tumores sunt folliculis inclusi, vix nisi per manualementem operationem curantur; siquē inter operandum contingat, quod membranula rumpatur, aut tota non auferatur, Fistula ferè, aut Ulcus fœdum remanet, quorum difficilis & tarda plerumquē curatio.

Curandi
Methodus.

IX. Curationis consilium tribus hisce abscessuum generibus, Atheromati viz. Steatomati, & Meliceridi commune est, ut quod tunica illa continet Discutiatur, aut Medicamentis totum cum sua tunica Exedatur, vel Suppuratur, aut Sectione auferatur. Triplici hac ratione Curatur Meliceris, utpote humorem continens liquidiozem. Sed Atheroma, humorem continens glutinosiorem, vel Sectione tollitur, aut Medicamentis Exeditur seu Suppuratur, atqui nunquam Discutitur. Steatoma verò nec Discuti, nec Exedi aut Suppurari potest; at solâ Manus Operâ, *hoc est*, Sectione duntaxat Curatur, quoniam Sevo haud absimilis materies nec resolvi, nec suppurari aut exedi potest, semperque duriore includitur tunicâ.

X. Notandum quoquē huiusmodi folliculis inclusos Tumores, si recentes sint ac molles, & Resolvi, & Suppurari posse, duos verò & inveteratos solâ Cheirurgiâ Curari. Hinc diligenter in eo laborandum, ut singulæ differentiæ discernantur. *Steatoma* quippe durius est, resistitquē tangenti, & basin habet solidiorem. *Meliceris* è contrario facile subsidet, cedit in se compressa, lentequē dissilit, citò tamen revertitur. *Athero-*

ma

ma est veluti medium inter utrumquè extremum.

XI. Igitur huiusmodi Tumor si mollis sit, *Resolventibus* erit tentanda Curatio, imposito scilicet *Emplastro Stiptico Paracelsi*, vel e *Ranis cum Mercurio*; vel manè diu fricetur Tumor digitis *Salivâ hominis jejuni* identidem madefactis, Cui ratione salis volatilis & spirituum in eâ abundantium vis attenuandi resolvendiquè copiosa inest; vel post Tumoris diutinam frictionem illinatur *Balsamum Peruvianum*, quo solo scribit *Barbette* se aliquando molliores huiusmodi Tumores curasse.

Folliculis
inclusi
Tumores
quando &
quomodo
sint resol-
vendi.

XII. *Scultetus post Armament. Cheir. observ. 66.* eum in finem valdè laudat *Ceratum Diasinapios*, quo duas *Melicerides* resolvissè scribit, alteram in Humero, alteram in Genu, ovum anserinum suâ magnitudine æquantem, quam tamen hoc solo Cerato mensis spatium integrè discussissè refert. *Ceratum Diasinapios Aquapendens* describit *Cap. de Meliceride*, & à *Spi-gelio* correctum ita proponit *Scultetus Armam. Chirurg. Tab. 43.*

℞. *Salis Gemmae, Cerussæ, Lythargiri an. ℥iiij.*

Cera, Therebinthina an. ℥ij.

Galbani, Opoponacis an. ℥ß.

Pulveris Seminis Sinapi ℥ij.

Olei veteris ℥ix. Aceti acerrimi q. s.

M. F. S. A. Ceratum.

Barbette hoc habet *Emplastrum*.

℞. *Gummi Sagapœni, Ammoniaci an. ℥ß.*

Pulv. Euphorbii, Rad. Pyrethri an. ℥ß.

Sulphuris ℥iiij. Olei Succini ℥j.

M. F. S. A. Emplastrum.

Alii laudant id quod sequitur

℞. *Passularum majorum enucleatarum lbß.*

Contundantur minutim in mortario, & addendo

Pulv. Sem. Cumini ℥iiij.

Salis Nitri ℥iß.

Simul subigantur, & adhibeantur.

XIII. Alterum Curationis consilium est, ut Folliculi hi *Caustico* exedantur: viz. Cauterium in medio imponatur Potentiale; aut si magnus sit Tumor multa simul admoveantur Cauteria, cumquè Crusta deciderit immittantur Penicilli Unguento *Aegyptiaco* & *Apostolorum* illiti, aut *Melle* cum *Mercurio Præcipitato*. *Joh. de Vigo* Mensis intra spatium omnes excrescentias idolenter erodit: Accipit *Linteorum usu detritorum & decerpitorum ℥ij. Medullæ Panis albi ℥iiij. Sublimati, tenuissimè pulverisati ℥j. Aquæ Rosarum & Plantaginis an. lbj. omnia simul coquit in vase aneo ad consumptionem duarum aut trium partium; dein expressa linamenta exsiccat in furno mediocriter calido, quæ iterum discerpta servat in vase benè operto ad usum, qualem ipse ita describit. Primum Defensivo vicinæ partes muniantur; deinde Ulcus quod fecit Pyroticum prædictis linamentis impleatur, supponatur Un-*

Quomodo
Caustico
exedantur,
vel Suppu-
rentur.

guen-

guentum de Tutia, vel de Cerussa; atque ita persistendum, donec viva appareat caro, tum Ulcus Melle Rosaceo & Therebinthina mundandum, &c.

Nonnulli Arsenico utuntur & Auripigmento, sed non nisi summo cum periculo Ea usurpantur, quia acria nimis sunt, partesque subjectas penitus erodunt.

Non desunt quoque qui Parva huiusmodi Tubercula transversim incidunt, moxque implent Alumine, aut Vitriolo usto, quæ folliculum erodunt simul, & hæmorrhagiam siliunt, vel Oleum aut Spiritum Vitrioli cum Plumaceolis applicant: Magna verò cruciatim trahunt duplici Setone, altero secundum longitudinem, altero per transversum.

Sin ad Suppurationem tendant hi Tumores, quod tamen rarò contingit, naturam Cheirurgus adjuvet Maturantibus fortioribus.

Quomodo
per Sectionem & Separationem Atheroma, Steatoma, & Meliceris auferri debeant.

XIV. At verò omnium tutissima Curationis Methodus est, Tumores hosce per Sectionem & Separationem auferre. Fit autem hoc modo: Primum ad lumen illustre, tum ad Cheirurgum quam commodissimè vel in Sella, vel in lecto collocandus est Pateriens; dein atramento signetur sectionis longitudo, quæ sit tanta, quanta est tumoris rotunditas, tum elevanda cutis, quæ incidenda vel simpliciter vel cruciatim, eaque postea circumquaque lato specillo, aut scalpelli manubriolo, aut indice digito separanda, donec integer Folliculus appareat, qui tum circa pedunculum resecandus est, simul cum Vase tumori nutrimentum adferente, ne vel minima relinquatur folliculi portio, tumorque regeneretur. Quo in casu nota Joh. van Horne in Microtechnie, prius arctè vasculum tumorem nutriendum esse ligandum, antequam resecetur. Hoc peracto, & folliculum postquam extraxit Cheirurgus, vulneris labia sunt coniungenda Linteolis Emplasticeis in crucem apposis, &c.

Quod si Folliculus jam ruptus sit, aut per se, aut per Cheirurgi negligentiam, tum necesse est, ut vel tumor revertatur, vel Ulcus remaneat fœdum, & fermè incurabile, nisi Cathæreticis absumatur folliculus. Plura de modo excidendi huiusmodi Tumores videri possunt apud Fabricium ab Aquapendente Operat. Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 16. & Scultetum Arment. Chirurg. Tab. 35.

XV. Sed huiusmodi Tumor si ingentis sit magnitudinis, magnisque vasis, arteriis puta, venis, nervis, adhæreat, sinendus is est, aut saltem magna in excidendo requiritur industria. Ita refert Scultetus observ. 88. se in externa femoris parte Atheroma ovum gallinaceum magnitudine superant excisione curasse. Et scribi Petrus de Marchettis observ. Medico-Chirurg. 21. se Meliceridem majoris oculi anguli, ad pupillam usque protensam, illæso oculo, cum folliculo extirpasse, Atque observ. 24. & 25. duas non minus raras addit historias; alteram Atheromatis inferioris palpebræ, internâ parte, prope angulum majorem oculi, ab ortu geniti, avellanæ mole, in puella quinque mensium, sectione extirpati & sanati; alteram Meliceridis colli prope asperam arteriam, & venas jugulares

gulares externas, in cujus dissecto folliculo alius ejusdem generis tumor, sed minor delituit suâ & ipse membranulâ conclusus. Haud minus rarum fuit Steatoma in dorso circa finem vertebrarum colli, quod pondus librarum septem excedens, à Joanne Griffonio Medico-Chirurgo feliciter extirpatum fuit: uti videre est apud Fabritium Hildanum *Cent. 6. observ. 16.*

XVI. Cæterum Tunicatis hisce Tumoribus propè accedere videntur *Tumores Propenduli*, qui non exciduntur, sed funditus amputantur; in Pusillan- *Propenduli* *quo modo* *tollendi.* mis filo ad stuporem partis contracto & relicto, donec Tumor decidat; in Animosis scalpello. Quod si post Tumoris Propenduli abscissionem, sanguis copiosè profluat, aut filum aliquid de radice relinquat, ne recidiva fiat, locus candente ferro leviter tangatur, & escara ablata, cicatrice obducatur: vel id quod ex radice relictum est absumatur admotis Cathæreticis, uti *Alumine ustō cum Mercurio præcipitato* insperso, vel *Unguento Basiliconi* admixto, sicquè imposito, &c.

C A P U T. X.

De Ganglio, & Lupia.

I. **A**D Tumorum folliculis inclusorum numerum haud immeritò ad- *Ganglion* *quid sit.* jungi solent Ganglion & Lupia. Apparet autem Ganglion sæpè in Manuum Carpis, Pedumquè Malleolis, in summa cute, nec unquam profundius delitescit; estquè secundum Paulum Æginetam, *Nervorum concretio ex percussu & labore proveniens*; & ex Aëtii sententia, *Nervi nodosa concretio ac tumor ex plaga aut labore obortus, raroquè spontè proveniens*. Sed perfectior erit descriptio, si dicatur G A N G L I O N Tumor corpori concolor, renitens, dolorisquè expers, sed vehementer pressus obtusum quendam doloris sensum exhibens, circa Articulos plerumquè, partesquè illorum nervosas & tendinosas, ac sæpius in Carpo existens; hinc Nostratibus non ineptè dicitur (*Een Pees-hnoop.*)

II. Partes igitur à Ganglio affectæ sunt pleræquè corporis partes, præ- *Partes Af-* *fectæ.* fertim verò motui dicatæ, ut Articuli, Manus, Pedes, Brachialia, Malleoli: frequentius enim Manuum Juncturas ac Talos occupat, rarius Cubitum & Caput, &c.

III. Causa hujus Tumoris est *Tendinis* in Articulo *Imbecillitas*, ex *Ganglii* *Causæ.* Contorsione, Extensione, Ictu, Labore, Aliave simili Causa contracta; cujus occasione Fibræ Motrices ita distorquentur, ut humores, inter circulandum per minimos porulos, multas obstructions pro obstaculo offendentes, stagnent inter Tendinis Debilitati motrices fibras, tandemque ab humoribus ultrà accedentibus propellantur usquè ad membranam, quæ tendinem investit, ubi, efformatâ sibi cavitate, colliguntur

& concreſcunt aliquatenus, particulæ viſcoſiores & glutinoſiores, ovi albumen ſuâ conſiſtentiâ referentes, tenuioribus interim abeuntibus, & ita oritur Tumor hic folliculo incluſus, qui *Ganglion* nuncupatur.

I V. Equidem Alii malunt Ganglion oriri ex Lympha in partibus articuloſorum nervoſis ac tendinoſis ita debilitatis & contorſis extravafa- ta, ac in huiusmodi lentum, viſcidum, glutinoſumque humorem concreta, quæ folliculo incluſa, atquè in articulo hærens *Ganglion* excitat.

Signa Dia-
gnostica.

V. Signa verò quibus cognoscitur & ab aliis tumoribus diſtinguitur Ganglion ſunt, quod huiusmodi Tumor parvus ſit, cuti concolor, inæqualis, tactu renitens, dolore vacans; ſi tamen violenter præmatur, quendam exhibet torporis ſenſum; non altè, ſed ſub ipſa oritur cute, atquè ad latera tantum movetur, prorſum & retrorſum nequaquam, etiamſi violenter adigas. Differt à Meliceride & Atheromate tumoris inæqualitate, & renixu, & quod non orbiculatim velut illa transfertur, ſed dextorſum ſolum & ſiniſtrorſum pro ſitu tendinis affecti ſectitur.

Prognosti-
ca.

VI. Ganglion porrò Cheirurgia, hoc eſt, Excifione rarò curatur, præfertim ſi in quodam manus pedisve articulo ſitum ſit: eſt namque, monente Paulo Ægineta lib. 6. cap. 39. periculum ſi quid illic excidatur, mutilum reddi illud membrum.

Methodus
Curandi.

VII. Sed Ganglion ut tollatur, imponenda ſunt molliendi, attenuandi, & diſcutiendi vim habentia medicamenta. v. gr.

R. Emplaſtri de Meliloto, Oxycrocei,
de Mucilaginibus an. Part. Æq.
Olei Petre tantillum.

M. F. S. A. Emplaſtrum, extendendum in Corio.

Vel

R. Gummi Galbani, Ammoniacy, Sagapœni in Aceto ſolut. an. 5ß.
Emplaſtri è Ranis cum duplicato Mercurio 3ß.

M. F. S. A. Emplaſtrum.

Vel

R. Gummi Ammoniacy, Sagapœni in Aceto ſolut. an. 3ß.

Liqueſiant, hinc addendo

Sulphuris Vini Pulverifati 3ij.

M. F. S. A. Emplaſtrum.

Eundem in finem conducit Gummi Ammoniacum, vel Gallæanum in Spiritu Vini diſſolutum, atque Emplaſtri modo impoſitum. Vel imponatur Emplaſtrum de Ranis cum Mercurio, & Stricta ſatis ligatura, quæ impediat, ne viſcoſi denuò humores affluere, cum aliis concreſcere, ſicquè Ganglion augere queant.

Felix Platerus laudat hoc Cataplaſma, quo Ganglion pugni magnitudine in utroque Genu curavit, ut refert libr. 3. *Observationum*.

R. Rad. Bryoniæ, Iridis Noſtrat. rec. an. 1ßß.

Liliorum alborum rec. 3ij.

Cocciis

Coctis in Aceto fortissimo ad mollitiem, & in mortario minutim contusis, adde.

Olei Liliorum alborum ℥ij.

Gummi Ammoniaci in Spiritu vini soluti ℥iij

Pulv. Rad. Iridis Florent. ℥ij.

M. & S. A. redigantur in Formam Emplastri seu Cataplasmati.

VIII. Cum igitur Remediis hisce emollitus sit Tumor, atterendus tantisper, quoad sub digito cystis frangatur; mox lamina plumbea Argentato Vivo illita fortiter ipsi apprimatur, & advinciatur, quæ quod superest Tumoris tabefacere & consumere queat. Etiam crebra tantummodo Tumoris Frictione, humorisque hac illuc distractione non raro sanatur Ganglion. Et scribit Antonius Chalmeteus in *Encheiridio Chirurgico*, se Ganglia in Carpo existentia frequenti cum Saliva frictione sæpius curasse, absquæ aliorum medicamentorum usu.

Reinerus Solenander *Consil. Medicin.* 24. sequens commendat Emplastrum.

R. Emplastri Oxycrocei ℥j.

Gummi Ammoniaci. Bdellii dissol. an. ℥ij.

Pulv. Rad. Iridis Florent. ℥j.

Lumbricos terrestres Vino lotos & dissolutos No. iij.

Commixtis omnibus cum pauco Oleo Therebintine & Cera nova F. S. A.

Ceratum, quod extendatur in Corio, applicetur Tumori, & Fasciâ arctè constringatur.

Tumore autem Cerati ope quodammodo emollito, addit; singulis quatuor quinque, sexve diebus solutâ fasciâ, & ablato Cerato, Tumorem debere suffumigari suffitu Aceti acerrimi, cui Satureia, Origanum, vel similia incocta sunt, affusi Pyritidi, vel Lapidum Molarium fructis candentibus; dein absterfo sudore, compresso attritoquæ satis Tumori rursus Ceratum imponi. Tandem hisce aliquoties factis præcipit, ut tenuis Plumbi lamina arctè Ganglio illigetur, qua ulterius consumatur.

IX. Sin verò his modis Ganglion non cesserit, Nonnulli volunt ferro resecandum & extirpandum esse; Quorum sententiæ tamen minimè subscribimus, si in manus pedisve articulo existat, ob tendines aliasquæ partes nervosas ibidem facile læsuras. Sed potius Sectione Tumor aperiatur, atque viscoso educto humore, impositoquæ *Balsamo Peruviano*, aut *Balsamo Sulphuris Therebinthinato*, Ulcus porro curetur.

X. Jobus Mekeranus *Observ. Chirurg.* Cap. 60. prolixè docet, quomodo Ganglion in Carpo existens *Contusione* curari queat. Viz. manus plana mensæ imponatur, hinc Cheirurgus manu in pugnum contracta bis terve Tumorem vehementer contundat, donec cystis findatur, humorquæ contentus effundatur, qui dein continuo articuli motu, accedente insuper crebra partis affectæ frictione, facile resolvitur; præsertim si hoc vel simile Linimentum frequenter inungatur,

Rx. Olei Cere, Therebinthina an. ʒij

Philosophorum ʒvj.

Vitellum unius Ovi.

M. F. S. A. Linimentum.

Lupia quid sit.

X I. Ganglio affinis est Tumor mollis, rotundus, fermè Lupini figurâ, sæpius in juncturis sedem figens, qui L U P I A, Nostratibus (*Een Vwen*) dicitur. Non differt autem Tumor hic à Ganglio, eandemquè agnoscit causam. Sed cum manus pedisve articulum occupet, *Ganglion* appellatur; atqui circa aliarum partium articulos quum emergat, *Lupia* dicitur.

Lupiarum Species.

X I I. Lupiarum Species variæ occurrunt: sunt Nimirum maximæ, mediocres, parvæ. Aliæ porro existunt in partibus nervosis, nec procul ab artubus. Quædam oriuntur sub poplite, in brachii flexura, & ejusmodi locis: in omnibus namque proveniunt corporis partibus. Insuper nonnullæ basi latâ sunt, quædam angustâ, aliæ mediocri; omnes tamen in membrana conclusæ.

Lupiarum Curationis.

X I I I. Ad Curationem verò quod attinet. Materia hæc nec Resolutioni, nec veræ Suppurationi facile cedit; sed ut humor evacuetur; tumor hic aperiendus est. Quod ut tutò ac feliciter fiat, tumoris magnitudo, situs, latitudo seu densitas, denique & basis seu fundamentum consideretur.

Si igitur Magnus sit Tumor, vasis majoribus, partibusve nervosis ac tendinosus proximus, sinendus is est ob periculum, quod ex Apertione facile consequitur.

At si Parvus sit, in quacunque parte fuerit, sæpè Resolvitur comprimendo, digitis Saliva madefactis identidem fricando, frangendo tamen cystim seu folliculum, quo includitur, ut hinc illinc effusus humor dispergatur, & dein Naturæ ipsius beneficio discutiatur, resolvaturquè.

Quod si Lupia eo in loco sit, in quo validam compressionem facere non liceat, ut in Facie, Thorace, Ventre, Guttore, similibusve locis, Emplastrum aliquod in Ganglii Curatione præscriptum apponatur, quod Resolvendi vim habeat.

Scribit Riverius in *Observ. communicatis à Dionisio Pomaret*, Lupias Resolutione curatas fuisse *Foliis Acetosæ charta madida involutis, & sub cineribus coctis*, quæ postmodum cum cineribus per cribrum trajectis incorporabantur in formam Cataplasmatidis, calidè applicandi.

Sin Lupia Mediocris sit, neque in Articulo existat, tollatur excisione, ut Atheroma, Steatoma, vel Meliceris.

Quod si basin habeat angustiore, infima illius pars ligetur, non aperiatur, neque secetur; atque singulis diebus ligatura constringatur, donec alimentum ei omninò detrahatur, sicque Lupia spontè decidat.

CAPUT XI.

De Scirrho.

SCIRRHUS Græcis & Latinis ita dictus, Arabibus *Sephiros*, Scirrhus hoc est, *Lapidosum Apostema*, Aliis *Durus Tumor* vocatur. Estque Scirrhi Causa. qui fit. Tumor durus, renitens, doloris expers, cum sensu aut exiguo, aut prorsus nullo, ex crasso, viscido, lento, & austero humore genitus.

I I. Hunc autem Tumorem ab humore melancholico, aut pituitoso, aut simul ab utroque originem habere, non sine ratione censuerunt Veteres. *Humorem* namque *Austum*, sanguinem facile in aliqua parte fundentem, simulque lympham vehementer coagulantem, *Precipuan* existimamus *Scirrhi Causam*.

III. *Austum*, hoc est, *Acidum potentius ac validius* nos accusamus, sive in Cruoris massa genitum, & ad partem aliquam propulsum, in eaque collectum & concretum; sive relictum ex alio Tumore nimis tardè, negligenter, vel malè Curato, quapropter facile in magis *Austum* desinere potest Scirrhus, ac in Cancrum degenerare, qui tandem ob summam & pertinacem Austeritatem vim Corrosivam nactus exulceratur, atque incurabilis redditur.

I V. Igitur Scirrhus aliquando est Primarius, fitque à principio, nullo præternaturali Tumore præcedente; quum Nimirum Humor ille *Austus*, Sanguinem fundens, Lymphamque coagulans, in Aliqua Parte congeritur, minimisque ejusdem meatibus inhærens Tumorem hunc excitat. Congeritur autem Humor Crassus, Viscidus, Austerus in Partibus, vel propter Malam Victus Rationem, vel ob Hepatis, Lienis, aliûsve Visceris Dyscrasiam, vel ob Hæmorrhoidum aut Mensium Suppressionem, adjuncta Partis Affectæ imbecillitate, qua vitiosi hujusmodi humores in Sanguine rudundantes facile suscipiuntur.

V. Sed nonnunquam Symptomaticus est Scirrhus; viz. qui Malæ Phlegmonis, Eryipelatis, aliorumve Tumorum Curationi succedit, uti non rarò fit Cheirurgi imperitiâ, quod præ ex modum usus fuerit Narcoticis, aut nimium Refrigerantibus, vel immodicè Resolventibus, quibus tenuiores humorum particulae discutiuntur, solis crassioribus viscidioribusque remanentibus, atque in Parte induratis.

V I. Haud ineptè ergò Scirrhus dividitur 1. in Primarium, Verum, Exquisitum, & Symptomaticum, Illegitimum, Spurium; qui magis propriè *Tumor Scirrhosus* nominatur. 2. In Purum, & Impurum;

qui fit, quum humori viscido, crasso, austero, Scirrhum facienti admisceatur alius humor, unde *Scirrhus* dicitur *Phlegmonodes*, *Oedematodes*, *Erysipelatodes*.

Diagnos. VII. Distinguitur porro Scirrhus ab aliis Tumoribus hisce Signis. A Phlegmone, dolore. Ab Erysipellate, duritie & calore. Ab Oedemate, tactus renitentia. A Tumoribus Aquosis & Flatuosis, quod hi percussi sonitum edant, Scirrhus verò minimè. A Struma, Ganglio, Lupia, aliisque folliculis inclusis Tumoribus, sua immobilitate. Denique à Cancro, quod in Cancro dolor adsit pungitivus, Scirrhus autem dolore caret; dein Cancer citius augetur Scirrho, quia Materia ejus est magis mobilis.

Atqui deprehenditur Scirrhus ex duritie summa, immobilitate, omnisque doloris absentia. Et ejusmodi Scirrhusi Tumores non tantum in partibus consistunt externis, sed internis quoque, ut in Hepate, Liene, Pancreate, Utero, aliisque.

Prognosis:

VIII. Cæterum Exquisiti Scirrhi nullam admittunt Curationem, atque Remediis quandoque ita efferuntur, ut in Cancrum transmutentur. Verum Scirrhusi Tumores, in quibus aliquis, etsi valde obscurus, superest Sensus, aliquando, licet admodum difficulter, Curationem suscipiunt. Sed lividi coloris Scirrhus valde periculosus est, & sæpius in Cancrum degenerat.

Indicationes Curativæ.

IX. In Curatione haud neglecta legitima rerum nonnaturalium dispensatione, usurpatisque humores crassos, viscidos, austeros Preparantibus ac Expurgantibus Remediis, applicentur leviter Emollientia, Attenuantia, Incidentia, Resolventia. Fugiantur tamen nimis vehementer Emollientia, ne Tumor in Ulcus Cancrosum abeat. Vid. Fabrit. Hildan. Cent. 1. Observ. 89. Immodicè quoque Discutientia caveantur, ne crassiore tantum humoris substantia remanente discussa tenuiore, Tumor reddatur incurabilis. Validioribus namque adhibitis Digerentibus, primis diebus Cura procedere videtur: sed quod ramanet, id insanabile omninò evadit, quod resoluta tenuiore, crassum restitit lapidosum. Leviter igitur Emollientia, & Resolventia, nec non Austrium Humorem Mitigantia Tumori applicentur, quale est *Emplastrum de Ranis cum aut sine Mercurio*. Idem efficiunt *Gummi in Aceto soluta*, quæ emolliunt simul, & resolvunt. Vel

℞. *Gummi Ammoniæ, Galbani, Sagapœni in Aceto solut.*

Syracis liquidæ an. ʒiʒ.

Emplastri de Meliloto, de Mucilaginibus an. ʒij.

M. F. S. A. Emplastrum.

Barbette commendat Emplastrum, & Cataplasma.

℞. *Gummi Galbani, Ammoniæ, Opoponacis in Ace.*

Sol. an. ʒj.

Flor. Sulphuris, Myrrha rubra an. ʒʒ.

Campho-

Camphora ℥j.
Olei Liliorum alborum, Axungia Anatis an. ℥vj.
Cera q. s. M. F. S. A. Emplastrum.
Rad. Althæa rec. ℥iiij.
Iridis ℥j.
Fol. Brassica, Parietaria, Malva,
Flor. Camomilla, Meliloti an. Mj.
Seminis Lini ℥ij.
Cottis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis, addo
Stercoris Caballini rec. ℥ij. *Ceparum coctarum* ℥ß.
Axungia Porci, Olei Chamamelini an. ℥j.
M. F. S. A. Cataplasma.

X. Sed priusquam admaveatur Emplastrum vel Cataplasma, Nonnulli Scirrhum foveri volunt Decocto aliquo Emolliente. Alii desiderant Suffitum ex Aceto forti & Spiritu Vini super lapidem molarem, pyritem aut laterem candentem effusis: sic, namque viscidum crassumque humorem incidi, attenuari, & resolvi censent. Mox per intervalla repeti volunt Emollientia, hisquæ succedant Resolventia ad reliquam portionem, quæ simul evacuari non potuit, absumendam; Atque sic Cercilii Filio Scirrhum sanavit Galenus. Verumenimvero etsi Acetum crassos humores dissolvat, exsiccetque, quoniam equidem *Austerum*, hoc est, *Acidum Potentius & Validius* hic peccat, videtur mihi frequentem nimis Aceti usum hunc affectum augere posse, adeoque usus ejus ut mediocris sit, necesse est, id quoque monente Fabritio Hildano *Cent. 6. observ. 75.*

XI. Itaque inter Remedia Scirrho Imponenda præstant *leviter emollientia*, & *Resolventia*, nec non *austerum humorem Mitigantia*, ita tamen ut toto Curationis decursu conjungantur, modo unius, modo alterius quantitatem augendo. *Suppurantibus* verò nunquam utendum, quoniam quæ Exulcerationem, vel etiam minimam Tumoris Excorationem promovent, facile Tumorem Scirrhosum in Ulsus Maligum & Cancrosum degenerare faciunt.

XII. Sunt qui *Exscissionem* vel *Inustionem* tentant, sed nimis audacter, nisi proprio contineatur folliculo, tuncquæ Scirrhii nomen talis Tumor minimè meretur. At quam periculosa sit Scirrhosi Tumoris Exscissio docet Fabritius Hildanus *Cent. 3. observ. 28.* exemplo cujusdem, qui, cum ipsi excidendus esset Tumor Scirrhosus ex interna Femoris parte, inter operandum Animam D E O reddidit. Insuper docet idem *Cent. 2. observ. 80.* quomodo incipiens Mammarum Scirrhus ex lacte coagulato fuerit sanatus. Et *Cent. 3. observ. 79.* Scirrhii gravissimi in Carpo Curationem tradit. Quemadmodum *Cent. 2. observ. 49.* Scirrhii Lienis compendiosam describit curationem.

CAPUT XII.

De Tumore Aquoso.

Aquosus
Tumor
quid sit.

I. **M** Arcus Aurelius Severinus *Synops. (heirurg. l. i. p. 48. Aquosum Tumorem* definit, quod sit *Serosi & Aquosi Humoris in aliqua corporis parte præter naturam Collectio, cum ejusdem partis secundum quantitatem excessu.* Sed potius dicatur TUMOR AQUOSUS aut SEROSUS, Humoris Aquosi seu Serosi in aliquo corporis membro Collectio, mollis, sine dolore, digitis facile cedens; at illicò resiliens.

Quomodo
fiat.

II. Redundantia igitur Serosæ Humiditatis in corpore Hujusmodi Tumoris Causa est, orta ob læsam Sanguificationem, quâ loco laudabilis, dulcis, ac balsamici sanguinis, cruor generatur vitiosus, vappidus, aquosus; qui grudas, quibus scatet, humiditates in aliquam corporis partem effundit, in qua eæ Tumorem hunc per Congestionem excitant.

Diagnos.

III. Distinguitur vero Tumor Aquosus 1. ab Oedemate, quoniam dum comprimitur, comprimentis vestigium ac fovea in eo non relinquitur, ut in Oedemate. 2. A Tumore Flatuoso, quod percussus Sonum non edat, veluti Flatuosus Tumor. 3. A Phlegmone & Erysipelate, quia istis in Tumoribus dolor adest, minime autem in Tumore Aquoso. 4. A Scirrho, quoniam tactui non renititur, veluti Scirrhus.

IV. Signa porrò quibus cognoscuntur Aquosi Tumores sunt, quod ii legitimo ac exquisito Oedemate sint laxiores, molliores, minusque tactui renitentes, quamvis prementis digiti vestigium non remaneat, sicut in Oedemate. Insuper si percutiantur vel premantur Aquosi Tumores, instar murmurantis aquæ sonitum reddunt. Cæterum minus turbidi sunt Oedemate, & si quis ad lucem ipsos intueatur, perlucetes & splendidi apparent. Denique peculiare hujusmodi Tumorum signum est, quod cum pruritu fiant; ob faldedinem scilicet; quæ serosæ adest humiditati.

Prognosis.

V. Tumores Aquosi, qui ob viscerum quorundam dyscrasiam, atque adeo læsam sanguificationem fiunt, periculosi sunt, non ratione tumoris, sed ratione principum partium affectarum: ii autem qui à nullo viscerum vitio foveantur, periculosi non sunt. Difficiliter tamen curantur omnes Aquosi Tumores, inprimis circa Articulos, & in illis.

Scopi Curativi.

VI. Curatio Aquosi Tumoris eadem ferè est ac Oedematis, & Tumoris Flatulenti. Consistit nimirum in ablatione Causarum. Est autem Causa humiditas tum universalis, in toto corpore redundans; tum particularis, quæ ipsum parit Tumorem. Hinc duplicem quoque sibi scopum proponit curandi methodus: unum, qui Serositatibus in toto redundantibus lese opponat; alterum, qui humiditatem Tumorem facien-

tem

rem evacuet. Serositates in toto redundantes amoventur rectâ & legitimâ rerum nonnaturalium dispensatione, nec non Generalibus usurpatis Remediis, quæ Antecedentem hanc Materiam emendare ac evacuare possint, haud secus ac de Oedemate curando diximus.

VII. Equidem Conjuncta Causa è parte affecta evacuabitur Topicis admotis Digerentibus, Exsiccantibus, Resolventibus. v. gr.

℞. Emplastri de Meliloto, de Cumino
de Mucilaginibus, an. ʒʒ.

Pulv. Castorei ʒʒ.

M. F. S. A. Emplastrum, extendendum in Corio.

Barbette eundem in finem sequentia commendat.

℞. Thuris, Mastichis, Myrrhae an. ʒʒ.

Stercoris Caprilli ʒiʒ.

Sulphuris Vivi, Salis Communis.

Sem. Cumini an. ʒiij.

Camphoræ ʒʒ.

Therebinthinae, & Cere q. s.

M. F. S. A. Emplastrum.

℞. Stercoris Vaccini ʒʒ. Columbini ʒij.

Sulphuris Vivi ʒʒ. Salis Nitri ʒij.

Mellis, Aceti an. ʒiʒ.

Farina Fabarum ʒij.

Baccar. Lauri, Sem. Cumini an. ʒʒ.

Olei Anethini, Nardini an. ʒj.

Vini albi Gallici q. s.

M. F. S. A. Cataplasma.

Alii laudant ea quæ sequuntur

℞. Salis nitri ʒx.

Piperis, Baccar. Lauri an. ʒj.

Olei Laurini ʒvj.

Cere q. s. M. F. S. A. Linimentum.

℞. Sem. Sinapi, Urtice,

Sulphuris Vivi, Spuma Maris, Bdellii.

Rad. Aristolochia Rot. an. ʒj.

Gummi Ammoniacy, Olei Veteris an. ʒij.

M. F. S. A. Ceratum.

Sed præter descripta nunc Medicamenta, omnia illa quæ in Oedemate & Tumore Flatuoso curandis exposuimus, huc quoque referri possunt.

VIII. Quod si nec ita Tumor Aquosus cedat, aperiendus est Scalpro, seu potius Potentiali Cauterio, ut de Oedemate docuimus.

Insuper ad Aquosos Tumores curandos, consulendum sæpe ut Ther-
mas Calidas adeant Aegri, Aquisgranenses puta, aliasve Sulphureas &
Alumino-

Aluminosas, quæ humiditates potenter discutere, suâque caliditate debilitata viscera simul roborare queant.

CAPUT XIII.

De Hydrocephalo.

I. **A**D Aquosos Tumores quum adscribi soleant Hydrocephalus, Hydromphalus, & Hydrocele, Tumores scilicet manu quoque Chirurgi curandi, de iis ut in specie quædam dicamus ordo postulare videtur.

Hydrocephalus
quid sit.

Hydrocephalus igitur *Aquosum Capitis Apostema*, seu *Aquositas quæ in Capite reperitur* dici consuevit. „Congregatur autem interdum, inquit Manardus *Epistol. Med. lib. 7. Epist. 2.* „in capitibus præsertim puerorum „Aqua in medio aut cutis, aut pericranii, aut hujus & ossis, quam ὕδρον, φάλον Græci vocant. Pariter Galenus Aquam in capite extra cranium interdum esse admittit, tuncquæ mollem apparere tumorem; aut quandoquæ sub cranio existeret, nequæ tum foris conspici; vel nonnunquam utrobiquæ inesse. Afferunt porro nonnulli, ejusmodi morbum nequaquam fieri, nequæ inchoari, nisi in recens natis puerulis, idquæ ex morbi hujus causis ritè pensculatis constare putant, nihilominus tamen observatum fuit, pueros septem, octo, decem, duodecim annorum hoc Affectu laborasse.

II. Est autem HYDROCEPHALUS Tumor Aquosus, vel totam exteriorem capitis partem, vel majorem ejus portionem occupans; hinc quibusdam haud immeritò *Hydrops Capitis* appellatur.

Hydrocephali
Causa.

III. Causa itaquæ hujus Affectus est Humor Aquosus in toto corpore redundans, hinc in capitis partes, exteriores plurimum, effusus qui, nonnunquam serosus, aliquando pituitosus & subcruentus, semper verò lentus ac subviscidus existit.

Partes affectæ,
&c.

IV. Cæterum quatuor hujus Affectus enumerari solent differentie desumptæ ex sede diversa. Aliquando namque aquosus humor inter cutem consistit & pericranium, tuncque mollis est tumor, doloris expers, ei-que impressa digitorum inhaerent vestigia. Nonnunquam pericranium inter & cranium humor colligitur, estque Tumor magno cum dolore, neque tam facile tactui cedit. Aut inter cranium & crassam menyngem; Vel sub menyngibus in ipsius cerebri ventriculis humor continetur, atque tum foris nulla tumoris mollities est, sed suturarum cranii dehiscencia sentitur, quemadmodum visum fuit in bienni puella, cujus meminit Andreas Vesalius, intra cujus cerebri ventriculos novem propè aquæ libræ deprehensæ fuerunt; uti refert *Humani corporis Fabric. lib. 1. c. 5.*

Prognosis.

V. Equidem Aquosus Humor si extra cranium hæreat, Hydrocephalus

lus aliquando curatur, nisi ob tenellam patientis ætatem remedia adhiberi nequeant. Sed sub cranio, vel ipso in cerebro si humor collectus sit, lethalis est affectus: hinc rectè ait J. C. Arantius *lib. de Tumor. pr. nat.* „caput. 1. eorum, qui ab interna causâ Hydrocephalo corripiuntur, „ & præcipuè altius latitante malo, neminem evasisse vidi. Si Apoplexia aut Lethargus accedat, mors præ foribus est.

VI. Ut autem tollatur hic Affectus, Antecedentes Causæ primo sunt removendæ. Quem in finem circa Victum, Resquæ cæteras Nonnatura-
les, & circa Remedia Universalia, si Ægrotans adultus sit, eadem con-
veniunt, quæ pro Oedemate curando proposuimus. Sin vero infans sit,
Nutrix parcè tenuiterquè vivat, & siccantibus utatur, humectantia fu-
giat, ac parum bibat; dein curandum ut tum Infanti tum Nutrici alvus
semper libera sit.

Hydroce-
phali Cu-
ratio.

VII. Sed ad Continentem Causam ex parte læsa tollendam, duplex
occurrit Curationis Methodus. Altera est, quæ Topicis convenientibus
absquè manuali operatione omnem humiditatem absument. Altera vel u-
nicâ incisione, vel pluribus scarificationibus aquosam materiem edu-
cit. Prima Curationis Methodus sanè tutior est, in Puerulis Præsertim
natu minoribus; atquè poros cutaneos Aperientibus, Materiamquè Con-
junctam Attenuantibus & Resolventibus perficitur, sub quacunque formâ
Capiti applicentur. ex. gr.

Prima Cu-
rationis
Methodus

℞. Rad. Calami Aromat. ℥iij.

Fol. Betonicæ, Majoranæ, Salviæ, Rosmarini,

Summ. Anethi an. Mj.

Flor. Stachados Arab. M℞.

Bacc. Juniperi ℥℞.

Sem. Cumini ℥iij.

Cerevisia tenuis vel Vini albi Gallici ℔iij.

Coq. S. A. in Diplomate pro Fotu.

Hoc Fomentum cum pannis laneis Capiti calidè admoveatur, ac iden-
tidem renovetur, exactè interim cavendo, ne unquam refrigeretur. Et
quia sæpe id prohiberi nequit, hinc Fomenti loco Capiti imponatur
Cucupha ex Foliis Majoranæ, Betonicæ, Salviæ, Calamenthe, Floribus Sta-
chados, Lavendulæ, Rosis Rubris, Nucemeschata, &c. quæ sæpius permu-
tetur.

VIII. Malunt alii totum caput linimento inungere,

℞. Olei Cucumeris Asinini ℥j.

Rutæ, Anethini an. ℥℞.

Absynthii stillat. gutt. xv.

M. F. Linimentum.

Eiquè inunctione factâ mappam probè calefactam, vel modo laudatam
Cucupham imponere.

In adultioribus haud inutiliter Spiritu Vini calido caput fricari solet,
quod

quod tamen non temerè in Infantibus tentandum.

J. B. Cortesius laudat Unguentum à Foresto descriptum & probatum, quo spatium trium dierum, in puero quindecim dies nato Hydrocephalum se curasse refert,

℞. *Pulv. Absynthii.*

Flor. Camomilla aut Meliloti an. ℥ij.

Butyri recent.

Olei Camomilla aut Anethini an. ℥iiij.

Cere parum q. s.

M. F. S. A. Ungentum.

Alii Cataplasma ex Cephalicis in Vino coctis compositum, & capiti applicatum multum laudant.

Cataplasma ex *Cochleis cum Decocto Cephalico minutim contusis* extollit Avicenna, eoque Ægram se sanasse refert Carolus Piso.

Altera Curationis Methodus, quæ Manuali Operatione peragitur.

IX. Sed Remediis hisce si morbus non cedat, ad alteram Curationis partem, Cheirurgiam puta, deveniendum est, quæ proponitur ab Aëtio, & Paulo Ægineta, dicendo: quod ubi aquola materia inter cutem & pericranium, vel inter pericranium & cranium continetur, & quando tumor parvus est, apex ipsius unica incisione per diametron à parte postica ad anteriorem ducta incidendus. Si vero materia inter pericranium & cranium contineatur, & tumor major sit, duas per medium se mutuo secantes, crucis instar incisiones moliemur, vel triangularis formæ. Sin grandior adhuc sit tumor, ternas literæ H figuram æmulantes, aut etiam plures juxta tumoris magnitudinis proportionem.

X. Equidem Curatio hæc, quæ per Incisionem fit, quamvis à gravissimis descripta sit Aucteribus, cum vix tuta sit, mihi non probatur; atque de periculosa illa Hydrocephali apertione testatur Fabricius Hildanus *Cent. 3. obs. 17.* imprudenter illos agere, qui in Hydrocephalis multa promittunt, sectionemque tentant. Si tamen per imposita exsiccantia & resolventia medicamenta aquosus humor absorberi nequeat, atque adeo Cheirurgia requiratur, præstat in pluribus capitis locis maxime tumidis (cavendo à musculis temporalibus) cum Phlebotomo parvas facere incisuras, quales in Venæsectione, aut partis post appositas cucurbitulas scarificatione fieri solent: Deinde mappæ siccae ac probè calefactæ imponantur, quæ identidem, quoties à suscepto humore seroso madefactæ sunt, permutentur, usque dum omnis aquositas ablata, & Hydrocephalus sanatus sit.

XI. Alii Causticis capitis cutem aperire, vel Actuali Cauterio inurere, quinque, sex, pluribusve in locis suadent: sed videtur talis Cheirurgia meritò iuspecta, & ob Cerebri vicinitatem admodum periculosa. Atqui potius usu venirent Vesicatoria, Fonticuli, Setacea.

XII. Si sub cranio, viz. crassam menyngem inter & cranium, vel sub menyngibus ipso in cerebro hæreat aquosus humor, nulla tentanda Cheirurgica

rurgica Operatio, sed per sola Topica est procedendum, & reliquum opus naturæ committendum: rectè namque inquit Ambrosius Paræus *Cheir. lib. 7. cap. 1.* ex tumore & humore intus sub cranio contento neminem convaluisse vidi. At de variis, nec non monstrosis Hydrocephalis videantur Schenkius *obs. Medic. libr. 1. p. m. 10. 11. 12.* Fabritius Hildanus *Cent. 1. obs. 10. Cent. 3. obs. 17. 18. 19. Cent. 4. obs. 10.*

CAPUT. XIV.

De Hydromphala, & Hydrocele.

I. **HYDROMPHALUS** seu **AQUOSUS UMBILICI** Hydromphalus.
TUMOR est Tumor ille, qui ob Aquosæ Materiæ intra Umbilicum collectionem oritur ac fit, & à Nonnullis *Umbilici Procidencia* nominatur.

II. Quæ verò sit hujusmodi Tumoris Causa, indicare videtur Aëtius, Ejus Cause, Signa &c.
 „dicens: „procidunt pueris umbilici, dum aut in diuturno ejulatu, &
 „multum distenduntur, aut ex plaga, aut casu. Sed fit Tumor hic, ex
 aquoso humore peritonæum inter & rugosam umbilici cutem collecto,
 hinc Umbilicum ita distendente

III. Signa verò quibus dignoscitur hic Tumor sunt manifesta, quoniam Umbilicus turgidus & prominens apparet, talisque Tumor latus est, & si prematur, quædam Aquæ fluctuatio per sentitur, atque ad digitorum compressionem neque minuitur, neque increscit, neque occultatur, apppositoque lumine perspicuus apparet.

IV. In puerulis hujusmodi Tumor facile curari solet, estque ferè sine periculo. Topica imponantur, quæ Exsiccandi & Resolvendi vim habent, quæque in Aquosi Tumoris curatione modo proposuimus, ac in Aquosæ Herniæ tractatione porro proponemus.

V. **HYDROCELE** autem Tumor est Aquosus, qui Scrotum Hydrocele.
 replet, dilatat, distendit; unde & *Aquosa Hernia* dici consuevit.

VI. Colligitur Aquosa hæc Materies non fluctuans in Scroto, inter Darton tunicam & Cutem, neque Darton inter & Erythroidem membranam; sed inter Erythroidem seu Vaginalem, & Albugineam seu Nervæam membranam, tanquam intra sacculum concluditur. Ubi aquosa materia colligitur.

VII. Accidit hic Tumor frequenter cum Hydrope Ascite, serositatibus ex Abdominis cavitate per peritonæi processus solito laxiores in Scrotum affluentibus, & spatium illud, quod tunicam vaginalem inter & albugineam est, replentibus ac distendentibus, hinc ut Testiculi in Aquis fluctuare videantur. Aliquando etiam fit Hydrocele sine Hydrope Ascite, quando aquosa materies ob læsam sanguificationem toto in corpore redundans, tum per vasa sanguinea, tum per lymphæductus intra

proximas Testiculorum membranas deponitur, quæ ibidem congesta Scrotum sensum distendit, atque Tumorem hunc efficit.

Diagnos.

VIII. Facili verò dignoscitur, & ab aliis tumorum generibus distinguitur Hydrocele. Sensum namque sine magno dolore augetur Tumor, gravis est, seu ponderosus, vitreâ ferè claritate pellucidus, quod opposito candelæ lumine faciliè cognoscitur: presso quocunque modo Scroto aqua undiquè movetur, nisi fortè nimia copia universi Scroti capacitatem distendat & occupet. Rarissimè tamen in Abdomen compelli potest, uti Omentum, vel Intestinum; quia Tumor Scroti Aquosus sæpius oritur peritonæi processu rectè sese habente & minimè relaxato: alioquin enim in Abdominis cavitatem faciliè compelli posset Aqua, uti cernitur si accidit Hydrocele cum Hydrope Alcite.

IX. Differt igitur Aquosus Scroti Tumor ab Hernia Intestinali, quoniam in Hernia Aquosa tumor ferè semper ejusdem magnitudinis est, & nunquam ex toto remittit, quod contrarium accidit in Intestinali. Differt etiam ab Hernia Omentali, quoniam inguen in Hydrocele plerumque secundum naturam sese habet, quod non evenit in Omentali. Distinguitur itidem ab Hernia Ventosa, hoc est, Scroti Tumore Flatuoso, quoniam in eo tanta non cernitur pelluciditas, quam in Tumore Aquoso, & subito fit.

Prognosis.

X. Hydrocele porro pro Causarum varietate nunc magis nunc minus periculosa est; quæ enim cum Hydrope conjungitur, non curatur, nisi sanato prius Hydrope, ejusdemque causâ albatâ. Nam licet aquosus humor vel discutiatur, vel Scroti apertione evacuetur, novus tamen rursus affluit. Si vero Causa Aquam generans minus gravis sit, facilius curatur. Equidem inveterata Hydrocele, ne Testes corrumpantur, haud immeritò suspecta est.

**Medendi
Methodus.**

XI. In Curatione autem Herniæ Aquosæ, Universalibus ad tollendas Causas Antecedentes haud neglectis, ut de Oedemate, nec non de Tumore tum Flatulento, tum Aquoso curandis dictum fuit; vel Topica Scroto prætumido applicentur Calida, Siccantia, Resolventia, Digerentia, contentam adeo in eo aquositatem Absumentia; vel Scroti quocunque modo Apertione aquosa materies educatur.

XII. Fallopius tom. 2. tract. de Tumor. p. n. cap. 34. haud abs re duplicem statuit Herniam Aquosam; Unam, in qua dilatato nimium peritonæi processu, aqua ex Abdominis cavitate in Scrotum descendit, adeoque fluere & refluxere potest: hæc autem non curatur, nisi prius ex Abdomine omnis educatur aqua.

Altera Herniæ Aquosæ species est, in qua nimium non aperto peritonæi processu, aquosa materies per extrema tum sanguineorum, tum lymphaticorum vasculorum oscula in Scrotum, vaginalem inter & albugineam testiculi tunicam, effunditur. Atque in hac specie Topica Medicamenta Calida, Resolventia, & Digerentia adhibita multum prosunt, eaque

eaquæ semper experiri oportet, priusquam ad Scroti apertionem veniamus.
v. gr.

℞. Rad. Cucumeris Asinini ℥j.
Fol. Calamentha, Abrotoni, Rutæ,
Sum. Anethi,
Flor. Camomilla, Rosar. rubr. an. Mj.
Sem. Cumini ℥vj.

Cog. in Aquæ puræ & Vini albi an. p. eq. ad ℥xxx.

Colatura sit pro Fomento.

Magnæ quoquæ efficacix talia dicuntur medicamenta, si Aceto in quo quantur.

℞. Rad. Cucumeris Asinini
Bacc. Lauri, Sem. Cumini, Agni Casti an. ℥ß.
Fol. Lauri, Rutæ, Rosmarini an. Mj.

Decog. in Aceto ad ℥xxx.

Colaturâ Pars Affecta cum Spongia foveatur.

Vel Fomentum fiat ex Lixivio Cinerum Sarmentorum Vitis, in quo Similia cocta sint, nec non Sal, Sulphur, aut Alumen liquatum fuerit.

Etiâ Litus hîc multum profunt. ex. gr.

℞. Olei Cucumeris Asinini ℥j.
Rutæ, Laurini an. ℥ß.
Cumini Stillat. gutt. x.

Misceatur pro Linimento.

Laudant Alii Cataplasma ex Stercore Vaccino, mixtis Cineribus Plantarum Digerentium, aut Seminibus Rutæ, Viticis Cumini, Baccis Lauri, Juniperi, similibus.

Nonnulli imponi volunt Emplastrum de Meliloto, de Cumino, vel simile.

Scoltzius Consil. Medicin. 131. vehementer laudat id, quod sequitur,

℞. Rad. Cucumer. Asin. rec. contus. & in Aceto Scyll. macer. ℔j.
Mellis Despumati ℔ij.

Misceantur, & bulliant in Cerati consistentiam, addendo in fine

Sem. Cumini sub. pulv. ℥iij.

M. F. S. A. Emplastrum.

XIII. Sin his, similibusve remediis Tumor resolvi nequeat, ad Cheirurgiam, hoc est, Scroti Apertionem veniendum. Quo modo autem & ordine Scroti Apertio instituenda sit, docent Paulus Aegineta lib. 6. cap. 62. & C. Celsus lib. 7. cap. 18.

Nonnulli Scalpello Scrotum aperire solent, cui tamen methodo vix assentimur, quoniam id ex collecta aqua distentum admodum, & flaccidum difficulter consolidatur; atque non raro ob Partis Affectæ porositates obstructas, spirituumque per eam radiationem valdè imminutam Gangræna accedit.

Alii hanc apertionem Caustico, vel Ignitis Ferramentis efficiunt, atque apertum

apertum diu servant foramen Cannulâ immissâ Argenteâ vel Plumbeâ.

Quidam Scrotum aperiunt, Acum filum duplicatum vel quadruplicatum ducentem Setacei in modum trajiciendo, & quotidie bis tervè protrahendo.

Avicenna in Inguinis regione candentibus ferramentis inurit, ut pars corrugetur, ne aqua iterum descendere possit.

Sed potius Scrotum aperiatur Acu perforatâ Barbetianâ, vel Blockianâ, sicquæ aquosa educatur materies. Atque hac methodo sæpius Hydrocelem curavimus, eduximusque aliquandò ex Scroto tres, aliquando quatuor Aquæ libras. Etiam nunc inter mortales versatur Vir Septuagenarius, cui singulo præter propter biennio Scrotum perforatâ acu aperiri solet, ad collectam in eo aquam evacuandam. Similiter Fabritius Hildanus *Cent. 4. Obs. 66.* scribit, se novissè Virum Sexagenarium, cui ob Herniam Aquosam singulis annis Scrotum ex inferiore parte perforabatur, & serosus humor evacuabatur, ac postea ad cicatricem ulcus perducebatur: additque hominem illum ad summam pervenissè senectutem. Equidem circa Scroti Apertionem utiles quasdam admonitiones & observationes proponit idem Hildanus *Cent. 4. obs. 65. 66. 67. 68.*

CAPUT XV.

De Bubone.

I. **H**ippocrates Magnas in Emunctoriis sitas Glandulas vocat *Bubones*, traducto nomine ab affecta parte, quandoquidem illarum Inflammatio *Bubo* nuncupari solet. Ita Galenus *libr. 2. ad Glauconem cap. 1. & de differ. Febr. lib. 1. cap. 5.* inquit, *Bubo est Glandularum seu Glandulosarum Partium Inflammatio.* Et *lib. 11. de Meth. Med.* ait, *Bubonem esse Affectionem Corporis Glandosi, & quandoque Pestifera Febris associari.*

Bubo quid sit.

II. Est igitur **BUBO** Inflammatio, seu potius Tumor præter naturam Glandularum rubicundus, dolens, renitens, ex impuro sanguine criticè in illas expulso ortus. Hinc pars Affecta in Bubonibus sunt plerumquæ Glandulæ pone Auriculas, sub Axillis, aut in Inguinibus sitæ: aliis namque in glandulis vix unquam, aut saltem rarò Bubones fiunt.

Bubonum Differentiæ.

III. Hujusmodi verò Glandularum Tumoris quædam dantur Differentiæ. Enimvero minor si sit Tumor, minusque dolens, facile tamen suppuretur *Phyma* dici consuevit. Sin ad Erysipelatis naturam magis accedat, nequæ facile suppuretur, quin potius discutiatur, *Phygeihlon* appellatur. Si sub Maxilla existat *Pannus*; atqui post Auriculas *Parotis* nominatur.

IV. In-

IV. Insuper Bubones alii critici sunt, alii symptomatici: & horum alii contagiosi, alii non contagiosi. Qui contagiosi, alii Pestilentes sunt, quia Pestilentes sequuntur Febres, atque vulgò *Bubones Maligni* seu *Pestilentiales*, Belgis (*Pest-Buulen*) nuncupantur. Alii non sunt Pestilentes, qui *Veneri* seu *Gallici Bubones*, Nostratibus (*Clap-Ooren*) appellantur, cum à Gallica Lue proveniant.

V. Generalis ergò Bubonum Causa est Sanguis Vitiosus, Acefcens, dictas in Glandulas naturæ robore expulsus; qui illic hærens, cum propter abundans *Acidum* sanguinis formam amiserit, atque suppuretur, Tumorem hunc excitat. Causæ.

VI. Causa verò Efficiens est partium internarum robur, quæ in Glandulas, seu vera Emunctoria, vitiosos ablegant humores. Sed quod in Glandulis tantum Bubones contingant, ratio est, non quod destinatione quadam naturæ cruoris recitamenta has in partes deferuntur; at cum vitiosæ particulæ ubique passim in sanguine scatent, in Glandulis, seu partibus laxioribus, velut in communi foco promptius aggeruntur, præsertim quum sanguis illic ad arteriolarum extrema delatus, difficulter & non ita promptè suscipitur, ac refertur à venis: atque hoc circa Glandulas fieri experiëntiâ, & hodiernorum Anatomicorum observationibus liquidò constare putamus: quare cum in locos Glandulosos vitiosi in toto corpore scatentes humores promptius, quam alias in partes deponuntur, impuritatis velut nidus ibidem conflatur. Cur Bubones in Glandulis contingant.

VII. Ita *Pestilens Bubo* fit, quando particulæ venenatæ & malignæ in Glandulas pone aures, aut sub alis, aut in inguinibus, aut in collo fitas, naturæ robore expelluntur. Bubo Pestilens.

VIII. Atqui *Venerens Bubo* plerumque in inguine fit est que Tumor, qui nec sponte, intimoque vitio, nec ullo simplici attactu, congressu, aut corrupti aëris inductione, sed impuro duntaxat concubitu contrahitur: atque adeo Efficiens ejus Causa haud immeritò censetur maligna & venenata quædam labes, quæ coitu in Penè primum accepta, nonnunquam pustulis, tuberculis, & ulceribus ipsum conspurcat, & sese manifestò prodit, antequam partium continuatione altius in corpus propagetur: nonnunquam verò, Penè adhuc integrò, clanculum penitus sese insinuans, intestinas partes primum afficit, fœdatque, nullis adhuc notis extrinsecus conspicua. Quæ si exigua infirmiorque est, corpus verò sanum & firmum, humorum vitium atque corruptela parva consequitur, quam natura suis facultatibus tanquam copiis nixa, in partes extenas, Inguinum puta Glandulas deponit, unde *Bubonem Venerem* nasci contingit. Bubo Venerens.

IX. Equidem varia hæc Bubonum genera facile dignoscuntur, & Signis à se invicem distinguuntur. Ita Symptomatici, non tamen Contagiosi Bubones cognoscuntur ex tumore, rubore, dolore, calore, tensione, renitentia, pulsatione, quibus sæpè Febris adest. In Critico Bu- Signa Diagnostica.

bone eadem adfunt Signa ; sed infuper adjungitur præcedens morbus , per erumpentem Bubonem morbi sublevatio , & dein ab eodem morbo liberatio.

Pestilentis Bubonis Signa funt , quod conjuncta fit Febris Maligna , Pestilens , Malignis Symptomatibus , ut Nauseâ , Vomitu , Cordis Oppreffione , Animi Deliquio , & fimilibus , quæ in Peste observari solent , comitata : infuper si Ægrotans versatus fuerit in aëre pestilenti , aut in loco , in quo plures Peste funt correpti.

Veneri Bubonis Signa funt , non solummodo tumor , dolor , rubor , calor , & alia proposita ; sed Coitus cum Persona Gallica Lue infecta : nonnunquam & alia adfunt Luis Venereæ Signa , ut Penis Ulcera , Virulenta Gonorrhæa , Dolores vagantes & noctu magis affligentes , pilorum defluviu , &c.

Prognosti-
ca

X. Cæterum Benigni Bubones Periculosi non funt , nisi tardè dissipentur aut suppurentur. Nam quamvis ex sua natura non funt periculosi , facile tamen , si diutius protrahantur , in Fistulas abeunt ; quæ non solum funt difficiles curatu , sed sæpè periculosæ.

In genere Bubones citius maturantur sub Axillis , quam in Inguinibus , & hic citius quam post Aures.

Malignus seu Pestilens Bubo subitanæ mortis non rarò Prodrömus est ; minus tamen periculosus est , qui præcedit Febrem Pestilentialem , quam qui eandem sequitur. Qui in Inguine apparet , minus habet periculi , quam pone Aures , aut sub Alis. Etiam talis Bubo quo minor est , eo periculosior.

Venerus Bubo lethalis non est , sed difficilis curationis , idque non Bubonis sed Venereæ infectionis ratione : est equidem salubris , eo namque mediante brevi sæpè curatur Venerea Lues.

Quæ in
Bubonum
Curatione
sunt obser-
vanda.

Bubo Be-
nignus
quomodo
curandus.

XI. Cum igitur Bubonum Species hoc modo distinxerimus , proponenda erunt unicuique propria & accommodata Remedia. Sic in *Bubonibus* , *Benignis* , *ortis per modum expulsionis* , Antecedens Causa primò est evacuanda. Quem in finem lenis *Purgatio* sæpè admodum necessaria est. *Penasectio* , nisi Febris gravior aut Plethora exegerit , ne instituatür , quippe quæ sanguinem perturbare , atque adeo naturam in opere expulsionis impedire possit. Verum *Sudoris provocatio* in omni Bubone valdè prodeit.

XII Deinde ad Conjunctæ Materiæ correctionem & evacuationem , nec non Symptomatum mitigationem conducunt Resolventia , imo & Attrahentia , ac Maturantia foris imposita : Repellentia verò ne admoveantur , quæ vitiosos robusto naturæ conatu expulsos humores cohibere , adeoque interiora versus repellere solent , unde gravia oriuntur Symptomata , atque non rarò pallida mors succedit ; ita Hildanus Cent. 3. observ. 78. se observasse scribit , ex intempestivo Repellentium

pellentium ad Emunctoria applicatorum usu mortis periculum sequutum fuisse.

Sed in dolorifico Bubone necessarium omnino est *dolorem sedare* antequam ulla alia imponantur remedia, admoto hoc vel simili Cataplasmate,

℞. Fol. Malve, Altheæ an. Miß.

Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis adde

Farinæ Hordei, Altheæ, Fenigraci an. ℥iß.

Vitellos Ovorum No. ij. Croci pulver. ʒj.

Butyri rec. ʒiß.

M. F. Cataplasma.

Sedato paulisper dolore Attrahentia & Suppurantia admovenda sunt, v. gr.

℞. Rad. Lilior. Albor. rec. ʒiiij.!

Caparum sub cinerib. assat. ʒij.

Fol. Malve, Altheæ.

Flor. Meliloti an. Mj.

Caricar. ping. consciss. No. x.

Coctis in Aqua pura ad Mollitiem, & minutim contusis adde

Farinæ Sem. Lini, Fœnigraci an. ʒij.

Olei Lilior. alb. ʒiß.

Unguenti Basilici ʒj.

M. F. Cataplasma.

Suppuratus Bubo quam citissime aperiatur, Ferro potius quam Caustico, atque apertus servetur, donec omnis materia fuerit evacuata, & dein aliorum ulcerum adinstar curetur: viz. Emplastrum Diachylum cum Gummi, aut de Mucilaginibus applicetur. Solo sæpè Oleo Olivarum, Raparum, Camomilla, vel Liliorum Alborum curatur.

XIII. In Venereo autem, seu Gallico Bubone nec Repellentibus utendum, Curatio Bubonis Venerei, est nec Resolventibus: verum omni operâ curandum, ut quam primum fiat Maturatio & Suppuratio, cum indies videamus, Bubones hi si maturescant, & ad suppurationem deveniant, sæpissime à Lue Venerea evadere Agrotantes. E contrario in Gallicam Luem facile illos incidere, in quibus vel Repellentibus, vel Resolventibus Bubones curare conamur. Hinc nec Venam secare, nec corpus purgare licet, quamdiu ulla spes est Topicis Medicamentis eos curari posse.

XIV. Igitur ad malignorum humorum perfectam expulsionem si tardior ac imbecilor videatur natura, Attrahentibus adjuvanda est, imponendumque Cataplasma. v. g.

℞. Caparum sub cineribus assat. ʒij.

Saponis Nigri,

Emplastri Diachyli cum Gummi an. ʒiß.

Unguenti Basiliconis. ʒij.

Fiat ex his S. A. Cataplasma.

Vel

G p

℞. Rad.

℞. Rad. Liliorum Albor. sub cinerib. coct.. ℥iij.

Ceparum pari modo coctarum ℥iiij.

Axungie Porci ℥ij. Croci pulv. ℥j.

Vitellos duorum Ovorum,

M. F. S. A. Cataplasma.

Verum tamen quum talis Bubo pertinax sit, nonnunquam *Cucurbitula cum magna flamma* imponi solet.

Botallus lib. de Lue Venerea cap. 10. ad Gallicos Bubones maturandos *Friktiones & Cucurbitulas Ventosas* valde commendat, nihilque his citius vel melius Suppurationem accelerare ait. Fricentur autem digitis simpliciter, vel recenti Butyro illitis, usque dum tumentes; & Phlegmone obsiti tactum amplius ferre nequeant; quo tempore Suppurantia imponenda.

Fallopious lib. de Morbo Gallico cap. 91. commendat motum, & mandat ut ludant gladio, vel pillâ parvâ, ut saliant, & motu isto fiat fluxio, ac promoveatur Suppuratio.

XV. Suppuratus hujusmodi Bubo mox aperiatur, Ferro potius quam Caustico; etiam *Semicoctâ existente materiâ*. Enimverò tardius facta apertura sæpè noxia est, quod ampliorem, quam par est, sibi sedem efficiat venereum venenum, vicinas partes inficiat, pessimaquè symptomata inducat, ut exemplo demonstrat Hildanus Cent. 5. obs. 65.

Hiscæ tamen omnibus nihil efficientibus, universâ tum sanguinis tum lymphæ massâ infectâ, Curatio porro instituat ut in Lue Venerea.

XVI. Similiter in *Pestilenti Bubone* nec Venæsectio, nec Purgatio (quicquid etiam contra adferant Adversarii) locum habet; sufficiunt Sudorifera & Alexipharmaca, ut in generali Pestis curatione.

In Bubone
Pestilenti
quid agen-
dum.

Extrinsècus Nonnulli suadent Bubonibus hisce imponere Discutientia, quos inter est Cl. Sylvius, qui *prax. medic. lib. 5. Tract. 2.* laudat Pestilentes Bubones in principio Discutere litu Olei Cornu Cervini. Sed cum modus hic periculosus sit & incertus, ei non subscribimus; verum præstat per Attrahentia & Suppurantia Curationem instituere.

XVII. Quum ergo Peste Correpti duritiem cum dolore sentiunt pone Aures, in Collo, sub Axillis, vel in Inguinibus, mox ei applicetur *Vesicatorium ex Cantharidibus & Fermento acris*, ut venenata materies naturæ robore expulsa foras ulterius protrahatur. Altero die admoveatur Cataplasma Attrahens, & vehementer maturans. ex. gr.,

℞. Rad. Liliorum Albor. rec. ℥ij.

Fol. Rute, Malve, Althæe Scabiosæ an. Mj.,

Caricarum ping. Consciss. N. x.

Omnia in Aqua Pura cocta in Mortario contundantur, additis tribus Bulbis Ceparum sub cineribus assatis, &

Farinæ Althæe, Tritici an. ℥vj.

Fini Columbini ℥iij. Fermenti Acris ℥iij.

Mellis

Mellis ℥j. Unguenti Basiliconis ℥i℥.

Butyri rec. ℥ij.

M. F. S. A. Cataplasma.

Equidem in secundo Cataplasmate *Fimus Columbinus, Fermentum acre,*
& *Capæ* possunt omitti.

Vel

R. Rad. Althææ, Caparum sub Ciner. assat. an. ℥i℥.

Fol. Scabiosæ, Malvæ Rutæ an. Mj.

Coctis in Aqua communi ad mollitiem, & contusis adde

Emplastri Diachyli cum Gummi ℥i℥.

Olei Scorpionum

Mithridatii an. ℥℥. Croci pulver. ℥j.

M. F. S. A. Cataplasma.

Vel

*R. Cepam unam, quæ excavetur, & cavitas impleatur Theriacâ vel Mi-
thridatio; dein chartâ involuta sub cineribus calidis coquatur, hinc
teratur cum Oleo Scorpionum, & Fiat S. A. Cataplasma. Cui*

nonnunquam Fermentum acre addi solet.

*Vel solæ Capæ sub cineribus assatæ, contusæ, & cum pauxillo Theriaces
& Butyri insulsi mixtæ, Cataplasmatidis formâ per biduum aut triduum
imponantur.*

Barbette hoc in casu vehementer laudat Emplastrum,

R. Emplastri Diachyli cum Gummi

de Mucilaginibus ℥℥.

Unguenti Basiliconis an. ℥iiij.

Sem. Sinapi pulver. ℥iiij.

M. F. S. A. Emplastrum.

Nonnulli Gallinam aut Ranam viventem atque discissam parti affectæ
applicant, sæpius eandem renovando. Alii Gallinæ aut Columbæ viven-
tis podicem deplumatum admovent. Quidam totum Bubonem Sectione
auferre conantur, quod periculosum valde, & nequaquam permittendum.
Neque etiam Cucurbitulæ vel infra Bubonem, vel ipsi Buboni apposi-
tæ conducunt, quoniam in Peste, & Pestilenti Bubone eæ admodum dam-
nosæ sunt.

XVIII. Tumor verò maturus mox Scalpello incidendus, ut Puri
exitus detur: & quidem aperiendus est, priusquam omnino maturescat
ut de Bubone Venereo dictum fuit, cum citissimè Venenum sit educen-
dum. Atquæ huiusmodi Bubo aliquamdiu, quantum fieri potest, apertus
servandus; dein ab omni sorde mundificandus, & aliorum ulcerum adin-
star porro tractandus: quem in finem summopere conducit *Digestivum*
ex *Unguento Basilicone, Melle, Theriaca, & Balsamo Sulphuris Therebin-
thinato.*

CAPUT XVI.

De Carbunculo seu Anthrace.

Nomina,
&c.

I. **B**arbonem sequitur Carbunculus seu Carbo, ita dictus, quia extinctum Carbonem refert; vel (ut alii volunt) quia illius color in ambitu instar Carbunculi Lapidis obscure rubore splendet. Nominatur etiam *Anthrax*, ab ἀνθραξ in Carbonem mutato, quia occurrit Affecta Pars extincta quasi, & in Carbonem mutata; hinc Nostratibus (*Ein Koole*) appellatur. Arabibus *Ignis Persicus* & *Pruna* nuncupatur, quia non male refert exustionem cum Pruna ignita factam: vel ut mavult Galenus; quia vicinæ partes vehementer inflammantur, & quasi uruntur.

II. Nonnulli inter Anthracem, Carbunculum, & Ignem Persicum, aliquam statuunt differentiam, cum tamen re ipsâ nihil differant, neque Veteribus ullum discrimen fuerit cognitum: Et Avicenna in curatione Ignis Persici eadem præscribit medicamenta, quæ Galenus in Carbunculi curatione commendat. Verum nulla alia hîc obtinet Differentia, quam quod modo major, modo minor, quandoque magis, quandoque minus malignus sit Carbunculus.

Carbunculus seu Anthrax quid sit, & unde oriatur.

III. In cognitione autem Carbunculi graviter hallucinatum est inter Medicos. Galenus namque Ulcerum ordini Anthracem annumerans in *Comm. ad Hipp. Aphor. 45. Sect. 6.* ait: *Anthrax est Ulcus crustosum, cui conjungitur multus partium circumstantium fervor.* Et alibi: *Carbunculus est Ulcus crustam citò cum valida Phlegmone circumstantium particularum inducens.* Hanc Galeni definitionem sequitur Paulus Ægineta *lib. 4. cap. 25.* Cui plerique posteriores Medici subscripserunt. Verum enim vero si Carbunculi Essentiam curiosius indagemus, observabimus has definitiones ipsi non satis propiè accommodari: etenim Carbunculus non est partis alicujus Exulceratio, sed potius ejusdem Necrosis seu Sideratio à particulis acri-salinis lixivialibus inducta. Est igitur *Carbunculus* partis alicujus Gangræna, dum in fieri est; vel ejusdem Sphacelus, dum in facto est, quorum neutrum Ulceribus annumerari potest. Sphacelum esse, & non Ulcus, inde liquet, quia nullâ naturæ vi edomari & in Pus converti potest Carbunculus, quod posset si Ulcus esset; sed integer à vicinis partibus separatur.

IV. Præterea in *Causis Carbunculi* adhuc gravius erratum est. Galenus *lib. de Tumor. pr. nat.* dicit, *Carbunculos excitari, cum sanguis tanquam fervens & inflammatione propinquus eum exurit.* Haud secus Aquapendens *Oper. Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 27.* scribit, *Carbunculum fieri a fluxione ferventissimi sanguinis ad partem.* Paulus Ægineta *lib. 4. cap. 17.* & Mercurialis de *Peste cap. 13.* putant, illum causari à crassis & adustis humoribus. Actuarius *Meth.*

Metb. Med. lib. 2. cap. 12. credit eum oriri à sanguine melancholico fervente. Fernellius crassum torridumque sanguinem Forestius sanguinem corruptum, fervidum cum succo melancholico vel atra bile, Carbunculi Causam statuit. Sed à veritate longissimè aberrant, & Illi, & quotquot hactenus fillo-
rum sententiis subscripserunt Medici, Namque CARBUNCULUS Carun-
culi Defini-
tio. seu ANTHRAX est partis alicujus vel incipiens, vel perfecta Mor-
tificatio aut Corruptio, à particulis acri-salinis lixivialibus, ac venenatis,
criticè in illam expulsis, orta; unde excitatur Tumor maximè adurens,
& nigram crustam habens.

V. Ut plurimum autem ab exili Pustula, in ambitu inflammata, ac Signa Dia-
gnostica. dolente; interdum à pluribus parvis Pustulis, quæ postea in unam ve-
siculam coeunt; aliquando sine Pustula incipit Anthrax. Dein Pars Af-
fecta dolorem sentit, pungitivum, & quasi constringitur, hinc paulatim
magis magisque corrumpitur, ac nigrum vel cinereum acquirit colorem:
partes, quæ proximè Carbunculum circumstant, alterantur, haud se-
cus ac in Gangræna fieri solet; etiam valdè inflammantur, acriterquè
dolent, quas natura, antequam mortificationis labes in illas quoque
proserpat, suppurat, atquè hac mediante Suppuratione corruptam &
emortuam particulam, viz. Carbunculum, à sanis separat, ejicitquè.

VI. Omnis Anthrax suâ naturâ periculosus est, præsertim tempore; Prognosti-
ca. Pestilenti, quiquè niger est, Parti Principi vicinus, magnus, & subito
evanescens. Minus verò lethalis est Carbunculus, qui primum ruber,
dien citrinus apparet, Qui livescit aut nigricat, neminem ferè non ju-
gulat.

VII. In Curando Carbunculo *Purgantia* valdè mihi suspecta sunt Carbuncu-
li seu An-
thraxis Cu-
ratio. imò suspecta magis *Venesectio*. Sed *Sudoriferis* & *Alexipharmacis* solum
modò insistendum, quibus particulæ venenatæ acri-salinæ domentur,
& per habitum corporis expellantur. *Topica* verò *Medicamenta* ne *Repel-*
lant, sed potius foras trahant. Itaque locus affectus altè Scarificetur, at-
què ne sanguis corruptus concreascit, liberiusque ut effluat, foveatur
Spiritu Vini in quo dissoluta Theriaca; dein superponatur Cataplasma.

℞. *Farina Semin. Lini* ʒiʒ.

Coq. cum s. q. lactis dulcis recentis, & addendo

Croci pulver. ʒʒ. Vitellum unius ovi.

Mellis q. s. F. S. A. Cataplasma.

Sed quoniam Anthracis Curatio exigit, ut quamprimum *promoveatur*
Suppuratio, & exitiosa Mali *inhibeatur propagatio*, præstans remedium sæ-
pè est, ut *Candente Ferro pars affecta inuratur*. Nequè enim dolor metu-
endus, quia caro emortua non sentit, finisque adurendi est, dum om-
ni ex parte sensus doloris adsit. Sunt tamen qui eo horrendo nimis (ut
dicunt) præsidio abjecto, *Cauterium Potentiale* aut *Vesicatorium* eligunt;
quod utrumque etiam conducit, quoties aut fortia satis videntur, aut
alio medio uti non licet: sæpius namquè multisciorum adstantium vo-
luntati

luntati obtemperare cogitur Medicus, etiam cum damno Ægrotantis.
Hoc in Casu Vigierius *Chir. lib. 1. cap. 9.* ad malignitatem & virulentiam Carbunculi corrigendam, istud laudat remedium.

℞. *Calcis vivæ & non extinctæ.* ℥j.

Saponis mollis q. s.

Formetur in formam Ungenti solidi, & fiat Emplastrum, quod Carbunculo applicetur per duas tresve horas.

Cl. Sylvius *praxeos Medice lib. 4. tract. 2. §. 690.* testatur, nihil se hactenus novisse, quod potentius, ac certius, citiusque serpentem Carbunculorum mortificationem sistat, quam *Butyrum Antimonii*, si circumcirca illinatur parti affectæ; ad miraculum enim tunc sistitur partium omnium corruptio serpens, ac omnia depascens.

At verò Escaræ separationem promovet inunctum *Unguentum Basilicon*, vel *Butyrum recens*, vel id quod sequitur,

℞. *Butyri insulsi* ℥i℥. *Ungenti Basiliconis* ℥℥.

Theriaces ℥j. *Vitellum unius Ovi*

M. F. S. A. Linimentum

Barbette ad Crustæ separationem commendat Emplastrum,

℞. *Theriaces, Mithridatii an.* ℥℥.

Therebinthine, Fermenti acris an. ℥ij.

Mellis Rosarum ℥i℥. *Butyri rec.* ℥ij

Vitrioli albi ℥j. *Fuliginis.* ℥ii℥.

Saponis nigri ℥iiij. *Croci pulver.* ℥iiij.

Vitellos trium Ovorum.

M. F. S. A. Emplastrum.

VIII. Nonnulli in principio Curationis, omiſſâ Scarificatione, Carbunculo imponunt *Folium Brassicæ rubræ assatum*, *Oleo Raparum inunctum*; ac postea hanc vel similem applicant Pulticulam, sæpius eam permutando,

℞. *Rad. Consolidæ maj. pulver.*

Fol. Scordii pulver. an. ℥ij.

Farinæ Althææ, Lini, Tritici an. ℥℥.

Cog. paulatim in Aqua Pura, ut mucilagines solvantur, & compositio ad pulticulæ crassioris consistentiam deveniat, cui adde

Mellis, Therebinthine, Ungenti Apostolorum an. ℥iiij.

Picis Liquidæ, Ungenti Basiliconis an. ℥ij.

Croci pulverisati ℥j. *Vitellum unius ovi*

Misceantur.

Vel *Pix Navalis & Liquida aequalibus partibus mixta*, formâ Emplastri imponatur, aut Emplastrum *Diachylum cum Gummi.*

IX. Carbone separato & exempto, Ulcus aliorum ulcerum instar curetur, diligenter sc. abstergendo; quem in finem admodum conducit *Mundificativum ex Apio*, cujus hæc est descriptio,

℞. *Sus. l.*

℞. Succifoliorum Apii depurati ℥j.

Vel ejus loco

Absynthii, Plantaginis, Crassulæ an. ℥iiij.

Thuris, Myrrha, Mastichis an. ℥i.

Therebinthina ℥iiij.

Farina Hordei, Fabarum, Orobi an. ℥iij.

Mellis optimi ℔iij.

Coq. simul S. A. ad Spissitudinem mellis, & su usui.

Vel loco hujus mundificativi,

℞. Fol. Scordii pulv. ℥ij. Vitellum unius ovi

Mellis, Therebinthina, Unguenti Apostolorum an. ℥b.

Misceantur.

Potest quoque hîc usurari Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii. Sed notandum Ulcera hæc nimis citò occludenda non esse, quia potius aliquamdiu aperta servanda, ut venenata materies probè expurgetur.

C A P U T X V I I.

De Gangrana, & Sphacelo.

I. **G**Angrana & Sphacelus nec Tumores sunt, nec Ulcera; imo nec Morbus Sphacelus est, sed partis affectæ *νεκρωσις* & Mortificatio: Gangrana verò via ad mortificationem tendens, quæ nonnunquam sine Tumore invadit: quia tamen frequentissimè Tumores subsequitur, Inflammationes præsertim graviores, Pleriquè inter Tumores de Affectibus hisce agere consueverunt; quorum ductum nos sequentes de iis hoc loco etiam sumus dicturi.

II. GANGRÆNA igitur, quam vulgò [*het heete Duer, ofte den Heissen-brand,*] & Ignem S. Antonii vel Marcelli nominant, incipiens est partis Mortificatio aut Corruptio, ad *νεκρωσιν* seu Mortificationem tendens, cui nisi celerrimè succurratur, membrum plane emortitur, omnemque sensum & vitam amittit, nihilquè seu secetur seu uratur percipit; quæ *νεκρωσις* ità perfecta Latinis SIDERATIO, Græcis σφακελῶ, Nostratibus (*het koude Duer*) nuncupatur, adeò ut duo hi affectus non nisi gradu differant. In Sphacelo namque pars omni sensu & vitâ destituta est, planequè emortua: in Gangræna verò perfecta partis corruptio nondum adest. Et cum in Gangræna nondum sit tanta corruptio, neque perfecta mortificatio, molliores partes solummodo invadit: Sphacelus verò, utpote qui est perfecta ac integra partis corruptio, non solum partes molliores, Cutem puta, Carnem, Venas, Arterias, Nervos invadit, sed & ipsa Ossa intacta non relinquit.

III. Hinc multi Gangrænam definiunt, quod sit *incipiens mortificatio par-*
tium

ium corporis mollium, ferè Inflammationem gravem, aut malè curatam insequens. Galenus lib. de Tumoribus præter naturam, videtur definire, quod sit initium mortificationis in parte agra, quæ paulatim sic invadit & occupat partes vicinas & adjacentes, ut nisi adferatur remedium, perfecta subsequatur mortificatio. Et alibi inquit, Gangranam esse dispositionem mediam inter summas Inflammationes & Sphacelum, eamque Inflammationibus esse tanto deteriore, quo mitior est Gangræna Sphacelo. Alii aliam dant Gangræne definitionem. Sed omnes omnium definitiones aut descriptiones adferre infinitum foret: sufficit si dicamus, GANGRÆNAM esse incipientem & imperfectam partium mollium, cutis sc. musculorum, venarum, arteriarum, nervorumque mortificationem. SPHACELUM verò plenam, perfectam, & absolutam mortificationem, non solum supradictarum partium, sed & Ossium quoque, aliarumque plus minus solidarum. Vel GANGRÆNAM esse partis fientem mortificationem, SPHACELUM verò jam factam & deploratam.

Affectuum
horum
Causæ.

IV. Cum itaque uterque affectus, Gangræna nempe & Sphacelus, sit Mortificatio, hic quidem Perfecta, illa autem Imperfecta, adeoque nec differant nisi gradu, ideo utriusque *Eadem* erunt *Causæ*.

V. Gangræne & Sphaceli Causa est, quum Pars Spiritibus, quibus foveri & vivificari solebat, destituitur. Spiritibus pars destituitur, vel quia in ista parte suffocantur, vel quia in eam transferri non possunt. Suffocantur & Opprimuntur Spiritus aut nimia inflammatione; aut aquoso humore in partibus collecto; aut nutrimenti defectu; aut animalis venenati punctiōe seu morfu; aut nimio ætu externo ex ambuōne; aut magnâ partis contusione; aut scorbuto. In partem perferri nequeunt. Spiritus, quum nimia vasorum & pororum obstructione via interclusa & obturata est.

Gangræne
Causa
Prima.

VI. Namque Gangræna haud rarò oritur, quando naturalis vivificans calor ex impedita transpiratione suffocatur, uti evenit in magnis Inflammationibus; præsertim ubi temerè iis adhibentur Frigida, Adstringentia, & Emplastica Medicamenta, Bolus viz. Armenus cum Ovi Albumine, similiave, quibus spiritus influentes, ipsumque nutrimentum arcentur, & repelluntur quasi à parte affecta: ipsique adeo vasculis capillaribus, porisque cutaneis eorundem medicamentorum usu confictis, empyreumata per insensibilem transpirationem evocari solita Partii impinguntur valdè, ac veluti inculcantur; atque ita obruitur, suffocaturque quantumcunque inest calidi innati, *hoc est*, spiritus radiantis ac partem vivificantis.

Secunda.

VII. Insuper ab Ingenti Frigore Externo sæpe oritur Gangræna, atque non rarò observatur hyeme per nives & glaciem iter facientibus extrema pedum, manuum, aures, nasum emori ob externi frigoris vehementiam. Sed priusquam extremæ hæ partes planè emoriantur, primò Acutus & Pungens oritur Dolor, quo cessante Gangræna, hinc & Sphacelus.

Sphacelus adest. Enimvero quum tardius in extremitatibus sanguis circuletur, facile, vasculis capillaribus porositatibusque externis vehementi fignore constrictis, ibidem stagnat & condensatur; interim affluens cruor ultra moveri nequiens ibidem subsistit, concrefcitque: qui, postquam Spirituosæ & Salinæ volatiles particulæ evanuerint, per fluorem Salinarum particularum acrior factus nervosâs, tendinosâs, aliasve membranôsâs fibrillas vehementius rodit & lancinat, adeoque acutum pungentemque dolorem excitat. Atqui corrupto magis sanguine, vasculisque capillaribus exesis, cessat Dolor, cessat Spiritus Vivificantis Radiatio, suffocatur natus calor, hinc Incipiens primò, dein Perfecta accedit Partis Mortificatio; cuius color rubicundus in lividum ac nigricantem protinus mutatur.

VIII. Etiam Gangrænæ Causa quandoque est Humor Aquosus in *Tertio* Partibus inferioribus, cruribus puta, pedibus, ac scroto collectus; quo partes hæ nimis distenduntur, porositates obstruuntur, insensibilis impeditur transpiratio, hinc (recrementis per eam exhalare consuetis in partibus retentis) vivificantium spirituum radians motus imminuitur, tandemque aboletur, atque adeo innatus calor extinguitur, oriturque Gangræna.

IX. Cæterum Alimenti, sanguinis scilicet, spiritusque influentis *Quarta* Defectu nonnunquam oritur Gangræna. Cum enim radians vivificantque spiritus perpetuo nutrimento, ceu flamma oleo, indigeat; id si denegetur, suffocatur & extinguitur, ut flamma in lampade deficiente oleo. Et hoc modo extremis corporis partibus accidit interdum Gangræna in Atrophia, Tabe, similisve Affectibus Chronicis; præsertim in Senibus, in quibus, præ siccitate plus debito occlusis corporis poris, motus humorum retardatur nimis, tandemque sistitur, ut adeo natus calor suffocetur, parsque hæc vel illa emoriatur. Eadem de Causa, si luxatus articulus non benè reponatur, luxatum os vicina comprimit vasa, sanguinisque ac spirituum transitum impedit, unde partis extenuatio, ac nonnunquam mortificatio accedit. Simili planè modo fit Gangræna, si pars quæpiam nimis arctè & diu vinculis constringatur: atque Gangrænam Paralyticorum ex interceptione spirituum animalium ita oriri nonnulli volunt.

X. Adhæc è mala Febrium, præsertim Malignarum, Crisi oritur aliquandò Gangræna & Sphacelus; viz. cum humores acii-salini ad partem quampiam debilem, per quam evacuari nequeunt, ruunt, atque ibidem aggesti sanguinis spiritusque motum intercipiunt, nec non vitalem radiationem, *id est*, innatum calidum suffocant, extinguunt. Sic refert Hildanus de Puella Peste afflictâ, cui, cum sanata videretur, & liberata ab omnibus symptomatibus, subitò tantus exortus est dolor in utriusque pedis digitis, ut siderati illicò fuerint, adeoque ad ultimam usque articulationem amputandi: quo facto, & adhibitis re-

Observatio mediis tandem convaluit. Memini quoque, me simile quid vidisse ante octodecim annos, cum in hoc Athenæo sub auspiciis Cl. Diemerbroeckii studiis medicis operam darem, in virgine triginta præter propter annorum, decumbente in Xenodochio nostro, atque mensium, suppressione laborante; cui nasi, auricularum, vulvæ labiorum, denique & manuum ac pedum digitorum extremitates emoriebantur, quibus omnibus separatis pristinam illa recuperavit sanitatem. Alterum succurrit Exemplum, quod nobis videre contigit ante sedecim circiter annos in quodam Medicinæ Doctore, cui, cum curatus omninò videretur à Febre tunc temporis in hac urbe Epidemica, ecce inopinatò mane evigilanti crus sinistrum jacebat planè immotum ac torpidum, doloribus tamen acutis & pungentibus per intervalla genu infra supraque affligentibus; id quod paucos eis dies planè corruptum & emortuum observavimus. Et quoniam indies deficiebat magis Natura, partiumque Corruptio & Mortificatio longius proserpebat, etsi variis in locis magnæ separatæ fuerint portiones, ivit unde redire negant quenquam.

Causa
Quinta. XI. Porro ex Ictu aut Morsu Animalis Venenati fit aliquandò Gangræna, quatenus Acri-salinum valdè, ex Saliva istiusmodi animalis, Venenum læsæ vel per morsum contusæ parti communicatur, in qua humores & spiritus condensando, ac corrumpendo, illorumque motum & radiationem inhibendo, innatum calidum extinguit. Idem præstant Medicamenta Septica, quæ carnem exedendi & corrumpendi vim habent, non satis prudenter adhibita, in locis præsertim calidis & humidis, uti emunctoriis, pudendis, similibusve.

Sexta. XII. Enormes Ustiones interdum excipit Gangræna, vel etiam Sphacelus; quoniam Ustionæ vasa corrugantur & constringuntur, sic ut tum sanguis affluens, tum spiritus influentes liberè permeare, ac per partem affectam radiare, eamque vivificare nequeant; hinc suffocato, extinctoque nativo calore pars emoritur, corrumpitur. Præterea tum Empyreuma, tum Cutis Corrugatio summum accendit dolorem, ac proinde humorum excitat affluxum, quibus in parte ægta incalescentibus, & Inflammationem concipientibus, extinguuntur Spiritus Vitalis Radiatio, ipsumque adeo innatum partis calidum suffocatur.

Septima. XIII. Deniquè ex partis alicujus magna Contusione nonnunquam oritur Gangræna, quandoquidem læsis apertisque per Contusionem vasculis humores effluunt; qui extravasati, condensati & in parte contusa aggesti porositates obstruunt, insensibilemque impediunt transpirationem, ac proinde incalescentes Inflammationemque concipientes, suffocant tandem, extinguuntque vivificantium spirituum radiationem.

Octava. XIV. Scorbutus quoque non rarò Gangrænæ Causa est, & partes quisdam emori facit, crura præsertim, nec non gingivas, aliasve oris internas; ex eo scilicet, quod sanguis acri-salinis, lixivis, ac auferis particulis abundans tardius per vasa moveatur, atque alicubi aggestus & stagnans

stagnans, nec non insensibilem transpirationem prohibens, exulcerationes primum exciter, ac dein vivificantium spirituum radiantem motum sedimat, extinguat.

XV. Cognoscitur verò Gangræna ex eo, quod Pars Affecta livescere ac pallere, & color illius verè naturalis imminui incipiat, tanquam si proximum sui interitum perentisceret: floridi namque coloris extinctio denotat, alteratum esse spirituum sanguinisque in partem affluxum, estque floridi coloris causa radians per partes sanguis. Dein Ægra Pars mollescit, flaccescit, marcescit, ac cuticula non rarò separatur. Tandem magis magisque sedatur dolor, pulsus cessat, febrisque accedit continua, maligna. Signa Diagnostica.

XVI. Variant tamen Gangrænæ Signa pro Causarum varietate. Quæ namque ingentes sequitur Inflammationes inde dignoscitur, quod color ille floridus, qui solet adesse Inflammationibus, in pallidum & lividum mutatur; dolor pulsans, qui prius infestabat, cessat; partis affectæ sensus hebetatur; pustulæ oriuntur grandiores, ichore carniū loturæ simili plenæ.

Eadem hæc Signa plerumque apparent, ubi ab Enormi Combustione ortum habet Gangræna.

XVII. In Gangræna, quæ à Frigore Externo ortum ducit, subito acutus & pungens oritur dolor, rubor in parte affecta apparet, qui paulò post in lividum & nigrum mutatur colorem, calor partis extinguatur, ac frigus & stupor cum horrore percipitur.

XVIII. Sin letum aut Morsum Venenati Animalis excipiat Gangræna, dolores & febres continuo affligunt, syncopes adsunt frequentes, quandoque deliria; pustula hæc oritur, sub qua nigra est macula, quæ dein per partem dispergitur. Talis namque Gangræna in partibus sese manifestat extremis, ut manus pedisve digito, atque in totum brachium, totamve tibiam subito sæpè derivatur.

XIX. Ob Defectum verò Alimentis si partem Gangræna corripit, nullus adest dolor, nullus tumor, nulla inflammatio; sed macies potius, corpusque statim refrigeratur, & accidit plerumque in extremitatibus, ubi pustulæ tandem oriuntur, ac naturalis color in lividum mutatur.

XX. Si autem ex Constrictione ac Ligatura eveniat Gangræna, pars ægra tumet & distenditur, exoriunturque pustulæ majores, ichore carnis loturæ simili plenæ. Præterea pars ingravescit, fitque immobilis, atque impressi digiti vestigium in ipsa remanet, & cutis à partibus subjectis diduci videtur.

XXI. Ex Scorbuto si oriatur Gangræna ferè à pollice pedis initium sumit, maculisve ac lineis subnigris exterius sese manifestat, quæ in crustam siccam degenerant, quam sequitur partis affectæ stupor, & tandem ipsa mortificatio, sine ullo fœtore. Dolor quandoque nullus

adeſt, aliquando intenſiſſimus. Cauſas equidem Evidentes ab Ægris facile expiſcari poſſumus, ex iſſque intelligere, è quonam præcedente affectu eveniat Gangræna.

XXII. Ad Sphacelum verò quod attinet; Signa ejus intenſiora ſunt Signis Gangrænæ: cum enim uterque Affectus ſit Mortificatio, neque differant niſi gradu, ideo utriusque Eadem ſunt Cauſæ, & Eadem Signa. Partis Sideratæ color niger eſt, eaque ſi pungatur aut ſecetur, non ſentit. Membrum inſuper cadaverolum ſpirat foetorem, ſitque molle & putridum, atque impreſſi digiti veſtigium in eo remanet. Cutis ſi attollatur, facile à carne ſubjecta ſeparatur, quia deeſt Spirituum per partem radiatio. Sed hoc potiffimum Signo Affectus Hi diſtingui poſſunt: ſi Pars Ægra ſecetur, pungatur, vel aduratur, nihilque prorsus ſentiat, dicitur *Sphacelus*; quia Sphacelus ſeu Sideratio eſt omnimoda ſanguinis circulantis, ſpirituumque radiantium extinctio, tum partis corruptio: Sin verò ſenſus aliquis adeſt, *Gangrænâ* nuncupatur.

Prognosti-
ca.

XXIII. Probè cognitis Gangrænâ & Sphacelo, priuſquam Curam ſuſcipiat Chæirurgus, proſpicere debet, quis morbi futurus ſit eventus, utrumne ſanabilis ſit, nec ne? Gangrænâ namque periculolum eſſe affectum, cuius facile patet. Enimverò niſi citiſſimè adferatur auxilium, in Sphacelum brevi degenerat, Parſque Affecta planè emoritur. Qua de cauſa nullus hic cunctationi locus, ſed ſtatim ſuppætiæ ferendæ; quod non ita difficulter fiet in Vegeto adhuc & juvenili Corpore, ubi Spiritus ſunt robuſtiores, eorumque radiatio nondum magnoperè læſa eſt.

XXIV. Sed Gangrænâ quæ ſit ex Humorum Affluxu, multò difficilius curatur, quam quæ ſit ſine eo. Difficulter quoque hic Affectus curatur in Ore, Palato, Pudendis, aliſve partibus humidis; uti & in Hydropicis. Pernicioſa quoque eſt Gangrænâ partium nervoſarum & tendinoſarum.

Gangrænâ à pede aut tibia orta, indeque genu transcendens, in Sphacelum ſæpius mutatur, & lethalis eſt.

Ex Defectu Nutrimenti quæ oritur Gangrænâ, ut plurimum lethalis.

Sed Gangrænâ ex prohibitis ac interceptis Spiritibus, ac potiffimum quæ à Luxationibus malè reſtitutis provenit, ut & quæ a vaſis tranſverſim diſſectis proficiſcitur, difficillimè ſanatur; in Sphacelum verò degenerans lethalis.

Ex Scorbuto quæ eſt Gangrænâ ad multos menſes protrahi poteſt, & rarò perfectè curatur.

At verò Sphacelus longè periculoſius malum eſt. Nec enim pars Sphacelo correpta reſtitui poteſt; ſed mox ea excindenda, & à viva ſeparanda eſt.

Qua Me-
thodo Gan-
grænâ Cu-
rari debeat.

XXV. Atqui Gangrænâ ut Curetur, prudenter prognosticatione factâ, nec *Purgatio*, nec *Venaſectio* locum habet. *Sudorifera* tamen &

Alexi-

Alexipharmaca apprimè conducunt, ut æquabilis sanguinis motus, spirituumque per partes radiatio, quantum quidem possibile, servari possint. Itaque.

R. *Rad. Scorfonera* rec. ℥ij.

Contrajerva ℥iij.

Fol. Scordii Miß

Rasura Cornu Cervini ℥ß.

Coq. S. A. in Aqua Pura ad ℥xxiv.

Ex hoc Decocto bibat Patiens ter quaterve de die haustum; & interim quotidie bis sumat Pulverem ex ℥ß. *Oculorum Cancrorum*. Horum loco etiam cochleatim exhiberi pot. st. *Mixtura*. ex. gr.

R. *Aq. Carduibened.* ℥ij. *Melissæ* ℥iß

Theriaca Simpl. ℥vj.

Confect. Hyacinthor. ℥j.

Pulv. Oculor. Cancror. ℥ij.

Syr. Limonum ℥vj.

Misceantur.

Utile quoque est vespere sub horâ somni exhibere ℥j. *Theriaces* aut *Mithridatii*, cum haustu vini. Etenim Febris, si adit, ut Maligna curari debet.

XXVI. Igitur Generalibus hisce non neglectis, ipsius Membri Affecti Cura aggredienda, quæ consistit in Spirituum, qui ei defunt, restoratione; nec non stagnantis ac putrescentis in Parte Ægra humoris correctione, ejusdemque motus imminuti aut penè aboliti restitutione.

XXVII. Hæc Spirituum ad partem revocatio, atque stagnantis & putrescentis in ea humoris correctio, ejusque motus propemodum aboliti restitutio, absolvitur per Topica Medicamenta Calefacientia, Incitantia, Detergentia, & putredinem tollentia; quæ tamen varianda sunt pro causarum, è quibus oritur Gangræna, diversitate.

XXVIII. Et ad Specialem Gangrænæ Curationem ut accedamus, primò qua ratione Gangræna, quæ magnas Inflammationes subsequitur, curari debeat indagabimus. Quo in casu Affecta Pars Scarificanda multis incisuris, usque satis profundis, ut stagnantes & in parte ægra corrupti humores evacuari queant, hinc & applicita medicamenta penitus penetrare. Sed in magnitudine & profunditate Sacrificationum respiciendum ad ipsius affectus magnitudinem; viz. intusne Gangræna, & in membri fundo inceperit, an verò tantum foris sit, & in exteriori ejus parte. Enimverò partem externam si duntaxat comprehenderit, levibus ac superficialibus Scarificationibus cutis incidenda. Sin autem profundas atque internas membri partes occupet, indeque sensus aut amissus planè, aut multum saltem fuerit imminutus, pars profundioribus incisuris Scarificanda, usque dum sanguis effluat, & vitæ sensusque indicia sese prodant.

Gangrænæ, quæ magnas Inflammationes sequitur, Curatio.

XXIX. Factâ Scarificatione Pars abluatur Spiritu Vini in quo Theriaca dissoluta est, vel Aquâ contra Gangrenam cum Theriaca.

Thomas Bartholinus in *Miscellaneis Curiosis Medico-physicis*, seu *Ephemerid. Germanor. Anni secundâ-observ. 2.* admodum extollit *Aquam Marinam*, cui *Absynthium incoctum* est.

Alii Scarificatam Partem abluunt Spiritu Vini in quo dissolutus Lapis Alchymiae, vel Spiritu Vini cum Unguento Aegyptiaco; eique Aegyptiacum cum Unguento Apostolorum & Basilicone postmodum imponunt. Cui tamen methodo non subscribimus quoniam, Austera & vehementer Exsiccantia (qualia sunt Lapis Alchymiae & Unguentum Aegyptiacum) poros nimium constringendo Suppurationem, hinc & Separationem prohibent.

XXX. Facta Ablutione parti circumjiciatur Fomentum Calefaciens & Aperiens, quod sæpius renovetur.

R. Herb. Malva, Scordii, Absynthii,
Ruta, Artemisia an. Miß.

Fol. Diclamni cretici,

Flor. Camomilla, Sambuci an. Mj.

Coq. inf. q. Cerevisia tenuis ad Ibij. Pro Fomento.

Vel

R. Herb. Scordii, Absynthii, Ruta Artemisia,

Fol. Diclamni cretici an. Mj.

Vini Albi Gallici Ibij

Coq. S. A. in Diplomate, dein coletur: & Colatura addendo
Theriaces ℥ij.

Misceantur pro Fomento.

Jobus Meekeraanus *Observ. Chirurg. cap. 62.* Fomenti loco hoc imponit Cataplasma.

R. Mica Panis Albi Inveterati Ibij.

Fol. Scordii, Ruta an ℥iß.

Summ. Absynthii ℥j.

Fiat omnium pulvis, qui misceatur cum Vino Albo Gallico, & post levem ebullitionem sit Cataplasma, quod calidè applicetur.

Barbette *Chirurgiae part. 2. lib. 1. cap. 14.* id, quod sequitur, commendat,

R. Summ. Absynthii,

Flor. Camomilla, Sambuci an Mß.

Herb. Scordii Miß. Ruta Mß.

Mica Panis Similaginei ℥vij.

Fimi Caballini ℥ij.

Coq. in Aqua Muriatrica & sub finem addendo
Atramenti ℥ij.

Spiritus Vini ℥ij.

F. S. A. Cataplasma.

Etiam laudibus suis meretur famosum illud,

¶ Cicuta

℞. *Cicutaria Aquatica*, hoc est, *Phellandrii* Mv.

Absynthii, *Scordii*, *Salvia* an. Mj.

Mica Panis Albi. q. s.

Fiat omnium pulvis, qui coq. s. a. inf. q. *Vini Albi*, & addendo
Spiritus Vini quantum admisceri potest,

F. S. A. Cataplasma.

Alii Cataplasmatibus aut Fomenti loco applicant *Flores Cerevisia*, Nostratibus (Gist.

Haud inutile quoque erit medicamentis Gangrænæ applicandis, sive Cataplasmatibus, sive Fomentis, admiscere *Tincturam Castorei*, aut *Asæ Fœtida*, aut *Camphoræ*, aliave *Balsamica*, & *Sale Volatili Oleoso Abundantia*; quibus porositates aperiantur, stagnantes putrescentesque humores corrigantur, hinc & Spirituum per partem radiatio imminuta valde, & propemodum abolita restituatur.

XXXI. Sed priusquam circumjiciatur Fomentum aut applicetur Cataplasma, parti Scarificatæ cum petiis imponatur *Unguentum Basilicon*, vel *Basilicon cum Theriaca* & *Unguento Apostolorum*, vel *Digestivum vulgare cum Basilicone*, vel id quod sequitur.

℞. *Mellis Comm.* ℥iij.

Therebinthina Venet. ℥ij.

Farina Hordei ℥x.

Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ℥iijss.

Crocī ℥j.

Vitellos duorum Ovorum,

Spiritus Vini ℥ij.

Mel & *Therebinthina* simul coquantur continuo agitando, addendoque in fine *Farinam Hordei*, & post levem ebullitionem remove ab igne, ac adde *Aloën* & *Myrrham*, cumque aliquantulum refrixerit *Ovorum Vitellos*, tandem *Crocū* *Spiritu Vini* permixtum, & F. S. A. *Digestivum*.

Jobus Meekeranus in *Observationibus Chirurgicis*, loco citato, hoc commendat *Separatorium*,

℞. *Digestivi comm.* ℥iij.

Unguenti Basiliconis ℥iijss.

Pulv. Myrrhæ ℥ij.

Mercurii precipitati ℥iijss.

Spiritus Absynthii gutt. xxij.

M. S. A.

Cheirurgus verò quoties ad Ægrum accedit, remediis hisce factæ Escaræ summam partem tollere conetur, aut Scalpelli acie incidat ad partem usque sanam, ut imposita penetrare queant medicamenta ad corrigendum quicquid corruptum est; nec aliâ procedat methodo, donec videat morbum superatum.

XXXII. Insuper ad serpentem Gangrænā sistendam summopere

conducit *Butyrum Antimonii* in circumferentiæ circulo inter partem sanam & ægram illitum, ut de Carbunculo dictum fuit.

XXXIII. Factam esse Separationem partis ægræ à sana ex eo cognoscitur, quod latius Malum non serpat, atque appareat circulus exactè rubens, exquisitè sensus, in quo spissa & alba reperitur materia.

Inducta verò quovis modo Crusta tollatur iisdem medicamentis, quæ de Anthrace cum in finem proposuimus.

Cura Gangrænæ à nimio frigore externo.

XXXIV. Atqui à *Nimio Frigore Externo aut Congelatione* si fiat Gangræna, accuratè perpendendum, incipiatne affectus, an jam aliquantisper adfuerit; id quod ab Ægro, & Adstantibus, nec non ex indicis hisce promptum erit intelligere. Namquæ Morbus duntaxat Incipiens est, si eximio rubore affecta pars scintillet, dolor sit vehemētissimus, punctorius, exurens. Sin verò inveteratus sit pars livida erit, & frigida.

XXXV. Igitur si Incipiens sit Morbus, non statim Pars Affecta Igni admovenda, aut Calida quælibet Ei apponenda; quin potius *Aquâ Frigidissimâ* membrum irrigandum, aut *Nive* perfricandum, unde sensim incalescere, & pristinum calorem recuperare solet. Hoc ipsum quilibet facilè hyeme experitur, si manus frigore propemodum congelatas fricet *Nive* aut *Aquâ Gelidâ*: sic enim subito incallescunt; at Igni admotæ magnum sentiunt dolorem, cumquæ pungitivum. Enimverò cum præ nimio frigore tardius in extremis corporis partibus sanguis circuletur, & fermè subsistat, si Patiens propius igni admoveatur, particulae igneæ poros vehementer intrantes, rapidissimo suo motu stagnantes, condensatosquæ humores dissolvere ulterius hinc & corrumpere, partiumque interitum & mortificationem causare facilè possunt. Sed *Nive* si Membra ex nimio frigore Congelata fricentur, aut *Frigidissima Aquâ* irrigentur, subtilis materia leniter ac placidè admodum per poros intrans congelatos humores nec non suffocatos ferè vitales spiritus excitat blandè, eorundemque radiationem, adeoque & nativum calorem plerumquæ restituit. Et hæc ratio est, quod Regionum Septentrionalium Incolæ homines valdè refrigeratos, rigidos, & penè emortuos Aquæ Frigidæ primò soleant immergere, & manus, pedes, nasum, aliaque refrigerata membra, priusquam hospitium ingrediantur *Nive* fricare, & *Gelidâ Aquâ* abluere. Cujus rei memorabile exemplum refert Fabritius Hildanus, *libr. de Gangrænâ & Sphacelo cap. 13.* quod ita habet:

Observatio singularis.

„ Vir Generosus & Pius narravit, se, cum Regiones Septentrionales peragraret, incidisse in Viatorem frigore rigidum, ac penè emortuum: quem plastro suo impositum, cum deduxisset in diversorium, Hospes illicò demersit in Frigidam: quo facto undiquaque erupit gelu, ut ipsius corpus glacie contextum conspiceretur. Tum quoque propinatum illi, ajebat cyathum ampliore hydromelitis, addito pulvere

cinamomi

„ cinamomi ; caryophyllorum , & macis , unde sudor in lecto provo-
 „ catus est ; atque ita Aegrum ad se rediisse , & convaluisse , amissis
 „ duntaxat manuum , pedumque extremis articulis

XXXVI. Consciens autem Cheirurgus ex sedato pungente do-
 lore , ipsam quoque Congelationem magna ex parte mitigatam & cor-
 rectam , missam faciat Aquam Frigidam , aut Nivem ; at *lenes* adhi-
 beat *Friciones* : dein Fodus ex *Lacte Dulci* , cui *Bacca Lauri* , *Folia Ro-*
rismarini , *Salvia* , *Flores Lavendulae* , & similia Calida incocta fuerint ,
 applicetur. *Raparum decoctio* aut *Rapa cocta* , & cum recenti *Butyro* , *Oleo*
Rosaceo , & *Ovi Vitello in mortario contusa* , plurimum juvant , teste Jo-
 hanne de Vigo *Chirurg. libr. 4. Cap. 3.*

Vel pars affecta (non neglecta interim , si necesse sit , Scarificatione)
 fricetur hoc vel simili ,

℞. Spiritus Juniperini ℥j.

Tinctura Castorei ℥ss.

Olei Therebinthinae ℥ij.

Camphora ℥ij

Misceantur S. A.

Dein calidè applicetur Fomentum , quod identidem renovetur ,

℞. Herb. Ruta , Salvia , Rosmantri , Absynthii an. Mj.

Fol. Nicotianae ℥i℞.

Sem. Sinapi Cumini ,

Rad. Bryoniae an. ℥j.

Coq. in Vini Gallici , & Urinae hominis adulti an. p. æq. an ℥xxx.
 pro Fomento ; cui & Spiritus Vini addi potest.

Barbette in Curatione Gangraenae ex nimio frigore , sequens præscri-
 bit ,

℞. Herbar. Scordii Miß.

Vincetoxici Mj. Ruta M℞.

Sem. Nasturtii , Urticae Rom. an. ℥iij.

Coq. in s. q. Vini Gallici ad ℥iij. colat. addendo :

Spir. Vini ℥ij. M. pro Fotu.

Insuper conducunt , tum Fomenta tum Cataplasmata , tum alia medica-
 menta superius præscripta.

XXXVII. Hisce peractis componatur Aeger in lecto , probeque
 tegatur , eique exhibeatur cum Vino calido Theriaca , Mithridatum , vel
 simile sudoriferum & Alexipharmacum ; quo Diaphoresis promoveatur , Gangraena
 atque adeo æquabilis humorum motus , ac spirituum corpus vivifican-
 tium ordinata radiatio fervetur.

XXXVIII. Sin ex Humore Seroso in partibus extremis , eruris pu-
 ta & scroto , collecto eveniat Gangrena , Universalibus haud neglectis pars
 affecta scarificanda , sive altius , sive superficietenus , prout Malum ma-
 gis minusve altas radices egerit : dein sequenti Fotu abluenda & fovenda.

Gangraena
 si fiat ab
 humore
 Seroso, ni-
 mium in
 partibus
 collecto,
 quid agen-
 dum.

℞. Rad. Bryoniae siccatae ℥ij.

Herb. Scordii, Ruta, Absynthii an. Mj.

Pulpa Colocynthis,

Salis Tartari an. ℥ij.

Muria Limonum ℥xv. Aqua Pura ℥xxvj.

Coquantur S. A. & Colatura addendo

Spiritus Vini, in quo ℥i℔. Camphora sit soluta, ℥iij.

Pulv. Aloës, Mirrhæ an. ℥ij.

Misceantur pro Lavamento & Fomento, quod fervidè parti applicentur.

Potest quoquè parti affectæ imponi Cataplasma. v. gr.

℞. Rad. Vincetoxici, Angelicæ an. ℥i℔.

Herb. Phellandrii Mij.

Absynthii, Ruta, Scordii an. Mj.

Baccar. Juniperi ℥ij.

Sem. Sinapi ℥j.

Coq. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mollitiem, dein in mortario contund: & addendo

Farinæ Fabarum ℥iij.

Salis Armoniaci ℥iij.

M. F. S. A. Cataplasma.

Pars sic curata in lecto est continenda, nec non arena probè calefacta Sacculisque inclusa ei circumponenda, ut in perpetuo calore membrum fervetur.

XXXIX. Cheirurgus interim dum removet Fomentum vel Cataplasma, conetur acie scalpelli Escaram separare; dein abluat denuò partem affectam præscripto Fotu, admoveatque idem vel Fomentum, vel Cataplasma: nec aliter se gerat, donec sisti Malum animadvertat Tandem separare nitatur Escaram Pharmacis ante commemoratis: imponendumque interea vel Fomentum, vel Cataplasma, quod putrefactioni resistit.

Gangræna
ex Alimen-
ti defectu
quomodo
tractanda.

XL. In Gangræna, quæ ex Alimentii Defectu, & Atrophia evenire solet, atque ut plurimum in partibus excitari extremis, quavis ratione corpus humectandum & reficiendum, tum commodo victu, tum quibusvis, quæ pro Præsenti Causa convenire videntur, ritè usurpatis.

XLI. Quoad Partem Affectam; indagandum prius. num Atrophia velut Causa Futuræ Gangrænæ solummodò adsit; an verò Gangræna ipsa jam invaserit? Si nihil præter metum Gangrænæ ex Atrophia adsit, quavis ratione humectanda ac reficienda pars affecta, pori aperiendi, sanguinis spirituumque in ea motus restituendus, hinc & alimentum alliciendum. Quem in finem pars fovenda jure tepido Intestinorum Capitis, & Pedum Verveis; cui nonnunquam Lumbrici Terrestris incoqui solent. Postquam verò aliquamdiu fota fuit Agra Pars, Ventosa applicentur Cucurbitula, usquè dum rubescere incipiat; tunc autem demendæ, & sequenti Linimento pars ungenda, diuquè fricanda,

Oleis

℞. Olei Laurini ℥j.

Aluminis Plumosi ℥j.

Guajaci ℥iij.

Misceantur exacte pro Litu.

Alii laudant Partem Affectam inungere Succo Lumbricorum Terrestrium, qui potenter calefacit, humectat, nec non pororum ac vasculorum obstructions aperit, ut spiritus, alique humores liberius permeare queant; atque ex præscripto Johannis Wieri, in tractatu de Scorbuto; ita præparatur.

„ Sumit ille Lumbricos cæmeterii pinguiſſimos, quos Aquâ primum
 „ deinde Vino exacte lotos minutim incidit, & phialæ immittit pastâ
 „ obvolutæ: hanc furno inserit cum alio pane, hocque cocto phialam
 „ pastâ obvolutam quoque eximit, ac ubi refrixerit mergit in aqua,
 „ hinc, pastâ mollescente ac phialam deferente, Lumbrici in liquorem
 „ resoluti sese offerunt, Percolatus liquor servetur usui; sed alterno
 „ quoque die renovandus, cito namque corrumpitur, tempore præfer-
 „ tim æstivo.

XLII. At verò si jam invaserit Gangræna, Scarificatio hîc non fa-
 cienda, nisi urgente necessitate. Sed Pars Affecta foveatur tali Fotu.

℞ Rad. Bryonia Sicc. ℥ij.

Herb. Phellandrii, Nasturtii Aquat. an. Mij.

Ruta, Scordii, Salvia an. Mj.

Baccar. Lauri ℥i℥. Sem. Sinapi ℥ij.

Stercoris Columbini ℥iij.

Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad ℥iij.
 pro Fomento.

Postquam aliquamdiu pars ita fota est, ad luculentum ignem moderate
 fricetur, & fricando inungatur sequens; quo porositates aperiantur,
 & sanguinis spirituumque radians motus restituatur,

℞. Spiritus Cochlearia ℥i℥.

Juniperini ℥j.

Tinct. Castorei ℥iij.

Camphor ℥ij.

Misceantur.

Post Frictionem & inunctionem imponendum denuò Fomentum, vel ejus
 loco Cataplasma pag. 68. præscriptum; Vel

℞. Herb. Salvia, Ruta, Sabina an Mi℥.

Sem. Sinapi, Bacc. Lauri an ℥i℥.

Coq. S. A. in Vino Albo & Urina hominis adulti ad mol-
 litiem, dein in mortario contundantur, & addendo

Stercoris bubuli rec. ℥iij.

Camphora in ℥iij. Spiritus Vini soluta ℥i℥.

F. S. A. Cataplasma.

Sedatâ Gangrænâ, mundificandum & incarnandum est ulcus, hinc
 cicatrice obducendum. Atqui ubi nulla spes apparet, membrum conser-

vari posse; amputandum id est. Sed antequam hinc amputetur pars emortua, necesse est, ut Cheirurgus ventura pericula prædicat, eaque palam commemoret apud Aegri Amicos & Adstantes. Nam etsi amputetur altius pars affecta, in ipsa quoque carne viva, malum equidem ut plurimum truncum iterum invadit, atque occupat, esseque omnis Gangræna ex Alimenti Defectu plerumque lethalis.

Gangræna
ex Mala
Februm
Crisi.

XLIII. Ad hanc Gangrænae speciem curandam proximè & illa accedit Gangræna *qua ex Mala Februm, præsertim Malignarum, Crisi ortum ducit* Et quoniam illa magnam cum Anthrace habet similitudinem, eodem ferè modo ac Carbunculus curari debet.

Cura Gangrænae ex
Ictu aut
Morsu Ani-
malis Ve-
nenati.

XLIV. Cum verò Gangræna oriatur ex *Ictu aut Morsu Animalis Venenati*, periculum in mora est, atque ideo *affecta pars* *Cauterio Actuali* *mox iniurenda*, & absumendum subito, quicquid ejus malignitatis particeps est. Aut ejus loco pars altè *Scarificetur*, & abluatur *Spiritu Vini* vel *simplici*, vel *Aromatico*, vel *Aqua contra Gangrenam in qua dissoluta Camphora & Theriaca*. Dein hoc vel simile imponatur Cataplasma,

℞. *Herb. Ruta, Salvia, Rosmarini an. Mj.*

Sem. Cumini ℥j. Nucimoschata ℥iij.

Coq. in s. q. Vini Gallici ad mollitiem, dein in mortario minutim contund: & addendo

Farina Lupinorum ℥ij.

Theriaces 3vj. pulv. Croci ℥ij.

Spir. Vini in quo ℥j. Caphura sit soluta ℥iβ.

F. S. A. Cataplasma: fervide imponendum.

Vigierius *Chir. lib. i. cap. ii.* hoc proponit Emplastrum ex Hildano,

℞. *Fermenti Acris, Farina Lupinorum*

Alliorum sub prunis coctor. an. ℥ij.

Fol. Ruta, Scordii, Dictamni Cretici an. Mβ.

Pulv. Rad. Angelica, Vincetoxici an. ℥β.

Theriaces, Mithridatii an. ℥j.

M. cum s. q. Decocti Scordii, & F. S. A. Emplastrum vel Cataplasma.

XLV. Interea exhibeatur *Theriaca cum Vino calido*, vel cochleatim utatur *Patiens* sequenti *Mixtura Diaphoretica & Alexipharmaca*,

℞. *Aq. Corduibened. Melissa an. ℥iβ.*

Theriaca. simpl. 3vj.

Theriaces ℥j.

Salis Absynthii ℥ij.

Camphoræ gr. iv.

Syrupi Limonum ℥β.

Misceantur.

Sedatâ Gangrænâ mundificetur, incarnetur, & cicatrifetur ulcus, ut in Carbunculo.

Gangræna

Cangræna, quæ è Medicamento Septico corpori admoto evenit, eodem ferè modo curetur.

XLVI. Non prætereunda hîc Gangræna, quæ è Scorbuto originem ducit, & plerumque partes extremas, crura præsertim, afficit; nec non partes oris internas, gingivas puta, palatum, genas, linguam, aut fauces non rarò occupat, imprimis in infantibus. In Istiusmodi Gangræna Curanda remedia interna omnia, quæ in Scorbuti Curatione conducunt, minimè sunt omittenda; quæ tamen non enumerabimus, quoniam alterius sunt loci.

Quidagen-
dum, si ex
Scorbuto
originem
duxerit
Gangræna

Equidem Patiens continuò utatur tali Mixtura,

℞. Aq. Melissæ, Antiscorbuticæ an. ℥iij.

Spir. Cochleariæ per se destillat. ℥iij.

Salis Volatilis Cornu Cervi gr. xv.

Syrupi Limonum. ℥vj.

Misceantur.

Interim Crus Affectum, præmissis Scarificatione & Ablutione cum Spiritu Vini, &c. foveatur hoc vel simili Fomento.

℞. Rasura Ligni Guajaci, Sassafras an. ℥j.

Rad. Angelicæ, Chelidonii maj. an. ℥vj.

Fol. Cochleariæ, Nasturtii Aquat. an. Miß.

Seminis Fœniculi ℥vj.

Incisa & Contusa digerantur per noctem calidè in Vase Clauso in Spiritus Vini ℥xxviij. mane fiat colatura, quæ sit pro Fotu.

Vel loco Fomenti applicetur Cataplasma,

℞. Herb. Phellandrii Mij.

Ruta, Salvia, Absynthii an. Mj.

Baccar. Lauri, Juniperi an. ℥j.

Seminis Fœniculi ℥x.

Cog. in Vino Gallico ad mollitiem, dein minutim contund. & add

Farina Fabarum ℥ij.

Pulv. Aloës, Myrrha an. ℥ij.

Spiritus Cochleariæ cum Spir. Vini destill. ℥ij.

F. S. A. Cataplasma calidè applicandum, identidem renovandum.

Cæterum ulterius procedendum, ut de Gangrænæ, quæ magnas sequitur Inflammationes, Curatione dictum fuit.

XLVII. Sed hujusmodi Gangræna si in partibus Oris internis, Gingivis viz. Palato, Genis, Lingua, Faucibus, fiat; arque affectæ partes corruptæ, nigricantes, ac omninò putridæ sint, pessimumque emittant fœtorem, Generalibus haud neglectis, conducit Mixtura, qua partes hæ labe Scorbuticâ infectæ, hinc & corruptæ, frequenter laventur & fricentur. v.gr.

℞. Muria Limonum,

Aqua Antiscorbuticæ an. ℥vj.

Spir.

Spir. Vini ℥i℥.

Theriaces ℥j. *Salis Absynthii* ℥ij.

Pulv. Myrrhae ℥℥. *Aluminis crudi* ℥iv.

Mellis Rosacei ℥i℥.

Misceantur pro Oris Collutione.

Interim tamen si durities quædam in Gena appareat, foris applicetur Cataplasma ad tumorem emolliendum, & citiorem promovendam separationem.

R. *Herb. Salvia* Mi℥.

Ruta, Absynthii an. M℥.

Nucifmoschata ℥iij.

Aloës, Myrrha an. ℥ij.

Farina Fabarum tostar. ℥ij.

Pulver. & cum s. q. Spiritus Vini leviter ebulliant in formam pulvis, eique addendo

Gum. Ammoniacy in Aceto soluti ℥℥.

F. S. A. Cataplasma calidè applicandum, & sæpius permutandum.

Cum verò Curari incipiat Affectus, Oris Collutio mitigetur, donec perfecta sequatur sanatio. v. gr.

R. *Aq. Antiscorbutica, Plantaginis,*

Salvia an. ℥i℥.

Vini Albi Gallici ℥ij.

Elixir. Proprietatis sine acido ℥ij.

Salis Absynthii ℥j.

Aluminis Crudi ℥iv.

Mellis Rosacei ℥j.

Misceantur.

Cura Gangrænæ, quæ Combustionem sequitur.

XLVIII. Succedit nunc quæ ex Combustione oritur Gangrana, ad cuius Curationem tradendam haud abs re foret, prolixam de Ambustione, & Ambustionis Cura materiam hîc exponere; sed quoniam de ea libr. 3. fusiùs sumus dicturi, sufficiet hoc loco tantum monere, quod si magna Combustio Curam ritè non suscipiat, quin potius in Gangrænâ vergere incipiat, conducere sequens Medicamentum, quod Parti Affectæ, prius Scarificatæ, cum linteo carpro calidè applicetur, ac identidem renoveretur,

R. *Spir. Vini* ℥ij.

Tinct. Castorei ℥iij.

Camphoræ ℥ij.

M. S. A.

Dein superponatur Cataplasma,

R. *Herb. Phellandrii* Mij.

Ruta, Scordii, Salvia an. Mj.

Cyparissium crudar. ℥ij.

Baccar.

Baccar. Juniperi ℥i℥.

Coq. in Vino Albo ad mollitiem, dein minutim contund. & addendo

Farina Fabarum ℥iij.

Pulv. Nucismoschata ℥iij.

Aloës, Myrrha in Spiritu Vini solut. an. ℥ij.

Unguenti Basiliconis ℥ij.

F. S. A. Cataplasma, fervidè applicandum, & sæpius renovandum.

Hinc ulterius Procedendum pro re nata, ut superius exposuimus.

XLIX. *A Spirituum in Partem Interceptione si eveniat Gangrena, pro* Quæ à Spi-
morbi ratione & Ægrotantis viribus, diligenter indaganda causa, ob rituum in
quam spiritus arcentur à parte affecta, eaque si fieri possit statim tollenda. *terceptio-*
Hinc si arctior sit ligatura, laxanda est. Dein admovenda *Pharmaca* ne evenit
Calefacientia, Aperientia, Resolventia.

Eum in finem Hildanus proponit hoc Cataplasma,

℞. Farina Lupinorum, Fabarum, Lentium an. ℥ij.

Pulv. Scordii, Absyntii, Florum Camomilla an. ℥℥.

Cum Oxymelite, aut Syrupo de Acetosa,

F. S. A. Cataplasma.

Sin invalescat nihilominus Malum, *Locus Affectus Scarificandus, &*
abluendus Spiritu Vini vel simplici, vel cum Theriaca, ac porro in Cu-
ratione procedendum, ut in Gangræna ex nimia Inflammatione.

L. Verumenimvero quum Gangræna, remediis nunc satis propositis Cura
licet commodè adhibitis, ulterius proserpat, magisque ac magis invalescat Sphaceli.
non amplius Gangræna est, sed *Sideratio*, hoc est, *Spirituum Radiantium*
Omnimoda Extinctio, Totaque Partis Corruptio & Mortificatio, hinc &
Curari non potest, cum pars planè emortua ad vitam revocari nequeat.
Sed unicum tunc, ut Patiens servetur, restat remedium; viz. *Membrum*
Corruptum rescindere & extirpare, quo quamvis dubio, gravi, & violento
utendum tamen, moxquè *Sideratum Membrum Amputandum*, ne pars
sincera trahatur, Crudelem siquidem Medicum necessitas facit; nam cru-
dele malum crudeli remedio expugnandum, atquè nihil interest, an satis
tutum sit præsidium, quod est unicum: satius est anceps auxilium experiri,
quam nullum: melior est dubia spes, quam desperata salus: satius est
motum alicujus partis perire, quam totum hominem. Nam, ut ait Hip-
pocrates, extremis morbis extrema conducunt remedia: Item, quod non
sanat medicamentum, sanat ignis; quod non sanat ignis, sanat ferrum;
nec illa dura videtur curatio, cujus est salutaris effectus.

LI. Cum igitur Sphacelus sit Perfecta Partis Mortificatio, ideo Cu-
ra Ejus non consistit in Medicamentorum Facultatibus; sed in unico,
eoquè ultimo & extremo remedio, quod est Partis Sphacelo Affectæ, In-
fecteque, & Corruptæ Extirpatio; nam quod à naturæ regimine non am-
plius pender, excindendum & amputandum est. Atquè ità omnibus
diligenter consideratis, ubi Cheirurgo de Ægrotantis voluntate, dequè

ejus viribus planè confiterit, tum ad munus suum ritè præstandum sese accingat, omnibusque ante operationem, in operatione, & post operationem necessariis instructus Patientem in oppposito, commodoque situ collocet, extirpationemque agrediatur. Sed cum partis corruptæ extirpatio variis modis à variis Auctoribus tradi solcat, haud gravabor quorundam de ea proferre sententias.

Medi qui-
dam extir-
pandi par-
tem mor-
tuam tra-
duntur.

LII. Nonnulli Scarificationi profundiori inter partem sanam & mortuam, inspergunt pulverem ex Arsenico; vel imponant Unguentum Egyptiacum, cui admixtum Arsenicum.

Alter modus extirpandi quod corruptum est, sit Actuali Cauterio, dum uritur quicquid infectum & emortuum, ac removetur escara.

Liquère-
futantur.

Tertius modus est, Novaculâ simul resecare quicquid corruptum & emortuum; dein Actuali Cauterio vulnus inurere, tum ut sanguinis fluxus sistatur, tum ut reliquæ corruptæ carnis porro absumantur. Sed operationes hæc quanquam exerceri possint, cum Sphacelus sit in corporis parte quam non sit necesse aut possibile totam extirpare, clunibus puta femore, simulibusve. Si tamen totum membrum sit corruptum, adeoque amputandum, neque Cauterio Actuali, neque Potentia, neque Novaculâ id expediri potest, sed integri membri, manus sc. pedis & amputatione opus est. Verum qua ratione, & quo in loco Operatio hæc tutius & commodius institui possit, non una est Auctorum sententia.

Quo in lo-
co mem-
brum mor-
tuum sit ex-
tirpandum,
disquiritur.

LIII. Multi ex Recentioribus statuunt satis commodum locum esse in ipso Articulo, quamvis in praxi contrarium vulgò observetur, tum ob difficultatem, quæ in ipsa sectione occurrit, quod non tam promptè inveniri possit locus conjunctionis duorum ossium; tum quod cicatrix tardè admodum, & difficulter inducatur.

LIV. Sed cum non semper Malum sit prope Articulum, at sæpè circa Medium aut Finem Membri, nunc porro quaeritur, *sine facienda Membri Amputatio in parte emortua, an in parte sana?* Qui in parte corrupta atque emortua Sectionem instituendam autumant, his nituntur rationibus; tum quia sic minorem dolorem sentiet Patiens; tum quia in magnam non incidet hæmorrhagiam, ob quam nonnunquam animi defectio oritur, & in ipsa operatione Aegri moriuntur. Atque hujus sententiæ videtur fuisse Galenus *libr. 2. de curandi ratione ad Glauconem cap. 9.* ubi sic scribit: „Membrum emortuum statim rescindere oportet, quo sanam partem vici-
„nam attingit. *Et paula post:* Satius est ob majorem securitatem, quan-
„do abscindis & circumcidis id quod jam putruit, eam, quæ velut radix
„est sanæ parti adjunctam adurere. Hanc quoque sententiam defendit Jo-
„hannes de Vigo *lib. 4. Chir. cap. 7.* sic inquit: Incidendum est mem-
„brum prope sanum, ita ut aliquid remaneat corrupti. Et hoc de tribus
„causis, 1. ut incisio sine dolore fiat. 2. Ut sanguinis fluxus evitetur.
„3. Ut post remotionem ossis fiat cauterisatio cum paucò dolore. Inter
Recentiores idem sentit Fallopius *tract. de Tumor. pr. nat. cap. 26.* ubi
decet, aliquid relinquendum esse potius de parte corrupta, quam ut sa-
nam

nam incidamus, ob easdem ferè, quas de Vigo habet, rationes. Hieron. Fabricius ab Aquapendente *Chir. lib. 1. cap. 12. & de Operat. Chirurg. titulo de Sphaceli Chirurgia*, tantam corruptæ carnis partem relinqui vult, quanta est crassities unius aut sesqui digiti: idquè ideo, quod si in vivente parte instituaturs Sectio, duo inévitable sequantur symptomata; viz. sanguinis profusio ex præcisione magnorum vasorum; & dolor intolerabilis, cui nonnunquam convulsio accedit. Quæ incommoda evitari posse putat, in parte emortua si instituaturs sectio. Ne autem Sideratio ulterius extendatur, abscisso osse, ferramentis candentibus reliquam partem putridam undiquè inurit, donec vim ignis persentiat Ægrotans, & aliquem patiaturs dolorem. Ita enim partem emortuam in crustam degenerare, quæ vasis est operculum, & partem vivam ita per ulationem corroborari testatur, ut spatio tridui aut quatruidi appareat separatio mortui à vivo, & ita sistatur mortificatio sine dolore, & sine sanguinis profusione. Sed consiliu hoc periculosæ plenum aleæ nobis videtur, quia certi non sumus, Malum illud, quod relinquiturs, non sese multiplicaturum, & quis fidem nobis faciet, os ipsum, quod carni subest, non esse altiori in loco corruptum.

LV. Contrarium igitur merito sentiunt Alii, quos inter est C. Celsus, qui *lib. 7. cap. 33.* inter sanam vitiatamquè partem carnem Scalpello incidere usquè ad os jubet, sic ut potius ex parte sana aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Haud secus Guido de Cualiaco jubet membram incidere supra corruptum aliquantulum in loco, in quo cum stilo immisso inuenitur dolor & firmitudo. Hos Alii sequunturs, inter quos Ambrosius Paræus *Chir. lib. 11. cap. 18.* qui Celsi consilio minimum eius, quod sanum est, amputare jubet; sic tamen ut ex parte sana potius aliquid excidatur, quam ex ægra relinquatur. Hujus quoque opinionis est Fabricius Hildanus *lib. de Gangrana & Sphacelo cap. 17.* ubi plures adducit Cheirurgos, planè idem sentientes. Quapropter concludimus tandem, in parte sana faciendam esse sectionem, proximè tamen ad ægram, spatio unius circiter digiti transversi. Equidem hæc regula exceptionem patitur in Tibia; in qua si Sphacelus sit supra malleolos, prope genu extirpatio est facienda: quod enim relinquiturs, nullum præstat usum, imo magnum incommodum Ægro adfert, cum ligneo crure ipsi utendum sit, parsquè otiosa in posteriora vergat: adde quod in tendinosa musculorum, & excarni tibiæ parte instituta sectio consolidationem faciat longè difficilem. In Brachio verò tantum conservetur, quantum commodè alligandæ & aptandæ manui ferreæ sufficiat.

LVI. Cæterum amputationis locum in manuum pedumvè digitis quod spectat; rectissime in ipso articulo fit sectio. Nam in digiti articulo minore cum periculo fit amputatio, ac minore cum dolore; nervi enim & tendines incisi sursum contrahunturs, carne contegunturs, & vix ullum accedit incommodum.

Modus,
quo mem-
brum
emortuum
amputari
debeat, ex-
ponitur.

LVII. Explorato & designato amputationis loco, ad Membri Corrupti Extirpationem veniendum est. Sed ut Operatio hæc ritè instituat, quæ ad eam necessaria sunt Instrumenta in promptu sint, eaque ita collocanda, & ordine disponenda, ut in operatione unum alteri minime sit impedimento, uti accidit Cheirurgo, cujus meminit Hildanus; qui cum crus emortuum abscinderet, & in medio esset operæ, terra fasciæ (qua cutem & carnem sursum reducerat) ita involuta fuit, ut ab opera aliquamdiu desistere cogeretur, dum ferram è fasciâ iterum extricaret.

LVIII. Sunt verò *Instrumenta* ad hanc Operationem necessaria, *Culter propemodum Falcatus*, *Serra*, interdum sed rarò *Sca'per Excisorius* aut *Excisoria Forfex*, *Cantheria Actualia*, *Pulvis ad sistendum sanguinem*, *Tenacula ad liganda vasa*, *Defensiva*, *Fasciæ Oxycrato madefactæ*, *Pulvilli*, *Suppa Ovi Albumine intincta & Pulvere ad sanguinem sistendum aspersa*, *Vesicæ Bovinæ*, & si quæ alia.

LIX. Igitur corpore, omnibusquè necessariis ad Operationem præparatis, & ordine dispositis, id quod agendum inchoatur. Atque si Tibia v. gr. amputanda sit, implorato prius Supremi Numinis auxilio, oportet Ægrotantem haustum largiorem Vini aut Cardiacum aliquod assumere, ne inter Operandum deficiat. Nonnulli Opiatæ alicujus Confectionis, vel Laudani Opiati aliquid exhibent ab sensum sopiendum Quos tamen meritò reprehendit Fallopius, atquè levia Soporifera nihil prodesse existimat, valida autem periculosa, quoniam spiritus inde profligantur, hinc vires prostrantur magis.

LX. Patiens verò pro natura, situ, & varietate partis affectæ convenienter & commodè collocetur, atquè ne pars in operatione vacillet, aut Æger eam movere possit, firmissimè vinculis & ministris comprehendatur, detineaturque. Deinde à viro robusto cutis & caro sana (quantum fieri potest) sursum attrahenda, ut eadem postmodum relaxata denudato ossi melius obduci queat. Tum supra sectionis locum valida fiat ligatura vinculo non ita lato, sed forti, idquè ut Æger minus dolorem percipiat; tum ut, ob vasorum constrictionem, sanguinis fluxus melius compesci possit. Guido vult, vinculum alterum adhiberi parti emortuæ, ut inter duo illa vincula fiat incisio: nec malè fortassis. Cum enim ad tantes terreantur sanguinis eruptione, hujusmodi ligaturâ coercetur sanguis intra venas partis emortuæ, ne effundatur.

LXI. Hisce peractis, ubi locus conveniens fuerit electus, Cheirurgus Cultro propemodum Falcato totam circumquaque Carnem Musculosam quam potest festinanter resecet. Hinc Serram Acutissimam adhibeat prius ad Fibulam, deinde ad Tibiam, sicque Os præcidat.

LXII. Si geminum sit os, ut in crure aut cubito, nonnulli cultellum ancipitem inter duo ossa à ministrante Cheirurgo inseri volunt, tum ut auferatur periostium, tum ut vasa majora ibidem delitescencia discindantur: sed perperam, quoniam in vivis hæc duo Focilia, tum

in crure, tum in cubito, tam propè sibi conjuncta cernuntur, ut impossibile sit, vel minimum cultellum inter illa inferere. Insuper morâ istâ sanguis copiosè nimis proflueret, unde & Ægrotanti facilè animus deficeret.

LXIII. Factâ Amputatione, si magna & immodica sanguinis adfusio (nam ut mediocriter sanguis fluat sinendum) sistenda est: raro tamen id fit, modo fortis instituat ligatura; adeo ut nonnunquam ad aliquot cochlearia non profundatur cruor, aut ad tres quatuorvè uncias ad summum. Igitur ad sanguinis immoderatum profluvium sistendum, Aliqui Cauterio utuntur Actuali ad vasa inurenda & crustam carni inducendam: quod remedii genus à multis tutissimum judicatur, cum ignis non solum fluentem sanguinem sistat, at etiam reliquias putredinis, & Mali radicem, si quæ supersit, absumat; & quo citius ossis fragmenta excidant, etiam ipsum os inurendum præcipiunt. Sed metendum est, inquit Cl. van Horne in *Microtechnie*, ne eadem illâ, quæ ab irustione actualis cauterii inducitur, crustâ decidente novus fiat sanguinis fluxus, &, antequam ad eum sistendum advocetur Cheirurgus, jam Æger ad plures abierit. Addit Paræus *Cheirurg. libr. 12. cap. 35.* crudele id esse, cum summum dolorem adferat, si in viva carne, uti debet, sectio facta fuerit; unde partibus nervosis prava sæpè superveniunt accidentia. Quapropter Idem *cap. 31. 32. 33.* suadet, ut tenaculâ vel vossellâ vasa apprehendantur, & acu transfigantur, atque adducto filo deligentur.

Factâ membri emortui amputatione, quid porro agendum

Constrictis autem vasis, seu ligaturâ, seu actuali cauterio, vincula solvenda, & membro stuppæ Albumini ovi imbutæ, & pulvere sanguinem sistente conspersæ, imponendæ,

Pulvis sanguinem sistens, qui valdè laudatur ab Hildano *lib. de Gangrana & Sphacelo cap. 17.*

℞. Farina Volatilis ℥vj.

Thuris, Sanguinis Draconis an. ℥j.

Boli Armeni, Terræ Sigillatæ an. ℥ss.

Gypsi ℥i℔. Musci Craniis Humani ℥j.

Ranarum Aquatil. prepar. ℥ij.

Pilorum Leporis minutissimè incisior. ℥ij.

Pulv. Album. Ovorum Sole exsiccatur.

Spuma Maris, Spongiæ Torrefactæ an. ℥j.

M. F. Pulvis subtilissimus.

Plerumquè etiam sine Cauterio Actuali & Ligatura sanguinis profusio cohiberi potest, si Fungum, quem *Crepitum Lupi*, vulgò *Boryst* appellant, in usum ducamus; viz. ut in spatio inter duo ossa medio, portiunculas ejusdem, pulvere sanguinem sistente plenas, & ovorum albumine madefactas, applicemus: aut si ex eodem Fungo excavato veluti Scutellam conficiamus, pulvere Stegnotico repletam, cui tunc membri extremitas imittatur.

Alii Liquorem Stipticum ex Calchanto & similibus preparatum cum linteo discerpto, aut stuppa cannabina imponunt, sicquē sanguinis fluxum protinus supprimunt, ex. gr.

℞. Vitrioli Ungarici,

Aluminis Crudi an. ℥vj.

Phlegmatis Vitrioli ℥iij.

Coq. tamdiu donec omnia fuerint dissoluta: liquorem refrigeratum filtra, & a crystallis subinde concretis separa, ac addendo singulis libris,

Olei Vitrioli ℥j.

M. & servetur usui.

Hoc liquore lintea quintuplicia humectata vulnēri, vel orificio arteriæ, vel trunco membri extirpati superimponantur, adhibita conveniente ligaturâ, & observatur sanguinem protinus esse coagulatum. Plura de stiptico hoc liquore addit Joh. Corn. Weber, in *Anchora Sanciatorum*. Pag. 124. 125. Aliam porro methodum, qua Hæmorrhagia post amputatas manus subito fuerit sedata, proponit Felix Platerus *Libr. 3. observ. pag. mihi 772.*

LXIV. Coërcito autem nimio sanguinis fluxu, & cæteris ita constitutis, membri extremitas, ejusque apparatus ita in situ detineatur beneficio Emplastri Defensivi & Glutinantis, quibus omnibus vesica bubula superinducatur, donec hæmorrhagiæ metus transiverit; tandem cruciata fasciatio instituat.

LXV. Atque hic primus apparatus est, seu prima deligatio, quæ ante secundum aut tertium diem æstate, hyeme ante quartum non est solvenda, nisi quid valdè urgeat; interim membrum figurâ mediâ collocandum in pulvinari Soluti verò ligaturâ, & ablato primo apparatu, aliquot pulvillos ex stupis aut gossypio paratos, nec non Albumine Ovi madefactos, & pulvere Stegnotico adspersos, in promptu habeat Cheirurgus; qui omnia prudenter admoveat: pulvilli tamen, qui in primo apparatu vasis impositi fuere, si aliquo modo, quantumvis levissimè adhæserint, propter Hæmorrhagiæ metum, in proximam usque deligationem relinquendi sunt. Sin vero facilè, & velut per se deciderint, recentes vasis imponere convenit; at reliquo vulnēri applicetur *Digestivum Commune*, vel *Mundificativum de Apio*, Vel.

℞. Therebinthine Venete Vini lotæ ℥iij.

Mellis Rosacei ℥i℥.

Pulu. Rad. Aristol. Rot.

Iridis Florent.

Farina Hordei an. ℥i℥.

Theriaces ℥j.

Spiritus Vini ℥℥.

M. F. S. A. *Mundificativum.*

LXVI. Interea tamen postquam ligatura soluta, detractaque fuerit, cutis jam leviter reducenda est ad Vulnus regendum, quo tempore

pore fieri id poterit : quem in finem Paræus & Alii cutis extremitates quatuor in locis acu & filo traducto ad se invicem adducunt, & nudatum os obtegere satagunt, ne ab aëre lædatur. Sed quorsum opus est Aegrum non profuturis carnificinis excruciare? cum enim truncus post operationem intumescat, futura hæc mirum in modum dolores auget; filum quodque, intumescente carne, cutem abrumpit. unde futura relaxatur, & planè inutilis evadit. Hinc commodior videtur ea, quam siccam vocant, quæquæ per Emplastra Conglutinantiâ satis aptè peragitur.

LXVII. Tandem dum curatur hoc modo Vulnus, procurandus est casus extremorum ossium, quæ aëris & ferræ contactu alterata fuere. Eum in finem Cheirurgi Pulveres Catagmaticos inspergere perperam solent; quoniam iis os conservatur, hinc nec squammæ separatio promovetur: sed Pinguis potius, & Oleaginosa ossium extremis imponantur; quæ ossa corrumpere, adeoque illorum separationem festinare solent. Accelerat quoque calum ossis, si peractâ amputatione Cauterium Actuale leniter leviterquæ ossi applicatum fuerit.

LXVIII. Sed ipso in tranco luxurians spongiosaquæ caro sæpius excrefcit, quæ coercenda est insperfo pulvere *Radici Iridis Florentinae*, aut *Aluminis Usti*, aut sequente, quem Hildanus proponit,

Aluminis Usti ʒij.

Vitrioli Calcinati ʒss.

Cerussa, Lapidis Calaminaris,

Plumbi Usti an. ʒj.

M. F. Pulvis.

hinc inducenda Cicatrix Emplastro *Diapalmâ*, de *Cerussa*, Unguento *Desiccativo Rubro*, *Diapompholigos*, similiûsve.

Post Curationem verò quomodo Tibia Lignea, aut Integrum ex Ligno Factum Crus sit adaptandum, exponit Ambrosius Paræus *Cheirurg. libr. 23.*

CAPUT

CAPUT XVIII.

DE AFFECTIBVS CUTANEIS.

ET PRIMUM,

De Maculis quibusdam levioris momenti, quæ Ephelides, Lentigines, & Hepatica vulgò nuncupantur.

Ephelides. I. Inter Affectus merè, aut saltem maxima ex parte Cutaneos primò occurrunt maculæ, *Ephelides* vulgò, Nostratibus (*Sproetelen*) nuncupatæ, quæ Verè & Ætate, quoniam ab In solatione porissimum excitari solent, plurimum increbescunt, atqui circa Hyemen rursus evanescent.

II. Sed cum in Formosioribus, ac cutem rarissimam habentibus maximè contingant, in iis præcipuè locis, ubi cuticula, soli & aëri exposita, densissima est, sc. in facie ac manibus maximè erumpunt. Porro coloris subflavi aut fusci, ad magnitudinem morsus pulicaris, inæquales tamen, & quoad figuram irregulares existunt. Atque hæ Maculæ parum aut nihil differunt à Puncturis illis subfuscis, aut flavis, quas nonnulli *Lentigines* vocant, quæ lentis magnitudine faciei partes crebris quasi guttis insigniunt.

Harum Macularum Causæ. III. Harum Macularum Materies seu Continens Causa videtur esse, *Biliosi Humor* tenuior portio, vi Solis illam attenuantis, & poros cutis aperientis, exterius prolecta; quæ evaporare incipiens, in cute exteriori, aut cuticulæ, quam pertransire nequit, concavo defigitur. Et certè maculas hæc à Bile, similibusve Flavis Sanguinis Recrementis procedere indicio est, quod maximè familiares sint iis, quorum pili flavescunt.

Maculæ Hepaticæ. IV. Equidem præter exiguas hæc Maculas Lenticulares & Ephelides, aliæ insuper occurrunt multò ampliores, palmæ longitudinem ac latitudinem nonnunquam excedentes, quæ cutem variis in locis, præcipuè circa Pectus & Dorsum, lituris, modo fuscis, modo luridis, aut subnigris conspurcant, ac *Hepatica Macula* nominari solent, iisque, plurimum insigniti, jecur minus sanum, aut saltem haud benè sanguificum habere creduntur: quod tamen sub hac ratione verum non est; at solummodò quatenus humores biliosi, cum non satis intra hepar à massa sanguinea seceruntur, ad cutem protrusi eam ità discolorant.

V. Lituræ istæ potissimum tempore ætivo apparent, & maximè supra pectus & dorsum, viz. quo tempore, & quibus in locis ad sudandum homines sunt plurimum apti: ipsum nimirum sanguinis serum,

quod

quod fœculentias istas è cruoris massa in cutis angustias provehit, eas penitus evaporare inidoneas, illic relinquit.

VI. Affectus hi, quoad valetudinis statum, nihil mali indicant, aut ominantur; & quamvis Ephelides, Lentiginesque nonnihil turpitudinis referunt, id tamen compensatur, quatenus ita maculosi puriori constitutione præditi observantur. Macularum dictarum Prognosis.

VII. Ad Curationem verò horum Affectuum quod attinet; cum Maculæ hæc plerumque sint criticæ eruptiones, Pharmaca intus sumenda, quibus Illarum Materies, seu Continens Causa tolli possit; vix ulla occurrunt; nisi quod Sudorifera Blanda aliquando Uturpata biliosi humoris recrementa, in cute, aut cuticulæ concavo defixa, magis evaporare faciant. Sed ad Ephelides. Lentigines, & Maculas Hepaticas tollendas, Ars Cosmetica propriè spectat: & propter hæc cutis deturpamina delenda, sine quavis medendi methodo, Medicamenta quibus cuticula decorari solet tantum præscribuntur; quorum apud Domicellas, Aliosque de cute curanda Sollicitos, ingens ubique & uberrima est seges. Ea tamen omnia, quatenus duas solum medendi intentiones respiciunt, ad binæ hæc capita reduci possunt: illa nimirum aut cutis ac cuticulæ poros aperiendo, atque hanc interdum excoxiando, humorem foras attrahendum & prorsus evaporandum moliuntur: vel è contrariò, & sæpè non minore cum succellu adhibentur illa quæ materiam maculosam è cute reperiunt, ac intus adigunt, Curandi Methodus.

VIII. Primò igitur ad cutem detergendam, & macularum materiem foras extrahendam, sequens conducit Linimentum,

℞. Unguenti Rosacei ℥ij.

Florum Scinci, hoc est, Magisterii Marcassæ ℥ij.

Misceantur exactè pro Litu, quo vesperi Facies inungatur, hinc mane cum panno laneo mundo denuò detergeatur.

Etiam Facies subindè lavetur Aquâ Florum Fabarum, cui admixtus Liqueor Tartari, siquæ Aquam hanc efficacem magis desideremus, aliquot guttulæ addantur Aqua Aluminosa seu Mercurialis.

Cl: Willisius Pharmaceut. Ration. part. 2. sect. 3. cap. 5. illud præscribit,

℞. Lixivii è Sale Tartari minus saturati ℥iiij.

Olei Amygdalarum Amararum q. s. idque in tali proportionem misceatur, ut totus liquor lactescat.

Cum hac mixtura Partes huiusmodi Maculis Affectæ mane & vesperi illinantur, ac blandè fricentur.

IX. Sed ad Maculas è cute discutiendas, earumque materiam repellendam intusque adigendam, Lac Proinis à pluribus commendatur, quod ad hunc modum sæpè conficitur; viz. Solutio Lithargyri in Aceto Destillato facta, ab affuso oleo Tartari per deliquium parato, in liquorem lactis instar albicantem precipitatur; quo facies bis in die lavetur & blandè fricetur. Vel

℞. Camphora ℥ij.

Teratur in mortario vitreo, sensim affundendo

Succum unius Limonis, dein adde Vini Albi ℔j.

M. exacte, & detur usui.

Vel.

℞. Benzoini optimi ℥ss.

Spermatis Cæti ℥j.

Spiritus Vini summè rectificati ℥iiij.

Stent in Digestione per aliquot dies, dein fiat per

Chartam Emporeticam Colatura.

Hujus liquoris (rubicundi) tantillum misceatur cum Vino albo Gallico, (quod illico lactescit) quo facies lavetur, & blandè fricetur.

Foresti is libr. 31. obs. 1. pro Faciei Maculis hanc commendat Aquam,

℞. Albumina ovorum ad duritiem coctorum, eaque more Chymico, destillato, & liquorem destillatum usui servato.

Idem libr. 5. Observ. Chirurg. 4. ad delendas Lentigines mirum in modum extollit Aquam è Cochleis destillatam.

Ad easdem maculas tollendas vult Sennertus prax. libr. 5. part. 3. Sect. 1. cap. 3. facies ut sæpius abluatur Aquâ Florum, Sambuci & Fabarum, cui aliquid Camphoræ in Spiritu Vini Solutæ additur.

Platerus prax. med. tom. 3. libr. 1. cap. 2. ad faciem decorandam proponit Aquam, qua Maria Medicea Regina Mater uti solebat,

℞. Tres Capones albos statim post jugulationem, axungia detractâ, concisos,

Caseos duos recentes ex lacte caprino confectos,

Pulpam sex Limonum corticibus detractis,

Albumina oëlo Ovorum

Boracis, Sulphuris an. ℥ss. Camphoræ ℔j.

Aq. Florum Fabarum, Nymphae an. ℔j.

Collocentur in B. M. atque in alembici rostro aliquot grana Moschi, Destillentur S. A. & liquor extillans servetur usui, eaque sub nomine facies lavetur.

X. Attamen fœminæ curiosiores vix ullis nunc remediis cutaneis, nisi Mercurialibus contentæ sunt; quapropter sequens Aqua ad plerasque Faciei turpitudines summoperè commendatur,

℞. Mercurii Sublimati ℥j.

Pulverifetur & ponatur in vase stanneo cum Aquæ Fontanæ ℔iiij.

stent per xxiv. horas, cum spatula lignea subinde agitando, donec totus liquor nigrescat, qui tamen per chartam emporeticam colatus limpidus evadit: cum peria aut pluma huic intincta facies semel intra diem unum aut alterum blandè obducatur.

Hujusmodi medicamentum contra turpitudinem quamcunque cutaneam insigniter juvat; quatenus nempe humores intra porulos, & for-

foraminula ut ut minutissima impactos expedit, totamque ubi applicatur cutem, quoad meatus ejus malè conformatam, restituit. Sed quandoquidem hydrargyri particulæ, unâ cum salibus (à quibus in minutias dividuntur, acuunturque) faciei applicatæ, materiam defœdatoriam intrus repercussam insequuntur, sicquè sanguini & lymphæ se faciliè insinuant, hinc & gravia œconomix animali non rarò pariunt incommoda, Cosmetica Mercurialia haud immeritò mihi admodum suspecta sunt.

XI. Porro accidit interdum, plerasque faciei partes, præsertim verò nasum & frontem, *Punctis Nigricantibus* creberrimis, quasi à pulvere pyrio exploso inustis, insigniri; idque procedit quod pori cutanei, seu vasculorum sudoriferorum oscula, humore atro crassiore, vermiculos nigra capita habentes referente, implentur; atque in tali cutis affectione lotiones, & litus nulli præter Mercuriales prodesse solent.

Puncta Nigricantia, quibus faciei partes sæpè defœdari solent,

CAPUT XIX.

De Herpete.

I. **P**ost Affectus Cutaneos simpliciores, qui nempe sine tumore aut exulceratione contingentes, Cutem solummodò Maculis defœdant, jam ordine agendum erit de Affectibus gravioribus, & continuitatem solventibus, atquè imprimis de Eo, qui ab Effectu & Symptomate Græcis *Herpes* dicitur; viz. à serpendo, quod nimirum proserpere videatur, quodquè una parte sanescente, morbus in proximam serpat: Arabibus *Formica Corrosiva*, C. Celso *Ignis Sacer* nuncupatur. Est autem **H E R P E S** Tumor, sive Pustulosa Inflammatio cum pruritu & rubedine, partem, in quam serpit, exulcerans: vel dicatur, Tumor Biliosus, qui cutem serpentibus minimis pustulis exasperat, roditquè.

Herpes quid sit

II. At verò Herpetis Species duæ sunt. Prima namque *Simplex* est *Herpes*, qui intra cuticulam consistens minimis pustulis, milii semini similibus, cutis superficiem exasperat, unde *Herpes miliaris*, Belgis (*Springend vuer, ofte voortcruijpenden Pair-vvozm*) nuncupatur. Vel est *Exedens*, Græcis ἐξιδίμεν, qui ipsam exulcerat cutem, latèquè in ambitum serpit, cujus medium citius sanatur, quam extrema, nostratibus (*Ineetenden Pair-vvozm*).

Herpetis Species duæ sunt

III. Veruntamen *Ignis Sacer* C. Celso dictus, fit maximè in pectore, præcordiis, aut lateribus: estquè hic affectus, cujus meminit Ampliss: Tulpius *observ. med. lib. 3. cap. 44.* quiquè Plinio *Zoster*, Scribonio Largo *Zona*, Nostratibus (*Ommeloop* live *Ambitus*) nuncupatur; quod in extimo Diaphragmatis ambitu variis circulis, diversimodè dispersis, hominem aliquatenus ambit.

IV. Affecta igitur Herpetis Miliaris Pars est Cutis Superficies seu

L 2

Cuticula,

Partes in
Herpete
Affectæ.

Cuticula. Herpetis verò Excedentis Tota Cutis, cum species hæc integram cutem ad subjectam usquè carnem soleat exulcerare.

Herpetis
Causa.

V. Efficiens autem, & Conjuncta Herpetis Causa est *Humor tenuis, biliosus, acri-salinus, simulquè glutinosus*, qui sanguini inexistens ab eodem secernitur, ac cum eo ad corporis superficiem per malam crisin propellitur: impeditur tamen in sui excretionē per poros cutaneos ob admixtum ipsi humorem glutinosum, nec non poros in cuticula quam in cute arctiores, hinc circa cutem sub forma pustularum hæret, unde vitiosa ibidem contingit effervescencia, & quidem calida, ob quam summus in parte affecta pruritus & ardor deprehenditur. Talis porrò noxius humor in corporis superficiem expulsus, amplius ibidem vitatur, quin allabentis sanguinis partem simul corrumpit, & pruritus ac dolorem in vicinis partibus excitat. Cumquè humor hic cuti inhærens sit tenuior & minus acris, *Herpes* oritur *Miliaris*; sin acrior magisque glutinosus, *Herpetem* producit *Ferum, Exedentem*, ἐξελόμενον.

Diagnos.

VI. Cæterum Herpes cum sensibus pateat, non ita difficulter cognoscitur: est enim tumor latus, sine omni ferè altitudine, ut vix attollatur pars, potiusquè exasperari quam intumescere videatur. Ad sunt præterea pustulæ exiguæ, milii semini similes, calor, pruritus; & quamvis pustularum quedam sanantur, aliæ tamen oriuntur, ut malum ad vicina proserpere videatur. Si pustulæ rumpantur ichorosus effluit humor; estquè subrubicundus locus affectus. Ferus autem, seu Exedens dicitur Herpes, cum ulcuscula serpentina ac foraminula multa apparent, quæ tamen ultrà cutem non procedunt; seu, ut C. Celsus *lib. 5. cap. 20.* ait, est malum cum summa cutis excoiatione, & exulceratione sine altitudine, latum, sublividum; inæqualiter equidem, mediumque sanescit extremis procedentibus; atquè non rarò id quod jam sanum videbatur, iterum exulceratur.

Prognosis.

VII. Herpes porrò periculosus affectus non est, nisi sit valdè exulceratus: nihilominus tamen difficilè curatur, & non rarò diuturnus est morbus. Atqui prout humor ille, è quo oritur herpes, mitior vel acrior, magisque vel minus glutinosus, eo etiam magis vel minus periculosus est.

Herpetis
Curatio.

VIII. Equidem ut Affectus hic tutò Curetur, ratio habenda est & Causæ Antecedentis, & Continentis Partisque Affectæ. Atquè ad Causam Antecedentem quod attinet; quum ex humore tenui, bilioso, acri-salino, simulquè glutinoso Herpes oriri soleat, hic imprimis per convenientem rerum nonnaturalium usum est corrigendus, deindequè è corpore purgandus: nisi enim totum corpus exactè purgetur, nunquam Patiens perfectè sanatur; & quamvis uno in loco adhibitis Topicis Medicamentis pars sanescere videatur, in partibus tamen vicinis denuò malum sese prodit.

IX. *Diatum* itaquè quod spectat; *Aër, Cibus & Potus* sint Refrigerantes

rantes: nocent omnis generis Acris, Calida, Salva, Fumo siccata, Pingua, Dulcia, similiter & *Motus Corporis nimius, Vigilia, Alvi Durties, Venus, Ira.*

Ad Antecedentem Herpetis Causam tollendam quid observandum.

Insuper summè utilis hîc est *Purgatio*, qua biliosi, acrisalini, ac glutinosi humores, in partem affectam alioquin ruentes atque morbum foventes, toto è corpore vacuentur.

Eum in finem præscribi possunt Pulveres, Vinum Medicatum, Decoctum.

℞. *Cremoris Tartari* ℥iij.

Tartari Vitriolati gr. xxv.

Diagridii ℥i.

M. F. Pulvis, dividendus in doses No. vi. æquales, quarum singulis vel alternis diebus mane Pateris unam sumat cum iussulo.

℞. *Rad. Helenii, Polypodii Querc. an.* ℥ij.

Summ. Absynthii.

Fol. Eupatorii Cannab. an. ℥i.

Cort. Med. Sambuci sicc.

Baccar. Juniperi an. ℥iij.

Fol. Sennæ Mund. ℥vj.

Aloës, sem. Carui an. ℥i.

Incisa & Contusa dentur in Sacculo, suspendendo in Vini Albi ℔iij. de quo quotidie mane Ager bibat cyathum.

℞. *Rasura Ligni Guajaci* ℥iv.

Sassaphras ℥vj.

Rad. Salsaparilla ℥i.

Macerentur per noctem calidè in Aquæ Puræ ℔v. dein S. A.

Coq. add. Rad. Lappathi Acuti rec. ℥iij.

Herb. Fumaria Mj.

Chamaepithecus Mj.

Pulpa Colosynthidis ℥j *Liquiritia rasa* ℥vj.

Fiat Colatura ℔iij. de qua semel vel bis quotidie Agrotans bibat.

Venesectio hîc non conducit, nisi in Plethoricis.

Thermarum ac Acidularum Usus sæpè singularis est: Tales enim Aquæ debito tempore sumptæ tuto eum Affectum tollunt.

Decoctum Salsaparilla, Chine, &c. continuò usurpatum, plurimum etiam valet ad vitiosos istiusmodi humores corrigendos, atque, transpiratione auctà insensibili, provocatisque liberius urinis, consumendos; hinc & Sudorifera quoque huic morbo curando multum conducunt.

X. Ubi jam Causæ Antecedenti satisfactum est, ad ipsam Continenter accedendum; cui tollendæ multum sæpè efficimus inunctâ *Salivâ hominis jejuni*, cujus ope acris, biliosus, glutinosusque humor cutis porositatibus inhærens attenuatur resolvitur.

Continens Herpetis Causa quomodo corrigenda.

Scribit Barbette, summo cum successu multoties adhibitum se vidisse *Pulverem Lapidis Scissilis cum Aceto mixtum.*

L 3

Sunt

Sunt qui *Sinapi* usurpant cum *Butyro* liquefacto & affato, quibus Aliis *Pulveris Pyrii* aliquid addunt.

Ipsa Urina affectui huic sanando prodest aliquando.

Multum sepè efficimus *Lavamento ex Aqua Pura*, cum *Sale Communi*, & *Vitriolo Albo*. ex. gr.

℞. *Aque Pluvialis* ℥ij. in ea dissolve
Salis Communis ℥ss. *Vitrioli Albi* ℥ij.

pro *Lavamento*.

refert *Aquapendens*, aliquoties se feliciter usum fuisse *Aquis Thermarum*, quæ brevi tempore sanant *Herpetem*: atqui ubi desunt *thermarum aquæ*, sumit *Aquam Marinam*; aut *Aque Salitæ* admisceat *Sulphur* & *Alumen*, atque in hac membrum affectum detinet.

Summoperè quoque morbo huic curando conducit inunctum *Unguentum Enulatum cum Mercurio*, quod pustulas tabefacit, exsiccat, ac viscidum glutinosumque humorem absorbit. Conducit & hoc,

℞. *Unguenti Rosacei* ℥ij.
Mercurii Præcipitati Albi ℥ij.
Misceantur exactè pro Litu.

Vel

℞. *Butyri affati*
Unguenti Nutriti, Populei an. ℥ss.
Sulphuris Vi pulver. ℥iij. *Creta alba* ℥ss.
M. F. S. A. Linimentum.

Pulvis Creta cum Lactis Cremore mixtus, & illitus hunc affectum non raro sanat, præmissâ fomentatione calidâ cum *Vapido Vino Gallico*.

Joh. Heurnius pro *Herpete* commendat *Facem Vini* inter duo linteamina applicatam.

Hartmanus in Praxi Chymiatrica cum linteo discerpto applicat *Aquam Calcis Vivæ*, cui aliquandò *Alumen Dulce*, aliquandò *Saccharum Saturni* addit.

Folia Tussilaginis viridia membro affecto imposita, identidemquè renovata, *Herpetem* nonnunquam sanant.

Equidem sequens *Lac Virginale* huic Malo Curando admodum conducit, si *Ægra Pars* eò frequenter lavetur & blandè fricetur,

℞. *Rad. Hellebori Albi, Enula Campana,*
Iridis Florentinæ, Althææ an. ℥ss.

Pulpæ Colocynthis ℥ij.

Fol. Sabine, Nicotianæ an ℥iij.

Aluminis Crudi ℥j.

Lithargyri ℥iij.

Contund. & Coq. in s. Aquæ Pluvialis ad ℥xviij. *colat. add.*

Aceti Vini ℥vj.

Misceantur Usui.

Vel ità conciciatur,

℞. *Rad.*

℞. Rad. Hellebori Albi ℥j.
 Althææ, Esulæ minoris,
 Enulæ Campanæ, Iridis Florent. an. 3vj.
 Fol. Sabinae Mj.
 Pulpa Colocynthis 3iij.
 Aluminis Crudi 3℔.
 Sem. Staphisagria 3vj. Lithargyri 3vj.
 Ciner. Ligni Quercini 3viiij.
 Coq. in f. q. Aqua Pluvialis ad iij. colat. add.
 Aceti Vini 3vj.
 Misceantur.

In Herpete Pertinaci Barbette sequentia proponit,

℞. Unguenti Fusci Felicis Wurtzii 3iij.
 Albi Camphorati 3i℔.
 Cerussæ, Sulphuris, Mirrhæ, Lithargyri an. 3i℔.
 Mercurii Dulcis, Aeruginis an. 3℔.
 Olei Rosacei q. s. M. F. S. A. Unguentum.
 ℞. Lapidis Prunelle 3j. Floris Sulphuris 3℔.
 Sacchari Saturni 3i℔. Olei Raparum veteris q. s.
 M. S. A. pro Linimento.

Aliquando in Pertinaci Herpete prudenter applicetur Aqua Aluminosa seu Mercurialis, secundum Pharmacopœam Ultrajectinam, vel sola vel potius additis Pino & Aquâ Plantaginis magis temperata, cujus vires & facultates in hujusmodi affectu curando non semel observavimus. Sed notandum in iis, qui sunt calidioris temperaturæ, hanc Aquam minus convenire, & facile Inflammationem excitare.

C A P U T XX.

De Scabie, Ejusdemque Speciebus.

I. **M**Orbus Herpeti admodum Affinis generali vocabulo *Scabies* dici consuevit, quæ in variis totius corporis locis, Cutem pustulis exiguis, modò siccis & sæpè squammosis, modo humidis ac ad ulcerationem dispositis, cum pruritu valdè molesto infestat; atque hujusmodi Affectio propriè illius partis morbus est, utpote quæ in ipsa Cute propter contagium externum sæpè incipit, & frequenter per media tantum cutanea curatur.

II. Dicitur autem *Scabies* seu *Scabrities*, quia cutem scabram & crustulis obductam diversis certisvè in locis reddit. *Psora* verò, ἀπό τῆ ψω *Psora* quid sit, furfurem mutatum excerno, quia in cute non tantum est asperitas, sed fit, & levis exulceratio, & excoariatio pustularum, à quibus furfuracea quædam

dunt, & nonnunquam sanies, quæ tunc *Scabies Humida* dicitur. Enimvero variæ sunt Scabiei species, de quibus omnibus, aut saltem plerisque agere constitui.

III. SCABIES igitur, seu PSORA definitur, quod sit *ea in cute asperitas, quæ est cum pustulis humidis, & insigni pruritu.* vel describitur, *pustularum in toto corpore sparsim eruptio, ab humore acri & salso, intra poros cutis aggesto procedens, hinc pruritus insignem, adeoque & scalpendi necessitatem inducens.*

Continens
Scabiei
Causa

IV. Continens hujus morbi Causa nec videtur esse Pituita, nec Bilis, nec Melancholia, nec etiam ipse Sanguis per se extravasari aptus; porro nec materia hîc peccans è duobus vel pluribus horum simul mixtis constat: si namque ex hujusmodi humoribus hic morbus unquam oriretur, non ita facile per merum & leve contagium suscipi, aut solo litu curari possit. Quamobrem potius censemus, esse humorem lymphaticum in glandulis subcutaneis constanter residem, qui ab indole sua genuina desciscens, à salino-velatili in acidum & acri-salinum, nec non aliter vitiosum non raro degenerat. Enimvero cum humori huic lymphatico ita depravato, & perpetim evaporanti, supplementa continua è sanguine adveniant, humores isti, vetus & recens, non facile congruunt aut uniuntur, at salium dissimilium ritu mutuo effervescentes in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutaneos implens ac distendens ubique passim in tumores attollit; insuper sanguinem in transitu nonnihil impedit, & extravasari quasi cogit. Hinc pustulæ crebæ excitantur, & quatenus materia ista in ichorem facescens, à sero & sanguine subsequenter usque prorsum & foras urgetur, in moleculas assurgunt: dein spiritus animales fibras nerveas, ut ichoris istius excretionem promoveant, inordinate subeuntes, molesti pruritus sensum efficiunt.

Causæ Pri-
mitivæ

V. Insuper ad Scabiem & Eruptiones Pustulosas quod spectat; humor hic lymphaticus tribus potissimum de Causis depravari solet. 1. Ipse sanguis valde impurus, simulque dissolutus, corruptelas & recrementa sua ubertim in glandulis subcutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti corrupti naturam induentia cum aliis succis adventitiis, aut pertranseuntibus effervescent, & variè coagulantur, adeoque non solum *Affectus Scabiosos*, verum & *Leprosos* diversimodos pariunt. Hinc carniū & piscium salitorum, & sole ac fumo siccatorum usurpatio crebra & assidua, aliaque incongrua comesta aut epota Eruptiones Cutaneas passim cient. 2. Humor glandulis subcutaneis aggestus interdum merâ stagnatione Scabiem producit; quare non tantum diu incarcerati, sed & qui vitam sedentariam agentes, squalori insuper, & pœdori assuefiunt, huic affectui obnoxii degunt. 3. Humor hic cutis glandulosus à miasmate virulento ab extra communicato, non raro vitatur; idque observatione vulgari liquidò constat, in quantum maximè sani, & optimâ constitutione præditi, vix unquam in eodem lecto ubi Scabiosus simul decumbit, aut nuper decubuit, impunè dormiunt: nec ita tantum, quin & Scabiosorum sudaria

judaria aliis in eodem lavacro lotis, ejusdem affectus sæpè contagium impertint.

VI. Itaque Scabies quoad originem suam, aut per *Contagium* accipitur, aut propter *Malam Victus Rationem* incendiculum & fomes ejus à Chylo & Sanguine Vitiosis communicatur, vel ob *Pœdorem & Transpirationis Defectum* in ipsa cute generatur; quibus addi potest, Infantes quandoquè hanc labem à Parentibus hæreditario contractam nancisci.

VII. Cæterum Cutaneæ Eruptiones, quoad formam, juxta affectorum constitutiones diversimodas variant. Nam in quibusdam siccioris temperaturæ, biliosæ viz. aut melancholicæ, Scabies tantum Sicca, & quatenus ob feri defectum minus evaporat, cum pruritu non adeo molesto excitatur: in aliis verò temperamento humidior, & sanguine impuriore præditis, Exanthemata plurima, Ichore plena, & summo-perè Prurientia ad scalpendum vehementer irritant, atquè, propter excitata inde ulcuscula, pruritus subinde in dolorem mutatur. Diagnos.

VIII. Scabies porro, ob turpitudinem & deformitatem, molestus est affectus; non autem ita periculosus, & in ætate juvenili sæpè ab aliis morbis præservat, imo & alios morbos sanat. Equidem tuta semper Scabies non est, siquè diu continuata sit, in Lepram mutari potest. In senibus pertinax est, ac curatu difficilis. Prognosis.

IX. Circa Scabiei sive Psoræ Curationem duæ occurrunt primariæ indicationes, ac utraque duplex; viz. prima *Curatoria* hæc duo respicit, ut humor glandulis subcutaneis inhærens, atque vitiosus, ad debitam crasin reducatur: deinde, ut cutis pori & meatus, ichorosis concretionibus liberati, pristinam conformationem recuperent. Medendi Methodus.

Indicatio secunda *Præservatoria* hæc duo præcavet. 1. Ne Scabiei impuritates & miasmata corruptiva è cute excussa, in sanguinem & lympham regurgitent, iisque non tantum dyscrasias, sed insuper Oeconomix Animalis noxam graviores inferant. 2. Item navetur opera, ut humorum & partium nobilium labes, à materia scabiosa prius contractæ, dum cutis vitia emendatur, eradicari queant.

X. Omnes hæ Medendi Intentiones, per Remedia tum Interna, tum Externa simul usurpata, una complicari debent: nempe ut materies morbifica loculis suis excussa, in nullas uspiam latebras secedere, ac nullibi delitescere queat; quin omni ex parte per medicamenta convenientia in totum amoveatur. Itaque *Recta Victus Ratio* in primis observetur, vitando *Cibos Salitos & Piperatos* nec non *Muriâ Conditos*; etiam à *Vino, Aquis Ardentibus, Cerevisia Fortiori*, & à liquoribus quibusquè sanguinem incitare nimis ac fermentare aptis, temperetur. Insuper in scabie pertinaci & corpus cacochymicum occupante, expediet *Pharmaca* exhibere *Cathartica*, quibus acri-salini, glutinosique toto in corpore redundantes humores expurgentur. v. gr.

R. Cremonis Tartari ℥j.
Cholagogi simplicis,

M

Mero

M. F. Pulvis.

R. Extracti Catholici ℥j.

Mercurii Dulcis gr. viij.

F. Pill. No. v.

R. Rad. Bardana, Lopathi Acuti rec. an. ℥i℞.

Turbith Gummosi,

Santali Citrini an. ℥℞.

Herb. Fumaria, Agrimonie an. Mi℞.

Fol. Senna mund. ℥j.

Glycyrrhysæ rasæ ℥iij.

Coq. in s. q. Aquæ Puræ ad ℥xxx. Fiat Colatura, de qua semel vel bis quotidie Patiens haustum sumat.

R. Rad. Polypodii querc. ℥℞.

Helenii ℥ij.

Fol. Eupatorii cannab. ℥iij.

Turbith Gummosi.

Baccar. Juniperi an. ℥℞.

Aloës, Sem. Carui an. ℥v.

Incisa & Contusa dentur in Sacculo, suspendenda in Vini Albi Gallici lbiiij. de quo quotidie haustum bibat Egrotans.

Insuper Venseseclio, nisi aliquid contraindicet, ab initio celebretur. Ad hæc Alterantia, quæ sanguinem, cæterosque corporis humores secundarios purificant, vices suas habeant: quem in finem conducit Serum Lactis Dulcis frequenter potum, vel Decoctum Salsaparilla, China, Santali Citrini, Rasura Cornu Cervini, & Liquiritiæ. Etiam Sudorifera aliquando usurpata multum profunt.

Quæ Topica in Scabiei Curatione sunt usurpanda.

XI. Interim commodus usus hîc est Balneorum, tum dulcium, tum mineralium ac calidorum, inter quæ præcipuè laudari solent Sulphurea. Sed cum Balnea ista Mineralia non ubiquè reperiantur, alia pro iis substituere licet, quæ facultatem digerendi, & detergendi, & poros cutaneos extergendi atque purgandi vim habent. Ea ex Sulphure & Vegetabilibus parari vulgò solent; atque non lavacri communis ritu, cutis tantum fordes eluendo, sed & incongruum ejus fermentum destruendo, morbum hunc sanant.

R. Aluminis Crudi ℥i℞. Sulphuris Vivi ℥ij.

Salis Communis ℥iij. Nitri ℥j.

Fiat omnium Pulvis, qui in Aquæ Calentis labrum conjiciatur.

Barbette sequens proponit,

R. Rad. Bryonia, Lopathi Acuti an. ℥vj.

Fol. Fumaria Mvj. Florum Camomille Miij.

Furfurum Mj. Sulphuris Crudi ℥ij. Nitri ℥j.

Aluminis Crudi ℥i℞. Salis Comm. ℥ij.

Contusa Coquantur in Aqua Puræ pro Balneo.

Equidem restat alius pruritus sanandi facilius modus; nempe, ut camisia

lia Aquæ Puræ cum Sulphure pulverisato incocta. & per solem vel ignem exsiccata, super nudum corpus per quatuor vel quinque dies gestetur: ita namquæ morbus hic sine Balneatione, aut Litus squalore. nonnunquam curari solet.

XII. Sed & Unguenta cuti illinenda pro Scabie curanda præscribi solent: atqui aliis plerisque tumoribus aut ulceribus quæ adhibentur, minimè hîc juvant; verum Sulphur ejusque præparata in hoc morbo virtutem quandam specificiam habere videntur, adeo ut linimenta ferè omnia contra Scabiem ea recipiant, & totius compositi basis haud immeritò habeantur. Exempli loco hæc sint:

℞. Sulphuris Comm. pulver. ℥℔.

Zinziberis pulver. ℥℔.

Butyri insulsi ℥iiij.

M. F. S. A. Linimentum.

℞. Sinapi Confecti, Nostratibus (Mostiart) ℥iiij.

Sulphuris Comm. pulver. ℥vj.

Olei Raparum Veteris. q. s. M. F. S. A. Litus.

℞. Unguenti Rosacei ℥iiij.

Sulphuris Comm. pulver. ℥℔.

Olei Tartari per deliquium parati. q. s. F. S. A. Litus.

℞. Butyri insulsi assati ℥iiij.

Pulv. Zinziberis, Sulphuris, Vitrioli Albi an. ℥j.

M. F. Linimentum.

℞. Unguenti Rosacei ℥iij.

Vitrioli Albi ℥ij.

Misceantur exactè.

℞. Unguenti Enulati sine Mercurio ℥iiij.

Pulver. Sulphuris Comm. ℥℔.

Olei Tartari per deliquium parati. q. s.

F. S. A. Linimentum.

Sin verò talia Affectum non curent, aut grave vel inveteratum sit Malum, ad Mercurialia veniendum.

℞. Argenti Vivi ℥℔.

Aquæ Fortis ℥j.

Solvatur Mercurius in Aqua Forti, dein simul exactè Misceantur cum Axungia Porcinæ ℥viiij.

℞. Fiat S. A. Unguentum; quo partes affectæ leviter illinantur, & blandè fricentur.

℞. Axungia Porcinæ ℔iiij.

Olei Veteris, Therebintinae Commun. ℥iiij.

Pulveris Cerussæ ℥viiij. Aluminis ℥℔.

Mercurii Sublimati ℥ij.

Misceantur exactè in mortario pro Litu.

maximoperè verò hîc conducit *Unguentum Enulatum cum Mercurio*.

Sed de Linimentis Mercurialibus notandum, quod pueris, aliisvè tenerioris constitutionis non facilè sint adhibenda; verum adultis tantum, iisque fortioribus, quia in nonnullis Salivationem facilè movent, quæ in infantibus facillimè, & non nisi summo cum periculo contingit.

Insuper Mercurialia Linimenta non semper omnibus locis scabiosis sunt inungenda, præsertim Ea, quæ copiosum recipiunt Mercurium, quia facillimè tunc sequitur Salivatio; sed tantum manuum carpis, ac artuum majorum juncturis. Quem in finem à multis laudatur hoc Unguentum,

℞. *Axungia Porci, Butyri insulsi an.* ℥j.

Succi Citri, Radicis Enule, Lopathi Acuti an. ʒiʒ.

Salis Communis Calcinati, Sulphuris, Reagalis

Rad. Zinziberis, Hellebori Albi pulver. an. ʒiiij.

Therebinthina, Mercurii Vivi an. ʒiiij.

Misceantur S. A. & Fiat Unguentum.

XIII. Nec tantum sub formâ Linimenti; sed & pluribus aliis modis prædicta medicamenta usurpari possunt. *Aqua Mercurialis* seu *Aluminosa*, vel sola vel temperata magis, si cuti in locis maximè ulceratis cum linteo discerpto applicetur, Scabiem non rarò tollit. Vel præparetur Lavamentum,

℞. *Rad. Ari, Lopathi, Enule Campanæ an.* ʒj.

Hellebori Albi ʒiiij.

Salis Gemmei ʒij.

Coq. in Aqua Pura ad ʒxvj. colature add.

Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxvj.

Misceantur pro Lavamento.

Barbette laudat id, quod sequitur,

℞. *Gypsi Usti* ʒiʒ. *Calcis Vivæ* ʒij.

Lithargyri ʒʒ. *Foli Armeni* ʒj.

Fol. Nicotianæ sicc. ʒiiij.

Vini Albi Gallici ℔ij. *Aque Puræ* ℔ij.

Coq. simul S. A. & Calatura detur usui

Alii volunt, ut circa nudum corpus gesseretur *Cingulum*, cui *Mercurius Crudus* insutus est.

XIV. Si verò omnibus hisce remediis Scabies non cedat, sed inveterata & valdè pertinax sit, omni studio annitendum, ut per crebras Purgationes, Sudationes, & Venæsectiones sanguis hac labe impurus imminuatur, ac humor cutaneus variis modis corrigatur, hinc & Affectio hæc curetur. Scribit Riverius *Cem. 1. observ. 62.* quendam adolescentem cis paucos dies à Fœda Scabiè fuisse liberatum exhibito pulvere ex *Mercurio Dulci* ʒj. cum *Diagridii* ʒʒ. refert Platerus *prax. tom. 2. cap. 17.* empiricum quendam *Decocto Stibii Calcinati cum Salsaparilla, additis & aliis. perniciosas* Scabies aliquoties sanasse. Tandem

dem Bartholinus *Observ. Cent. 6. Histor. 73.* inquit: „Nihil vilius detritis
„calceis. Novi tamen Puerum Melitensem toto corpore fœdis crustis
„oblitum, qui asperfo cinere corii combusti calceorum, cum oleo ro-
„faceo, convaluit.

XV. Inter Scabiei genera numerantur & *Tinea*, & *Scabies Fera*, Af-
fectus nimirum infantibus in primis molesti. FERA hæc SCAB-
BILES omnes corporis partes occupare potest, quamvis frequentius Tinea, &
Scabies
Fera,
Faciem & Pectus, quandoquæ & Brachia afficiat. TINEA verò Ca-
put, præsertim secundum partem ipsius capillatam, vexare solet, unde
vocatur (*Pair-vworm*), sicut prior Affectus (*Dau-vworm*) dicitur; ac si
à vermibus exiguis perforatæ forent cutis partes variæ, ex quibus hu-
mor tenax erumpit ac effunditur instar roris, crustas varii coloris pro-
ducens, unde nomen accepit (*Dauvv-vworm*: sicut *Pair-vworm*,) quando
in specie nocet capillis, adeo ut sæpius excidans, & segnius, vel nunquam
iterum exerescant, relictis plagis in capite undosis pilis carentibus.

XVI. Continens horum Affectuum Causa est humor tenuis, acri-
salinus, & quid ni acidus quoque, qui glutinoso humori junctus, sic-
quæ sanguini inhærens ab eodem secernitur, ac cum eo ad corporis su-
perficiem propellitur; ubi in glandulis subcutaneis existens, & ab indo-
le sua genuina indies magis desciscens atquæ degenerans, nec non vi-
tiosè ibidem effervescens, poros cutaneos implet ac distendit, hinc Affectus
hi unde
orian-
tur.
pustulas crebras summo cum pruritu & ardore producit. Cæterum vitio-
sus hic humor in glandulis porisque cutaneis hærens amplius vitatur,
quàm sanguinis ac lymphæ allabentis partem simul corrumpit, & pru-
ritum ac dolorem, nec non erosionem, exulcerationemque vicinis in
partibus excitat.

XVII. In Scabie illa Fera erumpere solent primum parvæ pustulæ, hanc
aut illam cutis partem obsidentes, ac præsertim faciei, aurium brachio-
rumve, quandoquæ totius penè corporis, summo cum pruritu; ob quem
infantes, quoties possunt, unguibus partem affectam scalpunt & lacerant,
& si scalpere nequeant, cuius rei occurrenti faciem affricant, nec de-
sinunt, licet post frictionem succedente rubedine, mox & cutis externæ
apertione, tum liquor acer mordaxquæ, tum sanguinis effundatur: qui-
bus omnibus non minuitur, sed augetur potius malum, latius nimirum
serpendo, & novam molestiam itidem alibi producendo. Humor porro
fricatione illa promanans observatur varius, aliàs aqueus, aliàs flavef-
cens, vel magis etiam obscurus. Equidem tenax plerumquæ est, ac glu-
tinosus, partibus adhærens, tandemquæ iterum concreescens, atque Cru-
stam excitans, quæ, nisi nuda sit pars, ut est facies, accrescit quoquæ
indusiis aliisve linteis aut vestimentis parti affectæ proximis; quocirca
sine crustæ abruptione, ac plerumquæ sanguinis quoque, vitiosique hu-
moris nova eruptione nequeunt ab ipsis removeri.

XVIII. Tinea verò, seu Scabies Fera in infantibus ad valetudinem
facere haud absque ratione à plerisque creditur, cum vitiosi in toto redun-

dantes humores robusto naturæ conatu in corporis superficiem expelluntur, unde & si sponte ac subito affectio hæc evanescat, in Febres non tantum, sed & morbos alios longè graviores infantes non raro incidunt. Huc spectat, quod Hippocrates, *libr. de Morbo Sacro*, scriptum reliquit; viz. infantes, si ipsis ulcera in capite, vel circa aures, vel in facie, vel reliquo in corpore excitentur, liberari ab Epilepsia.

Indicationes Curativæ.

XIX. Quoniam igitur infantes vel Tineâ, vel Scabiæ Ferâ laborantes: à variis, iisque gravioribus morbis sæpius immunes sunt, atque hoc malo affecti hilares plerumque, & jucundi observantur, hinc Doctissimorum Medicorum auctoritate, nisi parenibus, urgentibus, à Curatione multi abstinere. Quod si verò intuent parentes. medicamenta duntaxat levia adhibent, ac præcipuam curationem in nutricem rejiciunt, quam per intervalla blandè expurgant.

XX. Ipsa interim Affectuum horum Curatio solis externis medicamentis aliquando absolvitur. Sed quum observentur insuper alia in humoribus vitia, ob quæ internâ opus sit Medicinâ, eadem hîc est Indicatio, ac in Scabiæ. Equidem ipsa illa medicamenta assumpta Tineam aut Scabiem Feram non curant, nisi forsan producta sit à sudore quovis modò impedito: quo in casu utile erit, *Sudoriferis Blandis* sæpius usurpatis denuò viam parare humoribus in corporis superficie hærentibus, ibidemquè ita corruptis, ut Feram hanc Scabiem producant.

XXI. Atqui quum criseos modo ad cutem expulsus sit humor acer, qui ob admixtam glutinositatem ibidem hærens Tineam aut Scabiem Feram produxit, cæteris functionibus illæsis, solis Topicis hoc malum sæpius curatur; imo Pharmacâ intus sumenda, quatenus corporis humores exagitant, tunc obesse aliquoties observavimus. Hoc igitur in casu varia à practicis laudantur, & præscribuntur remedia. Sedulo tamen cavendum, ne in horum Affectuum Curatione cutis poros occludant imposita medicamenta, adeoque peccantem humorem ad interiora repellant, unde gravissima excitari solent symptomata: quapropter talia sunt usurpanda Topica, quæ cutis poros servant apertos, quin eosdem aperiant, quæque humorem acidum ac acrisalinum temperent, glutinosum incidant, abstergant, sicquè Partem Ægram restituant, consolidationemquè promoveant: quæ omnia præstant, absolvuntquè *Salia Volatilia Blandiora*. Igitur Affectæ Partes identidem laventur *Vino Gallico*, quod ex vase per epistomium æneum guttatim stillavit, Nostratibus (*Leck-vvijn.*) Vel præscribatur Lavamentum,

Rx. *Aquæ Plantaginis, Solatri an. ʒiʒ.*

Florum Sambuci ʒiij.

Camphoræ in ʒiʒ. Spiritus Vini solute ʒj.

Spiritus Salis Armoniaci gutt. xxv.

Misceantur.

Forestus *libr. 8. observ. 13.* hanc præscribit Lotionem,

Rx. *Malvæ, Betæ, Lapathi Acuti cum Radicibus,*

Hedera Arborea, Centaurii Min. an. Mj.

Can-

Caulium Rubrorum Mß.

Colocynthis ʒiij. *Agarici* ʒj.

Hellebori Nigri ʒiß. *Fol. Sennæ Mund.* ʒß.

Coq. in s. q. Aquæ Puræ ad lbiiß. colaturæ add.

Salis comm. p. i. M. pro Lavacro.

Idem *Observ.* 17 hoc laudat Unguentum,

℞. *Lithargiri cum Aceto acerrimo, & Oleo Rosaceo Nutriti* ʒij.

Cerussæ cum Aqua Solatri lotæ ʒj. *Aluminis Usti* ʒß.

Fuliginis Camini, Pulv. Rad. Helenii, vel Chartæ Combust. an. ʒij.

Axungia Gallinæ, Porcinæ,

Olei Ovorum an. ʒß.

Rosarum, Laurini, &

Aceti an. q. s. M. S. A. pro Linimento.

Et *observ.* 20. pro Tinea Inveterata istud habet,

℞. *Butyri saliti, Axungia Porcinæ an.* ʒj.

Sulphuris pulv. ʒß. *Vitrioli crudi* ʒj.

Argentii Vivi cum Saliva extincti ʒj.

Misceantur exactè in mortario pro Litn.

Alii laudant id, quod sequitur,

℞. *Butyri Majalis insulsi* lbß.

Pulv. Sulphuris, Olibani an. ʒß.

Sabinæ ʒj.

Mellis comm. ʒij.

M. F. S. A. Unguentum.

Laudatur quoque Linimentum Plumbi compositum, seu de Amiantho Boëtii de Boodt, quod describit Scroderus *Pharmac. Med. Chym. lib. 2. cap. 87.*

℞. *Amianthi* ʒß. *Plumbi Usti* ʒxij. *Tutie prepar.* ʒij.

Calcinentur, dein pulverisata macerentur cum Aceto.

Stillatio, ac per mensem quotidie agitetur materia: quæ dein ebulliat per horæ quadrantem, iterum quiescat, donec clarescat. tum,

℞. *Aceti hujus clari, Olei Rosacei an. p. æq.*

Misceantur exactè in formam Linimenti.

Interim dum hoc modo hi affectus curentur, danda opera, ne crustæ à partibus subiectis facilè separentur, cum sub ipsis feliciter tota contingat cura.

CAPUT XXI.

De Impetigine seu Lepra Græcorum, &c.

I. **P**ost Scabiem cum pruritu, similesque Affectus Cutaneos, agendum sequitur de Affectu alio, hisce ob pustularum eruptionem nonnihil Affini, qui communiter *Impetigo*, quibusdam *Lichen & Vitiigo*, aliis *Lepra Græcorum* appellatur. Morbus hic uti diversa sortitur nomina, ita eadem ab Auctoribus variè applicantur, & ab his morbi

morbi speciem unam, & ab illis aliam designare perhibentur.

Lepra Græcorum qualis sit affectus.

II. LEPROA igitur, ἀπὸ τῶν λεπίδων à squammis denominata, summus quidam Psoræ seu Scabiæ gradus est, Hanc Græcorum Leporam Arabes dicunt Albaram Nigram; cujus species est Albaras Alba, quæ Græcis Vitiligo, Leuce, aut Alphus nuncupatur, uti colligere est ex Avicenna, qui sept. quart. tr. 2. c. 9. sic ait: „ Albaras Nigra est „ illud, quod etiam Impetigo Excoriativa dicitur, estque Scabiositas „ accedens cuti, aspera, vehemens, & facit squammas, sicut squammas piscium, cum pruritu, atque est cum humore melancholico, „ & est de antecedentibus Leporam.

Quomodo oriri & afficere soleat.

III. Lepra verò, seu potius IMPETIGO (quæ mitior tantum Leporæ gradus, adeoque curatu facilior est) ad hunc modum oriri & afficere solet: viz. in primis Pustulæ Rubræ modo singulares, modo plures simul congeſcunt, in variis corporis partibus, præsertim verò in brachiis & cruribus excitantur; quibus singulis (morbo in crescente) undiquè novæ adjunguntur, & brevi ejusmodi molecularum plures velut aggeries seu corymbi fiunt. Etenim Papillæ juxta unamquamque stirpem, primò indies erumpentes, & latius usquè serpentes, sese in orbem diffundunt, adeoque Exanthematum aggeries quasi ampliari faciunt. Cujusquè harum superficies aspera, & nonnihil albida, ac squammosa apparet, unde si scalpatur squammæ decidunt, & ichor sæpè tenuis exudat, qui tamen mox exsiccatus in squammam crustaceam rursus indureſcit.

Hi Papillarum Corymbi primò exigui, & pauciores existunt; in brachio, aut crure, aliove membro singulari, tres forſan, aut quatuor ad magnitudinem denarii circiter apparent: postea verò, si morbus crescere sinatur, crebriores ubiquè erumpunt, quæ sensim augentur. Porro in hoc statu non siliitur; sed Affectus, nisi per Medicinam cohibeatur, in pluribus usquè locis ebulliens, & latius ubiquè serpens, tandem non solum integra membra, sed & totum corpus Vitilagine Leprosâ obducit: atque hanc Impetiginis speciem Arabes quidem Leporam, sed Græci ELEPHANTIASIN, Nostrates (Lazarus, Melaatshend Gnaad-fert) appellant; estquè summus hic Impetiginis gradus ex sententia Veterum plerumquè incurabilis.

Totam hujus mali ideam C. Cælius de Re Medica lib. 3. cap. 2. 5. ità describit: Totum corpus afficitur ità ut ossa quoquè vitari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebrosque tumores habet. Rubor harum paulatim in atrum colorem convertitur. Summa cutis inæqualiter crassa, tenuis, dura, mollisque; quasi squammis quibusdam exasperatur, corpus emarcescit, os, suræ, pedes intumescunt. Ubi vetus morbus est, digiti in manibus, pedibusque sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ faciliè tot malis obrutum hominem consumit.

IV. Ex dictis itaque Impetiginis Differentiæ præcipuæ innotescunt; Morbi hu-
jus Diffe-
rentiæ. ac in primis juxta morem ejus plus aut minus malignum, distinguitur, juxta quod propius ad Leporæ aut Scabiei naturam accedit, vel statu medio se habet. Insuper notare est, Affectum hunc quandoquæ membra quædam singularia, uti brachia forsan, aut crura, corporis reliqui partibus intactis, infestare; interdum verò in iis omnibus simul incipere, & ubique sparsim papillas excitare.

V. Causa Impetiginis Materialis non est humor merè cutaneus, Causæ. propter miasma ab extus susceptum, aut alias ob occasiones depravatus, & à naturali ejus constitutione degener factus; quia nimirum non tam facile, uti in Scabie, per contagium aliis communicatur, neque statim per totum corpus dispergitur. Sed pustulæ circa morbi initia primò erumpentes, inde procedere videntur, *quod in massa sanguinea concretiones quædam acido-salina contingant, quæ cum subigi, aut rursus dissolvi nequeant, in cutem pellantur.*

VI. Igitur Affectus Hujus Causa Continens seu Conjuncta in eo consistit, quod in primis absque ullo cutis vitio, sanguis particulis salinis diversimodi itatus & indolis saturetur; atqui salia ista, præsertim ubi fixa & acida præpollent, se mutuo præhendant, adeoque in coagula quasi tartarea concrecant; quæ portiones in sanguinem protrusæ, papillarum eruptiones, quasi totidem morbi hujus nidos inchoent; dein illæ sensim juxta materiæ supplementa tum numero, tum magnitudine indies auctæ, morbi, hujus initium, incrementum, & vigorem, qui Græcis *ἐλεφαντίασις* dicitur, producant.

VII. Sed multa occurrunt, quæ ad humoris istius acidosalini generationem faciunt. Enimverò nonnullis hic Affectus Hæreditarius est, ab impuro Parentum vel Avorum Semine communicatus; interdum Contagio contrahitur; quandoquæ etiam spontè, proprioque vitio producitur: atque huc etiam facit frequentior usus ciborum salinorum, acrium, & crassorum, simulque immoderatio vinorum acidorum potatio: insuper vulgaris observatio est, plures in hunc affectum à carnis porcinae, & piscium in primis crustaceorum comestione nimis crebra, aut assidua disponi. Atque hujus rei instantia satis notabilis, est, quod potissimum in morbi hujus Prophylaxin seu Præservationem, cibus iste sub lege Mosaica interdicebatur: & scribit Willisius *Pharmaceutices Rational. part. 2. sect. 3. Cap. 7.* olim in Anglia Cornubienses, oram ferè undiquæ maritimam incolentes, quatenus ex iis pauperiores ferè tantum piscibus vescerentur, Affectibus Leprosis plurimum obnoxios evasisse; in tantum ut propter horum sublevamen, multa in ea Regione nosocomia conderentur. Insuper ex esu carniū humanarum, præsertim leprosarum, hunc Affectum quandoque excitatum fuisse, refert Scultetus *post Armament. Chæirurg. Observ. 100.*

VIII. Hinc Affectus Leprosi, etsi mortem aut imminens periculum Prognosis,

raro minantur & postquam tamen altius radices egerunt, Curatio eorum perdifficilis aut nulla est. *Incipiens Impetigo*, atque pustulas earumque aggeries, in membro forsan uno aut altero pauciores excitans, Curationem quandoque admittit. Sin verò morbus eo processerit, ut papillarum corymbi crebri ac lati toto in corpore sparsim appareant, adeoque vera sit *Græcorum Lepra*, raro admodum Curatur. Quod si morbus, invitis omnibus remediis, indies in pejus evehctus, tandem in *Lepram confirmatam & inveteratam*, quæ & ἐλεφαντίασις dicitur, accrescat, Curationem plane respuit, & pronunciat C. Celsus, hanc curari non posse, ideoque ab ea abstinendum esse.

Scopi Cu-
rativi.

IX. Quoniam igitur Lepra confirmata aut inveterata, hoc est, Lepra Arabum, seu Elephantiasis Græcorum, nunquam curatur, & Lepra Græcorum similiter vix ullam medelam admittit; quædam de levioris ejus speciei, *Imperiginis* viz. *Therapeia* breviter adjungemus. Circa hanc duæ occurrunt primariæ indicationes, scilicet *Præservatoria*, quæ morbi causam, & *Curatoria*, quæ symptoma, puta Eruptionem Pustulosam respicit. Ab indicatione Præservatoria semper incipere debet Medendi Methodus, quæ morbi causas per remedia interna amovendas procurat, secus namque exteriora ferè nunquam (uti in Scabie) cum fructu adhibentur; sed præscissis intra sanguinem morbi radicibus, Efflorescentiæ Cutaneæ citò emarcescunt.

X. Quapropter cum Affectus hic recens fuerit, Causæ Evidentes & Externæ amoveantur; mala Victus Ratio, & Aëris insalubritas omni modo emendentur. Dein respectu, Causæ Conjunctæ, duæ sunt præcipuæ Medendi Intentiones; nimirum ut viscerum & humorum impuritates citò expurgentur; item ut sanguinis dyscrasiæ acidosalinæ in melius reducantur: propter quos fines, tum *Cathartica* validiora, tum *Medicamenta Alterantia* (quæ in Herpetis, ac præsertim Scabiei Curatione præscripsimus) præscribenda; nec non *Phlebotomia* celebranda: & quoniam pertinacissimus sit hic Affectus apprimè convenit, usurpato validiore Decocto Sudorifero ex *Guajaco*, *Salsaparilla*, &c. in hypocausto quotidie *Sudores movere*; ut hoc modo, ceu in Luis Venereæ curatione fieri solet, mali fomes penitus eradicetur. Eandem ob causam, remediis aliis nihil juvantibus, multi *Salivationem*, quasi ultimum remedium, & tanto hosti unice par, commendant.

XI. Interim ut sanguinis dyscrasiæ usque magis corrigantur, pro potu ordinario sequens aut simile decoctum bibat Patiens.

℞. Rasura Ligni Guajaci ℥iiij.

Rad. Salsaparilla ℥ib. China ℥ij.

Contusis affunde Aqua Pura ℔x. stent in infusione calida, dein

S. A. Coq. addendo in fine coctionis,

Liquiritiæ rase ℥vj.

Fiat Colatura ℔vj.

Similiter

Similiter ad sanguinem alterandum præscribantur pulveres.

℞ *Salis Prunella* ʒvj.

Floris Salis Armoniaci ʒiʒ.

Simul terantur in mortario, atque hujus pulveris circiter ʒʒ.

detur bis terve in die, cum jusculo vel supra scripto decocto.

vel quotidie bis exhibeatur pulvis ex gr. viij. aut circiter, *Salis Volatilis Cornu Cervini.*

valdè quoque hîc laudatur *Sal Viperarum* similiter usurpatum.

Scribit Solenander in *Consiliis Medicinalibus*, se in *Lepræ Curatione* fe-

„lici cum successu hoc usum esse: „Accipit duas aut tres *Viperas*,

„aut si haberi nequeant *Viperæ*, alios *Serpentes*, quos vivos dissecat,

„atque multò adjectò *Hordeò* in *Aqua* coquit, donec hordeum crepitet.

„*Hordeo* itò, & ipsa etiam carne *Serpentum* pullos alit gallinaceos,

„ac aliud nullum iis alimentum præbet; quò ubi aliquot dies nutriti-

„fuerint, implumes evadunt, tandemque plumis rursus vestiuntur.

„Hac postmodum Carne, & *Jusculo* paulatim *Ægrum* alit. Et usi-

„tatum fuit Antiquis remedium ex *Viperis*: viz. receperunt *Viperas*,

„& cauda ac capite abscissis, cuteque abjecta, coctas earum carnes *Ægris* comedendas dederunt.

XII. Quoad *Topica Remedia* cuti exteriori, ut *Squammosæ Eruptiones* & *Pustularum Corymbi* tollantur, adhibenda; eadem ferme hîc conducunt *Balnea Artificialia*, *Linimenta*, & alia medicamenta, quæ in *Herpetis* ac *Scabiei Curatione* proposuimus: quæ tamen nisi *sanguinis diathesis acido-salina* ac *tartarea* prius tollatur, rarò aut nunquam per se juvant.

CAPUT XXII.

De Strumis seu Scrofulis.

I. **P**ost Cutaneos Affectus proximè de *Strumis* agere gestit animus. *Æ* Græcis *χοιρῶδες*, Latinis *Strumæ* seu *Scrofulæ* dicuntur, quia frequenter *Scrofis*, hoc est, Suibus in collo fiunt vel à multiplici partu, quoniam sicut *Sues* multos edunt partus, sic in *Scrofulis* ex una postmodum plures fiunt.

II. Sunt autem *STRUMÆ* vel *SCROFULÆ* Tumores in *Glandulis*; & quidem nihil aliud sunt, quam *Glandulæ Induratæ*, seu *Sclerhose*. Enimvero *Strumarum* Subjectum sunt *Glandulæ*, infarctæ crasso, lento, viscido, ac tenaci humore, qui nonnunquam ità obdurescit & exsiccat, ut *gypseus* ac *calculosus* evadat.

III. Sed plerumquè in *cervice* *Strumæ* consistunt; atquè differunt, quod aliæ aliis sint majores, vel quod aliæ aliis sint benigniores mi-

Strumæ seu Scrofulæ quid sint?

Strumarum Differentiæ,

nusquæ malignæ. Non malignæ judicantur Strumæ, quæ sunt non admodum duræ, sine dolore & inflammatione. quæque circumscriptum habent tumorem rotundum, æqualem. Malignæ verò censentur, quæ ad Scyrrii duritiem accedunt, inæquales sunt ac inflammationem conjunctam habent cum dolore pulsant.

Unde &
quomodo
fiant Stru-
mæ.

IV. Ortum habent Strumæ ex *humore viscido, crasso, tenaci, ac gypseo Glandulis inhærente, easque opplente*. Humor hic, ex sententia Veterum Medicorum, à sanguine pituitoso, crasso, viscido & tenaci producitur ac suppeditatur: quod tamen verisimile nobis non videtur, quoniam ex sanguine alterato hujusmodi tumores induratos produci posse non putamus; sed planè alterius naturæ.

V. Alii censent Strumarum Materiem esse *Succum Nervosum degenerem*, atque è nervis in membranarum interstitia deponi, ibidemque in tumorem glandulosum ac strumosum concreescere. Sed in tanta copîa, per tam exiles nervorum funiculos, visibilem liquorem deferri, nondum liquidò constat.

VI. Hinc potius statuimus, Continentem Strumarum Causam esse, *Humorem Lymphaticum in Glandulis hisce naturaliter segregari solitum, qui à particulis viscidioribus ibidem detentus, adeoque stagnans, ab exuperante acrimonia acida in materiam Strumosam facile concreescit, glandulas infarcit, opplet*. Cæterum Lympha ab acrimonia acida, simul cum glutinositate, ita in colli glandulis concreta materiem constituit viscidam, tenacem gypseam, & quandoquæ calculosam, quæ à præterlabente sanguine ac lymphâ indies augetur, sicquæ ingentis magnitudinis Strumas sæpè producit. Equidem si ab humore præterlabente acriores & subtiliores particulæ Strumarum materiæ admisceantur, quibus effervescentia ac dein exulceratio inchoatur, Ulcus evadit Ferocius & Malignius Carcinomatis conditionem retinens; tuncque *Struma Cancrodes* appellatur.

VII. Causæ verò Antecedentes seu Remotæ sunt, Victus intemperantior, Cibi crudi & crassi, unde & ætati puerili malum hoc familiarius esse pronuntiavit modò Hippocrates. Accedit Potus Aquarum Crudarum & Nivalium: qua de causâ, qui Carinthiam & Styriam, & alia ibidem loca Alpes versus incolunt, plerique Strumis in gutture laborant. Langius *libr. 1. Epist. Medic. 43. & libr. 3. Epistol. 4. in Hydrargyrum, seu Aquas ex montibus metallorum feracibus scaturientes, & Mercurium in se continentes, causam hujus rei refert*.

Diagnos.

VIII. Signa Strumarum Diagnostica ex iis, quæ nunc diximus, satis manifesta sunt, modò consideremus, Eas esse Glandulas, Induratas, vel Tumores in Glandulis, quæ asperæ arteriæ adjacent, Scyrrhosos, Duros, Inæquales, Indolentes. Porro non subito & confertim, sed paulatim generantur Strumæ: etenim primò corripitur Una Glandula, quæ Strumosa fit, hinc & Aliæ similiter afficiuntur, in quibus
itidem

itidem mollis excitatur tumor, qui deinceps induratur, donec tandem multæ glandulæ racematim quasi ex loco affecto dependent.

I X. Quoad Prognosin; Strumæ tardioris ac difficilioris sunt curationis, in primis si plures fuerint, aut fixæ. Periculum minantur simulac dolorificæ evadunt, adeoque cancrofæ, aut si cum nervo, aut vena, vel arteria insigni conjunguntur. Insuper haud absque periculo Curantur Excisione, ob nervos recurrentes eò loci latentes, qui si læduntur vox perit, & animal protinus obmutescit, uti id aliquoties Medicinæ Studiosis in canibus demonstravimus. Prognosis.

X. Sed verò Strumæ ut Curentur, observatâ rectâ ac legitimâ rerum nonnaturalium usurpatione, Medicamenta intus sumenda, quæ Antecedentem Causam consumere queant, ne omittantur. Profunt hîc *Pharmaca Cathartica*, quæ viscidos, glutinosos, tenacesque humores incidere, attenuare, ac evacuare apta sunt. v. gr. Strumarum Curatio.

R. Gummi Galbani in Aceto soluti,

Aloës Rosatæ an. ʒj.

Myrrha, Asæ Fætida,

Vitrioli Martis calcinati an. ʒj.

Trochisc. Alhandal. ʒß.

Olei Juniperi gutt. xv.

M. F. S. A. Massa, ex qua formentur Pilulæ No. XLII. quarum bis in hebdomada duas capiat Ægrotans sub cœna. Decocta ex Ligno Guajaco, Sassafras. Radicibus Zalsaparilla, China Liquiritiæ, &c. quæ blandè Sudores provocant, & Urinas ducunt, admodum prodesse solent.

Insuper Appropriata ab Auctoribus Medicis proponuntur Remedia; quæ à tota substantia Strumas tollere dicuntur, & sensim imminuere.

Hercules Saxonia, & Joannes Prævotius tanquam longè certissimum ad Scrofulas Curandas Remedium, pro secreto habuerunt hoc Electuarium,

R. Lacertas, sive communes, sive virides, No. 100. abscissis capitibus & caudis, exemptisque intraneis infundantur in Aceto Vini acerrimo per quatuor dies; dein exsiccentur, & macerentur in alio Aceto, siccenturque iterum in umbra aut sole, ac in pulverem redigantur,

quo facto,

R. Hujus pulveris ʒj.

Mellis Despumati ʒiiij.

M. F. Electuarium, de quo per xxx. aut xl. dies pueris quotidie dentur ʒij. adultis verò ʒiiij. vel ʒvj.

Plurimum quoque laudantur Spongiæ recentes, si vel decoquantur in Cerevisia, pro potu, bis terve quotidie sumendo: vel Eadem calcinentur & pulverisentur, hujusque pulveris ʒß. mane ac vesperi exhibeatur. Alii alia Specifica summoperè extollunt, quæ passim apud Rei Medicæ Scriptores inveniuntur.

Quæ Topi-
ca in Scro-
fularum
Curatione
sint usur-
panda, &c.

XI. Verumtamen ad Continentem Strumarum Materiem tollendam, conducunt Topica Mitiora, Emollientia, Incidentia, Attenuantia, Digredientia: vitentur Acris & Erodentia, iis quippe Strumarum Materies excitatur, effervescit, hinc in Cancrosum Ulcus facile Eæ degenerant. Quidam sequens pro secreto habent,

℞. *Folia Acetose viridia,*

Involvuntur chartâ madidâ, & sub cineribus coquantur, eaque postmodum cum cineribus per cribrum trajiciantur, pro Cataplasmate.

Sculptetus post Armament. Chirurg. Obser. 31. Oleum Logadorum, seu de Lacertis valdè extollit ad Strumas absumendas, cujus hæc est descriptio,

℞. *Lacertas vivas virides q. v.*

Coq. in Oleo Communi, donec Lacerte comburantur, & Oleum nigrescat. Colatura indatur vitro, & reponatur ad solem, usque dum faeces subsideant, Oleum clarescat, & fuscum colorem acquirat.

Barbette hoc laudat Emplastrum,

℞. *Gummi Galbani, Ammoniacy, Bdellii an. ʒss.*

Pulv. Pyrethri, Baccarum Lauri,

Sem. Cumini, Staphysagriae an. ʒvj.

Stercoris Caprilli ʒiij. Columbini ʒj.

Axungia Porci ʒiʒ. Olei Camomilla ʒj.

Cera & Picis q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

Insuper Linimentum præscribit, quo Scrofulæ bis tervè quotidie inungantur, ac dein Emplastrum superponatur.

℞. *Olei Laurini, Myrtini an. ʒss.*

Unguenti Martiati ʒj

Argenti Vivi Floribus Sulphuris extincti ʒvj.

M. F. S. A. Linimentum.

Vel inungatur Scrofulis id, quod sequitur, & desuper ponatur Emplastrum de Ranis cum simplici, vel duplici Mercurio.

℞. *Unguenti Althææ Compositi ʒj.*

Olei Laurini ʒss. Philosophorum ʒij.

Juniperini ʒj

Spir. Salis Armoniaci ʒj.

Misceantur exactè pro Lin.

Ex Stercore quoque Bubulo & Caprillo, additis Farinis Resolventibus, utiliter fit Cataplasma.

Quantam porrò Scrofulis laborantibus opem ferat *Paronychia folio ruta-
tæce*, ostendit Boyle tract. de utilitate Philosoph. Experiem. part I. sect. 2. ubi refert, se vidisse juvenem, hoc morbo graviter afflictum, sine dolore, paucos intra dies vilissimæ hujus plantæ in Cerevisia infusæ beneficio quam optimè curatum: sine ulla evacuatione sensibili humorem peccantem consumit, dolores sedat, tumores discutit, & ulcera sanat; ira

ita ut ad hunc affectum oppugnandum mirabiles prorsus possideat virtutes.

XII. Atqui Strumæ interdum non resolvuntur, verum suppurantur. Igitur id si contingat, ut Struma in pus fuerit conversa, & aperta, applicandum hoc Unguentum, quod Aquapendens *Oper. Chirurg. part. 2. lib. 1. cap. 29.* & ex Eodem Scultetus *Observ. 31.* summopere commendant.

℞. Olei Laurini,

Cerussæ pulverisatæ, & cum Aquâ Vitæ levigatæ an. ʒj.

Aluminis Rochæ ʒss. Salis Comm. ʒij.

M. S. A.

XIII. Quod si nec hoc modo Strumæ Curatio sperare liceat, Eam per *Sectionem* extrahendam esse Multi volunt; sed quandoquidem nec suo caret periculo hæc Operatio, non temerè Eam instituendam censemus.

XIV. Alii Strumas tollere conantur per imposita *Caustica & Exedentia Medicamenta*; sed illa quum suâ acrimoniâ *Diathefin Cancrosam* facile inducant, prudenter admodum iis utendum est, ne subito ingravescat Malum, & in Ulcus Cancrosum transeat. Saltem istiusmodi Erodentia si forent applicanda, sedulo tamen cavendum ab *Arsenico*, id quod non solum Strumas, sed & partes vicinas erodit, corrumpit. Videatur *Hildanus Cent. 6. observ. 80.*

XV. Etiam fertur vulgo, Regibus Galliæ *solo attactu* Sanandi Strumas potestatem à Summo Numine concessam esse; atque hinc passim è vicinis & peregrinis locis Strumis laborantes quotannis affluere solent, quibus manum Rex imponit, & hæc verba gallico sermone profert: R E X T E T A N G I T, D E U S T E S A N A T; atque, appposito crucis signo, ab uno & triuno D E O vim eam derivari publicè profitetur. De qua mirabili Strumas sanandi vi, solis Galliæ Regibus concessa, peculiarem scripsit librum Andræas Laurentius, qui videatur.

C A P U T X X I I I.

De Cancro.

1. **C**ancer, Carcinoma Græcis, Arabibus *Sartan*, Quibusdam *Cancrosus Tumor* appellatur, ut inquit Paulus Aegineta *libr. 4. cap. 26.* à similitudine, quam habet cum Cancro Fluviali, quoniam circa Malum hoc venæ turgescunt, & instar pedum Cancri Animalis intenduntur. Quidam verò hoc nomen desumptum asserunt, quod ab his, quas occupavit, partibus ægrè avellatur, veluti Cancer, aquaticum animal; qui si quid pedunculis suis ceperit, id haud facile avellitur: insuper huiusmodi tumor Cancri Animalis colorem præ se fert, qui est lividus, atque cinereus. Igitur C A N C E R Tumor est rotundus &

Cancer seu Carcinoma: quid sit.

rotundus, durus, inequalis, coloris lividi aut subnigri, magnas & eminentes circumquaque habens venas dolore, caloreque gravis, aspectu teter & horribilis.

Ejusdem
Species ac
Differen-
tiæ, &c.

II. Species verò hujus Affectus duæ sunt: et nim Cancer est vel non Exulceratus, qui propriè *Carcinoma* audit; vel Exulceratus, isque *Phagedæna* Græcis, Germanis (*de Wolf*) appellatur. Quæ autem à Cancro affici possunt, sunt omnes corporis partes, imprimis laxiores & fungosæ, quales sunt Mulierum Mammæ: unde Galenus *lib. 2. ad Glauconem cap. 10.* sic ait: „Cancrofi Tumores in omnibus consueverunt fieri corporis partibus, sed præcipuè in mammillis mulierum, quæcunque sua naturali purgatione privantur. Et C. Celsus *libr. 5. cap. 28.* Id vitium fit maximè in Superioribus Partibus, circa Faciem, Nares, Aures, Labia, Mammæ Fœminarum, &c.

Cancri
Causæ,

III. Quoad Canceri seu *Carcinomatis Causas*; eas quique Auctores peculiare ac speciale huic Tumori explicando assignant. Galenus tanti Mali Causam putat *Naturalem Melancholiam*, quæ *Sanguinis Fex* ipsi dicitur *libr. de Tumor. pr. nat. cap. 12.* vel *Bilem Atram redundantem*, quæ si in universo corpore exilat superflua, *Elephantiasin*; uni autem parti inhærens, *Cancrum* excitari contendit. Galeno sese opponit Sennertus *Prax. libr. 5. part. 1. cap. 20.* Cancrî Causam dicens *Atram Bilem, in quam humor melancholicus naturalis, vel bilis flava degeneravit*; illam quippe adhuc naturalem, & nondum adustam, potius Scirrhum, quam Cancrum producere affirmat: primam nihilominus occasionem Cancroso Tumori humorem melancholicum præbere posse non negat, atram interim & adustam accusans bilem in venis hærentem propter crassitiem, suam, & per exiles meatus non penetrantem, quandoque mitiorem, minus calidam & acrem, quandoque calidiorem & acriorem, illam *Cancrum non Ulceratum*, hanc verò *Ulceratum* gignentem. Bilem Atram, quam defendit hujus Mali Causam, humorem dicit calidum & siccum, acrem, falsum, cuncta erodentem & corrumpentem; adeoque non frigidum & siccum, hoc est, humorem verè melancholicum Avicenna *Melancholiam Adustam*; Oribasius *Bilem Fervefactam* Tagaultius *Sanguinis Fæcem*; Aquapendens, Paræus, & plures Alii, *Bilem Atram*, imò omne id, quod sanguinem adustum ac melancholicum generare aptum est, accusant. Atque hæ præcipuæ sunt Antiquorum de Cancrî Generatione Sententiæ. Verisimilis equidem Nos putamus, *Proximam seu Continentem Cancrî Causam esse Humorem Acido-salinum & Austernum, intra partem aggestum*; & quo humor his majorem vel minorem habet acrimoniam, hinc Cancrum produci vel Ulceratum, vel non Ulceratum.

VI. *Austerum*, hoc est, *Acidum Acre potentius ac valentius* accusamus, sive relictum ex alio Tumore nimis tardè, negligenter, vel malè curato, quapropter facile in *magis Austerum* desinere potest, adeoque in Scirrhum hinc in Cancrum degenerare; qui tandem ob summam & pertinacem Austeritatem vim Corrosivam auctus exulceratur, & planè incurabilis evadit.

V. Atqui *Causæ Antecedentes seu Remotæ* variæ esse possunt; omnes mirum, quæ hujusmodi acido-acrem & austerum humorem quovis modo generare, & in corpore augere possunt: tales sunt *Aër impensè calidus*; *vitiosi admodum*, & *crassi Cibi & Potus*, ut *Allium*, *Cæpa*, *Legumina*, *Carnes salitæ & fumo siccatae*, *Vina Acida*; *Vigilia immodica*; *Animæ Passiones vehementes*, Præsertim *Ira*. Quibus accedunt *Viscerum quorundam Obstructio*; *Mensium*, *Hæmorrhoidum*, *aliarumve Consuetarum Evacuationum Suppressio*.

VI. Cancer porro in sua origine, cogniti quidem difficillis est, at curatu facilis: sed in progressu faciliè cognoscitur, difficile autem curatur. Itaque in principio vix, nisi à sagaci & erudito Medico vel Chirurgo dignoscitur: nam, ut inquit Galenus *Method. Med. l. 14. c. 9.* quum primum oriatur, accidentia habet mitissima, & maximè confusa; tuncque parvus est, & dolens tumor, qui postmodum auctus majorem in molem accrescit, non decrescente interim dolore, insuper durus est, tactui renitens, lividus, plumbeus, inæqualis, venis circumcirca turgidis quasi inflammatus? Adhæc si talis Tumor sit in parte suspecta, in Mammis puta, Labiis, Naribus, Lingua, aut Pudendis, de Canceri præsentia vix amplius dubitatur. Dein à Scyrrho distinguitur imprimis *Dolore*: etenim verus Scyrrhus indolens est, Cancer autem continuò dolorem facit; atque tum Scyrrhum in Cancrum degenerare conjicimus, quum incipiat acriter dolere. Verum Cancer Exulceratus cognoscitur facile, ex Ulceris fœditate, labiis crassis, tumidis, inversis, lividis, inæqualibus, erosus, saniem seu potius ichorem fœtidum & copiosum eructantibus, acriter dolentibus, atque sanguinem frequenter fundentibus.

Signa hujus
Affectus
Diagnostica

VII. Cæterum Cancer, sive sit non Ulceratus, sive sit Ulceratus, gravis est morbus, atque perniciosum malum, tum ratione symptomatum, tum causarum, difficiliorisque curationis? hic tamen illo longè gravior est affectus, quod confirmat Hippocrates *Secl. 6. Aphor. 38.* „Quibus Canceri Occulti adsunt, non curare melius; curati enim citius „intereunt, non curati longiori tempore vivunt. Ratio est; quod Canceri non Exulcerati, impositis medicamentis faciliè exacerbari, hinc exulcerari queant.

Incipientem Cancrum se curasse affirmat Galenus *libr. 2. ad Glauconem*. Sed quum in molem creverit insignem, citrà Chirurgiam non esse sanabilem; hujus quippe mali tanta ferocitas, tantaquè sævitia, ut vehementissima quæquæ respuat medicamenta; quin illis irritetur potius, & excandescat, quam ulla ratione curetur: hinc detestabile nomen, *Noli me tangere* sortitum est malum hoc, quod intactum relinquendum sit, & curâ tantum palliativâ curandum.

VIII. Ad Curationem itaque huius Affectus quod attinet abstineat in primis Agrotans ab iis omnibus, quæ humorem acido-acrem, & auste-

Medendi
Methodus

rum generare, atque in corpore augere possunt. Dein istiusmodi humor, Antecedens Cancri Causa, è corpore educatur *purgantibus Medicamentis* per intervalla exhibitis. Interim *Phlebotomia*, si nihil contraindiceret quoque celebretur. Præterea in mulieribus Menstrua, si sint suppressa, provocanda. Hemorrhoidum fluxus, quibus fuit familiaris, promovendus: nec non aliæ Evacuationes Suppressæ excitandæ: viscerum obstructions reserandæ, ut sic Acidi & Austeri generatio, quantum quidem possibile, prohibeatur.

Cura Canc-
cri Chirur-
gica qualis
esse debeat.

IX. At verò *Cura Cancri Cheirurgica* duplex est. Una Fucata, seu Palliativa. Altera Vera, seu Legitima. *Cura Palliativa* Topica tantum applicat Medicamenta ad inhibendum Mali impetum. Sed *Legitima* consistit in extrahendo, tollendoquæ omni eo, quicquid est cancerosum in parte affecta. Atqui scitè hîc animadvertit Hildanus *Cent. 6. Observ. 81.* nullum ferè affectum hodiè in Cheirurgia occurrere, in quo majores committuntur errores, quàm in curando Cancro. Dum enim vident Tumorem durissimum, Curationem adhibere volunt Methodicam, ideoquæ Medicamenta imponunt Calida, Humida, Emollientia; & quam periculosa Hæc sint in curando hoc morbo, quotidiana docet experientia, & exemplis confirmat Hildanus *Cent. 1. obser. 89.* Enimverò Pharmaca Emollientia atque Pus Moventia si imponantur, magis utiquæ exitant, & acriorem reddunt humorem cancerosum, ut tandem omnia exulceret, erodatque. Et quoniam vicinæ partes ab Emollientibus admotis relaxantur simul, atque dilatantur, facilè deinde dispergitur, vicinasquæ partes invadit illa acrimonia; quæ est fermenti adinstar, quod sanguinem; lympham, aliosquæ humores inficit, & sibi similes, *hoc est*, acres ac austeros reddit: quapropter Hipocrates meritò hocce suum decretum Posteris reliquit *Aphor. 38 Sect. 6. Quibus cancri occulti nascuntur, non curare prestat*: quod intelligendum de Curatione Methodica, quæ Contrariis perficitur; nequaquam de Sectione vel Ustione; quæ sola, ut Galenus testatur, sunt Cancri Remedia. *Curati enim subito intereant*, scilicet per imposita Emollientia, quæ protinus exasperare solent Cancerosum Tumorem. *Non Curati verò diutius vivunt*; nimirum Curatione Methodicâ, per Topica Emollientia atque Pus Moventia; sed institutâ solummodo Palliatione.

Hippocratis
et Galeni
sententia
circa cancri
curationem.

Cancricura
Palliativa.

X. Igitur Occulti Cancri, si penitus excindi nequeant, non Methodicâ, sed Palliativâ tantum Curâ sunt tractandi, ne exulcerentur. Cancer namquæ Occultus latet sepè diu sine offensa: sed irritatus exedit cutem; eâquæ sive spontè, sive curantis imperitiâ, adaperitâ, coërcetur deinceps nullis repagulis? sed instar sevientis feræ, depascitur quicquid obvium. Et quo liberius exhalet vapor illi inclusus; eo impensius quoquæ affluit humor, tumorem adaucturus. Ad cujus intima siquidem penetraret circumfluvius aër à tunicis antea exclusus, insequitur ilicò & major putredo, & uberior partis affectæ luxuries. Blanda quippe remedia ut nihil profunt, sic

sic nocent summè acria : & quò plus puris , eò Penitius descendit virus ; seca itaque mature , vel blandire prudenter. Et si lubet , audi C. Celsum , qui *lib. 5. cap. 28.* hæc habet : „ Pleriquè nullam vim adhibendo ; qua tollere id malum tentent ; sed imponendo tantum lenia „ medicamenta , quæ quasi blandiuntur ; quo minus ad ultimam senectutem perveniant , non prohibentur. Ita scribit Hildanus *Cent. 3. observ. 86.* Matronam cancro occulto in dextra mamma per quadraginta annos laborasse , absque dolore , & ullo incommodo. Et refert Ampliss. *Tulpius Observ. Med. libr. 1. cap. 47.* quandam in sinistris temporibus quinquaginta amplius annos durum ac inæquale carcinoma , sine ullo ulcere , ullavè gravi noxa tulisse. Cui post tot annos exulceranti , cum levamine imponebatur hoc Ceratum ,

℞. Olei Rosacei ℥ij. Cera Alba. 3vj.

Plumbi usti ac loti 3℔.

Oleum cum Cera liquefiat , & addito Plumbo agitentur sex horas in mortario plumbeo , ut fiat Ceratum.

Ejus loco & hoc applicari potest ,

℞. Olei Rosacei 3viii.

Teratur in mortario plumbeo , cum pistillo plumbeo , donec crassescat , & plumbi colorem acquirat ; tunc admisceantur exactè Cerussa , Lithargyri an. 3j. & detur usui.

Enimverò ulceratum cancrum , etsi non attingendum plurimi existimant , cum tamen inhumanum sit , Aegrum etiam tali morbo laborantem deferere , Palliativâ Curâ mitigare conemur ; qua saltem detur opera , ne Phagadæna facilè proserpat , dolorquè ut leniatur , atquè minore cum molestia vitam ducere possit Patiens. Hoc efficiunt Medicamenta , quæ imposita moderatè siccant , atque Acidum & Austerum imbibunt , edulcorant. Talia sunt , quæ nunc proposuimus. Et scribit insuper Ampliss. *Tulpius* , loco citato , se feliciter cancris ulceratis admoventi vidisse pulverem concinnatum ex Plumbo liquefacto , cum Mercurio Vivo ; quod Medicamentum *Amalgama Mercurii* dici consuevit.

Aquapendens , Chalmetæus , & Alii pro Cancro sive non ulcerato , sive ulcerato , miris laudibus extollunt unguentum de Ranis viridibus , cujus hæc est descriptio.

℞. Ranas Virides , in aquis puris degentes ; eas conijcito in vas fictile vitreatum , multisquè exiguis foraminibus in fundo pertusum , illarumque ora Entirō impleto ; hinc vas , ne quid exhalet , lutō diligenter oblinito , cui alterum effossâ terrâ conclusum supponito , ignemque in ambitu accendito ; dein Oleum seu Liquorem stillantem colligito , atquè cum Ranarum pulvere exactè misceto , pro Linimento.

Sunt , qui Aquam Cancrorum Fluviatilium hîc commendant.

Alii Oleum è Cochleis destillatum laudant.

Nonnulli Aquam Ranarum miris modis prodesse scribunt , cujus descriptio

scriptio apud Hildanum *libr. de Gangrena & Sphacelo Cap. 19.* ita habetur.
 Ranas Aquatiles, easque suspende in Cucurbita Virea, ita ta-
 men. ne fundum attingant, neque comburantur, & Aqua extil-
 lans gravem odorem acquirat. Accenso igne Aquam in arena cle-
 menter extrahere, ac ad usum referua. Interim ne removeatur ignis,
 priusquam omnino exsiccatae fuerint Ranae, nec ulla amplius ex-
 tillet Aqua.

Sculdetus post *Armament. Cheir. Observ. 56.* ad Cancrum Occultum, &
 Ulceratum laudat Ceratum Oxyleum, & Linimentum Simplex, in mor-
 tario plumbeo agitatam; quorum descriptiones tradit *Observ. 52.*

Ceratum
Oxylæum.

℞ Olei Communis Veteris ℥j.

Aceti Vini

Lithargyri an. ℔ ss.

Misceantur ad ignem lentum, donec Cerati acquirant consistentiam.

Linimen-
tum Sim-
plex.

℞ Succo Solatri,

Olei Rosacei an. ℥ XX.

Coq. s. a. ad consumptionem succi, tunc add.

Cerussa, Lithargyri an. ℔j.

M. S. A. in formam Unguenti.

Ex his nunc sequens componit

℞ Cerati Oxylei, Linimenti Simplicis an. ℥j.

Olei Myrtini ℥ij.

Misceantur diu in mortario plumbeo, pro Linimento.

Cancro Occulto imponi quoque potest hoc Emplastrum,

℞ Emplastri Diapompholigos ℥j.

Plumbi Usti ℥ss.

Argenti Vivi extincti ℥ss.

Misceantur exacte, & fit in corio Emplastrum.

Vult Paræus, ut Cancro non ulcerato imponatur Lamina Plumbea,
 Argento Vivo illita.

Refert Petrus de Marchettis *Observ. Cheirurg. 79.* se cancerum nasi exul-
 ceratum curasse Unguento albo Camphorato, in mortario plumbeo ducto, nul-
 lo alio adhibito remedio. Atque sic horum, similiumve medicamento-
 rum usu cancer non Ulceratus, atque Incipiens aliquando curatur: Ul-
 ceratus verò ad multos annos eodem in statu servatur.

Cura Can-
cri Legiti-
ma.

XI. Equidem Cheirurgia omnibus palmam præripit ad eradicandum
 Malum Cancrosum; eaque huiusmodi tumorem, tum in principio,
 tum in augmento, excindere, ac sectione perita penitus auferre potis
 est. Hinc Avicenna Cancros minores radicitus excindit, crassiorumque
 sanguinem, facta sectione, circumquaque exprimit, locum postea
 actuali cauterio inurens, ut mali cancroli reliquiae porro absumantur
 membrum corroboretur, & hæmorrhagia sistatur.

Igitur detestabile hocce Malum si manum Cheirurgi efflagitet; ac subi-
 re

re potius vitæ periculum, quam miserè semper vexari, consultum ducat Ægrotans; Affectus erit considerandus, ejusdemquæ locus, num' commodè Sectio institui possit. Tunc enim comprehendendus totus Tumor, qui latò & acutissimo cultro quam celerrimè & promptissimè fieri poterit, radicitus amputandus est. Nom autem dissecta vasa sunt adurenda; sed imponenda potius Medicamenta Sanguinem Cohibentia.

Sed Cancrum Sectione etiamsi benè Curatum, anno aut biennio post, in loco viciniore sæpius reverti, praxis docet quotidiana. Nihilominus tamen non semper contingit, ut idem Malum revertatur; atqui curatus aliquando manet hic morbus. Videantur C. Celsus *Libr. 5. Cap. 28.* & Hildanus *Cent. 3. Observ. 87.*

XII. Nonnulli Cancrum Extirpandum censent admotis Causticis: sed in re ejusmodi, quæ acria medicamenta repellit, iisque irritatur, ea curandi ratio dubia est, & periculosa, uti scitè ait Pigræus *Prax. Cheirurg. libr. 1. cap. 22.* Et Hildanus *Cent. Epistol. 40.* hac de re, sic scribit: Extirpatio quæ fit Cauterio Actuali, vel Medicamentis, Elcharoticis, sive quovis simili Medicamento Erodente, mihi suspecta est, quia experientia docuit, canerosa ulcera hujusmodi remediis exacerbari, atque pejora fieri.

Sectionem verò, & manum Cheirugi si renuant Ægrî vel, non admitrat Tumor ob profunditatem, vel exulcerationem; Cura tantum *Palliativa* ob vitam feliciorē, & ne malum, ulterius serpendo, partemquæ erodendo, majorem inferat dolorem, instituat; de qua abundè nunc dictum est.

CAPUT XXIV.

De Polypo.

I. **P**OLYPUS est Excreſcentia Narium Carnosa, ab Osse Ethmoide se- Polypus
rè orta; viz. ex carne illa laxa & fungosa, quæ nares intra quid sit, latitat, & spongiosa narium ossa opplet. Dicitur autem *Polypus*, ut ait Galenus, à carne Polypi Marini, quam substantiæ suæ proprietate refert. Etenim mollis & lubrica hæc caro est, coloremque, ut piscis ille, alium atquæ alium habet. pro natura humoris, è quo gignitur. Et, quod Paulus Ægineta addit *libr. 6. cap. 25.* sicut Polypus venatorum manus pedibus suis prahendit; ita hæc excreſcentia radice, tanquam pediculo uno, vel pluribus, sese ita naribus affigit, ut Ægro & respirationis, & loquelæ expeditum usum adimat. C. Celsus *libr. 6. cap. 8.* Polypum eleganter ita describit: 1., Caruncula est modo alba, modo subrubra, quæ narium ossi inhæret, & modo ad labra pendens, narem implet, modo retro per foramen id, quo spiritus à naribus ad fauces descendit.

„ descendit , adeo increfcit , ut post uvam conspici possit , strangulat ,
 „ què hominem , maxime Austro vel Euro flante ; ferequè mollis est
 „ raro dura : eaque magis spiritum impedit & nares dilatat , quæ ferè
 „ καρκινώδης est , itaque attingi non debet.

Polypi De-
 finitio, &
 Modus fieri-
 di expo-
 nitur.

II. Igitur POLYPUS est *Caruncula mollis in naribus orta, ex,
 radicibus plerumquè tenuibus pendens, & in latum sese pandens, & nunc
 è naribus propendens, vel eas certè implens, nunc etiam in palatum des-
 cendens.* Enimverò narium intra cavitatem Polypus, hoc est, Fungo-
 sa hæc Caro, è spongiosis narium tubulis enascitur. tum loquelæ, tum
 respirationis difficultatem inducens; quotiescumquè è cerebro per ossa
 cribriformia in narium interiora transmittitur viscidus, glutinosus, si-
 mulquè acris humor; qui fungosam hanc carnem implet, erodit, & ul-
 trà excrescere facit. Insuper ex Ulceribus malè curatis; item ex Casu,
 similive de causa, qua hæc narium caro conteritur, vel aliter læditur
 Malum hoc frequenter oriri solet.

III. Sed duplex vulgò censetur Polypus. Vel enim turundæ for-
 mam refert, *Sarcoma* dici consuevit: vel ramulis variis ad otis inte-
 riora, aut nasi exteriora sese extendit, atque *Polypus* propriè vocatur.

Prognosis.

IV. Cæterum Polypus, si mollis fuerit, & albicans, & doloris ex-
 pers, facilius Curationem admittit: difficilius verò si rubicundior: nun-
 quam, si lividus, nigricans aut fœtidus; utpote Cancro cognatus.
 Quantò quoque profundius hæret Polypus, tantò est periculior.

Polypi Cu-
 ra.

V. Curandi autem Polypum Ratio satis difficilis est. Eius incre-
 mento per initia, quantum fieri potest, obsisti debet. Sed factus,
 confirmatusquè Polypus (sive is exulceratus sit, sive non) auferri & ex-
 stirpari oportet, si ipsius radix seu pedunculus comprehendi instrumento
 conveniente queat.

VI. Igitur tentetur primum, possitne Incipiens Polypus per admota
 Medicamenta tolli. Quem in finem varia proponuntur: Mitiora viz
 quæ partim adstringunt, partim exsiccant: vel Erodentia seu Escharoti-
 ca. Inter hæc meritò laudatur *Pulvis Virioli Calcinati*, Chymici *Ca-
 put Mortuum* seu *Colchotar*. *Virioli* vocant.

Scribit *Pigræus Prax. Cheirurg. libr. 5. de Ulceribus cap. 9.* præstantissi-
 mum ad tollendam carnis hujus superfluitatem remedium esse *Pulverem
 Sabine*: quod si tertia pars *Ocre* illi admisceatur, majoris efficacix fore
 putat. Quibus Remediis sanè corrugatur magis, quam aperitur Polypi
 tunica. Nec penetrat hic Pulvis per angustiam prope nasi finem, ab
 excrescentia hac obturatam,

Barbette hosce proponit pulveres,

R̄. Cort. Granatorum, Flor. Balaustie an. ʒj.

Cadmie Fossilis ʒij. Antimoni Crudi, Croci Martis an. ʒss.

Mastichis, Myrrha, Lythargyri, Lapidis Magnetis an. ʒj.

M. F. Pulvis subtilis.

R̄. Alumi-

R. *Aluminis Usti*, *Balaustia*, *Boli Armeni an.* ʒij.

M. F. *Pulvis subtilis.*

R. *Vitrioli ʒss.* *Gallarum*, *Aluminis*, *Cort. Granatorum an.* ʒij.

Myrrha Rubra, *Aristolochia Uste an.* ʒj.

M. F. *Pulvis subtilis.*

Idem testatur; se Polypos radicitus extirpatos vidisse *Aquâ cui incoctus.*
Mercurius Sublimatus.

Haud secus Joannes de Vigo *Cheirurg. libr. 2. cap. 5.* laudat *lintheum discerptum cum Mercurio Sublimato* *Aquâ* sequenti modo *incoctum*, ac iterum *exsiccatum*; quod dein *Aquâ Plantaginis* rursus madefactum Polypo admoveatur, & bis quotidie renovetur.

R. *Filorum Discerptorum panni linei veteris* ʒij.

Medulla Panis Albi ʒiij. *Mercurii Sublimati* ʒss.

Aquâ Rosarum: Plantaginis an. ℥ij.

Coq. in *Vase Stanneo* ad consumptionem dimidii, dein fortiter *lintheum carptum* exprimatur, & in *furno* siccetur.

Platerus *Observ. Med. libr. 3.* acriora adhuc proponit remedia.

Atque bis, terve de die cum penicillo Polypo admovet *Oleum vitrioli*, vel hunc liquorem,

R. *Olei Vitrioli* ℥j, *Aluminis Usti* ʒj.

Aquâ Plantaginis ʒj. *Misceantur.*

Vel

R. *Mercurii Sublimati* ʒj.

Coq. in *Aquâ Fabrorum* ʒiij. ad consumptionem medietatis, add.

Olei Vitrioli ℥ss. *Aluminis Usti* ʒj.

Misceantur.

Dein Unguentum hoc cum peria naribus intrudit, & Polypo admovet,

R. *Unguenti Aegyptiaci* ʒss.

Pulv. Gallarum, *Cort. Granatorum an.* ʒss.

Olei Vitrioli ℥j. *Misceantur.*

Sed rarum valdè est, Medicamentis Polypum tollere. Et verè docet Julius Cæsar Arantius *lib. de. Tumor. pr. nat. cap. 21.* admotamedicamenta pro Curando Polypo plus molestiæ, quam utilitatis adferre. Adhæc Caustica, & Escharotica, fungosam hanc carnem profundius erodendo, Diathesin Cancrosam faciliè accersunt. Idem esto iudicium de *Canterio Actuali*: nihilominus tamen Obstructionem utriusque naris à Polypo spurio, Ejus opè feliciter se sanasse, refert Petrus de Marchettis *Observ. Cheirurg. 27.*

VII. Si ergo Mitiora Adstringentia, & Exsiccantia pro Polypo Curando nihil adferant emolumenti ad Cheirurgiam seu Manualem Operationem deveniendum; quæ genuina & certissima est Polypum curandi ratio. Atquè in hac Polypi per Cheirurgiam Cura monet C. Celsus *lib. 7. cap. 10.* oportere sursum per nares immittere ferramentum acutum, in modum

modum spathæ factum, & ipsum Polypum ab osse liberare, adhibita diligentia, ne subjecta cartilago lædatur, quia difficilis succedit curatio. Ubi Polypus abscissus est, unco ferreo extrahendus; tum implicitum linamentum, ad suppressendum sanguinem, imponendum: hinc purgandum; & denique pinna inposita medicamento cicatricem inducente obducta, sanandum.

Paulus Aegineta vult, ut, Ægro collocato in sedili adversus solis radios, Cheirurgus sinistra manu nares aperiat, & dilatet: dextrâ vero spatulâ ad id factâ, in myrtacei folii modum acutâ, orbiculatim polypum præcidat; illic acie ferramenti inpositâ, ubi naribus coaleuit postea instrumento in oppositum converso, ipsius manubriolo succisam carunculam foras eximat; idquæ toties efficiat secando, & eximendo, quousque totus polypus fuerit exemptus. Iudicat vero totum esse exemptum polypum, si respiratio per nares libera, & sine obstaculo recurrat, siquæ vox seu loquela concinna sequatur.

Aquapendens novum proponit Instrumentum, quo utitur pro extrahendo Polypo; id quod apprehendit, simulquæ præcidit, & foras trahit. Sed ineptum huic operationi censemus hoc instrumentum; quippe quod radicitus Polypum non evellit, sed radicem propè fungosam hanc carnem excindit; quæ idcirco velocius postmodum solet repullulare. Verum sumendum potius Ferramentum, vulgò *Rostrum Corvinum* dictum, nec quicquam secandum; sed eius ope Polypus firmiter apprehendendus, atquæ hinc inde vertendus, ut illius radix frangatur, & integra evellatur caro fungosa.

Quod si post Polypi extractionem, fluxio sanguinis supervenerit, illi medendum est, ut cæteris sanguinis ex naso fluxionibus; medicamentis viz. adstringentibus naribus inpositis.

Exemplum Polypi admirandi, utramque nares cum spiritu difficili, & continuò suffocationis metu obturantis atquæ in faucibus deindè extracti, videri potest apud Amplissimum Tulpium *Observ. Medicar. libr. 1. cap. 26.* Iulius de Polypo, ejusdemque Curationis modo, consulatur Jobus Meckeranus *Observ. Cheirurg. cap. 10. II. 13.*

CAPUT XXV.

De Epulide, & Parulide.

Epulis

I. Uemadmodum Laxa, Fungosaquæ intra Nares excrescens Caro Polypus, ita *Hypersarcosis* seu *Carnea Gingivarum circum Dentes Excrecentia* EPULIS dicitur. Hæc vehementer aliquandò increscit, atquæ augetur, ut adeò & loquendi, & manducandi adimat facultatem viscidam, tenacem, ac foetidam effundit Salivam, & non rarò in Cancrum quasi degenerat.

II. Solet verò Affectus hic ex *Scorbuto* semper oriri. Enimverò sanguis Unde oria-
 habe scorbuticâ infectus, recrementa sua acri-salina tum per arteriolas, tum tur.
 per vascula salivalia, in Gingivas quoquè deponit; quæ laxam, fungo-
 samquè Illarum Carnem erodunt, hinc & corrumpunt sæpè, ut Dentes
 stabilire nequeat; aliquandò verò Erosam Gingivarum Carnem ultrà ex-
 crescere faciunt, adeoque *Epulidem* causant: quæ idcirco in Norvegia,
 aliisque Septentrionalibus Regionibus, ubi Scorbutus Endemius est Mor-
 bus, admodum frequenter contingit.

III. Refert *Paræus Chirurg. libr. 7. cap. 4.* sæpius se observasse, carno-
 sam huiusmodi excresecentiam in cartilagineam, & osseam vetustate in-
 duruisse: quapropter quam celerrimè fieri poterit, *Curationem Huius* ag-
 grediendam esse suadet. Igitur exilis quum sit Epulis, tentanda Ejus per Curandi
 Medicamenta Curatio; atquè Universalibus, ut in Scorbuti Cura fieri so- Ratio.
 let, haud neglectis, Topica adhibenda sunt Exsiccantia & Adstringentia;
 viz. *Aluminosa*, aliaquè *Antiscorbutica*, v. gr.

Aq. Plantaginis, Salvia, Antiscorbutica,

Vini Albi Gallici an. ℥i℥.

Aluminis Crudi pulver. ℥ij.

Aque Cinamomi ℥iij.

Misceantur pro Oris Collutione.

Sed Medicamentis si tolli nequeat hic Gingivarum Tumor, quam citis-
 simè Filò, vel Cultrò abscindatur, ne præter modum induretur, vel in
 Cancrum abeat. Ubi verò abscissa est Epulis, Ægrotans frequenter os col-
 luat, atquè Gingivas fricet præscriptâ nunc Oris Collutione, vel simili.

IV. Nascitur quoque in Palato Tumor ex viscosa & acri materie, quæ Parulis.
 Os inter & Membranam hærens, illud non rarò putrefacit, atquè cor-
 rumpit, hinc Ulcus grave excitat. Tumor hic PARULIS dici con-
 suevit, atquè contingit ex *Saliva præter modum acri & salsa, simulquè*
glutinosa; quæ per exiles Palati ductus prodiens, & ob suam ipsius visci-
 ditatem membranæ poros transcolari nequiens, adeoque inter Os & Mem-
 branam subsistens, Tumorem hunc producit. Qui ut *Curetur*, dississa
pinguis Carica apponatur; hinc quamprimum, non expectatâ suppuratione,
 sectione latâ & profunda, ad os Palati usquè incidatur, & acris, vis-
 cidus, nec non suberuentus humor exactè exprimatur: secus enim sub-
 jectum os facillimè corrumpitur, oriturquè fistulosum, ægrequè sanabile
 ulcus. Facta verò sectione, evacuatoquè concluso humore, absquè me-
 dicamentorum ope, sola *Saliva* aperturam sanat.

CAPUT XXVI.

De Ranula.

Ranula
quid sit.

Nonnunquam sub Lingua, prope ejus Vinculum seu Ligamentum, Tumor oritur, Græcis *Βάρπαχος*, Latinis *Ranula* dictus, quod hoc Sublinguali Tumore correpti coaxando magis, quam loquendo mentis sensum enunciare videantur. Est autem *RANULA* Tumor mollis, latus, muci plenus, sub Lingua prope ejus frenulum subsistens, atque loquelæ libertatem adimens. Enimvero tumore hoc aperto mucus prodit, ovi albumini colore & consistentiâ non multum absimilis. Et scribit Aquapendens, se aliquandò hujusmodi tumorem vidisse adeò ingentem, ut omnes ferme oris partes labefactarit. Equidem errat Ille, quando Meliceridis speciem hunc Tumorem esse putat; quum non eadem in Hoc, atque in Meliceride contineatur materies.

Unde oriatur.

I I. Circa Causam verò hujus Tumoris Veteres omnes, cum Medici tum Cheirurgi, quibus latuit vera Organorum Salivalium structura, perperam ratiocinantur, sanguinem accusantes crassum & terrestrem; seu, ut loquuntur, humorem tartareum in venis sub lingua coacervatum; aut pituitam, lentumque humorem è cerebro eò stillantem, partibusque hisce infixum. Sed, repertis ac palam ostensis Organis Salivæ Generationi & Excretioni dicatis, potius dicamus, *oriri Ranulam à Saliva nimis acri, simulque viscidiorē*, quæ per inferiores ductus salivales erumpens, atque ob suam ipsius visciditatem extrema ipsorum orificia liberè permeare nequens, hinc sub lingua propè ejus ligamentum subsistens, hunc ibidem Tumorem, ingenti cum dolore, excitat.

Medendi
Methodus.

I I I. Sed ut tollatur Sublingualis hic Tumor, Multi laudant Pulverem, quo identidem Ranula fricetur. ex gr.

℞. Pyrethri, Zinziberis an. ʒj.

Salis Communis, Gemmei an. ʒij.

Rad. Iridis, Hermodactyli an. ʒss.

Origani, Calamenthe, Mastichis an. ʒj.

M. F. Pulvis.

Ex iisdem in Aqua & Vino decoctis Oris Collutio fieri potest.

Avicenna extollit *Origanum*, *Cortices Granatorum*, & *Sal*, quibus mixtis & pulverisatis *Ranula* fricetur. Veruntamen hisce, aliisque Medicamentis, quæ passim apud auctores describuntur, rarò admodum Curatur *Ranula*, vixquè Ea Sanatur, nisi Cheirugiâ.

Paræus Cheirurg. lib. 7. cap. 5. Vigierius Cheirurg. libr. 1. cap. 36. & Alii, Tumorem hunc Sublingualem aperiendum censent *Actuali Canterio*; hinc materiem intus contentam educendam, ne malum revertatur.

Alii

Alii *Acum* per tumorem transmittunt, atque vulnus deinceps cum *Scalpello* dilatant, ut conclusus humor effluat; quo effuso, cum *Aqua Malsa* gargarizare jubent, quam & per siphunculum in apertum Tumorem immittunt, ac *Ulcus* tandem legitime claudunt. Sed quoniam contentus in hoc Tumore humor nimis viscidus est, & tenax, quam ut per exiguam hanc aperturam possit evacuati; ideo cum *Fernelio*, multisque aliis, legitimam huius Tumoris Curationem esse puto, ut *Ranula Scalpello utrinque aperiatur*, & quidem sectione latâ & profundâ, quæ citrà periculum fieri potest: ubi verò humor effluxerit, & ultrâ expressus sit, sæpius os colluatur *Hordei Decocto cum Melle Rosaceo*, tantillo addito *Salis Prunella*, donec nihil amplius humoris in loco affecto reliquum sit.

Nigra autem, vel *Fusca*, & *Dura Ranula*, quæ *Cancrofa* est, attingi non debet.

CAPUT. XXVII.

De Aneurismate.

I. **A**NEURISMA (quod Barbaris depravatâ voce *Emborisma*, Aneurisma & *Mater Sanguinis* dicitur) est *Arteria Dilatio*: (eu potius, *Tumor tactu mollis, pulsans, digitis cedens, ab Arteriae tunica interioris quidam apertione, exterioris verò dilatatione ortum habens.* Vel dicatur, *Tumor præter naturam, pulsans, indolens, digitis facillè cedens, at iterum illico sese extendens, ortus ab interna Arteriae tunica dehiscente, cæteris dilatatis.* Enimverò *Arteriae* tubus quum quatuor distinctis confletur tunicis, uti nunc palam est; viz. *intimâ nerveâ, secundâ musculari, tertiâ glandulosâ, & extimâ vasculosâ*, si contingat internam hanc tunicam nerveam rumpi, sanguis in tunicam muscularem, & ei proximas illabitur, quæ propter ténertudinem mox extenduntur, hinc fit Tumor ille *Pulsans*, qui *Aneurisma* vocatur. Aneurisma quid sit, & quomodo fiat.

II. Hæc verò interioris *Arteriae* tunicae apertio, & exteriorum dilatio, quæ, *Proxima* est *Aneurismatis Causa*, originem suam debet sanguinis impetui vehementi; externæ etiam cuilibet vehementiæ arteriam nimium distendenti; nonnunquam & *Cheirurgi imperitiei*, arteriam pro vena, vel simul cum vena secantis; nec non vulnere arteriæ quovis modo inflicto tunc enim exterioribus tunicis, utpote mollibus, iterum coalescentibus: atqui internâ tunicâ duriore propter pulsationem continuam manente, apertâ, per aperturam sanguis erumpit, qui exteriores simul cum superstrata cute extendens, *Pulsatilem* huiusmodi Tumorem excitat.

III. Attamen contra hanc sententiam plures sese opponunt, contentes *Aneurisma* non fieri ex *Arteriae* interna tunica dehiscente, & exterioribus dilatatis; sed ex integro *Arteriae* canali disrupto, hinc cruore mus- Obiectio

culos inter, aliasve partes effuso, qui ex viscidioribus sui particulis sibi ipsi pelliculam generat, in qua continetur. Audi quæso Cl. van Horne qui *Microtechnæ Sect. 2. Part. 1. §. 35.* hæc habet: „ Nunquam sanè potui „ concipere, quomodo ruptâ internâ & crassâ arteriæ tunicâ, integrâ re- „ manente externâ tenuissimâ & aranearum telis simili, Aneurisma posset „ generari, cum ejusmodi tunicarum distinctio omninò sit à rei veritate „ aliena. Sed duplicem agnosco generationis modum, unum à causa ex- „ terna, alterum ab interna: externa est vulnus arteriæ ab impruden- „ te Chirurgo factum; consolidatur enim superficietenus arteria, sed non „ tam firmiter, quin sanguis impetuosè irruens in imbecillam tunicæ „ partem, eam in tumorem non attollat: interna causa est apertura seu „ anastomosis arteriolæ, è qua sanguis egrediens in spatium seu intersti- „ tium musculorum, densatur in thrombum, qui sensim adauctus, ma- „ gisque per moram excoctus, in carniformem massam transit mus- „ culis haud absimilem, quæ & reperitur concava, & in sui centro „ copiam nigri concretique sanguinis continet. Haud secus Platerus *prax. med. tom. 3. cap. 3.* & Dodonæus *rarar. observ. med. cap. 57.* mediæ cuidam instituerunt viæ, ut non semper ex sola arteriæ dilatatione, sed frequen- „ tius à manifesta aliqua ejusdem apertione Aneurisma generari arbitrati sint.

Objectio-
nis Solutio.

„ Tunc enim, ait Platerus, sanguis tenuis & spirituosus ex arteria erun- „ pens, cutem in tumorem attollit, illicquè sinum sibi format, in quem „ arteriæ eo ferè modo, quo arteriæ in sinus crassæ membranæ cerebri „ naturaliter sese exonerare solent, præternaturaliter sanguinem cum spi- „ ritu in diastole effundendo, & in systole in se rursus rapiendo, pul- „ sationem in Aneurismate efficit. Sed non considerant hi Viri, quod „ sanguis in Aneurismate contentus non corrumpatur, nec unquam. Apo- „ stemata faciat, cum alioquin sanguis copiosus extra vasa in partes effu- „ sus semper corrumpatur, ac Inflammationem & Apostemata generet, se- „ cundum Hippocratem *Aphor. 20. sect. 6.* Si in ventrem sanguis effusus fu- „ erit præter naturam, nec sese est supurari. Præterea sanguis extravasatus „ sibi membranas investientes generare nequit, at quamprimum putrescit.

IV. Igitur censemus, Aneurisma non oriri ex arteria omnimodè dis- rupta, verum dilatata solummodò: dehiscente nimirum tunicâ vasis illius internâ, sanguis pulsione in tunicam muscularem, aliasquè proximas im- pingens, eas magis magisque dilatat, in illisque quasi in sacco coacerva- tus tumorem producit, in quo manifesta, imò sæpè admodum molesta pulsatio, nec non systoles ac diastoles reciprocatio sentitur: qui tumor si disrumpatur, vel ab imprudente Chirurgo aperiatur, Ægrotans ob immensam hæmorrhagiam, quæ cohiberi nequit, citissimè perit. Plura videri possunt apud Sennetum *prax. lib. 5. part. 1. cap. 43.* & Fabricium Hildanum *Cent. 3. observ. 44.*

Diagnos.

V. Cognoscitur verò, & ab aliis Tumorum generibus distinguitur Aneurisma, quod Tumor hic cuti sit concolor, sensim increseat, atquè conti-

continuo pulset; insuper mollis est, & latus, digitorumque pressioni plerumque cedit; sanguine in arteriam recurrente, unde mox rursus effluit. Notant tamen Paræus, Baubette, & Alii, in Aneurismate interdum, si, magnum sit, nec pulsus percipi, nec sanguinem compressum ad interiora redire; atqui strepitum, quasi bullientis aquæ, hinc observari.

VI. Cæterum difficulter admodum Curatur Aneurisma. Equidem quod ^{Prognosis} minus est, & recens, Curationem aliquando admittit. Antiquum verò, & majus vix unquam Curatur, nisi unà cum membro, in quo occurrit, tollatur.

VII. Quoad *Curandi Rationem*: In Principio dum Aneurisma excitari animadvertimus, (si subito namque non oritur, sed dehiscente internâ ^{Aneurismatis Curatione} arteriæ tunica, sensim illa exteriorum tunicarum dilatatio fit) mox Adstringentia & Repellentia imponenda, ut impetus sanguinis compescatur, & arteriæ apertura constringatur. Eum in finem commodè imponatur *Emplastrum aliquod Adstringens*, ac dein firmiter superligetur *Lamina Plumbea*, si forsitan rupta & dilatata arteria rursus coalescere & constringi possit.

VIII. Veruntamen hoc modo si non sanetur pulsatilis hic tumor neque incrementum ejus prohiberi queat, quin è contrario increseat, à multis duplex Cheirurgia commandatur. Una fit duarum acuum operâ, quarum altera arteriam rectâ in longum pungit circa tumorem; altera verò oblique intransversum eam secat, quas in crucis formam positas, & sibi propinquas filo circumdare oportet, suturæ umbilici adinstar, easque firmiter vincire, & tamdiu ibi detinere, donec arteria penitus coaluerit. Altera Operatio Cheirurgica fit, quum arteriam detegendo, tum supra tum infra tumorem, illam prudenter à vena & nervo separant; deinde filo subtrus transmissio, eandem tum supra, tum infra ligant & secant, ut in Varice; denique vulnus, ut artis est, curant. Videatur Paulus Ægineta *libr. 6. cap. 37*. Sed quis non videt, hanc Aneurismatis, per Manualem Operationem, Curam non solum crudelem valdè, sed & esse non sine maximo periculo, neque Ægrum sanare. Etsi namque ligetur arteria; postquam tamen fila solvuntur, metus est, ne vel immodica hæmorrhagia, vel novum Aneurisma fiat. Quapropter tutius est, Tumorem hunc Vinculis saltem, & Emplastro, nec non Laminâ Plumbeâ constringere & comprimere; ut amplius augeri nequeat. Atque hoc modo Aneurisma non raro sanatur, uti videre est apud Amplissimum Tulpium *Observ. Medic. libr. 4. cap. 16.* & Hildanum *Cent. 3. Observ. 44*. Equidem si indies ita augeatur hicce Tumor, ut rupturam mineatur, adeoque Ægrotantis vitæ periclitetur, ultimum remedium foret, integrum membrum, cui inhaereret Aneurisma, tollere: etenim partem aliquam perire præstat, quam totum hominem.

CAPUT XXVIII.

De Varicibus.

Varix quid
sit.

I. **Q**uemadmodum *Aneurisma* Arteriæ, sic *VARIX Vena præter naturam Dilatio* est: in qua tamen non simpliciter dilatantur Venæ, sed & quodammodo intorquentur, subindequæ ceu nodos quosdam contrahunt, & efformant nigricantes.

II. Accidunt autem Varices in variis corporis partibus: frequentissimè in cruribus; aliquandò in temporibus; nonnunquam in ima abdominis parte sub umbilico; quandoquæ in scroto supra testiculos, qui tumor in specie *κισσοκήλη* nominatur. Etiam in internis corporis partibus hujusmodi venarum tumores oriri possunt, atquæ in pulmonis venis quondam Varices notavit Hippocrates. Nec mirum; venæ quippe ubiquæ valvulis scatent, ad quas crassus & terrestris sanguis subsistens, ac continuò incrementum capiens, venarum tunicas (utpote teneriores) facilè distendere potest.

Quomodo
contingant
Varices.

III. Equidem non semper Varices fiunt, quod crassior sanguis circa valvulas stagnans, venas ità extumescere faciat. Sed & Varices nonnunquam oriuntur, haud secus ac *Aneurismata*, cum intima venarum tunica-disrupta sit, exterioribus integris, at solammodò dilatatis: Venæ namquæ ac Arteriæ quatuor donantur tunicis, tenuioribus licet, uti per *ἐξέρεσιν* anatomicam palam nunc ostensum est.

IV. Enimverò haud infrequenter contingit, ut crassus ac terrestris sanguis, qui præ crassitie venas commodè pertransire nequit, circa valvulas subsistens, intimam venarum tunicam ibidem dehiscere faciat, unde magnam in latitudinem rel. quæ distenduntur: atquæ hinc fit, quod malum hoc melancholicis & hypochondriacis familiare sit, præsertim in cruribus, ubi ingentes nonnunquam observantur Varices. Meminit *Lowerus tract. de Corde cap. 2.* Varicis in crure, magni farciminis adinstar, circiter duas sanguinis libras continentis. *Hildanus quoquæ Cent. 4. Obs. 85.* scribit de Varice Monstroso, longitudine spithamam, latitudine aut crassitie brachium æquante, ab ipso curato.

Diagnosis
& Progno-
sis.

V. Porro facilè cognoscuntur Varices, cum in membrorum, præsertim crurum, superficie turgentes, venæ conspiciuntur, atquæ pars affecta aut livida, aut nigra appareat, & pressus tumor retrocedat, sed mox iterum revertatur.

Solent quoquæ Varices plus molestiæ afferre, quam periculi.

Varicum
Curatio.

VI. Equidem ut Curentur Varices, cautè hîc procedendum: sanguis mittendus, corpus aliquoties purgandum, ac talis porro instituat Cura, qualis institui solet in Affectione Hypochondriaca. Deinde Adstringentibus, Exsiccantibus & Digerentibus Topicis Medicamentis, Fasciisque & Liga-

Ligaturis, quæ sanguinem superiora versus protrudunt, utendum. Atque à Compressione, aliavè Externa Causa si intumescat Vena, Adstringens aliquod Emplastrum imponendum, & ad Partem Affectam firmiter ligandum, haud secus ac in Aneurismatis Cura fieri solet.

VII. C. Celsus *libr. 7. cap. 31.* duos proponit Curandi modos, quorum alter fiebat Ferramentis Candentibus alter Excisione Peragebatur, sub Ferramento Candente adustus contabescit Varix ex Celso, & Ustio fit in Varice recto, aut simplici, transverso, & exiguo. Cutis superinciditur, tum patefacta Vena tenui & retuso Ferramento Candente modicè premitur, vitaturquè ne plagæ ipsius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile est; id interpositis ferè quaternis digitis per totum Varicem fit, & tunc Medicamentum superimponitur, quo adusta sanantur. Altera Chæirurgia, quæ Excisione Varices Curat, cutem supra Varicosam Venam incidit, dein hamulo oras cutis excipit, & Scalpello Venam undiquè separat, cavetquè ne Scalpello Vena lædatur, quæ num hamulo attollitur, & primum in uno, mox in altero extremo præciditur, evellitur, & foras trahitur. Similem ferè Varicum per Excisionem Curandi modum proponit Paulus Ægineta *lib. 6. cap. 28.* Sed hæ Antiquorum ad Varices Curandos Chæirurgiæ adeò difficiles & crudeles sunt, ut unum tantum Cajum Marium, qui septies Romæ Consul fuit, stantem sibi extrahi passum fuisse Plinius, auctor est.

VIII. Hinc Aquapendens in *Operat. Chæirurg. de Varicum Chæirurgia* mitiorem proponit Manualem Operationem; viz. cutem Sectione latà aperit, dein Varicosam Venam à circumjacentibus solvit partibus, ac supra & infra Filo duplicato Varicem firmissimè ligat, eundemquè aperit, & sanguinem effluere permittit. Sed de hac Aquapendentis Chæirurgia scribit Scultetus in *Armament. Chæirurg. Tab. 43.* se hunc operandi modum semel tentasse; sed errore Patientis, motus scilicet nimio (qui nullus esse debuisset) sequutam fuisse inflammationem, quæ Ægrum vehementer afflixit, & prohibuit, ut voto non potuerit respondere exitus. Atque hoc famæ naufragium semel passus Scultetus, Varicibus in extremis Affectos, deinceps solis Topicis, Subtibialibus ex Pelle Canina confectis, tractavit.

IX. Atqui multi & variè complicati Varices si in cruribus existans, ac fasciis, ligaturis, similibusquè externis Curari nequeant, Scalpello sunt aperiendi; deindè compressione sursum deorsumquè factâ contentus sanguis exprimendus atque vacuandus, hinc aliquot dierum imperatâ quiete, & convenientibus apposis medicamentis vulnuscula curentur.

CAPUT XXIX.

De Panaritio seu Paronychia.

I. Inter Tumores haud immerito à Chæirurgis refertur *Reduvia* seu *Paronychia*, quippe quæ in vicinia seu lateribus Unguium in Digitis generari consuevit: Latinis *Panaritium* nuncupatur, Nostratibus (*De Vijt*, Germanis *Der Wurm oder das Ungenade*.) Vulgus enim in ea est sententia, Veritem in illo Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, eumquæ nominatum exasperari, ideoquæ nominandum non esse.

Panari-
tium qua-
lis sit Af-
fectus.

II. Est autem PANARITIUM seu PARONYCHIA Tumor in Digiti extremo, admodum dolens, ex acido-acri atquæ ferino humore, tendines, nervulos, periosteum in os ipsum rodente, ortus. Estquæ duplex hic Affectus: Alter enim ad Unguis radicem nascitur, ac plerumquæ in superficie duntaxat, cum nonnullo dolore. Alter verò profundior est, ad ipsum usquæ periosteum, cum acerbissimo & acutissimo doloris sensu; ilquæ symptomata gravissima, febrem puta, syncopen, convulsionem, ulcus malignum, cariem, interdum & totius partis corruptionem infert.

Unde oria-
tur.

III. Igitur ortum habet hic Tumor ab humore acido acri, & acrisalino, simulquæ volatili, Aquæ Stygiæ haud absimili, præterquam quod hic multò volatiliior sit: qui cum sanguine per arteriolas ad Digiti extremum, & quidem ipsum in periosteum delatus, immanem rosionem, hinc acerbissimum dolorem, simulquæ ex continuo affluente sanguine Inflammationem excitat.

Diagnos
& Progno-
sis.

IV. Signa verò quibus dignoscitur hic Affectus, sunt Tumor, Rubor, Dolor circa Unguem intolerabilis, qui continuo Ægrum affligit, atquæ non raro ob consensum partium nervosarum per totum brachium extenditur, & comitem habet febrem continuam, ac lypothymiam, &c. Caterum quo peccans humor magis vel minus acris, ita malum hoc mitius vel deterius est. Quandoquæ os, digitus, tota manus corrumpitur, inò aliquando ex dolore mortuus fuit Ægrotans.

Medendi
Methodus.

V. Sed quemadmodum de Causa hujus Affectus supersticiosas opiniones (viz. Veritem in hoc Tumore latere; qui rodendo tantos excitat dolores, &c.) Vulgus habet; ita & de Curatione: putat nimirum, si quis Tempore Verno Spermate Raharum manus madefecerit, ac spontè sicari siverit: & postmodum Digitum hac inflammatione laborantem comprehendat, inflammationem sedari. Alii Talpam vivam singulis annis manu comprehendunt, & pronunciatis conceptis quibusdam verbis Talpam comprimendo occidunt, atquæ hinc per totum annum Vermes istiusmodi se occidere posse jactitant. Verum ut nugas hæc

omit-

omittamus, genuinam Panaritii consideremus Curationem.

VI. In qua, Generalibus, Venesectione scilicet, & Universali Purgatione haud neglectis, Affectus Digitus aliquamdiu foveri potest hoc vel simili Decocto,

℞. *Florum Camomilla, Meliloti, Sambuci an. Mj.*

Seminis Lini, Fœnigraci an. ℥ss.

Coquantur S. A. in Lacte Vaccino.

Vel applicetur Cataplasma,

℞. *Fol. Hyosciami*

Flor. Anethi, Sambuci an. Mj.

Sem. Lini, Papaveris an. ℥iij.

Farina Althææ ℥iss.

Cog. in Lacte Vaccino, & fiat ex his S. A. Cataplasma.

℞. *Farina Hordei, Lini an. ℥vj.*

Butyri recentis, Mucilag. Psyllii an. ℥j.

Vitellum unius Ovi, Pulv. Croci ℥j.

Misceantur S. A.

Nonnulli laudat Ea, quæ sequuntur,

℞. *Farina Avenacæ, vulgò (Haver-gort,)*

Cog. S. A. in Aceto Vini in formam Cataplasmatidis, quod calide applicetur, & identidem renovetur.

℞. *Herb. Senecionis, Sedi Majoris an, part. æq.*

Ex his contusis fiat Cataplasma.

Scribit Aquapendens, quasdam mulieres hunc Affectum in initio (viz. cum Digitus incipit dolere, hoc est, in primo doloris impetu, neque adhuc in Digito ullus Tumor Ruborvè apparet) statim Curare, Digni extremum in Ebullientem Aquam aliquoties immittendo, ita tamen ut vix digitus aquam attingat: est enim remedium, quod materiam exiguum fluxam statim dissipando evacuat. Probat quoque hanc immisionem in Aquam Ferventem Severinus in *Pyrotechnia*.

Alii volunt, ut aliquandiu in Ovo Putrido teneatur Digitus; idquæ sæpius hunc Affectum Curasse affirmant.

Riverius peculiari Medio hunc Affectum Curat, de quo *Cent. 4. Observ.* 65. hæc habet: „ Virgo quædam Paronychiam patiebatur in indice manus sinistrae, quæ ipsam vehementer afflixerat per quatuor dies; iussit ut Digitum immitteret in Aurem Felis, & intra duas horas doloris expers fuit: sentiebat per intervalla attractionem digiti in auris cavitatem, ac subinde dolor totum brachium invadebat, usque ad humerum: eo deniquè tempore Felis vociferabatur, ut credibile sit, eum dolore affici à veneno attracto; tota manus intumuit, ac postea detumuit, excepto digito, qui tumefactus remansit, sed doloris expers: sublato dolore digitus extractus est, & suppuratus apparuit, ac deinceps solo Emplastro Diapalmâ curatus.

VII. Saltem in Principio Curationis dolorem lenientia, & acrimoniam humorum mitigantia, suppurationemquè adjuvantia Digito Affecto admoveantur. Itaque Ægrotans aliquamdiu Digitum detineat in huiusmodi Spiritu fervefacto:

℞. *Spiritus Vini* ℥iij.

Theriaces, Camphoræ an. ʒj.

Opii ʒß.

Misceantur.

Deindè imponatur Cataplasma,

℞. *Herb. Ruta, Salvia an.* Mß.

Flor. Camomilla, Sambuci, Meliloti an. Mj.

Sem. Cumini ʒj.

Coctis in Aqua & Vino ad mollitiem, & in mortario contusis addē.

Farina Lini, Hordei an. ʒj.

Pulv. Sabina ʒiij. *Croci* ʒß.

Butyri recentis ʒiß.

& M. F. S. A. Cataplasma.

Sed quandoquidem huiusmodi Tumor valdè conuexus & suppuratus difficilis est, & is maximè qui os attingit; si adhibitis remediis Suppuratio tardè promoveatur, ille profectò, etiam ante perfectam maturitatem aperiendus erit. Id quod tutum ac unicū remedium est, & ad sedandum dolorem, & ad suprascripta symptomata impedienda commodissimum. At enim Tumor hic alia ratione Secandus est, quam cæteri abscessus propterea quod non semper facilè est de loco, ubi pus resideat, judicare; quippe quod quantitate exiguum, profundum aded, & ossi proximum. Igitur Sectio faciendā est in medio Digiti in interiore parte, non longè à Digiti extremo, ad os usquè; deindè Ulcus curandum.

Quod si negligentia Ægrotantis aut Cheirurgi Sideratus Digitus fuerit, extirpetur, nisi totum negotium naturæ committere placeat, quæ sapius ossiculum corruptum separat, ejicitquè.

Sin Caruncula luxurians, seu Carnea Excrescentia in orificio excreverit; Ea vel Ferro, vel Medicamentis Exsiccantibus aut Exedentibus tollenda.

Quum verò tardius accersitus Cheirurgus magnam humorum collectionem reperiat, Dissipantia & Suppurantia applicentur. Hinc rupto vel aliter aperto Tumore, summa habeatur Cura, ne tendines corrumpantur; atqui corrupti qui sunt, separentur sive medicamentis, sive instrumento secante.

VIII. Fabricius Hildanus, uti refert *Cent. 1. Observ. 97.* Inflammationem aut notabilem Tumefactionem, & Suppurationem non expectat; sed in Muliere, quæ dolore acerbissimo in extremitate digiti, cum febre, lypothymia, nausea, aliisque symptomatibus laboravit, Curationem

nem sic instituit. Primò Digitum *Lacte Vaccino*, cui *Flores Camomille*, *Meliloti*. *Semen Fœnigraci* & *Cydoniorum* incoxerat, aliquandiu fomentavit. Deinde cutis superficiem paulatim dissecuit. Cute abrasâ *Macula quadam rubicunda* apparuere; quibus acie cultelli incisâ, guttulam unam aut alteram *Aquæ Rusæ* sub cute invenit. Illâ evacuata linteum madefactum *Spiritu Vini*, in quo dissoluta *Theriaca*, applicuit: quibus mox sedatus est dolor; atquè unico hoc remedio sanatus fuit digitus altero die.

In alia quoquè Matrona, quæ per triduum ob vehementem ex *Paronychia* dolorem dormire nequiverat, abrasâ cute maculam in apice digiti sub cute invenit, in qua vix una guttula ichoris contenta fuit. Maculâ incisâ, applicatoquè Digito Gossypio *Spiritu Vini cum Theriaca* imbuto, Manui verò & Carpo *Linteo reduplicato ac Poscâ madefacto*, statim cessavit dolor; ita ut postero die omninò sanatus fuerit digitus. Equidem addit Hildanus, statim ab initio incisionem hanc fieri debere, aliàs ex concursu humorum inflammationem & tumorem excitari, atquè subjectos tendines, imò etiam ossa erodi.

CAPUT XXX.

De Hernia in genere, atquè in specie de Intestinali, & Omentali.

I. AD Tumores haud ineptè referimus quoquè *Disjunctam Partium Mollium Contiguitatem*; Ea autem observatur in Hernia, Anni *Hernia quid sit, & quæ* Procidentia, & Uteri Prolapsu. Dicitur HERNIA, RAMEX, *sint Ejus* RUPTURA, Græcis κήλη, Nostratibus (*een Breuck of Scheursel*;) *Differentiæ.* quod nomen & Intestinorum, & Omenti Procidentiae tribuitur.

II. Atqui variae sunt *Herniarum Differentiæ*; quæ pendent vel à loco in quo fit Tumor, vel à materia quæ Tumorem facit. *Ratione loci* triplex datur Hernia, viz. ὀσχέοκήλη *Hernia Scroti*, βεβωνοκήλη *Hernia Inguinis*, ἐξόμφαλῳ *Hernia Umbilici*. *Ratione materiae quæ Tumorem facit* plures dantur *Differentiæ*; scilicet ἐντεροκήλη quando Intestina prolabantur Scrotum, Inguina, vel Umbilicum; ἐπιπλοκήλη, quando Omentum procidit in Inguina, Scrotum, vel Umbilicum; ἐντερο-ἐπιπλοκήλη, quando Omentum & Intestina simul prolabantur; σαρκοκήλη, quando Substantia quasi Carnosa Testibus, vicinisquè membranis accrescit; πνευματοκήλη, quando Flatus sese insinuant Scroto, Inguinibus, vel Umbilico; ὑδροκήλη, quando Aquosa Materies prolabitur frequentius in Scrotum, rarius in Umbilicum, vel Inguina; κισσοκήλη *Hernia Varicosa*, quando Venæ Spermaticæ intra Scrotum dilatantur in modum Varicum,

itā ut interdum tertium mentiantur testiculum. Quin & compositæ species huc emergunt, ut præter ἐντερο-επιπλοκήλη dantur & ὕδρο-εντεροκήλη, ὕδρο-πνευματοκήλη, ὕδρο-σαρκοκήλη, &c.

III. Sed verò omnes hæ Herniarum Species veræ Herniæ non sunt: Veræ namquæ Herniæ tantum duæ occurrunt; viz. Intestinorum, vel Omenti extra abdomen Prolapsus, atquæ ex duabus hisce tertia sæpius oritur nempe ἐντερο-επιπλοκήλη; de quibus nunc sumus dicturi.

Hernia Intestinalis, &c.

Herniæ quomodo fiant,

IV. Igitur ἐπιπλοκήλη Omenti extra abdominis cavitatem Procidentia est. Verum ἐντεροκήλη Intestinorum prolapsus. Atqui Intestina & Omentum si simul excidant, ἐντερο-επιπλοκήλη hæc Herniæ species nuncupatur. Prolabuntur autem Intestina, vel in Umbilicum, tuncquæ ἐξόμφαλῶς, seu *Hernia Umbilici* aut *Umbilici Relaxatio* dicitur; vel in Scrotum, & ὀρχεοκήλη seu *Hernia Scroti* appellatur; vel in Inguina, atquæ βεβωνοκήλη seu *Hernia Inguinalis* nuncupatur.

V. Quoad *Causam* seu *Rationem Formalem Herniarum*; vulgaris opinio est, fieri Prolapsum Omenti, & præsertim Intestinorum in Inguina, Scrotum, vel Umbilicum, Peritonæo vel rupto, vel relaxato. Sed illis, qui Peritonæum in Herniosis disruptum censent, subscribere non possumus. Etenim impossibile est, validam hanc membranam dilacerari aut dirumpi posse, nisi hoc fiat ex casu, similivè violenta Causa externa: quæ equidem eandem non dirumpit, dilaceratvè; atqui si vulnus peritonæo infligatur quod cute consolidatâ apertum relinquitur, tunc ruptura ejus Herniæ Causa esse potest. Insuper in Herniosis post obitum nunquam Ruptura, verum Dilatatio Peritonæi semper observatur. Igitur Peritonæum in Herniis solummodò relaxari putamus; cumque laxetur vel in ejusdem processibus, aut alibi, tum Omentum, tum præcipuè Intestina in debilitatem hanc membranam impingere; hinc in locum patentem, Inguina puta, vel Scrotum, vel Umbilicum descendere. Videatur Hildanus in *Epistola ad Michaëlem Doringium de Hernia Uterina* pag. mihi 899.

VI. Causæ verò, quæ Peritonæum ultrà modum itā extendunt, relaxantquæ, sunt motus violentus, casus, percussio, saltatio, equitatio, vomitus, tussis, oneris gravioris elevatio, alvus dura & quæ cum difficultate redditur, conatus in partu, flatus in intestinis, vocis intentio, spiritus retentio, & quodcunque spiritum concitare, atquæ, diaphragmate & abdominis musculis tensis, impetum in inferiorem abdominis regionem inferre potest. Accedit Peritonæi ejusdemvè Processuum debilitas ac humiditas: facilius namquæ partes debiles & humidæ laxantur, unde pueri frequentius in herniam incidunt.

Herniarum Signa Diagnostica

VII. Sed Intestinalem Herniam adesse cognoscitur ex eo, quod Tumor modo accrescat, modo minuatur, interdum ferè totus evanescat; prout major vel minor Intestini portio descendit, vel Intestina magis

magis minusve replentur, vel etiam plane retrocedunt. Enimvero Tumore compresso, aut resupinato Ægro Intestina in abdominis cavitate, & equidem cum murmure relabi solent. Præterea hic Tumor ferè absque dolore est, nisi forsan fæces delapsæ sint in Intestinum, vel flatus adsint; tunc enim dolorifica admodum Hernia. *Flatus* siquidem adfuerint in Intestino, venter totus iis distentus est, murmura adsunt, flatusque & per os & per alvum exitum sortiuntur. *Excrementa* quod si in prolapsa Intestino indurata, alvus Ægro obstructa, tumorque magnitudine, gravitate, atque duritie augebitur.

VIII. Verum in Hernia Omentali tumor mollis est, laxus, lubricus, & ferè semper idem, cum prolapsum Omentum non ità facile reponatur, ut Intestinum; atqui scroto & peritonæi processibus tam firmiter non rarò accrescat, ut nunquam reponi queat, quemadmodum id aliquoties in dissectis cadaveribus visum fuit. Cæterum Omentalis Hernia minus dolet, quam Intestinalis; eaque in latere sinistro frequentius, quam in dextro fieri solet.

IX. Cæterum quævis Hernia non facile Curam suscipit: in infantibus tamen facilius curatur; in senibus difficulter, aut nunquam. Prognostica. Quod si Intestinum flatibus aut excrementis repletum sit, sequitur Dolor, atque hunc, si non illicò tollatur, Inflammatio, Gangræna; hinc Passio Iliaca, ac ipsa denique Mors succedit. Rarum est, quod refert Fabritius Hildanus *Cent. 1. Observ. 55.* fœminam septendecim annos Herniâ laborasse, & circa annum ætatis tertium & sexagesimum maximis vexatam fuisse torminibus, Intestinumque in Abdominis Rupturam impulsam ac inibi retentum dolores non leves, simul & inflammationem, aliaque graviora excitasse symptomata. Vocatus ad Curam Hildanus invenit dextrum inguen Gangrænâ affectum: Tumore itaque scarificato, & cæteris quæ ad gangrænæ curationem attinent adhibitis, caro putrida & calositas rupturæ exciderunt; unde Dolor, Inflammatio, Febris, Tormina, Lypothymia, Nausea, Vomitus, omnia denique symptomata sedata sunt: sed intestinorum materia, nondum penitus excrementitia, velut ilei & cæci, per Abdominis Rupturam excernebatur, circiter duos menses. Ægra tamen admirantibus omnibus curata, & à ruptura perfecte sanata fuit, nullâ relictâ fistulâ.

X. Atqui *Ratio Curandi Herniam*, in primis *Intestinalem*, in hisce Intestinalis & Omentalis Herniæ Curatione. tribus consistit: viz. in Intestini intra abdominis cavitatem Repositione; in Repositi Conservatione, ne rursus descendat; in Relaxati Peritonæi Constrictione.

XI. Verum ante Repositionem Cheirurgus diligenter consideret, an Hernia sit parva, vel magna? an recens, vel inflammatione correpta? Prolapsum Intestinum quomodo reponi debeat. an flaccidum adhuc, vel materia aliqua repletum sit Intestinum?

Si Hernia parva sit & recens, Intestinumque vacuum, facillimè reduce-

tur si Æger supinus in lecto collocetur, capite declivi, pedibusque elevatis, quoniam hac ratione Intestina sursum ruentia secum trahunt id quod prolapsum est.

Sin verò *magna sit & recens Hernia*, oportet Cheirurgum Intestinum nullâ materiâ distentum digitis tractare, idque, Ægrotantis capite declivius posito, sensum tamdiu molliter circumagere, donec paulatim abdominis cavitationem ingrediatur.

Atqui *Hernia quum associatur aut Inflammatio*, quam indicant dolor calor, febris; aut *Flatus* adsunt, qui cognoscuntur ex eo quod Æger percipiat totum abdomen à Flatibus distendi, si Flatus emitat, & rugitus in intestinis audiantur, dolorque extendens sit sine gravitate; aut *Fæces*, alvusque suprimitur, tumor sensim increscit, & pondus majus, majorque durities percipitur: tunc à Reductione Intestini desistendum est, usque dum Inflammatio abierit, Fæces egressæ, & Flatus dissipati fuerint.

Igitur *Inflammatio cum adsit Hernia*, Scroto vel Inguini calidè imponatur Cataplasma emolliens, digerens, simulque roborans, ex *Farina Hordei, Furfuribus Tritici, Folis, Malvæ, Althææ, Floribus Sambuci Rosarum, Vino Rubro, &c.* idque identidem renovetur. Etiam ex Fallopio, Pars Affecta foveri potest *Lixivio calido*, in quo *Cineres ex Ligno Fagino* ebullierint. Accipiantur itaque *duæ fili crudi massæ*, indantur *cacabo*, & coquantur cum *Mß.* *Seminis Cumini in Lixivio acri*; deinde massarum una extrahatur, quæ inter duos discos exprimatur, atque expansa calidè quantum ferre potest Æger, apponatur; verum tepescens removeatur, & alia substituat, eaque repetatur, donec omnino sublata sit Inflammatio.

Si cum *Inflammatione concurrant Fæces*, quæ Repositionem Intestini impediant, casus quidem est maximè desperatus; nihilominus tamen *Fæcum* tentetur *Eductio Clysteribus lenientibus*, identidem injectis; nec non *Fomentis*, aut *Cataplasmatibus distensionem relaxantibus*. v. gr.

℞. Fol. *Parietariæ, Malvæ, Althææ* an. *Miß.*

Fol. *Camomilla, Meliloti, Sambuci,*

Sum Anethi an. *Mj.*

Sem. Cumini, Fœniculi an. *℥ß.*

Incisa & Contusa Coq. in s. q Lactis Vaccini, pro Fom.

℞. Rad. *Liliorum Alborum* rec. *℥ij.*

Fol. *Malvæ, Violarie, Parietariæ,*

Flor. *Camomilla, Meliloti* an. *Mj*

Furfurum *Mß.*

Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & in mortario minutim contritis add.

Farina Althææ, Hordei, Lini an. *℥ij.*

Olei Rosarum, Liliorum Alborum an. *℥iß.*

M. R.

M. F. Cataplasma.

Vel Tumor continuo foveatur mappis calefactis, Oleo Camomilla & Anethino imbutis, atque subinde renovatis.

Sed & Flatus non raro absque inflammatione Intestinum replent; quo in casu usurpanda sunt Fomenta ex emollientibus, calefacientibus & discutientibus composita, nec non Clyster calefaciens & carminativus injiciendus est, haud secus ac de Intestino Prolapso, & vel Inflammatione obfesso vel Fæcibus repleto, Reponendo nunc diximus.

Sublatâ verò Inflammatione, excretis Fæcibus, Flatibusque dissipatis, reponatur in propriam sedem Intestinum. Viz. collocetur Ægrotus capite plurimum demisso, affectâ autem parte elevatâ, deinde manibus Tumor capiendus, tentandumque ut materies paulatim eo, unde exiit regrediat; digitum nempe sub tumorem reponendo, repellendoque leniter in ventrem quod ex eo delapsum est, atque diligenter cavendo, ne contusio livorve intestino adferatur, quod ea pars Gangrænæ obvia sit, & opportuna.

Atqui è contrariis cum, omnibus frustra tentatis remediis intestinum prolapsum, & vel inflammatum, vel fæcibus flatibusve repletum, reponi nequeant, adeoque præsens Ægrotis imminet periculum, extrema quoque tentanda sunt. Quo in casu Ambrosius Paræus *Chirurg. lib. 7. cap. 15.* ad Chirurgiam accedere, & ductum illum, per quam intestina elapsa sunt, Sectione dilatare suadet, sic ut digito reponi queant. Sed ardua est Manualis hæc Operatio; quæ quomodo sit instituenda videre in super est apud Pigræum *Prax. Chirurg. libr. 2. Cap. 41.* & præsertim apud Jobum Meekeranum *Observat. Chirurg. Cap. 45. 46.*

XII. Ubi jam intestina reposita fuerint, proximum est cavere, ne Intestinum iterum excidant. Quem in finem maximi sunt momenti Fasciæ seu Subligacula, adeo ut in Herniis recentioribus tota ferè Curationis spes in iis sita sit. Parandi autem Fascias commodissima hæc videtur ratio. Fiat Cingulum seu Fascia ex corio, quæ lino molliori seu panno gossypino, atque etiam gossypio nonnihil suffulto inducatur, quæ ligulâ stringi possit. Atque hæc Fascia ventri infra hypochondria supra coxendicem prope inguina applicetur; ita tamen, ne partes quæ sunt supra ilia & ossa lædat, & atterat. Huic autem Fasciæ seu Cingulo alia Fascia cum splenio seu pulvinari quodam ita adaptari debet, quantum opus est constringi possit, ipsumque pulvinar rectâ loco affecto, seu parti ubi intestina excidere solent, incumbat, suoque incubitu intestinorum prolapsum prohibeat. Quod ut rectius præstet, fasciæ, quæ ventrem ambit, nonnulli geminas habenas adaptant, quæ ad humeros ascendunt & collum ambiunt.

Fasciæ loco parari potest Cingulum Ferreum cum Scuto Ferreo, quod locum ubi Intestina procidunt arctè tangit, & Intestinorum

Prolapsum prohibet. Rationem verò conficiendi omnia hæc instrumenta Praxis docet. Icones habentur apud Paræum *Cheirurg. libr. 7. cap. 15.* Sculterum *Armament. Chirurg. Tab. 39.* aliosquæ.

Relaxatum
quoquæ Pe-
ritonæum
robaran-
dum, ac
constrin-
gendum.

XIII. Equidem intestinum postquam repositum est, priusquam adhibetur Bracherium, Adstringens aliquod relaxato peritonæo applicari potest Emplastrum, quale est *Oxycroceum*, seu *Emplastrum ad Rupturas* in corio extensum, vel simile; v. gr. illud Pigræi,

℞. *Gummi Elemni* ℥j. *Masticis* ℥ij.

Olibani, *Sarcocollæ an.* ℥j.

Emplastri contra Rupturam ℥i℥.

Pulv. Boli Armeni ℥i℥. *Olei Therebinthina* q. s.

M. F. S. A. Emplastrum.

Emplastri loco nonnulli laudant Fetus Adstringentes adeoque relaxatum peritonæum Roborantes, ex *Corticibus Granatorum*, *Balaustia*, *Sumach*, *Nucibus Cypressi*, *Floribus Camomilla*, *Alumine*, *similibusve*, in *Aqua Fabrorum*, & *Vino Rubro Adstringente decoctis*. Alii inungunt *Oleum Ovorum*. Sed imprimis Quies hîc imperanda est, qua solâ nonnunquam graves sanantur Herniæ; cuius rei memorabile adfert exemplum Hildanus *Cent 5. Observ. 54.* cujusdam generosi Bernensis sexagenarii, qui viginti annos insigni Herniâ Intestinali laboraverat; cui curandæ tum Hildanum, tum alios in Gallia & alibi expertissimos frustra adhibuerat Medicos & Cheirurgos: tandem cum de recuperanda sanitate ne quidem cogitaret amplius, & subligaculis, ne malum ingravesceret, uteretur, in morbum incedit, quò ultra sex menses lecto atrox fuit. Post morbum hunc ne minimum quidem Herniæ, qua tamdiu laboraverat, indicium persensit, nec amplius spleniis aut subligaculis uti necesse habuit.

Quæ porro
in Herniæ
Curatione
sint obser-
vanda.

XIV. Igitur Fasciâ intestina, ne rursus prolabantur, contineri possunt: quod ubi factum danda opera, ut excrementa potius mollia sint quam dura, alvusquæ ne supprimatur; atquæ in egerendis fæcibus observandum, ut manu inguina & scrotum probè contineantur, ne fæces emitendo intestina extrudantur. Deinceps abstinendum à cibis flatulentis, ne flatus intestina distendentes producantur. Insuper omnis vehemens motus, saltus, cursus, oneris gravioris gestatio, vociferatio, aliaquæ vehementiora vitentur exercitia. Deniquæ in tussi & sternutatione idem observandum, quod modò in egerendis alvi fæcibus attendendum diximus.

XV. Hisce alii addunt ad accelerandam relaxati peritonæi confirmationem varia intus sumenda medicamenta, & inter illa huic affectui curando specifica, qualia dicuntur *Radix Consolida*, *Osmunda Regalis*, *Herniaria*, *Hypericum*, &c. quorum formulæ plures habentur apud auctores.

XVI. Ve-

XVI. Veruntamen si integram sanitatem iis Æger consequi non possit, Bracherio contentus sit; quò solò si rectè contineantur intestina, omnibus vitæ actionibus sine magno impedimento vacare poterit. Atqui hisce qui contentus non est, semet ipsum Cheirurgiæ tradat, quæ per ablationem Didymi Herniam penitus curare potis est; de qua videantur Pigræus *Prax. Cheirurg. libr. 2. cap. 40.* Scultetus *Armam. Chirurg. Tab. 40.* Cl. van Horne in *Microtechnæ Sect. 2. part. 1. §. 24.*

XVII. Quæ autem hætenus de Cura Herniæ Intestinalis dicta sunt, quoquè applicari possunt Herniæ ex Omenti prolapsu ortæ. Idem enim in Ejus Curatione sunt scopi Primò nimirum reducendum est Omentum manuum operâ; deinde prohibendus elapsus, quod itidem Bracherio fieri solet. Atqui si Omenti Prolapsus non exactè prohibeatur, adeò ut frequentius illud elabatur, facilè peritonæi Procellui per fibras arctissimè accrescit, hinc reduci in abdominis cavitatem nunquam potest, manetquè immedicabilis Epiplocele.

CAPUT XXXI.

De Tumoribus Scroti, Herniis improprie dictis; viz. Hydrocele, Pneumatocèle. Sarcocèle, Circocèle.

I. **D**E Hydrocele seu Herniâ Scroti Aquosâ superius Cap. xiv. abundè egimus, Sed in Scroto quandoquè, viz. inter tunicam vaginalem & albugineam, haud secus ac Aqua in Hydrocele, *Flatus* continetur; qui ibidem congestus partes hæc membranosas, ipsumquè adeò scrotum sensim distendens Tumorem excitat, qui *Pneumatocèle* seu *Flatulenta Hernia* dici consuevit Distinguitur verò ab Hydrocele, quod Tumor hic rubicundior sit; præterea in Hernia Flatulenta non ità pellucidum apparet Scrotum, quam in Aquosa. Curatio quoquè eadem est, atquè per Topica Medicamenta Calida, Resolventia, & Digerentia absolvitur: verum Scroti Apertio hîc locum non habet, uti in Hydrocele.

Pneumatocèle,

II. Atqui carnosum quid non rarò nascitur in Scroto, Testibusquè adnascitur, & istum Scroti Tumorem excitat, cui *Hernia Carnosa* nomen inditum est. Est autem SARCOCELE seu HERNIA CARNOSA Tumor præter naturam ex sanguine impuro copiosius in Testiculos adfluente, ibidemquè in substantiam heterogeneam, quasi carnosam degenerato, productus. Enimverò generatur Carnosa hæc Herniæ sanguine impuriore, simulquè acri, in scrotum testiumquè involucria, nec non intimam eorundem substantiam copiosius affluente, atquè in substantiam heterogeneam, in multis fungosæ carni similem, ibidem mutato. Quæ aliquandò Scroti tunicis, nonnunquam illis Testiculorum Quomodo adnata cernitur; quandoquè verò ipsis Testibus ita connata & innata fiat.

Sarcocèle quid sit,

R

reperitur

Historia.

reperitur; ut magnam in molem adaucti Testiculi eandem cum heterogenea illa carne videantur habere substantiam: quemadmodum hujusmodi ex Sarcocoele adauctum Didymum, 1684. Mense Augusto Arenaci, extirpari vidimus, uncias ultra viginti pendentem. Huic autem sanguinis affluxui occasionem præbent Hernia Intestinalis, Ictus, Percussio, Lapsus, Sectio Herniæ non ritè instituta, &c.

Diagnosis,
& Prognosis.

III. Igitur veram censemus *Herniæ Carnosæ Causam*, tenuissimorum & plusquam capillarium vasculorum in scroto vel testiculis erosionem, rupturam, aut dilatationem; unde plus sanguinis in partem ruit, quam ad nutritionem requiritur: è quo tenuiores, acrioresquæ particulae secedentes, porro erodunt, & novo affluente sanguine in hujusmodi heterogeneam, & quasi carnosam substantiam continuò excrescunt.

IV. Adesse verò Sarcocelen cognoscitur ex eo, quod Tumor in Scroto durus sit, sine inguinis tumore, sensimquæ adauctus; quo signo distinguitur ab Hernia Intestinali, quæ mollior est, & subito oritur: insuper major hîc molestia est, quam dolor, nisi pravi humores confluant. Indagandum quoquæ diligenter, ne Hydrocele vel alius Testiculi Tumor pro Carnosa Hernia habeatur; quod interdum contingit, si aqua Profundius lateat, & foris nulla sui signa exhibeat. Tale exemplum profert Forestus *libr. 27. observ. 25. in Scolio*, de quodam, qui testem unâ cum scroto in modum scyrthi, paulatim majorem in molem auctum, & durum per quinquennium habebat, ut omnes Sarcocelen putarent. Postea tamen cum emollientia & maturantia applicarentur, tumor mollis evasit, & facto abscessu magna aquæ copia, quæ intus latuerat, cum impetu erupit, unde scrotum & testiculus detumuit, Aegerquæ penitus curatus fuit.

Equidem medicamentorum ope vix unquam curatur Sarcocoele. Sed Cheirurgiæ operâ tolli solet, ut plurimum cum didymo, cui adhæret, vel inhæret heterogenea hæc substantia. Ad inguina ubi se extendit, ferè incurabilis est,

Curandi
Methodus.

V. Quoad *Medendi Rationem*; ea duplex est, scilicet ut vel tumoris incrementum prohibeatur, & porro tumor absumatur: vel substantia hæc carnosâ Cheirurgiâ tollatur. Primæ intentioni ut satisfiat, medicamenta interna ad tollendam Sarcocelen quoquæ commendantur. Et scribit Matthiolus in *Dioscoridem libr. 3. cap. 18.* se novisse quendam, qui *Ononidis Radicis pulvere* duntaxat plures menses sumpto. carnosum ramicem absumpsit, & sanatus est; licet à Medicis nullò alio, remedio quam solâ sectione, ustionequæ hunc curari posse esset statutum.

Inter Topica Medicamenta valdè hîc commendat Rulandus *Cent. 9. Observ. 66.* suum *Oleum Sulphuris*, hoc est, *Balsamum Sulphuris* quotidie bis illitum.

Alii imponere malunt hoc Emplastrum,

R. Gummi Ammoniâci in Acero soluti ʒiſ.

Bdel.

Bdellii similiter soluti,

Pulv. Seminis Sinapi, Urtica an. ℥j.

Aristolochia Rotunda ℥vj. Sulphuris ℥℔.

Therebinthina, Lapidis Spongiae an. ℥j

Spiritus Vini ℥℔. Cera ℥vj. Olei Olivarum ℥iiij,

Ex hisce S. A. Fiat. Emplastrum.

Sculterus post *Armament. Chirurg. Observ. 74.* scribit, plures se curasse, exhibito quotidie Pulvere Radicum Ononidis, & imposito hoc Emplastro,

R. Gummi Ammoniaci, Galbani, Bdellii an. ℥℔. dissolutis in Aceto adde.

Adipis Anatis ℥i℔. Cera Citrina ℥ij

Medulla Crurum Bovis, Olei Liliorum Alborum an. ℥x.

Misceantur in formam Emplastri, quod linteo inductum Scroto applicetur, & quarto quoque die renovetur.

VI. Sin hoc modo Carnosa Hernia non imminuatur, sed è contrario augeatur, sequenti methodo tentari potest Curatio. Fiat foramen exiguum in Scroti parte superiore: per hoc petiæ ope medicamenta applicentur suppurantia, quo sic carnosæ hæc substantia tolli possit, quavis deligatione pus expurgando; verum non totum, ad meliorem reliquæ carnosæ substantiæ consumptionem.

Quod si nec hæc successerint, Testiculus extrahendus, & sectione tantum carnosæ excrescentiæ tollendum, quantum sine læsione fieri potest; hinc restituendus iterum in suum locum Didymus, & quod reliquum est carnosæ substantiæ suppuratione auferendum.

Quum verò nulla spes sit, dictis modis Sarcocelen tollendi, Didymus, cum adnatâ ipsi carnosâ substantiâ, vel totâ suâ substantiâ tumefactus excindendus est.

VII. Præterea Venæ Spermaticæ in Scroto Varicum adinstar dilatantur nonnunquam, & Tumorem in Scroto efficiunt, qui CIRSOCÉLE seu VARICOSA HERNIA nuncupatur. Ea namquæ nihil aliud est, quam circa Testiculos Spermaticæ Venæ dilatatae, & Varicum modò conglomeratae, contortæque.

Cirfocele
qualis sit
affectus
&c.

VIII. Hinc & eadem hujus Affectus Causa est, quæ Varicum; viz. sanguis crassus ac terrestris, circa valvulas venarum spermaticarum subsistens, atquæ Varicosum hujusmodi Tumorem in Scroto excitans.

IX. Facile quoque manifestum fit hoc malum, quod in Scroto supra Testiculum circa Peritonæi Processum venæ turgidæ, conglomeratae, & capreolorum modò intortæ tangantur; quodquæ deorsum magis descendat Testiculus.

X. Cura equidem hujus Affectus facilis non est. Ea tamen ut absolvatur, commodo aliquo subligaculo, aut fasciâ convenienter appositâ Scrotum cum inclusis testibus sustentetur; hoc namquæ tam certum

Varicosæ
Herniæ
Curatio

est remedium, ut, teste Fallopio, quidam eò solò curatus fuerit, quod testes per duos menses fascia suspensos gestaverit, & quotidie *Aquam è Nucibus Cypressi destillatam* adhibuerit, eaque Scrotum humectaverit, & per se exsiccari siverit.

XI. Alii emollientibus & discutientibus Curam moliantur, ideoque Balneum usurpant, seu Semicupium ex *Radicibus Althææ, semine Lini, similibusve in Aqua decoctis*, ac deinceps *Oleo Amygdalarum*, vel quovis alio locum inungunt. Alii id, quod sequitur, imponunt Emplastrum,

R. Picis Navalis ℥vj. Colophonie ℥iij.

Gummi Ammoniacy, Bdellii, Opopanacis, Mastichis, Lithargyri, Therebinthinae an. ℥j.

Boli Armeni, Thuris, Sanguinis Draconis, Sarcocolla:

Aloës, Centaurii, Symphiti, Gallarum, Malicorii,

Nucum Cypressi, Lumbricorum terrestr. an. ℥ij.

Glutinis pellis arietin dissol. in Aqua Chalyb. & Aceto q. s.

M. F. S. A. Emplastrum.

Quod si nec istis remediis morbus hic curetur, ad Cheirurgiam deveniendum; & vel, aperturâ in Scroto factâ, varicosæ testium venæ incidantur; vel simul cum didymo eadem excindantur.

CAPUT XXXII.

De Ani Procidentia.

Ani Procidentia qualis sit affectus,

Prolabitur quoque interdum Anus sive Podex, ac recti intestini pars extrema ita, ut post consuetam illam, quæ in egerendis alvifacibus accidere solet, eminentiam, rursus suum in locum, & intra corpus reduci nequeat, sed extra promineat, quod malum ANI PROCIDENTIA nuncupari solet.

& quomodo fiat.

II. Accidit autem Ani Procidentia, interdum ex nimio in excernendis alvinis excrementis conatu, quò anus adeò propellitur, ut partem recti intestini secum ducat; item in difficili ac laborioso partu. Fit quoque nonnunquam ob magnam irritationem, unde in Dysenteria, Tenesmo, & Lithotomia sæpius contingit. Insuper ob musculorum, qui post alvi egestionem anum propulsam retrahere solent, imbecillitatem aut resolutionem quandoque oritur hic affectus; & ex hac causa symptoma hoc interdum ita adaugetur, sevitque, ut se vidisse scribat Aquapendens Ani Procidentiam tam longam, ut cubiti mensuram æquaret, ac ita crassam, ut ambos cubitos simul junctos metiretur. Atqui hæc musculorum Ani Levatorum imbecillitas accidit, vel quia frequens & diuturna fuit ani procidentia, vel à sessione super lapide

lapide frigido, aut mora in aqua frigida, adeoque horum musculorum refrigeratione, Quibus nonnulli & molliem nimiam ac humectationem addunt, qua de causa infantibus hoc malum familiarius est.

III. Malum hoc per se patet, & visui manifestum est. Difficilius verò curatur in senibus, quam in junioribus. Si ob solum conatum vehementem, nullâ aliâ accedente causâ, podex foras prolabitur, spontè interdum in locum suum redit, vel manus operâ faciliè reducitur. Sin ex dysenteria aut tenesmo fit Ani Procidentia, vix curatur, nisi sublata causâ. Quum autem ab imbecillitate aut resolutione musculorum anum retrahentium originem habeat, & quotiescunque alvus excernitur, procidat; vix aut saltem difficulter curam suscipit.

Diagnos
& Progno-
sis.

IV. Igitur Anus ubi prolapsus est, molliter manu Ægri vel Cheirurgi intra corpus reponendus: vel, ne faciliè deinceps prolabatur, inungatur prius Unguento Adstringente Fernelii, aut Oleo Rosarum & Myrtillorum, cui tantillum pulveris adstringentis additum, hinc, digitorum aut lintei mollioris ope prolapsum intestinum restituatur.

Affectus
hic quomodo
Curari
debeat.

Quod si intumuerit, atque hinc repositio impediatur, fovendus anus Lacte Dulci tepido, vel Decocto Malva, Althæa, Florum Camomilla, Seminum Lini, Fœnigraci, & similium.

Vel talis fiat Fodus, præsertim Inflammatio si adsit.

R. Summ. Absynthii, Hyperici,

Flor. Sambuci, Camomilla, Meliloti an. Mß.

Rosarum Rubr. p. ij.

Coq. in Lacte Dulci, vel Vino Rubro adstringente.

Noxium hîc valdè externum frigus, siquidem Gangræna subito accederet. Celerrimè adeoque Cheirurgus repositioni sese accingat, hinc conservationi vitalis caloris, usu Fomenti præscripti, calidorumque linteorum, operam omnem impendat.

V. Repositus Anus suo in loco ut retineatur, Adstringens aliquod Fomentum spongiæ ope aliquamdiu ei admoveatur. v. gr.

R. Cort. Granatorum ʒiij.

Fol. Plantaginis, Quercus an. Mj.

Flor. Camomilla, Rosarum Rubr. an p. ij.

Balaustia ʒij.

Aluminis Crudi ʒiij.

Coq. in Aqua Ferrata, vel Vino Rubro adstringente ad ʒxx.

Interea danda opera, ut laxa servetur alvus, fæcesque molliores & ad facile excernendum aptæ reddantur, ne tanto conatu in iis excernendis opus sit.

VI. Modum adhuc alium, (ridiculum sanè!) prolapsum hoc intestinum in suum locum reponendi describit Barbette Cheirurg. part. 1. cap. 6. viz. manu forti aliquoties nates ægri percutit, unde ani levatores

R. 3

musculi

musculi illicò rectum intestinum in suum locum retrahunt.

V I I. Quod si nec hisce modis Anus suo loco restitui queat, jubet Hippocrates, ut ex pedibus pendens Ager concutiat; futurum enim, ut illa concussione remigret hocce Intestinum. Atque in hunc ferè modum refert Fabricius Hildanus *Cent. 3. Observ. 76.* se virum quinquagenarium, cui, cum in via publica alvum exonerare vellet, anus prolapsus erat, & ex aëre frigidiore maximus in eo exortus dolor, nec non prolapsum intestinum ad magnitudinem ovi strutio-cameli tumefactum, curasse. Primo hoc applicuit Fomentum.

R. Fol. & Flor. Verbasci,

Flor. Camomilla, Meliloti,

Rad. & Fol. Althææ an. M.

Sem. Lini, Fœnigraci an. ʒj.

Anisi ʒj.

Coq. in Lacte Vaccino pro Fotu; qui lintheamima duplicata intinxit, & per integram horam calidè applicuit.

Deinde toti intestino hunc insperfit Pulverem,

R. Flor. Rosarum Rubr. Cort. Granatorum,

Nucum Cypressi, Mastichis, Thuris,

Croci Martis, Plumbi Usti an. ʒj.

F. ex his S. A. Pulvis.

Tandem caput Aegri in terram inclinavit, pedes verò in altum à duobus fortissimis viris elevari curavit; mox indice manus dextræ molli lintheo involuto, & præscripto decocto intincto, atque in medium intestini prolapsi immisso, id suum in locum feliciter reduxit; & porro quæ necessaria erant peregit.

CAPUT XXXIII.

De Uteri Prolapsu.

I. **Q**uemadmodum Anus, ita & Uterus quandoquæ prolabitur; viz. ubi Is deorsum tendit, atque interdum extra vulvam propendet. Hic autem Uteri Prolapsus nunc major est, ita ut ad dimidium coxarum usque descendat; nunc minor, ut vix extra pudendum promineat.

Uteri Prolapsus qualis sit affectus, & quomodo fiat.

II. Prolabitur autem UTERUS, cum ejus ligamenta, partefque membranosa, quibus naturaliter sua in sede detinetur, relaxantur; quod aliquandò contingit, ob magnos in dejectionibus difficilioribus conatus, vel propter vim partus, nimiam corporis humiditatem, &c; vel si saltu, aliavè corporis commotione validâ ac sæpius iteratâ Uterus in sinum impellatur. Atque hic Uteri Prolapsus prout major vel minor est, sic interdum ad mediam prolabitur vaginam; aliquandò ad vulvæ usque orificium,

orificium, ut Uteri Osculum in sinum pudoris decidat, & vaginâ inversâ, extrâ propendeat; nonnunquam deniquè totus extrâ vulvam excidit, ac variis modis afficitur.

III. Sed hanc Uteri Procidentiam multi negant, censentquè laxi- Vera Uteri
tatem quandam vaginæ, quæ extrâ pudendum prominet, hæc ludibria Procidentia
facere. In primis Jobus Meekeranus *Observ. Cheirurg. cap. 51.* & Henri- an detur.
cus à Roonhuysen *Observ. part. 1. observ. 2.* pluribus tum rationibus, tum Negatur
exemplis probare conantur, Uterum ipsum prolabi nunquam posse; sed
relaxationem & procidentiam rugosæ vaginæ substantiæ pro utero prola-
pso haberi, & curari. Hisce adstipulatur Kerckringius *Spicil. Anatom.*
Observ. 20. & Cl. van Horne, qui *Microtechnæ Sect. 2. Part. 1. §. 28.* ita
scribit: „Circa Uteri Procidentiam hoc monendum habeo, vix ac ne
„vix quidem, imò omninò non, contingere posse, ut Uteri corpus
„propendeat extrâ vulvam; atquè proinde non adeò frequentem esse
„hunc affectum ac vulgò creditur. Cæterum decipiuntur Obstetrices,
„& cum iis magna pars Medicorum, à vagina rugosa uteri, quæ post
„difficilem partum aut etiam ab imperita Obstetrice, à subjectis parti-
„bus avulsa, accedente pituitosorum humorum affluxu ità extenditur,
„atquè in tantum sæpè augetur hoc malum, ut extra vulvam pendula
„vagina imitetur vasculum aliquod pyriforme, nam quo major est pro-
„lapsus, eò radix ipsius angustior fit: ac proinde cum ob Gangrænam
„abscindere eam cogimur, parvo admodum periculo idem fit.

IV. Verum fateamur licet, rugosam uteri vaginam post difficilem
partum, aut ab imperita obstetrice, à partibus subjectis avulsam, ac-
cedente pituitosorum humorum affluxu, nonnunquam ità extendit, ut
extrâ vulvam pendeat; hoc tamen non probat, ipsum uterum quoquè
prolabi non posse. Sic legimus apud Carpum, in *Isagoge Anatomica*, Afferitur
historiam mulieris, cui Uterus non tantum foras prolapsus, verum eti-
am exsectus est. Habemus apud Paræum *Chirurg. libr. 23. Cap. 41.*
exemplum Uteri prolapsi, & à Paræo excissi, ac post mulieris mortem in
abdomine non inventi. Similiter apud Hildanum *Cent. 4. Observ. 60.*
61. 62. tria hujusmodi Uteri prolapsus extant exempla. Et plura descri-
bunt Felix Platerus *Observ. libr. 3.* Th. Bartholinus *Cent. 2. Observ. 91.*
Cent. 5. Observ. 9. Dom. de Marchettis, *Anat. cap. 7.* Cl. Diemerbroe-
kii *Anat. libr. 1. cap. 24.* Stalpert vander wiel *Observ. Anat. &*
Cheirurg. 69. aliique Quandoquidem igitur ratio dictat, humores à toto
corpore defluentes Uteri Ligamenta humectare, ac relaxare in tantum
posse, ut in vulvam is descendat; & experientia confirmat, in locis
humidioribus hunc morbum satis familiarem esse, de vero Uteri pro-
lapsu amplius dubitare non licet. Imò verò ab eo conatu, quem in
Partu mulier adhibet, si præsertim ob difficultatem pariendi magna vi
peragatur, Uterus cum fœtu in sinum vaginæ quandoquè detruditur. Ità
memini me ad mulierem difficulter parturientem vocatum 20. Januarii

1686. in qua cum Obstetrice & presentibus mulieribus observavi Uterum cum incluso Fœtu in vaginam ad vulvæ usquè orificium prolapsum, prominente extra pudendum interno Uteri Osculo ad duorum digitorum latitudinem.

V. Haud ineptè igitur Cl. Blasius *Observ. Medic. Part. 3. Observ. 1. & 2.* Uteri Procidentiam distinguit in veram, & imperfectam. Vera Uteri Procidentia dicitur, quando ipse Uterus, membranosis ejus ligamentis laxatis, deorsum tendit, atquè in, vel extrà vulvam propendet, foras prominente interno ejus osculo. Verum imperfecta procidentia nuncupatur, quoties relaxata, & extrà pudendum prominens vagina hæc ludibria facit.

Ipse Uterus
an prola-
bens inver-
ti possit?

VI. Cæterum altera hîc restat difficultas, scilicet *an ipse Uterus inver-
ti possit?* huic quæstioni respondemus, in difficili partu, dum placenta firmitus utero adhæret & ab imperitis Obstetricibus nimium protrahitur, id quandoquè contingere posse, qualia exempla occurrunt apud Petrum de Marchettis *Observ. Chirurg. 61.* Stalpert vander wiel *Obs. Anat. & Cheirurg. 67.* aliosquè In virginibus verò hoc impossibile judicamus, propterea quod crassa & membranosa Colli Uteri substantia in illis exiguo tantum foramine pervia sit.

Diagnosîs.

VII. Uterus verò si prolapsus sit intrà vulvam, exiguus apparet tumor, quasi extensæ pellis, & pondus veluti ovi majoris circa pudenda percipitur. At quum omninò prolabatur, tumor adest ovi anserini adinstar, in cujus ima parte foramen conspicitur exiguum, quod est internum Uteri osculum. Sin autem rugosa vaginæ substantia, relaxata nimium, extrà pudendum promineat, id haud difficulter observatur.

Prognosis.

VIII. Equidem affectus hic dum recens est, & potius Uteri in vaginam descensus, quam ejusdem extra vulvam procidentia, facilius curatur. Atqui diutius si duraverit hoc malum, indiesquè augeatur, difficulter, & non nisi longo tempore sanatur. Insuper facilius curam suscipit in junioribus, quam adultioribus; quibus Uterus, etsi reponatur, levi de causa iterum procidit. Imperfecta quoquè Uteri procidentia curatu haud ità difficilis est.

Curandi
Methodus.

IX. Igitur morbi hujus Curatio (sive Uteri Procidentia sit vera, *hoc est*, ipsius Uteri Prolapsus; sive sit imperfecta, *id est*, rugosæ Vaginæ Uteri substantiæ relaxatio, & extrà vulvam procidentia) repositionem ejus quod prolapsum est, repositi in suum locum conservationem, nec non laxatarum partium adstrictionem & confirmationem requirit.

X. Sed ante repositionem considerandum est, an Uteri aut Vaginæ relaxatæ procidentia sit simplex, an verò adjungatur ipsi inflammatio, aliussvè tumor. Hisce nanquè apparentibus, reposito ne tenterur, nisi evanuerint hæc symptomata. Quem in finem pars prolapsa foveatur *Decocto Florum Camomilla, Meliloti, Herbarum Calamentha, Pulegis, Rosmarini, Seminis, Danci, Levistici, &c.* Hinc tumore imminuto, eva-
per

Quatoquè per Clysterem stercore, atquè urinâ excretâ, (ut undiquè à compressionè liber sit Uterus) Agra in lecto supina collocetur, & coxis elevatis, poplitibusquè reflexis, ac capite quantum fieri potest demisso. Ipsa basin tumoris manibus apprehendat, eumquè intiorsum adigat. Quod si ipsa perficere nequeat, Cheirurgus aut Obstetrix digitum in ejus orificium immittat, ac sensim Uterum attollat: vel accipiat candelam ceream, suâ crassitie vaginæ muliebri respondentem, & eâ citra violentiam omne id protrudat, quod procidit, donec tota moles suam in locum reducat.

Scribit Roderius à Castro de morbis mulierum libr. 2. cap. 16. utile esse, ut Medicus vel Cheirurgus ferrum ignitum manu ostendat, simulque, quasi eò tangere vellet prolapsum Uterum: sic enim terrahi Uterum, uti & prolapsa intestina. Atque refert Cheirurgum exercitatisimum ita curasse quendam, qui vulnus in ventre acceperat, per quod intestina egrediebantur; quæ cum nullo remedio reduci potuissent, nihil aliud profuisse, quam quod magnum ferramentum candens, coram patiente manu tenens, vulneri applicatum finxit; cujus rei subito terrore Intestina è vestigio suum in locum reducta fuisse.

IX. Postquam autem Uterus fuit repositus in suum locum, ut ibidem contineatur, mulier in lecto reclinatur cruribus extensis, ita ut unum alteri incumbat, & isto in situ aliquot dies maneat. Interim adstringens & roborans Fetus Uteri regioni spongiae ope continuo adhibeatur. v. gr.

℞. Rad. *Consolidæ majoris*, *Rubia Tinctorum* an. ʒiij.

Iridis Florentina ʒij.

Herb. Matricaria, *Salvia*, *Pulegii*,

Fol. Quercus, *Flor. Rosar. rubr.* an. Mj.

Balaustia, *Glandium*, *Aluminis*,

Sem. Cumini an. ʒij.

Coq. in s. q. *Vini Rubri Adstringentis* ad ℥iij. pro Fotu.

Regioni Umbilicali nonnulli imponunt *Emplastrum ad Rupturam*, vel *Oxyroceum*, vel id quod sequitur,

℞. *Opoponacis* ʒij *Styracis liquidæ* ʒss.

Thuris, *Mastichis*, *Picis*, *Eoli Armeni* an. ʒij.

Cera q. s. F. S. A. Emplastrum.

Etiā valdè hîc laudantur *Suffitus ex cortice*, vel *Pulvere Ligni Quercini*, dicto (kun, of Saag meel.) Alii volunt, ut suffumigetur pelle anguilla sale condita.

XII. Interim cura habeatur, ne alvus pigrior sit, vel laxior. Si enim duræ sint fæces, Uterus in iis egerendis facilè præcipitatur, Lubrica verò alvus membranas Uteri alligantes plurimum laxat. Insuper & omnes causæ, quæ Prolapsum hujus partis excitare valent, tollendæ;

S

atquè

atque corpori universo, tum Utero ipsi prospiciendum. Quem in finem multum conducunt *Decocta ex Guajaco, Salsaparilla, China Sassafras, additis & iis, quæ Uterum roborare valent* continuo usurpata.

XIIII. Sin verò nulla perfectæ curationis spes sit; ut tamen à procidentia hac, quæ facile iterum accidit, secura sit fœmina, *Pessulos*, seu potius *Globulos Cereos* in Uterum intrudere, ibidemquæ relinquere solent, de quibus videanur *Rousselus de Partu Casareo Sect. 6. Cap. 34. Paræus libr. 23. cap. 41. Hildanus Cent. 4. Observ. 61.* Loco pessarium in Uteri Procidentia quædam uti solent *Circulis ex Subere factis, & Cera obductis.* Vid. *Sculterus Armam. Cheir. Tah. 17.* Veruntatem *Subligaculum* seu *Zona* (quæ pro re nata diversimodè parari solet) hic potius adhibenda mihi videtur; hac enim munitæ mulieres sine periculo procidentia ambulare, & munera sua obire possunt.

XV. Arqui prolapsus Uterus quum Gangrænâ corripitur, nec ea fisti possit, quin potius in Sphacelum abeat, eum abscindendum nonnulli suadent; sed cum periculosa admodum sit hæc Cheirurgia, eam non facile instituendam censeo. Si tamen relaxata nimium vagina extrâ vulvam procidat, atquæ fideretur; ea, vel sectione, vel strictiore ligaturâ sine periculo auferatur, ac porro curetur.

PRAXEOS CHEIRURGIAE

LIBER SECUNDUS.

DE

VULNERIBUS.

CAPUT I.

*Quid Vulnus, quæ sint illius Differentia, Causa,
Diagnostica.*

I. **V**ULNUS ex communi omnium consensu nihil aliud est, Vulnus quam solutio continui seu continuitatis. Sed ut melius innotescat quid sit.]
cat natura Vulneris, videndum est, qualis nam sit hæc continui solutio, ad quam pro cognitione Vulneris nos transmittunt Veteres. Enimverò solutio continui, quæ quibusdam soluta unitas vel unitatis divisio dicitur, est separatio ab invicem partium alicujus membræ, cui separationi contraria est unio, & continuitas. Sed cum contrariorum eadem sit ratio & disciplina, si viderimus, quid sit hæc partium unitas, ex hac quoque palam fiet, quid erit unitatis solutio. Unio autem, sive Unitas partium dicitur constitutio secundum naturam, atque naturalis compaginatio seu conjunctio. Quum ergo Unio sit constitutio naturalis, solutio hujus unitatis erit habitus præter naturam; unde sequitur, quod sit morbus. Equidem non omnis continui solutio Vulnus est: idem namque dici potest de Ulcere, atque Fractura.

II. Hinc alii strictius definiunt Vulnus, *Solutionem continui in carne casim factam*: quo dicto nec Contusio, nec Punctio, nec Morsus alicujus Animalis inter Vulnera numerari potest; quibus tamen affectibus Vulnerum nomen jam dudum inditum fuit. Unde & nos

Vulneris
Definitio.

per Vulnus intelligimus omnem continui solutionem, tam cæsum, quam punctum, sive per contusionem factam, non solum carnis, sed nervorum, venarum, arteriarum, aliarumque mollium partium. Idque definimus, quod sit *Solutio continui recens, cruenta, in parte molli, extrinsecus incidens, sive ab externo quodam instrumento inflicta*. Atque hæc Vulneris definitio sanè perfecta est; quippe quæ optimè ejus naturam explicat, neque magis, neque minus comprehendit; nec non ab Ulcere, & Fractura manifestè illud distinguit.

Vulnerum
species ac
Differentiæ.

III. Sed quum Vulnus dicatur continui solutio in parte molli, tam cæsum, quam punctum, & contusum facta; modo dicendum, quæ unæque harum continui solutionem species sit.

Incisio est plaga, sive Vulnus cæsum illatum instrumento longioris aciei, ut ense, cultro, similivè.

Punctio est partis alicujus mollioris perforatio à re acuta, ut sagitta, pugione, mucrone; aut ab alicujus animalis morfu, ictuvè facta.

Contusio est partis carnosæ solutio continui interna, integra manente cute, quæ fit ab instrumento gravi ac retuso; ut si quis membrum aliquod in lapidem impingat, aut ligno fortiter percutiat.

Differentiæ porro Vulnerum permultæ sunt. Enimverò differunt quædam respectu partium vulneratarum, unde alia sunt in carne, alia in tendine, alia in nervo, alia in vena, alia in arteria, alia in capite, alia in collo, alia in thorace, &c.

Quædam differunt ratione Vulneris essentiæ, unde vulnera alia simplicia, sunt, alia composita. Simplicia dicuntur, quæ cutem duntaxat carnisque portionem occupant, sine ulla partis deperditione. At composita sunt, quando & cutem & carnem cum substantiæ amissione invadunt.

Alia differunt ratione periculi & securitatis, vel impedimenti remansuri; & sic quædam lethalia, quædam non lethalia, quædam nullum adferunt post sanationem impedimentum, quædam membra post sanationem vel impedita, vel debilitata, vel deturpata relinquunt.

Alia differunt respectu instrumentorum vulnerantium; & hac ratione quædam cæsum inflicta sunt, quædam punctum, quædam cum instrumentis secantibus, quædam discerpentibus, quædam contudentibus, & sic porro.

Denique differunt Vulnera juxta quantitatem, quo pacto quædam magna sunt, quædam parva, quædam mediocria, quædam altè penetrantia & profunda, quædam lata & superficialia, &c.

IV. De

I V. De *Causis Vulnerum* multa dicere opus non est. Eæ nam-
quæ sunt omnia illa, quæ extrinsecus advenientia continuum solve-
re ac dividere possunt, incidendo, pungendo, rumpendo, contunden-
do, perforando. Sic vulneris cæsum facti causæ sunt omnia instru-
menta, quæ incidendi vim habent, ut ensis, culter, vitrum, &c.
Puncturæ causæ sunt quæcunque acuta, ut sagittæ, acus, dentes ani-
malium. Rumpunt quæcunque partem mollem distendunt, & in par-
tes contrarias divellunt, ut gravioris ponderis elevatio vel gestatio,
casus, percussio, vociferatio. Contundunt gravia, dura, ac recta,
ut lapis, lignum, plumbum, &c. Perforant ferrum ignitum, globi
plumbei è sclopetis emissi, &c.

Generales
Vulnerum
Causæ.

V. Quoad *Diagnosin*: Vulnus ipsum per se sensibus manifestum est,
nec Signis, quibus cognoscatur, opus habet. Verum etsi sensui pate-
scat, quis in cute locus sit vulneratus; si equidem vulnus ad interiora
penetret, quæ intus partes vulneratæ sint, haud ita obvium est. Enim-
verò vulnera omnia quæ corpus nostrum lædunt, aut sunt externa &
in partibus continentibus, aut interna ac penetrantia. Si externa sunt,
iudicium de iis visu & tactu fieri solet ac potest: sin verò in-
terna & penetrantia; ea quidem sunt aut in capite, aut in tho-
race, aut in inferiore ventre, unà cum partium contentarum læsione,
aut sine earum læsione.

Signa Vul-
nerum Dia-
gnostica.

Si Vulnus in cavitatem aliquam penetret, nec partes quæ ibi continen-
tur offendant; ea penetratio dignoscitur specillo ferreo, aut plumbeo, vel
tenui cerea candelâ partes autem internæ nullo modo offensæ videntur,
quum nullum grave symptoma sese prodat. At si penetrando præcipuam
quandam partem contentam læserit vulnerans instrumentum, ejus læsio-
nis signa breviter nunc exhibebimus.

Quod si Vulnus igitur in Caput penetraverit, atque Cranium fregerit,
(id quod visu & tactu judicare debet Cheirurgus) vel Meninges lædun-
tur, vel ipsum Cerebrum offenditur.

Membranarum Cerebri læsarum signa sunt, maximi ac extremi dolores
qui repente superveniunt, nausæ, vomitiones, nec non sanguinis per au-
res, oculos, naresque effluxus; insuper mentis accedit alienatio, præ-
cipue si punctum vulnus inflictum fuerit. Interdum tamen læsum Pericra-
nium eadem symptomata parit. Quod si Cerebrum in sua substantia
læsum sit, omnia hæc accidentia augentur, magis intenditur febris,
atque non raro mutus fit Patiens, omnique loquendi facultate prorsus
destituitur.

Quum verò in Thoracem penetret Vulnus, plerumque offendit aut
Pulmonem, aut Cor, aut Pericardium, aut Diaphragma, aut Vasa
quæcunque. At Thoracem penetrare cognoscitur specillo, visu,
tactu, quumque aër è vulnere exeat, aut quum Ager medicamen-
torum.

torum vulneri impositorum saporem ore percipiat.

Atqui Pulmonem læsum esse judicamus, quando tum è vulnere, tum ex ore egeritur tenuis, spumofusque cruor; nec non sonora, premens, ac difficilis est respiratio.

Quum verò lædantur vel ipsum Cor, vel magna in thorace Vasa, immodicus sit sanguinis fluxus, qui totam mox implet capacitatem, extremitates refrigerantur, sudorque frigidus erumpit, certus mortis nuntius & index.

Quod si Diaphragma continui solutionem recipiat, magna spirandi difficultas, acutas febris, aliaque gravia accedere solent symptomata.

Quum autem in Ventrem Inferiorem Vulnus penetret, (id quod specillo, visu, tactu, & vaporibus exhalantibus judicamus) offendit aut Jecur, aut Lienem, aut Ventriculum, aut Intestina, aut Renes, aut Vasa majora, aut Vesicam Urinariam, aut Uterum, si patiens sit mulier.

Ventriculus si vulneratus sit chylus per vulnus exit, hinc perpetuus vomitus consequitur, tandem singultus, animi deliquium, aliaque plura superveniunt, accidentia.

Intestina vulnerata esse cognoscimus, quum per ipsum vulnus quoque exeant excrementa, vel magis minusve crassa ac foetentia, prout aut crassum aut tenue læsum sit Intestinum. Cæterarum porro partium vulneratarum signa ex antedictis nunc abundè innotescunt, & suis locis tradentur.

CAPUT II.

De Vulnereum Prognosticis.

I. **S**ed priusquam Vulneris Curam aggrediatur Medicus, omninò de PROGNOSTICIS sollicitus esse debet. Viz. præcognoscendum, sit ne sanabile vulnus, vel insanabile. Sin sanabile, an curatu facile sit, an verò difficile, atque integra & pristina sanitas an Ægrotanti restitui queat, vel an sanatus membri alicujus sit passurus actionem læsam. Atqui insanabile si sit vulnus, an lethale sit, & ad mortem vergat, an verò in ulcus curatu arduum sit degeneraturum.

II. Primò itaque diligenter expendendum, *quæ Vulnera sint lethalia, quæ non.* Etenim quæstio hæc magni momenti est, atque diligenter & accuratè Medico pensitanda, ac cognoscenda. Namquè cum in judiciis & foro vita nonnullorum ob vulnera aliis inflicta periclitetur, & à Judicibus Medico-
rum

rum sententia hac de re requiratur, diligens danda opera, ut talem de Vulneris natura sententiam ferat Medicus, qua innocens non condemnetur, nec reus absolvatur.

III. Idcirco hîc norandum, non omne vulnus, quod mors sequitur, dicendum esse lethale; sed id solum, quod suapte naturâ mortem adfert. Atquè hoc sensu Vulnerum quædam lethalia dicuntur, quædam indifferentia; quod aliquandò lethalia sint, aliquandò non, pro Medentis industria, Ægri natura, constitutione, ætate, robore, & obedientia, pro temporis ratione, regionum qualitate, &c. Lethalium igitur alia absolute, seu ex necessitate lethalia sunt, quod omninò semper Ægrum interimant; alia non necessariò, sed ut plurimum occidunt.

Quæ Vulnera lethalia sint dicenda.

IV. *Vulnera ex necessitate lethalia* sunt ea, quæ omnem medelam effugientia brevi temporis spatio vitam adimunt, uti ex Jurisconsultis notat Farinac. *de homicid. quest. 126. num. 5. Lethalia ut plurimum* sunt, quorum curatio difficilis est, & sæpius malè succedit, non quod semper interficiant, adnotante ex ipsis Jurisconsultis Barbof. *in Collect. Doct. tit. 12. cap. 18. num. 7. tom. 2.* Nam potest quidem vulnus esse secundum plurimum lethale ex sua natura, & tamen vulneratus ex vulnere convalescere; quemadmodum etiam aliqui morbi, tametsi lethales videantur suâ naturâ, nonnunquam curantur.

V. Sunt autem lethalia vulnera judicanda, primò & præcipuè *ex natura partis vulneratæ*, dehinc ex vulneris qualitate ex ejusdem, quantitate, ætate patientis, sexu, temporis constitutione, loci conditione, statu ipsius vulnerari, qualitate instrumentorum vulnerantium, accidentibus plerumquè vulneribus supervenire consuetis, aliisque nonnullis conditionibus ab extra accedentibus. At, ceu dixi, *natura ipsius partis vulneratæ præcipua causa est periculi & securitatis vulnerum.* Cætera enim omnia per accidens ad id concurrunt, uti palam est; cum hæc, siquidem vulnera ex partis vulneratæ natura sint lethalia, faciant ad mortis accelerationem aut retardationem: aut si lethalia non sint, possint ea reddere minoris vel majoris securitatis, facilioris aut difficilioris curationis, ex. gr. vulnus simplex in parte carnosa omnem securitatem, quantum ex se est, solet promittere; quale esset vulnus in carnosa parte brachii. Quod si id ipsum vulnus magnum sit, si accedat aëris constitutio contagiosa, si æger sit debilis, senex, aut valetudinarius, si arma fuerint venenata; hoc ipsum vulnus, quod aliàs tutum erat, evadet dubium, & lethale.

IV. Hinc sapienter dictum est ab Hippocrate *libr. 2. prædict.* quod ex omnibus vulneribus contingit homines mori: quod idem monent Vallesius *comm. 5. Epid. text. 16.* Paræus *Chirur. 8. cap. 4.* aliique. Quia potest vulnus esse salutare, & tamen vulneratus vel ob morbum corporis habitum, vel ob occultam quandam læsorem circum-

circumstantiumque corporum cacoëthiam decedere, vel aliis accidentariis ex causis. Unde etiam si, quoad magnitudinem, vulnuscum nullo modo consideretur, ita ut neque vulneris nomine dignetur; respectu tamen partis læsæ potest esse absolutè lethale: ex. gr. si cor attigerit, aut si ad internas alias nobiliores partes penetraverit, aut si acus in nervosam particulam profundius adacta sit; quale exemplum habemus apud Hippocratem *libr. 5. Epidem. text. 44.* luto-
ris solearum veteramentariarum, qui acu sese pupugit juxta genu, & tertio à vulnere die mortuus est; sic etiam Aristo apud eundem Hipp. *libr. 7. Epidem. text. 97.* ex vulnere digiti pedis, succedente gangrænâ mortuus est, quod fortè nervosam partem læsisset. Conjung. Forestus *libr. 6. observ. 49. 50.* Hildanus *Cent. 1. observ. 21. Cent. 5. observ. 2. 85.* Quæ exempla satis declarant, vulnus aliquandò esse quidem respectu magnitudinis parvum, sed partis vulneratæ ratione maximum, quia mortem faciliè accersit.

VII. Ergò partis natura præ cæteris omnibus vulnerum conditionibus venit considerata, juxta quam lethalia vulnera Hippocrates, septem pronunciat *Sect. 6. Aphor. 18.* Cui perfecta est vesica, aut cerebrum, aut cor, aut septum transversum, aut aliquod ex intestinis tenuibus, aut ventriculus, aut hepar, lethale. Hunc tamen Aphorismum tum limitat, tum ampliat in *Coacis Aphor. 509. in Cod. Fæssii* dum inquit: Ex vulnere ferè mors contingit, si cui vulneratum fuerit cerebrum, aut spinalis medulla, aut jecur, aut septum transversum, vel cor, aut vesica, aut quædam grandis vena. Mors quoque subit, si in arteriam & pulmonem insignes valdè plagæ inflicte fuerint, ita ut percusso pulmone, minor sit, qui per os prodit spiritus, quam qui per vulnus excidit. Intercunt verò, quibus nervi interiores, sive tenuis aliquis, sive crassus vulnus acceperit si plaga transversa fuerit, & magna: quod si parva & recta, nonnulli periculo eximuntur. Minimè autem ab his vulneribus mors, impendet, quæ in corporis partes, in quibus hæc non sunt, aut ab his quam longissimè absunt, infliguntur. Etiam C. Celsus *lib. 5. cap. 26.* sententiam Hippocratis ad hunc modum expressit. Vari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui jecinoris portæ, cui in spina medulla percussa est, cuiquè aut pulmo medius, aut jejunum aut tenuius intestinum, aut ventriculus, aut renes vulnerati sunt, cuiquè circa fauces grandes venæ, vel arteriæ præcisæ sunt. Vix autem ad sanitatem perveniunt, quibus ulla parte pulmo, aut jecinoris crassum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lien, aut vulva, aut vesica, aut ullum intestinum, aut septum transversum vulneratum est. Hi quoque in præcipiti sunt, in quibus usquè ad grandes, intusquè conditas venas, in

in alis vel poplitibus mucro desedit. Periculosa etiam vulnera sunt, ubicunque venæ majores sunt, quoniam exhaurire hominem profusione sanguinis possunt. Idque evenit non in alis tantum, atque poplitibus, sed etiam in his venis, quæ ad anum, testiculosque perveniunt. Præter hæc malum vulnus est, quodcunque in alis, vel feminibus, vel inanibus locis, vel in articulis, vel inter digitos est, Item quodcunque muscolum, aut nervum, aut arteriam, aut membranam, aut os, aut cartilagineum læsit. Sed partium harum vulnera ordine nunc consideremus, & quæ vel absolute vel simpliciter lethalia sint, quæ non, videamus.

VIII. Igitur inter lethalia referri debent *Vulnera Cerebri*; at non omnia. Vidit namque ipse Galenus hujusmodi vulnera curata, uti refert *comm. in Hipp. Aphor. 18. sect. 6. & libr. 8. de usu part. cap. 10.* Exempla quoque habentur apud Valleriolam *libr. 4. obs. 10. lib. 5. obs. 9. libr. 6. observ. 4.* Hildanum *Cent. 4. Obs. 1. 2. 3.* Et longum catalogum illorum, qui vulnera cerebri sanata viderunt, reserret Joh. Andr. à Cruce, *de Vulner. lib. 1. tract. 2. cap. 14. de cerebro sauciato.* Imò observatum fuit, particulam cerebri amissam, Aegrum nihilominus convaluisse; cujus rei variae historiae notatae sunt à Nicolao Massa, Carpo, Fallopio, Christ. à Vega, Francisco Aræo, Horatio Augenio, Petro de Marchettis, aliisque præstantissimis practiciis. Sunt quoque notatu dignæ historiae de periculosissimis cerebri vulneribus, quæ extant apud Cabrolium *Obs. 16. 22. 34.* Henricum petræum Matthiam Glandorpium, Sennertum, Diemerbroeckium in *Anatome Corporis Humani.*

At non solum Vulnera Cerebri parvi facienda non sunt; sed nec levissima Capitis Vulnera unquam negligenda, uti cum Hippocrate monent Horatius Augenius *lib. 9. Epist. 3.* Aquapendens *Oper. Cheirug. libr. 2. cap. 15.* Et ex Jurisconsultis Farinaceus *quest. 126. 127.* Habent enim capitis vulnera quid peculiare, ac omnino diversum à plerisque aliis vulneribus; quum partium aliarum vulnera, etiamsi non contemnendæ sint magnitudinis, negligi tutius possint, quam levissima capitis.

IX. Quoad *Spinalis Medulla Vulnera*; cum Spinae Medulla in partibus sub cerebro sitis, cerebri vices gerat, & cum cerebro substantiam, membranasque communes habeat, haud secus ac cerebri vulnera, Ea Spinalis Medullæ lethalia merito pronunciantur; in primis si superior ejus pars vulneretur: qua læsa, spirituum animalium in totum corpus influxus tollitur, hinc omnium capiti subjectarum partium sensus, motusque aboletur, adeoque & cæteræ omnes actiones silent, & brevi pallida mors sequitur.

X. *Cordis Vulnera* quoque inter lethalia, non sine ratione, recensentur ab Hippocrate: namque ea absolute vel ex necessitate semper Aegrum

T

interi-

Observatio
rara.

interimunt. Et licet nonnulli cum iis per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen sanari potuerunt: imo pleriquè eo ipso ferè momento, quo vulnus in ventriculos penetrat, tanquam fulmine icti, concidunt, quod semel nobis videre contigit, 4. Octobris 1680. Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tum interdum, etsi rarò, accidit, hominem tam subito non corruisse, sed paucas horas supervixisse. Ità vidit Paræus virum in corde vulneratum per ducentos passus cucurrisse. Meminit Scenkius *Observ. Medic. lib. 2.* studiosi, qui vulnus punctim per utrumquè ventriculum recepit, & tamen plateæ longæ spatium cursu confecit, ac mente sanus ferè per horam vixit. Jonstonus, Henricus ab Heers, Tulpius, & plures alii, varia referunt exempla eorum, qui corde vulnerato aliquot horas, imò diem unum & alterum vixerunt. Hoc & nos observavimus in quodam Juris studioso; qui 1688. 9. Julii octavâ circiter vespertinâ ense vulneratus fuit in sinistro thoracis latere juxta papillam, penetrante vulnere inter quartam & quintam costam. Hoc postquam inflictum fuit, difficulter admodum spiravit, ac cruor immodicè profluxit, adeò ut animo fermè deficeret, & Cheirurgus foramen protinus occludere cogeretur. Quo facto augebatur in horas summa spirandi difficultas, ut tandem 11. Julii, horâ ante meridiem undecimâ expiraverit. Vocati à Nob. & Ampliss. Prætor ac Judicibus cadaver aperuimus, & vidimus sinistram thoracis partem sanguine fermè repletam, atquè penetrasse gladium per pericardium in sinistrum cordis thalamum, qui prope mucronem penitus perfossus fuit. Quod verò inflicto hoc lethali vulnere, ultra tringinta octo horas supervixerit Patiens, factum fuit quoniam singulis cordis contractionibus, mucrone ad basin ascendente, ventriculi istius vulnera ità fuerunt occlusa, ut nil nisi perquam exigua cruoris portio emanaverit, unde nec Patiens tam subito extinguì necesse habuerit. Fernelius *Patholog. libr. 5. cap. 12.* dicit: „Vulnera cordi inflicta, quæ non „altè in ventriculos penetrant, non protinus interimunt. In quo- „dam, qui sensim contabescens & liquecens, de medio tan- „dem sublatus est, tria ulcera in corde reperi non parum ca- „va & sordida, multo ante jam tempore contracta. Simile quid de cordis ulcere refert Petrus de Marchettis *Observ. Chirurg. 47.* de quodam, qui paulatim longo temporis tractu omninò emaciatus, tandem obiit; in cujus dissecto cadavere invenit magnum ulcus, quod non solum cordis capsulam, verum etiam substantiæ cordis magnam partem exederat, usquè dum tandem penetrasset in sinistri ventriculi cavitatem, ægrumquè sic occidisset. Sed oppidò rarum est exemplum, quod habet Cl. Diemerbroeckius *Anat. libr. 2. cap. 6.* cujusdam viri robusti in corde vulnerati, vulnere penetrante

netrante in superiorem partem dextri ventriculi, supra valvulas tricuspides, prope ingressum venæ cavæ; qui tamen ultra novem dies supervixit. At quoniam angustum admodum erat vulnus, & supra valvulas infictum, hinc factum fuit, quod in cordis constrictione totus, qui in dextram ventriculum è cava profluxerat, sanguis, propter valvularum tricuspидum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, sed maxima ejus pars per arteriam pneumonicam, quæ vulnere multò latior erat, in pulmonem fuerit propulsa, atque inde porro ad sinistram ventriculum, & arteriam aortam, ita aut non nisi paucillum singulis pulsibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapsæ sunt. Historia quoque per quam rara militis, qui in corde faucibus vitam ultra quindecim dies sustentavit, habetur apud Sennertum *Prax. libr. 5. part. 4. cap. 3.*

Verumenimverò vulnera in cordis cavitatem penetrantia non solum absolute, & ex necessitate lethalia sunt; sed & vulnera si Cordis Substantiam Musculosam tantum attingant, omnem quoque medelam effugiunt, atque Patienti vitam adimunt; quia quaecunque Cordis partem quomodocunque attigerit vulnus, coalescere, ob continuum ejus motum, non potest; unde & inflammatio, aliaque gravia symptomata superveniunt, quæ necessario hominem, si non subito, saltem non multò post interficiunt. Audite de Cordis Vulnusculis non penetrantibus, lethalibus equidem, historiam, quam Paulus Zacchias *Quest. Med-Legal. libr. 5. titul. 2. quest. 2.* ita describit: „Maniacus quidam Sacerdos cum furore ductus se „primum castrasset, imò universum penem cum scroto & testibus „abscidisset, in eodem furore persistens, accubus quibusdam fortibus pectus sub sinistra mammilla sibi transfodit, tandemque „post nonnullos dies, quinque nimirum aut sex, ab hisce vulnusculis illatis vitam, quam oderat, facile amisit. Aperto cavere, acus omnes ad Cordis Substantiam penetrasse repertæ, cum quibus tamen potuit per nonnullos dies supervivere. Igitur quomodocunque sit, quòd aut eadem horâ, ac momento, vel subsequenti die, vel etiam post duos, tresve, aut plures dies, qualescunque Cordis Vulnus interficiat; ea conclusio rata ac firma maneat, quod *Cordis Vulnera, sive in ventriculos usque penetrent, sive non, necessario Aegrum interimant.*

XI. Non minori jure *Pulmonis Vulnera* inter lethalia refert Hippocrates in *Coacis Pranotionibus*. At verò tam absolute quaecunque Pulmonis Vulnera pronunciari nequeunt lethalia, ac si nullum huic visceri inflitum vulnus unquam curetur: quapropter ipse Hipp. addit limitationem; si viz, vulnus sit magnum, ut Pulmone fauciato minus spi-

ritus per os prodeat, quam è vulnere excidat; atque si vel vas sanguineum magnum, vel asperæ arteriæ ramus lædatur. Enimverò omnia pulmonis Vulnera lethalia semper non esse, docuit nonnunquam experientia, qua constat, nonnullos per totum thoracem & pulmonem fuisse perforatos, & nihilominus convaluisse. Videantur Hildanus *Cent. 2. Obs. 32. Cent. 3. Obs. 36. Cent. 1. Epist. 52. Sennertus prax. libr. 5. part. 4. cap. 3. Valleriola libr. 4. obs. 10. Nicolaus Massa, Franciscus Arcæus, Fallopius Forestus, Tulpius, & alii.*

Ea igitur Pulmonis Vulnera absolutè lethalia non sunt, in quibus saltem Pulmonis substantia, non verò magna vasa læsa sunt; nequè illa, quæ non admodum magna sunt, ut nec respirationem graviter lædant, nec alia quæcunque gravia accerant symptomata.

E contrario si magna sint Pulmonis Vulnera, & non solum Pulmonis substantia, sed & magna in eo vasa vulnerentur, Ea pronunciare licet ex necessitate lethalia, utpote in quibus sanguis, spiritusquè vitalis profunditur & dissipatur; vel à copia cruoris extrà vasa effusi pulmo ac cor opprimuntur, & homo suffocatur.

Insuper mortem plerumquè adferunt ea Pulmonis Vulnera, in quibus exulcerari incipit vesiculosa ejus substantia, atque Phthisis excitatur: vel in quibus sanguis in thoracis capacitatem effusus, ibi putrescere incipit, & vel Febrem, vel Empyema excitat. Sed queritur hinc, nonne tale Pulmonis Vulnus, cui Phthisis succedit, quæ postea mortem Aegro adfert, dicendum sit absolute ex & necessitate lethale, & an tali in casu Reus non teneatur de homicidio? Quidam ex Jurisconsultis censent, vulnus non esse dicendum ex necessitate lethale, si accidentia remittant, si Vulneratus melius habuerit, si post triduum è lecto surrexerit, & ambulaverit, licet deinde ex recidiva mortuus fuerit; adeoque Vulnerans jam ultra non teneri de occiso, tanquam si non præsumatur ex vulnere mortuus. Damhoud. in *Enchirid. rer. crimin. cap. 77. n. 10. Menoch. de arbitr. cas. 275. num. 9. Farinaceus de homicid. quest. 126. 127.* Sed nos quod spectat, sententiam hanc omninò improbamus, eâ ratione ducti, quod malignæ ægrotudines, & ipsa quoque maligna & necantia vulnera aliquandò remittant; imo & hoc habeant proprium, teste Galeno, quod remittere videantur, ac dehinc repentè recrudescant, hominemquè è medio, quasi inopinatò, tollant. Difficultatem verò auget id, quod ipsimet Jurisconsulti ex recidiva conjecturam desumant, vulnus fuisse lethale, & Vulneratum ejus culpâ decessisse ob recidivam. Farinac. *loc. cit. quest. 127. num. 77.* quæ è directo contraria videntur iis, quæ circa hanc conjecturam ex ipsorum sententia superius allata sunt. Haud secus de Vulnere Pulmonis, cui Phthisis succedit judicandum puto: viz. absolu-

tè id esse lethale, & Vulnerantem teneri de homicidio, licet post longam hebdomadarum seriem demum Vulneratus moriatur. Phthisis quidem, non Vulus, proxima mortis causa est; at Vulus mortis causa remota. Et quod in sano corpore se habet, ut causa remota, est ipsa occasio mortis: dum namque constet, accidentia ex ipso vulnere originem habuisse, & semper usque ad mortem perseverasse, ex vulnere præsumi debet mortuus vulneratus.

XII. *Aspera Arteria Vulnera* non lethalia esse, verum sana-
Asperæ
Arteriæ.
ri posse, docet Laryngotomia. Ea nimirum sanantur, quæ magna non sunt, & in quibus membranæ saltem, quibus Trachææ cartilagine connectuntur, vulnerantur. Scenkius *Observ. Medic. libr. 2.* At annuli cartilaginei si vulnerentur, ob duritiem pars coalescere nequit. Hippocr. *libr. 6. Aphor. 19. libr. 7. Aphor. 28.* Galenus *5. meth. med. cap. 7.* Hæc igitur vulnera haud ineptè lethalia censentur. Equidem non subitam, sed lentam mortem adferre solent; dum vel ab aëre per vulnus confertim ingrediente pulmones alterantur & debilitantur, vel callosa quædam substantia vulnere succrescit, quæ spiritum sensim intercipiendo tandem hominem jugulat, ita ad octodecim hebdomadas vulnere tali laborantem vidit Barbette, antequam moreretur.

XIII. *Diaphragmatis Vulnera* inter lethalia quoque recenset
Diaphrag-
matis.
Hippocrates. Distinguit equidem Galenus *libr. 5. meth. med. cap. 9.* inter ea, quæ Diaphragmatis parti tendinosæ, & quæ carnosæ infliguntur; atque illa statuit esse lethalia, hæc sanabilia. Scribit porro *comm. in Hipp. Aphor. 18. sect. 6.* nervosæ Diaphragmatis partis vulnera non semper lethalia, sed magna solum: planè enim gravia tum superveniunt symptomata, delirium puta, difficilis respiratio, febris, convulsio, singultus, risus sardonius, ut ridendo Ægri moriantur.

XIV. Haud secus *Ventriculi Vulnera* inter lethalia numerantur; *Ventriculi.*
& meritò, quia in parte hac magis membranosa ægerrimè sanantur; ac si infligantur Superiori ejus Orificio, quod Stomachus nuncupatur, ob nervorum ei insertorum copiam, convulsionibus & singultibus continuis Ægrum occidunt: sin verò Ventriculi Fundo infligantur, ingesta alimentâ mox effluunt in abdominis cavitatem, illic alia viscera brevi corruptura.

Verum etsi usus & ratio illud Hippocratis effatum confirment; hanc tamen regulam interdum, quamvis rarò, exceptionem admisisse, & subinde Vulus Ventriculi sanatum fuisse, observatum fuit; cujus curationis historias sibi visas describunt Fallopius *de cap. vuln. cap. 12.* Cornax in *Epistol. Respons. ad. D. Ægidium*
T 3 Har.

Hartogh. Julius Alexandrinus annot. ad cap. 4. lib. 6. Therap. Galeni. Diemerbroeckius Anat. lib. 1. cap. 6. & ex aliis collegit Scenkius Obs. Med. lib. 3. Sant quoque admirandæ illæ historiæ, quæ de duobus Cultrivoris referuntur: quarum alteram describunt bernhardus Sævus in tract. de insp. vuln. Crollius in prefat. Basilicæ Chymicæ. Sennertus præc. lib. 1. part. 1. sect. 1. cap. 15. & lib. 5. part. 4. cap. 3. de Rustico Bohemo, qui 1602. Pragæ cultrum novem pollicum longitudinis deglutiit; qui post septem hebdomadas è ventriculo exciis, & Ager sanitati restitutus fuit. Alteram sibi ipsis visam enarrant Georgius Lothas, & Rutgerus Hempsingh in peculiari germanico tractatu. de javene duos & viginti annos nato, qui Regiomontii in Prussia 1635. cultrum longitudine duas transversas palmas excedentem, deorsum descendente manubrio, casu deglutiit; qui post sextam hebdomadam à Cheirurgo excisus, Agerque intra mensem sanatus fuit. Culter hic postea à Daniele Beckero; Medico Dantiscano, D. Othoni Heurnio, quondam Lugduni in Batavis Medicinæ Professore, donatus, ibidem inter alia rara in Theatro Anatomico asservatur.

Ex allatis igitur historiis haud immeritò concludimus, Vulnere Ventriculi Fundo inflicta non absolute seu ex necessitate, verum simpliciter lethalia esse dicenda; sed quæ Superius ejus Orificium seu Stomachum penetrant, omnem medelam effugere, adeoque necessariò & semper Agram interimere. Eo namque graviter afflicto, ob maximum cum cerebro & corde consensum, lethalia plerumque excitari solent symptomata.

Intestino-
rum.

XV. Ejusdem naturæ sunt *Intestinorum Vulnere*, quæ ab Hippocrate inter lethalia quoque referuntur. Sunt tamen periculosiora Vulnere Tenuium, quam Crassorum Intestinorum; ob substantiam illorum membranofam magis, minusque carnosam.

Hepatis.

XVI. Succedunt *Hepatis Vulnere*, quæ inter lethalia etiam non sine ratione enumerat Hipp. libr. 1. de morbis & lib. 6. aphor. 18. propterea quod copiosa hæmorrhagia citius Agram occidat, quam sisti medicamentis possit; & si forte sistatur, tamen ulcus post vulnus relictum tam rarò & difficilè sanetur, ut ex tribus millibus ea parte vulneratis vix unus aut alter evadat, & inter miracula fere habendi sint, qui servati ex iis fuerunt. Equidem tradit Paulus Aegineta lib. 6. cap. 28. vulnerato Hepate, abscissaque ejus parte, hominem servari posse. Et Hispanum Juvenem, cui magna Hepatis portio per ilei dextri vulnus erumpebat, sanatum fuisse refert Corn. Gemma Cosmocratic. lib. 1. cap. 6. Et Nobilem post inflicto circa Hepatis regionem vulnus, ac particulâ ex ejus substantia abscissâ, extractâque, sanum evasisse, scribit Bertinus Med. lib.

Lib. 13. cap. 7. Idem observarunt Hildanus *Cent. 2. Obs. 34.* Matthias Glandorpius *in Spec. Chirurg. Obs. 34.* Sed hæc sunt naturæ miracula, qualia in curationibus aliquandò contingere, olim Averroës tradidit.

XVII. *Lineis Vulnera* eodem ferè modo se habent, ut Hepatis; *Lineis.* atque lethalia semper observantur.

XVIII. De *Renum Vulneribus* quaeritur, sintne Ea lethalia? Resp. *Renum.* profunda Renum Vulnera absolute & ex necessitate esse lethalia, atque ex centum ita vulneratis vix unum sanitatem recuperare. Quæ quidem lethalitas non procedit à Renum nobilitate aut præstantia; sed à symptomatum syndrome; uti à magna hæmorrhagia, vasorum dissectione, urinæ obstructione, ejusvè continuo effluxu, inflammatione, dolore, & quidem præcipuè abscessu, ac exulceratione ob acris feri transitum vix curabili, aliisque, quæ Aegrorum vires ad mortem usque conterunt. Renes quippè licet non sint partes principes, sunt tamen tales, quarum usu carere non possumus; quo sublato, vel graviter saltem impedito, vita tollitur. Contigit quidem nonnullos Renibus vulneratos aliquamdiu supervixisse, & minus peritis sanatos visos fuisse, sed tandem tamen superstites abscessus Aegros è medio sustulisse. Sic Fallopius, Corn. Gemma, Dodoneæus, Forestus, Valleriola, aliiquæ, varia referunt Renibus vulneratorum exempla, qui aliquot annos supervixerunt; tandem verò ex illis vulneribus mortui sunt. Quod autem alii citius, alii tardius fati cedant, fit prout illa vulnera magis minusvè profunda, & symptomata majora vel minora fuerint.

XIX. Insuper in catalogo vulnerum lethalium apud Hippocratem *Vesicæ* reperiuntur *Vesicæ Urinariae Vulnera.* Distinctione tamen hic opus est. *Urinariae.* Nam quod Collo Vesicæ infligitur vulnus sanari posse, docet Lithothomia. At Fundo ejus vulnerato, atque penitus perfosso, ire solet Pateriens, unde redire negant quenquam.

XX. Tandem occurrunt & *Venarum, Arteriarumque Majorum Vulnera,* quæ sæpius sunt lethalia. Namquæ cum ligaturâ constringi nequeant, cruore immodicè effuso, vires subito dejiciuntur, & Pateriens plerumque extinguitur. Equidem cum Chirurgus alius melius alio vulnus claudere possit, causa mortis in Vulnerantem non semper conjicienda. *Venarum, Arteriarumque Majorum &c.*

Vulnera Nervorum Majorum ferè incurabilia sunt, quandoquæ lethalia.

Vulnera Venenatis Instrumentis aut Animalibus inflicta ferè semper lethalia sunt.

XXI. Atque hæc sunt vulnera, quæ Hippocrates lethalia esse rectè scribit. Quorum tamen, ceu dixi, quædam sunt absolute vel omnino lethalia, quædam simpliciter lethalia. Absolute vel ex necessitate lethalia Farinaceus *tit. de homicid. quest. 125.* definit, quæ non requirunt curam & consilium Medicorum; sed sunt talia, è quibus Vulneratus statim

statim moritur, *hoc est*, ob quæ, quamvis omni arte & industriâ curentur, Æger nihilominus moritur. Lethalia simpliciter, *id est*, non omninò mortalia, vel ad mortem certa, idem Farinaceus describit, ex quibus Vulneratus non statim moritur, & ex quibus quandoquæ etiam non moritur.

XXII. Quæ igitur vulnera simpliciter tantum lethalia sint, *hoc est*, è quibus etsi aliqui interdum convalescant, hic vel ille tamen ex iis revera mortuus dici possit, ex superioribus abundè patet. Hoc equidem addendum, *ex eventu maximè judicari, an vulnus actu lethale fuerit*. Nam etsi robustus aliquis, aut alias exactè sanus ex vulnere convalescit; tamen non necessarium est, ut ex simili vulnere senex, puer, vel debilis quispiam convalescat: sed licet ille à simili vulnere sanatus fuerit, hic ex eo necessariò mori potest. Enimverò ex præcedenti statu Vulnerati vulnus accipitur conjecturâ majoris aut minoris periculi: vulnera namquæ quæ fiunt in corporibus morboſis; cacoehymicis, convalescentibus, valetudinariis, magis absquæ dubio periculosa sunt; & idcirco non malè Jurisconsulti voluerunt, Vulnerantem infirmum, si ille decedat, teneri de homicidio, etiam vulnere non existente mortali. Nam quamvis vulnus per se non mortale possit fieri lethale ex corporis vulnerati impuritate, videtur tamen Vulnerans dedisse proximam causam mortis, ut in casu de quo Manardus *libr. 6. Epist. Medic. 1.* in quo cum supervenerit Vulnerato, duobus vulneribus læso non quidem mortaliter, ut ipse probat, Erysipelas, ob corporis impuritatem mortuus est die quarto decimo; cumquæ unusquisque huic periculo subijci possit, non videtur ullo modo Vulnerans excusandus, præsertim si deliberato animo occidendi vulnerasse constet, si lethalibus non existentibus vulneribus, Vulneratus ex corporis impuritate decedat, ex qua tamen absquæ inflictis vulneribus non decessisset: qui enim causam damni dat, damnum fecisse videtur; at Jurisconsultis hæc decidenda relinquimus.

XXIII. Insuper quæritur hîc, *an vulnus, quod ex sua natura nequaquam lethale sit, possit incuriâ Medentis, vel ipsiusmet Vulnerati, & per accidens, fieri lethale?* Res hæc videtur magni momenti, quia etiam si quando vulnus est absolute & ex sua natura lethale, non excusatur Vulnerans ex malo regimine, aut ex negligentia & imperitia Medicorum, sed omninò de homicidio tenetur; quod dominetur præsumptio, Vulneratum ex vulnere decessisse. At verò si vulnus fuerit ambiguum tam ad sanitatem, quam ad mortem, & Vulneratus non adhibuerit Medicum; aut adhibuerit Imperitum; aut si suâ ipsius negligentia & inobedientia mortuus fuerit, tunc Vulnerans de homicidio non tenetur, cum suâ ipsius culpâ præsumatur mortuus. Semper enim præsumptio militat, quod vulnere non existente ex necessitate lethali, Vulne-

ratus ex vulnere non decesserit; quoniam mortis præsumptio ex vulnere sumi debet non simpliciter ex vulnere, sed ex aliis quamplurimis, quæ vulnere conjungi consueverunt. Sunt autem hæc reducenda vel ad Medicum, vel ad Ægrotum, vel ad Externa.

XXIV. Quoad Medicum, vel Cheirurgum; vulnus non lethale aliquando occidit, si ex ignorantia Ille non noverit vulneris qualitatem, ut in casu, de quo Langius; ubi Cheirurgus curaturus fauciatum in capite Equitem cum cranii fractura, vulneris exiguitati fesus, cranii fracturæ, nullo modo medicatus est, unde Vulneratus cum ob errorem è medio sublatus, aliàs forsan non periturus. Haud absimilem casum citat Forestus *lib. 6. observ. 2.* de vulnere non lethali, ex quo tamen Æger Medici culpâ interiit. Idem quoquæ antè biennium à nobis visum fuit in Rustico, qui vulneratus in sinistro thoracis latere, hinc difficulter spirans, à Medico ac Cheirurgo ut Pleuriticus curatus, vulnere ferè neglecto, obiit. Namquæ eadem ratione, si Medicus nesciat opportuna adhibere remedia, aut adhibeat contraria Ægrum perimit. Observatio

XXV. Quoad Ægrotum; manifestum est, ejus culpâ id ipsum succedere posse, ut si Medicum non adhibuerit, aut adhibuerit Imperitum; cum paria sint, Medicum non adhibere, aut adhibere Imperitum. Farinaceus *de homicid. quest. 120 sect. 4. num. 76.* Imò præstat Medicum non habere, quam Inexpertum habere. Roder. à Castro *Med. Polit. lib. 1. cap. 7.* Si item medicamenta opportuna sibi adhiberi non permiserit, aut quicquam moliri circa se renuerit, quod erat ad sanitatem necessarium: si contra Medicorum sententiam aëri sese exposuerit: aut si quomodocunque in usu sex rerum nonnaturalium insigniter peccaverit. Equidem non quilibet error Vulnerati hac in re culpari potest, sed debet esse notabilis. Farinac. *loc. cit. quest. 126. num. 25.* Et eo insignior. quo magis leve ac tutum vulnus à peritioribus judicatum fuerit: tunc enim oportet, ut talis sit negligentia, & tales sint errores in victu & medela, ut evidenter constet, ex eorum vitio Ægrum decessisse. At tunc quidem debent periti Medici de erratis hîc judicare, ac nominatim determinare, quod hic error cum hoc vulnere, tametsi non esset mortale, potuerit mortem accersere.

Insuper ex mala corporis Vulnerati constitutione, vulnuscula aliquando nullius momenti, & è quibus plurimi convalescunt, nonnullis possunt esse lethalia: sic de Philæ puero scribit Hipp. *lib. 7. Epidem.* quod ex sola ossis denudatione in fronte, uno die febre superveniente, & osse livore contracto, mortuus fuerit, Idem refert Theodori cujusdam puerum ex ossis denudatione nullius penè momenti, die vigesimo tertio mortuum esse. Et magnæ navis Præfectum quendam, cum anchorâ manus dextræ indicem & os collisisset, inflammatione ac convulsione superveniente, decimo tertio die vitam cum morte commutasse. Telepha-

nem quoque ex Harpeli liberta filium, plagam in pedis pollice accepisse, ex eaque inflammationem, vehementemque dolorem consecutum fuisse, quo remittente, Ægrum in convulsionem incidisse & tertio die mortem obiisse. Refert Forestus *lib. 6. Obs. Chirurg. 50.* Consulem quendam Almarinum, cum pedes more ipsi consueto lavaret, & cal- lum sub pedis planta cultello abradere & abscindere studeret, se vul- nerasse & statim subsequente spasmo extinctum fuisse. *Et Observ. 49.* quendam tibiam ad rem duram allis- se, ipsamque cum contusione & vulnere læsisse, quem deinde superveniens gangræna sustulit. Hildanus quoque *Cent. 5. Obs. 2.* duo recenset exempla, unum de Operario, qui spinâ pedem punxit; alterum de Fœmina, quæ spinâ apicem indicis dextri vulneravit, qui ambo superveniente gangrænâ mortui sunt. Joh. Matthæus *quest. 27.* scribit, quendam grassatorem in humero haud admodum profundè vulneratum, mortuum fuisse: ali- um quoque in Comitatu Oldenburgico in media femoris regione cultello leviter vulneratum, confestim interiisse. Et Horatius Augenius *tom. 1. libr. 9. epist. 2.* plu- res eorum recenset historias, qui ex parvo & levi vulnere perierunt. At- que hujus rei exempla alibi etiam passim nota sunt, in primis apud Jobum Meekeranum in *Observationibus Chirurgicis.*

Tanti igitur faciendus morbosus corporis apparatus in vulneribus, ut non solum in mediocribus, sed & in minimis maxima ejus ratio sit ha- benda, cum facilè ex ejus culpa possit minimum vulnus, & salutare alioquin, pravitatem contrahere, ex qua deinceps Ægrum perire fa- cillimum est.

XXVI. Quoad Externa; multa sunt, quæ mortem ex non letha- li vulnere adferre possunt: viz. ipsa armorum qualitas, aër externus, re- gio, temporis constitutio, & alia, de quibus abundè nunc dictum fuit.

Enimverò si gladius, vel telum, aut quodcunque quo vulnus inflit- tum est, instrumentum sit venenatum, leve etiam vulnusculum mortem adferre potest.

Dein aëris constitutio, ac loci proprietas hîc peculiarem vim habent. Sic capitis vulnera, quæ in multis locis lethalia non sunt, in aliis ob- servantur lethalia. Scribit Vidus Vidi- us *lib. 6. de curat. morbor. cap. 90.* Florentiæ vulnera capitis plerisque esse lethalia, & causam refert in aërem frigidum tenuem; Pisis verò, & Lugduni paucos ex iis interire cum cœlum ibi sit crassius. Amatus Lusitanus *Cent. 5. Curat. 100.* in- quit, Florentiæ & Bononiæ capitis vulnera esse periculosa, non ita Ra- gusæ. Et Ambrosius Paræus testatur, Lutetiæ quam Avenioni capitis vulnera esse difficiliora. Et sic de cæteris. Quæ utrum ejus momenti existimanda sint, ut reum ab homicidio excusare queant, non leviter dubitandum: illud certum est, non esse hæc talis ponderis, ut promiscuè in quocunque levissimo vulnere mortis causa esse possint: in me- diocribus tamen vulneribus multum cooperari haud dubitandum, ex
qui-

quibus Jurisconsulti cætera decidere possunt, quæ ad id negotium facere videntur.

CAPUT III.

De Vulnerum Curatione in genere.

I. IN quolibet morbo curando prima Indicatio ab ipsius Affectus essentia desumi solet, quæ præcipit & ostendit *Contrarium per suum Contrarium esse tollendum*. Et hoc est, quod innuere videtur Galenus, quum *libr. de Artis Constitutione* sic inquit: „ quare generalissimus curandorum „ morborum scopus erit, contraria contrariis remedia esse, & particularibus particularia contraria.

II. Vulnus ergo, cum sit *Solutio Continui*, indicat *Unionem*, sicut quælibet alia continui solutio. Etenim hæc soluta unitas partes, quæ sejunctæ sunt, uniendas esse præcipit, quatenus quidem Vulnus simplex est. Si verò alii affectus, seu morbi, seu causæ, seu symptomata vulneri conjungantur, tot dantur Indicationes, quot ea sunt, quæ ita affectum compositum constituunt.

III. Sin aliquid de substantia carnis amissum sit, duplex datur Indicatio; scilicet id quod divisum est, uniendum; quod deest, regenerandum. Si cutis & caro contusæ sint, quod contusum est in pus mutandum, ut abscedat. Et ita de reliquis affectibus, quæ vulneri conjunguntur, sese res habet.

IV. Hæc verò Unio, quæ est prima & generalis Vulnerum Curandorum Indicatio, solius naturæ opus est; hujusquæ unius operâ partes vulneratæ ut & fractæ, disjunctæ iterum coalescunt & conglutinantur. Cum autem ad id medium quoddam, & quasi gluten requiratur, utitur natura ipsâ materiâ, quâ partes nutriuntur, sanguine scilicet, continuo in patem propulso; qui in poris parietum & labiorum vulneris hærens, in substantiam parti vulneratæ similem mutatur: atque ita ejus ceu naturalis cujusdam balsami, beneficio, quæ disjuncta erant coalescunt, & ex duobus unum fit, haud secus ac taleolæ arbori insertæ cum eadem arctissimè uniuntur. Atque hoc quidem opus etsi solius naturæ sit; Medicus tamen hac in re naturæ minister est, ac nisi Medicus naturæ subsidio veniat, ipsa in multis sine suo frustratur, nec conglutinationem moliri potest.

V. Ea autem quæ Medico hac in re agenda sunt, ad quatuor capita reduxit Galenus *Art. Med. cap. 90.* ubi sic inquit: „ coalescere facit ea, „ quæ invicem distant, & pristinam unitatem restituit ipsa Natura; non „ solum verò opus est, applicare extrema distantium partium, at-

que in unum coacta conservare, & tertio hoc cavere, ne quid labiis vulneratis incidat, & quarto ipsam partis substantiam salubrem conservare.

VI. Atque ita in Vulnerum Curatione quatuor à Galeno recensentur Medici officia, idque haud immerito: namque ut Medicus suum finem ac intentionem, *hoc est*, solutæ unitatis unionem, consequatur, laborandum 1. Ut omnia symptomata vulnere supervenientia, quæque unionem impedire possunt, tollantur. 2. Ne quid extranei in vulnere & inter labia ejus hæreat, vel relinquatur. 3. Ut dehiscences vulnere partes conjungantur, conjunctæque ita servantur. 4. Ut partis vulneratæ temperies & robur conservetur.

CAPUT IV.

De Vulnerum Symptomatibus.

Hæmorrhagia in
Vulneribus
sistenda.

I. PRIMAM itaque Indicationem in Vulneribus Curandis diximus, *Accidentium sive Symptomatum Correctionem*, quæ admodum necessaria est, cum nullo pacto vulnera perfecte curari ac sanari queant, nisi Symptomata, quæ ea consequuntur, abigantur & profligentur; suntque aliquando tam magna, ut ad se totam trahant curationem: inter quæ primò numeratur *ingens Sanguinis Profusio*, quæ non solum vires dejicit, atque vitam interdum homini eripit, sed & curationem impedit. Quamdiu namque sanguinis fluxus continuatur, in curatione nihil proficitur. Accidit autem Hæmorrhagia vulneratis arteriis aut venis, vel majoribus vel minoribus.

II. Igitur Vulnere inflictò, si modicè sanguis fluat, permittendum ut tantum effluat, quantum commodum videbitur. Quod si immodicè cruor profluat, ut vires dejiciat, quamprimum sistatur. Eum in finem omnia ea præstanda sunt, quæ motum ejus impedire ac inhibere possunt.

III. Impeditur sanguinis fluxus, si convenientibus remediis & deligatione orificium vulneris occludatur. Occluditur verò vulneris orificium, vel labiorum vulnerati vasis conjunctione, vel orificii obstructione. Conjunguntur vulneris labia, vel digitis orificium vulneris tamdiu comprimendo, quousque sanguis grumescat, ac ita ipse vasis orificium obstruat; vel fasciis vulneris orificia invicem adducendo. Sed tutissimum est, operam dare, ut orificium vasis sanguinem fundentis obstruatur *Linteo Carpto*. Vel ejus loco vulnus impleatur *Fungo isto Orbiculari*, quem *Crepitum Lupi*, vulgò (*Bovyst*) appellant.

IV. Equidem si huic soli fidere non libeat, fiat Pulvis Adstringens, qui excipiatur Albumine Ovi, atque cum linteo carpto vel stupa cannabina vulnere imponatur, Galenus *libr. 5. meth. med. cap. 4.* hoc medicamen-

mentum ad sanguinem sistendum præ reliquis commendat, & omnium quæ noverit optimum esse scribit:

R. *Thuris* ℥j. *Aloës* ℥i℥.

M. F. Pulvis, qui Misceatur cum Ovi Albumine, & pilis leporinis, vel stupâ carnabina excipiatur, sicquæ vasi læso, totique vulnere imponatur.

Possunt & alii Pulveres Adstringentes cum in finem præscribi. v. gr.

R. *Boli Armeni* ℥i. *Farina Vo'atilis* ℥℥.

Mastichis, *Thuris*, *Cap. Mort. Vitrioli an.* ℥j.

M. E. Pulvis, Albumine Ovi excipiendus.

R. *Gallarum* ℥ij. *Boli Armeni* ℥ij.

Terra Lemniæ ℥iij. *Vitrioli Cyprei* ℥℥.

Aluminis Crudi ℥j. M. F. Pulvis.

Hildanus *lib. de Gangrena & Sphacelo cap. 19.* suum pulverem valdè extollit, cuius descriptionem dedimus *lib. 1. cap. 17. pag. 106.*

Hisce ita vulnere impositis conviens superinjicienda ligatura. Nequæ ab usu horum medicamentorum desistendum, donec caro quæ gignitur, circa vas ita sit producta, ut ejus orificium claudat. Hoc enim nisi fiat, semper metuenda est hæmorrhagia.

V. Quod si nec hisce sistatur sanguinis effluxus, *Causticis* nonnulli utuntur, quæ crustam inducunt, cujus beneficio vasis orificium occludunt. Quo in casu quidam laudant *Liquorem Stypticum*, momentaneâ coagulatione miraculosè sanguinem sistentem, quem tradidimus quoquæ *lib. 1. cap. 17. pag. 106.*

Si ne sic quidem sanguinis fluxus sisti possit, admoveatur *Cauterium Aënale*. Sed de hisce latior erit dicendi occasio, ubi de Vulneribus Arteriarum & Venarum sumus dicturi.

VI. Non rarò quoquæ vulneribus supervenit *Inflammatiō*, vel quum parum sanguinis profluxerit, quod scribit Hippocrates *lib. de Ulceribus*. „ Si statim pro valetudine sanguis plus minusvè à plaga fluxerit, & ipsum vulnus, & quæ juxta sunt, mirus inflammatione premuntur; vel ratione partis læsæ, ut ait Celsus *lib. 5. cap. 26.* sic vulneribus partium nervosarum ut plurimum Inflammatio accedit, cum ob dolorem sanguinis ad partem affectam affluxus concitetur.

Si ergò sanguis non satis fluxerit, atquæ Inflammatio metuatur, vel jam adlit, Vena Secanda, & pro viribus Ægrotantis sanguis evacuan- dus: quamprimum namquæ ei occurrendum, cum vulnus sanari nequeat, nisi Inflammatio tollatur.

VII. Sæpissimè etiam *Dolor* vehemens vulneribus accidit. Etsi enim nullum fere vulnus sit sine dolore; equidem non rarò ille tolerabilis est: interdum verò planè vehemens, id quod fit maximè cum nervi, partesquæ nervosæ vulneratæ sint. Hic quamprimum sedari debet, cum- excitet vigilias, vires dejiciat; nec non humorum in partem affe-

Vulneri
superve-
niens In-
flammatiō.

Dolor.

Etiam affluxus, inflammationis, febris, gangrænæ; causa sit.

Sed quum non semper eandem ob causam Dolor accidat, si medicamenta acria nimis, & calida illum produxerint, mutantur illicò. Si externum aliquid vulnere inhæreat, aut turunda nimis longa vel crassa sit, aut ossis fragmentum vicinas partes pungat, extrahatur. Si à puris retenti copia Dolor proveniat, liber exitus ipsi detur. Inflammatio si Doloris causa sit, Venâ Sectâ, imponatur hoc vel simile Cataplasma,

*R. Herb. Malva, Althæa, Violaria,
Flor. Sambuci, Camomilla an. M.*

*Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & contusis adde,
Farina Hordei ʒiʒ.*

Fabarum, Lini an. ʒj.

Pulv. Croci ʒʒ.

M. F. Cataplasma.

Pruritus

VIII. Inter Symptomata quæ vulneribus accidere solent, observatur & Pruritus, qui etsi leve videatur symptoma, tamen quia hoc etiam Ægrotantem torquet, & si partem scalpat, vel inter dormiendum fricet, periculum est, ne immodicè è vulnere profluat cruor, vel dolorosa accedat partis excoriatio, vel humorum ad partem affectam concite-
tur fluxus; ideo removendus, præsertim quum à saniei acrimonia ut plurimum procedat. Igitur pars affecta Aquâ tepidâ perfundatur ac abluatur; vel potius calidum applicetur Fomentum, identidem renovandum, ut apertis poris materia pruritus excitans discuti facilius, ac evacuari possit: vel illinatur Unguentum Nutritum, aut Album Camphoratum, aut simile.

Convulsio.

IX. Insigne etiam, & periculosum Symptoma sæpè vulneribus accidit, Convulsio seu Motus Convulsivus; qui hîc fit vel à nervorum punctura, eorumquè ingenti dolore; vel ab acri humore aut vapore partem nervosam vellicante: ad quem expellendum insurgens natura, irregularem spirituum in nervos influxum, ceu eorundem explosionem excitat, hinc & partium contractionem spasmodicam ciet. Sunt autem satis periculosa Convulsiones in Vulneribus. Hippocr. Sect. 5. Aphor. 2. 3.

Qua ratione verò Spasmodicæ Affectiones sint Curandæ, non huius loci est indagare. In Convulsione tamen vulnere superveniente hoc Unguentum laudat Barbette.

R. Olei Limacum, Lumbricorum, Sesamini an. ʒj.

Ping. Vulpis, Arietis an. ʒʒ.

Butyri Insulsi ʒvi. Spir. Vini ʒiiij.

Coq. ad Spiritus Vini consumptionem, add.

Olei Spica, Rosmarini, Succini an. ʒij.

Misceantur.

Ad hæc Balsamus Sulphuris, Balsamus Peruvianus, Oleum Therebinthina, Oleum Petra, Oleum Philosophorum, & similia valdè commendantur.

Si

Si ab ingenti Dolore accedat Convulsio, ejus causa tollenda. Verum à Nervi, Partisvè Nervosæ Punctura aut Morsu Convulsis quomodo sit succurrendum, in sequentibus, de nervis tendinibusquè punctim vel cæsim vulneratis, exponemus.

X. Interdum & Caro in vulneribus luxuriat *Fungosa*, & ultrà modum ^{Hypersat-} excrescit; quæ efficit, ut cicatrix vel turpis fiat, vel nulla. Accidit autem hoc Medentis negligentia, qui minus quam par est, siccantia medicamenta adhibuit. Quod ergò superfluum est, tollendum ut vulnus cicatrice claudi queat. Estquè hoc opus Medici, qui medicamentis fortiter siccantibus, detergentibus, ac si opus sit, etiam nonnihil erodentibus carnem superfluam absomit. Eum in finem inspergatur *Pulvis Rad. Iridis Florentinae*, vel *Pulvis ex aq. part. Ochrae & Sabinae*, vel *Alumen Ustum*, vel *Mercurius Pracipitatus Ruber*. Quidam sequentia commendant:

R̄. *Aluminis Crudi, Viridis Aeris an. 3ij.*

Coq. in Vini 3xviiij. ad quartam partis consumptionem, colat. add. *Camphora 3j.*

Misceantur.

R̄. *Gallarum, Balaustia, Thuris, Myrrha, Aluminis Usti an. 3j.*

Cerussa, Aeruginis, Sanguinis Draconis an. 3℔.

M. F. Pulvis.

XI. *Febris*, quæ frequenter admodum vulneribus accidit, plerumquè ^{Febris} *Symptomatica* est, adeoque nec ità metuenda; quippe quæ raro peculiarem sui curationem requirit.

C A P U T V.

De Rebus Alienis è Vulnere eximendis.

DEinde ut Vulnus ritè Curetur, animadvertendum ne quid extraneum illud ingrediatur atquè ideò quando Pili circa vulnus sunt, ii tondendi, vel radendi, vulnere prius molli linteo vel filamentis repleto, quoniam intra id si incidant, atquè non extrahantur, glutinationem impediunt. Nonnunquam etiam intra vulnus reperiuntur sanguinis grumi, pili, ossis particula aspera & pungens, calx, arena, terra, vel telum aliquod, ut sagitta, vel mucro vel spina, vel arundo, vel globulus plumbeus, vel simile.

II. Ex hisce si quid intra vulneris labia hareat, ejus glutinationem impediat, adeoque id totum extrahendum. Quod ut fiat, vulnus, nisi satis hiet, dilandum,

dum, quantum opus fuerit, modo ne magnæ arteriæ aut venæ, nervi, tendinesque secantur. Atque si adsit *Sanguis in grumos concretus*, is expressione, suctione, aliove modo auferri debet: ita enim & minus puris generabitur; & symptomatum copia minor notabitur. At verò quamdiu hæmorrhagiæ metus est, cruor omnis ex vulnere eximi non debet.

III. Quum verò *Pili* vel *Calx*, vel *Arena*, vel *Terra* vel quid simile intra vulnus reperiatur, *Vino Calido* id abluendum, & abstergendum.

Officula fracta mobilia si sint in vulnere, prima in deligatione eximantur, nisi hæmorrhagia inhibuerit; si verò aliis ossibus adhuc adhæreant, naturæ conatus expectandus, & videndum an ea iterum cum reliquo osse unitura, an separatura sint.

IV. Sin *Vitrum fractum*, *Spina*, *Festuca*, *Sagitta*, *Globus Plumbeus*, vel aliud genus armorum, quo vulnus inflictum est, ei inhæreat, leniter ac jucundè vel digitis, vel vossellâ, vel forcipe, similivè instrumento, prout res postulare videtur, apprehendi & evelli debet. Sed priusquam extractionem hanc tentet Cheirurgus, videndum an *Æger*, extracto tali alieno corpore, vivere possit, ne Is mortem *Patienti* accersisse dicatur.

V. Modum verò *Globulos Plumbeos* extrahendi quod spectat, primum perpendere oportet, num globulus tam altè carni infederit, ut oppositæ parti magis sit vicinus, & per cutem, aut subjectam quoque carnem exterius tangatur: solet enim ad tactum apparere ex duritie & figura, tuncquè incidere partem oppositam oportet, & globulum ità recipere. Quod si tam altè non infederit, ut exitus ejus ex parte opposita commodè haberi nequeat, tunc specillo per vulneris foramen, & globuli ingressum tentetur, globuloquè reperto utcunque longum sit spatium, tentanda ejus extractio forcipe, vel vossellâ, quæ ferratâ extremitate eundem apprehendit, vel instrumento apud *Hildanum Cent. 1. Observ. 88.* depicto.

Quod si globulus specillo non observetur, uti non rarò evenit in vulnere profundissimo, membrum ità collocandum, ut suo pondere simul cum pure exire is possit. Hoc si non fiat, vulnus curetur, expectetque Cheirurgus, donec circa cutem sese manifestet globulus, quod non rarò post longam annorum seriem demum fieri solet. Et scribit *Scenckius Observat. Medic. libr. 5.* Juvenem quendam æneo tormento ictum excepisse tribus sub ventriculo digitis, globulo in viscera adacto; eumquè paucos dies, emissio per anum globulo, nullaquè noxâ ullo in viscere relictâ, sanatum fuisse. Simile exemplum refert *Paræus*, de milite, qui nono post inflictum vulnus die glandem per anum excrevit, & planè intra tres dehinc hebdomadas convaleuit. De globulo plumbeo menses sex, nullo superveniente symptomate, inter cranium & crassam menynghem detento, exemplum singulare habet *Hildanus Cent. 2. Observ. 2.* Idem *Cent. 3. Observ. 67.* scribit, globulum plumbeum, ictu sclopeti

ti in vacuum vesicæ immissum, triginta post annos calculosâ materiâ,
 ovi molem adæquante, obductum inventum fuisse. Atqui audite Eun-
 dem, quum *Cent. 1. Observ. 88.* ita inquit: „ Non rarò globuli plum-
 „ bei sclopeto projecti per multos annos in parte aliqua corporis si-
 „ ne dolore, aut alio aliquo incommodo delitescere possunt. Est ta-
 „ men officium rationalis Chirurghi extrahere quicquid extraneum est
 „ in vulneribus, nec idcirco ul o modo in iis relinquendus est globulus
 „ donec enim vel minima etiamnum festuca, aut ossis fracti squamma;
 „ vel simile quid extraneum parti inhæserit, vulnus incurabile exitit.
 „ Globulus verò, si nonnunquam ob peculiarem plumbi facultatem
 „ in corpore remaneat, longam & difficilem reddit curationem, prop-
 „ terea quod ægrè carne obduci possit globulus. Præterea si globulus
 „ in partem aliquam nervosam projectus fuerit, & nervum vel tendinem,
 „ vel membranam compresserit, maximos excitabit dolores; hinc va-
 „ ria & prava accidentia. Si circa ventris alicujus regionem lateat glo-
 „ bulus, metuendum, ne temporis successu in ventrem ipsum pene-
 „ tret, & de novo morbum excitet: mutat enim situm & locum
 „ propter pondus. Si remanserit globulus subter vase quodam, &
 „ callosâ substantiâ fuerit obductus, periculum est ne comprimatur adacen-
 „ tia vasa & membri extenuationem ac interitum producat. Hactenus il-
 „ le.

VI. Eodem ferè modo extrahuntur *Sagittæ*. Et licet inter Christianos
 milites hodiè non usurpentur tela, Medici tamen, ac Cheirurgi inte-
 rest scire, qua methodo in corpus immissa extrahi debeant. Hæc ritè extra-
 here satis difficilis est operatio, oriturquè illa difficultas ex loco potissimum,
 in quem in corpus immissa penetraverunt. Modum equidem quæcunque
 tela è corpore extrahendi accuratè tradit *Celsus lib. 7. cap. 5.* „ Omne
 „ autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua venit aut ab ea in
 „ quam tetendit. Illic viam qua redeat, ipsum sibi fecit. Hic à scal-
 „ pello accipit. Nam contrà mucronem caro inciditur. Sed si non al-
 „ è telum infedit, & in summa carne est, aut certè magnas venas &
 „ loca nervosa non transiit, nihil melius est, quam qua venit, id
 „ evellere. Si verò plus est, per quod telo revertendum, quam quod
 „ perumpendum est: jamquè venas nervosquè id transiit, commodius
 „ est aperire quod superest, itaquè extrahere. Nam & popius petitur, &
 „ tutius evellitur, & in majore membro si medium mucro transiit,
 „ facilius sanescit quod pervium est, quia utrinquè medicamento fo-
 „ vetur. Sed si retrò telum recipiendum est, amplianda scalpello pla-
 „ ga est, quo facilius id sequatur, quoquè minor oriatur inflamma-
 „ tio: quæ major fit, si ab illo ipso telo dum redit, corpus laniatur.
 „ &c.

Hoc modo igitur extrahitur telum; vel manibus, si foras promi-
 neat, & in sola carne infixum sit; vel vossellâ, cum profundius in-
 hæreat

hareat; vel aliis instrumentis, cuiusmodi sunt forcipes longæ, denticulatae, rectæ, incurvæ, extremâ parte latæ, rotundæ, quibus recentiores Cheirurgi varia nomina à figura indiderunt, & Rostrum Corvinum, Giconæ, Anatis, Anseris appellarunt, quorum icones habentur apud Joh. Andr. à Cruce, & Ambr. Paræum. Sed de telorum extractione plura videantur apud Celsum loco citato, & Paulum Æginetam libr. 6. cap. 88.

VII. Si vero Offis frustulum, vel Spina, vel Festuca, vel quid simile carni inhæserit; quod nec manu, nec instrumentis extrahi possit; id medicamentis hac vi prædictis extrahendum multi volunt, qualia dicuntur *Diſſamnis*, *Gummi Galbanum*, *Sagapœnum*, *Pix*, *Axungia Leporis*, *Mus Vivus dissectus*, *Musca Vulgares*, *Stercus Anseris*, *Magnes*, *Fermentum Acre*, *Emplastrum Opodeltoch*, & plura alia; è quibus præparantur Emplastra, quæ videri possunt apud Fallopium, Peccertum, Sennertum, Barbette, aliosquæ. Sed talia, utpote parvi momenti, & forsitan nullius utilitatis, lubenter negligimus.

VIII. Atqui cum nulla arte telum, vel quicquid armorum est, è vulnere extrahi possit, totum negotium naturæ committendum; quæ non rarò miracula hîc præstat, & præter naturam corpori immissa, per vias quascunquæ potest, expellit. Cujus rei historiæ passim occurrunt. Sic Hippocrates libr. 5. *Epidem.* cuidam, qui juxta inguen sagittâ percussus fuerat, cuspidem post sex annos eduxit. Et Hildanus cuidam cultrum, qui spinæ dorsi infixus erat, post biennium extraxit (*ent. 1. Observ. 62.* Simile quid se, vidisse refert Sennertus *prax. libr. 5. part. 4. cap. 5.*

CAPUT VI.

Modus exponitur, quo Vulneris Labia sint conjungenda, conjunctaque servanda.

I. **T**ertium, quod in Vulnerum Curatione necessarium pronuntiavimus, est, ut *divisa ac disjuncta vulneris labia ad se invicem adducantur, adductaque conserventur*, quo possit natura, mediante naturali quodam balsamo, eadem arctissimè unire, haud secus ac taleolas arbori insertas cum eadem coalescere videmus.

II. Fit autem *Adductio* hæc vel *Deligaturâ* vel *Sutura*, vel *Glutine*, vel *Instrumento Comprimente*: his omnibus vel simul, vel separatim uti possumus. *Deligatura*, *Sutura*, & *Instrumentum Comprimens*, sunt materiæ antiquitus inventæ; *Glutinum* verò, seu *Gluten* est materia à posterioribus excogitata.

III. De-

III. *Deligaturam* seu *Fasciationem* quod spectat; ea nonnunquam *Deligaturam* sufficit in vulneribus artuum secundum longitudinem factis, & non admodum profundis; atque ubi speramus, solâ deligaturâ vel fasciatione vulneris labia conjungi posse, non temerè instituenda est futura. Sic autem fascia linea, nec dura nimis, nec mollis, cujus latitudo ea esse debet, ut semel injecta non vulnus tantum, sed & utrinque aliquid ad oras ejus comprehendat. At longius si fuerit vulnus, melius angustâ & strictâ fasciâ, hoc est, trium circiter digitorum, deligatio perficitur. At ligatura hæc nec nimis laxa sit, nec nimis arcta: si enim laxior sit, non continet adducta vulneris labia; si strictior, dolorem, humorum affluxum, atque inflammationem parit. Terminus ergo adstrictionis bona erit Aegri tolerantia. Sed ut facilior fiat labiorum in magnis vulneribus adductio, adhibeantur insuper *Splena* utrinque labia comprimentia.

IV. Alterum instrumentum quo vulneris labia adducuntur, adductaque conservantur, est *Sutura*; quæ per *Acum* fieri solet, Optimum foret, *Cheirurgum* acu nunquam indigere: sic enim Ager à dolore, vulnus ab inflammatione, ipsæque *Cheirurgus* à variis molestiis liberaretur. Equidem res nonnunquam exigit, potissimum in vulneribus transversim inflictis: aut cum fasciationem locus affectus non patitur; aut ubi particula nondum à suo continente separata est, sed per tenuem adhuc cutis portionem eidem adhæret.

V. Ad *Suturam* igitur ritè instituendam opus habemus *Acu Triangularem* cujus cuspis nonnihil incurva sit; *Filo cerâ oblito*; & *Canali* extremâ parte *Fenestrato*, cui vulneris labium innitatur, ne in hanc aut illam partem, dum acus adigitur, commoveatur.

VI. Fit autem *Sutura* hoc modo: in medio vulneris acu duplex filum cereatum trahente, si vulnus sit magnum, vulneris labia transfiguntur, & facto nodo, filum paulò supra nodum refecatur. Hæc *suturæ* species usu venire potest in vulneribus superficialibus, quæ cutem non excedunt; eaque *interscissa* vocatur, quod post singulos punctus facto nodo filum abscinditur.

VII. Sed interdum *Suturam* instituimus, cum acum unam pluresve in carne relinquimus, iisque filum circumglomeramus, haud secus ac mulieres acus in vestibus fixas asservare solent, & ita consuevit fieri in labiis leporinis, aut admodum profundis vulneribus.

VIII. Quandoque pellionum more, acum cum filo sæpius traducimus & circumvolvimus; qualis futura debetur vulneraris intestinis, abdomini, & partibus pendulis.

IX. Interim verò notandum, ne nimis rara, nec nimis crebra sit futura: etenim nimis rara non continet; nimis crebra dolores & inflammationes parit. Igitur tale intervallum inter unum & alterum punctum intercedat, ut cutis ducentem quasi subsequatur, & oræ ipsæ ex toto

se contingant, exceptâ parte exiguâ, turundæ inferendæ inserviente, ut puri superfluo exitus detur.

Glutinum.

X. Atqui Fascitatio ubi non sufficit, & Sutura non necessaria est; conveniens valdè *Glutinum* seu *Emplastrum Glutinatorium*; idquè adhibetur in vulneribus faciei, ad evitandam deformitatem, quam alioquin puncturæ acus adferre solent. Insuper & Glutini usus est in transversis, & magnis, sive longis vulneribus.

XI. Quondam fiebant Emplastra Glutinatoria ex pannis lineis triangularibus per habenas adductis: viz. lintea comparabantur valida, æqualia, mollia, quadrangularis, triangularis, vel alterius figuræ, prout vulneris situs, & membri, cui applicari debebant, natura requirebat, quæ in parte, quæ vulnus respiciunt, complicabantur, aut suebantur subtiliter, & fila per latitudinem eorum aliquoties trajiciebantur. Iis linteis annectebantur ansulæ è filo duplicato vel multiplicato, & conorto, cerâ oblito, ea distantia, quam future habere solent, aut etiam minore. Linteis istis inducebatur Glutinum è medicamentis adstringentibus & viscosis compositum: quæ hoc modo Glutine inducta & ansulis suis instructa, duo utrinquè ad latera vulneris, pollicis distantia, ita apponebantur, ut ansulæ sibi rectè responderent, & tamdiu relinquebantur, donec glutine siccato lintea cuti firmiter adhærerent. Linteis cuti jam arcte ad hærentibus ansulæ seu fila mutuo colligebantur, & constringebantur, ut vulneris labia ritè unirentur, Videantur Joh. Andr. à Cruce lib. 2. tract. 2. Paræus libr. 10. cap. 26. Guillemæus Tab. 6.

XII. Sutam verò per Glutinum applicandi modum peculiarem habet Cæsar Magatus; viz. Ceratum aliquod extendit super linteum, dein ex linteo hoc tot partes longitudine digitorum æquantes, vel etiam longiores, latitudine autem ligulam adstrictoriam, in extremitatibus verò paulò latiores, quot puncturæ in vulnere requiri videntur, abscondit; primamquè in vulneris medio applicat, ita tamen, ut uni saltem lateri vulneris dimidiâ sui parte adhæreat, reliqua libera sit. Huic è latere opposito aliam applicat; atquè ita per vices procedit, unam in dextra, alteram in sinistra parte applicando: postea partes quæ liberæ sunt, nec dum cuti adhærent, unam quidem dextrâ, alteram sinistrâ manu apprehendit, & utramquè versus labium oppositum contrahit, donec labia ad mutuum contractum adducantur. Hinc utramquè portionem, quam manu continet, labio opposito, cui non adhæret, applicat, utquè rectè omni ex parte adhæreant, curiosè studet, sicquè in reliquis procedit, ita ut inter unam & alteram tantum sit intervallum, quantum aliàs inter acus puncturas solet intercedere.

Et sanè sufficiunt nunc pro Glutine, Emplastra digiti minimi latitudine, cuti pertinaciter adhærentia; quæ adeò validè vulnere conglutinantur, ut nec sanies, nec sanguis, nec alia quævis humiditas

Ea

Ea solvere queat. Quem in finem sæpè usurpatur *Emplastrum Stipticum Crollii*, vel aliud quoddam Glutinatorium, cujus formulæ variæ ex variis auctoribus peti possunt; hîc tamen meritò excellit *Emplastrum Diapalma* ritè præparatum.

XIII. Hildanus *libr. de Gangrena & Sphacelo cap. 19.* Glutinum ad labia vulneris applicat, ità tamen ut labia minimè attingat, sed spatium minimi ferè digiti sit inter labia vulneris & emplastrum. Postero die emplastro siccato, & tenaciter cuti adhærenti, acum filo trajectam inserit, sicquè vulneris labia haud secus conjungit, ac si ipsam cutem & carnem perforasset. Glutini autem, quo utitur, descriptio hæc est:

R. Farina volatilis ʒj.

Pulv. Rosar. Rubr. Mastichis, Thuris,

Sang. Draconis, Gum. Tragacanth. an. ʒij.

M. F. Pulvis subtilis, cui adde Albumen unius Ovi, Aqua Rosacea q. s. ut mellis spissitudinem acquirat; ità relinquatur per noctem, & si altero die nimis spissum sit Glutinum, iterum affunde Aquam Rosarum, aut Plantaginis, ac dein utere.

XIV. Insuper prætermittere hîc non debemus *Instrumenta* quæ *comprimendo* venæ arteriæquè læsæ orificia, ad earundem consolidationem non parum juvant; sive ea ex ligno, sive ex ferro, sive ex ære, sive ex alia quavis materia conficiantur, quorum icones apud Scultetum, aliosquè passim licet videre. Instrumentum compressum.

XV. Deniquè circa vulnorum deligationem indagandum, an vulnus simplex & unicunq; sit, an verò duplicatum. Accidit namquè interdum, ut licet in cute unum sit vulnus, in musculis tamen sub cute duo sint, vel tria vulnera. Hoc enim si fiat, & Cheirurgus unum saltem vulnus curet, reliquum, quod latet, negligat, pus in altero colligitur, atquè dolorem, inflammationem; febrem, aliaquè gravia excitat symptomata; cujus rei historias notavit Hildanus *Cent. 3. Observ. 84. 85.* ubi etiam docet, qua ratione sinus ille latens possit aperiri, ac instrumenta ad eam rem idonea depicta exhibet.

C A P U T VII.

De Medicamentis ad Vulnera Curanda necessariis,

E T

Partis Vulneratæ substantia salubri conservanda.

I. **A** Tquè hæc Cheirurgi officia sunt, quæ circa Vulnorum Curationem præstare debet: ipsa verò partium vulneratarum unio & coallitus

litus opus Naturæ est; quæ non raro sine ulla medicamentorum ope (quod præcipue in vulneribus internis accidit) ea, quæ disjuncta sunt, glutinat.

I. Fit autem Unio hæc & Coalitus alicujus Glutinis interventu, cuius Materia nulla alia esse potest, quam eadem; ex qua nutriuntur ipsæ partes; scilicet Sanguis sanus, qui ad partes nutritionis gratiâ delatus in partibus vulneris, nec non porositatibus & tubulis carniū hinc inde roris instar resudans à naturali partis calore elaboratur, & excoquitur, viscidiorquē redditur ac densatur, ut necessario per eum coeant, quæ distabant partes.

III. Cum igitur Natura sit efficiens causa conglutinationis, Sanguis materia; duo hæc ut recte se habeant necesse est. Et quoad prius; duo sunt in sanando vulnere Naturæ officia. Primum ut laudabile pus generet. Alterum ut ea, quæ disjuncta sunt, conglutinet. Namquē licet Galenus eius rei expressam mentionem non faciat, cum de vulneribus curandis in genere agat; tamen Rhases, Avicenna, & Celsus, pus ex vulnere jam ad sanitatem spectante fluere, primòquē pus movendum hinc purgandum & implendum, tandemquē cicatrice vulnus claudendum docent. Atquē felix experientia istam curandī rationem probavit; & medicamentis, quæ eō fine applicantur, *Digestiva* vulgò nuncupantur.

IV. Medicus enim hac in re Naturæ succurrere debet, Medicamenta admovendo *Digestiva*, postea *Sarcotica* seu *Glutinantia*. In praxi equidem hîc discrepare videntur auctores; dum alii, *Suppurantibus* seu *Digestivis* neglectis, mox *Siccantia* adhibent, *Balsama* scilicet vel *Naturalia*, vel *Artificialia*, quibus & vulnus illinunt, quæquē in profundum instillant, & per turundas imponunt; alii *Pus Moventia* seu *Digestiva* præmittunt. Et sanè *avroscio* docuit, utramquē curandī rationem, finem suum assequi. Non tamen sine discrimine utraqūe Medicamenta usurpanda videntur. *Digestiva* enim si incautè & nimis diu adhibeantur in ulcus sordidum non raro degenerat vulnus. Itaque tutissimum puto, non semper uni medicamento confidere, sed pro affectæ partis temperaturâ ea componere, & *Digestiva* *Sarcoticis* ac *Glutinantibus* miscere; cum experientia testetur, talia longè felicius, quam mera *Suppurantia* usurpari.

Digestiva
seu *Pus*
Moventia.

V. Parantur autem *Digestiva* seu *Pus Moventia* è *Vitellis Ovorum*, *Melle Communi* *Terebinthina*, *Gummi Elemi*, *Oleo Rosarum*, *Farina Tritici*, *Hordei*, &c. v. gr.

℞. *Terebinthina*, *Mellis an.* ʒj.

Vitellum unius Ovi, *Farina Hordei q. s.*

M. F. Digestivum.

℞. *Olei Rosarum* ʒij. *Cera Citrina* ʒʒ.

Thuris, *Masticis an.* ʒj.

Vitellum unius Ovi, *Butyri Insuasi q. s.*

M. fceantur.

VI. Ubi

VI. Ubi deterfum est vulnus, & laudabile pus apparet, proximum est, ut quod vulneratum & disjunctum est, carne repleatur, ac conglutinetur. Atqui abundè deterfum & mundificatum vulnus esse constat, quod colore rubro appareant infectæ partes carnosæ, nervosæ verò albæ ac splendentes, ossa itidem candida vel subrubra. Tunc autem Sarcotica apellata Medicamenta imponantur. Ea tamen minus scitè ita dici manifestum est, cum re verâ carnem non gignant, sed tantum impedimenta removeant; temperando viz. acrimoniam puris acidam, & absumendo omnem humiditatem, quæ inter agglutinanda ora possit esse impedimento, quo minus vulneris labia inter se uniri ac coalescere queant.

VII. Sunt verò Sarcotica dicta Medicamenta varia. v. gr. *Radix Sarcotica; Aristolochia Rotunda, Consolida Majoris; Sanicula, Centaurium, Hypericum, Pimpinella, Plantago; Semen Foenigraci, Lini; Thus, Aloës, Bolus, Colophonia, Resina Pini, Gummi Elemi, Mastix, Myrrha, Sarcocolla, Styrax, Therebinthina, Cera, Cerussa, Lapis Calaminaris, Lythargyrum, Plumbum Ustum; Oleum Hyperici, Laurinum; Unguentum Aureum, Basilicon; Balsamum Peruvianum, Sulphuris; Mel Rosarum, & plura alia, è quibus composita varia pro re nata parari solent.*

Injectio hæc carnis generationem egregiè promovet, & cava, sinuosaque vulnera replet;

R. Balsami Sulphuris Therebinthinati ℥ij.

Olei Hyperici, Camomilla,

Styracis Liquida an. ℥i℥.

Mellis Rosacei ℥ij.

Lactis Dulcis vel Vini Albi Gallici q. s.

Misceantur pro Injectione.

Alii sequentia laudant,

R. Therebinthina, Gummi Elemi an. ℥i℥.

Ping. Castrati ℥ij. Porci antiq. ℥j.

Liquefiant ad ignem, & Misceantur.

R. Resina, Cera, Therebinthina,

Olei Rosarum an. ℥ij.

Thuris, Mastichis, Myrrha an. ℥ij.

M. F. S. A. Unguentum.

Aquapendens Operat. *Cheirurg. part. 2. libr. 2. cap. 7.* tanquam medicamentum præstantissimum, in primis ad partium nervosarum vulnera, commendat id quod sequitur: additque, se ab Hispano quodam Sacerdote ejus descriptionem accepisse; qui, retulit, in Hispania non licere hoc medicamentum componere, quod homines medicamenti viribus confisi, facile digladiantur, inque arenam descendant. Est autem hoc;

R. Olei Vetustissimi ℥iv. Therebinthina clara ℥viiij.

Fru menti integri ℥i℥. Florum Hyperici ℥ij.

Rad.

Rad. Valerianæ, Cardui bened. an. ʒj.

Thuris pulverisati ʒij.

Radices & Herbae crasso modo contundantur, in olla ponantur, & tantum Vini Albi superaffundatur, ut omnia in Vino submergantur, atque per biduum factâ infusione, Oleum & Fumentum adiciantur, omniaque coquantur ad Vini consumptionem: mox factâ forti expressione addatur Thus ac Therebinthina, & iterum parum sinantur bullire, atque in vase vitreo servantur.

Sanat vulnera, ut ajunt, spatio viginti quatuor horarum. Modus autem utendi hic est: „Vulnere prius Vino Albo frigido abluto; statim totum vulnus inungatur Oleo hoc calente: quod si hoc commodè fieri nequeat, per siphonem intrâ vulnus immittatur, & confestim vulneris labia ad mutuuum contractum adducantur deligaturâ, aut sutura, aut glutine; deinde partes adjacentes eodem quoque inungantur Oleo; at suprâ vulneris labia jam reducta linteum imponantur hoc Oleo madens, & super hoc aliud vino nigro imbutum atque expressum; mox alia lintera sicca; dein fascia circumligetur.

Et plura hujusmodi Olea, Unguenta, & Balsama Vulneraria ex Senerto, Cæsare Magato, Peccetto, aliisque auctoribus peti possunt; inter quæ tamen haud infimam laudem merentur *Unguentum Basilicon, Balsamum Sulphuris Therebinthinatum vel Succinatum, nec non Balsamum Peruvianum.*

Insuper Emplastra Sarcotica dicta varia à Chirurgiæ scriptoribus proponuntur; sed quoniam Ea in curandis vulneribus operculi vicem tantum præbere possunt, hinc operæ præteritum non existimavi ullas eorum formulas hic exhibere.

VIII. Ubi vulnus carne repletum, fuerit, cicatrice claudendum, cutis, seu ejus loco cicatrix, generanda, ejusque beneficio soluta continuitas plane unienda. Atqui ut in gignenda carne Natura est opifex, materiam Sanguis suppeditat; ita quoque in producenda cicatrice accidit. Medicus namque impedimenta tantum removet, Medicamenta imponendo magis Siccantia, quæ idcirco Epulotica seu Cicatricem Inducentia dicuntur Talia sunt *Radix Consolidæ, Mirrha, Mastix, Sarcocolla, Lapis Calaminaris, Lythargyrum. Minium, Plumbum Ustum, Tutia; Unguentum de Tutia, Album Camphoratum, Diapompholicos, Desiccativum Rubrum, &c. Emplastrum Diapalma, Gryseum, Opodeltoch, de Minio. &c.* In quibus eligendis partis affectæ temperatura & structura probe consideranda est.

Epulotica.

Barbette hoc habet Emplastrum,

R. Empl. Diapalma, Grysei, Diapompholigos an. ʒj.

Gummi Elemi ʒij. Sacchari Saturni ʒss.

Cera q. s. M. F. S. A. Emplastrum.

Sed inter Epulotica dicta medicamenta palmam facilè præripit *Mercurii A. malgama*, quippe quod, iusto tempore usurpatum, citius cicatricem inducit; cujus hæc est descriptio:

R. Plum-

℞. Plumbi ℥j. liquefacto adde

Argenti Vivi ℥j.

*Effunde super chartam. Dein exsiccatum, pulverisatum, Em-
plastro Diapompholigos, vel simili misceatur, ac usurpetur.*

IX. Externis hisce remediis *Interna* quædam, *Vulneraria* dicta, jun-
gemus, quæ in vulnerum curatione non parum prodesse observantur.
Sunt autem ea leviter Adstringentia ac Detergentia, adeoque puris lau-
dabilis generationem promoventia, hinc vulnus mundificantia & con-
solidantia: qualia dicuntur *Radix Consolida, Gentiana, Aristolochia, Ze-* *Vulneraria*
doaria, Bistorta; Pyrola, Sanicula, Alchimilla, Bugula, Plantago, Mil- *Interna,*
lesolium, Artemisia, Agrimonia, Vinca per Vinca, Pilosella, Virga Au-
rea: Dielamnus, Centaurium Minus, Oculi Cancrorum, &c. Ex quibus va-
ria, pro partis affectæ structurâ & temperaturâ, præparantur Compo-
sita, imprimis Potiones *Vulnerariæ*.

X. Equidem de Potionibus *Vulnerariis* dissentiunt Practici. Nonnul-
li eas quidem admittunt in vulneratis iis partibus, ad quas ejusmodi
potiones pertingunt, quales sunt Gula, Ventriculus, Intestina, Renes,
Vesica Urinaria, tuncquæ sunt loco Topicorum Medicamentorum:
in partibus verò vulneratis externis eas prorsus rejiciunt, utpote ad
quas ob situs distantiam penetrare posse non credunt.

E contrario Joh. Manardus Potiones ejusmodi ad vulnera nova &
antiqua utiles esse, sequè eas non semel expertum, atquæ curasse iis
solis pessima & desperata ulcera, testatur. Easdem usurparunt & alii,
non solum Empirici, sed quoquæ doctissimi Medici ac Chæirurgi, ut
Guido, Joh. de Vigo, Nicolaus Massa, Joh. Tagaultius, Johan
Andr. à Cruce, Fallopius, Matthiolus *comment. in Dioscor.* Ambr.
Paræus, Aquapendens, Ludov. Septalius, & plures, quos experientia,
docuit, Potiones hæc ad vulnera curanda maximè utiles esse. Ideo-
quæ experientiæ refragari, & medicamenta longo usu probata rejicere,
aut negligere, nefas sit. Etenim *præstat ea quæ fiunt: quomodo fiant, quære-
re; quam, quod fiant, negare.* Galen. 5. *de loc. aff. c. 3.* Et sanè
cum sanguine, ceu vehiculo, arteriarum ductu particulas *Vulnerario-*
rum Medicamentorum ad quaruncunquæ partium vulnera pervenire pos-
se, haud dubitandum; ubi, acrimoniam Puris acidam temperando,
hinc & detergendo ac mundificando, eorum consolidationem non pa-
rum juvare queunt.

XI. Non tamen usurpandæ istiusmodi Potiones in principio, &
ubi nihil periculi in vulnere est, atquæ ad integram sanationem sola To-
pica sufficiunt; sed tum in primis, quum, ob vitiosam partis constitu-
tionem, curationem vulnera non facile suscipiunt; hinc non solum
in vulneribus, sed & ulceribus ac fistulis feliciter usurpantur. Qua de
re Ambr. Paræus sic scribit: „ natura tali potione adjuncta planè mira
„ fecisse, mihi non rarò visa est in cariosorum ossium correctione, & ulce-

rum consolidatione. Hæ namquæ potiones etsi humores noxios per
 alvum non expurgent; valdè tamen efficaces sunt detergendis ulce-
 ribus, & ab omni excrementitiorum humorum colluvie vindicandis, san-
 guini defæcando, & ab ichoribus, omniquè impuritate repurgando,
 fractis ossibus agglutinandis, & nervis unioni restituendis. Hæc Me-
 dicamenta admirabili & propè divinâ vi suâ sic sanguinem expurgant
 ut ex eo, tanquam ex materia apta & laudabili, caro, & quævis
 alia substantia deperdita promptè restitui & reponi possit, & pars pri-
 stinæ unioni reddi. Et Matthiolus *comment. in libr. 4. Dioscorid.* ait;
 ejusmodi potionibus vidi ego cum thoracis, tum intestinorum vul-
 nera sanari, quæ lethalia, & nullo profus auxilio curari posse cense-
 bantur. Plura de Decocto Vulnerario, deque ejus usu ac abusu,
 videantur apud Hildanum in *Observatione singulari de Vulnere Sclopeti gra-
 vissimo*, Operi suo post *Tractatum de Ambustionibus inserta*, pag. mihi
 & *libr. de Ichore & Meliceria Celsi cap. 7.*

XII. Hujusmodi verò Decocti Vulnerarii variæ occurrunt formu-
 læ. v. gr.

Rz. Rad. Consolida Maj.

Aristolochia Rotund. an. 3vj.

Herb. Bugula rec. Mij.

Pyrola Sanicula, Alchymilla an. Mj.

Coq. in Aqua Comm. part. ij. Vini Rubri part. °j. ad 3xxx.

Colatura detur usui.

Rz. Herb. Alchymilla, Sanicula, Artemisia,

Consolid. Saracen. Hædera terrestr. an. Mj.

Vini Albi Gallici lbij.

Coq. in vase clauso, & colentur.

Rz. Rasura Ligni Guajaci 3iv.

Rad. Salsaparilla 3iβ.

Santali Citrini 3β.

Contusa macerentur per noctem in Aqua Pura 3lxx.

dein s. a. coq. add.

Herb. Pyrola, Sanicula, Fragaria,

Summ. Hyperici an. Mj.

F. S. A. Decoctio 3xxxx.

Barbette sequens extollit;

Rz. Rad. Aristolochia Rot. 3iβ.

Cyclaminis

Herb. Prunella, Geranii Robbert. an. Mj.

Sabina 3iij.

Mumia, Galanga an. 3ij.

Oculor. Cancror. 3β.

Contusa & Conscissa coq. in Vino Rubro ad lbij colatura add. Sy-

rupi

rupi de Symphito Fern. ℥iv.

Misceantur.

Alii laudant Decoctum D. Freydachii. viz.

℞. Rad. Consolida Maj. ℥ij.

Herb. Sanicula, Pyrola, Ambrosiana, Melissa,

Veronica, Artemisia, Hyperici, Cent. min. an. Mj.

Ocul. Cancror. Pulv. ℥j.

Cog. in Cerevisia melioris notæ ℔vij. ad ℔iv℔.

Colatura usurpetur.

Nonnulli extollunt sequentia;

℞. Ocul. Cancror. crud. pulv. ℥j.

Aceti Vini fortiss. ℥xiv.

Digerantur simul, atque bis terve quotidie Vulneratus sumat circiter unum cochlear.

℞. Ocul. Cancror. crud. pulv.

Rac. Zedoaria an ℥℔.

Herb. Sanicula virid. Mij.

Cog. in Vini Rhenani ℔ij. Aqua Puræ ℔j. dein colentur.

Bibat Patiens mane & vesperi ℥v. aut circiter.

Vel quotidie exhibeatur Vulnerato pulvis ex Oculorum Cancrorum ℥℔ vel ℥ij.

XIII. Cæterum ut partis vulneratæ substantia salubris conservetur, rerum quoque nonnaturalium usus conveniens sit temperaturæ Vulnerati in genere, & in specie parti læsæ accommodatus. *Aër* nec frigidus sit, nec calidus valde; verum *temperatus* potius, seu *tepidus*. *Cibus & Potus* tales sint, è quibus sanguis generetur laudabilis, quique pravis symptomatibus occasionem præbere nequeant. *Quies* Vulneratis convenit, in primis parti vulneratæ. Recta præterea instituitur *Somni & Vigiliarum* ratio. *Animi* quoque *Motus nimii* sunt vitandi, *Ira* præsertim, uti id exemplis confirmat Hildanus *Cent. i. Observ. 17. 18.* Et Fallopius *tract. de Vulner. in genere cap. 16.* ait: „quandoque in vulneribus puerorum noxia quædam esse concedenda, ne „fiat fletus, qui maxime nocet puerulis vulneratis, & ne alia pejora succedant incommoda. Insuper & *Veneris usus* nocet Vulneratis: *Alvus* autem si non respondeat, aperta servetur Clystere potius, quam Medicamento exhibito Purgante.

Diæta Vulneratorum &c.

Denique si sanguis in corpore Vulnerati abundet, ut metuatur ejus ad vulnus defluxus, hinc & varia metuenda sint accidentia, *Venesectio* ut instituitur, nisi antea cruor multum fluxerit, summopere necessarium erit.

CAPUT VIII.

De Particulari Vulnerum Curatione.

ET PRIMUM,

De Vulnere Carnis simplici, & profundo.

I. Igitur in genere de Vulnerum Curatione, nec non de Methodo, quæ eorum symptomata aut impediri aut moderari debeant, abunde dictum fuit: nunc gestit animus, quonam ordine ad specialem uniuscujusque vulneris curationem sit procedendum, exponere. At vulnera, quæ externas duntaxat corporis partes occupant, sunt aut in cute, aut carne, cum vel sine contusione, aut in carne cum continuitatis solutione in venis, arteriis, aut nervis, partibusve, nervosis: de hisce primum; deinde de partium compositarum (capitis puta, thoracis, abdominis, &c.) vulneribus agere constitui.

II. Communiter autem per *Carnem* intelligitur Cuticula, Cutis, Pinguedo, Panniculus Carnosus, ac subjecta Musculorum Caro. Estque hujusmodi **C A R N I S V U L N U S**, quod incidendo contingit, aut simplex & sine substantiæ deperditione, aut cum deperditione vel amissione substantiæ. Atqui quod simplex est, & absque substantiæ amissione, aliud est in superficie, & in summo residens, aliud profundum: aliud magnum, aliud parvum, aliud mediocre. Quod verò est cum substantiæ deperditione, aliud est cum solius cutis, aliud cum subjectæ quoque carnis amissione.

Vulnus
Carnis
simplex.

III. Vulnus verò cuti duntaxat & carni inflictum, si leve sit & simplex, curari non raro solet naturæ ipsius beneficio, solâ adhibitâ ligaturâ, aut levi quopiam imposito remedio. Enimverò cum in simplici vulnere superficialis tantum adsit divisio, hinc Medici intentio simplex & unica esse solet; viz. id quod divisum est, reuniri debet. Sed priusquam hoc fiat, si quid extraneum inter vulneris labia hæreat ut sanguinis grumi, pili, pulvis, vel quid simile, id in primis removendum; nec non immodicus cruoris effluxus, si adsit, cohibendus. Quo supresso, atque deterso, mundatoque vulnere, labia ad se invicem adducenda, simulque unienda, & unita servanda; nec non petiæ ex linteo discerpto, *Balsamo Peruviano*, aut *Italico*, similivè seu naturali seu artificiali, imbutæ imponendæ, ac superponendum *Emplastrum Diapalmæum* vel *Defensivum*, vel *Opodeltoch*, ut possit natura, mediante naturali partis læsæ nutrimento, disjuncta vulneris labia denuò reunire.

Vulnus

IV. Sed Vulnus Carnis quum profundum sit, citra substantiæ amissionem,

tionem, tunc in primis animadvertendum, quo spectet vulneris orificium, ejusque fundum. Si deorsum spectet orificium, sic ut sanies liberè effluere possit, decenti ligaturâ, & futurâ quoque, si opus fuerit, admotis insuper sarcoticis ac glutinantibus, facillimè curam suscipit.

Sin verò sursum spectet vulneris orificium, deorsumque fundum, atque in cavitate ejus sanies detineatur, tum videndum, utrum partem vulneratam commodo situ ità collocare queamus, ut deorsum orificium, sursumque fundum spectet, adeoque liberè exeat purulenta materies: tunc enim expulsivâ ligaturâ, nec non convenientibus impositis medicamentis, citò curabitur, nec novâ opus erit sectione.

Atqui nisi deorsum spectet vulneris orificium, neque conveniente situ & figurâ pars vulnerata ità collocari possit, ut orificium vulneris deorsum, ejusdemque fundum sursum tendat, ac sanies in fundo contineatur, ibidem apertio facienda, ut Puri exitus detur: vel tota cavitas, hoc est, ab orificio ad fundum usque secanda. Factâ sectione pro primo apparatu petiæ ex linteo discripto immittendæ, sanguinisque fluxus sistendus; dein conveniente Digestivo vulnus detergendum, hinc Medicamentis utendum Sarcoticis & vim conglutinandi habentibus, tandemque Epuloticis seu cicatricem inducentibus.

V. Interim si vulnus profundum sit & angustum, adeoque incisione dilatandum, cavendum ne nervi, aut venæ arteriæve majores lædantur: aliter petiis immissis crassioribus curandum, ut vulneris orificium non consolidetur, nisi bene detersum, & carne impletum fuerit; quo factò paulatim est imminuenda; tandemque relinquenda petia, & vulnus imposito Emplastro ad cicatricem perducendum. Vel quum dilatare angustum vulnus incisione non audeat Cheirurgus ob vicina vasa majora, & ob subjectas nervosas tendinosasque partes, vulneri immittatur *Medulla Sambuci*, aut *Turunda ex Radice Gentianæ*, vel *Spongia præparata*, qua intumescendo & vulnus ex voto Medentis ampliatur. Præparari autem Spongia ad vulnera dilatanda ità solet:

R. Spongiam novam,

Cera flavæ q. s.

Cera liquefacta immittatur Spongia, quæ dein inter duo lintamina Oleo madefacta in torculari exprimatur, hinc exsiccentur, & usui servetur.

CAPUT IX.

De Vulnere Carnis Composito, seu Cavo, & cum Substantiæ deperditione.

I. **S**Implici Carnis Vulneri CAVUM succedit; viz. tum illud, in quo aliqua adest substantiæ deperditio, ut cutis, eique subjæctæ

carais musculosæ; tum id, in quo etsi nulla adsit substantiæ deperditio, atque ex simplici incisione factum fuerit, equidem labia vulneris ob ejus magnitudinem, & nimiam inter se distantiam ad mutuum contactum adduci in fundo nequeunt, atque ideo cavitas ibidem remanet: quæ ut impleatur, utque disjunctæ partes simul uniantur, nova carnis generatione opus est. Enimverò in hujusmodi vulnere cum duo succurrant, scilicet *Unitatis Divisio*, & *Cavitas*; ideo duplex ejus curatonis scopus erit. Quod namque divisum est, *Unionem*, & cavitas *Repletionem* desiderat. At quum partes à se invicem divisæ hîc uniri nequeant, nisi prius impleatur cavitas; ideo prima Indicatio Curativa erit, novam carnem generare, dehinc cavitatem replere.

II. Quia vero in tali vulnere materia quædam præter naturam semper continetur, quam pars læsa expellere nequit; idcirco hæc prius digerenda erit, & detergenda. Quem in finem Digestiva & Detergentia simul misceantur; ita tamen, ut Digestiva primum; deinde Detergentia prævaleant: utendum verò Digestivis, quousque bonum Pus appareat, hoc est, quod sit album, leve, æquale, & minimè fœtidum: tunc enim si Digestivis porro uteremur, in sordidum Ulcus hujusmodi vulnus commutaretur.

III. Conveniens autem Digestivum seu Suppurationem movens Medicamentum paratur ex *Therebinthina*, *Melle*, & *Ovi Vitello*. At si Digestiva ac Detergentia miscere cupimus, hoc vel simile conficiatur;

R. Mellis Comm. ℥i℥. Therebinthina ℥j.

Farina Hordei ℥vj

Pulv. Aloës, Myrrha an. ℥ij,

Croci gr. xv.

Vitellos duorum Ovorum, Spir. Vini ℥℥.

Fiat ex his S. A. Digestivum.

Suis quoque laudibus hîc meretur *Mundificativum ex Apio*.

Verumenimverò angustum si sit vulnus, simulque profundum, *Injectio* conducit ex *Vino Gallico*, vel *Spiritu Vini*, cum *Pulvere Myrrha & Aloës*. Vel.

R. Herb. Malva, Violaria, Artemisia,

Summ. Hyperici, Centaur. min.

Flor. Camomilla an. Mj.

Coq. in Aqua Pura ad ℥xvj. colat. add.

Mellis Rosacei ℥ij. Spir. Vini ℥iij.

Misceantur pro Injectione.

IV Postquam vulnus abundè detersum, & ritè mundatum est, imponenda sunt Sarcotica seu carnem gignentia: quæ quidem carnem non generant, sed carnis gignendæ impedimenta tollunt; ut dictum supra, Cap. 7. Talia sunt *Unguentum Basilicon*, *Unguentum Aureum*, *Bal-*

samum

samum Peruvianum Balsamum Sulphuris, &c. quæ vel sola, vel inter se & cum aliis mixta utiliter usurpari solent.

Impositis Sarcoticis surperponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, tum ad detinenda imposita medicamenta, tum ad vulnus ab aëre frigido defendendum. Alii Emplastri loco utuntur *lintheis expressis in Vino Calido, vel Fomento conveniente*, ad partem vulneratam corroborandam.

V. Vulnere carne ferè repleto ab usu Sarcoticorum desistendum, & cicatrix inducenda impositis Epuloticis, *hoc est*, Medicamentis Exsiccantibus & leviter Adstringentibus: qualia sunt *Unguentum de Tutia: de Cerussa, Diapompholigos, Emplastrum Gryseum, de Menio*, & alia superius exposita.

VI. Cæterum etsi carnis generatio sit naturæ opus; tamen non raro ex Medentis negligentia supercrescens Caro in vulneribus enascitur: quando non, uti decet, Exsiccantia Medicamenta apposuit, & diu nimis Sarcoticis fuit usus. Quamobrem cum caro ad justam magnitudinem & altitudinem excreverit, imponenda *Carpia Sicca*. Sin nihilominus ulterò excreseat, absumenda est eo modo, ut *Cap. 7.* exposuimus.

C A P U T. X.

De Vulneribus Vasorum, hoc est, Venarum & Arteriarum.

I. **V**ENARUM ET ARTERIARUM MAJORUM VULNERA totam ad se trahunt Curationem, idquè non vulneris ratione, quod facile uniri potest; sed ob gravius symptoma, quod nunquam non illiusmodi vulneribus supervenit: viz. sanguinis profusionem, quæ animi deliquia, atquè similia excitare solet accidencia. Sed cum sanguis fluat vel ex venis, vel ex arteriis, & quidem nunc majoribus, nunc minoribus; qui è venis profluit cruor, crassior est, nigrior, obscurior, atquè sine pulsu æqualiter effluit, qui verò ex arteriis prodit, tenuior apparet, spumosior, & coccinei coloris, nec non cum pulsatione exilit. Si majus vas sit apertum, majore copiâ & impetu sanguis profunditur; minore autem, si minus vas sit vulneratum. Insuper ab Anatomes Perito è sede, locoquè vulneris haud difficulter, cognoscitur num sit in parte, per quam venæ & arteriæ, vel majores, vel minores transeunt.

II. Horum verò Vasorum Vulnerum Curatio dirigenda est, & ad Hujusmodi immodicum cruoris effluxum cohibendum, & ad apertum vas occludendum. Atquè hinc, etsi vulnus vasis nondum coaluerit, ut sanguinis fluxus prohibeatur, omnia ea sunt facienda quæ ejus motum impedire ac inhibere possunt. Impeditur sanguinis fluxus, si convenientibus Vasorum
Vulnera
quomodo
sint Cu-
randa.

remediis, & deligatione orificium vulneris occludatur; ut *Cap. 4.* abundè docuimus.

III. Quoad aperti vasis occlusionem; ea fieri potest, vel labiorum simul adductione & conjunctione, vel orificii obstructione. Adducuntur labia nonnunquam suâ sponte, interdum Medici operâ. Spontaneo motu ad se invicem accedunt, quando ob nimiam sanguinis profusionem tunicae vasorum concidunt, sicquè labium super labium cadit. Medicus verò id facit manuum operâ; viz. vel digitis vulneris labia & vasis orificium eousquè comprimendo, ac detinendo ut sanguis grumescat, arque vas vulneratum obstruat; vel fasciis liquore adstringente madefactis, & aliquoties supra vulnus revolutis, vulneris labia comprimendo; vel futurâ vulneris labia simul adducendo.

IV. At si non speramus hæmorrhagiam sedari posse, adducendo ad mutuum contactum vulneris labia, vel digitis, vel deligaturâ, vel futurâ, *Vas Vulneratum filo vinciatur*: volsellâ seu alio quopiam adunco instrumento vas apprehendatur, paululum elevetur, dein filum undiquè obvolvatur, & stringatur. Quo factò Sarcoticum ac Sanguinena silens Medicamentum imponendum, & vincula non removenda, donec ex se cadant, atquè apertum vas penitus occlusum sit. Sed hic sanguinem silendi modus in primis locum habet in Arteriarum vulneribus.

Sin verò apertum vas vinculo ligari nequeat; ob Venæ Arteriæve profundioris situm, tunc integrum vas obliquè præcidendum; ut hoc modo vasis dissecti extremis retractis, & sub carne absconditis, hinc & occlusis, sanguis supprimatur.

V. Scultetus in *Armament. Chirurg. Tab. 18. Fig. 4.* describit atquè depingit Instrumentum ad Carpi Arteriam, consultò aut fortuitò apertam, comprimendam; idquè in Arteriarum Carpi Vulneribus utilissimum esse, ait in *explicatione Tab. Ultim. pag. mihi* ubi etiam refert Patavii suo tempore fuisse exercitatissimum Arteriotomum, qui ex consilio Medicorum Arteriam in Carpo nonnunquam incidebat, factaque sanguinis evacuatione hoc instrumento vulnus itâ comprimebat, ut ne gutta quidem sanguinis citrà Cheirurgi voluntatem profunderetur, nequè ullum ex compressione symptoma eveniret. At qua ratione hoc suo instrumento vulneratam in Carpo Arteriam compressit, sanguinemquè suppressit, videri potest *post Armament. Chir. Observ. 89.* Insuper & alia instrumenta nunc passim habentur, quæ vulneratam in Carpo Arteriam tuto comprimere, hinc & curare queunt.

VI. Atquè hi omnes sanguinem supprimendi modi præcipuè in vulneribus absquè substantiæ deperditione, & ab instrumento incidente factis conveniunt. Verum si portio quædam substantiæ ipsius vasis sit deperdita, tunc vulneris labia ad invicem ducenda non sunt; sed obstruendo vasis aperturam, sistenda sanguinis profusio. Hæc autem obstructio sit per sanguinem intus concretum; digitus enim fissuræ imponitur, ac
tamdiu

VII. Nisi hoc modo succedat, extrinsecus vasis orificium obstruendum; vel reducendo vulneris partes carnosas; aut cutem supra vulneris osculum, quod cum fieri possit, optimum est, quoniam haud difficulter ea conglutinantur. At si vulneris figura hoc non patitur, sicco linteo discepto vulnus implendum, aliisvè conglutinantibus medicamentis utendum.

IX. Inductâ escarâ, quam citissimè carnis generationi danda opera, ut priusquam crusta cudat, vas carne occlusum sit. Hinc escaræ casus festinandus non est, quoniam majus fieret sanguinis profluvium; verum curandum potius, ut diutius adhæreat.

De Fulneribus Nervorum, & Nervosarum Partium.

II. Cognoscitur autem Nervum vel Tendinem esse vulneratum, ex loci randa. vulnerati consideratione, & ex Anatome, quæ quibus membris Nervi, Quibus Tendinesvè inferantur docet: dein ex dolore vehementi, qui statim post istiusmodi vulnus Ægrum infestat, quemquè pulsatio, inflammatio, cor- vulnera cognoscantur. vulsio, & similia plura sequuntur accidentia; nisi nervus transversim totus sit dissectus. Enimverò habent nervi sensum exquisitissimum, & prop-

Nervorum
& Tendi-
num Vul-
nera dupli-
citer sunt
confide-
randa.
Quibus
istiusmodi
Vulnera
cognoscan-
tur.

Z

terea

terea iis vulneratis statim in parte vulneratâ gravia hæc symptomata oriuntur; quod fibrillis quibusdam in nervo dissectis, reliquæ, integræ adhuc, tanto magis pariantur â tensione continua, per vehementiorem spirituum animalium influxum producta. Insuper Nervum vel Tendinem *Punctum* vulneratum esse, cognoscitur ex ipso Teli genere, & vulneris conditione; si nimirum id angustum sit, & nihilominus gravis mox subsequatur dolor, atquè hinc pulsatio, inflammatio, febris, convulsio, &c.

Atqui si Nervus vel Tendo non punctim, sed *Cæsim* vulneratus sit, indagandum, an secundum longitudinem, an verò per transversum, & quidem an Nervus vel totus dissectus, vel ex parte tantum vulneratus sit, & quantum cutis superjacentis sit divisum; cum hujusmodi horum vulnerum differentia non parum curationem varient. Si itaque Nervus sit cæsim vulneratus, verum non totus dissectus, symptomata haud ita gravia sunt, ac si punctim vulneretur. Si secundum longitudinem Nervus vel Tendo sit vulneratus, convulsionis metus tantus non est, cum fibræ non ita afficiantur. Sin totus dissectus sit, equidem tantum periculum non adfert, nec ullus convulsionis metus est: aliud tamen incurabile malum subsequitur, partis scilicet, cui nervus vel tendo inseritur, debilitas in sensu & motu; cum spiritus animales eam in partem amplius deferri nequeant.

Horum
Vulnorum
Prognostica.

III. Cæterum omnia Nervorum vulnera quanquam sint periculosa, Punctura tamen periculosior est, quam Sectio. Tendinum vulnera minus periculosa sunt, quam Nervorum. Vulneri superveniens Convulsio, lethale, ait Hipp. *Aphor. 2. Sect. 5.* quod potissimum de Partium Nervosarum vulneribus intelligendum censemus.

Curatio.

IV. Quoad *Curandi Methodum*: in omni Nervorum atquè Tendinum vulnere, cum dolor valdè affligat, & inflammatio immineat, danda opera, ut dolor leniatur, ac inflammatio prohibeatur, quem in finem *Venesectio* adeo conducit, ut ab ea oporteat Medicum vulnorum horum curationem semper auspicari.

Specialis verò Curatio ab aliorum vulnerum curatione differt, propterea quod alia consolidari debeant, hæc verò dilatari; quorum essentia consideranda est, & species. Nam incisus omninò si Nervus fuerit, minora toti corpori infert symptomata, quam si aliqua tantum ex parte sectus sit; sed adfert impotentiam, membrum actione privans. Si incisio in longum fuerit. minus incommodi parit, quam quum in transversum. At punctio omnium deterrima est, ob extremum dolorem, nec non gravissima ac periculosissima accidentia, quibus promptè ac diligenter occurrendum est.

In Nervi,
Tendinisve
Punctura
quid agendum, &c.

V. Igitur Nervus vel Tendo si *punctim* vulneratus fuerit, considerandum num *Punctura* sit cæca, vel aperta. Cæca fieri solet ab acu, sagitta, pugione, aut simili instrumento: quo in casu cutis incidenda est.

est, vulnusquè dilatandum ad subiectum usque nervum vel tendinem, ut sanies exire, & medicamentorum particulae ad puncturam penetrare queant.

At Punctura si Cæca non sit, verum *Aperta*; patens tale vulnus servandum, &, si opus sit, latius quoquè incidendum: hinc imponenda medicamenta siccantia, calida, tenuium partium, ut nervus punctus roboretur, dolor mitigetur, qualia sunt *Terebinthina*. *Cera*, *Gummi Elemi*, *Tecomahaca*, *Caranna*, *Opobalsamum*, *Balsamum*, *Copaiva*, *Balsamum Peruvianum*, *Balsamum Sulphuris*, *Spiritus Vini*, *Oleum Terebinthina*, *Oleum Cera*, *Oleum Succini*, & similia: etenim in partium nervosarum vulneribus, ubi nervus vel tendo est denudatus, nec Unguentum, nec Oleum pingue unquam admovendum; quippe quod vehementem mox excitare solet inflammationem.

Fallopious inter omnia medicamenta principem locum *Euphorbium* tenere ait, idquè in Nervi Tendinisve Punctura *Sacram Anchoram* appellat.

Galenus piscatoribus, qui continuo à spinis piscium pungebantur, singulare excogitavit remedium; viz. *Terebinthinam*, quam calidam in Puncturam instillabat. Et sanè præstantissimum ac præsentaneum remedium est *Oleum Terebinthina*; quod nervo aut tendinis denudato actu calidum sit admovendum, ut ipsius particulae in majori motu positæ facilius & altius penetrent: insuper imponenda petia hoc vel simili Digestivo illita,

℞. *Terebinthina* ℥i℥.

Mellis, *Unguenti Basiliconis*, *Olei Terebinthina* an. ℥iij.

Pulv. Myrrha ℥i℥. *Vitellum unius Ovi*,

M. F. S. A. Digestivum.

Sculterus post *Armam. Chir. Obs.* 64. in Nervi Punctura vehementer extollit id quod sequitur;

℞. *Terebinthina* ℥℥. *Pulv. Euphorbii*. ℥i.

Cera parum. M. F. Unguentum.

VI. Notandum ergò, nulla medicamenta nervo vel tendini vulnerato esse admovenda, nisi actu calida, imò & fervida nonnunquam. Et si in nervi, tendinisve punctura, impositis dictis medicamentis, dolor non sedetur, quin exacerbetur potius, cum affectæ partis inflammatione, labiorum vulneris tumore, & serosæ, tenuis, atquè virulentæ saniei exudatione, *Spiritus Vini* vel *Oleum Terebinthina fervens* instillandum, eoquè imbuto linteo spatulae extremo alligato aliquoties contingenda non modo vulneris superficies, sed & ima ejus pars. Hoc enim, ceu Cauterio, inusto nervo vel tendine, sensus adimitur, proindequè dolor sedatur. Hac methodo Ambr. Paræus Carolum Nonum Gallia Regem (cui loco venæ Nervus fuit punctus) curavit: *instillato* (cilicet in vulnus fervente Oleo Terebinthina cum Spiritu Vini, & applicito super

totum brachium Emplastro Diapalma in Aceto & Oleo Rosaceo dissoluto, obvoluta insuper fasciâ expulsivâ, quæ à carpo ducto initio, in summum humeri articulum desinebat.

VII. Ad Dolorem sedandum, Cataplasma ex Mica Panis, Lacte, & Croci tantillo, parti affectæ utiliter applicetur. Vel,

℞. Mica Panis Albi ℔ss. Farinae Althææ ʒiʒ.

Flor. Camomille, Anethi an. Miʒ.

Coq. in Lacte Dulci ad mollitiem, & dein cōtund. pro Cataplasmate.

Quum autem Dolor non tantum, sed magna insuper adsit Inflammatio, uti non raro contingit, hoc vel simile applicetur:

℞. Mica Panis Albi ℔j. Farinae Hordei ʒij.

Foli. Scordi Ruta,

Flor. Sambuci an. ʒj.

Summ. Absynthii ʒʒ.

Fiat Pulvis, ex coquē cum s. q. Vini Gallici vel Lactis Dulcis S. A. Cataplasma.

Dolor verò si vehemens sit, & Inflammatio insignis, adeoque Convulsio imminere videatur, Nervus omninò secandus est, quo Ea impediat. Nec refert, si ex eo membrum futurum sit paralyticum: satius enim est, motum alicujus partis perire, quam totum hominem,

VIII. Deniquè in Nervi Tendinisve Punctura quoque animadvertendum, ut vulnus non conglutinetur, priusquam optimè fuerit purgatum, quod ex doloris sedatione, aliorumque symptomatum immutatione dignoscitur. Interim tamen industrius sit Cheirurgus in ambiente frigido aëte arcendo, quandoquidem ille acidum acre in se continet, cujus ratione nervis sit inimicus. Hipp. Aphor. 18. sect. 5:

Notatu digna porrò Nervi Puncturæ exempla videantur apud Jobum Meekeranum Observ. Cheirurg. cap. 62.

IX. Haud secus procedendum, si Nervus vel Tendo Casus vulneratus fuerit. At si totus sit incisus, suadet M. A. Severinus Efficacis Chirurg. lib. 2. cap. 123. ut Nervus, & præsertim Tendo discissus, consuatur. Hoc tamen minimè admittendum, quoniam si suendo pungeretur, eadem symptomata acciderent, quæ aliàs in Nervorum Punctura oriri solent. Idem affirmat Petrus de Marchettis Observ. Chirurg. 63. ubi addit, se observasse, incautè nervos, aut tendines à quibusdam Barbitonsoribus fuisse consutos, secutâ convulsione, & morte Ægrotantium,

CAPUT XII.

De Vulnere cum Contusione.

I. Ceterum differunt vulnera non solum partium læsarum ratione, sed & instrumenti, quo vulnus infligitur, conditio vulneris aliquam adfert differentiam. Etenim vulnera alia instrumentis infliguntur acutis, alia obtusis; quod non parum curationem variat. Atque ideò quum de vulneribus punctim aut casim inflictis hætenus dictum sit, nunc ut de iisdem obtusis instrumentis illatis agamus, ordo huius Tractatus exoptulare videtur.

I. I. Solutæ igitur Unitatis illa species, quam instrumenta obtusa in parte molli efficiunt, CONTUSIO appellatur. Fit autem *Contusio in Vulneribus*, quando telum aut instrumentum, quo vulnus infligitur, non solum incidendi & secandi, sed quoque contundendi vim habet: id quod fit, quum istiusmodi vulnerans instrumentum retusum sit, aut grave; quo modo & sine vulnere, & cum vulnere mollis pars contundi, & quasi comminui potest.

Vulnus
cum Con-
tusione
quale sit.

III. Cognoscitur autem Vulnus cum Contusione ex instrumento, quo vulnus inflictum fuit; si scilicet obtusum, & grave id fuerit: dein ex dolore, & livido partis læsæ colore. Atque tale vulnus periculosius, & difficilius curatu est, quam quod est sine contusione: præsertim quod pars contusa, & sanguis ex dilaceratis vasis effusus si putrescere incipiat, Gangræna non raro oriatur.

Quomodo
cognosca-
tur, &c.

IV. Atqui in vulneris huius Curatione cum duo occurrant, Vulnus nimirum, & Contusio: hinc Intentiones Curativæ duæ sunt, quarum Altera ad Vulnus, Altera ad Contusionem spectat. Enimverò cum id quod contusum est, in integrum restitui nequeat, & sanguis è vasis effusus in parte contusa hæreat, adeoque facile corrumpatur; danda opera, ut utrumque vel discutiatur, vel potius in Pus mutetur, docente id Hippocrate *Libr. de Ulceribus*: „ Si quid carnis collisum, at-
„ tritumque à Telo fuerit, ita curandum est, ut quam celerrimè sup-
„ puretur: nam & minus inflammatione præhenditur, & necesse est
„ collisam detritamque à Telo carnem in Pus conversam tabescere,
deinde novam creari. Duæ igitur Indicationes in Contuso Vulnere Curando nobis ab Hippocrate proponuntur; suppuratio nimirum, & novæ carnis generatio. Quibus scopis ut simul satisfiat, vulnere cum petiis immittatur hoc, vel simile Digestivum;

Curandi
Methodus.

℞. Terebinthina ʒiʒ.

Mellis, Unguenti Balsiconis, Olei Rosacei an. ʒʒ.

Pulv. Croci ʒj. Vitellum unius Ovi.

M. F. S. A. Digestivum.

Partes verò Contusæ dolorem lenientibus, ac leviter solventibus inungendæ. v. gr.

*Rx. Olei Rosarum, Camomillæ, Trifolii Odorati an. ℥℥.
Cera ʒj.*

Misceantur pro Litu.

At magna si sit Contusio, inuper admoveatur Fomentum:

*Rx. Herb. Malvæ, Althææ, Ruæ, Ariemisiæ,
Scordii, Absynthii,*

Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.

Cog. in s. q. Cerevisiæ Tenuis ad ℥xxx.

Colatura sit pro Fotu.

Vel, quoniam quæ contusa sunt quam citissimè suppurari debent, ejus loco calidè imponatur, & identidem renovetur Cataplasma:

Rx. Rad. Lilior. Albor. rec. ℥iij.

Fol. Malvæ, Althææ,

Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.

Caricarum pinguium No. viij.

Coctis in Aqua Pura ad mollitiem, & minutim contusis, add.

Farinæ Hordei, Sem. Lini an. ʒi℥.

Unguenti Basiliconis ʒii.

Pulv. Croci ʒ℥. Vitello duorum Ovorum.

M. F. S. A. Cataplasma.

V. Vulnere abundè suppurato, ad Detergentia deveniendum: qualia sunt Unguentum Basilicon, Unguentum Aureum, Unguentum Apostolorum, Mel Rosaceum, & similia; quibus penicilli, sive turundæ ex filamentis factæ imbuendæ, & vulnere immittendæ, ac desuper sicca linamenta, vel aridæ stupæ imponendæ, & contentivâ fasciâ continendæ. Purgato verò, ac deterso vulnere, impositis Sarcoticis vulnus carne implendum; quod facilius consequemur, turundas indies imminuendo: hinc ad cicatricem perducendum.

Contusio
& Ecchy-
mosis sine
Vulnere.

VI. Equidem non semper Contusioni adest Vulnus, sed effunditur quandoquæ sanguis, integrâ manente cute, in spatia partium, unde oritur Affectus, qui ἐκχύμωσις & ἐκχύμωσις appellatur; Latini Effusionem, Suffusionem, Sugillationem verterunt. Est autem ECCHYMOSIS nihil aliud, quam Cruoris in vicina spatia, ob vasorum apertionem Effusio, si nimirum, cute illæsâ, vasa ob contusionem lacera sanguinem effundant. Etsi verò sæpius pars in tumorem non attollitur, sed ita sanguis effusus in spatia partium sese insinuat, ut nullus tumor appareat; interdum tamen pars intumescit si extravasati cruoris copia major sit: imo interdum tanta in copia sanguis effunditur, ut sub cute inter musculos collectus sinum efficiat, atquæ partem in tumorem attollat; hinc Inflammationis, & tandem Gangrænæ causa evadat. At quam periculosæ sint

sint magnæ Contusiones, & quam faciliè in Gangrænam degenerent, exemplo docet Hildanus *Cent. 2. Observ. 83.*

VII. Itaque factâ Contusione, sanguinis in locum affectum fluxus præcavendus, ne Inflammatio excitetur: id optimè fiet per *Vena-sectionem*. Qua de causa Galenus jubet, ut in casu ab alto, & percussionibus, mox vena aperiatur. Deinde Parti Contusæ applicetur *Spiritus Vini*, vel *simplex*, vel *Camphoratus*, aut illinatur *Oleum Cera*; ac superponatur *Emplastrum de Cumino*, vel *Emplastrum de Spermate Cæti*, cujus hæc est descriptio:

Qua ratione Curari debeat.

℞. *Cera Alba* ℥iv.

Spermatis Cæti ℥ij.

Gummi Galbani in Aceto soluti ℥j.

Fiat ex his. S. A. Emplastrum.

At Contusio si magna sit, Emplastri loco, calidè applicetur Fomentum, identidemquè renoveretur:

℞. *Fol. Malvæ, Altheæ, Ruta, Artemisia, Calamentha,*

Scordii, Dictamni;

Flor. Rosar. Rubr. an. Mj.

Camomilla Mij.

Sem. Cumini ℥vj.

Incisa & contusa coq. in Cerevisia Tenui, vel, Vino Gallico ad lbij. pro Fomento.

VIII. Hisce verò si nulla fiat Resolutio, sive Contusio non sit valde magna, locus affectus incidendus, dein detergendus, tandemquè more aliorum abscessuum curandus. Cum autem Suppurationis notæ adsint, utpote cum locus affectus nonnihil intumescat, ad tactum mollis appareat, dolor quidam pulsabilis & rubedo circum apparere incipiat, promovenda est Suppuratio. Facta Suppuratione, Abscessus aperiendus, dein Ulcus purgandum, & detergendum, hinc carne implendum, tandemquè cicatrice claudendum.

C A P U T X I I I.

De Vulneribus Morsu Animalium illatis, aliisque Venenatis.

I. AD Vulnera cum Contusione pertinent EA, quæ ANIMALIUM MORSU inferuntur. Sunt autem Hæc vel *Venenata*, vel *Veneni Expertia*. Enimverò accidit interdum, ut homo à cane, simia, equo, asino, aliisvè animalibus non rabidis, vel etiam ab alio homine mordeatur. Nihilominus tamen omnem feræ morsum quoddam virus habere, scribit C. Celsus *libr. 5. cap. 27.* Id quod de feris, iratis præsertim, facile negari non potest. Et quamvis nulla ominò virulentia sit in vulnere

Vulnera
Morsu
Animalium illata, qualia sunt.

vulnere morfu animalis inflictio; contusio equidem, quæ omnia vulnera periculosa & curatu difficiliora reddit, vulnera hæc graviora facit. Nam cum animalium dentes non ita acuti sint, ut gladius, vel culter, vel aliud armorum genus, dum vulnerant, simul contundunt.

II. Quam periculosa autem sint Vulnera etiam Hominis Morfu illata, docet Jobus Meckeranus *Observ. Chirurg. cap. 64.* exemplo cujusdam furis, qui lictorem morfu in pollice dextræ manus ita excepit, ut in plures particulas os comminutum, & mors sequuta fuerit. Affirmat idem tribus exemplis Hildanus *Cent. 1. Obs. 84. 85.* Quorum primum est Mercatoris, inter pocula morfu alterius in apice dextri indicis vulnerati; cui ex morfu tota manus fuit inflammata, & gangræna sequuta, cum convulsionibus, febre ardente, syncope, & maxima inquietudine. Alterum est de Medico, à phrenetica, cum incautè, linguæ explorandæ gratiâ, digitum in os mulieris immitteret, demorso; cui vehemens dolor non solum in digito, sed & toto in brachio statim exortus fuit. Tertium est viri, ab alio furioso ad primam pollicis articulationem graviter morfi; cui itidem dolor vehemens per totum brachium mox exortus est, febrisque sequuta, & syncope. Haud absimilem historiam recenset Matthias Glandorpius in *Speculo Cheirurg. Obs. 49.* de viro, qui dentibus alterius irati in pollice circa primum articulum sauciatus fuit; unde dolor maximus, totius manus inflammatio, febris, corporis inquietudo, lypothymia frequentes, & intensus capitis dolor exortus est. Et sanè vulnera hæc periculosa sunt, tum ex se propter Contusionem, tum quod Saliva iratorum animalium Venenati aliquid conjunctum habeat, & eò magis periculosa sunt, si partes nervosæ mordeantur.

Quomodo
Curari
debeant.

III. Igitur cum in Vulnere Morfu Animalium illato adsit Contusio; nunc major, nunc minor, prout dentes animalis sunt magis minusve acuti, & ex contusione magnus inferatur dolor, præsertim quum virulentia quædam morsui adsit, ideo diversam Curationem hujusmodi vulnera ab aliis requirunt; atque tum Contusionis, tum Malignitatis, tum Doloris habenda est ratio. Quapropter sanguis primum diligenter è vulnere exprimendus, idque abluendum *Aceto acerrimo*, vel potius *Spiritu Vini*, aut *simplici*, aut *Camphorato*, seu *Spiritu Vini in quo dissoluta Theriaca*: hinc imponendum hoc vel simile Digestivum;

R. Unguenti Basiliconis ℥j.

Mellis, Therebinthinae an. ℥ss.

Theriaces, Olei Scorpionum an. ℥vj.

Vitellum unius Ovi.

Misceantur pro Digestivo.

Interim ad Malignitatis Virus per corporis habitum expellendum, & symptomata graviora præcavenda, Mixture continuò utatur Patiens Sudoriferâ & Alexipharmacâ, ex *Aqua Melissa*, *Cardui benedicti*, *Confectione Hyacinthorum*, *Sale Absynthii*, *Oculis Cancrærum*, &c. At à Venæsectione

nefectione, & Purgatione, quas multi hâc nimis temerè proponunt, omninò abstinendum.

Ad Inflammationis & Doloris sedationem admoveatur Cataplasma;
v. gr.

℞. *Farina Avenacea*, vulgò (*Haver-gort*,) ℥xiij.

Pulv. Fol. Ruta, Scordii,

Flor. Sambuci an. ℥vj.

Coctis in Cerevisia Tenui ad pultis consistentiam add.

Butiri rec. ℥ij. aut ℥iij.

M. F. Cataplasma.

Dolore sedato, morfuquè probè digesto, vulnèri imponatur Mundificativum. v. g.

℞. *Mellis* ℥ij. *Therebinthina* ℥j.

Theriaces, Farina Hordei an. ℥v.

Pulv. Aloës, Myrrha, Aristoloch. Rot. an. ℥j.

Croci gr. xv.

Spir. Vini ℥j. *Vitellum unius Ovi.*

M. S. A. pro Mundificativo.

Deterfo tandem, & mundificato vulnere, carne id replendum, & cicatrice claudendum, ut aliàs fieri solet.

Sin Gangrena imminere videatur, pars affecta scarificanda, & porrò tractanda, ut *Lib. 1.* docuimus.

IV. Deniquè & peculiarem requirunt Curationem VULNERA ^{Vulnera} VENENATA; sive Venenum globis, sagittis, telis, aut quocun- ^{Venenata} què armorum genere, sive animalium, ut canis vel lupi rabidi, vel quænam ^{quænam} alterius venenosi morfu, sive ictu scorpionis, aspidis, vel alijs vene- ^{sint.} nati infecti inferatur.

V. Hujusmodi autem Venenata Vulnèra ab alijs minus venenatis, haud ità difficulter dignoscuntur. Si namquè ab animalibus Venenosis inflicta sint, ex Ægri relatione innotescunt. Verum à globulo plumbeo, vel telo, vel alio armorum genere si vulneratus sit Patiens, cognoscitur id ex eo, quod in loco vulnerato sensus doloris & punctio- nis major sit, partis vulneratæ color naturalis mutetur, & in lividum ac nigrum degeneret, moxquè symptomata præter rationem vulneris gravia sequantur; viz. toto in corpore nunc ardor, nunc obstupescen- tia, & præcordiorum angustia, interdum & tremor ac lypothimia per- cipiatur. Quamprimum enim Venenum per venas & nervos receptum est, sese in sanguinem & spiritus diffundit, quibus infestum admodum est; unde gravia hæc excitantur symptomata. Quæ quidem Generalia Venenati Vulneris Signa sunt; quibus tamen plurima alia pro Veneni cuiusquè naturâ accedunt Symptomata.

VI. Cæterum omne vulnus, quod venenato armorum genere, vel à venenoso animali inflictum est, longè gravius & periculosius est, quam

Qualis Cu-
ratio ipsis
competat.

quod veneno caret; adeo ut vulnus etiam exiguum venenatum mortem adferre possit, cum magna etiamnum vulnera alias sanari queant.

VII. Quoad *Indicationes Curativas*: vulnus, quatenus vulnus, quomodo curandum sit, nunc abundè exposuimus. Sed si spectetur ut venenatum, danda opera, ne altius in sanguinem & spiritus penetraret Venenum; dein ut ejus vis infringatur Alexipharmacis.

Primum ergò attendendum, an telum venenatum adhuc intrà vulnus hæreat: omnis siquidem frustrà tentatur curatio, nisi id extrahatur; atque ideo, ut manus operà quamprimum eximatur, laborandum.

Deinceps Venenum ipsum extrahendum, & ad exteriora evocandum. In quem finem Veteres adhibebant *Suctiones* & qui id præstabant *Psylli* appellabantur, eximabantque, eos proprietatem quandam habere Venenum Suctione extrahendi, eidemque resistendi; cum tamen id saltem audaciâ præstarent. De hisce Celsus *libr. 5. cap. 27.* ita scribit: „Si ne id quidem est, homo adhibendus est, qui vulnus exugat. Neque hercules „scientiam præcipuam habent hi qui Psylli nominantur, sed audaciam „usu ipso confirmatam. Nam venenum serpentis, ut quædam etiam „venatoria venena, quibus Galli præcipuè utuntur, non gustu, sed in vulnere nocent. Et paulo post: „Ergò quisquis exemplum Psylli secutus, id vulnus exuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem „præstabit. Illud, ne intereat, ante debet attendere, ne quod in gingivis, palatove, aliavè parte oris ulcus habeat. Hic modus, Venenum è vulneribus & ictibus venenatis educendi, in India Orientali nunc etiamnum familiaris est, ut sæpius mihi narravit Nob. ac Illustr. D. D. van Rheede tot Draakestein, oculatus testis; ubi hoc curationis genere multi victum & amictum sibi quærant: viz. ex ictibus, moribusve serpentum, aut aliorum venenosorum animalium venenum Suctione extrahendo; dum interim ore identidem colluto ac detergo *Limonum Succo*, sese præmunire, ac tutos reddere norunt ad acrimoniam & malignitatem exucti veneni.

VIII. Alii Venenum è vulneribus venenatis, præsertim è moribus ictibusve venenosorum animalium, extrahunt *Cucurbitulis*, quæ eo potentius operantur, si profundiores adhibeantur Scarificationes. Amotis *Cucurbitulis* Gallinam vel Columbam vivam depumato podice, vel per medium fectam, vulnere imponunt.

Alii, si locus affectus nervosus non sit, in venenatis vulneribus, carnem undique excindunt, vel partem læsam abscindunt, Et refert Galenus, vinitorem quendam, à Vipera morsum, confestim læsum digitum falce abscidisse, atque ita omne periculum evitasse, ac evasisse.

IX. Abluere quoque vulnus utile erit *Aceto acerrimo*, aut *Spiritu Vini simplici*, vel *Camphorato*, aut *Aquâ contra Gangranam*, aut *Spiritu Vini in quo Theriaca dissoluta*.

Nonnulli, si vulnus non sit in parte nervosa, ceu efficacissimum remedium

medium, laudant *Aetuale Cauterium*, quod vi ignis & Venenum absumere, & ne ad interiora penetret prohibere valet: atqui curandum, ut citò decidat crusta; quod nisi fiat, scalpello separanda, nec ulcus statim conglutinandum, at diu apertum servandum, tandemque sensim curandum. Ipsi autem vulnere imponunt *Capam cum Sale*, vel *Allium Sylvestre*, vel *Rutam cum Theriaca aut Stercore Columbino contusam*, vel tale Emplastrum;

R. *Caparum coctarum* ℥iij. *Theriaces* ℥℔.
Stercoris Caprilli ℥i. *Pulv. Rad. Angelica* ℥i℔.
Olei Scorpionum ℥i℔. *Mellis & Cera* q.s.
M. F. S. A. Emplastrum aut Cataplasma.

Barbette ex Guidone proponit, & laudat hoc, quod sequitur:

R. *Gummi, Galbani, Sagapœni, Opoponacis, Myrrha,*
Ase Foetida, Piperis, Sulphuris an. 3vj.
Stercoris Columbini, Anatis an. ℥j.
Mumia ℥℔. *Pulv. Rad. Consolid. maj.* ℥iij.
Olei Hypericonis. q.s. *M. F. S. A. Emplastrum.*

X. Interea dum hæc fiunt, & quidem statim accepto vulnere, exhibenda sunt Antidota, quæ Veneno resistunt, idque per latum cutis spiraculum, excitato sudore, expellunt; qualia sunt *Theriaca, Mithridatum, Diascordium, Confectio Hyacinthorum, Lapis Bezaar, Cornu Cervi, Antimonium Diaphoreticum, Bezoardicum Minerale, Unicornu, &c.* At Venæsectio, & Purgatio nocent summopere.

Atque hæc in genere sufficiunt de Vulneribus Veneratis. In specie de Morfu Canis Rabidi, & de variorum animalium venenosorum, Viperae puta, Scorpionis, Aranei, Apis, Muscæ, &c. Moribus, lētibusve agere, animus non est. De quibus videri possunt C. Celsus *libr. 5. cap. 27.* Sennertus *Prax. libr. 1. part. 2. cap. 16. & libr. 6. part. 8.* Hildanus *Cent. 2. Obser. 98.* & plures alii.

C A P U T X I V .

De Vulneribus Sclopetorum.

I. **I**Nsuper ad Contusa Vulnera non sine ratione referuntur **AE A**, quæ **ISCLOPETIS** infliguntur. Etenim Vulnus à Glande Sclopetorum factum non simplex est vulnus, sive simplex continui solutio; sed est vulnus cum contusione, & laceratione plerumque muscutorum, vasorum, partium nervosarum, ac non rarò quoque cum ossium fractura conjunctum.

II. Igitur Vulnera Sclopetorum Globis inflictà differunt à Vul-
Vulnera
neribus

Sclopeto-
rum in
quibus ab
aliis vulne-
ribus diffe-
rant.

neribus Acuto Telo illatis, partium, quas Globus pertransiit, contusione & dilaceratione. Equidem differunt huiusmodi vulnera inter se; quod alia magna sint, alia parva; alia profunda, alia minus profunda; interdum globus ex sclopeto emissus partem pertransierit, interdum in parte adhuc hæreat; interdum solus globus in corpus penetraverit: interdum armaturam, vel alias res, per quas transiit, secum in corpus rapuerit.

Horum
Vulnorum
Diagnosis.

III. Signa, quibus hæc vulnera in genere cognoscuntur, tradere opus non est; cum sufficiat, cognitum habere, aliquem à globo è bombarda emissio vulneratum esse. Quæ autem partes vulneratæ sint, vel stilo immisso explorandum, vel è partium situ, per Anatomicum noto cognoscendum.

Prognosis.

IV. At Sclopetorum Vulnera, quoniam insignem conjunctam habent contusionem, sunt longè periculosiora, quam ea, quæ Gladio aut Telo infliguntur. Atque ideo ex quibus vulneribus Gladio illatis multi sanantur, puta ventriculi, intestinorum, vesicæ, &c. ex iisdem Sclopetorum Glande factis rarò quis convalescit. Sed quanquam hæc vulnera sint periculosiora vulneribus instrumento acuto inflictis; non tamen facile Ager deferendus, cum hîc natura sæpè miracula faciat, & eos, qui sepulturæ tradendî videbantur, convaluisse observatum sit. Cujusmodi historiæ passim notæ sunt, ac singularem istiusmodi Observationem & Curationem operibus suis quoque subjicit Fabricius Hildanus *post Librum de Combustionibus pag. mihi 935. ad 949.* in qua multa lectu digna narrantur.

Cæterum quo plures partes & nobiliores sunt vulneratæ, contusæ, & dilaceratæ, ac in primis si ossa simul fracta & comminuta sint, eo vulnus est periculosius, & curatu difficilius.

Scopi Cu-
rationis

V. Indicationes Curativas horum vulnorum quod spectat: eæ tres sunt. Prima est, Globi, si adhuc parti vulneratæ inhæreat, Extractio. Secunda, contusæ carnis in Pus mutatio. Tertia, quæ reliquis vulneribus communis est, ut vulnus carne impleatur, ac porro cicatrice claudatur.

VI. Primum ergò quæcunque extranea in vulnere fuerint, ut indumentorum frustula, globi, ossium fragmenta separata & pungentia, ac alia quæ conservari nequeunt, ut sanguis extravasatus, caro contusa ac lacera, pus, & similia, si absquè maximo dolore fieri potest, extrahenda; & hoc faciendum vel digitis, vel vossellis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis ac rostri instar aduncis, aliisvè similibus instrumentis, uti Cap, 5. latius exposuimus.

VII. Deinde curetur, ut id quod contusum est in Pus mutetur, & à carne sana, partibusquè sanis separetur. Atqui cum contusæ partes facile putrescant, & hinc gangrænæ periculum immineat, vulgata illa in aliis vulneribus Digestiva & Suppurantia hîc simpliciter locum non habent; præsertim si partes nervosæ contusæ sint, quæ huiusmodi
humida

humida & pingua non tolerant, sed sicciora requirunt. Hinc in Sclopetorum Vulneribus à multis laudatur hoc *Oleum Catellorum*; cui mira vis est dolorem sedandi, & suppurandi, si calidum vulnere instilletur.

℞. *Olei Violarum* vel *Liliorum Alborum* ℥iij. in eo coquantur *Catelli* duo nuper nati, ad ossium dissolutionem addendo interim,

Lumbricorum terrestr. in Vino lotor. ℥j.

Coq. simul, & sine forti expressione colentur. In colatura liquefiant,

Therebinthina Venet. ℥iij. *Spiritus Vini* ℥j.

Misceantur.

Utilia sunt & hæc;

℞. *Olei Sem. Lini, Liliorum Alborum an.* ℥iij.

Unguenti Basiliconis ℥j.

Misceantur.

A. *Therebinthina* ℥iij. *Thuris, Mastichis an.* ℥iij.

Myrrha ℥j. *Olei Hypericonis* ℥ij.

Vitellos duorum Ovorum. Pulv. Croci ℥j.

Misceantur. S. A.

Barteste in Sclopetorum Vulneribus sequens extollit:

℞. *Therebinthina, Galbani, Picis Liquida an.* ℥ij.

Mastichis, Thuris, Nitri, Salis Armoniaci an. ℥j.

Aluminis ℥℔. *Viridis Aeris, Vitrioli Albi, Camphoræ,*

Pulv. Lumbricorum an. ℥j. *Olei Lini, Rosarum an.* ℥ij.

Olei Lumbricorum, Therebinthina an. ℥j.

M. F. S. A. Mundificativum.

Interim hîc laudandum non videtur consilium Jouberti, Quercetani, aliorumquæ, qui Sclopetorum Vulneribus per aliquot primos dies imponi volunt *Mercurium Precipitatum Rubrum cum Axungia Porci*, aliavè *Pinguedine mixtum*. Mercurius namquæ Præcipitatus, præterquam quod contusioni non profit, parti vulneratæ gangrænosam constitutionem addet. Hinc aliquod ex propositis Digestivis potius usurpetur; vel post tertiam, quartam, aut quintam deligationem; haud inutile erit hoc;

℞. *Therebinthina Venet.* ℥iij.

Olei Rosarum ℥j. *Mellis Rosacei* ℥iij.

Pulv. Myrrha, Aloës, Mastichis, Aristoloch. Rot. an. ℥℔.

Farina Hordei ℥iij. *Vitellos duorum Ovorum.*

Fiat ex his S. A. Digestivum.

Insuper parti sanæ ad dolorem sedandum cogimur quandoquæ imponere Anodynum Cataplasma. v. g.

℞. *Herb. Malva, Althæa, Hyperici, Absynthii,*

Flor. Camomilla, Meliloti an. M℔.

Coctis in Lacte Vaccino ad mollitiem, & minus contusis, add.

Farina Althææ, Fabarum an. ʒiʒ.

M. F. Cataplasma.

Circa applicationem verò medicamentorum & hoc monendum, æturundæ sint nimis crassæ, ut saniei exitum prohibeant, & sic inflammationem, aliâque gravia inducant symptomata; vel ne nimis longæ sint, ut pun-gant; vel duræ nimis, ut lacerent. Adhæc si globus totum membrum pe-netraverit, ut vulnus utraqûe parte pateat, utriqûe foramini turunda im-mittatur. In principio etiam una deligatio quovis die sufficit: vulnera enim Sclopeto inflictâ rarò ante diem tertium aut quartum pus exhibent: deinceps puris copia aut acrimonia satis semel, an bis, tervè de die de-ligatio sit instituenda, determinabit.

VIII. Postquam abundè digestum est vulnus, atqûe id quod contu-sum est, maxima ex parte, in pus mutatum, vulnus abstergendum, carne implendum, ac cicatrice claudendum. Et quidem ubi vulnus purum fuerit, necessaria omninò est carnis generatio; cum contusa caro in pus mutetur, & vulnus omninò cavum fiat.

Ad Abstergentia verò quod attinet; Ea mitiora vel fortiora esse de-bent, prout major vel minor Puris copia adest, & vulnus vel purius vel sordidius est: quem in finem conducunt *Unguentum Aureum*, *Apo-stolorum*, & alia in superioribus proposita. Quædam autem Vulnerum Sclo-petorum Globis inflictorum exempla, lectu digna, videri possunt apud Scultetum *post Armament. Chirurg. Obser.* 27. 53. 58. 94.

Facies pu-
vere pyrio
adusta, &
maculata
quomodo
Curanda.

IX. Sed in Sclopetorum Vulneribus non rarò contingit, ut *Facies Pulve-re Pyrio comburatur, & nigris maculis inficiatur*. Et quidem, explosâ bonbar-dâ, duobus modis per pulverem pyrium Facies læditur, atqûe aduritur: ni-mirum, aut à pulveris flamma, si prope hominem accendatur, vultum-que contingat; aut citrà flammam ab ipso pulvere, qui dum in Faciem è sclopeto prospergitur, cutem per vim trajicit, nigrasque maculas ac vi-bices producit, ut adeò fœdum in modum Facies deformetur: si namque grana hujus pulveris integra profundè cuti inhæreant, & non eximan-tur, maculas istiusmodi pariunt nigricantes & lividas.

X. Quum igitur Facies à pulveris pyrii flamma aduratur, nihilque pulveris cutem trajecerit, omnes jam factæ vesiculæ forfice sunt inciden-dæ, ut acris humor effluat. Sed cum tali in casu Oculi plerumquè affi-ciantur, plurimumque intersit Oculorum, summa Visui conservando ad-hibenda est diligentia quare sæpius *Lac Mulibre, vel Vaccinum recens ac tepidum* Oculis instilletur, eoque lintheamina duplicata vel triplicata imbuentur, Oculisque imponantur. Loco lactis recentis ac tepidi, Oculis instillari & admoveri potest *Aqua Rosacea, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigraci maceratum est*. Dolor verò si admo-dum vehemens sit, imponatur inter duo lintheamina hoc, vel simile Cataplasma:

R. Pulpa Pomorum Acidul. repurg. ʒiiij.

Cog.

Coq. in f. q. Aquæ Rosarum & Fœniculi, dein conter. & add.

Mucilag. Sem. Fœnigraci ʒiſ.

Lapid. Hematitid. præp. ʒiſ.

Albumen unius Ovi.

Fiat ex his. S. A. Cataplasma.

Partibus verò Faciei ambustis admoveatur Unguentum dolorem leniens, cutem combustione indurata emolliens, ac cicatrices impediens. Quem in finem Hildanus in *Tract. de Sclopetaria Curatione cap. 3.* hoc commendat;

R. Gummi Elemi purissimi ʒj.

Olei Ovorum, Amygdalar. Dulc.

Ping. Ursinæ, Humanæ an. ʒß.

Mucilag. Sem. Cydonior. in Aq. Ros. extract, ʒij.

M. S. A. pro Linimento, quo tota Facies illinatur.

Sculdetus post *Armament. Chirurg. Observ. 33.* sequens valdè laudat:

R. Butyri rec. sæpius liquefacti, & in Ad. Spertiola loti ʒiiij.

Olei à Vitellis Ovorum ʒj.

Misceantur pro Linimento.

XI. Si verò pulvis sclopetarius cuti infixus fuerit, is confestim acu, aliove acuminato instrumento, quantum fieri poterit eximendus; quodquè hoc modo auferri nequeat, id spongiâ Aquâ calidâ imbuta eluendum, nequè desistendum, nisi omni omnimò pulvere exterso; dein Facies aliquo ex superscriptis Linimentis inungenda. At vehemens si urgeat dolor, linteam Aquâ Rosaceâ & Plantaginis, in qua tantillum Seminis Cydoniorum & Fœnigraci sit maceratum, imbutum calidè prius imponendum.

Nitratus item Pulvis Oculis inspersus diligenter quoquè parvâ spongiâ Lacte calido madefactâ eluendus; dein acquiescendum, omnique alio, vel aciculæ, vel cæterorum instrumentorum usu, cui extra oculos locus est, supersedendum, ne patiens de visus, vel Cheirurgus de estimationis discrimine laboret. Etenim pulvis hic si Pupillæ fuerit infixus, Vulneratus de visu ut plurimum periclitatur.

C A P U T X V.

D E

Partium Compositarum Vulneribus.

De Vulneribus Capitis.

I. **V**ULNERARI potest CAPUT pluribus modis: vel enim Vulnerum tantum Cutis afficitur; vel Cutis & Pericranium; vel cum his Capitis, etiam Cranium, &c.

Vul-
tiaz,

Vulnera quæ sunt in Cranio, vel totum Cranium penetrant, vel non: quæ penetrant, vel sunt cum Crassæ Menyngis læsione, vel sine ea: si læditur Crassa Menynx, Ea vel sola vulneratur, vel simul cum Tenui Menynge, nonnunquam & incluso quoque Cerebro.

II. Species verò Solutæ Unitatis, quæ in Cute & Pericranio fieri possunt, sunt *Inscissio*, *Punctio*, *Contusio*. At in Cranio quinque recenseri solent; viz. *Fissura*, *Contusio*, *Depressio*, *Sedes Teli*, & *Contrafissura*.

III. FISSURA seu RIMA est *divisio quadam continui, in Cranio tenuis & subtilis, quæ ut plurimum habet circumpositum os collisum & contusum*. Accidit autem Fissura, cum ab instrumento gravi ac contundente, ut lapide, ligno, casu ab alto, & in rem duram impulsu, Cranium ita læditur, ut vasis testacei in modum findatur, seu rimam contrahat. Et semper quidem à re gravi & contundente Rima provenit; nonnunquam tamen simul ab incidente & acuta, ut gladio acuto simul & gravi. Atqui ex Fissuris aliæ utramque cranii laminam non penetrant, aliæ totum cranium penetrant; ubi scilicet utraque lamina ad crassam usque menyngem finditur: cui Fissuræ interdum & hoc accidit, quod menyinx ab interna calvaria separatur, unde vasa divulsa sanguinem effundunt, qui sub cranio collectus, nisi via ipsi ad exitum patefiat, Ægrotanti extremum diem adfert. Vel ubi utramque cranii laminam ad menyngem usque finditur, non rarò cranii frustula abscedunt, quæ menyngem comprimunt, pungunt, & variis modis afficiunt, unde gravia, imò lethalia succedunt accidentia. Equidem externa cranii tabula finditur quandoque, illæsâ internâ. Vel interna Rimam seu Fissuram contrahit, tabulâ externâ manente integrâ, cujus rei exempla citant Fallopius in *libr. Hippocr. de Vulner. Capitis cap. 13.* Scultetus post *Armament. Chirurg. Obs. 14.* Tulpius *Obs. Med. libr. 1. cap. 2.* Atque in interna hac cranii lamina, externâ remanente integrâ, Fissura oriri potest, quando exterior lamina tantum contunditur in se ipsam cedendo, inferior verò lamina cum durissima sit, cumque propter summam ejus duritiem in se cedere non possit, Rimam contrahit.

IV. Secunda solutæ unitatis in Cranio species est **CONTUSIO** seu **COLLISIO**, cum sine rima & fissura, ab irruente & illiso extrinsecus violenter, aut obstante aliquo duro & obtuso corpore, os ita contunditur, ut, etsi externa ejus facies ad sensum permaneat integra: in profundo tamen sit continui solutio, dum intus deprimitur, & in se cogitur Cranium; ut idem ferè ei contingat, quod carnibus, dum à re dura & gravi læduntur, accidere solet.

V. Tertia differentia est **DEPRESSIO** seu **INTROCESSIO**, cum finditur Cranium, sed non, ut in simplici fissura, in suo loco manet; verum intro cedit: id quod fit ex validis obrusorum telorum, lapidum, fustium ictibus, vel capitis ex lapsu ad rem duram obtusam vehementiore allisione. Equidem deprimitur interdum Cranium sine

ne rima & fissura, quod in puerorum capitibus: quorum ossa sunt molliora, ferè accidit. In adultis verò Rimam introcedendo plerumquè contrahit: quo uin enim ossa sunt duriora, in iis vix deprimi potest Cranium. quin simul frangatur.

VI. Quarta est SEDES, SESSIO, VESTIGIUM, cum à Telo Acuto Cranium læditur, ita ut aciei Teli impressum vestigium. & sedes, qua parte Telum insedit, manifestè appareat.

VII. Quinta & Ultima solutæ unitatis in Cranio Differentia vulgò censetur CONTRAFISSURA, qua findi Cranium dicitur in parte opposita illi, in qua ictus fit, Hanc Hippocrates videtur describere *lib. de Vulneribus Capitis*; cum sic ait: „ os sub vulnere frangitur alia capitis parte, quam qua vulnus est, & os nudatum est. Atquè ex hoc Hippocratis loco plurimi de hac Fissuræ specie non dubitarunt; eamquè Nic. Fontanus *annot. in cap. 1. Epitom. Vesalii*, etiam confirmare nititur exemplo pueri, qui è muro quindecim pedes alto ceciderat, in quo Fractura cum multis Fissuris mox deprehensa fuit circa Musculum Temporalem; sed secto post mortem Cranio, adhuc duæ aliæ Contrafissuræ in latere opposito repertæ sunt. Equidem hæc Contrafissuras Fallopius *de Vulneribus Capitis, cap. 13.* Galenus, Paulus Aegineta, & plures alii strenuè negant: quibus & nos calculum nostrum addimus. Enimvero Fissura in Cranio contingens se non extendit ulterius, quam per unum os, & ad proximam futuram igitur.

Quantum ad citata Hippocratis verba: ille non loquitur ibi de Contrafissura, sed docet, interdum pus sub cranio alia parte colligi, quam quæ os fractum est: aut saltem non dicit in parte opposita semper Cranium frangi, sed alio loco, quam quo vulnus est, osquè nudatum fuit; & addit, non scire posse Medicum, ubinam malum hæreat, & quamam parte vulneratus sit Ager: cum tamen facile id sciri posset, si in contraria parte semper læsio esset.

VIII. *Diagnostica Vulnerum Capitis* Signa quod spectat: Ea quæ partibus Cranio superpositis accidunt, & *Cutis, Carnisque Vulnera* dicuntur vel ipso intuitu, vel saltem specilli indagine patefunt. At *Pericranium* si simul vulneretur, graviora accedunt symptomata, præsertim quum incautè de Barbitonsore pingua admoveantur medicamenta; qualia sunt dolor vehemens, capitis totius inflammatio, febris continua, sopor, &c. Cæterarum verò partium læsiones non ità facile innotescunt; earquè petuntur primum ab effectis seu symptomatibus, quæ plagæ supervenire statim solent. Ipsa Calvaria cum ossea planè sit, sensusquè per se expers, nequè dolorem, nequè aliud grave symptomata excitare potest; sed tantum ex Meningum & Cerebri compressione, punctura, laniatione, mala accidentia oboriri solent: de quibus C. Celsus *lib. 8. cap. 4.* pertusâ calvariâ, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obæcati sint, num obmutuerit, num per

Signa Vulnerum Capitis Diagnostica,

„nares autrefvè sanguis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu
 „quasi dormiens jacuerit. Hæc enim non, nisi osse fracto, eveniunt.
 Quibus addi potest oculorum rubedo, vertigo tenebricosa. Augetur sus-
 picio, si Ager in percussione actu stridorem quasi fracti ossis percepe-
 rit. De his etiam loquitur Hippocrates *Secl. 6. Aphor. 50. Secl. 7. Aphor.*
14. 24. 58.

Verum Signa hæc etsi propria, equidem inseparabilia semper non sunt:
 atquè accidere potest, ut fracto etiamnum Cranio nihil istorum appareat;
 si scilicet fractura sit parva, & caput robustum. Testatur quoquè Paræus,
 ex enumeratorum signorum absentia non usquè adeò firmiter illæsam esse
 calvariam pronuciari posse, dum multis Cranium fractum fuisse fatetur,
 quibus nihil tale ab ictu supervenerit. Memorabile exemplum narratur
 ab Hildano *Cent. 5. Observ. 24.* de rustico in capite vulnerato, cum fra-
 ctura cranii, & læsione atquè effluxu cerebri substantiæ; in quo viro ni-
 hil planè illorum signorum, quæ auctores requirunt, apparuit, toto mor-
 bi decursu, præter symptomaticam febriculam, quæ brevi cessavit.

Equidem horum symptomatum quædam ut plurimum statim invadunt;
 viz. subitus in terram lapsus, vertigo, oculorum caligo, vomitus bilio-
 sus, sanguinis è naribus, auribusvè, aut ore fluxus, aphonia; quædam
 postmodum superveniunt, ut convulsio, febris, delirium, sopor, para-
 lysis.

I X. Adhæc Signa quoquè desumenda sunt ab omnibus iis, quæ ad
 contusionem efficiendam concurrunt. Percunctandum igitur, num facta
 sit percussio lapide, ligno, aut ferro, & num levi vel ponderoso, as-
 pero vel leni, vehementer aut leviter, num Patiens sit juvenis vel se-
 nex robustus vel debilis, num habuerit caput sanum, an malè disposi-
 tum, &c.

X. Veruntamen ipse Sensus, fidelissimus testis, Fracturas detegit, & hîc
 Hippocrates jubet, ut Medicus, priusquam aliquid tentetur, quo Aegrum
 & adstantes sibi confidentiores reddat, primò capillos consideret. Si
 enim hi Telo sunt dissecti, & ipso in vulnere continentur, ossis denu-
 datî & læsi signum id esse docet. At certior explorandi modus est, qui
 fit per specillum.

C. Celsus specillo contentus non est, & licet nec minima Rima ap-
 pareat; tamen si ex Teli vel Ictus conditione, & supervenientibus
 symptomatibus de Cranii Fractura suspicio sit, ossi atramentum scrip-
 torium inducere jubet & postea os radere. Quod enim fissum est, quia
 nigrum colorem in se recepit, nigrum manet, reliquum verò raturâ al-
 bum fit, & naturalem colorem acquirit. Atquè repertam hoc modo Fis-
 suram porrò radere secundum profunditatem oportet: si enim rasure om-
 nis nigredo eximatur, indicio est Fissuram minorem esse; sin deleri ne-
 queat, profundius penetrat.

Quidam præter hæc signa, etiam his utuntur: sumunt *Thuris, Cera,*
Ladani

Ladani an. ℥ij. Therebinthina, Aceti, Farina Fabarum an. ℥j. Hæc mixta imponunt capiti deraſo, in loco contuſo, & ſequenti die auferunt: ſiquè medicamentum in una parte magis, quam in alia; ſiccatum appareat; ibi os fractum ſubefſe dicunt.

Alii volunt, ut Patiens in una extremitate ſilum dentibus apprehendat, in altero extremo manu teneat, idquè dein baculo vel digito percutiatur: hinc ſi Æger in aliqua capitis parte dolorem ſentiat, ibi os fractum eſſe putant.

Nonnulli ſuadent, ut Æger dentibus admygdalum vel nucem frangat, & ubi dolor ſentitur, ibi os fractum cenſent. Sed incerta eſſe ultima hæc ſigna, exemplo docet Scultetus *poſt. Armament. Chir. Obſ. 19.* Scribit quoquè Paræus, eſſi utrumquè ſæpius tentaverit, horum tamen ſigorum veritatem experienciâ non potuiſſe comprobare.

Inſuper Calvaria interdum non frangitur in loco contuſo, ſed in parte vicina; & talis Fractura in principio cognoſci non poteſt, verum in progreſſu ex accidentibus, ut ſunt bilis vomitus, vertigo, obcæcatio, &c. demum conſtat. Hiſce enim præſentibus, ſi in loco, ubi cutis diſciſſa eſt, Fractura non apareat, alia in parte conſiderandum, num locus ſit mollis, num tumeat, unum doleat: hæc ubi apparuerint, cutis protinus incidenda, ſub qua os fractum non raro reperitur.

XI. Quoad *Prognofin*: quæ vulnera eſſi per ſe periculofa non ſunt, præcipuè cuti & panniculo carnoſo inflicta, nemoque ex iis, ſi rectè tractentur, moriatur; tamen nec illud male dicitur, *nullum Capitis Vulnerus contemnendum eſſe*, quod monuit Hippocrates in *proemio libr. de Vulner Capitis*. Atque ideò in iis curandis, quam in aliarum partium cutaneis, & non profundis vulneribus, plus diligentia adhibendum; cum, ſi quid negligatur, magnum ſæpè accerſatur periculum.

Capitis
Vulnerum
Prognostica.

XII. Si Cranium quocunquè modo læſum ſit, periculo non vacat, nec vulnus contemni debet; etiam ubi omnia bene ſe habere videntur: ſcribitque Paræus, & à veteribus proditum, & experienciâ confirmatum eſſe, in Cranii Fractura neminem exttâ periculum poſitum cenſeri debere, niſi poſt centeſimum diem. Minus tamen periculi eſt, ſi externa ſaltem tabula læſa ſit; & minus adhuc, ſi incifa ſolum: contuſio verò majus conjunctum habet periculum.

Si verò uttaquè lamina diſiſa ſit totaquè aperta calvaria, majus adeſt periculum: minus, ſi ſit Sedes Teli, aut lata & ampla Fiſſura: majus, ſi Fiſſura ſit anguſta: adhuc majus, ſi ſit Contuſio & Rima ſimul; ac imprimis ſi Rima illa ſit anguſta: maximum periculum eſt, ſi Rima ſit in alia parte ab ea, quæ ictum excepit.

Augetur periculum ſi præter Cranium & Craſſa Menynx, ac præſertim ſi ſimul Tenuis Menynx, & ipſum Cerebrum læſa ſunt: & quo vulnus profundius penetrat, eo periculofius eſt.

Inſuper & hiæ conſideranda ſunt aëris ambientis, regionis, ipſius

vulneris conditio, aliaque accidentia. Atque hinc æstate capitis vulnera sunt periculosiora, ob imminentis inflammationis metum: hyeme quidem etiam ob frigus: quod tamen aëre igne temperato facile evitari potest. Etiam in humida regione capite vulnerati plus periclitantur, quam in sicca.

XIII. Cæterum in occultis Rimis & Contusionibus summè periculofum, si inter duas cranii tabulas diploë compressa sit, sanguinisquè aliquid effundat; qui eo loci putrescens ossis corruptionem adfert, ut interdum non solum aliquot post acceptum ictum hebdomadibus, sed & mensibus, nihil mali suspicans Æger moriatur; cujus rei notabile exemplum habet Petrus Pavius *in comment. ad Hipp. de Vulner. Capit.* de quodam, poculo stanneo in capite percussio, in quo nulla fissura deprehensa fuit; & vulnere consolidato Æger benè se habere putans, post decimum mensem inter deambulandum vertigine correptus concidit, neque diu post obiit. Aperto Cranio deprehensum est, os in loco ictus planè corruptum fuissè: & Menyngem in consensum traxissè Haud absimilem historiam refert Scultetus *post Armament. Chirurg. Obs. 7.* cujusdam rustici, qui ab aliis pugnis exceptus, validè in nudo capite percussus fuit, crebrosque ac vehementes ictus sustinuit; quod tamen magni non æstimavit, & per aliquot dies consueta munia obiit, quamvis do lores non parvos ex percussione senserit. Quid sit? ingravescentibus postmodum symptomatibus, rusticus hic centesimo demum die, ob intermissum trepani usum ivit unde redire negant quenquam.

XIV. Porro vulnera in media capitis parte periculosissima censentur; in occipitio contrà sese res habet; in parte anteriore, *hoc est*, in fronte medio modo se habent. Item quæ ad Suturas fiunt plagæ sunt periculosæ cum propter Cranii eo loci inbecillitatem, tum propter Crassam Menyngem, quæ fibris ibi annectitur.

Simplex
Capitis
Contusio
quomodo
fiat & qua
ratione
Curari
debeat.

XV. Igitur Capitis Vulnerum Differentiis, Diagnosticis, & Prognosticis abundè expositis, ordo nos ducit ad eorundem Curationem, tum generalem, tum specialem. Enimverò varia & diversimoda quum sint capitis vulnera, diversæ quoquè eiunt illorum Curationes; quas singulatim describere oportet, initium ducendo à *Simplici Capitis Contusione*. Est autem *Contusio* interna alicujus partis solutio continui, & collisio, cute plerumquè manente integrâ, quæ fit à re gravi, dura, & obtusa, quam sequitur *ἐκχύσις* & *ἐκχύσις*, sanguinis scilicet *subter cutem effusio*. Hæc in Capite fit, cum vel fuste, vel aliâ re obtusâ id percutitur, vel ex casu rei duræ ac non acutæ alliditur, & cute plerumquè integrâ, exigua subcutanea vasculâ aperiuntur, sanguisque exiis effunditur; unde *Tumor mollis, lividus absquè magno dolore* excitatur. Quis rite tractetur, omni vacat periculo. At si vel *Pericranium* vel *Cranium* afficiatur, vel si *Musculi Temporales* contendantur, non rarò gravia, imò & lethalia quandoquè succedunt symptomata, puta delirium, paralyxis, convulsio,

fio , &c. qualia exempla habet Glandorpius in *Spec. Chirur. cap. 10.*
 11. 12.

XVI. Ut autem *Curetur Simplex Capitis Contusio*, humorum affluxus est prohibendus , dolor si adsit mitigandus , & sanguis sub cutem effusus evacuandus. Eum in finem nonnulli Repellentia & Adstringentia adhibere solent , locumquè affectum *Oleo Rosaceo* inungunt ; deinde *Ovi Albramen benè conquassatum*, vel solum , vel *Aquâ & Aceto Rosarum mixtum* , & *stupâ exceptum* imponunt , & istiusmodi plura applicant. Sed ut ut fatear , non video quo jure talia prodesse possunt ; quandoquidem poros obstruendo , hinc exhalationem impediendo , humorem extravasatum in parte affecta detinent magis , quapropter Discutientia & Resolventia , simulque partem affectam Roborantia potius usurpentur. Et quidem , si Contusio magna sit , calidè admoveatur hoc , vel simile Fomentum , ac identidem renovetur :

℞. *Fol. Betonicae* Mj.
Rosmarini , *Majorane* , *Mentha* , *Ruta* ,
Flor. Anethi , *Camomilla an.* Mj.
Rosar. Rubr. Stachad. Arab. an. Mss.
Pacc. Lauri , *Juniperi an.* ʒss.
Sem. Cumini ʒiij. *Vini Gallici* ℥iiij.
Coq. S. A. in Diplomate , pro Fomento.

Forestus *Lib. 9. Observ. 32.* laudat Cataplasma Helidei , quod mirum in modum humiditatem in contusionibus discutere ait ;

℞. *Herb. Absynthii* , *Betonica* ,
Flor. Camomilla , *Rosar. Rubr. an.* Mj.
Coctis ad mollitiem , & dein contusis , add.
Farina Fabarum ʒiij.
Olei Rosacei , *Vini Nigri stiptici an.* q. s.
M. F. S. A. Cataplasma.

Jacobus à Roornhuyzen ad omnes capitis contusiones hoc suum Emplastrum admodum extollit :

℞. *Cera Flava* , *Emplastri Diachalciteos an.* ℥ss.
Olei Myrtillorum , *Rosarum an.* ʒiij.
Laurini ʒij.
Pulv. Myrtillorum ʒij. *Sem. Cumini* ʒvj,
Fiat ex hisce Emplastrum.

Si Contusio nimis magna non sit , mox ab ictu locus affectus inungatur *Oleo Cerae* , ac imponatur *Emplastrum e Cumino* , aut de *Spermate Cæti* , vel , si affluxus humorum metuitur , *Emplastrum Defensivum*. Et sanè hoc modo Contusiones ingentes , quæ pueris ex casu contingunt , non rarò sanantur. Loco olei ceræ utitur nonnunquam Forestus *Oleo Anisi*.

XVII. Si verò ob sanguinis extrâ vascula effusi copiam , in totus discuti

cuti nequeat, & suppuratio impediri non possit, tumor statim incidendus, & contentus intus humor educendus, ne pericranium eique subjectum cranium corrumpat; uti observavit Scultetus *post. Armam. Chir. Obs.* 16. in puero, qui ex capitis contusione, tribus mensibus, instante novilunio, convulsionibus vexatus fuit: à quibus tamen, capitis sectione ad cranium usque factâ, & evacuatâ materiâ ibidem hærente, nec non cranio nigro ac aspero debite derafo, curatus fuit. Sed & magna Capitis Contusio in prima curatione non rarò aperiri debet, cum subjectum Cranium nonnumquam fractum sit, ejusque fragmenta Crassam Menynge[m] vellicent, atque ideò eximenda; cujus rei notatu dignum describit exemplum Jobus Meekeranus *Observ. Chirurg. cap. 1.*

Curatio
vulneris
capitis
simplicis,
hoc est,
sine cranii,
menyn-
gum, &
cerebri
læsione;

XVIII. At verò vulneratur quandoque Caput simpliciter, *hoc est,* cranio manente integro: viz. *ubi solummodo cutis, panniculus carnosus, musculi, nonnumquam & pericranium leditur.* Quo in casu indagandum, quousque tale vulnus penetret. Si namque sola Cutis sit læsa, nulla alia Curandi ratio est, quam quæ cæteris cutaneis debetur vulneribus. Nimirum sanguis, si vehementer fluat, sistendus, capilli circa vulnus abradendi, & vulneris labia unienda, unitaque servanda aut sutura aut potius medicamento agglutinante. Reliqua autem capitis vulnera, quæ sunt cum Pericranii læsione, tutò non consuuntur, nec agglutinantur; sed per carnis generationem curari debent.

XIX. Cum igitur primâ læsionis horâ ad Vulneratum, ex sola Pericranii incisione, vocatus fuerit Medicus, vulnus statim carpiâ siccâ impleatur, quo sanguinis fluxus comprimatur, ac disjuncta teneantur vulneris labia; capiti verò mappis laneis imponatur Fomentum in Contusionis Curatione propositum;

Vel,

Rj. Herb. Betonica Mij.

Rosmarini, Majorana, Mentha an. Mj.

Flor. Camomilla, Stachad. Arab. an. Mß.

Bacc. Juniperi ʒss. Vini Albi lbij.

Coq. S. A. in Diplomate, pro Fomento.

Altero die, sanguine cohibito, capillisque in ambitu derafis, vulnere imponantur petiæ Digestivo *ex Therebinthina, Ovi Vitello, ac Mellis Rosacei & Spiritus Vini tantillo*, illitæ, desuper applicandum *Emplastrum Diapalma*, vel simile, & superponendum Fomentum: atque ita pergendum, donec Pus appareat bonum; quod est album, & non fœtidum. Quo apparente, pro vulneris mundificatione Digestivo aliquod *Detergens* admisceatur, donec omninò deterfum ac mundatum fuerit, tuncque carnis generationi studeat Cheirurgus, quapropter Unguentum Basilicon, Balsamum Peruvianum, simileve Sarcoticum, filamentis aridis inductum, apponat, desuper Emplastrum, deinde Fomentum, convenientemque fasciam. Atque hisce utendum ad perfectam usque carnis generationem; hinc vulnus cicatrice obducendum.

Histo-

Historia vulneris, in quo capitis cutis ad Pericranium usque divulsa erat, sic ut tota ad occipitis initio in frontem & faciem dependeret, curati habetur apud Paræum *libr. 10. cap. 15.* Haud absimile exemplum citat Petrus de Marchettis *Obs. chir. 16.* pueri septem annorum, cui capitis cutis urssi unguibus cum Pericranio, ad futuram usque lambdoidalem discerpta erat, succrescente in ejus locum alio tegmine, priori analago, cum capillis.

XX. Quod si detectum sit Cranium. atque ab aëre ambiente vel alteretur tantum, vel etiam nigrescat undique tunc abradendum vel ad coloris mutationem, vel donec sanguis ex eo dimanet: ossi verò derafo *Sicca carpia* imponenda, ac vulnus porrò, ut artis est, tractandum.

At Cutis & Pericranii vulnus si sit cum Contusione, & valdè angustum, iucisione dilatandum est; sique post vulneris dilatationem Instrumenti Sedes in Cranio appareat, Scalpris abradatur.

XXI. Sed quum vulneratur Cranium ipsum; vel læditur ab instrumento incidente aut perforante, idque fieri non potest, nisi cum vulnere ipsius cutis; vel ab instrumento contundente, & hoc fieri solet aliquando sine cutis vulnere, nonnunquam cum ejus apertione. Præterea Fractura seu Rima vel totum apprehendit, frangitque Cranium, vel definit in aliqua Cranii parte.

Curatio solutæ unitatis in cranio, sine menyn-gum & cerebri læsione.

XXII. Si igitur Medicus ad curandum vulnus capitis cum denudatione Cranii fuerit vocatus, quamprimum capillos abradat, & ossis statum vel stilo exploratorio, vel oculis, vel utrisque simul quam diligentissime perquirat; siquæ Fracturam vel Rimam invenerit, aut ex antecedentibus & præsentibus symptomatibus fracturæ suspicionem habuerit, aut saltem de fractura dubitaverit, vulnus statim in formam crucis aut trianguli dilatet, ut denudatum Cranium necessarias manuum operationes per Scalpra aut Terebram admittere possit.

XXIII. Vulnere satis dilatato, Cheirurgus quam primum ejus labia & ipsum Pericranium, vel obtuso aliquo instrumento, vel unguibus à Cranio separet, super os filamenta arida ponat, ac reliquum vulnus carpiâ siccâ impleat; non solum ut sanguinis fluxus sistatur; verum etiam ne vulnus concidat, utque in proximum diem abundè pateat. Atqui Rima si tunc appareat, Scalpris Cranium abradendum, donec Rima si penitus deleta sit, osque sub ea album & sanum appareat; quod certissimum signum est, Rimam non penetrasse.

Rima seu Fissura non penetrans si sit in Cranio, quomodo deleri debeat.

Ossi derafo filamenta arida sunt imponenda, labiisque Digestivum, vel Sarcoticum; aliquod Unguentum, desuper Fomentum, & conveniens Fascia.

XXIV. Quod si Medicus, dum sic Scalpris operatur inveniat Rimam Cranii utramque laminam penetrare, eamque gravia comitentur Symptomata, quæ collectam inter Cranium & Crassam Menyngem materiam arguunt, remotis scalpris, mox Trepano Cranium est perforandum.

Fissura si utramque Cranii laminam penetret, quid agendum.

dum, juxta Hippocratem *text. 2. de Vulner. Capit.*, postquam scalpro os deraferis, si tibi exigere sectionem videtur, secare debes, neque pati, ut res tertium diem excedat, priusquam feces, sed intra id spatium secabis. Ab initio enim neglectâ perforatione, propter compressionem, aut punctiōnem Menyngum ab ossiculis factam, augetur dolor, & membranæ inflammatione corripuntur: hinc febris, delirium, vomitus, spasmus, paralyxis, aliaquē accidentia, imò & mors ipsa, celerimè supervenire consuevere. Hildanus *Cent. 4. Obs. 4.*

Nonnulla circa Capitis Vulnera, cum Cranii Fractura, observanda, magni momenti, & notatu dignissima, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 15.* ubi inter cætera docet, si Rima, vel Sedes Instrumenti descenderit ad Diploën, omninò deveniendum esse ad Terebrationem, nullo licet alio præsentē symptomate. Quod idem affirmat Scultetus *Obs. 2.*

Quæstio?

XXV. Sin plaga in Sutura contigerit, quæritur, *an Cranium in ipsa Sutura liceat perforare?* Hildanus negat, atquē varias pro sua sententia adfert rationes in *Epistola à Joh. Fredr. Werdenburgio M. D. post Obs. 8. Cent. 2.* inserta.

Joh. Baptista Cortesius *comm. in Hipp. de Vulner. Capit.* inquit: „casu ita exoptulante verendum non est, ad perforationem supra Sutam devenire: majus enim incommodum accidit Vulneratis ex dilatatione atquē sectione cutis, & Pericranii à subjecto osse separatione, quam ex operatione in suturarum regione. Huic ad stipulatur Jacobus Berengarius *de Cranii Fractura cap. 36.* ubi testatur, se aliquoties operationem hanc fecisse, eiquē ex voto semper successisse. „Nec est (porrò inquit) tam grande periculum in commissuris operari, sicut aliqui dicunt: videmus enim cauteria fieri in commissuris: & tamen nullum sequitur nocumentum.

E contrario Cæsar Magatus *de rara Vulner. Medicat. Lib. 2. Cap. 33.* ait: „si Rima ad Sutas facta fuerit, os perforare oportet utraqū ex parte suturæ, in futura verò fugienda est terebratio, sicut & abrasio. Fallopius quoquē in *Hipp. de Vulner. Capit. cap. 19.* vult, ut prope suturas Cranium trepano perforetur, non in futuris.

Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 16.* non tantum vult ab hac perforatione supra suturas cavendum esse, sed etiam juxta ipsas, utpote perniciosâ. Quinimo si vulnus fuerit inflictum supra suturas, cum levi earundem labe, lethale plerumquē esse ait.

Joh. de Vigo *Pract. part. 2. libr. 1.* inquit: „si percussio supra commissuram evenire contigerit, dico utramquē partem ossis esse perforandam; viz. in dextra & sinistra parte commissuræ, & hujusmodi instrumento semper commissuram intactam relinquendo. Et sanè si plaga ad Sutam contingat, sic ut Cranium ibidem deprimatur, & quandoquē etiam findatur adeoquē, & Trepano particula ossis excindenda sit; nunquam in futura, verum ab utraqū parte juxta suturam

Cra-

Cranium erit perforandum, ne Crassa Menynx, quæ ipsis commissuris inhaeret, laceretur.

XXVI. Quando igitur ictus ratione, ex instrumenti qualitate, & supervenientibus symptomatibus, certum est, Fissuram penetrare, tunc magnâ sanè diligentia explorandum, *an Rima sit satis lata pro evacuatione materiae, quæ per ipsam ad Crassam Menynghem defluxit, nec ne?* non satis lata Cheirurgiam per *Trepanum* instituendam expetit, quo per factum in Cranio foramen exire possit & evacuari tum sanguis, tum sanies, quæ præter naturam sub eo continetur. Igitur, derasis capillis, cutis unâ cum Pericranio Novaculâ est incidenda (nisi à vulnere divisa fuerit) in formam crucis aut trianguli. Hoc facto, Pericranium à subjecto Cranio unguibus, aut *Separatorio* instrumento diducendum: ne verò vulneris labia iterum ad se invicem accedant, & nudatum os tegant, impositis plumaceolis diducta sunt servanda. Hinc altero die, lituato ut decet Aegro, ministrorum unus caput teneat quam firmissimè, ne vacillet; tum Cranium aperiendum, & Trepano prope Rimam, in loco decliviori, pro faciliore exitu materiae supra Crassam Menynghem collectæ, perforandum. Primò nimirum adhibendus *modiolus mas*, in cuius medio *clavus* est, & debite circumvolvendus, donec tale Cranio impresserit vestigium, ut ei modiolus fœmina firmiter insistere possit. Dein remoto mare, Trepani vertibulo *modiolus fœmina* dictus est adaptandus, qui fortiter & æqualiter quoque circumvolvendus, & per intervalla ab osse auferendus, tum ut scobs è crenis modiolis auferri possit; tum ut queamus examinare: quousque penetraverit instrumentum. Signum autem certissimum, ad Diploën seu Meditullium nos pervenisse, sanguis præbet ex ejus arteriolis læsis erumpens; unde jam valde prudenter, & suspensâ manu perforatio est continuanda, ne crassa menynx à demergente modiolis offendatur. Ubi vacillare incipit officulum, non solum cautius & mitius terebra comprimatur, verum etiam sapius eximatur, ad conjectandum, quantum ossis perforandi adhuc super sit; quum autem undique æqualiter modiolus penetrasse *specillo lato* cognoverimus, tentandum est, an blanda vi officulum *volsellâ* auferre possimus. Quo facto, foraminis in ambitu asperitas læviganda *Lenticulari* instrumento. Atqui, ut sani exire commodè possit, *Decussorio* dicto est deprimenda crassa menynx, Agerquè interea clausis ore & naribus spiritum contineat, sic ut materia inter Cranium, & Menynghem profundius contenta egredi possit.

Modus
Cranium
Trepano
Perforandi
exponitur.

Hisce ità peractis, supra Crassam Menynghem per foramen dimittatur linteolum ex serico rubro, vel lineo albo, instar orbis rotundum, filo alligatum, ut extrahi possit, & *Melle Rosaceo*, additâ *terriâ vel quar- tâ parte Spiritus Vini*, immersum; ut membranam mundam servet, eamque ob pulsationem ab allusione ossis defendat. Linteo immisso, foramini

bulus ex aridis filamentis inferendus, ne pus in vulnere genitum ad Menyngem descendat: ossi denudato linamenta arida, at labiis Digestivo quodam illita adhibenda; tandem conveniens fascia superliganda.

Alii loco Mellis Rosacei cum Spiritu Vini crassæ menyngi cum lin-
teolo imponunt *Balsamum Peruvianum*, quoc hod in casu valdè laudant.

Fissura si
admodum
lata sit,
quomodo
tractanda.

XXVII. At Fissura si hiat ità, ut pus per eam liberè possit ex-
purgari, neque perforatione Cranii, neque dilatatione vulneris per scal-
pellum opus est: unde eos animadversione & reprehensione dignos me-
ritò judicat Chalmetæus, qui non tantum in parva Cranii Fissura, ve-
rum etiam in maxima Rima satis audacter modiolum adhibent quo
errore curatio in longum tempus protrahitur, cum summo Ægrotantis
damno, & Medici famæ detrimento.

Cranium
quum fis-
sum sit sub
Musculo
Tempora-
li, quid fa-
ciendum.

XXVIII. Cum verò Cranium sub Musculo Temporalis Rimam
contraxerit, haud secus procedendum, modo incisio in Musculo Tempo-
rali fiat ad ductum fibrarum. Ita Petrus Pavius *comm. in Hipp. de Vuln. Cap-
itis*, si necessitas expostulet, etiam Tempora dividere, & Ægrum omni ope
non destituere, jubet: refertquè se vidisse alâ molæ puero ità contusum
Tempus dextrum, ut aliquot perussi ossis fragmenta per vulnus exime-
rentur; nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente pu-
ero: imo Tempora aperiri manu Cheirurgi non semel vidisse absque
ullo symptomate. Sed duo hîc monet: primum, ut non nisi summa
urgente necessitate Tempora dividantur: deinde, ut novacula semper
secundum ductum fibrarum Musculi Temporalis ducatur.

Exemplum vulneris capitis in Musculo Temporalis cum Rima Cranii
latissima, & Duræ Matris Inflammatione, curati, videre est apud Scul-
tetum *post Armat. Chirur. Observ. 3.*

Punctura
seu Sedes
Instrumenti
in Cranio
qua ratione
sit tollen-
da.

XXIX. Sin Punctura seu Sedes Instrumenti sit in Cranio, eaque
non penetrans utramquè laminam, Cranium abradendum, quousquè
Punctura penetret, uti in Cranii Fissura Capillari & non penetrante
fieri solet: vel *Terebrâ Triformi* Punctura amplietur, & deleatur ejus vesti-
gium Calvariæ impressum. Quum verò utramque perforet laminam,
Cranium aperiatur Modiolis, adhibendo ipsi puncto clavum modioli
maris, donec vestigium aderit, cui modiolus scemina insistere possit.

XXX. Interdum quoquè accidit, ut Cranium, integrâ manente cu-
te, patiatur Depressionem, nonnunquam simplicem & citrà Rimam, in-
terdum cum Rima seu Fissura Depressio citrà Fracturam in solis pue-
ris contingit; at in adultis Introcessio vix unquam fit sine Fissura propter
summam Cranii duritiem.

Depressio
Cranii
sine Rima
in pueris,
quomodo
Curanda
sit.

Igitur Cranium in pueris sub illæsis integumentis si depressum sit,
ità ut tangentibus vel intuentibus Fovea mediocris, quam nulla pra-
va sequuntur symptomata, appareat, ab omni Cheirurgia ablineatur:
at capilli circa depressionem tantum abradantur, & Fomentum aliquod
Cephalicum calidè cum pannis laneis applicetur, identidemque reno-
vetur;

verur; quò solo in pueris simplex Cranii Depressio, sine Rima, ple-
rumquè curari solet. Hac de re Cæsar Magatus *de rara Vulnerum Medicatio-
ne lib. 2. cap. 19.* sic loquitur: „ Compertum est etiam experienciâ, non
„ semper ad ossis introcessionem sequi prava symptomata. Habui ego
„ præ manibus puellam, annum circiter septimum agentem, cui ex
„ casu in frontem os effatu digna quantitate introcessit, & nullum om-
„ ninò supervenit symptoma. Habui etiam puerum, annum circiter
„ decimum agentem, cui ex casu in synciput versus latera os intro-
„ cessit ad unguis minoris digiti quantitatem, & nullum supervenit sym-
„ ptoma. Adultum etiam vidi ab ossis introce-^{ssione} in fronte con-
„ valuisse, licet minimè elevatum fuerit os depressum & fovea reman-
„ serit. Quo fit, ut existimem non supervenire mala symptomata, nisi
„ compressioni adjunctum sit aliquid, quod membranam pungat, aut
„ quando etiam sanguis supra membranam effusus sit. aut compressio
„ fuerit insignis, ità ut cerebrum comprimatur. Haud secus Petrus de
Marchettis *Observ. Chir. 8.* refert, se puerum septem annorum curasse,
cum insigni depressione in fronte, quam attollere non potuit; sed Ri-
mam, quæ aderat, Scalpro Derasorio dilatavit, & cætera lege artis pe-
regit. Et *Obs. 9.* scribit de quadam puella, quæ in postica capitis par-
te insignem ossis depressionem passa est, & tamen sanata fuit, supersti-
te insigni foveâ, sine ullâ noxâ. *Non proinde, ait, metuendum admodum
pueris hoc modo contusis, ob molliem ipsius Cranii.* At rarius est, quod
habet Scultetus *post Armament. Chir. Obs. 37.* de introce-^{ssione} Cranii
minimè, fissi in ancilla triginta annorum, ejusdemquè curatione,
nullis supervenientibus symptomatibus.

XXXI. Enimverò in adultioribus hujusmodi depressiones sub inte-
gra cute rarissimè sine Fissura in Cranio reperiuntur. Atqui dissectâ cu-
te, si Rima in exteriori Cranii lamina non appareat, timendum erit, <sup>Depressio
Cranii
cum Ri-
ma, in ad-
ultioribus
quomodo
tractanda,</sup>
ne interior tabula patiatur Fissuram, per quam materia ad Menyngem
quidem descendere, sed iterum per eam evacuari minimè possit. Qua-
lem Fracturam observavit Scultetus in milite, qui ob Depressionem
Cranii secundo die mortuus est. Quoties igitur in adultorum capitibus
talis apparet Fovea, statim cutis Scalpello in trianguli, vel crucis for-
mam incidenda, Pericranium à cranio separandum, ac vulnus hians
carpiâ siccâ servandum, non solum ut Medicus certior fiat, an fissum
vel depressum sit Cranium, verum etiam ut, re exigente, Trepano
commodè perforari id possit. Quod ut plurimum ad latus depressionis
fieri solet. Nonnunquam duobus in locis Modiolis Cranium excidendum
est, dein foraminum interstitium ferrulâ auferendum, ut ossicula, quæ
interdum ab interna Cranii tabula separantur, & aculei instar Crassam
Menyngem pungunt, vossellâ eximi queant. Testatur Marchette *Obs. 5.*
quod viginti intra dies quatuor molitus sit perforatines, ob gravia per-
manencia symptomata, scilicet paralyin linguæ & brachii sinistri; at-
quæ

quæ in quarta perforatione inegerit modiolò in ossis frustulum, membranas & cerebrum pungens: quo educto, non diu post motum linguæ & brachii Patiens receperit.

An Dura
mater pos-
sit aperiri?

XXXII. Idem Marchette *Obs.* 14. quæstionem movet; scilicet, *num Crassa Menynx liceat secare, quo exitus pateat purulente materiae, supra Piam Matrem & Cerebrum collectæ: & tandem concludit; quando certò constat, materiam inter Meninges esse collectam, tum tutò posse deveniri ad hanc operationem, utcunquè periculi non expertem, cum alioquin, nullo adhibito remedio, certa mors imminet, atquæ ex Celso præstet anceps experiri remedium, quam nullum, impiumquè sit relinquere Ægrum remediis destitutum.*

Coiter in *Obs. Anatom. & Chir.* de hac quæstione sic scribit: „Nisi
„metuerem reprehensionem & calumnias, in gravibus & periculosis ca-
„pitis vulneribus, ubi vel contusionis cerebri, vel vasis perrupti sub
„membrana, manifesta haberem signa, auderem duram cerebri mem-
„branam periscindere: etenim ut in omnium, sic in horum vulnerum
„curatione præcipuum est, perficere, ut vulnera optimè expurgentur,
„nam omne quod tangitur à putrido, putrescit.

Fallopious in *libr. Hipp. de Vuln. Capit. cap. 43.* aperire Menynghem, & materiei exitum dare suadet, licet fateatur, se nunquam fecisse.

Paræus quoquæ vult, si conjectura sit puris conclusi, scalpello esse aperiendam Crassam Menynghem; idquæ in multis Ægris se fortunâ variâ fecisse inquit *libr. 10. cap. 21.* Hinc ut concludendum omninò videatur, Crassam Menynghem, si necessitas id postulet, potius aperiendam esse, quam permittendum, ut Æger sine auxilio moriatur. Cujus rei historia habetur apud Glandorpium, in *Speculo Chirurgiæ Obs.* 4. de quodam pugili, cui cum graviter in capite vulnerato tertio die gravia symptomata supervenirent, ut suspicio esset, materiam sub Cranio collectam esse, Cranium apertum est; verum nihil effluxit, sed Dura Mater in tumorem elata in conspectum venit; quæ cum scalpello incurvato, ne ipsum Cerebrum læderetur, aperiretur, maxima copia saniei effluxit, quæ non inter Cranium & Duram Matrem, sed inter Duram & Piam Matrem latuerat; quæ evacuatâ; & idoneis adhibitis medicamentis Æger sanitatem recuperavit.

Curatio
Cranii Fra-
cturæ, cum
Menyn-
gum &
Cerebri
læsione.

XXXIII. Veruntamen quum tam alte penetret capitis vulnus, ut & Crassa Menynx lædatur, adeoque sanguis copiosè profundatur, & dolor in parte hac membranosa valdè urgeat; os, nisi antea ex vulnere pateat, statim aperiendum, fragmenta Cranii fracti, si adsint, eximenda, hinc membrana detegenda, eiquæ imponenda, ad cohibendam cruoris profusionem *carpia sicca.* At in secunda deligatione imponatur *Mel* vel *Syrupus Rosarum*, cui vel tertia vel dimidia pars *Spiritus Vini* mixtus est: aut ejus loco applicetur *Balsamum Peruvianum.* Quorum medicamentorum applicatione Dura Mater læsa uniri solet per carnis,

aut

aut substantiæ ei analogæ generationem. Hoc in casu Joh. Andr. à Cruce sequens laudat ;

℞. *Olei Therebinthina, Spiritus Vini,*
Syrupi de Rosis Siccis an. ʒj.
Misceantur.

XXXIV. Sed Tenuis Menynx seu Pia Mater, quoniam tenuis omnino est, & cerebro prorsus adhæret, vulnerari nequit sine Cerebri ipsius læsione. Atque hujusmodi capitis vulnera, in quibus non solum Cranium & Crassa Menynx, sed simul Tenuis Menynx & Cerebrum læsa observantur, valde periculosa sunt; & quò profundius penetrant, eò periculosiora meritò haberi solent. Equidem in Cerebri substantia abscessum fieri posse, vel quemquam Cerebri portione abscissa posse convalescere, superius Cap. 2. abundè probavi: idquè Paræus *libr. 10. cap. 23.* auctoritate veterum, ac propriâ experientiâ quoque affirmat. Videatur etiam Petrus de Marchettis *Obs. Chir. . 1. 2. 3. 4 5.*

Itaque in hujusmodi vulneribus curandis abstinendum omnimò ab Oleosis & Pinguibus, ob quæ Crassa Menynx facile inflammationem, & Cerebri Substantia putredinem concipere solet. Verum, ceu diximus, admoveantur *Mel vel Syrupus Rosarum, cui tertia circiter pars Spiritus Vini, vel Aqua Theriacalis, vel Aqua contra Gangranam admisceatur.* Etiam conducit *Balsamum Peruvianum*, si cum plumaceolis tepidè imponatur.

Interim dum vulnus solvitur, & medicamenta mutantur, multi sarraginem ignitam suprâ caput Patientis suspendunt, ad aëris frigus temperandum; verum id æstivo tempore minimè necessarium est: hybernâ tempestate cubiculi aër ab extracto foco calefactus sit, & subindè linteum calefacere, ac loco vulnerato imponere sufficiat.

XXXV. Porro ex vulneratis cerebri membranis interdum Caro quædam Mollis & Fungosa pullulat, quæ idcirco *Fungus Cerebri* appellatur. Ut enim per arborum cortices humor quidam vitiosus quandoquæ extillat, qui in Fungum concrescit; ita si Cerebri Membranæ vulnerentur, humor exudans in mollem ac carnosam substantiam, quæ Fungi instar est, mutatur, ac brevi temporis spatio magnum sæpè incrementum sumit, ut suprâ cranium & cutem nonnunquam emineat;

Fungus
Cerebri
quid sit,
& quomodo
tollī
debeat.

Sunt verò hi Cerebri Fungi periculosi, & non rarò lethales; cum ob vitiosi humoris ad cerebrum affluxum proveniant, tandemquæ putrescentes gangranam minentur. Atque hinc quamprimum tollendi, & absumendi Siccantibus Medicamentis. Acriora namquæ hîc vitanda Excisio autem quæ ferro fit, ut & ligaturâ ac filo serico, adeò tuta non est; cum gravia supervenire soleant symptomata. Si tamen nimium increseat Fungus, filo serico arctius ad radicem ligandus, ut decidat; reliquum medicamentis siccantibus absumendum. Quem in finem Paræus inspergit hunc Pulverem :

℞. *Sabina ʒij. Oebra ʒj. M. F. Pulvis.*

Sed hoc in casu utiliter aliquandò usurpatum vidimus *Pulverem ex Scænantho & Spica Nardi*. Quo remedio Petrus de Marchettis sæpius istiusmodi Fungos etiam sanavit, quodque proindè tanquam Arcanum proponit *Obs. Chir.* 6.

CAPUT XVI.

De Vulneribus Faciei.

Faciei Vul-
nera quo-
modo Cu-
randa,

I. FACIEI VULNERA Nihil ab aliorum vulnerum curatione differunt, nisi quod Faciei forma & pulchritudo conservanda sit, dandaquè in primis opera, ne relinquatur cicatrix: id quod fiet, si vulneris labia aut suturâ, aut deligaturâ aut glutinante medicamento ritè colligentur, ac inter se uniantur. Sutura verò in faciei vulneribus prudenter Facienda est, nec magna carnis cutisque crassities capienda: illa namquè per se satis uniuntur, quod cutis carni sic adhærescat, ut alterum alteri facile conglutinetur & coalescat. Quod si Emplastrum Glutinans per se satis fuerit efficax, eo utendum. Etenim Faciei Vulnera per Sutam curari non debent, si aliter fieri potest, ne cicatrices eam deformem reddant: sin minus, communis usurpanda erit Sutura, & puncta punctis propius adjungenda.

Sed quum magnum sit, ac profundum vulnus, multumquè à se distent ejus labia, nec Glutinis, nec vulgari Suture vix ullus usus est. Quare acubus utendum triangularibus vel quadrangularibus, quò in carnem promptius & facilius subeant, filum cerâ obductum ducentibus: hisquè vulneris labra transmittere, & quoad vulnus perfectè agglutinatum fuerit, acus in eo relinquere oportet, sæpius circa easdem filum glomerando; haud secus ac mulieres acus vestibis infixas asservare solent.

Vulnus
Frontis.

II. Cæterum ad Vulnera Faciei referri solent Vulnera Frontis, Superciliorum, Palpebrarum, Genarum &c. Atque in **FRONTE** si Vulnus inflictum sit, idque *cum ossis læsione*, tum decori non est studendum, sed securitati, quia periculosum est vulnus, & curari debet sine futuris, vel aliis instrumentis, quæ possunt vulneris labia unire; quin imò vulnus apertum servare oportet, os deradere, & porro eam adhibere curationem, quæ fieri solet in Vulneribus Capitis cum Cranii Fractura vel Depressione. At quum Frontis Vulnus sit *sine ossis læsione*, quantum fieri potest, venustati est attendendum, idque curandum ut Vulnus Capitis simplex, hoc est, sine Cranii, Menyngum, & Cerebri læsione.

Vulnus
Supercilii.

III. Haud secus procedendum si Vulnus in **SUPERCILIO**

con-

contingat secundum *longitudinem*. Si verò *transversum* fiat; vulnus hoc, nisi diligenter curetur, sequitur Casus Supercilii, adeoque & Palpebræ super Oculum: unde, quantum possibile, exactè tale vulnus est glutinandum. In quo casu à Sutura, & quidem profundioribus abstinendum non est, ut labiorum superficies adamussim se mutuo contingant. Quod si vulnus hoc sit cum deperditione substantiæ, cautè admodum procedendum, ne relinquatur cicatrix ità dura, ut sursum retrahat Palpebram, & impediat, quo minus ea oculum tegat.

IV. Verum PALPEBRA si vulnerata sit, absquè ulla Oculi ^{Vulnus} offensione. non magnoperè quidem mutuendum, cum non difficulter ^{Palpebra-} huiusmodi vulnus sanetur. Quum tamen vicinarum oculi partium vulnura, ob materiæ affluxum, cæcicatem aliquandò induxisse observatum sit, Palpebrarum Vulnura parvi facere non semper debemus. Refert Fabricius Hildanus *Cent. 5. Obs. 17.* Quendam vulnus exiguum acie pugionis ad radicem Frontis, & quidem in ipsam Palpebram Superiorem accepisse, idquè ab initio, ob sui exiguitatem, neglectum fuisse: at paulò post, exortus est dolor gravissimus totius capitis, cum tanta Oculi intumescencia, ut ad ovi circiter magnitudinem extrà orbitam suam prominere, cum corneæ tunicæ ruptura, humorum oculi effluxu. Hildanus medicamentis tum internis, tum externis Ægrum quidem restituit; visum tamen, ob membranarum rupturam & humorum deperditionem, nunquam, recuperavit. Idem *Cent. 6. Obs. 6.* scribit, puero cuidam quatuor annorum, iactu bacilli ex una parte acuti, vulnus ad Palpebram Superiorem finitram inflictum fuisse. Cecidit mox in terram puer, cibumquè indigestum evomit, nec quicquam cibi & potus in tertium diem usquè retinere potuit. Accedens Barbitonsor frustulum pinguedinis extrà vulnus propendens reperit, quod filo serico ligatum post dies aliquot forfice abscidit, vulnusquè quindecim intrà dies, nullis immixtis turundis, cicatrice obduxit. Mensibus aliquot elapsis, puerum hunc cæcum esse altero oculo observatum fuit; interim tamen extimæ omnes oculi partes illæsæ erant, imò ne motus quidem depravatus fuit: quibus Hildanus suspicatur, vulnus hoc inter cranium & oculum ad nervum opticum usquè penetrasse; unde ille vel læsus fuit, vel à materia aliqua cruda eò confluyente compressus, aut obstructus.

V. Igitur Palpebræ Vulnus si sit simplici incisione factum, & quidem *transversum*, consui non potest, quoniam musculi orbicularis fibræ sunt incisæ, unde suturæ non tenent nisi subjecta membrana simul consuetur; quod fieri non debet, quoniam oculi bulbum filum attingeret, ipsum quæ offenderet, & inflammaret. Quapropter hoc in casu Sutura Sicca, *hoc est*, Emplastro Glutinatorio magis utendum est.

Quod si vulnus per *longitudinem* Palpebræ fiat, nequè per subjectam membranam penetret, Sutura uti possumus, & sæpè debemus; quæ fiat acu, & filio tenuissimo, cerâ oblito. Sive aut Sutura fiat, sive impo-

natur

natur Glutinatorium Emplastrum, & ità labia adducantur, adductaque servantur, medicamentum imponendum est, quod citissimè possit Palpebram glutinare; quale est *Balsamum Sulphuris*, aut *Peruvianum*, similevè.

Vulnus
Genarum.

VI. Palpebrarum Vulnera sequuntur proximè VULNERA GENARUM; de quibus Fabritius ab Aquapendente *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap. 31.* ità scribit: „ In Genarum Vulneribus illud peculiare ob-
servavi, talia vulnera esse obnoxia sanguinis profusioni, propter venas
„ & arterias sursum per genas excurrentes; quæ sanguinis profusio vul-
neris glutinationem impedit, adeoque illi primum est occurrendum
„ medicamentis, & modis, in vulneribus venarum propositis, postea
„ labiis adducendis, & vulneri glutinando incumbendum est. In hu-
„ iusmodi vulnere illud non est ignorandum, scilicet non oportere vul-
neratum masticare, neque loqui, neque buccas inflare, neque ridere,
„ neque flere neque inclinato corpore stare, neque spiritus cohibitione uti.
„ Memini namque juvenem quendam in gena vulneratum, inflatâ buc-
„ cã, focum accendere voluisse, & statim tanta copia sanguinis profusa
„ est, ut ferè perierit.

„ Hæc Genarum Vulnera aliquandò adeò profunda fiunt, propter
„ musculos & multam pinguedinem, quæ ossi superstant: ut cum non
„ possint labia in profundo exactè committi, necessarium sit sinum quen-
„ dam intercedere; & sic vulnus simplex in compositum degenerat,
„ ut carnis generatione indigeat. Quod ubi accidit, omnino venustati
„ cicatricis est attendendum, quia gena est pars spectatissima; unde in
„ proposito casu, primò labiis glutinò adductis, opportunum fuerit
„ foramen in parte inferna parare, quod immissâ turundâ apertum ser-
„ vetur, ut inde profunda pars vulneris expurgetur; quod est efficien-
„ dum, quando vulnus genæ in barbam definit, unde cicatrix ex ad-
„ ventu barbæ occultatur. At si vulnus totum extrâ barbam sit, vel la-
„ bia vulneris non sunt admissim ansulis adstringenda, sed quatenus
„ amplectenda, ut per ipsa sanies possit exire, potissimum id præstan-
„ dum est circa partem infernam: Aut, quod melius est, oportet fas-
„ ciis ita vulnus ligare & comprimere, ut sinus vitetur, & ità gene-
„ ratio, collectioquè saniei.

Si autem tota Gena fuerit dissecta, uti nonnunquam contingit, quo-
niam ab interna parte tegumentum apponere haud possumus, & con-
tinuâ humiditate os scater; optimum est, medicamentum, quod pa-
lato arridet, vulneri quoquè per os admoveere; quale est *Mel. Rosarum*,
vel simplex, *vel cui tantillum Spiritus Vini*, aut *Tinctura Saturni admixtum est.*

Exemplum vulneris Faciei propè nasum inflicti in quo vaginæ gladii
vinculum relictum fuit, tandem post quatuor annos extractum, nec
non ejusdem curatio, videri potest apud Hildanum *Cent. 3. Obs. 24*

Ex aperto,
in Vulnere

VII. Cæterum & hoc in Generarum Vulneribus observandum; quo-
tiescun-

rescunque vulnera prope Aures contingant, viz. eo loci, ubi superior ductus salivalis excurrit, exiguum quoddam remanere foraminulum, per quod, potissimum ubi manducare solent Patientes, magna limpida aquæ seu humoris salivalis copia continuò extillat; qui fluxus non raro per plures menses durat, ac magnas Medenti parit molestias. Solet verò Curari hujusmodi salivalis humoris per exiguum hoc, & merè fistulosum foraminulum, stillicidium per imposita Medicamenta valenter Exsiccantia & Constringentia, inter quæ laudem meretur *Pulvis Ossis Sepiæ*, qui foramini insperlus, & Digestivo mixtus, non raro molestum hoc symptoma tollit.

Genarum,
ductu sali-
vali supe-
riore orta
Fistula,
quomodo
Curanda.

Sed nonnunquam hoc lymphæ profluvium, ut cohibeatur, Acria & Exedentia requirit, quibus, ceu Potentiali Cauterio, fistulosum hoc foraminulum eroditur & ampliatur, hinc denuò consolidatur, occluditur, adeoque limpidi humoris continuum stillicidium coercetur. Quo in casu aliquandò usurpavimus *turundam exiguam, ex Mercurio Precipitato Rubro cum Spiritu Virrioli subactam*, quæ aperturæ ductus salivalis immissa, tamquam Corrosivum, indurata ac callosa ejus latera erodendo undiquè abstulit, & paucos intra dies molestam hanc fistulam penitus sanavit.

CAPUT XVII.

De Vulneribus Oculorum.

I. **O**CULORUM VULNERA ad sensum satis patent. Ea verò spernenda non sunt, siquidem propter partis læsæ nobilitatem & structuram, sensumque exquisitum, quæ in aliis partibus parva sunt, in Oculis magna meritò censentur. Enimverò facile concitantur defluxiones, hinc dolores acerbissimi, inflammationesque accedunt. Adhæc cæcitatis periculum ex quovis, tametsi exiguo, Oculi vulnere imminet, cum propter continuas defluxiones, tum propter aquei humoris effusionem.

Oculorum
Vulnera
quæ, &
qualia cen-
senda sint.

Alterum Oculis vulneratis imminet, periculum ex collectione materiæ purulentæ, qua humores inficiuntur, tunicaque eroduntur, Quamobrem vulnera hæc ita tractanda sunt, ut omni studio occurratur fluxioni, & quamprimum agglutinentur icitrà puris generationem.

II. Atque ideo simplex quum sit Oculi Vulnus, ut tantum Cornea vel Conjunctiva Tunica incidatur, vulnus tamen non penetret, & sine humoris effluxu, Curatur incisionem glutinando, dolorem leniendo, ac inflammationem cohibendo. Quapropter abluendus Oculus *Lacte recenti tepido*, cui & *Aqua Rosacea* addi potest; dein admoveatur *Aqua Rosacea, in qua maceratum est Semen Cydoniorum & Foenigraci* Diligenter interim

Qua ratio-
ne Curari
debeant.

oportebit inspicere, an aliquid corporis ferientis relictum sit, nec ne, ut particula ferri, aut vitri, festuca, vel simile. Namquæ si particula quædam relictæ sit, auspicanda est cura ab extractione illius, modo appareat, quod præter naturam inhæret.

Scribit Fabritius Hildanus, *Cent. 4. Obs. 6.* de fabro ferrario, cui frustulum scoriam, cum impetu in oculum profiliens, ipsi profundius infixum fuit. Expertus hic Cheirurgus post aliquot dies vocatus, ex inferiore parte pupillæ, ubi iris apparet, scoriam reperit: sed quamvis omnem diligentiam adhiberet, & extractionem tentaret, oleum tamen & operam perdidit; unde & totum negotium naturæ, impositisque medicamentis committere coactus fuit. Igitur corpore purgato, Collyrium Anodynum & nonnihil Repellens applicuit, Venam in brachio secavit, Cucurbitulasque scapulis imposuit; at frustraneo eventu: etenim dolor & infixa scoria remanserunt Tandem hoc sacculo applicato penitus convaleuit Ager:

R. Rad. Althææ minutim incis. & contus. ℥j.

Fol. Betonica, Euphrasie,

Flor. Camomilla, Meliloti an. Mß. Rosar. Rubr. Mj.

Seminis Foenigraci ℥ß.

Incisa & contusa dentur in sacculis ejus magnitudinis, ut totum oculum tegere possint; hosque sacculos in Lacte Dulci tepido maceratos idem Oculo Affecto applicuit.

Idem refert *Cent. 4. Obs. 18.* puerum quendam liquefactum plumbum imprudenter & nimis velociter in aquam frigidam projecisse. idquæ eo impetu in altum resiliisse, ut non solum pileo, verum etiam oculo sinistro infingeretur. Parens accurrit, puerumquæ statim ad Hildanum deduxit; qui cum oculum inspexisset, granum unum plumbi ad lentis ferè magnitudinem palpebræ superiori, ubi crines erumpunt, alterum tunicæ adnatæ infixum reperit, adeò profundè, ut vossellis vix extrahi possit. Tandem extracto plumbo, oculo Collyrium Anodynum & Repellens instillavit atquæ applicuit, oculumquæ fasciâ clausit, sicquæ paucos intra dies Patiens convaleuit. Et *Obs. 21.* narrat, rusticum quendam, cum chalybem emeret, & frustum ad frustum allideret, scintillam ipsi in illam corneæ tunicæ partem, ubi iris conspicitur, profiliisse, eiquæ membranæ firmiter inhæsisse, maximo cum dolore. Quum verò adstantes per plures dies omnem adhibuissent diligentiam, dolores quinetiam, ac inflammationes vehementer auctæ fuissent, Fabritius corpore purgato, ac institutâ Phlebotomiâ, instrumentis scoriam extrahere tantavit; sed adeo exigua fuit, ut extrahere iisdem non potuerit. Quapropter beneficio sacculi, cujus statim mentio facta est, extrahere illam constituit; sed frustra. Tandem aliud remedium excogitavit: interim enim dum Hildanus ambabus manibus palpebras aperit, alter Magnetem oculo, quam proximè Ager id ferre potuit, ad-

moveret.

mover. Id cum aliquoties fecissent, tandem scoria ex oculo in lapidem profiliit. Deinceps applicato Collyrio Anodyno brevi convaluit. Denique *Cent. 5. Obs. 15.* vulneris oculi sinistri gravissimi, cum corneæ tunice ruptura, & aquei humoris effluxu, historiam quoque describit.

Vulnus interno oculi cantho inflictum manubrio flabelli, cuius, subito post tres menses tumore, ex palato fracta portio educta est, & tamen sanatum, videre est apud Petrum de Marchettis *Obs. Chir. 23.* Gravissimi quoque vulneris oculi, cum infixo fusi aculeo, curati, exemplum adfert Scultetus *post Armat. Chir. Obs. 20.*

III. Itaque eductis ex oculo vulnerato peregrinis corpusculis, curandum, ut quamprimum vulnus glutinetur. Sed quoniam pars est acutissimi sensus, tractanda erit medicamentis minimè acribus, ac iis, quæ specificè oculis conducunt, quæque vim habent dolorem leniendi, & inflammationem arcendi. Quem in finem oculo instilletur & admoveatur hoc, vel simile Collyrium;

R. Aq. Rosarum, Plantaginis, Chelidoni maj. an. ℥j.

Vini Rubri Adstringentis ℥ss.

Trock. Alb. Rhasis subt. pulv. ℥ij.

Tutia prep. ℥ss. Sacchar. Saturni gr. v.

Misceantur.

Foras verò applicetur Anodynum Cataplasma. v. gr.

R. Pulpa Pomorum repurg. ℥vj.

(Coq. in Aqua Rosarum & Fœniculi ad mollitiem, dein conter. & add.

Mucilag. Sem. Fœnigraci ℥ij.

Pulv. Cort. Granatorum, Lapid. Hamat. prep. an. ℥ij.

Croci ℥j. Albumina duorum Ovorum.

Lactis Dulcis rec. q. s.

M. F. Cataplasma, inter duo linteamina Oculo calidè applicandum.

Ab Oleosis & Pinguibus omnibus abstinendum in oculorum vulneribus; quippe quæ facile in partibus membranosis excitant inflammationem.

At Detergentibus & Sarcoticis quum opus sit, præscribatur hoc modo.

R. Aq. Rosarum ℥iij. Mellis Despumati ℥iij.

Pulv. Aloës ℥ss. Misceantur pro Collyrio.

Interim maximâ diligentiam servandi sunt Ægri, ne lumen videant, neque maneant in loco valdè calido, ob dolorem & inflammationem.

Observandum præterea, ut uno oculo vulnerato, ambos fasciâ obvelemus: nam si sanus oculus maneat apertus, Patiens eundem sæpè movet, eodemque videt. Atqui motus ille externus oculi sani vix contingit, quin simul moveatur oculus vulneratus. Insuper quum sanus oculus occlusus non sit, visu multa objecta continuò attingit, id quod fieri nequit, quin simul motus de novo producat in fibrillis nervi optici; atque ne minima quidem fibrilla nervi optici in oculo sano moveri potest, quin

eodem tempore moveatur etiam fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico oculi læsi; cum naturâ comparatum sit, non posse unum oculum vel extrinsecus vel intrinsecus moveri, quin alter similiter moveatur: quantum autem motus sanationi contrarietur, & quam faciliè dolorem ac inflammationem excitet, is haud difficulter conjiciet, qui aliquandò expertus est, quo cum dolore, ac quanto cum emolumento manus aut pes inflammatus, vel vulneratus de loco in locum moveatur.

IV. Quod si majus sit vulnus, & Corneam Tunicam penetret, hinc & effluat Aqueus Humor; globosa tunica cornea mox corrugatur, ac in se concidit, adeoque visus deperditio succedit, uti non semel in praxi observavimus.

Hoc in casu oculo vulnerato cum linteis imponatur Collyrium Adstringens & Emplasticum. v. g.

Rx. Albuminis Ovi ℥ij. Aquæ Rosarum ℥i℥. simul agitentur & conquassentur, add.

Pulv. Boli Armeni ʒ℞.

Misceantur.

Dein cum nullus supersit inflammationis metus, imponatur hoc vel simile.

Rx. Aq. Rosarum ℥ij. Chelidonii maj. ℥j.

Pulv. Troch. Ab. Rhasis ʒj. Tutia prepar. ʒ℥.

Camphoræ, Sacchar. Saturni an. gr. iv.

Misceantur pro Collyrio; cui, re exigente, addi possunt Myrrha, & Sarcocolla lacte nutrita.

Sin adhuc majus & profundius sit oculi vulnus, sic ut omnes Humores elabantur, ad inflammationem, & dolorem sedandum, si adsint, ea conducunt, quæ nunc proposuimus: reliqua intentio erit, vulnus carne implere, & quam citissime cicatricem obducere, quia in hujusmodi vulnere semper deperdita est visio. Hinc decori incumbendum; quod fiet, si oculum amissum compensemus oculo vitreo picto: qui aliquandò ita similis apparet sano, ut etiam peritis videatur verus oculus. Tales arte factos vitreos oculos in musæo nostro servamus.

V. At si cum oculi globo etiam Palpebra vulnerata sit, cavendum, ne inter curandum Palpebra cum oculi globo conglutinetur, sicque impediatur motus ipsius oculi. Ad id evitandum, danda erit opera, ut Ager quotidie inter deligandum aperiat oculum, & in partem oppositam volvere tentet, & si possit, volvat.

CAPUT XVIII.

De Nasi Vulneribus.

Nasi Vulnera quæ, & qualia sint,

I. **N**ASUS ubi vulneratur, vel cutis tantum inciditur, vel una cum cute ossa & cartilagines læduntur, potissimum in parte infe-

inferiore; quo in loco quandoquē tam vehementer vulneratur cartilago, ut Nasi Globus, & portio Pinnæ amputetur, ac decidat.

II. Si Cutis tantum sauciatur, sive in superna, sive in inferna parte, vulneris labia ad se invicem adducenda non sunt per Sutura, verum per Glutinatoria Emplastra, ut cicatricis vestigia evitentur. Quomodo
Ea sint Cu-
randa.

Quod si factum sit Nasi Vulnus in parte superiore, cum Ossis Fractura, prima intentio est, Fracturam conformare, dein Vulnus unire. Immisâ igitur in nares spatulæ caudâ, vel idoneo intruso bacillo, stupis, bombace, vel linteo obvoluto, depressa ossa nativæ sedi & figuræ sunt restituenda; dein vulneris labia ad mutuum contactum Emplastris Glutinatoriis adducenda; nec non naribus immittendi tubuli, non quidem exactè rotundi, sed quodammodo lati & depressi, quorum beneficio ossa nasi suo in situ contineantur, & exitus saniei, ac inspirationi expirationique via pateat: tandem conveniens injicienda ligatura, quæ non nimium premat, ne sinus reddatur nasus.

Vulnus Nasi cum Ossis Fractura, idquē à Sculteto curatum, videre est post *Armat. Chir. Obs.* 22. Refert quoquē Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 26. historiam gravissimæ Nasi Contusionis, cum Ossis Fractura & Comminatione, feliciter sanatæ.

III. Quum verò particula Nasi abscissa sit, nunquam reunitur, etiam si vel recentissimum sit vulnus: eadem si adhuc illi cohæreat, acus ope eidem jungatur. Etenim ima Nasi pars, cum sit cartilaginea, quassari quidem, deprimi, & contorqueri potest; at non frangi, ut superior, quæ ossea est.

Itaquē Nasi portio si omninò abscissa fuerit, adeoque nullo pacto possit restaurari, deperdita illa particula fabricetur ex laminis argenteis, naturali nasi colore pictis. At ex brachii cute nares denuò efformandas esse, docuit Taliacotius, qui de hujusmodi curatione magnum volumen orbi erudito exhibuit.

C A P U T X I X.

De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguae.

I. **L**ABIA quum sauciantur, ut plurimum per longitudinem rescinduntur. Et hujusmodi Labii Vulnus si sit absquē ulla substantiæ deperditione, ejus labra diligenter sunt consuenda, decenterquē adaptanda; ut nulla adsit eminentia, omnisque deformitas vitetur; ac vulnus porro per primam intentionem curandum, conglutinandum. Labiorum
Vulnera.

II. In instituenda verò hac Sutura, nonnulli Eâ utuntur, quæ fit acu per utramquè labii divisi partem transmissâ, factò deindè punctò; quale suturæ genus in aliis partibus vulneratis plerumquè institui solet: sed oportet acum à labii divisione longius transmittere, quo valentius teneat filum, & non abrumpatur. Vel ob fili facilem erosionem, & deformem citracicem, potius una, duæ, tresvè acus per utramquè labii divisi partem sunt transmittendæ, & in carne relinquendæ, filum sæpius circa easdem glomerando, uti in curandis leporinis labiis fieri solet.

Factâ divisi labii adductione, & per Sutam ad mutuam contactum conjunctione, imponatur foras linteum *Ovi Albumine* madefactum, similevè Exsiccans Glutinatorium; intus verò adhibeatur *Mel Rosarum, vel simplex, vel cui Spiritus Vini aut Tinctura Saturni tantillum admixtum sit*: etiam infixæ servantur acus, quousquè facta sit labiorum proba conglutinatio; quod circa finem secundæ hebdomadæ plerumquè contingit, quo tempore licet acus auferre.

Vincula in hisce partibus, ubi opus fuerit, tantum ad medicamenta continenda conveniunt. Etenim vulnera labiorum, ut & Aurium Externarum, plus boni ab acu, quam à ligaturis expectant.

Cæterum in futura adhibenda, & post ipsam adhibitam, omninò ab omni labii motu est abstinendum, quí vel mandendo, vel loquendo, vel ridendo fit; quod impossibile sit tunc vulneris labra conjungere, aut conjuncta servare.

De istiusmodi vulneribus Chalmæteus *Enchir. Chirurg. libr. 2. cap. 18.* sic loquitur: „Labiorum Vulnera futuram decentem requirunt, ac „ appositionem eorum, quæ glutinant, atque ob frequens sputum, „ quod humectat, diligentius est exsiccandum & adstringendum: Ligaturam hujusmodi vulnera non admittunt, nisi ad medicamenta, quæ „ apponuntur, retinenda.

Vulnera
Aurium.

III. Non rarò quoque vulneratur AURIS EXTERNA, si-
ve omninò abscindatur, si-ve aliqua ejus portio saucietur.

Externa Auris si ità abscindatur, ut portio incisa conjuncta sit sanæ, hanc Sutam cum sana conjungere oportet; quæ sit filo continuato, & acu transmissâ per utrumquè labium, dein supra vulnus revolutâ, rursus ex eodem latere transmissâ & revolutâ, quousquè tota futura facta sit; in qua facienda, subjectam cartilaginem evitare oportet, quia puncta inflammatur, aliterve malè afficitur.

Aliquandò tamen ubi Externæ Auris portio ità abscinditur, ut reliquæ sit conjuncta, à Sutura abstinere possumus, atque ità vitare doloris ac inflammationis occasionem; & ad vulneris labia ad mutuam contactum adducenda sæpè Emplastra sufficiunt Glutinatoria.

Quibus verò Auris tota penitus abscissa sit, iis nihil aliud restat, nisi ut infortunii sui deformitatem curâ palliativâ quantum quidem po-

possibile, suppleant, & aurem mutilatam ex papyro crassiore, vel corio pisio refarciant.

I V. Porro LINGUA etsi intrà os consistat, dentium septo munita, Vulnus Lingue atque ab injuriis omnibus tuta satis videatur, accidit tamen quandoque Eam vulnerari: quoniam ubi genæ & buccæ inciduntur & perforantur, solet quoque Lingua nonnunquam sauciari; imò dentibus sæpè propriis rescindi, uti in Epilepsia, aut Casu graviore non rarò contingit. Atque hæc vulnera fiunt vel cum abscissione Lingue ferè totius, vel alicujus ejusdem portionis.

Substantiæ jactura refarciri nequit, quia pars omnis à corpore vivente, à quo vitam ducebat, distracta & avulsa vivere desinit. Paræus tamen mentionem facit cujusdam, cui insignis lingue portio erat ablata; qui nihilominus ope lignei instrumenti, quod ore detinebat, voces edebat articulas. Sic factitiis ligneis cruribus utimur ad incedendum, & ex ferro fit instrumentum brachio applicandum, quo in manus defectu, apprehensio quadantenus exerceri potest.

V. Quod si Lingue portio abscindatur, ita tamen ut corpori lingue adhuc cohæreat, vitanda est omnimoda ejus abscissio. „ Quod præceptum, inquit Aquapendens *Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap. 4.* perpetuum esse volo, non modo in lingua, sed in omnibus faciei partibus, „ naso, digitis, & hujusmodi, quoniam sæpè præter Medicorum spem, „ partes agglutinantur, quæ mens non concipit glutinari posse.

Ubi igitur dissectio Lingue contigerit, vulneris labia ad se invicem sunt ducenda; atqui alia nulla datur via ea adducendi, adductaque servandi, quam per Sutura, idquæ propter situm partis vulneratæ, & continuò affluentem humiditatem. Sed quoniam Lingua propter salivalem humorem lubrica est, & ex manibus facile elabitur, à solerti ministro arctè continenda; interim acu, ut decet, consuatur, ac injectis nodis filum juxta nodum secetur: nam si longius relinquatur, inter masticandum in dentium interstitiis implicatur, & lacerantur puncta.

Adductis labiis, quoniam situs lingue, atque humiditas salivalis impedimento sunt ne partem vulneratam, uti decet, tegere queamus, satis erit, si Patiens ore contineat Agglutinantia, quæ palato haud valde ingrata sunt.

Lingue v. gr. adhibeatur *Syrupus de Rosis Siccis*, aut *Mel Rosarum*, vel simplex, vel cui admixta *Tinctura Saturni*; atquæ identidem os coluat Ager hoc vel simili Gargarismo,

R̄. Aq. Plantaginis ℥vj. Mellis Rosacei ℥i℥.

Tinct. Saturni ℥i℥. vel ℥ij.

Misceantur.

Vel,

R̄. Fol. Ligustri, Plantaginis, Quercus,
Flor. Rosarum Rubr. an. Mj.

Balaustia,

Cori.

Cort. Granatorum an 3ij.

Coq. in Aqua Pura ad 3xx. Colat. add.

Mellis Rosarum 3iij.

Misceantur.

Si verò à re pungente saucia, aliterve transfossa fuerit Lingua, adeoque nec labia dissideant, nec portio quædam abscissa sit, satis erit parti læsæ adinovere *Mel Rosarum*, cui *Spiritus Vini* aut *Tinctura Saturni tantillum* additum sit; reliquum *Saliva* glutinare solet. Interea absteat Patiens ab omni locutione, & masticatione forti, ut vulneratum hoc organum quiescat.

Linguae Vulnus transversim factum, ejusdemque Curatio, habetur apud Hildanum *Cent. 1. Obser. 28.* Raram quoque historiam linguae, ex malè curato sclopeti vulnere, partibus subjectis arctè coalescentis, cum impedita locutione, periculosâ & peritâ sectione separata, ac restituta, habet Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 32.*

CAPUT XX.

De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vasorum Jugularium, & Medulla Spinalis.

Colli Vul-
nera quæ,
& qualia
sint, &c.

I. **F**ACIËI Vulneribus succedunt **VULNERA COLLI & CERVICIS.** Dicitur autem *Collum* ea pars, quæ capiti proximè subjacet, & faciem inter pectusquè collocatur: figurâ rotundum; ita dictum, quod caput seu columna sustentet. Hoc quum pluribus ex partibus componitur, plures in eo contingunt vulnerum species, pro ut hæ vel illæ in Collo existentes partes laucientur; quales præter *Cutem*, eiquè subjectos *Musculos*, sunt *Arteria Aspera*, *Gula*, *Venæ Jugulares*, *Spina Medulla*, &c.

II. Hinc fit, ut ex Vulneribus hiscè alia sint insanabilia, alia difficulter, & non nisi maximo cum vitæ periculo sanentur; atque ex iis quæ sanantur, alia fandi potentiam demant, vel perpetuò lædant; alia partis vulneratæ motum vitient, prout ex dictis partibus una vel plures, & magis vel minus fuerint læsæ: attamen quæ citrà læsionem sunt dictarum partium, atque in cute & carne duntaxat, nullum adferunt periculum. Nam, ut ait *Aquapendens Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap. 35.* „Generaliter nullum colli vulnus periculosum est, etiamsi totum collum pertranseat ab una ad alteram partem, nisi aliqua prædictarum partium vulneretur: in quo casu vel vulnus est mortale, vel periculosum.

III. Igitur simplex si sit Colli Vulnus, primum cruoris profusio erit cohibenda, dein sutura abhibenda, ac porro per primam intentionem, ut simplex carnis vulnus, id curandum.

Quod

Quod si Vulnere Colli punctim inflicta fuerint, nec statim mortem adferant, pro signo habendum esse vult *Marcheate Obs.* 37. Venas Jugulares & Arterias Carotides illæsas esse. Qui propterea istiusmodi vulnera hoc modo curare solent: viz. turundam immittit brevissimam, & non crassam, integumenta haud excedentem, *Ovi Albumine* imbutam, superjecto linteolo duplicato per totum collum, quoque *Ovi Albumine Bolo Armeno & Sanguine Draconis* intincto: omni denique arte prohibere studet puris generationem, utpote quod venas & arterias corrodit, cum mortis præsentis periculo. Duobus tribusve elapsis diebus, turundam remover, applicatque linteolum *Cerato ex Cerusâ* inductum, sicque octo vel decem dierum spatio vulnera hæc sanare consuevit.

Quod si vulnus traiciat totum Collum, utrinque imponit turundam brevissimam eodem modo. Observavit præterea, hæc vulnera specillo nunquam esse tentanda, ne lædantur venæ vel arteriæ, cum summo vitæ periculo.

IV. Sed & OESOPHAGUS & ARTERIA ASPERA Gulæ, & Arteriæ
in Collo nonnunquam ulcerantur. Et quidem *Oesophagus* si vulneretur, Asperæ
sanguis screando per os rejicitur, & cibus potusque per inflictum vulnus Vulnera
exit. Verum *Arteria Aspera Vulnera* innotescunt ex situ, & assidua cruo-
ris per os cum tussi rejectione, voce vel abolitâ vel imminutâ, nec
non aëris per vulnus exitu in expiratione, & ingressu in inspi-
ratione, præsertim si ore naribusque occlusis Patiens respirare tentet.

V. Huiusmodi Asperæ Arteriæ Vulnus, quoniam exanguis Ea est, & in continuo ob respirationem, locutionem, & deglutitionem existit motu, summè periculosum, & non rarò lethale est. Exemplum tamen vulneris Asperæ Arteriæ sanati, lectu dignum, habet *Tulpius Obs. Medic. libr. 1. cap. 50.*

Idem pronunciare licet de Oesophagi Vulnere: præsertim quod hæ partes rarissimè faucientur, nisi simul vulnerentur venæ jugulares, aut arteriæ carotides, aut nervi vel recurrentes vel paris vagi, unde ingens sanguinis mox accedit profusio, & gravissima alia superveniunt symptomata. *Experientiâ* nihilominus compertum est, nonnullos ex Gulæ vulnere supervixisse: & citat *Schenkus Obs. Medic. libr. 3.* historiam vulneris in collo, per quod alimenta egrediebantur, sanati. Insuper Gulæ vulnera sanabilia quandoque esse, exemplo probat *Pigræus Prax. Cheir. lib. 4. cap. 12.* ubi etiam docet, futurâ validâ & tenaci istiusmodi vulneris labia esse adducenda; præcipitque ut resupino collo Patientes bibant, & liquidum alimentum sumant, sic ut præcaveatur, ne per vulnus cibus potusve egrediatur.

VI. Igitur perscissa penitus si sit Aspera Arteria, quamvis desperatus sit casus; quoniam tamen multum refert, num Ægrotans loqui possit, diligenter consuendum erit vulnus, ac deinceps tegumento idoneo tegendum, ut inspiratus aër per vulnus exire nequeat: quo facto, nisi magna cruoris profusio simul adfuerit, amissam loquendi potestatem Patiens recuperabit, resque suas disponere poterit. At si penitus dississa non

sit, aliqua conglutinationis spes est; atque ideo vulnus consuevendum, ejusque labia ad mutuum contactum adducenda; hinc imponendum medicamentum, quod ita valet glutinare, ne sanguis & sanies in asperam arteriam cum periculo suffocationis illabantur. Eum in finem Aquapendens Oper. Chir. part. 2. libr. 2. cap. 36. hoc commendat Digestivum;

℞. Terebinthinae lotæ ℥j. Pulv. Mastichitis ℥i℥.

Olei Hyperici ℥i℥. Albumina cum Vitellis, Ovorum quot sufficiunt ad efficiendum Unguentum.

Ut verò facilior fiat consolidatio, in ore continenda erunt, quæ agglutinendi vim habent; cujusmodi sunt, quæ liquari possunt, quod paulatim liquefacta in asperam arteriam ferantur, ut Saccharum Althææ, vel Tabella ex Specie Diatragacantha, &c. vel Linctus ex Melle Rosaceo, Syrupo Althææ, de Symphyto cum Specie Diatragacantha, &c. vel Gargarisma ex Radice Consolidæ, Tormentilla Foliis Plantaginis, Quercus, Sanicula, & similibus decoctis; addito colatura Melle Rosaceo, aut Syrupo de Rosis Siccis.

Si autem Vulnus cum deperditione substantiæ Asperæ Arteriæ contigerit, quoniam nullus potest esse sanationis locus, nisi Christiana pietas aliter suaderet, facto Prognostico foret discedendum. Huic ergo vulnere latum linteum denso medicamento illitum applicandum est, ne tam linteum, quam medicamentum ad asperæ arteriæ cavitatem, dum spiritum ducit Patiens, moveatur; atque in ore contineat, quæ hujus partis vulneribus conducere nunc diximus.

VII. Pari ratione curandum erit Oesophagi Vulnus. Erunt quoque hinc paulatim deglutienda idonea medicamenta, quæ sensim, & tanquam aqua per parietem defluens, ad partem affectam perveniunt, quod facile supino situ assequimur, cujusmodi est Electuarium ex Conserva Rosarum Rubrarum, Specie Diatragacantha, Bolo Armeno, Terra Sigillata, Syrupo de Symphyto, &c. Huc insuper faciunt Linctus, Gargarisma, & cætera nunc laudata, quorum particulae sensim descendentes perfundere, & tandem consolidare valent partem vulneratam. Utque vulneris conglutinationis succedat eò facilius, Patiens nihil eorum, quæ deglutitur difficilia sunt, devoret; ac omni ratione vomitum præcavere studeat, utpote quò violenter nimis agitur gula.

Vulnera
Vasorum
Jugularium

VIII. Cæterum Colli Vulnera si magis à lateribus fiant, quandoquidem ibi excurrunt Vena Jugulares & Arteriæ Carotides, ideo, læsis istis vasis, lethalis non raro fit sanguinis profusio. Exiguum verò colli vasis inflicto vulnus, si Chæirurgus tempestivè accedat, non raro curatur. Etenim INTERNÆ JUGULARES VENÆ vel ARTERIÆ CAROTIDES si fuerint vulneratæ, in maximo periculo versatur Patiens, ob nimiam sanguinis profusionem, cui succuri non potest earum constrictione, eo quod Jugulum constringi non potest.

tiatur citra periculum strangulatus & suffocationis: quod si non constringatur, immedicabilis succedit hæmorrhagia.

I X. Quum igitur Vasa hæc Jugularia fuerint saucia, omni ratione occurrendum sanguinis profluvio. Sed cautè admodum hæc vulnera erunt tractanda, nec in detergendis grumis, aut vulnere mundificando, nimis diligentes esse oportebit. Et si medicamentis, in superioribus abundè propositis, Cheirurgus sanguinem sistere nequeat, mox hamulo vulneratum vas apprehendere debet, & attollere, deinde partes utrinquè filo ligare, totumquè vas transversim præscindere; si forsan cruoris profusio cohiberi, & ità Ager servari possit.

Nonnulli vulnerata Vasa Jugularia obstruere norunt, digito vas apertum aliquamdiu comprimendo, donec ibidem sanguis concreseat, atquè concretus vulneris orificium obstruat, adeoque amplius non permittat cruorem profluere. Et habet Chalmæus *Enchir. Chir. libr. 2. cap. 19.* exemplum cujusdam; in Vena Jugulari Externa vulnerati, qui familiarum operâ, vicissim vulnere digitum per tres dies admoventium, evasit. Atquè haud absimili modo vulneratam jugularem venam in collo Celsissimi Arausionum Principis Gulielmi Primi, obturatam, sanguinisquè ex eadem fluxum inhibitum fuisse, superius de Venarum & Arteriarum Vulneribus narravimus.

X. Atqui Collum si in parte postica, seu Cervicæ vulneretur, nonnunquam læditur SPINÆ MEDULLA; sive punctim aut cæsim. Ea sauciatur, sive tota per transversum discinditur. Hoc si contingat oboritur convulsio vel paralytis in partibus plagæ subjectis, nec non urinæ & alvi fæcum citra voluntatem excretio, aut omnimoda suppressio. De hoc vulnere Hippocrates 2. *prædict.* ità inquit: „ si Spinalis Medulla „ aut ex casu aut ex alia quapiam causa externa, aut sua sponte labora- „ rit, & crurum impotentiam facit, ut ne tactum quidem percipiat „ Ager, & ventris, & vesicæ adeo ut primis quidem diebus stercus „ aut urina non nisi coactè reddatur. Quod si morbus invaluerit, & ster- „ cus & urina, Aegro inscio, prodit, tandemquè non longo post in- „ tervallo perit. Addit Celsus *lib. 5. cap. 26.* „ servari non potest, qui „ in Spinæ Medulla percussus est. Et refert Tulpius *Obs. Medic. libr. 3. cap. 24.* hujusmodi Spinalis Medullæ vulneris exemplum, quod tertio die mortem attulit.

Spinæ Me-
dullæ Vul-
nera.

XI. Quia verò succurrendum est miseris Aegrotantibus, eadem hinc erunt imponenda, quæ in vulneribus nervorum nervosarumquè partium. Atquè hinc admoveatur *Oleum Therebinthina ætlu calidum*, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Oleum Cera*, vel quod sequitur;

R. Spir. Vini ℥ij. Mellis Rosarum ℥j.

Pulv. Aloës, Myrrhæ an. ℥j.

Misceantur.

E c z

Et

Et superponatur Digestivum. v. gr.

℞. Mellis, Therebinthina Venet. an. ʒss.

Theriaces ʒij. Vitellum unius Ovi.

Pulv. Myrrhe ʒss. M. F. Digestivum.

Interim in hujusmodi vulneribus curandum, ut sanies effluxum habeat, ne retenta dolores, inflammationes, & graviora alia excitet symptomata. Atque idè si satis patens non sit vulnus, erit dilatandum, ut ichor expurgari possit; si verò vicinæ partes non permittant, ut vulnus dilatetur, plerumquè desperatus est casus. De vulneribus hisce Joh. de Vigo sic inquit: „ quæ vulnera ipsius medullæ eodem modo tractanda sunt, „ sicuti vulnera cerebri; quare semper Medicus debet eadem ratione curare, & vulnera spinalis medullæ, & vulnera cerebri.

CAPUT XXI.

De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum.

Vulnorum
Thoracis
Differen-
tiæ.

I. **T**HORACIS VULNERA alia sunt *non Penetrantia*, in quibus scilicet membrana pleura adhuc integra est; alia *Penetrantia*, in quibus non solum thoracis muscoli, sed & pleura perforatur, ita ut vulnus in ipsam penetret Thoracis cavitatem.

Penetrantia Vulnera rursus sunt, vel sine partium in Thorace contentarum, vel cum earundem læsione; puta pulmonis, pericardii, cordis, diaphragmatis, venæ cavæ, arteriæ aortæ, &c.

Simplex
Thoracis
Vulnus.

II. Simplex si sit, Thoracis Vulnus, nequè in cavitatem ejus penetret, & aliis nullus jungatur affectus, nihil peculiare ad sui curationem desiderat, præter reliqua vulnera.

Si autem detecta sit Costa, ea abradenda est ad medullam usquè, dein vulnus ut simplex considerandum. Quum verò fracta sit, ea suum in locum restituenda, ac porro curanda, ut inferius de Fracturis sumus dicturi.

Cætero-
rum Tho-
racis Vul-
nerum
Diagno-
stica.

III. At profundius cum sit vulnus, diligenter indagandum, an penetret usquè in thoracis cavitatem, an non. In thoracis cavitatem penetrasse instrumentum vulnerans, indicat aer per vulnus exiens; qui potissimum deprehenditur, si vulneris orificio tenuis admoveatur cerea candela, aut lana tenuiter carpta vel gossypium eidem imponatur: sæpius namquè candela extinguatur, vel saltem flamma ejus nutare videtur, & lana vel gossypium quasi vento agitari conspicitur. Verum hic aeris è vulnere thoracis egressus in primis observatur, quoties Ægri tussunt, vel ore naribusquè occlusis vehementer conantur expirare.

Sed hæc per aërem egredientem exploratio fallere potest, si vulnus obliquum vel tortuosum sit; aut musculi thoracis situ Patientis ab eo, quem habebat dum vulnus accepit, varient atque vulneris aperturam tegant; vel plagæ orificium, ob non immissam turundam, sit conglutinatum: tum enim aër egredi non potest, imò nec specillum vel stilus intromitti. Ideoque Aëgrum, dum vulnus explorandum est, eo situ collocare oportet, in quo erat, cum inflictum fuit.

In penetrantibus quoque & amplis thoracis vulneribus respiratio interdum læditur, & voce Aeger privatur vulnere patente; cō tamen oculo cluso redit vox, & respiratio liberior peragitur. Insuper dum sanguis in pectore congeritur, & alia accedunt; viz. febris, tussis molesta, sputum cruentum, lateris dolor, pondus & gravitas circa costas nothas, &c. Et si contentæ intus materiæ, aut contentæ alicujus partis vulneratæ adsint indicia, certissimum erit vulnus penetrare, tametsi ipsum assequi specillo non liceat. Partium verò thoracis contentarum vulnera quibus ut plurimum innotescant Cap. I. diximus.

IV. Cæterum quæ in Thoracis anteriore parte, atque à lateribus contingunt vulnera, neque ad interiora penetrant ex se omni periculo vacant, etiamsi secundum propriam essentiam sint magna. At quæ in Thoracis parte postica sunt, magis sunt periculosa, quia plures ibi, majoresque adsunt nervi & tendines: periculosiora redduntur, si dorsi medulla vulneretur, propter gravia, imò & lethalia accidentia.

Prognostica.

Quæ verò intra Pectoris cavum penetrant, nullum licet ex contentis visceribus lædatur, longè periculosiora sunt: quod aër externus per vulnus non alteratus ingrediatur, internasque partes offendat; hinc dolor, tussis, inflammatio, febris, & cætera procedant symptomata.

Adhuc tamen periculosiora censenda sunt, si insuper sanguis in Thoracis cavitatem fuerit effusus, qui ibidem putrescere, & gravissima excitare accidentia potis est.

Sed periculosissima sunt, si quæ ex contentis partibus fuerint faucibus, quapropter haud abs re inquit Galenus 4. *Method.* 6., vulnus, quod intra thoracem vel peritonæum penetrat, non parvum periculum adfert, præcipue si quid internorum unà sit vulneratum. Equidem de vulnerum contentarum in thorace partium prognosticis in specie Cap. 2. abundè egi.

V. Quoad *Curandi Methodum*: hujusmodi vulnus non dissimilem quidem postulat curam à reliquis vulneribus in parte carnosâ existentibus; si nempe in thoracis cavitatem haud penetret. At si penetret in pectoris cavum, fueritque citra contentarum partium læsionem, neque in thorace materia quapiam contineatur, vulnus quamprimum est occludendum, ut aëris externi ingressus prohibeatur; hinc protinus conglutinandum.

Vulnerum Thoracis Curatic.

VI. Si verò contineri intus materiâ suspicemur, per dies aliquot

vulneris officium patens est servandum, ut expurgari ea possit; & si ob plagæ aperturam minus patentem probè effluere nequeat, scalpel-
lo plagi est dilatanda: utquè facilius profluat, supra vulnus Vulne-
ratus decumbat. Insuper, nisi vulnus per se satis pateat, plagæ intra os-
culum immittatur tubulus argenteus vel plumbeus, per quem sanguis:
aliavè contenta materies commodè expurgari queat. Deinceps vulnus
liberè erit occludendum. At vulnorum in thoracis cavitatem pene-
trantium veram & succinctam curandi methodum tradit Petrus de
Marchettis *Obs. Chir.* 41.

VII. Haud secus ratiocinatur Fabricius Hildanus *Cent 3. Obs.* 37.
„Vulnera pectoris, si sanum est corpus, vulnusquè recenter inflictum
„nequè sanguis aut pus ullum in pectore collectum, vulnus ut
„diu apertum maneat, minimè opus est. In cacochymicis verò cor-
„poribus alia ratio est; in iis enim vulnorum & ulcerum pectoris
„consolidatio, donec natura se probè exoneraverit, minimè accele-
„randa est. Scultetus quoquè in *Armam. Chir. Tab.* 37. monet, ne
vulnus thoracis penetrans unquam consuatur, aut per primam inten-
tionem curetur, ne materiæ, quæ in thoracis cavitatem effusa est
cum Ægrotantis periculo præcludatur exitus: vult autem, ut pri-
mò immittatur turunda filo alligata, ad apertum vulnus servandum.
Quod si materies intrà thoracem collecta fuerit crassa, atquè ad
exitum per plagam inepta, illa attenuetur injectis per aliquot dies
Lavacris ex Decoctione Hordei, Passularum. addito Melle Rosaceo,
ac vulnere immittatur cannula, ut pus, injectaque decoctio sensim
denuò expurgetur. At plura huc spectantia idem habet *post Armam.*
Chir. Obs. 42. 43 59.

VIII. At tamen scribit Joh. de Vigo *libr. 3. tract. 1. cap. 10.* con-
troversum inter Cheirurgos esse, de penetrantium thoracis vulnorum
consolidatione. Quibusdam enim videri ejusmodi vulnera quamprimum
claudenda, & cicatrice obducenda esse, ne aër frigidus in cor subeat, ac
spiritus vitales exilient & dissipentur. Alii è contrario censent, talia
vulnera diutius aperta esse servanda: imò si per se non satis pateant,
Chirurgiâ amplificanda, quò sanguini in thoracis spatium effuso exitus
pateat, alioquin cunctando putredinem contracturo, unde febris in-
crementum, sinus fistulosus, aliaque periculosa, accidentia.

Priorem sententiam amplectitur Theodoricus *libr. 2. cap. 16.* ubi in
[quacunque parte thoracis fiat vulnus, in continenti labia conjungi vult.

Posteriori subscribunt Joh. de Vigo *loco citato.* Brunus *Chir. Mag.*
lib. 1. cap. 4. Rolandus *lib. 3. cap. 19.* Lanfrancus *tract. 2. cap. 5.*
Gulielmus de Saliceto *libr. 2. cap. 12.* Rogerius *cap. 23.* Chalmæteus in
Encheiridio Chirurgico. Item Paræus de hac quæstione sic inquit: „Prior
„quidem sententia ratione & veritate nititur, modo nihil aut parum
„sanguinis in thoracis capacitatem effusum: Posterior verò locum ha-
bet

bet, cum magna vis sanguinis in thoracis spatium se effudit. Atque historia utramque sententiam comprobatur, docetque vulnus thoracis penetrans ad duos tresve dies apertum esse servandum: at cum animadvertitur Aegrum nullo, aut saltem exiguo dolore vexari, nullo pondere diaphragma premi, spirandi libertatem adesse, adeoque detrahi periculum, quam citissime fieri poterit, ad cicatricem vulnus perducere vult. Eadem distinctione utitur Pigræus *Prax. Chirurg. libr. 4. cap. 14.* ubi inquit: „ si parva sanguinis copia in thorace fuerit contenta, eam dissipari & „ evacuari tussiendo & screando.

Si ergo certa contentæ in thorace materiæ indicia sese offerant, materia illa ut educatur postulat. Educitur autem per tres vias: vel per vulneris orificium, vel per os tussiendo, vel nonnunquam per urinæ viam. Rarum est, pus ex thoracis vulnere, in cavitatem ejus effusum, per alvum expurgari, quod se observasse scribit Marchette *Obs. 43.* At rarius, costæ fractæ fragmentum per anum fuisse excretum, quod se vidisse nobis narravit Cl. Diemerbroekius in collegio suo Chirurgico, cum sub ejus auspiciis quondam Medicinæ studio operam darem, atque ipsum illud costæ fragmentum quoque exhibuit.

IX. Curandum igitur, ne præproperè, & priusquam materia fuerit expurgata, vulneris orificium occludatur: verum apertum id servandum, beneficio turundarum, sic ut non facilè externus aër ingredi queat. At si copiosa materies intus contineatur, periculum est, ne suo contactu partibus contentis malè afficiat; in primis quum inter unam & alteram inspectionem nimis longum tempus intercedat. Quapropter utile est instrumentum, quod & apertum servat foramen, & materiæ exitum continuò præbet; quale est cannula plumbea, vel argentea, aut linteum cerâ albâ oblitum & in cannulæ formam redactum.

X. Sed notandum in vulneribus thoracis tum turundæ, tum cannulæ filum semper alligandum esse satis longum; ne ea, ob perpetuum thoracis in respiratione motum, incidat in pectoris cavitatem, mortisque causa fiat. Tale exemplum refert Hildanus *Cent. 1. Obs. 46.* cujusdam, qui duas turundas in cavitatem thoracis delapsas post tres menses tussi rejecit. Et *Cent. 3. Obs. 36.* aliam narrat historiam de quodam in pectore vulnerato, qui duas turundas satis longas ultra biennium secum gestavit, à quibus tandem, ne græ quidem alteratis, casu potius, quam arte fuit liberatus, atque ita sanitati restitutus. Tulpus quoque *Obs. Med. libr. 2. cap. 15.* meminit cujusdam nobilis Dani, qui post mensem sextum turundam, in thoracis cavitatem per Cheirurgi imprudentiam delapsam, per os excreavit. Rarum etiam est, quod habet Pigræus *Prax. Chir. libr. 4. cap. 14.* de milite, qui sclopeto in thorace vulneratus, tribus quatuorve à sanatione mensibus, per arteriam asperam satis crassam, tribusque ad minimum digitis longum, costæ fragmentum excrevit, atque ab eo tempore nullum amplius incommodum persensit.

XI. Insuper

XI. Insuper circa turundæ aut cannulæ usum in vulneribus thoracis notandum, eas oblinendas esse medicamento Digestivo. Etiam ne nimis longæ sint turundæ, ut pulmonem lædant.

Impositas hoc modo cannulâ, fiat tegumentum, quod injurias aëris, ambientis arceat. Et supra plagam Patiens plerumquæ decumbat, quò materies proprio pondere ad vulnus feratur. Per intervalla quoquæ ore naribusquæ occlusis spiritus comprimatur, quò pulmo intumescat diaphragma contrahatur, sicquæ ad vulnus contenta materia exprimatur.

XII. Sed materies hæc ut facilius educatur, & partim etiam absumatur, nonnulli detergentes & exsiccantes liquore per vulnus in thoracis cavitatem quotidie immittere solent: quales sunt, *Hydromel & Aqua Hordei*, cum *Melle Rosaceo*; aut Decoctio leviter abstergens & attenuans, ex *Agrimonia, Veronica, Hyperico, Radice Aristolochiæ Rotundæ, &c.* addito *Melle Rosaceo*, nonnunquam & *Spiritu Pini*. Quibus siphonis ope in thoracem injectis, obturatoquæ vulnere, jubent ut Patiens modo in hoc, modo in istud latus sese volvat, quò materia ab omnibus partibus eluatur, hinc per plagæ aperturam unâ cum injectione educatur: observandum interea, ne quid lotionis intrâ thoracem maneat, eò quod ipsa ob admixtam purulentam materiam corrumpatur, & prava invehat symptomata. Atque hoc modo procedunt, donec materia amplius per vulnus non exeat, & nulla appareant contentæ materiæ signa, jubent præterea, ut Patiens tussiat, quò materies fortius expellatur ad vulnus, & per os quoquæ portio ejus educatur.

Monet etiam Scultetus in *Armam. Chir. Tab. 37.* in vulneribus thoracis cum parva pulmonis & diaphragmatis ad partem carnosam incisione, ut non solum promoveatur materiæ per vulnus ex se latum, aut scalpello dilatatum, aut per novum foramen, aut per urinarias vias exclusio; verum etiam, ut per siphonem in thoracem infundatur 1. Decoctum vasa sanguinem fundentia constringens, 2. materiam crassam attenuans, 3. internum vulnus detergens, 4. illud consolidans.

Si verò ob plagæ angustiam contentæ materiæ non ita pateat exitus, congruâ sectione vulnus est dilatandum. At si vulnus sit in superiore pectoris parte, potius in imo thoracis loco, viz. inter septimam & octavam costam apertio est facienda.

Purulentæ materiæ qualitas etiam exploranda immisso specillo; idquæ illicò extractum si nigrum sit vel fiat, Ægrotum vix evasurum indicat.

XIII. Atqui ubi recesserint symptomata, detrahendus tubulus, quumquæ materia minui incipiat, sensim turunda imminuenda, & carnis generationi incumbendum, ut foramen claudatur: si enim vulnus fiat inveteratum, evadit fistulosum, & non, aut saltem difficulter glutinari potest.

Foras verò applicetur medicamentum vulnerei idoneum; viz. exsiccans,

cans, simulque carnem gignens, ac consolidans. v. gr.

R. *Therebinthina Venet.* ℥j.

Mellis Rosacei, Olei Hypericonis an. ℥B.

Misceantur.

Alii in huiusmodi vulneribus istud laudant;

R. *Resina Pini clara & odore* ℥xij.

Therebinthina, Olei Laurini an. ℥ij.

Gummi Elemi ℥iij.

Resina & Gummi ad ignem liquecant, dein addantur Oleum & Therebinthina, parum bulliant, donec Unguenti crassitiem acquirant, tandemque colentur.

Interim à tussi, quantum fieri potest, Ager abstineat. Enimverò totus thorax quum exagitetur tussi, fieri nequit, quin vulneratæ partes denuò lacerentur, adeoque consolidatio impediatur. Si tamen tussis infestet, eo quod ad pulmonem pars contentæ materiæ transmittatur, in ore contineat quæ vim habent leniendi, attenuandi expectorandi; cuiusmodi sunt *Syrupi varii Pectorales*, aliaque pro Arteriæ Alperæ & Oesophagi vulneribus laudata. Hic quoque conducit *Decoctum Pectorale*, quod simul *Vulnerarium* fieri potest. v. gr.

R. *Rad. Consolida Maj.*

Liquiritia rasa an. ℥j.

Aristolochia Rot. ℥v.

Herb. Tussilaginis, Capill. Ven.

Fragaria, Sanicula an. Mj.

Caricarum, Passular. Enucleatar. an. ℥ij.

Coq. in Aqua Hordei ad. ℥xxx.

Sumat Patiens ter quaterve ℥iij. *Vel* ℥iij. *quotidiè.*

XIV. Sin. interna aliqua pars fuerit saucia quantum ad apparens vulnus attinet, eadem omninò curatio convenit; adeoque nec opus est, ut aliquod, præter hæc quæ proposuimus, medicamentum plagæ immittatur. Attamen in *Pulmonis Vulneribus* danda opera, ut primum sanguinis profusio, quæ ob insignia huius visceris vasa accidere solet, sistatur, & inflammatio, cui pars hæc obnoxia est prohibeatur, tandemque vulnus conglutinetur: sanguis verò, qui in thoracis cavitatem effusus est, evacuetur. Itaque ut inflammatio prohibeatur, nisi nimia cruoris profusione vires sint dejectæ *Vena secetur*. Si vulnus sit angustum, hinc ut exitus extravasato sanguini non pateat, scalpello ampliandum. In operatione verò Ager vehementer expiret, quo pulmo collabatur. Deinde medicamenta adhibenda adstringentia & emplastica: sive ea sint, quæ in cavitatem thoracis infunduntur; sive interna, quæ ore sumuntur. Talia sunt *Bolus Armenus, Terra Sigillata, Thus Mastix, Balsastia, Gummi Arabicum, Tragacantha, &c.* ex quibus injectiones, pulveres, & similia præparari possunt. Sed ut pulvis Pulmoni Vulnerato applicetur, iubendum ut Ager

spiritum ducat, quo vesiculosum hoc viscus infletur, aëremque eò usque contineat, ut vulnus pulvere sit conspersum. Interna autem, & quæ per os sunt exhibenda, alibi ac præsertim Cap. 7. exposuimus.

Quum verò quædam Pulmonis pars è vulnere emineat, & livescere ac nigrescere incipiat, atque ità corruptionis notas exhibeat, ea ferro est abscindenda, uti ex variis Cheirurgiæ scriptoribus in præcedentibus notavimus.

Diaphragma quum in parte carnosâ sit vulneratum, eadem sunt indicationes curativæ. At tendinosa pars si vulneretur, vulnus lethale est.

CAPUT XXII.

De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium.

I. **V**Ulnerebus Thoracis succedunt **ABDOMINIS VULNERA**. Per *Abdomen* autem intelligimus totum illud spatium, quod à costis spuriis, lumbis, & ossibus innominatis comprehenditur: constans cuticulâ, cute, adipe, membranâ carnosâ, decem musculis; quibus partibus peritonæum subjacet, includens viscera in infimo ventre contenta.

Abdominis
Uulnerum
Differe-
ntiæ.

Hinc varia existunt *Abdominis Vulnera*. Aut enim sunt *non Penetrantia*, quum exteriores saucientur partes; cutis puta, pinguedo, membrana carnosâ, hisquè subiecti muscoli; intacto peritonæo: aut sunt *Penetrantia*, ubi peritonæum quoquè vulneratur. Cæterum penetrantia Abdominis vulnera sunt, aut *cum*, aut *sine* partium internarum læsione. Vulnus penetrans cum læsione partium internarum, tot habet differentias, quod sunt partes in infimo ventre contentæ: unde alia vulnera sunt cum læsione jecoris, vel lienis, ventriculi, intestinorum, vesicæ, renum, &c. Rursus vulnera Abdominis penetrantia sunt quandoquè cum omenti ac intestinorum exitu, nonnunquam citrà eum.

Diagno-
stica.

II. An autem vulnus penetret in Abdominis cavitatem, an non penetret, indagandum. Penetrans vulnus à non penetrante dignoscitur immisione stili vel cereæ candelæ: si enim multa portio ingreditur, signum est plagam penetrare. Advertendum tamen, ne decipiamur: nam fieri potest, ut foramine existente obliquo, retorto, aut à superjacentibus partibus occluso, minima stili vel cereæ candelæ portio in ventrem ingrediatur, tametsi penetret vulnus: & è contrario, multa stili aut candelæ portio obliquè inter musculos progrediatur, etiamsi plaga non sit penetrans.

Addunt nonnulli: si vinum intrà orificium vulneris immittatur, in penetrante id ingredi in ventris cavitatem, in non penetrante retrò egredi per plagam. Sed hunc explorandi modum haud immeritò rejicit Cæsar Magatus *libr. 2. cap. 69.*

Certius

Certius verò penetrantis vulneris indicium est, si intestinum aut omentum exeat. Quinimò si plagæ magnitudo conferatur cum vulnerante instrumento, non rarò conjecturâ assequi possumus, vulnus num penetret, nec ne.

III. At non satis est, dignoscere plagam penetrare, sed insuper nosse oportet, num aliqua contentarum partium sit faucia; id quod petendum ex Celso *libr. 5. cap. 26.*

Sic *Hepar Vulneratum* indicare ut plurimum solent, vulnus in dextro hypochondrio ad costas nothas, copiosi sanguinis per vulnus exitus, vomitus biliosus, cruentæ dejectiones, acerbi dolores & punctiones in partibus vicinis & propinquis, febris. Quod si huiusmodi vulnus profundius sit, parit animi deliquium, sudorem frigidum, ac mortem brevi infert.

Lienem Vulneratum significant, vulnus in hypochondrio sinistro penetrans sub costis nothis, copiosi sanguinis nigricantis per plagam effluxus, sitis, febris nonnunquam & respiratio lædi solet, affecto per consensum diaphragmate.

Ventriculum Vulneratum esse suspicamur, si abdomen sit faucium è regione ventriculi; si præsertim singultus accedat, & cibus potusquæ assumptus vomitu rejiciatur. Et quandoquidem ita læsus ventriculus nec appetere cibum, nec continere, nec fermentare ritè potest: interdum crudus cibus & potus, interdum semidigestus chylus per vulnus exit. Insuper animi deliquium frequenter *Vulneratum* corripit, potiùsim si superius ejus orificium seu stomachus faucietur, unde & frigidi erumpunt sudores, aliaquæ gravia, imò lethalia plerumquæ accedunt symptomata.

Eadem ferè eveniunt, si *Vulneretur Tenuè Intestinum*: exit namquæ per vulnus nondum perfectus chylus, hypochondria tenduntur ac vomitus non rarò accedit. Deniquè & maximi ventris cruciatus *Vulneratum* corripunt, ut plurimum cum febre satis valida. At *Crassum Intestinum*, si *Vulneretur* egrediuntur per vulneris orificium faeces, vel saltem stercoreis odor inter deligandum percipitur, cruentaquæ per alvum deijciuntur.

Renes Vulneratos esse existimamus ex loco affecto, præsertim quum urina cruenta sit, & difficulter reddatur, dolorquæ gravis partem affectam affligat, qui ad inguina testiculosquæ sæpè extenditur; cumquæ latum sit vulnus, aquosus cruor per id egrediatur.

Si *Vesica Urinaria sit Vulnerata*, urina per plagam exit, eaquæ reddi solet cruenta: pecten tenditur, dolorquæ, dolent & ilia, nec non febris ut plurimum accedit.

Venam Cavam aut *Aortam Arteriam* hîc *Vulneratam* conjectamus ex insigni sanguinis profusione, quam statim mors sequitur.

Summatim quæ pars in infimo ventre sit faucia, conijcimus primum ex situ partis, deinde ex actione læsa, deniquè ab excreto.

IV. Cæterum vulnera Abdominis non penetrantia, si ritè curentur, Prognosis
F f 2 absquæ stica.

absquē ullo sunt periculo, nisi sint valdē magna. Periculosiora tamen meritō censentur, quæ in media abdominis parte, quam quæ in lateribus sunt, propter concurrentes ibidem loci abdominis musculorum tendines.

At penetrans Abdominis vulnus, licet non lædantur partes internæ, periculosius tamen est; præsertim magnum si sit, & profundum, eò quod intestina facilè excidant, quæ difficulter postea suo loco reſtituantur. Eriam angusta huiusmodi vulnera, si intestina excidant, periculo non vacant. Nisi enim id quod excidit statim in suum locum reponatur, intumescit ac inflatur, ut postea per angustum foramen reſtitui nequeat; hinc ab aëre externo alteratur, corrumpitur, & malum sæpius evadit lethale.

De vulneribus verò Abdominis penetrantibus, cum contentarum intus partium læsione, quid judicandum sit Cap. 2. abundē diximus.

Vulnerum
Infimi
Ventris
Curatio,

V. Vulnera porrò Abdominis *non Penetrantia* eandem requirunt Curandi methodum, quam reliquarum carnosarum partium vulnera.

[Si verò *Penetrent*, citrà tamen egressum vel læsionem internarum partium, ac citrà substantiæ deperditionem, quamprimum sunt glutinanda: viz. disjuncta vulneris labia manuum operâ adduccenda, adductaque servanda idoneâ futurâ. Glutine siquidem in talibus vulneribus uti non possumus, eò quod peritonæum, utpote exanguis membrana, mutuo agglutinari nequeat; quo dehiscente, in posterum intestina excidere solent. Id ergò ne contingat, ita vulnus erit consuendum, ut hinc inde musculis agglutinetur peritonæum. Itaque quoquē Guido de Cauliaco, Fallopius *tom. 2. tract. 7. cap. 17.* & pleriquē alii doceant: viz. vulnera in Abdominis cavitate penetrantia, absquē læsione internarum partium, nullo modo aperta esse servandas, sed protinus consuenda & agglutinanda.

VI. At *Intestinum si sit Vulneratum*, tamdiu vulnus apertum servari volunt nonnulli, quousquē conglutinatum sit intestinum, tumquē vulnus consuere jubent. Lanfrancus *Chir. Magn. tract. 2. cap. 7.* Rolandus *libr. 3. cap. 26.* Gulielmus de Saliceto *libr. 2. cap. 15.* Rogerius *libr. 3. cap. 29.*

Chalmateus *Enchir. Chir. libr. 2. cap. 2;* omnia Abdominis vulnera unienda & consuenda esse vult. Nequē ex sanguine in infimi ventris cavitatem effuso magnum damnum imminere inquit, si illic quoquē retineatur, cum natura ipsum in inguina transmittet, atquē tumorem excitabit, qui curabitur ut abscessus.

Atqui vulnus abdominis penetrans, citrà tamen læsionem vel egressum contentarum partium, si ob angustiam ejus futurâ non egeat, glutinatio medicamentis, in superioribus abundē propositis, quamprimum adjuvanda;

juvanda; dein conveniente fasciaturâ vinciendum, ita tamen, ut do-
lorem non inferat.

VII. Sed in Curatione *Penetrantium Vulnerum absque internarum par-
tium lésione*, verum cum exitu *Intestini aut Omenti*, non alium præcep-
torem imitari necessum est, quam Galenum, qui *libr. 6. Method. Med. cap.
4.* huiusmodi vulneris Curam ita describit: „ Primum itaque id agen-
dum est, ut intestina, quæ exciderunt, in suum recondantur lo-
cum. 2. Ut vulnus consuatur. 3. Ut medicamentum apponatur,
4. Ut prospiciamus, ne præstantior quæpiam pars simul afficia-
tur.

VIII. Quoad primum: si mediocre fuerit vulnus, & recens excide-
rit *Intestinum*, manibus & digitis impellendo est recondendum: id quod
difficulter non raro peragitur, quoniam per exiguum vulnus paulatim,
& multum exit, inflatur, intumescit, ventisque repletur. Quo in casu
prolapsum intestinum Fotu calido, ex *Absynthio, Scordio, Ruta, Malva,
Floribus Camomille, Meliloti, Semine Curnai, similibusque in Cerevisia
aut Vino decoctis*, continuo foveatur, si forsan flatus ita discuti pos-
sint.

Dissipatis flatibus tentanda erit *Intestini reductio*, quæ ut facilius suc-
cedat, oportebit Patientem ita decumbere, ut plaga sursum spectet, &
contenta intus intestina contrariam in partem ferantur.

Quod si nec hoc modo inflatio cesserit, adeoque reponi nequeat *In-
testinum* vulnus tantum ampliandum, quantum ad intestini repositio-
nem opus est. Quod ut dextrè fiat, vulneri digitum imponat Cheirur-
gus, ne fortè intestinum ferro attingatur: vel utatur scalpello incurvo,
alterâ tantum parte aciem habente, in cuius extremo adsit globulus,
ne intestinum mucrone faucietur. Factâ idoneâ sectione introducatur
intestinum, vulnus consuatur, ac conveniens medicamentum apponatur.
At ne præstantior pars simul afficiatur, animadvertere oportet, prius-
quam fiat restitutio, num sanguine fœdatum sit, aut aliâ re conspurga-
tum intestinum, vel ipsi adhæreat peregrinum aliquod corpusculum,
tunc enim prius sedulo ab omni sorde, & peregrinis corpusculis est ab-
luendum.

IX. Verum *Omentum* si extra labatur, nondum tamen fuerit refri-
geratum, nequè colorem mutaverit, quamprimum intromittendum,
cum citissimè ab aëre alteretur & corrumpatur. Sed si refrigeratum,
hinc & alteratum fuerit, tunc, ex Hippocratis præcepto *Aphor. 58.
Sect. 6.* ligabitur ea parte, quæ calidæ parti est proxima, portioquè cor-
rupta amputabitur. Ligari autem *Omentum* hic debet, ne ipsius vasa
aperta cruorem intrâ abdominis cavitatem effundant: qualeni casum des-
cribit Marchette *Obs. 51.*

X. Alter scopus est *Vulnus Consuere*, ne *Intestinum* vel *Omen-
tum* denuò prorumpat. Collocetur igitur, ac decumbat Patiens in par-

tem plagæ oppositam, ut eò minus ad aperturam impetum faciant intestina. Interim minister manibus apprehendat vulneris labia, & Chirurgus tantam porrigat vulneris partem, quanta ad consuendum est necessaria. Dein consuatur vulnus eò modò, ut quoniam peritonæum peritonæo non agglutinatur, tamen agglutinetur musculis; idquæ assequi poterimus, si inter consuendum hinc inde peritonæum musculis ipsis adducatur: scilicet acus, duplicatum filum ceratum ducens, primum ab externa vulneris parte ità trajiciatur, ut & cutis & musculi & peritonæum simul trajiciantur; ex opposito verò à parte interna vulneris, intacto peritonæo, musculi cum cute trajiciendi: ab eadem parte semidigiti interstitio extrinsecus postmodum insigatur acus sic; ut partes continentes omnes simul cum peritonæo trajiciantur; sed in opposita parte ab internis extrinsecus insigenda acus, ut, intacto peritonæo, cætera infimi ventris integumenta trajiciantur, & sic deinceps, donec tot injecta fuerint puncta, quot erunt necessaria. At quoniam puncta hæc non leve onus sustinent, ne ab ipsis scindatur caro, procul à vulneris ore ferè per digitum sunt injicienda.

Hunc suendi modum comprobavit ac explicavit Galenus *Meth. Med. libr. 6. cap. 6.* Et sanè alium nullum licet reperire, quò agglutinari musculis queat peritonæum: si namquæ communi uti velimus futurâ, ità scilicet, ut vel utraqûe ex parte peritonæum trajiciamus vel intactum omninò relinquamus, id non conglutinabitur; atquæ sic post sanationem vulneris omentum aut intestina prorumperent, & inemendabilis herniæ causa essent.

Si verò hujusmodi vulnus fuerit cum deperditione substantiæ, uti contingit, si sclopeto infligatur, nequaquam ejus labia sunt adducenda; siquidem curari id oportet, sicut vulnus cavum, per carnis generationem.

XI. Si tamen *Intestina sint Vulnerata*, priusquam introducantur, idoneâ futurâ, ut ait Celsus *libr. 8.* sunt consuenda. Quod si fuerint faucia, verum extrâ vulnus non prociderint, ampliore reddito vulnere, eadem extrahere oportet, modo commodè fieri possit; atquæ consuere eò prorsus modò, quo pelles consui solent.

De Vulneratorum Intestinorum Curatione diligenter quoquæ agit Galenus *lib. 6. Meth. Med. cap. 4.* ubi docet vulneratum intestinum primò, si fieri queat, esse consuendum. 2. applicanda ei medicamenta. 3. si prolapsum quoquæ sit; suum in locum reponendum. 4. curandum, ne fæces in transitu ipsi noceant: tandemque abdominis vulnus claudendum.

Primum ergò si vulnus amplum sit, & vulneratum intestinum prolapsum, mox id suendum, & pristinæ sedi restituendum. Nisi enim hoc statim fiat, ab aëre ambiente alteratur, ac lividum evadit, omnisquæ curationis spes præciditur. Quod si prolapsum non sit, paulatim & placidè

placide foras trahendum, deinde vulneris labia simul adducenda, & adducta consuenda acu subtili, brevi, ac rotundâ, & filo lineo, forti, æquali, ceraquè oblinito, eò fermè modò, quo pelliones pelles, & mulieres linteamina vulgò consuere solent. Factâ futurâ, vulneratum intestinum abluatur *Lacte recenti calido*, seu potius *Vino*, vel *simplici*, vel in quo *Rosa*, *Chamamelum*, *Absynthium*, *Scordium*, & similia sunt decocta: eiquè illinatur *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Perruvianum*, vel aliud quodvis *Sarcoticum* ac *Glutinans Balsamum* seu *Oleum*: nec non modicè inspergatur *Consolidans Pulvis*. v. gr.

R. *Aloës*, *Masticis*, *Thuris*,

Mumie, *Sanguinis Draconis an.* 3j.

M. F. *Pulvis subtilis*.

His factis, intestinum paulatim & leniter in naturalem locum est reducendum; dein abdominis vulnus consuendum, ac porro ut artis est curandum. Sed peractâ vulnerati intestini futurâ, filum ne abscindatur; verum utraqùe ejus extremitas extrâ plagam propendeat, ut suo tempore extrahi possit.

Interim ut facilius Intestinorum Vulnus consolidetur, Medicamenta usurpanda Consolidantia. Et quidem si plaga in Tenue incidit Intestinum, exhibendum quoquè *Decoctum ex Radicibus Consolida*, *Tormentilla*, *Herbis Pyrola*, *Sanicula*, *Plantagine*, *Hyperico*, & similibus, in *Aqua Pura* vel *Chalybeata decoctis*: nec non *Electuarium ex Conserva Rosarum Rubrarum*, *Bolo Armeno*, *Terra Lemnia*, *Gummi Arabico*, *Tragacantha*, *Syrupo de Simphito*, &c. Quum verò Crassum Intestinum sit laucium, ano per fistulam injiciatur *Vinum Rubrum Adstringens*, vel laudatum nunc *Decoctum Vulnerarium*; vel *Clyster fiat ex Lacte Dulci cum Therebinthina Veneta*, *Ovi Vitello dissoluta ad dito Melle Rosaceo*, &c.

Atqui Intestinorum Vulnus si fuerit cum substantiæ defectu, ut contingit, quando ictus sclopeto infligitur, aggredi curam non debemus nisi coacti, & cum prognostico: casus enim plerumquè est desperatus.

Cæterum non possum hîc non meminisse admirandæ historiæ cujusdam adolescentis, ensè paulò supra umbilicum vulnerati, de quo refert *Hildanus Cent. 5. Obs. 74.* quod non tantum magnam concreti, nigricantisquè & putrescentis, sanguinis copiam per alvum excreverit; (non obscurum vulneratorum intestinorum argumentum) verum etiam circa anni finem ab accepto vulnere, alvum exoneraturus, inflicti ensis extremum apicem exclusit.

XII. *Ventriculi Vulnera* probè sunt consideranda, an penetrent intrâ cavitatem ejus, nec ne, & in qua ejus parte sint; hoc est, an in orificio, vel in fundo. Quibus perspectis, si *Ventriculi Vulnus penetrans* non sit consuatur plaga Abdomini illata, & protinus curetur, atquè Ventriculi Vulnus naturæ beneficio relinquatur.

Si penetraret, quamvis tunc ut plurimum lethale sit, non tamen sine medela Ager est relinquendus, cum præstet anceps experiri remedium, quam nullum, & multa præter Medentis opinionem eveniant.

Quum igitur Telo Scindente Vulnus inflictum sit Ventrículi Fundo, & totus promineat Ventrículus, vulnus consuendum est eò prorsus modo, quò faucia Intestina consui solent; hinc consuatur Abdomen, ac eadem porro instituaturs curatio, ac in vulneratis intestinis. Si verò non promineat Ventrículus, vel parvum sit vulnus, ac angusto & perforante instrumento factum, adeoque consui nec possit, nequè opus sit, vulnus abdominis ità consuendum, ut in vulneris inferiore parte relinquatur orificium, quò pus expurgari possit, atquè intra hoc orificium immittenda turunda, quæ intra ventriculi vulnus nequaquam ingredi debet, sed ut saltem ad id perveniat sufficit; eaque inungatur Balsamo Sulphuris, vel Peruviano, vel Unguento Aureo, vel Basilicone, vel digerendum plus sit,

℞. *Therebinthina Venet.* ℥ss. *Olei Hypericonis* ℥j.
Vitellum unius Ovi. Misceantur pro Digestivo.

Alii hîc laudant hoc Linimentum;

℞. *Olei Mastichini, Abietini an.* ℥j. *Thuris* ℥ij.
Pulv. Rad. Tormentilla, Consolida an. ℥j. *Croci* ℥j.
Lumbricorum Terrestr. No. v. *Vini Albi* ℥ij.

Coq. ad Vini consumptionem, dein colentur pro Linimento.

Sed plurimum ad hujusmodi vulnerum consolidationem juvant assumpta, eò quod longam in ventriculo moram trahant; hinc & Decocta, & Electuaria in Vulneratis Intestinis laudata apprimè hîc conducunt. Enimvero in pharmacis ore sumendis, nec non in victu, præcipua curationis pars consistit: quapropter parcè admodum comedere debet Patiens, ne ex cibi copia distendatur ventriculus, verum corrugatus maneat, sicquè facilius vulnus uniatur ac conglutinetur.

Si autem hujusmodi Vulnus sit cum substantia amissione, desperatus plerumquè est casus. Uti & quum in orificio Ventrículi superiore seu Stomacho plaga contigerit. At vulnus thoracis penetrans per septum transversum in ventriculi fundum, ejusdemquè curatio, videri potest apud Scultetum post *Armat. Chir. Obs.* 47.

XIII. *Hepatis & Lienis Vulnera* licet ut plurimum sint lethalia, parva tamen & superficialia aliquandò sanari solent, atquè ideo Ager non est derelinquendus. Si ergò magnum sit Abdominis vulnus, & per id viscera hæc erumpant, quamprimum intromittenda, ne ab aëre alterentur, dein vulnus consuendum, & in inferiore ejus parte orificium relinquendum, in quod turunda, superscriptis medicamentis inuncta, immittenda, & glutinatio naturæ committenda. Interea decumbat Vulneratus, quò diutius citrà molestiam potest, suprâ partem vulneratam, quò facilius ad plagam materia feratur.

tinuè pateat: deinceps eadem imponenda, quæ in nervorum, partiumque nervosarum vulneribus conducere suo loco docuimus; insuper & superponatur, ac identidem renovetur Fomentatio calida, ex *Absynthio*, *Ruta*, *Scordio*, *Artemisia*, *Floribus Sambuci*, *Camomilla*, *Rosis Rubris*. &c. in *Cerevisia* aut *Vino decoctis*; vel ejus loco admoveatur Cataplasma. v. gr.

℞. Pulv. Fol. *Rutæ*, *Scordii*, Farina Sem. *Lini Fœnigraci* an. ʒj
Flor. Camomilla, *Sambuci* an. ʒj. *Althæa* ʒj.
 Coctis in *Cerevisia* ad pultis consistentiam add. Pulv. *Croci* ʒß.
 M. F. S. A. Cataplasma.

Multum quoque refert, quod membrum ritè collocetur, ut ejus actio conservetur nec non dolor & humorum affluxus præcaveatur: propterea & Vena secanda, & totum corpus diligenter evacuandum, ut de nervorum, nervosarumque partium vulneribus abundè dictum fuit.

V. Si ergò antica *Humeri* pars fuerit saucia, alæ complicatum aliquoties linteum subjiciatur, & aliquo involvatur, quod cubitum sustineat, & caput humeri altius impellat: proprio enim pondere deorsum tractum humeri caput facit, ut vulnus tardius sanetur. At ima pars quum vulnerata sit, simulac coaliit plaga imperandum Ægro, ut brachium huc & illuc per intervalla moveat, ne, inducta cicatrice, læsio in motu contingat, quasi obligato per cicatricem articulo; vel ipso in articulo callus gignatur, liberum humeri motum in posterum impediturus. Historiam verò vulneris sclopeti in articulatione humeri cum scapula, sanati, decem annos incolumi Ægro, à quibus oborto in eadem parte tumore, totum acromium corruptum vossellâ eductum fuit, tradit *Marchette Obs.* 40.

VI. Sin Cubiti articulo inflitum sit vulnus, brachium nequè extensum servandum, nequè inflexum nimis; illa enim figura contractionem, sanato vulnere, solet impedire; hæc liberam extensionem; quocircà mediâ collocandum figurâ, quæ angulum obtusum refert.

VII. At in *Manu* vulneratis *Carpo*, *Digitorumque* articulis, manus semiflexa est continenda, atque digiti non extendendi, ne inductâ cicatrice, rigidum permaneat hoc organum. Historiam quoque lectu dignam juvenis, cui morfu equi fuerit detruncatum tertium pollicis internodium, cum evulsione tendinis musculi id flectentis, hocquè ex voto sanatum, refert *Marchette Obs.* 62.

VIII. Sed *Femoris* articulus quum sit saucius, supinus Æger decumbat, & idoneis pulvillis ac deligationibus caput illius ossis suo in acetabulo contineatur; & dum cicatrix inducitur, Ægro imperandum, ut interdum huc atque illuc femur moveat, ne, inductâ cicatrice, motus læsio accidat.

Genu vulneratum rectâ figurâ est extendendum, & ità collocandum, ut claudicatio evitetur. Atque sic de cæteris vulneratis articulis erit dicendum.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER TERTIVS.

DE

ULCERIBUS.

CAPUT I.

De Ulceribus in genere.

I. **A**T quandoquidem cum Vulnus tum Ulcus sint continui solutio in eodem subjecto, nimirum in parte corporis molli; & in utriusque curatione eundem quoque finem ac intentionem habere soleamus; viz. unire seu agglutinare; haud abs re erit, perspectis Vulneribus, de Ulceribus nunc verba facere.

Ulcus quid sit.

Hippocrates tam latè Ulceris nomen extendit, ut scriptum reliquerit *omnem morbum esse ulcus*. Strictius tamen Galenus 3. *Method. cap. ult.* Ulcus accipit pro *quarumcunque partium carnosarum continui solutione à quacunque causa facta*. Adhuc strictius Ulcus ipsi, *libr. de artis constitutione*, dicitur *continui solutio partium carnosarum ab erosione orta*.

Ulceris Definitio.

II. Et sanè non malè Ulcus definitur *solutio continui in parte carno-
sa, cum sanie aut pure*. Vel potius dicatur **ULCUS** *solutio continui, cum imminuta magnitudine, in parte molli, à materia erodente ortum habens*. Quæ Ulceris definitio cæterarum omnium videtur perfectissima; quoniam hæc Vulnus & Ulcus exactè inter se distinguit. Enimverò in Vulnere tantum est soluta unitas, nihil verò ex necessitate de parte affecti amissum est: in Ulcere autem semper aliquid de parte imminutum & amissum observatur. Cum namquè Ulcus sit à causa erodente, fieri non potest, quin aliquid à parte affecta auferatur. Et sic Vulnus Profundum & Cavum, præsertim si sit cum substantiæ deperditione, cujus curatio diu nimis protrahitur in verum Ulcus non raro commutatur.

III. Dif-

Cæterum sollicitos nos esse oportet, ne inflammatio accedat, atque idcirco revolutioni potissimum studendum, tum per *Venæsectionem* in brachio, tum per *Clysteres Lenientes & Abstergentes* subindè injectos.

Hic quoque locum habent *Decocta Vulneraria & Conglutinantia*. Et si pus per urinæ viam Medicus observet, *Diuretica* istiusmodi *Decoctis* addantur.

XIV. Si *Renes Vulnerentur*, attendendum, num effluat per plagam purum lotium, vel sanguis serosus: quoniam si non exeat talis materies, quin potius purus effundatur cruor, huiusmodi vulnus ad ipsam Renum cavitatem non penetrare; verum superficietenus, hoc est, in parenchymate tantum Organa hæc saucia esse indicio est. Quo in casu infundatur intrà vulnus consolidans aliquod medicamentum; puta *Oleum Therebinthinæ calidum*, vel *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Unguentum Sanctum*, ab insigni affectu ita appellatum, quod Joh. Andr. à Cruce in sua *Chirurgia* ita describit:

℞. *Resinæ Pini claræ & odore* ℥xi.

Therebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ij.

Gummi Elemi ℥ix.

Fiat ex his. S. A. Unguentum.

Hoc factò Abdominis plaga consuatur, ac porro consolidetur, & Vulnus Renis naturæ relinquatur.

Atqui profundius quum sit Renum Vulnus, sic ut urina pura vel sanguis serolus egrediatur, tunc Abdominis plaga non consuatur, sed intrà eam per siphonem injiciatur *calidum Vinum Rubrum Adstringens*, vel *abstergens & consolidans Insectio*, ex *Radice Consolida*, *Termenilla*, *Herbis Plantagine*, *Alchymilla*, *Hyperico*, *Rosis Rubris*, *Balaustia*, in *Aqua Ferrata vel Vino Rubro Adstringente decoctis*, additis *Melle Rosaceo & tantillo Spiritus Vini*; ac dein vulnere imponatur aliquod Consolidans Balsamum vel Unguentum, idque quotidie semel vel bis renovetur, usque dum vulnus sanatum sit.

Patiens interim utatur *Decocto Vulnerario simul & Diuretico*, ex *Radibus Consolida*, *Aristolochia Rotunda*, *Glycyrrhyza*, *Herbis Althæa*, *Malva*, *Alchymilla*, *Sanicula*, *Hyperico*, *Fructibus Alkekengi*, & similibus, in *Aqua Pura vel Ferrata decoctis*, addito *Syrupo Papaveris Rhæados vel Althææ Fernelii*. Pro potu ordinario bibat *Ptisanam* vel *Emulsionem ex Hordco Mundato*, *Semine Melonum*, *Cucumeris*, &c.

Quod si in huiusmodi vulneribus supprimatur urina, ob sanguinem grumefactum urinæ viam obstruentem ac obturantem, sumat Patiens mane & vespere decem aut duodecim harum Pilularum;

℞. *Therebinthinæ Venet. ad consist. pilular. coct.* ℥j.

Pulv. Troch. Alkekengi ℥ij.

Oculorum Cancrorum Crud.

Creta Alba an. ℥j.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER TERTIVS.

DE

ULCERIBUS.

CAPUT I.

De Ulceribus in genere.

I. **A**T quandoquidem cum Vulnus tum Ulcus sint continui solutio in eodem subjecto, nimirum in parte corporis molli; & in utriusque curatione eundem quoque finem ac intentionem habere soleamus; viz. unire seu agglutinare; haud abs re erit, perspectis Vulneribus, de Ulceribus nunc verba facere.

Ulcus quid sit.

Hippocrates tam latè Ulceris nomen extendit, ut scriptum reliquerit *omnem morbum esse ulcus*. Strictius tamen Galenus 3. *Meth. cap. ult.* Ulcus accipit pro *quarumcunque partium carnosarum continui solutione à quacunque causa facta*. Adhuc strictius Ulcus ipsi, *libr. de artis constitutione*, dicitur *continui solutio partium carnosarum ab erosione orta*.

Ulceris Definitio.

II. Et sanè non malè Ulcus definitur *solutio continui in parte carnosâ, cum sanie aut pure*, Vel potius dicatur **ULCUS** *solutio continui, cum imminuta magnitudine, in parte molli, à materia erodente ortum habens*. Quæ Ulceris definitio cæterarum omnium videtur perfectissima; quoniam hæc Vulnus & Ulcus exactè inter se distinguit. Enimverò in Vulnere tantum est soluta unitas, nihil verò ex necessitate de parte affecti amissum est: in Ulcere autem semper aliquid de parte imminutum & amissum observatur. Cum namquè Ulcus sit à causa erodente, fieri non potest, quin aliquid à parte affecta auferatur. Et sic Vulnus Profundum & Cavum, præsertim si sit cum substantiæ deperditione, cujus curatio diu nimis protrahitur in verum Ulcus non rarò commutatur.

III. Dif-

Cæterum sollicitos nos esse oportet, ne inflammatio accedat, atque adeo revolutioni potissimum studendum, tum per *Venasectionem* in brachio, tum per *Clysteres Lenientes & Abstergentes* subindè injectos.

Hic quoque locum habent *Decocta Vulneraria & Conglutinantia*. Et si pus per urinæ viam Medicus observet, *Diuretica* istiusmodi *Decoctis* addantur.

XIV. Si *Renes Vulnerentur*, attendendum, num effluat per plagam purum lotium, vel sanguis serosus: quoniam si non exeat talis materies, quin potius purus effundatur cruor, huiusmodi vulnus ad ipsam Renum cavitatem non penetrare; verum superficietenus, hoc est, in parenchymate tantum Organa hæc faucia esse indicio est. Quo in casu infundatur intrà vulnus consolidans aliquod medicamentum; puta *Oleum Therebinthinæ calidum*, vel *Balsamum Sulphuris Therebinthinatum*, vel *Balsamum Peruvianum*, vel *Unguentum Sanctum*, ab insigni affectu ita appellatum, quod Joh. Andr. à Cruce in sua *Chirurgia* ita describit:

℞. *Resinæ Pini claræ & odoræ* ℥xij.

Therebinthinæ, Olei Laurini an. ℥ij.

Gummi Elemi ℥ix.

Fiat ex his. S. A. Unguentum.

Hoc factò Abdominis plaga consuatur, ac porro consolidetur, & Vulnus Renis naturæ relinquatur.

Atqui profundius quum sit Renum Vulnus, sic ut urina pura vel sanguis serosus egrediatur, tunc Abdominis plaga non consuatur, sed intrà eam per siphonem injiciatur *calidum Vinum Rubrum Adstringens*, vel *abstergens & consolidans Insectio*, ex *Radice Consolida, Tormentilla, Herbis Plantagine, Alchymilla, Hyperico, Rosis Rubris, Balaustia, in Aqua Ferrata vel Vino Rubro Adstringente decoctis, additis Melle Rosa- ceo & tantillo Spiritus Vini*; ac dein vulnere imponatur aliquod Consolidans Balsamum vel Unguentum, idque quotidie semel vel bis renovetur, usque dum vulnus sanatum sit.

Patiens interim utatur *Decocto Vulnerario simul & Diuretico*, ex *Radibus Consolida, Aristolochia Rotunda, Glycyrrhyza, Herbis Althæa, Malva, Alchymilla, Sanicula, Hyperico, Fructibus Alkekengi, & similibus, in Aqua Pura vel Ferrata decoctis, addito Syrupo Papaveris Rhæados vel Althææ Fernelii*. Pro potu ordinario bibat *Ptisanam* vel *Emulsionem ex Hordco Mundato, Semine Melonum, Cucumeris, &c.*

Quod si in huiusmodi vulneribus supprimatur urina, ob sanguinem grumefactum urinæ viam obstruentem ac obturantem, sumat Patiens mane & vesperi decem aut duodecim harum Pilularum;

℞. *Therebinthinæ Venet. ad consist. pilular. coct.* ℥j.

Pulv. Troch. Alkekengi ℥ij.

Oculorum Cancrorum Crud.

Creta Alba an. ℥j.

F. S. A. *Pilula magnitudinis Cicerum.*

XV. Quoad *Vesica Urinaria Vulnera*: Ea quæ *Fundo ejus sunt inflata* raro sanantur, præsertim cum urina in abdominis cavitationem continuo effluat. Quæ verò in *Collo seu Cervice sunt* curari solent, haud secus ac vulnera pro extrahendis calculis à *Lithotomis facta*: & quidem pro eorum curatione eadem habendæ sunt indicationes, ac in vulneribus *Renum*.

CAPUT XXIII.

De Vulneribus Articulorum.

I. **S**ed & in brachiis & cruribus, præter Ea quæ in parte carnosa contingunt, occurrunt **ARTICULORUM VULNERA**; quæ peculiarem requirunt curandi methodum.

Articulorum
Vulnera qua-
lia sint.

II. Est autem *Articulus*, ex Galeno *lib. de ossibus in principio*, ossium compositio ad voluntarium motum comparata. Quæ composito fit ex duobus ossibus, nec non ex ligamentis, tum orbiculari, tum tereti, ossa hæc ita alligantibus, ut se mutuo contingant. Insuper profundiores obtinet partes hæc conjunctio: etenim sunt in Articulo tendines, ligamenta, venæ, arteriæ, nervi, &c. Hinc & huiusmodi vulnera non modo curatu difficilia, sed quoque periculosa, imò lethalia non nunquam observantur. Adhuc tamen periculosiora sunt, si *Luxatio* adsit. Nequæ enim sine vitæ periculo Articulus tum reponi potest, ob dolores huiusmodi vulnera perpetuo comitantes. Quapropter Prognostico se munire debet Medicus, ne apud vulgum malè audiat: alias enim si Articulum reponat, isquæ repositus maneat, mortem adfert Ægrotanti, videturquæ non raro ad exiguum vulnus mors secuta. Verum de hisce *Libr. 5.* latius sumus dicturi.

Horum
Vulnerum
Curatio.

III. Cæterum horum vulnerum alia ad Articuli cavitationem pertinent, alia non. Quæ eousquæ non perveniunt, dici possunt *Vulnera supra Articulos facta*, quoniam ad ipsam ossium conjunctionem non penetrant: in quibus tamen si Tendines aut Nervi vulnerentur, curari debent ut vulnera nervorum, nervosarumquæ partium: si Venæ aut Arteriæ faucientur, oportet talia vulnera tractare ut *suo loco dictum est*.

IV. Sola autem Ea censenda sunt *Articulorum Vulnera*, quæ ad Articuli cavitationem descendant, in quibus adeo conjunctionis ligamenta inciduntur. Hæc vulnera ut curentur, ab externi aëris injuriis probe sunt defendenda; aëris quippe acrimonia acida vulneratis articulorum partibus nervosis summoperè nocet. Labia quoque vulneris ad se invicem adducenda quidem, non tamen penitus, si profundior plaga sit, sanici, quæ tenuis simul & acris hinc colligitur, exitus continuo.

Si verò cum ulcere aliquis alius affectus fuerit complicatus, à quo ulcus fuerit genitum vel foveatur, vel magnum aliquod symptoma sit conjunctum, quod causæ rationem habeat, vel propria ulceris causa adhuc permaneat, sine quorum ablatione ulcus curari non possit, in primis hæc omnia auferenda. Quoad causam adhuc permanentem, sine cuius ablatione ulcus perfectè sanari nequit; si externa adhuc adsit, ne amplius ulcus foveat, amovenda: si interna, ut est fluxio acrium, erodentium humorum, qui vel totius corporis vel præcipuæ alicujus partis vitio, vel ex illegitimo rerum nonnaturalium usu gignuntur, plures intentiones habere debemus; quemadmodum in specialium ulcerum curatione suis locis sumus dicturi.

X. Et in specie si Ulcera considerare velimus, primo loco occurrunt SIMPLICIA dicta; quibus, præter unitatis solutionem ab erosione factam, non copulatur morbus, causa, vel symptoma. Atque hæc, si tantum amissa sit cutis cum instrata sibi cuticula dicuntur PLANA & EQUALIA: si verò subjectæ carnis portio quodammodo amittatur, appellantur ULCERA CAVA.

Simplicia
Ulcerum,
qualia
sint, &
quo modo
Curari de-
beant.

XI. In hujusmodi Cavo Ulcere Curando, cum affectus sit complicatus ex soluta unitate & cavitate, indicatur unio, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ operationes quidem à Natura fiunt: Medicum tamen auxilio Ea eget, non alia de causa, quam propter ulceris excrementa, quæ id reddunt *δύσχημον*, cacochymum, dolorosum. Quare si ea sint bona, id est, si pus sit album, leve, paucum, crassum, non fœtidum; significant ulcus posse carne impleri. E contrario, si mala, hoc est, si pus sit fusci coloris, inæquale, grumosum, fœtidum; indicant non posse ulcus carne impleri, nisi materia hæc Suppurantibus corrigatur; dehinc expurgetur. Enimverò cum fieri vix queat, quin in partium porositatibus sanguinis è vasis effusi aliquid hæreat, ut illud digeratur & in pus mutetur, Digestiva seu Suppurantia sunt usurpanda. Ut verò ulcus mundum reddatur, quando pus apparere incipit, Suppurantibus admiscenda Detergentia, ut ab omni eo, quod præter naturam ibidem continetur, ulcus expurgari possit. Istiusmodi medicamenta, pro diversa corporum temperatura, diversimodè parari possunt. v. gr.

℞. Therebint. Venet. ℥iij. Olei Rosacei ℥vj
Vitellum unius Ovi. Misceantur.

℞. Mellis. Therebinthina an. ℥v.
Vitellum unius Ovi. Misceantur.

Si majore absterfione opus sit;

℞. Mellis Rosacei ℥j. Therebinth. Venet. ℥℞.

Farina Hordei ℥i℞. Vitellum unius Ovi.

Pulv. Croci ℥j. Spir. Vini ℥iij.

Fiat ex his S. A. Digestivum.

Applicentur verò Suppurantia ac Detergentia, quousque laudabile pus appareat; nam si diutius, quam convenit, Suppurantia imponantur, lordidum evadit ulcus.

XII. Verum deterſo ac purgato ſatis ulcerè, uſus obtinet, ut id carne impleatur per impoſita Sarcotica. Sunt autem Sarcotica Medicamenta talia, quæ modicè abſtergendo, nec non Puris acrimoniam acidam corrigendo, & exſiccando impedimenta carnis generationis remonent: qualia ſunt *Unguentum Aureum*, *Baſilicon*, & cætera plura; inter quæ haud infimum locum meretur *Baſamum Sulphuris Therebinthinatum* vel *Succinatum*; quod vel ſolum, vel Unguento Baſiliconi permixtum ſi ulceri imponatur, ad ejus mundationem ſeu conſolidationem admiranda non rarò præſtat.

XIII. At carne ubi repletum fuerit ulcus, cicatrice claudendum; cutis ſcilicet, ejuſvè loco cicatrix gignenda, cujus beneficio unitas ſoluta erit unienda. Efficiunt hoc Medicamentum plus, quam Sarcotica dicta Exſiccantia; qualia ſunt *Tutia*, *Plumbum Uſtum*, *Minium*, *Bolus Armenus*, *Terra Lemnia*, *Sanguis Draconis*; *Unguentum de Minio*, *de Ceruſa*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, *Deſiccativum Rubrum*, *Fac Totum Magiſtri Chriſtiani*; *Emplaſtrum Diapalma*, *Gryſeum*, &c. in quibus eligendis, ulceris conſtitutio probè eſt conſideranda.

Tempus autem Epulotica apponendi eſt, quando ulcus carne non omnino erit repletum, ſed parum deeſt; & hoc faciendum, ne cicatrix cute circumpoſita eminentior ſit. Sed hæc omnia prolixus *Libr. 2. Cap. 7.* expoſuimus.

CAPUT. II.

De Ulcere cum vitioſi humoris afluxu, ac proinde difficilius cicatricem admittente.

I. **U**lcera verò quibus conjungitur vel morbus; vel morbi cauſa, vel ſymptoma, non ita facile Curam ſuſcipiunt. Etenim cum in omni ulcere requiratur, ut natura carnem cutemque gignat per craſin partis ulceratæ, è ſanguine laudabili ſatis in copia affluente; proinde ſi partis affectæ craſis illæſa ſit ſiquè temperatus cruor in quantitate ſufficiente accedat, haud difficile ulcera ſanantur: atqui partis ulceratæ dyſcraſia ſi adſit, vel ſi ſanguis qualitate peccet, non niſi cum difficultate caro generari, ac ulcera ſanari queunt.

II. Occurrunt igitur hujusmodi ægrè curabilium ulcerum duæ poſſimum ſpecies. Quando enim ulcus oritur ex humorum vitioſorum afluxu, atque in parte ulcerata dyſcraſia non adeſt, dicuntur *Ulcerà Dyſe-*

III. *Differentia* porro *Ulcerum* sunt, vel *Essentiales*, vel *Accidentales*. *Ulcerum Essentialia Differentia* sunt, quæ ab ulceris ipsius forma, sub- *Differen-*
jecto, & causa efficiente sumuntur. Ab *Ulceris Forma* quæ sumuntur *tia.*
petuntur ab ejus figura, magnitudine, æqualitate, & inæqualitate; &
sic ulcera alia sunt magna, parva, longa, brevia, lata, angusta; alia
recta, obliqua, intorta, fistulosa, &c. *A Parte Affecta* ulcera sunt ex-
terna; interna superficiaria, profunda; & quidem in hac vel illa parte.
Ratione Cause Efficientis differunt ulcera, quod alia ab interna, alia ab
externa proveniant causa, uti ex iis quæ de *Ulcerum Causis* sumus
dicturi palam fiet.

Accidentales verò *Ulcerum Differentia* desumuntur ab iis, quæ sunt
extrà ulceris naturam & constitutionem; quales sunt, quæ petuntur
ab ulceris situ, tempore, nec non causis quibuscumque accidentalibus, &
symptomatibus: hinc ulcerum quædam recentia sunt, quædam antiqua,
alia pura, sordida, depascentia, maligna, verminosa, &c.

IV. *Proxima Ulcerum Causa* est quævis materies erodendi vim ha- *Generales*
bens, quæ sub se non solum acres in corpore genitos humores, ve- *Ulcerum*
rum & causas externas erodendi vim habentes comprehendit. Enim- *Causæ.*
verò acris hic, ac erodens humor in corpore genitus, ubi consistit in
parte affecta, *Continens* evadit *Ulceris Causa*: ubi autem in toto re-
dundat, *Causa Remota* tantum dici potest. Insuper ab igne, aqua,
oleo, aliisque succis ferventibus, nec non à causticis admotis *Ulcera*
quandoquæ excitari haud infrequenter observamus. Sed quæ ulcerum
in specie speciales sint causæ, suis locis exponemus.

V. Cæterum *Ulcera* manifestis satis innotescunt *Signis*. At licet ex- *Diagnosis*
terna ulcera sensibus exposita sint, nec *Signis*, quibus cognoscantur opus
habeant: interna tamen, & latentia cognoscuntur specillo, si ad ea
aditus pateat; item tactu, excrementis, dolore, denique & actione
læsa. Enimverò partem affectam excrementa indicant: & si per quem-
cunque corporis meatum, sive anum sive vesicam, sive nares, sive au-
res, pus aut sanies effluat; vel vomitu, aut tussi, & sputo ejiciatur,
ulcus aliquod intus latere indicio est. Sed qua in parte lateat, do-
loris proprietas & situs, ac partis læsæ actio indicabunt.

An verò ulcus magnum vel parvum, rectum vel obliquum, vel
alterius figuræ sit, uti & reliquæ differentia, cum specillo tum visu
cognoscuntur in ulceribus externis: at in internis facile cognosci
non possunt. An tamen ulcus magnum vel parvum sit, puris copia
significabit. Quod sit cum humorum affluxu, signa cacoehymia in toto
docebunt. Specialium verò ulcerum signa quoque suis locis trademus.

Quoad *Prognosis*: periculosa fiunt ulcera ob loci affecti, hoc est, par- *Prognosis*
tis ulceratæ præstantiam; qua ratione ulcera externa, de quibus potis-
simum nos agimus, minus periculosa sunt. At quantò profundius est
ulcus, & quò affecta pars cute nobilior est, eò difficilius curatur.

Dein magnum ulcus, cæteris paribus, longiore tempore pro suâ curatione eget, quam parvum. Item angustum & oblongum ulcus facilius, rotundum difficilius curatur. Etiam si ulcus longo tempore non curetur, aut si cicatrice obductum recrudescat, in omni subjecto corrupto causa est.

Denique & periculosum redditur ulcus ob malignam qualitatem, hinc ut omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino non sanari possit; qualia sunt ulcus putridum, sordidum, fistulosum, &c. Quapropter Hippocrates *Aphor. 4. Sect. 6.* ostendendo ulcerum malignitatem, ait: *ulcera circumglabra maligna.* Ratio est, quod, ubi pili decidunt è parte ulcerata, vitiosi admodum, ac erodentes humores in affecta parte abundant.

Si corpus purum sit, & viscera benè sint constituta, parsquè affecta rectè se habeat, de facili ulceris curatione spes est. E contrario, si corpus sit cacochymicum, viscera malè affecta, parsquè ulcerata debilis, diuturnum ulcus futurum meritò conjicitur. Dehinc quæ aliis morbis succedunt ulcera, difficulter curantur, cum natura vitiosos in toto redundantes humores eò transmittat.

Ulcerata porro diuturna & inveterata non sine periculo curantur, nisi diligenter corpus purgetur, & bona victus ratio observetur, cujus rei exemplum recenset Hildanus *Cent. 3. Obs. 39.* de viro, qui cum ipsi ulcus inveteratum in crure sinistro ab Emperico ἀμειβόμενος curatum fuisset, post menses aliquot Pleuritide in sinistro latere correptus, atquè ex ea mortuus fuit; at morbo durante, talia exspuit, qualia ante ex ulcere fluere solebant.

Ulcerum
Generalis
Curatio.

VII. Ad Universalem verò *Ulcerum Curationem* quod attinet: cum essentia ulceris in soluta unitate, & imminuta partis affectæ magnitudine consistat; soluta unitas conjunctionem; id quod amissum & imminutum est, sui instaurationem indicat. Ulcus nimirum, ut ulcus, replendum carne, & uniendum, denique & cicatrice claudendum.

VIII. Sed quibus mediis indicationes hæc exequi in simplicibus ulceribus oporteat: omnes concordantes ajunt *Exsiccantium Medicamentorum ope Ulcera Curari ac Uniri.* Et profectò sanari nequit ulcus, nisi prius fuerit exsiccatum: nam quamdiu humidum manet, aut sordidum, non consolidatur. Propterea ulcera hydropicorum censentur insanabilia, quia exsiccari nequeunt. Hinc Hippocrates scribit, *in princip. Libr. de Ulceribus*, quod siccum est ad sanum, quod madet ad vitiatum propius accedit; atquè Siccantibus semper Ulcera Curari jubet.

IX. Practici in *Ulcerum Curatione* quatuor observant scopos. 1. imponunt pus moventia seu digestiva. 2. detergentia seu mundificantia. 3. carnem gignentia. 4. cicatricem inducentia. Haud secus ac *Libr. 2. Cap. 3. & 7. de Generali Vulnerum Cura*, abundè dictum fuit.

Dysepulota. Sed quum vitium sit in parte affecta, (sive vitiosorum humorum affluxus adsit, sive non) *Ulcerata* nuncupantur *Maligna, Erodentia, Depascentia.*

Simili prorsus modo ulcera ægrè curabilia duplicia considerat Georgius Faber, qui in *Epistola ab Hildano Cent. 4. Obs. 79. recensita* sic scribit: „Quemadmodum ligna quædam propter nodorum abundantiam ex naturali defectu & corruptela adeò degenerant, ut findi, nullo modo possint, ità etiam in quibusdam naturis (proprietas, peculiaribus præditis, ad sanationem inidoneis) sæpius frustra instituitur sanatio, ubi præexistente insigni cacochymia, & pravorum humorum abundantia, Mumia illa innata Medicina esse nequit. Quandoquæ etiam intemperies alicujus particulæ in causa est, quo minus ulcera consolidationem recipiant.

III. Ulcus igitur difficulter cicatricem admittens **DYSEPULOTON** dicitur: alii tamen vocant **ULCUS FLUXIONE VEXATUM**; quod affluens vitiosus humor in causa sit, tale ulcus ægrè sanari.

Ulcus Dysepuloton quale sit, & quo modo cognoscatur.

Cognoscuntur autem Ulcera cum Humorum Affluxu 1. ex tumore, qui non solum in labiis, sed & vicinis partibus apparet. 2. ex dolore, qui non rarò molestus est Aegro. 3. ex copia excrementorum, quæ major, quam pro magnitudine ulceris esse solet. Deniquè, licet omnia ad curationem necessaria adhibeantur, sanatu quoquæ difficilia sunt; cum affluentes perpetuò humores sanationem impediunt.

IV. Atquæ ideò in hoc ulcere, cum sit duplex affectus, nimirum ulcus & fluxio, duplex quoquæ oritur intentio curationis; viz. & sanandi ulceris, & removendæ fluxionis. Primum igitur, cum ulcus curari non possit, nisi fluxio tollatur; fluxio ipsa, ejusquæ causa tollenda, ac proinde vitiosi humoris generatio prohibenda, humorquæ affluens ritè præparandus & evacuandus. Et quidem externæ causæ, si ulcus & fluxionem adduc foveant, emendandæ *Rebus Nonnaturalibus ritè usurpatis.* Causa verò interna, quæ consistit in vitiosorum humorum redundantia, ut emendetur; eorum generatio prohibenda, affluentesquæ humores præparandi & evacuandi, tum *Venæsectione*, tum *repetita corporis Expurgatione per Sudores, Urinas, ac potissimum per Alvum.* Quem in finem hîc meritò laudamus *Decocta ex Guajaco, Sassaphras, Salsaparilla, China, &c. additis Liquiritiâ, Saniculâ, Pirolâ, Veronicâ, Virga Aurea, & similibus*: quorum usu continuò acres vitiosi humores temperantur, nec non insensibiliter absumuntur cum per transpirationem, tum per urinas, nonnunquam & per leviter excitatos sudores. Vel si crassiores & viscidiores per alvum quoquæ educere velimus humores, incoctis simul Catharticis, eadem Decocta id efficient. v. gr.

Quo methodo Curari debeat.

R. *Rasura Ligni Guajaci* ℥iiij. *Sassaphras.* ℥vij.
Rad. Salsaparilla ℥i. *China* ℥j.

H h

Mace-

Macerentur per noctem calidè in Aqua Pura ℥v. dein

S. A. vase clauso coquantur, add.

Rad. Polypodii querc. ℥i℥. Turbith Gummosi ℥v.

Herb. Sanicula, Pirola, Veronica an. Mj.

Pulpa Colocynthis ℥j. Liquiritia rasa ℥vj.

Fiat Decoctio ad ℥iij. Bibat Patiens quotidie semel vel bis cyathum, prout magis vel minus operatur.

Insuper ad humores, ne in partem affectam fluere continuant, revelendos ac per alium locum evacuandos, in primis hîc locum habent *Fon- ticuli*, in parte contraria excitati: qui in ulceribus diuturnis sæpe ita necessarii sunt, ut non rarò absquè iis curatio absolvi nequeat.

V. Ipsi verò Ulceri imponenda Medicamenta admodum Siccantia: nam & propter ichorosa in hujusmodi ulcere secreta excrementa, & propter affluentem continuò humorem, validius utiquè exsiccare hîc oportet. Quæ in finem conducunt *Plumbum Ustum & Lotum*, *Tutia Preparata*, *Bolus Armenus*, *Os Sepiæ Ostreorum Testa Calcinata*, *Unguentum de Cernua*, *de Tutia*, *Diapompholigos*, &c. Igitur Sarcotica hîc esse debent validiora, quam in ulcere simplici & fluxione non tentato, ut humorem in partis ulceratæ poris hærentem exsiccent magis; citrà mordicationem tamen, ne dolor excitetur, fluxionesquè proritentur.

VI. Enimverò tale ulcus in primis Detergentibus, quæ partem minimè mordicant, purum reddendum: dein propter influxos humores, hinc & excrementorum copiam, validius exsiccandum. Cui indicationi ut satisfiat, si præsertim profundum & sinuosum sit ulcus conducit *Insectio*, ex *Absyntio*, *Artemisia*, *Ruta*, *Centauro*, *Hyperico*, in *Aqua Pura decoctis*, additis colaturæ *Melle Rosaceo & Spiritus Vini tantillo*. Petiis vero imponatur *Digestivum*. v. gr.

R. Therebinthina ℥j Mellis ℥℥.

Pulv. Ossis Sepiæ, Tutia Preparate an. ℥ij.

Plumbi Usti & Loti ℥j. vel ℥iij. Vitellum unius Ovi.

Fiat ex his S. A. Digestivum. Cui aliquid *Thuris* nonnunquam utiliter addi potest.

De forma verò medicamentorum hîc observandum, ne sint consistentiâ nimis humida, nequè oleosa & pingua, cum partem ulceratam laxent magis, & humectent, adeoque sordidum ulcus reddant.

Notandum quoquè, non semper hîc in eodem medicamentorum genere esse persistendum. Sæpius enim accidit, ut quod semel atquè iterum profuit, postea, humore quodammodo exsiccato, amplius utile non sit, sed mordicationem exciter; atquè ideo tum medicamentum mutandum, & mitius adhibendum.

VII. Ulcere carne repleto, cicatrix inducenda *Epuloticis* siccioribus, è quibus hoc vel simile confici potest;

R. Plumbi Usti & Loti.

Pulv.

Pulv. Testarum Ostreorum Calcinat.

Rad. Iridis Florent. an. 3j.

Unguenti Diapompholigos, de Tutia an. q. s.

Misceantur exactè pro Unguento, vel Emplastro.

Guido hujusmodi ulceribus imponit *tenuem Plumbi laminam perforatam*. Censet namquè refrigerare Plumbi laminam, atque ulceribus hisce curandis utilem esse, si commodat acceda ligatura; qua humor è parte ulcerata exprimatur, ejusdemquè in eam defluxus prohibeatur.

VIII. At verò in ulcerum horum curatione non raro luxuriat Caro, ea-
què nimis quam par est excrescit, quod malum *ὑπερσάρκωσις* nominatur. Hyper-
Hoc si contingat, impedimento est, ne cicatrice ulcus occludi queat. Ac-
cidit autem id haud infrequenter ob imposita Sarcotica & Epulotica ni-
mis debilia, & minus quam oportet exsiccantia; atquè hinc excrescens
hæc caro non solida, verum laxa & spongiosa est. Auferri autem solet
medicamentis adhibitis exsiccantibus, ac erodentibus, uti *Libr. 2. Cap.*
4. dictum fuit. *cosis huic
ulceri si
accedat,
quid agen-
dum.*

IX. Insuper contingit interdum, ut ulceris hujus curâ diutius pro-
tractâ, partis ulceratæ labia dura & callosa evadant; tumquè ulcus
curari nequit, nec cicatrice occludi, nisi callositas hæc tollatur, &
pars affecta ad naturalem statum reducatur, Quapropter minor si sit du-
rities, usurpanda Emollientia, ex *Mucilagine Seminis Lini & Fœnigraci*,
Oleo Amygdalarum, Lumbricorum, Pinguedine Gallinæ, Anatis, &c.
Quum verò major fuerit callositas, hinc ut Emollientibus non cedat,
tutissimum est *Labia præscindere, & forfice Callositatem in totum auferre*
ad partem usquè sanam. Ità etiam Joh. de Vigo in *Chirurgia Parva* in-
quit: *ulcera dura non sanantur, nisi prius eorum callositas, & labia*
dura auferantur. Atquè eadem est Hippocratis sententia, quando ait: *mor-*
bos antiquos prius recentes facere oportet. Horum quoquè consiliis suffraga-
tur Galenus 4. *Meth. cap. 2.* ubi sic scribit: *Cum labra tantum ul-*
ceris decolorata duravè plusculum fuerint, excidenda ea sunt ad sanam
utquè carnem. Cum verò amplius progressus ejusmodi affectus est, de-
liberatio incidit, excidendum ne omne id sit, quod præter naturam
visitur, an spacio potius curandum. Proculquè dubio est, *Ægri animum*
hoc in casu consulendum esse. Alii enim longiori tempore curari citrà
sectionem malunt: aliqui quidvis subire, dummodo citius sanentur,
sunt parati. *Ulceris la-
bra dura
ac callosa
quomodo
tollenda.*

X. Cæterum Ulcera hæc, quæ sunt cum Humorum Affluxu, si inter Ulcera Sor-
curandum malè tractentur, SORDIDA non raro evadunt; cum ni-
mirum illud crassum & mucosum excrementum, quod *Sordes* in specie
appellatur, copiosè affluat: & PUTRIDA, si gravem ac cadavero-
sum odorem idem spirat; adeò ut *Sordida & Putrida Ulcera* gradu tan-
tum videantur differre. Sed quandoquidem hæc vix distinguuntur ab iis,
de quibus nunc diximus, & eandem cum iis curam habent, plura super
addere operæ pretium non duximus. *Hh 2 CA-*

CAPUT III.

De Ulcere Maligno, Depascente, Phagadana, Cacoëthe, &c.

I. Nimvero Ulcera Dysepulota seu ægrè sanabilia in genere dicuntur. Omnia ea, quæ ægrè sanationem recipiunt, & difficulter cicatrice clauduntur. Quoniam tamen horum alia propter ulceratæ partis dyscrasiam, alia ob affluentem humorem talia fiunt: hinc Galenus inter ulcera δυσσευλωτά, seu quæ vix ad cicatricem perducuntur, & κακοήθη seu maligna, haud absquè ratione distinguit, atque *Dysepulota* ea nuncupat, quæ ex acrium humorum confluxu oriuntur & fœventur; quæ verò partis ulceratæ dyscrasiam tantum agnoscunt, dicit *Cacoëthe* seu *Maligna*.

Chironium Ulcus quale sit.

II. CHIRONIA seu TELEPHIA ULCERA quod spectat: χειρώνιον ἑλκῶς à Chirone Centauro nomen accepit; nominis tamen rationem, alii aliam tradunt. Censent nonnulli, Chironem ictum ab Hercule plagam in pede accepisse inemendabilem, unde perierit, ut ita immedicabilia ulcera *Chironia* dicantur. Alii ab Hercule vulneratum Chironem non putant, sed Chironi hospitio ab Hercule excepto fortè sagittam Herculis in pedem incidisse, ipsiquè vulnus periculosum & venenatum intulisse, & *Centaureâ*, quæ inde à posteris Chironium dicta fuit, Chironem semet ipsum sanasse; atquè cum fuisse Cheirurgiæ inventorem. Ut adeò Chironium Ulcus dicatur *Ulcus contumax* & *malignum*, quod ob contumaciam Chirone aliquo in curando opus habeat, quodquè a Chirone primò curatum sit. Celsus libr. 6. cap. 28. definit *Chironium Ulcus*, „ quod magnum sit, habeatquè oras duras, callosas, tumentes. „ Exeat sanies non multa, sed tenuis. Odor malus nequè in ulcere, nequè in ejus tumore sit. Nulla inflammatio, dolor modicus sit; nihil serpat, ideoquè nullum periculum adferat; sed non facilè sanescat. Interdum tenuis cicatrix inducatur, deinde iterum rumpatur, ulcusquè renovetur. Fiat maximè in pedibus & cruribus.

Quænam Telephia Ulcera dici soleant.

III. Sed præter Chironia hæc Ulcera insuper recensentur *Telephia*; vel potius eadem, & Chironia & Telephia, habentur Ulcera. Ità scribit Paulus Aegineta lib. 4. cap. 46., „ Inveterata & quæ vix cicatricem recipiunt „ Ulcera, nonnulli Chironia nominarunt, tanquam Chirone ipso ad sanitatem indigentia: alii Telephia, propterea quod Telephus in tali ulcere diutius perseverarit. Et sanè Telephia Ulcera eadem sunt cum Chironiis, ità dicta à Telepho, qui tali ulcere longo tempore afflictus fuit. In genere equidem **MALIGNA** vocamus **ULCERA**, quæ maligna suâ partem, quam jam occupaverunt, erodendo, ac interdum escaram gignendo, majora atquè ampliora indies fiunt; hinc & **VIRULENTA** & **CORROSIVA** nominari possunt. Quod si hujusmodi Ulcus adeò crescat, ut non modo ulceratas atquè corruptas carnes, sed quoquè

Ulcera Maligna quæ sint dicenda.

quoque sanas absumat & depascatur, NOME seu ULCUS DE-
PASCENS appellatur: cujus species censetur PHAGADÆ-
NA seu ULCUS AMBULATORIUM; quod huc atque il-
luc serpendo, cutem eique subiectam carnem exedat, erodat, atque in
penitiora nonnunquam penetret.

I V. Cæterum oriuntur Maligna hæc Ulcera *ab humore acri-sali-* Ulcerum
no, nec non subacido, aliterve depravato. & quodammodo glutinoso; qui par- Maligno-
tis ulceratæ poris pertinaciter inhærens, allabentem pro nutritione san- rum Caus.
guinem omnem in humorem sui similem convertit; sicque talem in par-
te affecta efficit dyscrasiam, ut non solum istiusmodi ulcus magis in-
dies depascatur, erodatque vicinas partes, sed & non nisi difficulter
admodum sanari queat.

V. Ulcus verò Malignum esse suspicamur, quando labia ejus sunt ma- Diagnos.
lè colorata, nec non rubent ac pruriunt; & licet leviter saltem abster- & Pigno-
gatur, aliterve tractetur, dolet: tument quoque vicinæ partes, ulcusque fis.
indies dilatatur, atque cutis non tantum, sed & subiecta ei caro con-
tinuò exeditur magis, eroditurque. Hinc & contumax est, & curatu dif-
ficillimum quodvis verè malignum ulcus.

V I. Ulcerum horum Curatio vix differt à curatione ulceris dyssepuloti Curandi
Viz. ratio totius habeatur, si forsan dyscrasia partis ulceratæ quoque Methodus:
à sanguine imtemperato, visceribusque malè constitutis foveatur. Ipsi au-
tem Ulceri applicentur leviter abstergentia, exsiccantia, adstringentia,
nec non acri-salinos, acidosque humores temperantia; qualia sunt
Plantago, Agrimonia, Scordium, Rosa Rubra, Balaustia, Thus, Mastix,
Tutia, Cerussa Lithargyrum, Minium, plumbum Ustum, Mercurius, Un-
guentum Fuscum Felicis Wurzii, Diapompholigos, Desiccativum Rubrum,
de Minio, Album Camphoratum, &c.

Primò igitur ulcus abluatur & foveatur hoc vel simile Decocto

R. Herb. Plantaginis, Agrimonie, Scordii an. Mj.

Flor. Rosarum Rubrarum, Balaustie an. Mß.

Coq. in s. q. Aquæ Fabrorum ad ℥xv. Dein colentur.

Utiliter quoque hîc usurpatur *Aqua Pura*, in qua *Sal Commune* &
Vitriolum Album, modica in quantitate, sunt dissoluta. Qua frequenter, ad
istiusmodi ulcera sananda, in Xenodochio nostro utuntur Cheirurgi, &
Aquam Nostram dicunt. Cætera peragantur, ut superiore capite exposui-
mus.

VII. Testatur Galenus, *Plumbum* ulceribus malignis & inveteratis esse
utile remedium. Quin & hujusmodi *Laminas Plumbeas, Hydrargyro obli-*
tas, malignis ulceribus, quæ cæterorum remediorum vires eludunt, ve-
lut quoddam alexipharmacum esse, quo ipsorum malitia dometur & ab-
sumatur. Guido, lavato, ulcere cum *Aqua Aluminosa*, laminam plumbi
tenuem desuper apponit, & strictè ligat; quæ in omni ulcere maligno &
cancroso admiranda sæpè præstat. Insuper laudandum hîc est *Mercurii*
Amalgama, si aliis medicamentis prudenter admisceatur. Sed quoque

circa horum ulcerum curationem notandum, medicamenta extēna singulo triduo aut quatrinduo mutari quodammodo debere; natura enim etiam optima diutius iusto applicata respuit.

CAPUT IV.

De Ulcere Verminoso.

Ulcerum
Verminea
quæ, &
qualia sint.

I. **N**onnunquam etiam Ulceribus innascuntur VERMES, potissimum Cavis, Sinuosis, Sordidis, quæ ritè non mundantur, nequè à sanie & pure purgantur; in primis æstate, & aëre existente præcalido ac humido. Atquæ Ulcera hæc si patentia sint, Vermes haud difficulter conspiciuntur: & si ob sinus angustiam vel profunditatem videri nequeant, aliis ex signis non rarò dignoscuntur; viz. ex punctione, morfu, & motu undoso, qui in ulceribus ab Ægrotantibus persentitur: sæpè insuper adest magnus fœtor, ob immunditiem atquæ putredinem insignem.

Ulcerum
Horum
Cura qualis esse debeat.

II. Curandi ratio in eo consistit, ut Vermes tollantur, atquæ Ulceris Putredo inhibeatur. Quapropter si in propatulo sint Vermes, specilli cuspidè, vel exigua volsellâ, aliove idoneo instrumento sunt extrahendi. Sin lateant, aut pertinaciter parti ulceratæ adhæreant, necandi pharmacis, quæ simul loci affecti immunditiem ac putredinem tollere possunt: quod præstant medicamenta amara & abstergentia, qualia sunt *Absynthium*, *Marrubium*, *Centaurium*, *Scordium*, *Dictamnus*, *Gentiana*, *Helleborus Albus*, *Aloë*, *Myrrha*, &c. Hinc ulceri per siphonem injiciatur hujusmodi Decoctio, qua diligenter quoquæ ulcus abluatur; v. gr.

R. *Herb. Absynthii, Marrubii, Centaurii Min. an. Miß.*

Rad. Hellebori Albi ℥ß.

Coq. S. A. in Aqua Pura ad ℥xvj.

Deinceps imponantur ex linteo discerpto penicilli imbuti *Spiritu Vini*, cui permixtus est *Pulvis Aloës & Myrrhæ*. Vel usurpetur *Digestivum*. v. gr.

R. *Aloës, Farina Lupinorum an. ʒij.*

Myrrha, Floris Aris an. ʒj.

Fellis Taurini ℥ß. Mellis. q. s.

Misceantur.

R. *Myrrha, Aloës an. ʒj. Therebinthina. ʒvj.*

Unguenti Apostolorum ʒiij. Vitellum unius Ovi.

Misceantur.

Vermibus interfectis & ablatis, ulcus ritè detergendum ac porrò curandum.

CAPUT V.

De Ulcere cum Ossis Corruptione.

I. **A**ccidit quoque interdum, ut Ulceri subjectum sit Os Corruptum seu Cariosum; quæ ossis corruptio in causa est, ut ulcus sanari nequeat, quoniam ad cicatricem si nonnunquam perducatur, iterum post breve temporis intervallum rumpitur, & ulcus denuò renovatur, Idque quod ab osse corrupto purulenta materies continuò prorumpat, quæ obiter consolidatum ulcus denuò exedat, erodat. Etenim **OSSIS CARIES** nil aliud est, quam *Ejus Corrosio seu Exulceratio*: atque idem quod in parte molli seu carne dicitur *Ulcus*, in parte dura seu osse *Caries* nuncupatur.

Ossis Caries quid sit.

II. *Corrumpuntur* autem *Ossa*, & *Cariem* contrahunt, in primis ab affluentis humoris *acrimonia acida*, quæ fibrillas periostei, ac ipsius quoque ossis discindit; ejusque salem volatilem (qui magnâ copiâ ibidem reperitur) planè corrumpit; hinc & reliquam ossis substantiam penitus exedit, exulceratque.

Vnde fiat.

Corrumpitur quoque *Os*, & *Cariem* contrahit, inquit Hildanus *Cent. 4. Obs. 95.* si *Oleosa*, *Petrescencia*, & *Acria Medicamenta* fuerint applicita.

Adhæc *ambiens Aër* denutatio ossi faciliè *Cariem* adfert. Sed *Aër* licet maximè inimicus sit denutatis ossibus; tamen ut ab ipso ossa alterentur & corrumpantur, non semper sequitur, præsertim si diligentem curam Chæirurgus circa vulnus vel ulcus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, uti nos Praxis non semel docuit.

III. *Signa* verò *Ossis Corrupti* varia sunt. Enimverò ossis corruptio faciliè patet, si in propatulo id sit, quia, ut ait Celsus *libr. 8. cap. 2.* quod vitiatum est, ferè sit pingue, dein flavum, post nigrum & inæquale. Atqui si lateat os, *cariem* adesse judicant Chæirurgi, 1. si fistula præcesserit, aut diuturnum ulcus adfuerit. 2. quod ulcera talia ad cicatricem quidem perducantur, sed paulo post iterum renoventur, rupta cicatrice. Humor namque & sanies, quæ ex osse corrupto promanat, cicatricem erodit, ulcusque renovat. 3. si caro superstrata fiat flaccida, spongiosa, pallida, livida. 4. si ulceri specillum ad os usque immittatur, idque non glabrum, læve, & durum, sed inæquale, asperum ac molle deprehendatur. 5. si pus effluat copiosum, tenue, ac fœtidum. Addit Fallopius si *linamentum siccum in vulnus infigatur, ut os contingat, & amotum altero die valde fœteat, os corruptum arguere.*

Quibus Signis Os Cariosum cognosci possit.

IV. Igitur ossis caries curationem ulceris impedit, nullumque ulcus perfecte sanari potest, cui os corruptum subest. Insuper ex osse agrotante caro livida malum Hipp. *Aphor. 2. Sect. 7.* Enimverò, ut Galenus addit in *comment.* non mediocrem ossium labefactionem, sed insignem corruptionem

Affectus hujus. Prognosis.

signifi-

fig i i cat. Porro si prope partes nervosas & tendinosas, uti in manibus pedibusque, vel in juncturis ac magnorum ossium capitibus, ossium caries sit, non facile curatur, & ferè tendines partesque nervosæ simul corumpuntur. Atque similiter sese res habet circa majores arterias, venasque.

Ulcus cum
Ossis Cor-
ruptione
qua ratione
Curari de-
beat.

V. Cæterum præter Indicationes Curativas quas Ulcus præbet, Ossis Caries monet, id, quod corruptum est, esse auferendum. Neque enim quod in osse emortuum est, corrigi & emendari potest. Sed ut tolli possit os corruptum, primò detegendum & denudandum est, si carne operiatur, ulcere dilatato vel per sectionem, vel immissâ turundâ ex *Radice Gentiane* aut *Spongia Preparata*.

VI. Os verò corruptum ubi detectum fuerit, auferendum vel Chirurgiâ, vel Medicamentis. Chirurgiâ utendum, quando ossis corruptio est profundior, aut quando celeriores desideramus curationem. Idcirco si Caries ossis superficiem duntaxat occupaverit, cumque os detectum fuerit & carne nudatum; tum satis erit *id abradere ad partem usque sanam*: quod cognoscitur, quando os album apparet, & aliquantulum cruentum. Quo facto *ossi imponatur Carpia Sicca*, donec caro viva & laudabilis renascatur.

Sed quoniam separatio ossis corrupti à sano solis medicamentis adhibitis non rarò succedit, hac ossis abrasione semper opus non est. Verum inspergatur Pulvis ex validè siccantibus, & rodentem acrimoniam acidam mitigantibus; quæ idcirco *superfluas in osse carioso rodentes humiditates absumere, hinc & os corruptum à sano separare, sanum verò à corruptione præservare valent*. Talia sunt *Radix Aristolochia Rotunda, Iridis Florentina, Aloë, Myrrha, Sabina, Sarcocolla, Pumex Ustus, &c* Inter hæc equidem summopere laudandum censemus *Euphorbium*, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, cujus ratione citius os corruptum tollit, uti proluxius refert Hildanus *Gent. 2. Obs. 92. Cent. 4. Obs. 96. Cent. 5. Obs. 22. Cent. 6. Obs. 3.* item *libr. de Ichore & Meliceria Celsi cap. 29.* ubi inter alia hæc habet: „Nonnulli ossi carioso *Oleum Vitrioli* vel *A-* „*quam Fortem* applicant. Maximam enim exsiccandi vim habere referunt; „quod quidem verum. Cariem tamen ossis non corrigere, sed partes adja- „tes destruere observavi. Quapropter caveant sibi Chirurgi, ne hujus- „modi medicamenta ossi applicent; sunt enim subtilissimarum partium, „itâ ut ad proximas partes longè lateque persfluant, & quæ sana „sunt destruant. Requirit quidem os cariosum medicamentum, „quod insigniter exsiccet, sed necesse est, ut simul sit crassa- „rum partium, quale est *Euphorbium*, quod cariem ossis corri- „git, carnem tamen non adurit, aut inflammationem excitat; quapropter „Eo etiam in pueris uti possumus.

Igitur ex simplicibus hiscè medicamentis composita fiant, quæ vel formâ pulveris, vel additô *Melle Rosaceo* unguenti specie applicen- tur. v. gr.

℞. Rad

℞. Rad. Aristolochia Rotunda, Iridis Florentina an. ʒʒ.

Euphorbii ʒij. vel ʒj. M. F. Pulvis subtilis. Ex quo, addito Melle Rosaceo, Linimentum confici potest, ope discerpti lin-
rei ossi corrupto applicandum.

℞. Rad. Aristolochia Rotunda ʒʒ.

Sum. Absynthii, Centaurii Min. an. Mj.

Fol. Sabine Mʒ.

Coq. in Aqua Pura ad ʒx. Colatura add.

Spir. Vini ʒij.

Pulv. Aloës, Myrrha an. ʒiʒ. aut ʒij.

Misceantur pro Injectione.

Atquè istiusmodi medicamentorum usui insistendum est, donec os ca-
riofum à sano separatum sit.

VII. Docet tamen Marchette *Obs.* 57. quandoquè à medicamentis
validè exsiccantibus & ossa adurentibus esse abstinendum, quia illorum
usu nonnumquam prohibetur corrupti ossis abscissio. Nimiâ enim exsic-
catione alimentum ossi nutriendo accedens ità absumi putat, ut carnem
supra os sanum gignere nequeat, corruptum os extrudentem. At eo in
casu totum os corruptum scalpro potius abradi vult, donec ex ipso
sanguis exsudet.

VIII. M. A. Severinus *Pyrotech. lib. 2. p. 1. c. 4.* de Carie Ossis Cu-
randa sic scribit: Procurabimus ossis abscissionem per exsiccantia re-
media valentiora, quæ testulas ossis perinde, ut fermentando vehe-
menti quadam facultate sublevent & elidant, quale est *Euphorbium* &
ejus Oleum. Quæ si nequè diu adhibita plurimum præstiterint, nil
melius, neque Medico generoso dignius, quam vitiatum os *Ferro*
Candente perurere. Et sanè si tanta sit ossis corruptio, ut tota medi-
camentis tolli nequeat, *Cheirurgia* opus est; & vel *Abrasione*, si denu-
datum sit os, leviorquè corruptio; vel, si profundior ea fuerit, *Actua-
li Cauterisatione* os corruptum tollatur. Enimverò Ignitum Ferrum si
ossi carioso admoveatur, acri-acidos ibidem superfluos humores domat
non tantum, sed & exsiccando ità absumit, ut separatio corrupti ossis
à sano brevi succedat. Sed ne in ustione hac caro vicina simul adu-
ratur, ignitum ferramentum per cannulam immittatur, qua circumsitæ par-
tes optimè defendantur.

At circa Actualem Cauterisationem Joh. de Vigo in *Chirurgia Par-
va* hoc monet: „ si contigerit corruptio in osse spongioso, veluti est
„ os calcanei, tunc remotio ossis corrupti in illo loco non debet fieri
„ cum igne, quia in osse spongioso Cauterisatio ignis rarò facit sepa-
„ rare os corruptum ab incorrupto; quamvis in aliis corporis partibus
„ egregia sit medicina,

IX. Cæterum adusto per ferramentum ignitum ossi Cheirurgi vulgò
inspergunt *Pulverem aliquem Exsiccantem*; sed malè; potius namquè im-
ponant

jusmodi autem medicamenta acria & erodentia esse debent, & eò acriora vel minus acria, quò callus crassior vel tenuior fuerit.

Ad removendum fistulæ callum scultetus post *Armament. Chir. Obs.* 75. hoc laudat Unguentum:

*Rx. Aluminis Usti, Mercurii Precipitati,
Viridis Aeris, Salis Nitri an. p. æq.*

Album. Ovorum q. s. F. S. A. Unguentum.

Barbette istud commendat.

Rx. Pulv. Rad. Brionie, ℥j.

Thurris, Mytha an. ℥ij.

Æruginis ℥℔. Salis Armoniaci ℥j.

Olei Olivarum, Axungia Porci an. q. s.

Misceantur pro Unguento.

vel quod magis efficax:

Rx. Vitrioli Albi ℥iiij, Aluminis, Æruginis an. ℥℔.

Aceti fortis ℥vj.

*Calcinentur. & fiat exinde Pulvis, qui misceatur cum Unguento
Ægyptiaco pro Litu, eòquè inungatur turunda fistule inse-
renda,*

Eum in finem quoquè conducit Unguentum Fuscum Felicis Wurtzii.

Vel fiat acris Injectio, quæ fistulæ callum erodat v. gr.

Rx. Aquæ Aluminosæ seu Mercurialis ℥℔.

Plantaginis ℥ij. Rosarum ℥j.

Unguenti Ægyptiaci ℥℔. Misceantur pro Injectione.

*Fistula verò post Injectionem bombace, cerâ, vel emplastro occlu-
datur, ut quod injectum sit intus maneat: atquè talis Injectio quo-
tidie semel fiat, aut bis pro re nata.*

IX. Sed cum semper callositas fistulæ medicamentis non cedat, atquè, interdum hac in re plus auxilii & commodi adferat manuum opera nonnunquam etiam ad Ferrum & Ignem accedendum. Aperiendus nimirum totus sinus est dehinc Actuale Cauterium adhibendum.

X. Ablatâ tandem omni callositate, sinus detergendus est, ac purus reddendus, ut caro regenerari, hinc & sinus conglutinari possit. Hoc verò fiat adhibito Unguento Aureo, Basilicone, aut Digestivo cui Aloë, Myrrha, similiavè Sarcotica sint addita. Vel huic intentioni ut satisfiat, usurpetur Injectio, ex Absynthio, Agrimonia, Centaureo, Radice Aristolochie Rotundæ, in Aqua Pura decoctis, addito Spiritu Vini cum Pulvere Myrrhæ, & Aloës; qua & sinus appertus probe abluatur.

Fistulæ autem perfectè curatæ cognoscuntur: si humor emanans sit paucus, crassus, coctus; item si locus affectus sine tumore, dolore, & omninò siccus sit.

C A P U T. V I I I.

De Ambustione.

I. **A**D particularia verò priusquam descendamus ulcera, de *Ambustione* quoque dicendum videtur, quæ etiam ulcera excitat. Enimverò non rarò contingit, ut casu fortuito vel aquâ, vel oleo fervente, vel liquefacto metallo membra perfundantur, vel in ignem, aquam ebullientem, aut oleum fervens aliquis incidat: quod si contigerit, dolor, vesiculæ, exulcerationes excitantur.

Sed Ambustio tametsi affectus sit omnibus notissimus, clarioris tamen doctrinæ gratiâ eum sic describemus: **A M B U S T I O** *continui solutio est cuticulæ, & cutis ut plurimum, nonnunquam & carnis musculosæ, venarum, arteriarum, nervorum, cæterarum partium subjectarum, vi ignis impressa.* Hanc autem Ambustionem sequuntur mox dolor acerbissimus, inflammatio, pustulæ: & si combustio profundior, corpusquæ cacochymicum fuerit, in sordidum ac difficulter sanabile ulcus non rarò degenerat. Etenim in leviori combustione, particulæ igneæ cuticulam absquæ continui solutione penetrantes, cutem ipsam, ubi venarum, arteriarum, nervorum, ac lymphæ-ductuum extremitates, terminantur subeunt; ibidemquæ has à positione sua alterantes, variè contorquent, & totius texturæ cutaneæ conformationem pervertunt: in tantum ut è vasis omnibus summè irritatis humor aqueus igneis particulis imbutus in magna copia exspuatur: Lympha istæc, quia cuticulam pertransire nequit, eam à cute separat, atquæ in pustulas vesiculares attollit; è quibus demum spontè, aut occasionaliter disruptis effluit. Sed gravior si sit combustio, particulæ igneæ altius penetrantes cutem non tantum, sed & ejusdem vasa, eiquæ subjectas partes corrugari ac constringi faciunt, atquæ escaram inducunt; sic ut sanguis, aliiquæ continuò affluentes humores retineantur, & sub cute illa indurata quasi incarcerationentur: hinc magis incalescant, effervescent, tandemque suâ acrimoniâ locum affectum erodant, & magnum ulcus efficiant.

II. Notandum autem, multiplices & diversas occurrere materias, quibus vim & qualitatem suam ignis imprimit; quæ ut substantiâ differunt, sic etiam una multò vehementius urit quam altera. Sed quamvis combustio à diversis fiat materiis, nihil tamen, vel parum ad curationem id facit. Atquæ adeò nulla desumenda est indicatio curativa à materia ignita, sed potius ab effectu, quem communicavit. Ut verò Curatio ritè instituatur, omnes Ambustiones, à quacunque fuerint factæ materia ignita, distribuemus in tres gradus seu species; viz. in levissimam, mediocrem, insignem.

III. Enim.

Ambustio-
nis Defini-
tio.

Ambustio,
quomodo
fiat.

Causæ.

III. *Causa Fistularum* haud immeritò censentur omnes illæ, quæ Sinum efficere possunt. Quandoquidem enim Fistula à Sinu tantum differt callositate & duritie; facile datur intelligere, in fistulam sinum degenerare, quum malâ sinus curatione callus circa ipsum obducatur, ac tandem durus evadat.

Diagnos.

IV. Cognoscuntur verò Fistulæ in primis stylo in sinum immisso; quò & quò tendat, & quam altè peringat obseruamus. Quod si obliqua fuerit Fistula, ut stylus rectà adigi nequeat, specillum plumbeum, aut potius cerea candela, quæ flecti potest, immitatur. Insuper caro, quæ fistulam circumdat, alba apparet, sicca, dura, sine aut cum parvo dolore, nisi sit iuxta nervum, partemvè nervosam. Sed an unus, an plures sint sinus, specillo vel candelâ cereâ explorandum est, idquæ Pus etiam, quod effunditur, non rarò testatur. Enimverò si plus puris, quam probabile sit unico in sinu contineri & generari, effluat; aut si, ubi Æger situm mutaverit, pus, quod prius substiterat, denuò fluere incipiat, plures sinus adesse, altiusquæ fistulam penetrare indicio est. At plura si sint fistulæ orificia, per stylum non ità facile explorari potest; sed potius per syringam uni orificio liquor injiciatur, siquæ per omnia orificia is effluat, unâ est fistula: sint per omnia non reddatur, plures fistulæ adsunt.

Prognosis.

V. Cæterum omnes Fistulæ difficulter sanantur. Resentes tamen, simplices, quæquæ in partibus solum carnosæ sunt, non profundæ, in corpore juvenili & boni habitus, facilius curantur: difficilior verò, in quibus plures partes sunt erosæ, quæquæ antiquæ sunt, sensu non præditæ, profundæ, flexuosæ, & varios sinus habentes, membris nobilibus vicinæ, in corpore senili, emaciato, cacochymico. Imò quædam fistulæ ne quidem curari debent, quoniam antiquæ sunt, & à partibus nobilibus remotæ, per quas superflui ac vitiosi humores expurgari jam diu consueverunt.

Sicut & ex difficulter curantur, ac ferè insanabiles sunt, quæ ad musculorum principia, venas, arterias, nervos, ossa, articulos dorfi vertebrae pertingunt, quæ ad thoracis vel abdominis cavitatem, aut ad contenta intus viscera penetrant. Tales enim fistulæ vel medicamenta non ferunt, vel ad eas medicamenta pervenire non possunt. Hinc Celsus *libr. 5. cap. 28.* inquit: „expedita curatio est in fistula simplici, recenti, intrâ carnem; adjuvatquæ ipsum corpus, si juvenile „si firmum est. Inimica contraria his sunt. Itemquæ si fistula os, vel „cartilaginem, vel nervum, vel musculos, læsit, si articulum occupavit, si vel ad vesicam, vel ad pulmonem, vel ad vulvam, vel „ad grandes venas, arteriasvè vel ad inania, ut guttur, stomachum, „thoracem penetravit. Ad intestina quoquæ eam tendere semper periculosum, sæpè pestiferum est. Quibus multum mali accedit, si „corpus vel ægrum, vel senile, vel mali habitus est. Et Paulus Ægi-

ne

„neta lib. 4. cap. 49. ait: si fistula ad os usque decumbat, curari hanc
 „absque manus opera impossibile est, nisi temporis spatio sua sponte
 „squamma, vel os abscedat.

VI. Quoad *Curandi Methodum*: duplex occurrit fistularum Curatio; Generalis:
Fistularum
Curatio.
 una vera & perfecta; altera palliativa seu imperfecta, qua nimirum fistu-
 la exsiccat intus, & foras consolidatur, manente nihilominus sinu.
 Hanc Curam innuit Galenus *libr. de tumoribus prat. nat. cap. 4.* ubi
 hæc habet: „coërcetur tamen sinus siccatus à medicamentis, ut ha-
 „bere sanitatem irreprehensibilem pars videatur: siquidem perpetuò
 „quis accurato victu utens, salubre ferè, & superfluitatibus vacans
 „corpus habet, cohibitus manet sinus. Superfluitate verò aliqua col-
 „lecta rursus repletur, iterumque fit qui ab initio fuit abscessus: rursus
 „verò, ut convenit, medicamentis evacuatur, siccaturque & coër-
 „cetur, & semper longè faciliora ei hæc omnia fiunt, quam iis, quæ
 „primò abscedunt. Naquè enim quæ divelluntur dolent partes: etenim
 „jam distant, celerrimèque replentur, facile fluorem suscipiente sinu.
 „Atque istam Curationem non omninò spernendam esse existimat Aqua-
 pendens, & interdum benè sibi successisse scribit, etsi non semper
 Perficitur autem hæc Cura *legitimo Rerum Nonnaturalium usu*, nec
 non *Purgato per intervalla Corpore*; dehinc *Fistula Sinui immixtis va-*
lidè Siccantibus. Hoc enim modo coalescit orificium, ut sana videatur
 fistula: quæ quidem interdum planè coalescit; ut plurimum tamen
 tamdiu clausa solummodò manet, quamdiu superflui in corpore non
 colliguntur humores. At postquam aliquid humoris denuò in sinu colli-
 gitur, fistula quoque iterum aperitur.

VII. Altera autem Fistularum Curatio Vera est, atque hoc modo
 perficitur. Primum, conveniente institutâ Diætâ, vitiosi in corpore re-
 dundantes humores emendandi ac expurgandi, usurpatis tum Vulnera-
 riis dictis, tum humoribus istis evacuandis aptis Decoctis, *preced. cap.*
2. nec non libr. 2. cap. 7. abundè traditis.

Deinceps danda opera, ut callus removeatur. Sed cum Medicamen-
 ta callum absumentia ritè applicari nequeant propter fistulæ orificii an-
 gustiam, *istud dilatare* necesse erit. Id verò fieri potest vel *per Sectio-*
nem, vel commodius & absque dolore *per immixtas turundas ex Radice*
Gentiane, aut *Spongiâ Preparatâ*. Hæ enim fistulæ sinui immixtæ hu-
 miditates imbibunt, & crassiores redduntur, atque ità pedetentim abs-
 que dolore orificium dilatant: quæ interdum quoque, cum callus dila-
 tationem impedit, imbuuntur & illinuntur medicamentis quæ callum au-
 ferre apta nata sunt.

VIII. Sed dilatato quantum satis est fistulæ orificio, callus remo-
 vendus. Fit autem hoc vel medicamentis, vel ferro, vel igne. Medicamentis
 aufertur callus in iis præcipuè, qui nequè incisionem, nequè unctionem ferre
 volunt, ubi recens est fistula, & callus non admodum durus: hu-

ponantur *Pinguia quaecunque*, ut corruptum os eò citius separetur & abscedat. Factâ ossis carioli à sano separatione, ulcus carne replendum, & tandem cicatrice claudendum.

Interim tamen post cauterisationem, ad inflammationem arcendam, & dolorem leniendum, partibus ustioni vicinis imponatur, *Aqua Rosacea cum Ovi Albumine agitata*, vel *Oleum Rosaceum cum Ovi Vitello*, vel *Butyrum recens cum Melle Rosaceo*. Verum de Ossis Carie, & quâ ratione sit Curanda, legi meretur Celsus *libr. 8. cap. 2.* ubi præclare hac de re agit. At de ossium tibiæ & cubiti ad medullam usquè corruptione, inspiciatur Scultetus *Armament. Chir. Tab. 27.* De scapula cariola & curata, videatur Idem *Obs. 62.* Et *Obs. 81.* de tibia corrupta ejusdemquè ferè usquè ad inferius caput ablatione, & curatione casum refert lectu dignum.

CAPUT VI.

De Ulcere Profundo, Sinuoso, seu Cavernoso.

Sinuosum
seu Cavernosum
Ulcus quale
sit.

I. **S**I verò pus aut sanies diu in apostemate aut abscessu contineatur, atquè actis sit, vel ob moram talis evadat, cuniculos quasi agit, & sinum, Græcis κόλπον dictum, efficit: quale Ulcus Sinuosum, Cuniculosum, seu Cavernosum dicitur, & à quibusdam malè *Fistulosum* nuncupatur, cum citrà callositatem ac duritiem sit: Ulcus namquè *Fistulosum* semper est cum duritie ac callositate.

Est igitur **SINUOSUM** seu **CAVERNOSUM ULCUS**, *cujus orificium angustum, & profunditas magna simul & occulta, quodquè multos anfractus seu cuniculos hinc inde extensos, citrà tamen duritiem ac callositatem, habet.*

Sinum
Differentia.

II. Sunt autem plures Sinuum seu Cuniculorum Species ac Differentiæ, quæ sumuntur in primis à cavernarum magnitudine, situ, numero, figurâ: sic alii sinus sunt breves, alii profundi & altè penetrantes alii sursum, alii deorsum, vel ad latera tendentes, alii simplices, alii duplices, vel triplices; alii recti, alii flexuosi, &c.

Hujusmodi
Ulcus
quomodo
fiat.

III. At Sinuosum seu Cavernosum redditur Ulcus à sanie aut pure, quod acrem ac erodendi facultatem, ob longam in parte affecta moram, contraxit. Quoties enim in abscessibus pus diutius moratur, sive quod tardius aperti, sive quod negligentius expurgati fuerint, morâ longiore corrumpitur, vicinalquè carnes exedit; hinc Ulcus fit Sinuosum Cavernosum.

Diagnosis,
&c.

IV. Cæterum sinuosum seu cavernosum ulcus esse dignoscitur, quod foris parvum appareat, & angustum habeat orificium, atquè major puris copia excernatur, quam pro ulceris magnitudine: insuper ex blanda plum-

plumbei specilli vel cereæ candelæ intromissione haud difficulter sinus percipiantur, eorundemque differentiarum deprehendi possint.

V. Curationis scopi sunt, ulcus replere, agglutinare, cicatrice obducere. Sed quoniam cavitas carne impleri nequit, nisi mundum prius & diligenter detersum sit ulcus; in primis id fiat detergentibus Injectionibus. Pus facile evacuatur sinu declivi, acclivi verò difficillime. Tum, si fortè sinus non admodum magnus sit & profundus forcipe aut cultello secundum ulceris longitudinem tota cutis incidatur, atque ità totum ulcus aperiatur. Sic enim fiet, ut liberè pus effluat, & facile ulcerata pars repleatur. Quod si commodè fieri non possit ob vicina vasa, adjacentesque partes nervosas, aut sinus sit valde profundus; aperiatur in fundo, ut sic saniosa materies per utrumque orificium liberè exire queat.

Quod si constitutio partis affectæ non permittat, novam incisionem fieri, exprimente ligaturâ puris excretio erit molienda: sinus propè fundum arctè ligandus & comprimendus; at orificium versus ligatura paululum relaxanda, ut hoc modo pus veluri elidatur.

Felicem sinuosi simul ac periculosi ulceris curationem licet videre apud Valleriolam *Obs. Med. libr. 5. obs. 1.* & aliam *obs. 7.* Sed plura quæ de Ulcere Sinuoso seu Cavernofo forent addenda, palam fient ex iis, quæ de Fistulis nunc sumus dicturi.

CAPUT VII.

De Fistulis.

I. **I**gitur ab Ulcere Sinuoso saltem differunt *Fistula*, quod præterea callosæ & duræ sint. Namquè celeriter si non curetur sinus, Pus cuniculos porrò agit, pars ulcerata callum contrahit, duriorque efficitur, sic ut agglutinari nequeat; quod malum tunc *Fistula* nuncupatur. Enimverò est **FISTULA**. Sinus *Angustus* & *Oblongus*, seu *Ulcus Sinuosum Angustum*, simulque *Callsum*, ac proinde *Curam non facile suscipiens*. Id quod fit, quoniam orificio existente angusto, fundo autem lato & calloso, copiosa simul & virulenta sanies ibidem colligitur, indeque continuò emanat.

II. Sunt autem plures *Fistularum Differentiæ*, quæ desumuntur à magnitudine, numero; figurâ, situ. Aliæ enim breves sunt, aliæ longæ & altius penetrantes. Aliæ unum duntaxat orificium, unamque tantum cavitatem; aliæ verò plures sinus, diversasque cavitates habent. Aliæ sub cute extensæ, aliæ in altius penetrant, aliæ in carnem desinunt, aliæ ad ossa, vel ad nervos, vel ad venas aut arterias pertingunt.

III. *Causa*

Ambustio-
nis Gradus
Primus.

III. Enimverò materia quæ urit si non diu adhæserit corpori, & levis fuerit, ut stramen, linum, stupæ, aut leve aliquod lignum, vel aqua quæ citò defluit, solum modo pustulæ seu parvæ vesiculæ elevantur: estquè hic primus gradus seu species; cujus idcirco indicia sunt, cutis rubicunda, dolor pungitivus, & nisi statim remedia adhibeantur, cuticulæ à vera cute separatio, cum vesicularum eruptione, in quibus limpida aqua continetur.

Secundus.

IV. Secunda Ambustionis species censetur, si materia urens diutius corpori adhæserit, aut violentiore calore imbuta fuerit, quemadmodum ferrum ignitum, aut liquefactum aliquod metallum, lignum durissimum, pix, oleum, cera, vel simile: tunc enim non solum elevantur pustulæ, verum & cutis ipsa adurit, exsiccatur, contrahitur; nondum tamen facta est crusta vel escara.

Tertius.

V. Tertius gradus excitatur, si res ignita diutissimè adhæserit, & violentissimum in se continuerit calorem: tunc enim non solum cutis, verum & carò, venæ, arteriæ, nervi, & cæteræ partes subjectæ comburuntur, contrahuntur, & in escaram siccantur. Hujus signum est, si subjecta cutis nigra, vel saltem livida conspiciatur, & quum scalpello pungatur obtusè sentiat; durâ nimirum, & exsiccata existente crusta, quam demum deciduam ulcus excipit profundum, putridum.

Combu-
stionis Pro-
gnostica.

VI. Cæterum levis Combustio, ubi solummodo cutis læsa est, quamvis dolorifica, facilè tamen & brevi sanatur, vixquè cicatrix apparebit, modo recta & methodica instituta fuerit curatio. E contrario insignis Ambustio difficulter sanatur, imprimis quæ, ob cutis contractionem & deperditionem, rugosam relinquit cicatricem.

Combustiones Capitis & Faciei, si magnæ & profundæ fuerint, glabras relinquunt cicatrices, quandoquidem adeò arefacta & contracta ab igne cutis est, poriquè ita sunt occlusi, ut dehinc pili erumpere nequeant.

Oculorum Combustio, in primis Ciliorum, ac Tunicarum Adnatæ & Corneæ, quantumvis levissima sit, periculosa tamen est, facillimèquè visus depravatio, aut saltem imbecillitas sequitur, palpebræquè invertuntur.

Periculosæ item sunt Combustiones Inguinum atquè Abdominis, & difficulter sanantur. Periculosa quoquè est Ambustio à Fulmine, & plerumquè lethalis.

Ad Vasa Majora quæ penetrat Ambustio periculosa est, profunda in primis si fuerit; atquè Gangrænam non rarò accersit.

Curandi.
Methodus.

VII. Quoad *Curandi Methodum*: quamvis passim infinita ad Ambustiones in usu sunt remedia, omnia ad hunc finem tendentia, ut empyreuma sive particulas igneas in parte combusta relictas aut suffocent, aut resolvant, dissipentquè: docet tamen Praxis, frigida ambustiones non curare; sed iisdem, igneis particulis intrò reclusis, dolorem summoperè augeri, nec non inflammationem, gangrænam, imò & sphacelum quando.

quandoque excitari : calida verò , quæ empyreuma evocant , solummodo prodesse ; unde & Plebeis æquè ac Practicis haud ignotum est , partes combustas non frigida immergendas , at potius igni admovendas esse.

VIII. Ut igitur Methodica instituat Ambustionis Curatio , diligenter examinandi & inspiciendi sunt omnes ejus effectus & accidentia , ut remedia pro re nata applicentur , & mutantur. In primis autem , si nondum elevatae fuerint pustulae , evocetur empyreuma , hoc est , igneae in parte affecta relictæ particulae resolvantur , dissipentur , parte læsâ igni admotâ , vel calidæ aquæ immersâ : aut , si fieri id nequeat , intingatur spongia aut linteum reduplicatum aquæ calidæ , & loco ambusto applicetur ; vel imponatur Sapo Vulgaris ; seu Flores Cerevisiae admoveantur ; Cepæ quoque in mortario cum Sale contusæ , & loco combusto applicatæ , igneas particulas educunt , nec sinunt ut pustulae eleventur. Enimverò si præcaveri possit , ne pustulae oriantur , non est , quod Patiens deinceps ullam molestiam vereatur.

In primo Ambustionis gradu quid agendum sit.

Eundem in finem Hildanus libr. de Combust. cap. 6. hoc laudat Unguentum :

R. Coparum ℥i℔. Salis , Saponis Veneti an. ℥j.
Simul in mortario contundantur , & , addito Oleo Rosaceo & Amygdalarum Dulcium , fiat Unguentum.

Laudibus suis quoque merentur sequentia :

R. Saponis Veneti ℥iij. Coparum ℥i℔. Salis ℥vj.
Olei Ovorum ℥℔. Rosarum , Amygdal. Dulc. an. ℥i℔.
Mucilaginis Seminis Cydoniorum ℥j.
M. F. Unguentum.

R. Cera Citrine , Resina ,
Adipis Ovilli , Olei Raparum an. ℥j.
Misceantur S. A. pro Unguento.

Barbette ad omnis generis Ambustiones valdè extollit sequens Unguentum , si liquefactum parti combustæ sæpius illinatur ; dehinc recens Folium Brassicae , Betæ , aut Plantaginis superimponatur.

R. Fol. Salviae rec. Mj. Plantaginis Mij.
Butyri recentis insulsi ℥vj.
Stercoris Gallinae rec. albiss. ℥iij.
Frixentur per horæ quadrantem , & expressio servetur usui.

Paræus in Xenodochio Parisiensi hoc feliciter usurpari scribit ;

R. Lardi Concisi ℔j
Liquefiat in Aqua Rosacea , & coletur per linteum rarum ; hinc quater Aquâ Plantaginis lavetur , tandem add.
Vitellos trium Ovorum.
M. F. Linimentum.

Alii istud commendant :

R. Tinctura Saturni , Olei Rosarum an. ℥i℔.

Agitentur probe pro Linimento.

De omnibus tamen Unguentis hoc notandum, ita comparata esse debere, ut tenaciter parti combustæ non adhæreant, sed facile abstergi & removeri possint. Nequè enim ulcera hæc ferunt, ut fortiter abstergantur, at ferè linteo subtilissimo parti admoto à pure mundari debent.

Notandum quoquè, pleraquè hæc non convenire *Ambustioni Oculorum*, nequè iis esse adhibenda; quin potius imponendum Collyrium, ex *Aqua Rosarum & Plantaginis*, cum *Mucilagine Seminis Cydoniorum, Foenigraci*, &c.

Vesiculæ aut Pustulæ si adfuerint, nec malum idcirco sit gravius, non statim aperiendæ. Si enim mox aperiuntur, ob denudatam cutem excitatur dolor, & tardius curatio absolvitur. Verum tertio circiter die, ubi cuticula regenerari jam incipit, aperiendæ: quin & diutius apertio non protrahenda, ne contentus humor acrior fiat, cutemquè porro erodat, exedat.

Cæterum ad primum hunc Ambustionis gradum pertinet ea, quæ à pulvere tormentario fit, de qua *libr. 2. cap. 14.* dictum fuit.

Secunda
Ambustio-
nis species
quomodo
Curanda.

IX. Atqui Ambustio si tam altè penetraverit, ut non solum pustulæ eleventur, verum & cutis combusta, siccata, & contracta fuerit; tunc nequè *Cepæ*, *Sapo*, *Sal*, & quæ sunt hujus generis medicamenta sunt applicanda: sed imponantur Ea, quæ combustam & corrugatam cutem emollire ac lubricam reddere queant, quæquè humida & temperatè calida sint.

Igitur pustulæ omnes forficibus in primis incidantur, quò lymphæ particulis igneis imbuta effluere possit. Cuticula quoquè, ubicunquè separata est, à vera cute abstrahatur, ne saniosa materies sub ipsa colligatur. Dehinc parti combustæ imponatur nunc laudatum Unguentum, ex *Oleo Raparum, Resina, Cera Citrina, & Adipe Ovillo*.
Vel,

℞. *Olei Rosacei, Liliorum Alborum an. ʒss.*
Unguenti Basiliconis ʒj. Vitellos duorum Ovorum.
M. F. Unguentum.

℞. *Butyri rec. insulsi, Pingued. Galinae rec. an. ʒj.*
Cera Citrina, Olei Liliorum Alborum. an. ʒss.
Simul liquefiant, & in mortario admisceantur
Croc. pulv. ʒj. Mucilag. Sem. Cydoniorum ʒj.
pro Unguento.

Hildanus hoc laudat Unguentum emolliens, dolorem leniens, & paulatim cicatricem inducens.

℞. *Butyri rec. & loti Aquæ Rosaceæ ʒiij.*
Olei Violarum, Ovorum, Amygdal. Dulc. an. ʒss.
Farina Hordei ʒss. Pulveris Croci ʒj.

Muci-

Mucilag. Sem. Cydoniorum ʒj. Cera q. s.

Misceantur S. A. in mortario pro Unguento.

Proderit item, imposito uno ex præscriptis Unguentis, cum reduplicatis lintheaminibus desuper applicare *Muriam*, in qua *Mala Limonia* conservantur, modicè calefactam, quæ mirum in modum empyreumati adversatur. In Facie tamen huiusmodi medicamenta, quæ *Acetum* aut *Sal* recipiunt, propter Oculos, non sunt applicanda.

Emollitâ & satis lubricâ factâ cute combustâ, dolorequè mitigato, nonnulli Medicamentis Exsiccantibus, veluti *Unguento de Tutia*, *Diapompholige*, similibusvè, cicatricem induendam esse volunt. Sed ut fatear, quoniam huiusmodi Exsiccantia cutem contrahunt, hinc & turpes non rarò efficiunt cicatrices, horum usus semper tutus non est. Præsertim quum superscriptis Emollientibus, ad finem usquè curationis usurpatis, voti sui compos plerumquè fieri soleat Cheirurgus.

Interim quia Ambustiones, præsertim quæ in cutis sunt superficie, ut plurimum vehementer dolent, observent Cheirurgi, ut blandè ulcera hæc abstergant. Hildanus, ne absteigendo ulcera excitet dolores, telâ subtilissimâ, qualis est *Cambriacensis*, aut *syndone* cooperire solet totam partem ambustam, nec illam removet, donec ulcera sint sanata; tellaturquè, per hanc telam pus facillimè effluere, & virtutem medicamentorum ad ulcera satis pervenire posse.

X. Sed periculosior est Tertius Ambustionis Gradus, propterea, quod in Gangrænam & Sphacelum nonnunquam soleat degenerare. Enimverò graviore illâ combustione cutis vasa, partesquè ei subjectæ corrugantur, ac ità constringuntur, ut tum sanguis affluens, spiritus influentes liberè permeare, atquè per partem ambustam radiare, camquè vivificare amplius nequeant: hinc suffocato extinctoque nativo calore, pars emoritur corrumpitur. Tertius Ambustionis Gradus quomodo tractari debeat.

XI. In hac ambustionis specie pustulæ omnes vesiculares primum sunt incidendæ, ut acre, urensquè serum effluere possit. Deinceps escara leviter est separanda, aut saltem diversis in locis ad sanam usquè carnem incidenda, quò acris sub crusta retenta lymphæ effluere, medicamentum penetrare, & quicquid à combustione induratum est emolliri possit.

Hæc autem escaræ separatio primò aut secundò die fieri debet, priusquam affecta pars infletur; estquè hoc quoquè Unguentum statim ab initio adhibendum:

R. Butyri rec. insulsi ʒiiij. Unguenti Basiliconis ʒiʒ.

Olei Liliorum Alborum, Amygdalar. Dulc. an. ʒʒ.

Futellum unius Ovi. M. F. Unguentum.

Dehinc lintheum reduplicatum sequenti Emulsione imbutum, repidè ut applicetur suadet Hildanus.

R. Sem. Cucurbitæ ʒij. Cydoniorum ʒij. Fœnigraci ʒj.

Contund. in mortario & emulg. cum Aquæ Puræ lbvj. in colatura solvatur Saponis Veneti ℥℞.

Sed in Facie si fuerit Ambustio, Sapo minimè est addendus, propter oculos; sed ejus loco admisceatur *Aqua Rosarum & Plantaginis.*

Vel loco Emulsionis ad mitigandum dolorem, cutem emolliendam, & digestionem promovendam imponatur Fomentum. v. gr.

℞. Rad. Althææ ℥ij.

Sem. Cydoniorum, Fœnigraci an. ℥℞.

Fol. Malvæ, Althææ,

Flor. Camomillæ, Meliloti an. Mj.

Coquantur in Aqua Pura, aut, si dolor vehemens fuerit, in Lactē Dulci, & Colatura sit pro Fotu.

Ubi escara, & quod combustum est separatum fuerit, Ulcus mundificandum, carne implendum, & cicatrice occludendum. Verum Cicatrifiantia non nimis sicca sint, ne turpis & rugosa fiat cicatrix. Atque idè hîc ab Hildano hoc laudatur Emplastrum.

℞. Emplastri Diapalmai ℥ij.

Ping. Gallinæ, Anseris an. ℥℞.

Liquefiant simul; hinc admisceantur

Aluminis Usti, Plumbi Calcinati,

Lythargiri, Lapidis Calaminaris an. ℥j.

Agitentur in mortario plumbeo, & addendo.

Mucilag. Sem. Cydoniorum & Fœnigraci q. s.

Fiat. S. A. Unguentum.

At si adè magna fuerit Combustio, ut in Gangrænam & Sphacelum commutetur, curetur eo modo, ut *libr. I. cap. 17.* docuimus.

Superciliorum, Labiorum, ac Digitorum Ambustio.

XII. Si verò ad Supercilia, Labia, aut in Digitis facta fuerit Combustio, diligenter ea curetur, nequè partes hæ contrahantur, & ad invicem conglutinentur; quin potius linteamina, filamenta, aut laminæ plumbeæ tenuissimæ partibus, ubi conglutinationis periculum est, interponantur.

Oculi si comburantur, &c.

XIII. Oculi sin Ambustione læsi sint, statim instilletur *Lac Muliebre vel Vaccinum recens ac tepidum*; idquè vel solum, vel mixtum cum *Aqua Rosacea*, in qua parum Croci integri maceratum fuerit. Linteum item reduplicatum, & hoc lacte imbutum Oculis tepidè imponatur, & quotiescunquè siccum fuerit renovetur. Aut loco lactis usurpetur Collyrium: v. gr.

℞. Aqua Rosarum ℥iij. Plantaginis ℥j,

Sem. Cydoniorum, Fœnigraci an. ℥℞. Croci integri ℥j.

Macerentur quatuor horas, & Colatura sit pro Collyrio; cui Lac

Muliebre vel Vaccinum recens admisceri possit.

Dehinc inter duo tenuia linteamina calidè applicetur Cataplasma.

℞. Pulpa Pomorum repurg. ℥iv.

Costa in Aqua Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, & minutim contrita ad.

Mucilag. Sem. Fœnigraci ℥iſs.

Pulv. Croci gr. xij. Albumen unius Ovi.

Lactis Dulcis recr. q. s. M. F. Cataplasma.

Atque horum medicamentorum usui est insistendum, donec ab inflammatione & dolore immunis sit Oculus. Tunc enim applicetur Collyrium magis exsiccans, & visum roborans.

R. Aqua Rosarum, Plantaginis, Fœniculi an. ℥iſs.

Troch. Albor, Rhasis subt. pulv. ℥j.

Tutia prepar. ℥ij Sacchari Saturni gr. v.

Misceantur pro Collyrio.

Curandum quoque diligenter, ne Palpebræ retrahantur: id enim maximam adfert deformitatem. Hoc tamen si contigerit, siquæ cutis prope oculos indurata fuerit, Emolliente aliquo Unguento affecta pars inungatur; vel illinatur identidem loco combusto *Pinguedo Anguilla assata*, ut indurata ac retracta cutis ita emolliatur, & lubrica reddatur.

XIV. Inguina si comburantur, quum sint loca humida, laxa adeoque humorum affluxui obnoxia, remedia usurpentur magis siccantia, quam in partium aliarum ambustionibus. Atque ideò si pustulæ nullæ eruperint, medicamenta ex *Sapone*, *Cepis*, similibusque parata utilia sunt. Quod si elevatae sint pustulæ, statim aperiuntur, ut acris effluere possit humor. Dein applicetur Unguentum. v. gr.

R. Unguenti Rosacei ℥j. Basiliconis ℥vj.

Olei Ovorum, Amygdalarum Dulc. an. ℥ss.

Liquefactis admisceantur,

Pulv. Aloës, Myrrha an. ℥j.

Pro Unguento, cum tenuibus filamentis applicando.

Insuper totam partem affectam Hildanus cooperit hoc Cataplasmate;

R. Farinae Hordei, Fabarum an. ℥iij.

Pulv. Rosarum Rubrarum ℥ss.

Fiat ex his cum s. q. Oxymellis. S. A. Cataplasma, quod calidè applicetur.

XV. Sed verò Articuli seu Juncturae si comburantur, cum partes sint excarnes, nervosæ, ac magno sensu præditæ, ne humorum affluxus fiat, hinc & gravius malum excitetur: medicamenta ex *Sapone*, *Cepis*, & hujusmodi actioribus (nisi combustio levis fuerit) minimè sunt applicanda; sed emollientibus, lenientibus, & anodynis affecta pars est tractanda. Atqui diligenter præcavendum in magnis Juncturarum Ambustionibus, ne tendines, articulorumque ligamenta retrahantur, & juncturae incurventur: quamobrem totum membrum sæpius inungendum *Oleo Lumbricorum*, *Anethino*, *Lilicrum Alborum*, *Axungia Gallinarum*, *Caponum*, *Unguento Althææ*, similibusque; ut quæcun-

quæ indurata sint lubrica reddantur, & ita serventur. Interim quoque Ferulæ, aliaque ex ligno vel papyro crassiore facta Instrumenta, circum juncturas sunt ponenda, ut tendinum retractio impediatur. Blandè tamen omnia agenda, ne dolor excitetur. Qui si supervenerit, protinus sedandus est, imposito Cataplasmate. v. gr.

R. Mica Panis Albi lb̄.

Cocta in Lacte Vaccino ad formam pultis, add.

Butyri Recentis, Olei Amygd. Dulc. an. ʒj. Ovorum ʒʒ.

Pulv. Croci ʒj. Vitellum unius Ovi.

M. F. Cataplasma, calidè applicandum, & identidem renovandum.

XVI. Verum in principio si satis diligens non fuerit Cheirurgus, nec ferulas, aliavè convenientia instrumenta adhibuerit, sic ut juncturarum combustarum tendines, partesque nervosæ retrahantur, hinc & articulationes incurventur; pars affecta foveatur Decocto Emolliente, ex *Radice Althææ, Bryoniæ, Liliorum Alborum, Foliis Althææ, Malvæ, Chamæpitheos, Floribus Camomilla, Hyperici, Semine Fœnigraci, Lini, &c.* Atque deinceps inungitur Unguento *Althææ, Pinguedine Gallinæ, Anseris, &c.* Tandem applicetur Emplastrum de Mucilagibus in corio extensum. Tendinibus autem & ligamentis articuli sic satis emol-litis, ad extensionem accedendum est: quæ sine dolore & periculo satis commodè fieri potest, instrumentis ad hoc negotium accommodatis.

Relictæ
post Am-
bustionem
Cicatrices
quomodo
sint tol-
lendæ.

XVII. Denique post graves Ambustiones, ob nimiam cutis ab igne contractionem & indurationem, turpes non rarò relinquuntur Ci-catrices; præsertim si sicca nimis cicatrisantia usurpata fuere. Hæ ut tollantur, in primis durities cicatricum est emollienda, & lubrica fa-cienda Litu ex *Pinguedine assata Anguilla, Caponum, Gallinarum, Oleo Liliorum Alborum, Ovorum, &c.*

At in Facie si fuerit cicatrix, atque ita elevata, contracta, & in-durata, ut maxima inde turpitudine & deformitas sit, ea tolli nequit ni-si per excisionem. Hildanus *libr. de Combust. cap. 14.*

CAPUT IX.

DE ULCERIBUS PARTICULARIBUS.

De Oculorum Ulceribus.

I. **P** Erpensis Ulceribus in genere, haud abs re erit, in specie de par-tium præcipuarum ulceribus quædam superaddere. Inter has OCULI, partes sanè nostri corporis haud ignobiles, Ulceribus non-nunquam infestantur. Atqui quæ in *Adnata* vel *Cornea Tunica* exci-tantur *Ulceræ*, auctore Celso *libr. 6. cap. 6.* ex pustulis interdum fiunt

Oculi
Tunicæ
Corneæ

fiunt, aut ab ictu, percussione, medicamentis lacribus, aut ab acri & Adnatæ affluente lymphæ, quæ membranas seu tunicas, nec non tenerima illarum vascula erodens, inflammationem prius excitat, quam & exulceratio non rarò sequitur.

II. Hæc verò Ulcera variis nominibus à Paulo Aegineta, & aliis Oculorum appellari consueverunt. Quod enim cavum, angustum, durum est, *βόθειον* Ulcera seu *Fossula* dicitur. Sed latius & minus profundum si extiterit, *κοίλωμα* quod nuncupatur. Quod in Iridis circulo externo exortum ambientia quæquæ comprehendit, variiquæ coloris est, & circa externam Iridis partem rubicundum apparet, circa internam candidum, quibusdam ab albedine *ἀργεμὸν* dicitur, nonnullis *Ulcus Coronale* vocatur. Quod denique profundum, solidius, asperum, & quasi crustosum est, *ἐπίκονμα καὶ ἐκκρόμα* vocant. Avicenna septem differentias enumerat: quatuor superficiarias, & tres profundas; quæ saltem ratione magnitudinis, & quod ulcus aliud latius, aliud angustius, aliud superficiarium, aliud profundum est, discernuntur.

III. Cæterum magnitudo & figura Ulceris in Oculo visui ferè Oculorum patet. Atquæ in Tunica Cornea si ulcus consistit, pustula præcessit Ulcerum alba, & ulcusculum album apparet in nigro oculi. Si verò Adnata Diagnostica Tunica sit exulcerata, punctum subrubicundum in albo oculi conspici-
citur, ob sanguinem erosio huius tunicæ vasculi extravasatum.

IV. Sunt porrò omnia Oculorum Ulcera periculosa, & non rarò Prognosticæcitatem inducunt; in primis quum cornea tunica ita erosa sit, ut aqueus humor, nonnunquam etiam crystallinus corruptus effluat. Insuper periculosius semper est ulcus corneæ tunicæ, quam adnatæ: præsertim si è regione pupillæ consistat; quod post sanatum huiusmodi ulcus opaca plerumquæ relinquatur cicatrix, quæ visionem lædat.

V. Quoad *Indicationes Curativas*: ut aliarum partium ulcera, ita Medendi quoquæ Ulcus in Oculo indicat, solutam unitatem esse uniendam: si Methodus quid imminutum, id regenerandum, & locum cicatrice claudendum esse. Igitur universalibus (viz. *Venesectio*, *Purgatio*, *Cucurbitulis*, *Vesicatoriis*) haud neglectis, Topica Oculo sunt imponenda Detergentia & Exsiccantia. Verum Inflammatio si ulceri huic adsit, inter duo tenuia linteamina calidè imponatur hoc vel simile Cataplasma, ac identidem renovetur.

R. Pulpa Pomorum Dulcium repurg. ℥vj.

Coq. in Aq. Rosacea & Fœniculi ad mollitiem, hinc contrita

add. Mucilag. Seminis Fœnigraci ℥ij.

Albumina duorum Ovorum.

Cort. Granator. subtilit. pulv. ℥ij.

Lap. Hematit. exactè triti ℥j.

Lactis Vaccini rec. q. s. F. S. A. Cataplasma.

Interim Desiccantia & Detergentia blandiora ipsi oculo admovenda;
qua-

qualia sunt *Sarcocolla*, *Aloë*, *Tutia Preparata*, *Corallium Preparatum*, *Saccharum Candum*, *Aqua Chelidonii Maj.* & similia. Ex quibus Collyrium fiat abstergens oculo instillandum. v. g.

℞. *Aq. Chelidonii Maj. Euphrasie, Rosarum an.* ℥j
Troch. Alb. Rhasis subtilit. pulv.
Tutia Prepar. an. ℥ss. *Sacchari Cand. ℥ij.*
Misceantur.

Vel,

℞. *Aq. Rosarum ℥i℥. Euphrasie, Chelidonii Maj. an.* ℥j.
Mellis Virginei Despumati ℥ss.

Misceantur pro Collyrio, cui pro re nata Fel Lucii Piscis addi potest.

Collyrii loco majori oculi angulo inungatur, nec non ipsi ulceri bis quotidie imponatur Unguentum Exsiccans & leniter Abstergens. ex gr.

℞. *Tutia Prepar. Nihili Albi an.* ℥ij.
Corall. Rubr. Prepar. Margaritarum Prepar. an. ℥j
Camphoræ ℥ss.
Unguenti Rosacei ℥ij aut. ℥i℥ss.

Terantur exacte in mortario, pro Unguento.

℞. *Butyri Rec. exacte loti ℥ss.*
Tutia Prepar. ℥iv. Vitrioli Alb. gr. vii℥.

F. S. A Unguentum.

Atque horum remediorum usui insistendum, usque dum ulcus mundum & sufficienter detersum sit. Dein ut cicatrix inducatur Collyrium hoc laudat Barbette.

℞. *Plumbi Usti, Sarcocolle, Sacchari Saturni : Sief Albi Rhasis an.* ℥ss.

Aq. Rosaceæ ℥iv. Misceantur simul pro Collyrio.

Corneæ

Tunicæ

Cicatrix

post Oculi

Ulcus re-

lictæ quo-

modo sit

Curanda.

VI. Sed sanatis ulceribus hisce, non raro in Cornea Tunica relinquitur *Alba & Eminens Cicatrix*, quæ nonnunquam Corneam totam, vel ex parte solummodo tegens, visionem vel tollit, vel imminuit, aut depravat.

Curationem hujusmodi crassarum, densarum, callosarum, ac inveteratarum cicatricum nequaquam tentari vult Aëtius; cum non nisi Collyriis acerrimis, partes oculo vicinas exulcerare potentibus, tolli queant. Superficiaræ verò, & minores aliquam curationem suscipere possunt, præsertim in pueris & adolescentibus. In quarum curatione Rhases vult, ut *Aqua Dulcis tepida aut calida vapor oculo excipiat, donec oculus rubeat.*

Vel,

℞. *Rad. Althææ, Liliorum Albor. an.* ℥ij.
Fol. Malvæ, Violarie an. Mj. Sem. Foenigraci ℥i.

Fiat Decoctio in s. q. Aquæ Puræ; ejusque decoctionis vapor oculo excipiat.

Remedia

Remedia autem Detergentia, quæ leniter attenuare & discutere possunt, sunt *Fel Caprinum* vel *Lucii Piscis*, *Mel Desjumaum*, *Saccharum Candum*, *Vitriolum Album*, *Succus Chelidoni Majoris*, *Succus Ruta*, *Succus Fœniculi*, *Succus Cerefolii*, &c. Ex quibus Collyria Unguenta, vel Pulveres pro re nata præparari possunt. Præstat tamen medicamenta oculorum maculis & cicatricibus sub formâ Pulveris admoveere v. gr.

R. *Tutia Prepar.* *Sacchar. Cand. Albi an.* ʒj.

Vitrioli Albi. gr. iv. Camphoræ gr. ij.

Corall. Alb. Prepar. ʒss.

M. F. Pulvis subtilissimus, quotidie bis terve oculo inspergendus.

Sed hujusmodi albicantes corneæ tunicæ inhærentes maculas, cicatricesve sæpius sanatas, & penitus ablatas vidimus, *Saccharo Cando Albo in impalpabilem pollinem redacto, identidem Oculo insperso.*

VII. Verum & aliquandò contingit, purulentam materiem sub Cornea Tunica ante Pupillam, prope Humorem Crystallinum colligi, sic ut visio planè impediatur: qui affectus Græcis *Hypopyon*, Nostratibus (*Een Etter-Oogh*) nuncupatur. Fit verò *Hypopyon*, seu *Oculus Purulentus*, dum tumor sive Corneæ, sive Uveæ in abscessum degenerat, ut materia purulenta ibidem consistat.

Pus sub
Cornea
Tunica si
colligatur
quid agen-
dum.

Si igitur Pus inter Corneam & Uveam contineatur, exactius illud conspicitur, & affectus oculus sano eminentior apparet. Hoc autem Pus si per Cataplasmata, Fomenta, & Collyria leniter Discutientia resolvi nequeat, alia tentanda sunt remedia. Galenus & Aëcius narrant, Medicum quendam Romæ capitis concussione Pus loco suo dimovere solitum, ne visioni obesser, id tamen sæpius frustra à se tentatum, scribit Jobus Meckeranus.

Aëcius acu obliquè, sive à latere immissâ Pus per puncturam Corneæ educit, tum *Albumen Ovi* instillat, ac dein *Ovum Integrum cum Vino Mulso conquassatum*, & molli lanâ exceptum Oculo imponit. Sed quo modo illa Corneæ apertio, ac purulentæ materiæ evacuatio sit facienda, & quid porro ad hanc Operationem requiratur, videatur apud Jobum Meckeranum *Obs. Chir. cap. 9.*

C A P U T X.

De Fistula Lachrymali.

I. **C**æterum in interno oculi cantho inter duo puncta lachrymalia *Caruncula* locatur, *Lachrymalis* dicta, quæ continuum lachrymarum per genas defluxum impedit; sed eas imbibendo ordinatè per vicina puncta lachrymalia in nares dirigit. Hæc caruncula ab acrium humorum affluxu turget nonnunquam, intumescit, & absedit, ulceraturque, ulce-

re non rarò in Fistulam abeunte, ut adeò tandem subjectum os carie corrumpatur: qui affectus *Lachrymalis Fistula* nuncupatur.

Fistula Lachrymalis qualis sit affectus.

II. Est itaque *FISTULA LACHRYMALIS Tuberculum inter majorem oculi angulum & nasi radicem ortum, plerumque cum inflammatione, nonnunquam & sine inflammatione.* Atque hic tumor aliquandò quidem in superficie se ostendit, aliquandò magis profundum obsidet, & non nisi tactu ac compressione percipitur. Tumor hic ruptus & malè curatus in ulcus abit, quod vel simplex remanet, à quo pus coctum plerumque exudat: vel serpens & malignum evadit, à quo pus crudum effluit; id quod non rarò sub inferiore palpebra viam sibi facit, & per tuberculum ibi elevatum, exulceratumque aquosam & ichorosam materiam effundit: aut si abscessus tardius rumpatur, in sinuosum ulcus, seu *Fistulam oculi, Lachrymalem* dictam degenerat.

Affectus hujus Causa.

III. *Causa* humor est tenuis, acris, salsus, qui eò stillans primò inflammationem, dein erosionem, exulcerationem, ac tandem fistulosum & sinuosum ulcus, nonnunquam cum subjecti ossis carie, producit.

Tuberculum autem ipsum aliàs majus, alias minus est, insuperficie emiens & visui expositum, aut in profundo latens, & cum soluta unitate in *Agilope*, citrà hanc in *Anchilope*. Rumpitur autem tuberculum hoc, aut intus versus oculum, aut extrà per cutem, aut utrimque. Interdum & os naris proximum perforat; nonnunquam cartilaginem palpebræ, ac ipsam palpebram corrumpit.

Lachrymalis Fistulæ Diagnostica.

IV. Igitur dignoscitur malum hoc, quod tumeat locus affectus, rubore in ambitu perfundatur, lancinante dolore affligatur, in primis inflammatione si adsit. Ubi verò cute exulceratâ rumpitur tuberculum, fit abscessus cum ulcere; quod si legitimè non curetur, pus diutius coercitum cuniculos porrò agit, sinumquè facit, per quem collecta intus sanies aut spontè effluit, aut presso angulo extruditur, tumorquè nonnihil subsidet, usquè dum nova colligatur materies. Nonnumquam ad os usquè subjectum sinus penetrat, illudquè erodit, viamquè in narem proximam aperit, è qua graveolens quid continuò excidit.

Prognostica.

V. At verò affectus hic ægrè sanatur, nisi maturè ei occurratur. Atquè difficilius redditur hoc vitium, si sit conjuncta soluta unitas, siquè tumor profundas occupet partes.

Si ruptio sit interiora versus, periculosior; quia metuenda est subjectorum ossium corruptio.

Fistula recens, & quæ orificium habet extinsecus manifestum facilius curam suscipit.

In genere tamen *Fistula Lachrymalis* chronicum malum est, cum propter perpetuum materiæ affluxum, & motum oculi continuum, tum quia conveniens ligatura ea in parte fieri nequit, tum denique quia medicamenta debilia parum agunt, fortia vero oculum lædunt.

Medendi Methodus.

VI. *Quoad Curandi Methodum*: Quandoquidem eodem modo non sem-

semper se habet Fistula Lachrymalis, non semper eadem erit hujus affectus Cura. Curatur namque vel ut incipiens; vel ut abscessus jam ruptus, cuius tamen latera minimè sunt callosa; vel ut Fistula perfecta, osse tamen subjecto sano, minimequè corrupto; vel denique ut Fistula perfecta, osse subjecto carioso: atque tum aut Medicamentis, aut Chirurgia.

VII. In genere ut Ægilops vel incipiens vel perfectus Curetur, primum instituenda est optima victus ratio. Dein redundantes in toto acres tenuesquè humores sunt corrigendi, & tum per alvum, tum per urinas, tum per auctam transpirationem evacuandi. Quem in finem conducit Decoctum, ex *Ligno Guajaco*, *Sassaphras*, *Radicibus Salsaparilla*, *China*, additis *Betonica*, *Majorana*, aliisque *Cephalicis*, nec non (si Purgans id desideramus) *Pulpâ Colocynthidis*, *Glycyrrhizâ*, &c. Insuper *Setaceum* nuchæ adhibere quantum conducat in Curanda Fistula Lachrymali, praxis docet; affirmat Hildanus *Cent. 4. Obs. 19.*

VIII. Generalibus hisce præmissis, si Ægilops incipiens sit, atque nondum apertus, lecerur ferro ac aperiatur, idque fiat maturè. Si enim apertio differatur, pus vicinas partes erodit, & Fistulam sæpè inemendabilem gignit.

Incipiens Ægilops quomodo tractari debeat.

Aperto autem abscessu, seu naturâ, seu arte, imponantur Desiccantia, Detergentia, Consolidantia: quem in finem conducit *Unguentum de Tutia*, vel simile ex *Aloë*, *Myrrha*, *Plumbo Usto*, *Tutia*, *Spodio Preparato*, &c.

Chalmetæus *Enchir. Chir. lib. 3. cap. 20.* se nihil præstantius sequenti esse expertum testatur;

℞. *Vini optimi*, seu potius *Spiritus Vini*,
Mellis Rosacei an. ʒj. Myrrhæ optimæ ʒij.

M. F. Linimentum, quo manè & vesperi locus illinatur.

Insuper ipsi ulceri postquam Exsiccans aliquod impositum sit Unguentum, pars affecta comprimatur instrumento ab Aquapendente descripto, & à Sculteto *Armam. Chir. Tab. 8. Fig. 1.* depicto, aliove simili, ut ulcusculum ita consolidetur, & cicatrice occludatur.

IX. Si verò perfecta sit Fistula, lateribus adeò callosis, incidatur ferro, ac dilatetur. Sed si Patiens ferrum admittere nolit, dilatetur Turundis ex *Radicibus Gentianæ*, aut *Spongiis Preparatis*. Quod si hoc fieri nequeat, tantillum ex *Caustico quodam* prudenter applicetur. Diligenter interim oculus claudatur, ne forsan liquefactum Causticum in oculum fluat.

Lachrymalis Fistula perfecta quomodo Curanda sit.

Apertâ & sufficienter dilatatâ Fistulâ, *Mercurius Precipitatus Ruber* ulceri inspergendus, aut filamentis imponendus est, ac superponendum Emplastrum ex *Gummi Elemni*.

Atque hoc modo callus consumendus, quo attrito, pars affecta nunc citato Aquapendentis instrumento, vel simili comprimatur, ipsique ulceri *Balsamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, aliudve Unguentum Exsiccans, Detergens, Cicatrizans imponatur, sicque consolidetur ac cicatrice occludatur.

Os Fistulae
subjectum
si sit corru-
ptum, quid
agendum.

X. At verò subjectum os si cariosum observetur, (quod deprehenditur, si immisso specillo asperitas quædam in osse appareat, aut sonus quidam percipitur osse pulso, consumpto scilicet periosteo) quantum fieri potest detegendum est, dein ferro abradendum: quo sublato, ossi superstiti filamenta arida applicanda, quousque caro laudabilis ab ipso excreverit; imponendum quoque vulneris labiis *Unguentum de Tutia*, Sarcotici loco, propter continuum ichoris ad angulum oculi fluxum: tandem cicatrix inducenda *Gummi Elemi*, aut *Emplastro Diapalmeo*, similivè exsiccante. Si autem os cariosum & probè detectum commodè abradi nequeat, *Euphorbium in subtilissimum pulverem redactum* inspergatur. Enimverò nihil præstantius esse *Euphorbio* in Ossibus Cariosis, & in Fistula Lachrymali ostendit Praxis, subscribit Hildanus *Cent. 5. Obs. 22. & Cent. 1. Obs. 92.* Quippe quod adjacentem carnem non adurit, ut perperam nonnulli metuunt.

Sunt qui cariem ossis *Oleo Vitrioli*, *Sulphuris*, aut *Aquâ Forti* corrigere tentant, sed malè; ad circumjacentes enim partes fluunt, & os ulterius corrumpunt.

Alii ossis fistulae lachrymali subjecti cariem *Cauterio Actuali* corrigunt; idque non malè; quæ enim ferrum aut ignis non sanat, insanabilia esse *Hippocrates* pronunciavit. Scribit tamen Fabritius Hildanus, sibi curationem fistulae lachrymalis cum *Euphorbio* semper tam feliciter successisse, ut *Cauterio Actuali* nunquam fuerit usus. Interim vero illud non rejicit, atque ideò fistulâ planè occalescente. Inustionibus utendum, si Ægri admittant; utpote quæ callum non modo atterunt, partemque ipsam corroborant, sed etiam citius separant os corruptum.

Quandoquidem igitur & callus fistulae, & ossis corruptio consolidationem impediunt, hinc callositate ossisque carie absumptis, nec non deteriso satis ac mundificato ulcere *Balsamum Peruvianum*, vel *Tolutanum*, vel *Unguentum de Tutia*, aut simile filamentis applicetur ut plana ac pulchra fiat cicatrix.

XI. Per totum autem curationis tempus, Collyrium Exsiccans ac Anodynum oculo frequenter instilletur, & linteum reduplicatum, eodemquè Collyriò madefactum applicetur, sintque omnia fasciâ diligenter ligata, ut oculi motus quoad fieri possit impediatur. Exempli loco esto id, quod sequitur:

R̄. *Aq. Rosarum, Plantaginis, Euphrasie an. ℥i℥.*

Sem. Cydoniorum ℥i℥. Maneant in infusione per horas, dein colatura admisceantur,

Troch. Alb. Rhasis subt. pulv.

Tutia Preparate an. ℥i℥.

Fiat Collyrium, calidè oculo identidem adhibendum.

In genere tamen de Fistula Lachrymali inveterata cum magna subje-

cti

Si ossis corruptione notandum, quod difficulter ea curetur; & si curata fuerit, adhuc tamen ex oculo lachrymæ effluant, ob carunculam lachrymalem absumptam.

Sed genuinam Fistulas Lachrymales curandi methodum videre licet apud Hildanum *Cent. 6. Obs. 3.* & Petrum de Machettis *Obs. Chirurg. 22.*

C A P U T X I.

De Aurium Ulceribus.

I. **A** Liquandò quoquè in AURIBUS, haud secus ac aliis in partibus, excitantur ULCERA, eaque sunt vel apparentia & visui exposita, vel occulta ac in profundiore Auris parte sita: iterum vel recentia, vel antiqua, vel cum pauca, vel cum multa sanie. Aurium
Ulcerum
qualia sint;
& quomodo
fiant.

Fiunt autem in Auribus Ulcera, vel ab Externis Causis, vel ab Internis. Enimverò casus, percussio, vulnus hîc eodem modo, quo in cæteris partibus Inflammationem, dehinc Abscessum, tandem Ulcus excitare queunt. Interdum quoquè à diu in meatu auditorio retento Cerumine amaro & viscoso, ibidemquè ob salinam oleaginitatem putrescente, hujusmodi Ulcus procedit. Deniquè acres, pungentes, mordicantes, partesquè Auris interiores exulcerantes humores in causa non rarò sunt. Communiter verò hîc observamus, magnam materiæ quantitatem inde profluere, & difficulter admodum hujus partis Ulcera sanari, ea in primis, quæ sunt in meatus auditorii parte ossea. Quantitas autem materiæ non solum à sanguine venit, qui suppuratur; sed etiam ex tunica meatum auditorium succingentis glandulis, quæ à Pure continuò irritatæ, magnam liquoris quantitatem è canaliculis suis excretoriis emittunt.

II. Quoad *Diagnosin*: horum ulcerum Signa sunt satis manifesta; cum ex dolore, ardore, punctione, pruritu, sanie vel pure ab illa parte emanante, in cognitionem devenire possimus: & si sanies copiosa effluat, sordidum ulcus: si tenuior, virulentum: si fœtens, putridum indicat; siquè nonnunquam post saniem aliquid sanguinis emanet, corrosivum ulcus arguit. An vero ab externis, aut ab internis causis hujusmodi ulcus fuerit excitatum, ex Ægrotantis & adstantium quærelis, aliisque circumstantiis facilè innotescet. Qua ratio-
ne cogno-
scantur.

III. Cæterum Recentia Aurium Ulcera facilius, at Inveterata difficiliora sanantur. Difficultas autem sanandi hæc ulcera inde est, quod semper à liquore ex meatum auditorium succingente glandulosa membrana profluente humectentur, adeoque siccari nequeant; quo fit quod materia, è glandulis hisce profluens, acris quippe & salsa reunionem partium & cicatricem impediat. Difficilior quoquè sanantur ulcera

in meatus auditorii parte ossea, quam in parte cartilaginea, quia osseus canalis versus tympani membranam declivis est, & ubi in planum descendit, fossam efficit notabilem, ex qua purulenta materies non nisi difficulter eximi potest; cum è contrario meatus cartilagineus concham versus sit declivis, hinc & quævis excrementitia materia statim ejiciatur.

Scopi Cu-
rativi.

IV. *Ad Curandi Methodum* quod attinet: Aurium Ulcera quamvis interdum per se sanentur, post cohibitum puris effluxum, plerumque tamen artis auxilio egent. Et quidem, universalibus haud neglectis, sanies erit detergenda, ulcusque exsiccandum, à levioribus semper incipiendo, & quanto recentius fuerit ulcus, tanto tutius absterfione & exsiccatione curatur. Eum in finem eluatur auris *Vino calente*. Atque Injectiones fiant Detergentes, ex *Urina Pueri*, aut *Hydromelle*, aut *Aqua Hordei cum Melle Rosaceo*, & si fortioribus opus sit, fiant Decoctiones ex *Aristolochia*, *Agrimonia*, *Centaurio*, & *similibus in Vino Albo*, quibus misceatur *Mel Rosarum*. v. gr.

℞. *Rad. Aristolochie Rot.* ℥iij.

Hrb. Agrimonia, Mjss.

Sum. Absynthii, Cent. Min. an. Mj.

Coq. in s. q. *Vini Albi* ad ℥xij. colature admisceatur

Mellis Rosacei ℥iij. M. pro Iniectione: cui si ulcus putridum sit & valdè sordidum, addi insuper potest *Fel Bubulum*, vel *Aloe cum Spiritu Vini*, aut simile. At verò Pinguia omnia & Oleosa vitanda sunt, quippe quæ aurium ulcus sordidius indies reddunt.

Galenus testatur, se hujus generis ulcera inveterata sanasse cum *Ferri Scoria in pulverem redacta*, hinc cocta cum *Aceto acerrimo*, quoad mellis acquirat consistentiam. Etiam putredinem, qua hæc ulcera sæpe diffluunt, emendare & siccare valet *Fel Bubulum in forti Aceto dissolutum*, ac tepide instillatum.

Valescus de Taranta sequens ex Haly commendat, & scribit, se eo Presbyterum: qui aurium ulcere & sanie octo annos laboraverat, sanasse;

℞. *Mellis* ℥x. *Aceti* ℥j.

Coq. leviter & despumentur, dein add.

Viridis Aeris ℥j.

Misceantur, & cum turunda auri impone.

CAPUT XII.

De Narium Ulceribus.

I. **P**ost Oculorum, Auriumque Ulcera, proximum est, ut ad NARIUM ULCERA accedamus, & quæ inde oriuntur symptomata perpendamus. Igitur *Narium Ulcerum plures occurrant Differentiæ*. Alia enim à Causis oriuntur Externis, ab ictu viz. casu, vulnere. Alia ab Internis, ab humoribus puta acris, malignisve: sive ii è toto sanguine ad Nares ferantur, ut fit in Lue Venerea; sive à cerebro, aut à crassa pituitaria membrana eò expellantur.

Narium
Ulcerum
unde
de fiant,
&c.

Adhæc Narium Ulcera in se considerata alia recentia sunt, alia inveterata; atque hæc etiam vel crustosa sine sanie, vel sordida, vel putrida ac virulenta, vel corrosiva, vel fistulosa, vel cancrosa. Denique quoad partem affectam; alia externa sunt & oculis exposita; alia interna; in intima narium parte, vel in osse ethmoide.

II. Signis vero discernenda sunt hæc ulcera, cum inter se, tum ab aliis narium affectibus. Recentia enim ulcera non rarò nec acrimonia, nec dolore sese produnt; nares tamen plerumquè ichore sanguineo madent, aut crusta sicca, vel nigra emungitur. Dum autem crustula diutius hæret, perpetuò sub ea aliquid exeditur, quod ulcus majus efficit. Vetustius tamen & putridum ulcus, quod *Ozana* vulgò nuncupatur, foetorem emittit talem, ut Ager tum sibi, tum aliis tetri spiritus vapore admodum molestus sit. Et si diutius duret, paulatim serpit longius, atque vel alas narium, vel earum interstitium, vel tenella ossa exedit, paulatimque perforat, præsertim si vel cancri speciem habeat, vel à lue venerea contractum sit.

Narium
Ulcerum
Signa.

III. Igitur Narium Ulcera foetorem ferè spirantia, *Ozana* dici consueverunt, ἀπὸ τῆς ὀσέως *Ozana*, ut inquit Celsus lib. 6. cap. 8. sunt ulcera circa nares plures crustas & foetidum odorem habentia. Et Ægineta lib. 3. cap. 24. inquit, *Ozanam* esse ulcus cariosum ac putridum, ex acrim humorum alluvie prognatum. Possumus ergò & nos dicere, OZÆNAM esse Narium Ulcus profundum ac putridum, ut plurimum crustosum, foetidumque odorem spirans.

Ozana.

IV. Quoad Causam *Ozana*: Galenus lib. 3. de simpl. med. comp. cap. 3. ait: „*Ozanæ* ex humorum acrim, & putrilaginosorum influxu gignuntur: nam si humor saltem acris esset, agrè curabilia ulcera produceret, non graveolentia. Galeno subscribunt Alexander Trallianus & Aëtius. Esto igitur Proxima *Ozana* Causa humor acris salinus, ac erodens, qui ipsa quandoque ossa, & maximè cartilagineum narium interstitium corrumpit, sicque faciem miserè deformat. Hic autem acris malig-

Ejus Causa.

malignus humor, cujus influxu hujusmodi putridum ac crustosum, nec non graveolens Narium Ulcus, *Ozæna* puta, generatur, vel à Venerea Lue procedit: vel ab acribus ferinisque Catarrhis è cerebro, aut ex membrana pituitaria eò stillantibus; quibus propter acrimoniam corruptio facilè accedit, unde putridum ac graveolens hoc ulcus evadit. Adhæc oritur quandoquè hic affectus à Suffumigiis è Mercurio & Cinnabare incautè adhibitis; cujus rei tres quatuorvè historias recenset Fabricius Hildanus *Cent. 2. Obs. 23.*

Diagno-
stica.

V. Cæterum Externa Narium Ulcera oculis conspiciuntur; Interna autem & Oculta ex effluente sanie & crustis decidentibus cognoscuntur. Munda porrò, ex sanie laudabili: sordida, ex crassiore: putrida, ex fœtore: corrodentia, ex sanguinis cum sanie effluxu: cancrofa, ex præsentibus canceri signis cognoscere licet.

In specie verò *Ozæna* cognoscitur ex effluente sanie, & decedentibus crustis; Laborans præterea non ipse sibi graveolet tantum, sed & adstantibus tetri spiritus contagio molestus est.

Prognostica.

VI. Sunt quoquè Narium Ulcera curatu plerumque difficilia, ob humiditates viz. tum ex cerebro, tum ex pituitaria membrana, continuo ad partem hanc defluentes; & quo magis vel minus inveterata, eo curatu faciliora erunt, vel difficiliora. Celsus de *Ozænâ* verba faciens inquit: „ sciri quidem debet, vix ei malo succurri, nihilominus „ tamen quædam tentanda sunt, quanquam curatu sit difficile. Porrò ta- „ men si narium ulcera externa, superficialia, recentia, munda, facilius curentur; occulta tamen, profunda, antiqua, immunda, crustosa, fistulosa, narium ossibus communicata, difficulter: putrida verò, corrodentia, cancrofa, periculosa plerumque existunt.

Etiam Narium Ulcera & *Ozænæ*, si omnibus ritè administratis non curentur, pro desperatis non sine ratione haberi solent; quia suspicio est, ne in cancrum talia degenerent, quem satius est, non attingere.

Insuper pro desperatis hæc ulcera haud immeritò habentur, quando ossa narium tenella exedunt, vel narium alas, earumque interstitium magnâ deformitate putrefaciunt, & exesum palatum perforant; præsertim si à lue venerea fuerint orta, quod ut plurimum evenit.

Indicationes Cura-
tæ.

VII. Sunt deniquè eadem in Narium Ulceribus Curandis Indicationes, quas aliarum partium sordida ulcera exigunt. Viz. totius corporis primò habendam esse rationem, & humores in toto superfluos evacuandos. Et quoniam vel à Lue Venerea, vel saltem ab acribus & ferinis Catarrhis profundum, crustosum, fœtidumquè narium ulcus ut plurimum procedit; hinc in primis peccantes humores Medicamento conveniente è toto corpore iteratò expurgandi. Dein Vena in brachio secanda. Cucurbitulæ per intervalla scapulis nunc Siccæ, nunc cum Scarificatione applicandæ. Nec non Setaceum ad tertiam colli vertebra

pro

pro majore acrium humorum diversione adhibendum. At interim, caput, impositâ ei Cucuphâ, & Filulâ Tabaci fumisuctione sumptâ, similibusquè exsiccandum, roborandum.

VIII. Verum si omnibus hisce ritè administratis, nihilominus tamen non curetur affectus, quin potius recrudescat, Curatio instituenda, qualis in Venerea Lue institui solet. Utatur Patiens Decocto Sudorifero, ex Ligno Guajaco, Corticibus Ejusdem, Salsaparilla, China, Turbith, Hermodactylis, Foliis Betonica, Majorana, alvia, Liquiritiâ, similibus. Et porro in omnibus sese gallici morbi curæ submittat.

IX. Sed ad partem affectam, Nares puta, quod attinet: ulceris crustæ prius sunt auferendæ; quod fit aliquo pingui, v. gr. Butyro Recenti ac Loto illito. Celsus Mel cum tantillo Therebinthina in nares immittit, & spiritu succum attrahere jubet, donec in ore gustus ejus sentiantur: ita enim crustæ resolvuntur; quæ dein per sternutationem haud difficulter ejici solent.

Crustâ remotâ Ulcus eluatur Vino, in quo Mel coctum sit; vel Vino Decoctionis Agrimonie & Verbenæ, cum Melle. Vel, si nimis sordidum sit, ad abstersionem ejus & exsiccationem adhibeatur Unguentum Apostolorum; aut Egyptiacum, cui parum Succu Tabaci admixtum sit.

Dein aliquamdiu sequens Medicamentum naribus injiciatur, ac filamenta eidem imbuta imponantur.

R̄. Sem. Cydoniorum grosso modo contus. ℥j.

Aq. Plantaginis, Rosarum, Spermatu Ranar. an. ℥ij.

Maneant in Infusione per horas in loco calido. Dehinc expressioni mucilaginosæ add. Mell. Rosarum ℥j.

Pulv. Corall. Rubr. Prepar. C. C. Usti & Prepar. Tutie Prep.

Lapid. Calaminar. Prepar. Nihili an. ℥j.

Misceantur.

vel immittatur hoc, aut simile Unguentum

R̄. Plumbi Usti & Prepar. ℥iiss.

Pulv. Aloës, Myrrhe an. ℥ij.

Unguenti Nutriti ℥iij. Albi Camphorat ℥ij.

Ol. Rosacei. q. s.

Diu terantur in Mortario Plumbeo, & F. S. A. Unguentum.

Nonnulli commendant Aquam Plantaginis, in qua dissolutum est aliquid Mercurii Dulcis, cum petiis Ulceri admovendam.

Etiâ Succus Scarleæ Melli Rosaceo mixtus valdè hîc prodesse dicitur; Platerus sequens laudat Unguentum:

R̄. Cerusæ ℥j. Tutie Preparate, Lithargyri an. ℥ss.

Plumbi Usti ℥vj.

Pulv. Myrrhe, Aristol. Rot. an. ℥ij.

Ol. Rosarum, Omphacini, Succu Plantaginis an. ℥ij.

Agitentur diu in Mortario, & F. S. A. Unguentum.

Barbette hoc valdè extollit:

℞. Plumbi Usti, Cerusa Lotæ, Tutia Preparata,

Lithargyri an. ʒij.

Cort. Thuris ʒj.

Myrrha, Aristol. Rot. Mercurii Dulcis an. ʒss.

Unguenti Fusci Fel, Wurtzii ʒiij. Alb. Camphorat. q.s.

M. F. S. A. Linimentum,

uti & hoc Fabritius Hildanus:

℞. Succo Geranii, Solatri, Sempervivi Maj. an p. aq.

Lithargyri, Plumbi Usti, Cerusa, Lapid. Calamin. an. ʒij.

Indantur in mortarium, affuso cochleari Olei Rosacei, & Succo superioris alternatim, probe agitando, donec in Unguentum coeat, quo turunda illita Naribus indantur.

Conducit & hîc Aqua Aluminosa seu Mercurialis vel sola, vel diluta cum petiis prudenter usurpata.

Præstans quoque est Aqua Viridis Hartmanno usitata, quæ non tantum in Ozænis, sed in omnibus Ulceribus Fœtidis Narium, Palati, Uvulæ, Gingivarum, & Linguae mirificè valet. Cujus hæc est descriptio:

℞. Mellis Rosacei ʒij,

Sulph. Vivi, Aluminis Crudi, Aeruginis an. ʒj.

Albi Graci, Sabina an. ʒss. Flor. Sambuci ʒj.

Fol. Plantaginis, Hyperici, Pulegii, Rosmarini, Ruta an. Mss.

Coq. in Vini & Aqua lib. ij. ad casum transversæ digiti. Ast notandum, quod Aerugo non simul coquatur, sed in fine addatur, & relinquatur donec refrigerit; postea coletur & usui servetur. Viz. ejus aliquid in cochleari calefiat, tum intingatur penicillum, eoque locus ulceratus attingatur.

X. Gulielmus Rondeletius Pr. lib 1. cap. 65. In Ulceribus Narium post sufficientem deterfionem nihil efficacius se invenisse scribit. Suffitu, qui partes illas profundas attingit & siccet. Parandus autem ex potentissimè siccantibus hoc modo;

℞. Ladani puri, Hypocistidis, Mastichis, Mirrha an. ʒiij.

Styracis Rubr. & Calam. Cort. Thuris, Sandaracha, Aurpigm. an. ʒij.

Excipiantur omnia Therobinthina, & F. Trochisci, quibus suffitatur Ager serò & mane in cubiculo, atque suffitus naribus infundibuli ope excipiat.

Optimum etiam est parare Candelas ex Cerâ Rubra: etenim ob Cinabarim, cum qua hæc cera conficitur, fuligo istiusmodi candelæ plurimum juvat exsiccationem; si præsertim accendatur in cubiculo benè clauso & angusto. Quod autem fuligo accensæ candelæ cum inspirato aëre excipi soleat, experimur, cum diutius in studiis moram trahimus noctu; namque sputum & narium excrementa fuligine denigrata redduntur. Dein addit: hac ratione nos ulcus curavimus, quod neque ab Italjs, neque à Gallis curari potuerat.

Suffi.

Suffitus sequentis Pulveris (inquit Barbette in *Chirurgia*) prunæ impo-
siti multa præstat , modò cautè , & non nisi semel , aut ad summum
bis quotidie uluipetur , ne salivatio excitetur.

R. Benzoini , Sandaracha , Mastichis , Thuris , Stryacis an. 3j.

Cinnabaris Factitii ʒß.

M. F. Pulvis , pro Suffimigio.

Quæ porro in inveteratæ ozænæ curatione sunt observanda , videri pos-
sunt apud Scultetum *Armament. Med-chirur. tab 37.* Historiam ozænæ gra-
vissimæ cum ossis palati erosione sanatæ refert Hildanus *Cent. 2. Obs. 22.*
Exemplum quoque nasi ulceris , apicem illius depascentis , feliciter cura-
ti , habetur apud Platerum *lib. 2. Observationum.*

CAPUT XIII.

De Labiorum Ulceribus , & Fissuris.

I. **N**onnunquam & LABIA occupant ULCERA CRU- Ulcerata La-
STOSA , sæpè quoque SERPENTIA , orta ab humori- biorum
bus biliosis , acrisalinis , & quodammodo glutinosis ; qui miserè hujusmodi qualia sint,
exulcerationibus Labia inquinare & corrumpere solent. & unde pro-
veniant.

Talia ulcera nonnunquam per modum criseos in febribus intermitten-
tibus contingunt , atque febris solutionem indicant. Sæpè etiam absque
crisi ab humoribus viriosis è toto corpore ed protrusis ortum habent. Vel
à gallica lue proveniunt.

II. Hujusmodi autem Labiorum Ulcera oculis obvia sunt : causæ ve- Horum
ro signis investigandæ. Si per Crisin accendant , febris adest. Si à Morbo Ulcerum
Gallico , is etiam suis signis sese prodit. Si & febris & luis venereæ si- Diagnos.
gna absint , ex latente in corpore Cacochymia ortum habent.

III. Cæterum labiorum ulcera si in febribus cum coctionis signis Prognosis;
appareant , plerumque bonum sunt signum , atque febris perfectam solu-
tionem , vel imminutionem significant , ac per se facillè sanantur. Sed
cum viribus debilibus , aliisque malis signis , si os & labra exulcerentur ,
sæpè lethale est. Etiam curatu difficiliora & pejora sunt , quæ à morbo
gallico proveniunt.

IV. Igitur in febribus Labiorum Ulcera si critica sint , per se facillè Curatio;
sanantur. At à lue venerea quæ oriuntur , curanda sunt ut venerea lues ;
curatione sc. instituta per Salivationem , Decocta Sudorifera , & similia.
Taliū ulcerum curatorum exemplum habetur apud Forestum *Lib. 14.*
Obs. 2. ubi scribit , se Juvenem (qui ex lue venereâ labia ulcerata , in-
flata , nigra , tumida , dura , carcinomatis instar , habuit) curasse uni-
versalibus ad morbum venereum , & panno hac Decoctione imbuto labiis
apposito ;

Rx. Ligni Sancti p. ij.

Bulliat in pinta una Aqua Solatri, dein coletur, & colatura add. Aluminis 3j. iterum simul ebulliant, & coletur, ac colatura detur usui.

Si vero ulcera hæc absque febre & morbo gallico oriantur, ab humoribus nempe vitiosis acribus, è toto corpore eò protrusis; Universalibus usurpatis, & Diætâ conveniente haud neglectâ, adhibeatur *Unguentum de Cerussa*, vel *Album Camphoratum*, vel *Nutritum*, aut simile. v. gr.

Rx. Unguenti Rosacei, nutriti, Albi Camphorat. an. p. æq. Terantur diu in mortario Plumbeo, donec Linimentum evadat.

Quod si tale ulcus exsiccare non possit, tangatur *Aquâ Aluminosâ Fallopii*, descriptâ *Cap. de Ulceribus Venereis*. Aut prudenter usurpetur *Aqua Viridis Hartmanni*; vel vulgaris *Aqua Mercurialis* seu *Aluminosa*, quæ *Vino Gallico & Aquâ Plantaginis* diluta frequenter admoveatur.

**Labiorum
Fissuræ.**

V. Atqui cutis cum carni in labiis connexa sit tantâ tenuitate, tantâ subtilitate, ac teneritudine, ut nisi labris laceratis, ab iis separari non possit; hinc facile à causis externis, ventis, frigore; ut & internis, humoribusputa & vaporibus falsis & acribus, vitiantur, finduntur, & ita scinditur, ut interdum etiam sanguinem fundant. Vitium hoc Græci *παράδωξ*, Latini *Fissuras* seu *Scissuras Labiorum* vocant. Quæ sanè non planè sunt negligendæ: namquè turpitudinem pariunt, atquè in crustosa & difficulter curabilia ulcera quandoquè degenerant.

**Quomodo
Curari de-
beant.**

VI. Solent verò haud difficulter sanari Labiorum Fissuræ, inuncto *Candelarum Sevo*: vel inungatur *Unguentum Rosarum*, aut *Pomatum*: vel fiat Litus ex *Recenti Axungia Gallinæ*, & *Cerâ Albâ Rosaceâ*, *Aquâ* sæpius lotis.

Aëtius Ovi Pelliculam Internam fissuras labiorum agglutinare tradit.

Sed ad Labiorum ut & Mammarum Fissuras admodum conducit *Sevum Hircinum liquatum in Aqua Rosacea*, si pars affecta eò illinatur. Etiam utile est *Oleum è Vitellis Ovorum* recenter expressum; uti & *Oleum Cere sine fuco recenter destillatum*. Vel quod sequitur:

Rx. Butyri Insulsi 3j. Cere Flavæ 3ß. Liquatis admisceatur.

Succi Uvarum Carulearum recentis q. p.

F. exinde S. A. Globulus, quò labia fissâ oblinantur.

C. A. P. U. T. X I V.

De Ulceribus Oris.

**Oris Ulce-
ra qualis
sint, &
quomodo
fiant,**

I. **P** Ræter Ulcuscula quæ in internis Oris partibus oriuntur, illarumque superficiem depascunt, & *Aphthæ* vulgò nuncupantur (de quibus verba facere nunc animus non est) in *Ore*, *Faucibus*, aliisque intra *Os contentis partibus* SERPENTIA non rarò observantur **ULCERA**; quæ *Aphthas Exulceratas* nonnunquam sequuntur; aliquando

quandò post Inflammationes & per se, ut in aliis partibus, ex affluxu vitiosorum humorum fiunt; quemadmodum & in Gallico Morbo excitantur.

I I. In Ulceribus hisce Curandis, quoque totius corporis habenda *Qua ratio-* erit ratio per Purgantia identidem exhibita, quandoque Venæsectiones, ne Curati &, si malignitas adfuerit, Decocta Sudorifera, Antivenerea, quæ hîc debeant. *ne Curati* magni usus sunt.

Externa Media etiam hîc Abstergentia sint, atque Siccantia. Quem in finem Barbette hanc Oris Collutionem valdè extollit.

R. Fol. Quercus Mj. Flor. Rosarum, Balaustia an. p. j.

Cort. Granator. ʒij. Alum. Ust. ʒij. Vitriol. Alb. ʒʒ.

Coq. in s. q. Vini Rubri Adstringentis ad ʒviij. colatura add.

Diamoronis, Mellis Rosacei an. ʒj.

Misceantur pro Oris Collutione.

Ad Sordida Oris Ulcera utilis quoque est *Aqua Viridis Plateri*:

R. Aeruginis ʒj. Aluminis ʒʒ. Virioli, Minii an. ʒj.

Coq. in Vini Albi ʒiv. Aq. Vita ʒj.

Huic Aqua intincto penicillo loca in faucibus ac ore tangantur, cavendo ne quid deglutiatur. Postea Lacte Dulci in quo Calx Ignita sit extinctus, os colluatur.

Etiâ à multis usurpatur *Unguentum Egyptiacum in Aqua Plantaginis cum pauco Aceto dissolutum, addito Melle Rosaceo.*

Verum aeria hæc serpentibus Oris ulceribus, in primis si in carcinomatis naturam vergant, adversissima sunt. *Hildanus Cent. 3. Obs. 86.*

Hinc in oris ulceribus non cancrosis hoc conducit Linimentum:

R. Mellis Rosacei ʒiʒ.

P. Alum. Usti ʒʒ. Myrrhe optima ʒj.

Ol. Sulphuris gutt. x.

Misceantur.

Barbette laudat Linimentum ex ʒiij. *Unguenti Fuscii Felicis Wurtzii, & ʒij. Mellis Rosacei, inter se mixtis.*

Sed ad oris, omniumque ejus partium ulcera (sive sint uvulæ, sive tonsillarum, sive linguæ) serpentina, etiam si cancrorsa, sequens Linimentum utilissimum semper observavi:

R. Mellis Rosacei ʒiij. Tincture Saturni ʒiij. vel ʒiv.

Misceantur exacte.

Eum in modum quoque fieri potest Gargarisma vel Oris Collutio;

R. Aq. Caprifolii, Plantaginis an. ʒvj.

Mellis Rosacei ʒiij. Tinct. Saturni ʒiij. vel ʒiv.

Misceantur.

At verò si in latere Linguæ nascantur ulcera, videndum num dens aliquis acutior sit, qui sanescere sæpè ulcus non finit, quique proinde limandus, vel evellendus est.

Os Palati
quum exe-
sum sit,
quid agen-
dum.

III. Cæterum in oris exulceratione *Os Palati* ab humore corro-
dente non raro perforatur & corrumpitur: quod ubi evenit, sermo
vitiatur; cum aër, qui per os elidi debeat, simul per foramen illud ad
nares penetret, per easque egrediatur. In tali casu si os nigrum sit,
radendum id prius, dein ex arte curandum. Sed antequam foramen
illud claudatur, vel si planè claudi non possit, ut vitium illud sermo-
nis tollatur, fabricanda est minutissimis foraminibus perforata lamina
aurea vel argentea, instar clypei, quæ in medio eminentiam habeat,
cui spongiola sicca, foraminis magnitudinè respondens, alligetur, at-
que ità foraminè adaptetur: ubi enim spongia humorem imbibere, di-
latatur, ut lamina firmiter hæreat, foramenque claudat.

Ulcera
Oris Scor-
butica quo-
modo tra-
ctanda.

IV. Ad ulcera oris, Gingivarum præsertim, scorbutica conducit
Linimentum ex *Melle Vu'gari vel Rosaceo, cum Alumine Usto & Spiritu*
Vitrioli. Vel talis Oris Collutio:

℞. *Aq. Plantaginis* ℥iij.

Antiscorbutica, Vini Albi Gallici an. ℥i℥.

Cinamomi ℥i. *Alum. Crud. pulv.* ℥iij.

Misceantur.

Si verò gingivæ, partesque vicinæ nigrescant, aded ut gangræna me-
ruatur;

℞. *Aq. Antiscorbutica* ℥vj.

Theriaces, Salis Absynthii an. ℥j.

Mellis Rosacei ℥j.

Alum. Crudi ℥i℥. *Sp. Vini* ℥vj.

Misceantur.

Denique *Fistulosa* sæpè *Ulcera* Gingivas obsident, unde vicini dentis
radix cariem contrahit eò usque, saniei acrimoniâ omninò denudetur.
Quo in casu cariosum dentem evellere oportet: sic enim brevi cura-
bitur fistula.

CAPUT XV.

De Pectoris Ulceribus, & Fistulis.

Pectoris
Ulcera
qualia sint,

I. **Q**UANDOQUE & ULCERA in PECTORE excitari solent;
quorum alia sunt *Penetrantia & Fistulosa*, hinc & FISTULÆ
THORACIS meritò dicta; alia verò non *Penetrantia*: & ex his alia
majora, alia minora, alia profundiora, alia minus profunda, alia an-
tica, alia postica, alia lateralia sunt.

& unde
fiant,

II. Hujusmodi autem Thoracis Ulcera, *Fistulosa*, in primis, ori-
untur vel ex causis internis, vel ab externis. Atque sequuntur non raro
aut *Empyema*, aut *Pleuritidem*, quæ ritè per sputum evacuada non fuerit,

de-

dehinc foras apostema effecerit. Insuper post tumores, aut vulnera thoracis malè curata, Fistulæ in Pectore sæpè excitari solent, quæ difficilis sunt curationis; præsertim si ossa, sternum puta, spina dorsi, aut costæ simul afficiantur.

III. Hæc autem Thoracis Fistulæ cognoscuntur facilè, & oculis patent; sique penetrent, stylo, vel aëris egressu observantur. Morbi huius
Dia-
gnosis, &
Prognosis.

Cæterum Penetrantia Thoracis Ulcera in Fistulas perfectas non raro terminantur; & quando pus non ritè expurgatur, ac in thoracis cavitate retinetur, Patiens empyicus fit: hinc tabidus, macilentus & marasmodus evadit. „ Omnes thoracis fistulæ, ait Pigræus *Prax. Chir. libr. 5. cap. 5.* difficilis sunt curationis, longèquè est satius eas palliativè curare, optimâ vivendi ratione adhibitâ, quam accuratius; hac spe, „ quasi perfanari brevi possent.

Atque idèò, in primis si vetus sit fistula, curâ tantum utendum palliativâ, cum harum partium fistulæ rarò sanentur: unde qui fistulâ thoracis penetrante laborant, solent plurimum toto vitæ tempore argenteam gestare fistulam. Et scribit Aquapendens, nonnullos se novisse, qui viginti quinque & triginta annos talem gestarunt, & vitam satis commodam duxerunt.

Porro quæ in Dorso sunt Fistulæ, periculosiores sunt ob majorem nervorum copiam & spinalem medullam vicinam, ac rarò sanantur. Quæ in musculis sunt circa magna vasa, non satis tutò curantur. At non Penetrantia Thoracis Ulcera, quæ sunt absque ossis corruptione, facilè curam suscipiunt.

IV. Enimverò thoracis ulcera non penetrantia, sicut aliarum partium ulcera curantur; & si putrida sint, ad putridi ulceris curationem respiciendum. Curandi
Methodus.

Penetrantia autem seu fistulosa quæ sunt, & Medicamentis Internis & Externis curari debent, haud secus ac de Ulcere Fistuloso superius indicavimus. Orificium verò, nisi id satis hiet, in primis dilatandum, immissâ Turundâ ex *Spongia Preparatâ*, vel *Radice Gentianæ* vel *Medullâ Sambuci contortâ*, vel aliquo simili; quæ filo appendenda, ne in Thoracis cavitatem ingredi possit. Dein Turunda Cava Plumbea vel Argentea similiter filo alligata immittatur, ut sic materia sæpè & sensim evacuetur. Ulcus interim, partesquè internæ detergantur Injectionibus ex *Decocto Hordei cum Melle Rosaceo*, cui & *Hydromel* addi potest. Vel fiat talis;

R. *Rad. Aristoloch. Rot. Iridis Florent. an. ʒiij.*

Herb. Agrimonie, Hyperici, Centaurii Min. Vinca per Vinca an. Mj.

Flor. Rosar. Rubr. Mß. Hordei M. pug. iij.

Coq. in duabus partibus Aq. Comm. & una parte Vini Alb. ad ʒxxi; Colatura add. Mellis Rosacei ʒiij. vel ʒiv. Et quum

opus

opus fuerit ulcus carne replere, *Pulv. Myrrha Iridis, Sang. Draconis an. ʒj.*

M. F. ex his Injunctio.

Quum verò glutinare & exsiccare expedit, haud inutile erit id, quod sequitur:

R. Therebinthina optima ʒj. Mellis Communis ʒiʒ.

Farina Lupinorum ʒʒ. Fabarum ʒij.

Succi Apii, Plantaginis, Agrimonie an. ʒj.

Pulv. Myrrha, Mastichis, Thuris an. ʒij.

F. ex his super igne S. A. Unguentum; quò turundæ & penicilli illinantur, ac desuper ponatur *Emplastrum de Scavona*, vel *Diapalma*, vel de *Minio*, sicquè ulcus carne oppleatur, & cicatrice occludatur.

Thoracis
Fistula ob-
liqua &
flexuosa
quomodo
tractari
debeat.

V. Verum obliquus, flexuosusque si sit fistulæ sinus, nec non fistulæ finis declivis; præstat universum fistulæ flexuosum, declivemque sinum *Turundâ ex Spongiâ Compressâ*, vel *Radice Gentianæ* dilatare non tantum, sed quoquè scalpello, aut potius parvo cultello unam aciem habente, eamque in extremitate paulo intus recurvatam, (cujus cuspidi insuper exiguus affixus sit globulus ex cera alba) discindere; ac ad fundum usque aperire. Enimverò citissima & quasi momentanea fistulæ thoracis incisio est, quæ sit *Syringotomo*, quod in altera extremitate habet aciem, circa cuspidem globulo cereo obvolutam, quominus in immissione carnes laceret. Hinc in fistulam immittatur, ac ubi ad fundum ejus pertingit, per carnem & cutem superincumbentem dextrâ adigatur, ut globulo cereo in ulcere remanente cuspis cultelli per foramen factum exeat; qua digitis sinistrae apprehensa, amborum foraminum interstitium, unico quasi ictu, incidatur.

VI. Insuper contingit nonnunquam, quod Fistula non solum declivis sit & terminum habeat inferius, sed etiam à spatio intercostali superiore subtus costam sese insinuet; viz. inter pleuram & costam, donec in alterum intercostale spatium subjectum terminetur. In hoc casu C. Celsus vult, præcidendam esse, & eximendam ex utraque parte costam. Sic enim loquitur *de Re Med. lib. 7. cap. 4.* Solent autem „inter costas fistulas subterire, quod ubi accidit, eo loco costa ab „utraque parte præcidenda & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Quæ operatio quam difficilis sit, quam periculosa, unicuique facile patet. Hinc potius talis fistula pertundatur Instrumento ab Aquapendente excogitato. Immittatur viz. cannulæ argenteæ & incurvatæ extremitas, ad fistulæ fundum usque, ut exterius spectet: dein per cannulam fistulæ immissam impellatur acus longa (quæ non longè à cuspidem foramen habet, & filum ducit) ut fistulæ fundus perforetur, & filum per superiorem & inferiorem sinus portam exeat. Perforato fistulæ fundo, eximatur acus per novum sinus foramen, & filii extremitates colligantur, ut fistulæ foramina teneantur aperta, ac materia purulenta

lenta per inferius effluat, donec sinus subtercostalis vel carne repleatur vel agglutinetur. Hunc fistulam thoracis curandi apparatus exponit Scultetus *Armament. Med-chir. Tab. 38.* Atque thoracis fistulæ acui pertusæ, & hoc modo sanatæ exemplum adfert. *Obs. 44.*

VII. Sed non raro quoque accidit, Fistulam intus penetrare in Costam, vel Claviculam, vel Sternum: quæ ossa cum sint cavernosa, solet facile in iis Pus colligi, & serpere perpetuè corruptio vel Costæ, vel Claviculæ, vel Sterni. In hoc casu Candens Ferramentum per Cannulam ad Costam aut Claviculam inferatur, omnisque putredo exsiccetur & absumatur, parsque corrupta roboretur; ita enim cicatrice obducetur. Vel fistulæ sinu ad costam aut claviculam cariösam usquè, immissa ex *Compressa Spongia* vel *Radice Gentianæ* Turundâ, abundè dilatato, ossi carioso inspergatur *Pulvis Euphorbii*, sicque caries auferatur. ac sinus consolidetur. Fistulæ Thoracis, cum erosione claviculæ, brevi tempore Curatæ, exemplum videre est apud Scultetum *Obs. 40.*

Ad Costam, Claviculam, vel Sternum si penetrat Fistula, quid agendum.

At verò si Sternum corruptum, aut aliqua saltem labe affectum sit, amplianda fistula, aut ferramento incidente, aut turundâ ex *Compressa Spongia* vel *Radice Gentianæ*; dein pars ossis corrupti abradenda, usquè dum caro laudabilis paucas post horas illi accrescat. Quod si caro isto temporis spatio non succreverit, indicio erit, totum corruptum os non esse abrasum, ac proinde rasionem repetendam, donec caro optima adnascatur, quò aliis postmodum remediis detur locus, & curetur fistula. At nunquam deveniendum est ad inustionem ipsius Sterni, uti rectè monet Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 39.* quia non abscedit, aliorum corruptorum ossium more: additquè se observasse, inustum sterni os in multis non abscessisse, nisi elapsis duobus tribusvè annis. Quod idem affirmat Dom. de Marchettis P. F. *Anatomes cap. 9.*

Cæterum Ulcera Fistulosa in Pectoris dextra sede, juxta papillam, curata: videri possunt apud Platerum *lib. 2. Observ.* ubi habetur quoque Ulcus Fistulosum in Dorso, à scapula ad lumbos usque pertingens, sanatum. Fistula Mammæ Dextræ curata extat apud Scultetum *post Armament. Med-chir. Obs. 75.* Ex vulnere thoracis Fistulam subortam, quæ spatio aliquot mensium pervadens ad capsulam cordis, hujus substantiam ad cavitatem usque absumpsit, observavit Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 47.*

VIII. Omnes autem Thoracis Fistulæ difficillimam recipiunt curationem, ita ut interdum tum Medici, tum Ægrotantes defessi, & spe destituti, curam ipsi naturæ relinquant: quo in casu Aquapendens fistulæ orificio imponit *Pilam ex Cera Alla*, appensum filum habentem; præcipitque ut quotidie ea mundetur, ac tractetur, veluti si esset fonticulus, curando ipsam in posterum ut fonticulum, non ut fistulam; sicque temporis progressu caro gignitur quandoquè per totum fistulæ ductum, atque ita fistula, alioquin insanabilis, non raro sanatur.

Thoracis Fistula inveterata, & planè desperata, qua ratione tractari debeat.

CAPUT XVI.

De Abdominis Ulceribus, & Fistulis.

Abdominis
Ulcerum
qualia sint.

Vnde
oriuntur.

I. **H** Aud secus ac in *Thorace*, ita quoque in VENTRE INFERIORE quæ excitantur ULCERA, alia sunt *Penetrantia*, alia *non Penetrantia*. Non penetrantia dicuntur illa, quæ peritonæum non perforant: penetrantia verò, quæ usquè ad partes intrà peritonæum contentas pertingunt.

II. Oriuntur autem Ulcera in Infimo Ventre iisdem ex Causis, ex quibus in aliis partibus excitari solent: ex casu viz. percussione, inveterato vulnere, post suppuratum apostema, ex acris erodentis materiæ confluxu, ex acris medicamentis apposis, hisque similibus. Et sanè Abdominis Abscessus, è quibus postea Ulcera relinquuntur, frequentius occurrunt, quam vulgus Medicorum putat. Ità Galenus *lib. 5. de Locis Affectis cap. 7.* refert, Stesianum quendam, quasi abscessum in hepate haberet, ab aliis Medicis curatum fuisse: id quod Galenus negavit, & monstravit abscessum fuisse inter musculos transversos & obliquos abdominis. Similem ferè historiam habet Dodonæus *Obs. Med. cap. 29.* de quodam Scriba, qui cum dextri lateris dolore cum febre esset correptus, juxta ac paulò infra costas nothas, Medicumquè accersivisset, qui ipsum ut Pleuriticum curaverat, atque inde pejus haberet, Dodonæum vocavit; qui exhibito primum leni Purgante, Cataplasma Emolliens applicavit, ac tumore emollito tandem Sectionem instituit; cumque ex abscessu copiosum pus effluxisset, Ager, adhibitis ulceri idoneis remediis, convaluit. Scribit quoquè Sennertus *Prax. lib. 3. part. 10. cap. 8.* Vietoris uxorem simili tumore ad ipsam ferè ventriculi regionem laborasse, qui cum in tantam magnitudinem excrevisset, ut propemodum duos pugnos æquaret, Sectione eum aperiri curavit: ex quo abscessu maxima Puris copia effluxit, magno cum fœtore, fluxitque Pus postea aliquot dies, Agraque, idoneis ulceri curando medicamentis adhibitis, tandem convaluit. Narrat insuper Fabritius Hildanus *Cent. 2. Obs. 38.* virum quadragenarium, robustum, dolore lateris dextri ad finem costarum notharum laborantem ad se Lausannam venisse. Cum verò nullus tumor appareret, sed saltem dolor cum febricula adesset, atque Purgantia, Fomentationes, Cataplasmata, Inunctiones, Discutientia, Resolventia, & Anodyna per aliquot dies sine fructu applicarentur, nihilominus dolor punctorius & pulsatorius circa regionem hepatis & peritonæum persisteret, etsi in cute nihil appareret, dolore locum affectum monstrante, Sectio facta est: quâ peractâ Pus copiosè effluxit neque diu post febris,

febris, dolor, lypothymia paulò cessarunt; ulcus tamen propter Puris copiam quæ effluxit, per aliquot menses apertum servatum fuit, Ægerque tandem sanatus. Et certe si pus collectum esse animadvertatur, maturè abscessus aperiendus, ne nimia puris copia colligatur, quæ dein vel peritonæum penetret, & in abdominis cavitatem defluat; aut postea sine vitæ periculo evacuari non possit: cujus rei historiam habet *Cent. 2. Obs. 39.* de viro quadragenario, qui in dextro hypochondrio abscessum immensæ magnitudinis habebat, ut cutis totius ferè lateris ab ilii osse usque ad costas veras, lineamque albam & spinam dorsi Puris plena & elevata esset, cum dolore continuo lypothymia, nausea, appetitus & virium prostratione, Vocatus Hildanus ob periculi magnitudinem tumorem aperire recusavit; quod cum postea Barbitonfor quidam fecisset, & vomicam aperuisset, maxima puris copia inde effluxit, & dolor quidem aliquo modo imminutus est, sed intra biduum Æger exspiravit. Unde ille monet, ut juniores Chirurgi in aperiendis magnis abscessibus cauti sint, & materiam non confertim, sed sensim & per vices evacuent. Scribit porro Petrus Estanove *Obs. 2.* puerum quendam ventris tumore laborantem, hydropicum habitum fuisse, cumque umbilicus valdè promineret, apertio tandem facta est, ex qua puris laudabilis octo vel decem libræ profluxere, sicque omnino Æger curatus est. Adhæc plurima & admiranda Abscessuum Abdominis exempla adferri possent, quorum quædam licet videre apud Th. Burnetum in *Thesouro Medicina Practica libr. 1. sect. 4.* Ex quibus postea non exactè curatis, non rarò ulcera relinquuntur in abdomine, non penetrantia; imo & nonnunquam penetrantia seu fistulosa.

III. Enimverò id Abdomine quoquè interdum FISTULÆ, in primis super pubis latera fiunt, cum eum in locum humores facilius decumbant, atque ibidem hæreant. Insuper & corrumpuntur sæpè, putredine inficiuntur, ac corroduntur simul intestina, ut per Fistulam etiam fæces alvi egressas fuisset, compertum sit. Sic per umbilicum, post abscessum inter pectinem & umbilicum ruptum, Puero cuidam Mediolanensi fæces alvi exiisse, refert Cardanus de *Subtilitate lib. 18.* Et Alexander Benedictus *Prax. lib. 10. cap. 24.* narrat, cuidam Puero Veneto ex abscessu intestina perforata fuisse, ut per umbilicum magnam excrementorum partem singulis diebus emitteret; sano tamen similem per domum ambulasse. Scribit quoquè Fabritius Hildanus *Cent 1. Obs. 51.* se vidisse adolescentem duodecim annos natum qui tumore musculorum abdominis laborabat, quo rupto excrementa per quatuor aut quinque hebdomades per eum locum, nil verò per alvum egressit. Quæ autem in ejus cadavere inventa sint, ibidem licet videre. Atque *Cent 1. Obs. 54. & 55.* similes ferè narrat historias. Refert quoque Petrus de Marchettis *Obs. Chir. 53.* sibi visum Patrem quendam Theatinum, laborantem Fistulâ Umbilici, ad intestina usque penetrante,

Fistulæ
Abdominis.

Historia.

de quorum dolore erant quærelæ ex demisso statim in eandem specillo; qui tamen brevi temporis spatio curatus est. Adhæc Platerus *Obs. lib. 3.* scribit, Capitaneum quendam ante multos annos in ventre vulneratum, stercus per fistulam, quæ sanato vulnere illic remanserat, multos annos incolumem alioquin, & superstitem excrevisse. Etiam de muliere gravida refert, cui tuberculum nucis juglandis magnitudine in sinistra abdominis sede, transversæ manus spatio ab umbilico erupit, quod in abscessum, indeque in ulcus sinuosum abiit, ex quo aperto sanies & pus copiosè effluerunt, tuncque pruritu saltem quodam remanente, dolor penitus remisit, ipsaque nihil mali passa, fœtum vivum & sanum, stato partus tempore peperit, nisi quod excrementa alvi, per ulcus illud sinuosum apertum progrediebantur; quæ ab eo tempore omnia, non amplius per alvum, per hanc aperturam expurgabantur, & ut procederent, mulier ipsa manibus ventrem premendo, bis quotidie sic ab illis sese exonerabat. Narrat quoque Chirurgus huius urbis expertissimus Ravensvay, sibi visum in muliere, ob erosionem intestini, non tantum excrementa, verum etiam duos vivos lumbricos ex inguine prodiisse, quæ tamen perfectè fuit curata.

Ulcera
Abdomi-
nis Dia-
gnosis, &
Prognosis.

IV. Cæterum Penetrantia hæc Infimi Ventris Ulcera dignoscuntur ex styli vel candelæ cereæ immisione: cum nimirum multa horum portio ingrediatur; & ex Vini injectione siphone facta. Enimverò in penetrantibus Abdominis ulceribus intrà peritonæum vinum penetrat. In non penetrantibus verò refuit, stylique sive cereæ candelæ pauca portio intrà ulcus ingreditur. Porro quæ non sunt penetrantia Abdominis Ulcera, facilius sunt curationis. Quæ vero sunt penetrantia, frequenter in Fistulas abeunt, & difficulter sanantur.

Curandi
Methodus.

V. Ad *Curationem* verò quod attinet: non Penetrantia Abdominis Ulcera; sicuti aliarum partium ulcera Curari debent, cum nihil peculiare habeant. Atqui Ulcera hæc si sint Magna, Sinuosa, vel Fistulosa, non aliter quam Incisione curantur; & quidem si Fistula unum orificium habeat, utendum est Syringotomo altera extremitate acuto, ut finis fistulæ perforetur, & totus fistulæ meatus dissecetur, atque aperiatur. Si vero Fistula plura orificia habeat, Syringotomo utendum altera parte obtuso, & exiguum globulum præfixum habente, quo etiam tota fistula aperiiri possit. Vel fiat apertio Cultro seu Scalpello Longo, & manubriolum similiter longum habente; qui Culter unâ tantum parte aciem habeat, in extremitate paulò intus recurvatam, exteriorem vero partem retusam obtineat, ad cuius cuspidem ex cerâ globulum infixum esse oportet, quo intus per totum fistulæ ductum sine obstaculo demittatur.

VI. At verò si Penetrantia & Fistulosa fuerint talia Ulcera, fucatâ curatione, sicut de Penetrantibus Pectoris Ulceribus diximus, uti debemus, servatâ optimâ victus ratione, utque decet deteriso ac mundificato ulcere.

cere Scribit tamen Fabritius ab Aquapendente, se istiusmodi Abdominis Ulcera Penetrantia ac Fistulosa, affectis etiam Intestinis curasse, & curata vidisse; non manu, non ferro, non igne, non aliis medicamentis: sed solis *Aquis Thermalibus*, per infusiones mane & vesperi in iis factas, ita ut aqua per fistulae foramen in cavitatem abdominis ingrederetur, intestinorumque erosiones suâ substantiâ pertingeret, & attingendo exsiccaret, purgaret, impleret, tandemque cicatricem induceret. Et in Thermarum defectu *Sulphur*, *Alumen*, & *Sal* in *Aqua* liquare & decoquere, ac Infusiones moliri, utile censet.

CAPUT XVII.

De Vesicae Urinariae, & Pudendorum Ulceribus.

I. **F** Iunt quoque ULCERA in VESICA URINARIA, Vesicae
Urinarie
Ulcerum un-
de orian-
tur. vel in *eius Fundo*, vel in *Collo*; idque ab affluentibus humoribus acribus; vel Pure è locis superioribus transeunte, ibidemque nimiam ob visciditatem hærente; aut Medicamentis vesicam exulcerandi vim habentibus, inter quæ præcipue numerantur *Cantharides* incaute assumptæ. Insuper post inflammationem, & abcessum vesicæ malè curatum, non raro Ulcus relinqui solet. Oriuntur quoque Vesicæ Ulcera à Calculo asperiore vesicam lædente, quale exemplum refert Platerus *lib. 2. Observ.* Atque à vasorum ruptione & læsione, ex percussione, lapsu, vulnere, ac simili causa violentâ externâ.

II. Cognoscitur verò hujus partis Ulcus è squammulis & pure, quæ cum urina minguntur; nec non gravi urinæ odore, si ulcus sit fordidum: dolor quoque adest gravis in pectine & pube, quoties Ægri mingunt; nonnunquam etiam cum ulcus serpit, subruenta & saniosa eminguntur. Urinæ quoque difficultas accedit, sæpè & continuus egerendi conatus, ac membri virilis erectio. Ulcerum
horum
Diagnos.

An autem in fundo vesicæ ulcus consistat, an juxta urinarium meatus, eo discernitur: quod si in fundo vesicæ fuerit, dolor circa pubem percipitur: si verò juxta meatus urinarium, tempore mictionis magis deprehenditur, ac imprimis ubi mingere incipiunt & desinunt Ægri.

III. porro Vesicæ Ulcera ferè incurabilia sunt; quia in parte sunt membranosa, & urina, quæ mordax est, continuò illò transitu vellicat, & consolidationem impedit. Periculosiora autem sunt istiusmodi ulcera quæ ex erosione sunt orta, quam quæ ex aliis causis. Etiam difficilius & rarius curantur in senibus, quam in juvenibus. Ulcus quod est à calculo, non curatur, nisi prius is extrahatur. Prognosis.

IV. In Curatione abstersionem & consolidationem quoque requirunt Vesicæ Urinariæ Ulcera, Interim tamen præcavendum, ne ulcus irritetur, Curandi
Methodus

tetur, latiusque serpat; sed ut dolor leniatur danda opera, uti & urinæ ardor ac difficultas. Id quod præstant Emulsiones ex *Amygdalis*, *Seminibus quatuor Frigidis Maj.* &c. Atqui ad Ulcus Abstergendum, simulque Leniendum sumat Patiens bis in die, sequentis Electuarii particulam magnitudinis avellanæ:

R̄. *Therebinth. Venet. cruda* ℥j.

Cassia Fistula rec. extr. ℥i℥.

Pulv. Liquiritia elect. ℥iij.

Ocul. Cancr. crud. ℥ij.

Salis Prunella ℥j.

Merc. Dulcis ℥℥.

Balsam. Sulphuris gutt. xxvj.

Syr. Althæa Fern. q. s. M. F. Elect.

Dein superbibat largiorem haustum huius Decocti;

R̄. *Rad. Althæa, Consolid. Maj. Liliorum Alb. añ.* ℥i℥.

Glycyrrhiza rasa ℥j. aut. ℥ij.

Herb. Bugula rec. Mij.

Agrimonia, Veronica, Pyrola, Sanicula añ. Mj.

Capit. Papaver. cum Seminibus ℥℥.

Coq. in s. q. Aq. Pura ad ℔iv.

Electuarii loco proderit bis quotidie sumere guttas 6. aut 7. *Balsami Sulphuris Therebinthinati*, vel *Succinati*, vel *Balsami Copaive*, vel cochlear *Aqua Gonorrhæalis Quercetani*. Vel mane & vespere usurpentur *Pilula ex Therebinthina, Liquiritia, Troch. Alkekengi*, &c.

Barbette sequentes laudat:

R̄. *Troch. Alkekengi, de Carabe,*

Gypsi Usti añ. ℥℥.

Boli Armeni, Terra Sigillata, Cranii Humani añ. ℥j.

Therebinthina Venet. q. s.

F. S. A. Pilula pisi magnitudine.

Multi hoc in casu miris laudibus extollunt *Trochiscos Gordonii*. Ulcus enim mundant, dolorem sedant, & urinæ ardorem mitigant, simulque conglutinant.

V. Interea in Vesicam per Catheterem infundatur *Lac recens cum Melle Rosaceo*. Et certè quæ per Catheterem injiciuntur non raro tantum profunt, quam ore sumpta; cum longa à ventriculo ad vesicam via sit, in qua vires medicamenti non parum alterantur. Barbette hanc proponit Injectionem;

R̄. *Aq. Calcis Viva* ℥iij.

Plantaginis ℥ij.

Sief Albi Rhasis ℥j.

M. pro Injectione, singulis diebus ter quaterve usurpanda.

Aqua Calcis nihil aliud est, quam *Aqua Communis*, in qua *Calcis Viva particula sit extincta*. Sed cavendum, ne acris nimis efficiatur.

VI. Ulcus verò quod est à *Calculo* non curatur, nisi *Calculus* tollatur: quem tamen extrahere nonnunquam periculosum est propter *ulcus*. Ideoque si *ulcus* sit profundum, tutius est *Emplastis* & *Lenientibus* saltem *Medicamentis* uti, ut *lapidi* quædem *lævitas* inducatur, *ulcusque* mitigetur; quod optimè fit usu *Lactis Dulcis*, in quo *Althææ Radix* sit decocta.

VII. Si *Ulcus* sit à *Cantharidibus* atque id recens, *Lac Dulce* copiosè bibendum; vel sumenda *Emulsio* ex *Seminibus* quatuor *Frigidis Maj. Papaveris Albi*, &c. Vel *Emulsio* fiat ex *Semine Cannabino*, addito colatura *Syrupo Althææ Fern.* Dein consolidandum cum *Tragacantha*, *Bolo Armeno*, *Terra Sigillata*, similibusque. Si verò antiquum sit, ut alia *ulcera* tractandum.

Insignem *ulceris vesicæ* curatæ historiam licet videre apud *Fabrit. Hildanum Cent 3. Obs. 69.* Adhæc *vesicæ* *ulcus*, multis aliis frustra tentatis remediis, tandem *Aquarum Spadanarum* continuò usu sanatum fuisse, refert *Tulpius Obs. Med. lib. 2. cap. 53.*

VIII. At verò in VIRILI PUDENDO non rarò etiam exci- Penis Ul-
tantur ULCERA; eaque sunt vel externa, vel interna; atque alia *cera*.
sunt in præputio, alia in glande, alia circa glandem, alia per reli-
quum membrum: insuper alia sunt pustulis similia, alia sicuti exco-
riatio, alia corrosiva & virulenta; alia porrò recentia sunt, alia an-
tiqua, putrida, & cavernosa.

IX. Horum *Ulcera* origo aliquandò est à causa externa, ut à *Ulcera*
difficili ac violento coitu cum virgine vel fœmina, cui angustius puden- horum
dum est; vel à coitu non difficili quidem, sed multiplicato nimis, Pe- Causa;
nemque inflammante; uti & è dura longaque equitatione: quandoque
à causis internis, uti à sorde simplici & non contagiosa inter glandem
& præputium hærente, ibique putrescente, contracta ex coitu cum mu-
liere non infecta. Hinc enim pustulæ exiguæ instar granorum milii è
glandis superficie emicare solent, quibus maturatis ruptisque ulcuscula
rotunda, & in medio punctum albicans habentia expullulant, aliàs
dispersa, aliàs ita densa, ut ex pluribus unum tandem fiat.

Præterea è Contagio excitari possunt hujusmodi *ulcera*, ut iis acci-
dit, qui rem cum infecta muliere habent; viz. ex seminali humore
corrupto, ac inter glandem & præputium retento, partemque istam ero-
dente, exulcerante

X. Sunt autem manifesta satis partis hujus *Ulcera*, cum glans à *Diagnosis*
præputio denudari possit, & idèd aliis signis non est opus, Si verò pro-
pter tumorem præputium deorsum trahi non possit, & *ulcera* oculis
non appareant, tunc dolore, tumore, & saniei ejectione dignoscuntur.

XI. Cæterum periculosa sunt *Ulcera* in Pene, utpote in organo fun-
goso, hinc & corruptioni facile obnoxio; unde serpunt facile, & diffi- Prognos-
culta sanantur, in primis quum *urina* per penis meatum effluens stica
cura.

curationem impediat. Præterea pars ipsa sensu exquisito prædita est; quæ de causa iniusmodi ulcera Acræ Medicamenta sustinere non possunt, quæ alioquin hîc prodesse. Ulcera quæ à Lue Venerea in his partibus excitantur, non curantur, nisi morbo illo prius curato; cum ab ejus malignitate foveantur.

Insuper ulcera hæc aliquandò in cancrum abeunt, vel gangrænam inducunt, ut totum membrum virile abscindere opus sit, cujus rei habent exempla Valescus de Taranta, Fabritius Hildanus, alique.

Curandi
Methodus.

XII. Quando igitur Penis Ulcera parva & benigna sunt, Topicis facile curantur; atque in hujus partis excoriatione sufficit partem *Vino Gallico*; vel *Aquâ Rosaceâ & Plantaginis*, cui & *Vinum* addi potest, identidem abluere; & si majori exsiccatione opus sit, iis parum *Aluminis* addatur: vel illinatur *Unguentum de Tutia*, aut *Album Camphoratum* aut *Diapompholigos*, similevè Enimverò. Medicamenta in ulceribus hisce conducunt, quæ insignem siccandi vim habent, & hoc non solum ulceris, sed & partis affectæ ratione; qualia sunt *C. C. Ustum*, *Ostreorum Ebur Ustum*, *Conchæ Combusta*, *Alumen*, *Tutia*, *Lithargyrum*, *Plumbum Ustum*, *Æs Ustum*, *Flos Æris Cerussa*, *Antimonium*, & similia; ex quibus Pulveres Linimenta, & Lotiones parari solent v. gr.

℞. *Aq. Ferratæ* vel *Plantaginis* ℥j.

Rasur. Cort. Guajaci ʒj. *Aluminis* ʒß.

Rosar. Rubr. ʒj.

Coq. S. A. & colentur. Abluantur ulcera hoc Decocto sæpius

℞. *Aq. Decoctionis Mytilorum* q. v.

Florum Æris. q. s.

Stent in digestionem ad radios solares aliquot dies, dein liquor. decantetur, eoque frequenter abluantur hujus partis ulcera.

Si verò Ulcera fuerint antiqua, sordida, putrida, saniosa, callosa; virulenta, ac serpentia, in primis abluenda sunt *Hydromelite cum Alumine*; cui & *Spiritus Vini* addi potest. Vel,

℞. *Vini Albi* ℥vj. *Aq. Plantaginis*, *Rosarum an.* ʒij.

Floris Æris ʒß. *Aluminis Crudi* ʒiß.

Misceantur, & parum ebulliant.

Utile quoque est *Unguentum Ægyptiacum*, & *Apostolorum*, ut & *Aqua Viridis* ab Hartmanno & Platero descripta, ac identidem laudata *Aqua Aluminosa* vel *Mercurialis*.

Etiā *Mercurio Præcipitato Rubro cum Linimento conveniente mixto* utendum; non tamen in ejus usu diu persistendum: sed quando quo callosum & virulentum absumptum est, fovenda pars affecta *Decocto Malvæ Althææ*, *Seminis Lini*, &c. & Medicamentum Digestivum idoneum Ulceri imponendum, donec quod corruptum est separetur, ut in curatione luis venereæ fieri solet.

Si verò Penis & Præputium valde intumuerint, *Cataplasma imponatur*

ex Floribus Camomilla, Sambuci, Meliloti Rosarum, Farina Seminis Foeniculi, & similibus. Quod si nec hoc modo pars exulcerata detumescat, & dolor perseveret, ulcusque serpat, præputium secundum longitudinem incidendum, ut ulcus mundari, ac convenienti modo curari possit. Hoc tamen in Ulceribus Penis Curandi semper est observandum ne pendens pudendum teneatur; verum suspendatur, & superioribus partibus alligetur, ita tamen; ne dolor excitetur.

At si gangræna & sphacelus Penem corruerit, tutissimum est, id quod corruptum, vel etiam si opus sit, totum Penem abscindere, & Medicamenta potè, quæ in aliarum partium gangræna & sphacelo adhibentur, usurpare. Exemplum hujus rei habet Forestus Lib. 26. Obs. 6. de quodam, cui Penis post inflammationem ita putrefactus fuit, ut cataplasmati adhærens exciderit, & putrefactio Scrotum quoque occupavit, Aegro nihilominus, idoneis medicamentis adhibitis, vivo manente, & ex ventre per foramen saltem urinam emittente. Similem prorsus historiam refert Fabricius Hildanus Cent. 3. Obs. 88.

XIII, Sed accidit aliquando, quod ULCERA oriuntur in VIRGA, hoc est, in MEATU URINARIO: viz. ex tuberculo seu apostemate intus oborto; vel ex urina acris; vel ex calculis asperis & angulosis, qui inter transeundum meatum hunc lædunt; vel, quod frequentius fieri solet, ex semine acris & virulento, uti in gonorrhæa virulenta neglecta & inveterata contingit.

Meatus
Unirarii
Ulcera unde
fiant.

XIV. Cognoscuntur autem Meatus Urinarii Ulcera præcipue ex dolore, qui inter meendum percipitur, & ex pure quod ante urinam excernitur. Insuper ex tactu & compressione ulcerata pars invenitur, cum in parte ulcerata ex compressione dolor excitetur. Adhæc Penis interdum tensus & aliquantisper tumidus est, doletque, & ad inferiora curvatur, nec nisi inter femora indolenter teneri potest.

Quomodo
deprehen-
dantur,

XV. Ulcera hæc si ex virulenta gonorrhæa oriuntur, non ita facile sanantur, nisi sublata penitus gonorrhæa: quæ verò ab aliis humoribus eveniunt, Emulsione Seminum Melonum & Cucumeris, ac Amygdalarum, per plures dies usurpata, sæpè sanantur. Curantur autem hujus partis ulcera, venerea in primis, facilius in juvenibus; è contrario in senibus raro aut nunquam curationem suscipiunt. Sed curatio semper maturanda. Nisi enim maturè curentur, vel Carunculæ in Meatu Urinario gignuntur, quæ urinae emissionem impediunt; vel ad interiora proserpit malum, & vel vesica, vel perinæum, aliæve altè exulceratæ partes ad summam usque cutem exeduntur, ut per varias partes vicinas ad anum, scrotum, ipsumque penem urina, quasi cuniculis factis, continenter effluat: sicquæ Fistulosa evadunt, & non raro vix curabilia hujusmodi ulcera.

Quid de
iis sit ju-
dicandum

De Fistulis in Perinæo audi Hildanum Cent. 3. Obs. 75., Videant Juniores Chirurghi, ut in prognostico fistularum perinæi sint prudentes

„ dentes. Si enim ex causa interna facta fuerit fistula, nunquam per-
 „ fectè sanatur. Obducitur quidem nonnunquam cicatrice, sed facillimè
 „ à causa aliqua interna recrudescit, & nonnunquam, si ad tempus clau-
 „ sa persistit, gravissima symptomata subsequuntur; uti porrò exemplis
 demonstrat: quapropter monet, ne Ægri tantoperè de integra & perfecta
 consolidatione harum fistularum sine solliciti.

Qua ratio-
 ne Curari
 debeant.

XVI. Igitur ulcus hoc ut detergeatur & conglutinetur, atque adeò
 ritè curetur, meatui urinario per siphonem injiciatur *Aqua Hordei*, vel
Lac Dulce cum Melle Rosaceo. Vel talis, aut similis fiat Injunctio:

℞. *Lactis Dulcis in quo Silices Igniti extincti sunt* ℥xij. in eo dissolv.

Mellis Rosacei ℥i℔.

Mucilag. Gum. Tragacanthæ, & Rad. Consolida an ℥ss.

Theriacinthine in Ovi Vitello solut. ℥j.

Cerussa ℥i℔. *Pomphol. Alb.* ℥j.

Misceantur diligenter, triduoque vel quatruiduo renovetur, ne Lac
 acescat, aut Mucilagines corrumpantur.

℞. *Luhargyri, Cerussa, Tutia Preparata an.* ℥j.

Sacchar. Cand. ℥ss. *Camphora* ℥ss.

Aq. Rosarum, Plantaginis an. ℥iv.

Misceantur pro Injectione; cui addi potest *Aluminis* ℥j.

Ad cicatricem inducendam utile est hoc;

℞. *Aq. Plantaginis, Rosarum an.* ℥iv.

Troch. Alb. Rhasis ℥ss.

Boli Armeni ℥ss.

Misceantur.

Est quoque efficax valdè *Balsamum Peruvianum*, illinendum tenui can-
 delæ cereæ; quæ dein virgæ immittatur.

Petrus de Marchettis ulcera hæc curat Candelis tenuibus, compositis ex
 pulveribus *Plumbi Usti, Cerussa, Tutia Preparata, mixtis cum Cera*, in
 urethram immissis, & continuo ibidem detentis: mejendi tamen pru-
 ritu sollicitante, educantur. Verum & observandum, non esse immittendas
 fluente gonorrhæâ, ne ab iisdem suppressa exulceret collum vesicæ, &
 alias partes proximas: atque si malignitatis aliqua suspicio subsit, ex-
 dem Candelæ imbuendæ *Unguento Albo Camphorato, misto cum Precipi-
 tato Rubro*, absque ullo metu, ne hoc exulceret partes sanas; tum quia
 est correctum *Unguento Albo Camphorato*; tum quia non excoiare
 eas solet, sed tantummodò extinguere malignitatem ulcerum, quæ, eâ
 sublata, dictis Candelis postmodum facillimè sanantur.

Interim Patiens bibat *Emulsionem ex Seminibus quatuor Frigidis, Amyg-
 dalis, &c.* Nec non subinde sumat cochlear *Aquæ Gonorrhæalis Querce-
 tani*; vel aliquod ex medicamentis de Vesicæ Ulcetibus propositis, quo
 urinæ meatum perlabente, ejusdem vi exsiccante & consolidante *Ulceræ
 Urethræ* facilius consolidentur.

XVII. Cate-

XVII. Caterum illiusmodi Ulcera quæ perforare solent Urethram cum integumentis, aliquandò in PERINEO, quandoque in SCROTO, ab illis tandem oriuntur FISTULÆ: quæ si in Meatus Urinarii Perineo sint, absente gonorrhæa, pars callosa circa urethram, partesque vicinas, imposito Cauterio Potentiali absumenda; vel Ferramento Candente inurenda, quò caro illi accrescat, & ad cicatricem deducatur fistula: hac tamen cautela, ne urethra ipsa erodatur vel inuratur, atque fistula amplior fiat: vel alioquin Fistula usque in urethræ cavitatem incidatur, & dein Sarcoticis ac Epuloticis cicatrice claudatur.

XVIII. Si verò pars urethræ scroto opposita Fistulâ laboraverit, urina ex ipsa effluens scrotum corrodit pluribus foraminibus: quæ curatio ardua & difficilis est, licet eandem felici successu aliquoties tentaverit Petrus de Marchettis, hac methodo: expurgato prius corpore, & exhibito *Decocto Guajaci, Salsaparillæ, China, &c.* ad ipsam partem affectam accedit; quæ si multiplex sit, omnes fistulas secat, & per candelam propositam omnem operam in sananda urethra adhibet; cum alia ratione fistulæ scroti non omninò sint sanabiles, nisi curâ palliativâ, qua denuò recrudescunt: quod si non possit curari urethra candelâ propositâ, scrotum secundum, usque ad illius fistulam, ipsaque inurenda, vel Potentiali Cauterio consumenda materia ejus callosa, & sectæ partes Sarcoticis carne replendæ, tandemque Epuloticis ciatrix inducenda. Idem refert *Obs. 59.* historiam cujusdam, cui ex inveterata virulenta gonorrhæa, collum vesicæ, prope urethram, variis fistulis fuit pertusum, cum effluxu urinæ non solum ex scroti pluribus locis, verum etiam ex inguinibus, Ægro tamen sanitati præter spem restituto.

XIX. Nonnunquam CARUNCULA, CALLUS CARUNCULOSUS, VERRUCA, aut omninò CARNOSA EXCRESCENTIA in MEATU URINARIO nascitur. Id Caruncula in Meatu Urinario. quod sæpè iis accidit, qui gonorrhæa virulentâ, & hinc orto ulcere in meatu urinario laborant. Talia enim ulcera si negligenter tractentur, *Caruncula* seu *Excrecentia quadam Carneâ in Urethra* relinquitur, urinæ difficultatem inferens. Enimverò succrescens inibit caro primum mollis & exigua est; sed temporis progressu ita induratur, & augetur, ut urinam non rarò omninò supprimat.

XX. Dignoscitur autem hoc malum, quod liberè non excernatur urina, sed difficulter & guttatim exeat; idque aliquandò tanto cum cruciatu, ut Æger nonnunquam alvinas fæces simul egerat, haud secus ac vesicæ calculo laborans. Adhæc dolor in mictionis fine magis discruciat, quam dum urina profluit. Exploratur quoque caruncula cathetere, vel candelâ cereâ in meatum urinarium immisâ, quæ toties in via offendit, quoties carunculæ obstruentes occurrunt. Insuper compresso digitis penè, durum tuberculum deprehenditur. Quomodo dignoscatur, & quid de Ea censendum sit.

Porro indagandum, num caruncula meatui urinario innata sit

recens, num inveterata. Nam quantò antiquior est, eò difficilius curatur, quia in callum non rarò induratur. In genere omnis caruncula in hac parte oborta difficulter absumitur, ob loci angustiam, & trahendi difficultatem.

Qua ratio-
ne Curari
debeat.

XXI. Absolvitur verò Curatio carnem absumentibus, ulcusque consolidantibus; auspicando semper à mīrioribus, progrediendumque ad acriora, si ex usu fore videantur. *Alfonsus Ferrius. l. de Caruncula seu Callo specillo carunculam dissolvere tentat: „Nec est, inquit, cur san-*
„guinis effusionem timeamus, saluberrima enim ea est; quinimò tum
„Chirurgicum opus prosperè succedit. Vidimus enim plures solâ spe-
„cilli ope curari. cum in carunculam penetraverit: urina namque
„egrediens suâ abstergendi atque exsiccandi vi, sine ullo alio artis
„præsidio, sanare potest.

Hanc carunculam curandi methodum violentam prodidit modo *Galenus l. de Loc. Aff.* viz. ut æneâ fistulâ caruncula deteratur. *M. A. Severinus de Effic. Chir. p. 2. de Section. cap. 114.* hanc operationem quoque commendat, refertque *Hieron. Cardanum* testari, se vidisse perforatâ cathetere carunculâ rem optimè cessisse; tametsi sanguinis & saniei multum profluxerit. Quam rem & sibi compertam esse testatur. *Adhæc Paræus inquit: „nec debemus terreri, si per intervalla sanguis*
„ex latentibus carunculis fluere cernatur. Est enim ad curationem
„compendium; quia materiæ conjunctæ portione sublata, incrementum
„ejus prohibetur, pars ipsa pondere premente levatur. Itaque nisi talis
„hæmorrhagia spontè supervenerit, utile erit eam provocare in stru-
„mento duriore, quam est ipse catheter. Sicquè carunculas cathetere at-
„terendas vult, eundo, ac redeundo quoties eandem viam, quoties ipsis atte-
„rendis & comminuendis necesse videbitur; attritasque sanguine multò ma-
„nare suadet, ad affectæ partis levamen. Sed contrà hos, & in primis *Al-*
„fonsum *Ferrium*, acriter insurgit *Julius Palmarius lib. 2. de Lue Venerea*
„*cap. 10.* ubi hæc habet: „falsum est, quod scriptum reliquit *Alfonsus*
„*Ferrius*, Chirurgicum opus rectè ac prosperè succedere, quum ca-
„runcula specillo repugnat, eoque superata sanguinem multum pro-
„fundit. Sic enim curatos non paucos notavi inflammatione prehen-
„sos, ac jugulatos ante septimum diem: multoque magis quod ait;
„urinam abstergendi, siccandique, qua pollet facultate, sine artis be-
„neficio sæpè persanare carunculam. Nam si recens genitum ulcus, si-
„ve in renibus, sive in cervice vesicæ consistat, nec abstergere, nec
„siccare urina potest, quomodo genitam jam carunculam atteret, at-
„que adæquabit? Ego quidem urinâ acriore nec siccari, nec cicatrice
„obduci ulcera, sed potius augeri, atque exasperari notavi.

Barbette in Chirurgia scribit, se multoties hujusmodi carunculas integre curasse usu Suppositoriorum ex sequenti Unguento, leni coctione incrassato;

℞. Unguenti Fusci Fel. Wurtzii, Mellis Rosacei an. ʒij.
M. F. S. A. Unguentum.

Vel,

℞. Lithargyri, Flor. Sulphuris an. ʒiiij.
Tutia Preparat. ʒij. Minii ʒß. Unguenti Aegyptiaci ʒi.
Mellis Rosacei q. s. M. F. S. A. Unguentum. Quod illinatur
candela cerea, eaque in urethram immittatur, bis terve quovis
die renovando; usque dum mundificatio absoluta sit.

Hieronymus Reusnerus Obs. 91. refert, carunculam meatus urinarii cer-
tissimo experimento in pluribus sustulisse Antonium Fuchsum Medicum
Norinbergensem: Oleum Succini cum Ovi Vitello mixtum applicabat can-
delæ cereæ, quam meatui urinario immittebat. Sanè securum remedium,
& reliquis omnibus præferendum, si respondeat eventus. Nam in carun-
culis meatum urinæ obseruentibus cavendum, ne malum acribus medi-
camentis irritetur: lenientibus & validè siccantibus, si fieri queat, po-
tius curetur. Inter mitiora siccantia & leviter admodum corrodentia præ
cæteris commendatur Pulvis Sabine.

Emplastrum quò Doctissimus Fernelius uti solebat:

℞. Aloës Optim. ʒij. Myrrha, Aristolochia an. ʒiß.
Tutia Preparat. ʒß.

F. omnium Pulvis, ex quo cum Syrace Liquida fiat massa, quæ
Emplastri crassitiem habeat. Cereolo è quo ceræ tantillum
abrasum sit, qua parte carunculam attingere oportet, aggluti-
netur; idquè penis calore liquefcens, tuberculum cui insidet,
absumit.

Si Alfonso Ferrio credimus, omnem carunculam tutissimè, ac sine
dolore sensim radicitus exedit & exsiccat id, quod sequitur;

℞. Sabine in umbra siccata, & tenuissimè trite ʒiß.
Cerati de Mucilaginibus ʒß.
Misceantur.

Egregium Unguentum ad carunculas in meatu urinario absumentas, hoc est

℞. Cerusa Prep. ʒß. Tutia prep. Corall. Rubr. Prep.
Lithargyri, Sarcocolla.

Camphoræ cum Oleo Rosaceo trite an. ʒß.

Aloës, Mastichis, Olibani an. gr. vj.

Plumbi Usti & loti ʒiß. Antimon. prep. ʒij. Troch. Alb.

Rhasis sine Opio ʒß. cum s. q. Olei Rosacei, & Amyg-
dalar. Dulc. F. S. A. Unguentum; quod candela cerea opè carun-
cula identidem admoveatur.

Vel ne aliæ partes, præter carunculam in meatu urinario, tanga-
tur, nevé effluens per intervalla urina medicamenta applicita eluat; im-
mittatur peni Cannula Argentea, tenuis, à latere perforata, & aperta
foramine, quod magnitudini carunculæ respondet, eamque excipit;

dein vel specilli, vel tenuis candelæ cereæ opê medicamenta applicentur, cannulaque ibidem relinquatur.

Haud multum absimile excogitavit instrumentum Hier. Fabrit. ab Aquapendente, cujus beneficio nil nisi caruncula absumitur, prohibeturque ne medicamentum carunculæ admotum ab urina, quæ sæpius excernitur, elui possit. Fit autem Cannula ex linteo, cerâ albâ oblinito, (longitudine digiti transversi, & latitudine eâ, ut æquet argenteum catheterem) quæ filum longum habet appensum. Hæc Cannula prius extrinsecus idoneo medicamento sit oblita, quale est propositum Unguentum, vel id, quod, teste Sculteto, carunculas meatus urinarii absque dolore, & sanarum partium excoriatione, consumit:

R. Mellis Communis in cineres usti, Tutie Prap.

Butyri rec. in Aq. Plant. loti,

Therebinthine similiter lota, Cere Flavæ an. ʒß.

Aluminis Usti ʒß.

M. F. Linimentum.

Cannula igitur medicamento oblinita, stylo extra fistulam argenteam prominenti adaptetur, atque una cum argentea fistula & stylo, in meatum urinarium immittatur, donec occurrat carunculæ. Et cum jam est in loco carunculæ, argentea fistula cum suo stylo retrahatur: cannula verò ex linteo cerâ inducto parata, & immissa relinquatur in meatu, ut per eam urina excernatur; quæ simul prohibet, ne medicamentum carunculæ admotum ab urina elui possit: filum autem dictæ cannulæ appensum trahitur, cum volumus ut cannula cerea foras trahatur, & medicamentum renovetur.

Gabriel Fallopius, *lib. de tumoribus. pr. nat. cap. 38.* pro Caruncula in Meatu Urinario inter alia unum familiare habet secretum, *Arsenicum* sc. quo utitur hoc modo. Emollit ipsum super lapide pictorio cum *Succo Limonum*, postea soli, donec siccatur exponit, dein ipsum diluit *Aceto Stillatitio*, iterumque sub solē siccatur, & hoc quater facit. Ultimâ vice abluit *Aqua Rosaceâ*, deinde cum Cerato aliquo miscet, ut cum *Diapalma*, vel *Diachylo*, vel cum *Oleo Rosaceo & Cera*, facitque Emplastrum pro ratione duritiei carunculæ. Adhæc minimam portiunculam hujus Medicamenti ponit in extremo candelæ cereæ, ac quotidie semel vel bis in meatum urinarium felicissimè immittit. Interim tamen si dolor, aut insolitus rigor, aut febris, aliudvè symptoma ex acrimonia admoti medicamenti acciderit, extrahenda candela vel cannula medicamento oblinita, meatusque urinarius eluendus *Lactē recenti calido*, aut *Aquâ Rosaceâ cum Camphora*, idque tamdiu, donec sedata illa impedimenta videbuntur.

Signa autem extirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris.

Carne absumptâ, ulcus abstergendum, eique cicatrix dein inducenda,

cenda, quod nullo medicamento melius perficitur, quam *Amalgamate Mercurii*, si *Unguento Diapompholigos* misceatur: hoc unguentum modis nunc expositis carunculæ admoveatur, & sæpius renovetur; vel cōinuncta candela cerea urethræ inseratur.

Atqui absumpta caruncula & absoluta curatio creditur, quum urina liberrimè ac citrà ullum dolorem effluat, & candela cerea (etiam parte crassiore) vel catheter sine ullo offendiculo transeat, & in vesicam facilè intromittatur. Enimverò horum remediorum vicissitudine nulla est tam inveterata, neque tam contumax caruncula, quæ non semper, sensim, ac sine dolore exedatur, ac radicitus extirpetur; modo prudenter ea adhibeantur, & bene valeat reliquum corpus.

XXII. Cæterum inter Pudendorum Ulcera meritò numerantur *E A*, Testium quæ *TESTIUM* sunt. Enimverò post inflammationem inter- *Ulcera.* dum Ulcus in Testibus relinquitur: & Scroti Ulcera nonnunquam Testibus communicantur. Suntque hæc ulcera valde periculosa, & sæpè in cancerum abeunt, aut in gangrænam terminantur.

At verò ut ritè Curentur, primò corpus convenienti modo purgandum: deinde ulcus mundandum *Unguento Apostolorum* vel *Aureo*, vel simili; mundatum autem & abundè detersum, consolidandum & cicatrice claudendum Epuloticis sæpius propositis.

XXIII. In *UTERO* quoque, & præcipuè in *E J U S* *CERVICIS* & *COLLO* non rarò contingunt *ULCERA.* *Vteri, ejusdemque Colli Ulcera.* Sunt autem talia Ulcera nunc magna, nunc parva, nunc superficialia, nunc profunda, nunc simplicia & munda, nunc sordida, erodentia, depascentia, maligna. Quæ si diutius protrahantur, aut negligenter curentur, non rarò in *Fistulas Calli Uterini* degenerant.

XXIV. Causæ verò Uteri cervicem vel Vaginam Exulcerantes sunt vel Internæ; affluxus viz. acrium humorum diuturnus, id quod in fluore muliebri albo diu nimis protracto accidit; & si ut acres, maligni, pravique humores cum sanguine menstruo in hanc quasi corporis muliebris sentinam confluunt, & per hunc locum evacuantur; aut secundinæ corruptæ, lochia item diu post partum retenta & corrupta; inflammationes in abscessum conversæ, qui ruptus postea in ulcus abit: vel Externæ & Evidentes; acria viz. & erodentia medicamenta; partus difficilis, cum grandior fœtus, præsertim à minus perita Obstetrice extrahitur; violentus concubitus, imprimis cum lue venereâ vel virulentâ gonorthæâ infecto; contagium namque venereum istiusmodi ulcera ut plurimum inducit. Tandem vulnus, casus, percussio, quæ in aliis locis, si non rectè tractentur, ulcera exitare possunt, hîc quoque, rarius, locum obtinent.

XXV. Hoc autem Ulcus cognoscitur primam ex dolore & perpetua *Affectus* mordicatione eo in loco, quæ sensim augetur & intenditur, ac in pri- *hujus Dignostica.* mis si tangatur, ut & in concubitu; mariti namque congressum ægrè perferre possunt. Insuper punctiones acutas in pube, ardoresque vehementes circa

circà pudendum & anum experiuntur, cum deficiendi conatu maximo, & stupore circa sedes inferiores. Deinde visu cognosci possunt si in extremitate vaginæ consistunt. Adhæc ex effluente pure, quod interdum est doloris; expers, uti & odoris, interdum flavum, viride, fœtidum, prout ulcus nunc mite est, nunc sordidum.

Si istiusmodi Ulcus in Fistulam degeneravit, cognoscitur ex ipsa figura ulceris, quæ in formam fistulæ protenditur. Habetque fistula conjunctum callum, funditque tenuem ac pravam saniem, & præcipuè si locus prematur plus saniei effluit. Adhæc Colli Uterini Fistula aliquandò ad Vesicam usque penetrat, & tunc per fistulam urina exsillat, aliquandò ad Anum, ut etiam excrementa alvi per fistulam exeant. Sed monendi hîc sunt juniores Practici, non rarò Anatomices minus periti, ne unquam meatum urinarium (cui insignis præest caruncula) pro fistula pudendi muliebris tentent curare, uti ille Barbitonsor, cujus meminit Petrus de Marchettis *Obs. Chir.* 60.

Prognostica

XXVI. Hæc Colli Uterini Ulcera periculo non vacant, nullumque ex his contemnendum, suntque difficilia curatu; cum sint in parte tenera, exquisito sensu prædita, & humida, ac suscipiendis humoribus valdè idonea, atque hinc inflammationi & putredini obnoxia; ita ut levis etiam excoriatio requirat diligentiam, ut rectè sanetur, ne in gravius ulcus abeat.

Curandi Methodus.

XXVII. Quoad Curationis Præcepta hîc eadem erunt, ac in aliarum partium ulceribus curandis. Igitur universalibus præmissis, ad ulceris deterfionem frequenter in Collum uteri Metrenchytâ injiciatur Serum Lactis, cui vel Saccharum, vel Mel Commune, vel Mel Rosaceum sit admixtum. Vel fiat talis Injectio:

R. Therebinth. Venet. ℥ij. Vitellum unius Ovi.

Mucilag. Seminis Cydoniorum ℥j. Dissolvantur cum

Seri Lactis, Aquæ Plantaginis an. ℥vj.

Pro Injectione.

Si autem dolor magnus sit, ad eum leniendum ità imminuetur:

R. Aq. Rosarum, Plantaginis, Spermat. Ran. an. ℥ij.

Opii dissol. ℥j.

Albumen unius Ovi.

Olei Rosacei ℥j.

Agitentur probè pro Injectione.

Etiam doloris ulcerisque causâ, hoc vel simile præscribatur Unguentum; quod cum linteo discerpto Uteri Vaginæ intrudatur:

R. Mucilag. Seminis Psyllii cum Aq. Ros. facta ℥iij.

Troch. Alb. Rhasis cum Opio, Butyri Rec. an. ℥ss.

Viellos duorum Ovorum.

Misceantur simul pro Unguento.

Ad

Ad ardorem quoque & cruciatum, qui hujus partis ulceribus utplurimum adesse solet, conducit *Emulsio ex seminibus Melonum, Cucumeris, Papaveris, Amygdalis, &c.*

Et ad majorem deterfionem ac ulceris sanationem, hæc fiat *Injectionis*:

R. Rad. Consolida, Althææ an. ℥vj. Bistorta ℥℔.

Herb. Plantaginis, Equiseti, Consolida Saracen. an. Mj.

Sem. Lini ℥j. Psyllii ℥ij.

Hordei Mund. p. j.

Decoq. in f. q. Aq. Communis ad ℥xvj. colatura add.

Mellis Rosacei ℥ij. Sacchar. Thomæ ℥j.

Misceantur pro Injectione.

Dein Unguentum admoveatur, ex Unguento de Tutia, Nutrito, albo Camphorato, Diapompholigos, similibusque. Vel præscribatur tale;

R. Pulv. Iridis Florent. Lithargyri, Flor. Sulphuris an. ℥ij.

Mastichis ℥j. Merc. Dulcis ℥℔.

Unguenti Fusci Felicis Wurtzii ℥ij.

Mellis Rosacei q. f.

M. F. S. A. Linimentum.

R. Unguenti Rosacei ℥j.

Merc. Precipitati Albi ℥℔.

Misceantur exactè pro Unguento.

Interea Infectiones à quibusdam valdè hîc commendantur, ex Radicibus *Althææ, Liliorum, Consolida, Herbis Plantagine, Equiseto, Artasemia, Lauro, Alchymilla, Floribus Camomilla, Meliloti, Seminibus Lini, Anethi, similibusque in Aq. Comuni decoctis..*

Sustitum quoque per infundibulum, injecto sequenti Pulvere super carbones, excipiat Patiens;

R. Gummi Juniperini ℥j.

Thuris, Mastichis, Myrrha, Ladani an. ℥ij.

M. F. Pulvis. Cui, si originem debeant hæc ulcera morbo gallico, addi insuper potest *Cinnabaris ℥j.* Quo in casu etiam cum linteo discerpto admoveatur *Aqua Viridis Hartmanni*, vel *Aqua Aluminosa seu Mercurialis*, vel aliquod è Medicamentis de Penis Ulceribus Venereis propositis.

In genere pro hujus partis ulceribus curandis, *Therma siccantes, Sulphurea, & Aluminosa*, valdè efficaces sunt, eæque non rarò ulcera, quæ aliis medicamentis sanari non potuerunt, curantur.

CAPUT XVIII.

De Ulceribus, & Fistulis in Ano.

Ani Ulce-
ra unde
fiant.

I. Etiam solent intus in ANO oboriri ULCERA, aegrè admodum sanabilia. Ea ortum ducunt à lue venerea; ex gravi dysenteria, ac succedente tenesmo; item ex hæmorrhoidibus exulceratis, aliisvè causis: sic abscessus gravissimi circa podicem ex inepta venæsectione sequuti, notabile exemplum habetur apud Fabrit. Hildanum *Cent. 5. Obs. 63.* Atque adeò humorum ad partem hanc affluxus varii, item inflammationes, vulnera, equitatio longa, aliæque externæ læsiones, horum ulcerum causæ esse possunt.

Quibus
modis di-
gnoscan-
tur.

II. Hæc autem Ulcera si externa sint, oculis patent: quæ verò intus latent, ea ex sanie emanante & dolore percipiuntur. Nonnulli in hoc casu anum inspicere conantur instrumento, Speculo Ani dicto, parum calefacto, & ut lubricum reddatur, Oleo oblinito; sed quoniam hoc instrumento vix observari possunt istiusmodi ulcera, quin potius partes cum dolore & inflammatione lacerentur; hinc usum speculi huius non probo, cum facilius quod optamus consequi possimus. Viz. indice digito in anum immisso non solum ulceris magnitudo, sed insuper durities, & turbercula melius percipiuntur. Adhæc ulceris quantitatem conjicere possumus ex copia saniei excrementis immistæ; quanta enim est sanies, tantum est ulcus: sicuti ulceris qualitatem, ex qualitate saniei. Etiam ulcerum ani statum exactissimè cognoscimus turundâ ano immissâ, & per integrum diem relictâ: qua eductâ, observatur cui parti materia purulenta adhæreat; quæ tunc locum & magnitudinem ulceris indicat.

Quid de iis
sit judican-
dum,

III. Sed externa & benigna huius partis Ulcera ut facilius deprehenduntur, ità etiam facilius curantur: sic ex dysenteria quæ fiunt huiusmodi ulcera, brevi temporis spatio non rarò sanantur deterfione & consolidatione; viz. *Aquâ Hordei, & Melle Rosaceo iterum, & tertio per Siphonem infusis*; vel injecto identidem Clystere ex *Lacte Dulci, cum Therebinthina in Ovi Vitello dissoluta, addito Melle Rosaceo.* Quæ verò maligna sunt & occulta, difficulter curantur; cum pars hæc exquisito sensu prædita sit & Medicamentis Acrioribus facilè exasperetur, ac à transeuntibus excrementis inquinetur: atque ideo huiusmodi ulcera venerea non adeò facilè sanantur; serpunt namque plurimum suprâ musculum sphincterem aut superius, seu inferius, vel ad latera. Sic refert Marchette post *Observationes Chirurgicas*, in cadavere observasse plusquam triginta diu incta ulcera suprâ sphincterem musculum, per totum rectum intestinum & aliquam coli intestini partem serpentina, quibus dissectis insignis Puris quantitas effundebatur.

IV. Quoad Curam horum Ulcerum: (Venereorum præsertim) primò *Qua ratio-*
totum corpus est expurgandum; dein exhibendum Decoctum ex *Ligno* *ne Curari*
Guajaco, *Corticibus Eiusdem*, *Salsaparilla*, *China*, & similibus, cum Su-
dore, & observata tenui Diætâ, prout in Lue Venerea fieri solet; vel
Salivatio movenda, bis, tervè sumpto *Bolo ex Cons. Rosar. Rubr.*
cum Turpeto Minerali. *debeant.*

Interim dum hæc fiunt, Topica adhibenda Remedia: in primis In-
jectiones hîc conducunt Detergentes & Consolidantes, sine acrimonia
& morfu, v. gr. ex *Aqua Hordei Chalybeata cum Melle Rosaceo.*

Petrus de Marchettis à principio Injections laudat ex *Aqua Hordei*
cum Unguento Ægyptiaco, ad abstergenda sordida ulcera, usque dum do-
lorem inferant, atque ex ipsis aliqua portiuncula sanguinis effluat; tunc
verò abstinendum ab *Ægyptiaco*; cuius loco erit *Decoctum Guajaci*, *Scor-*
dii, *Virgæ Aureæ*, &c. Vel fiat talis;

Rx. Hordei Integri p. ij.

Ligni Guajaci ℥ij.

Herb. Plantaginis, Scordii, Verbasci an. Mss.

Flor. Rosar. Rubr. p. j.

Coq. in s. q. Aq. Fabrorum ad ℥xvj. colatura add.

Mellis Rosacei ℥ij. vel ℥ii.

Misceantur.

Valdè efficaces quoque sunt *Aque Thermarum siccantes, Sulphureæ, &*
Aluminosæ, si calidæ per siphonem Ano frequenter injiciantur,

Adhibitis autem ejusmodi Detergentibus, ne dolor exacerbetur, mox
aliquid lenientium & consolidantium admoveatur; v. gr. *Oleum Hyper-*
ici cum aequali portione Olei Ovorum, vel simile. Seu potius ab inje-
ctionibus immittenda Turunda longa & crassa, imbuta *Unguento de Tu-*
tia, vel sequenti:

Rx. Unguenti Albi Camphorati ℥j.

Lithargyri, Tutie Prepar. an. ℥j.

Sarcocolla, Thuris, Balaustie an. 3℔.

Terantur diu in Martario Plumbeo, donec Fuscum fiat Unguentum.

Cui prò curandis istiusmodi ulceribus venereis, semper addatur ali-
quid *Præcipitati Rubri.*

V. At verò quanquam hac methodo multa Ulcera Ani Venerea
quotidiè sanantur, quandoque tamen adeò maligna occurrunt, quæ
dictis remediis non cedunt: in quibus curandis deveniendum ad Ignem
quod inurenda non semel tantum, sed iterum, & tertio, ac quarto;
atque ne partes sanæ lædantur, Inussio fiat hoc modo. Cannula lon-
go manubrio donata & ad latus perforata (Sculpt. Tab. 16. Fig. 2. 3.)
linleo, in Vino Austero expresso & similiter perforato, obducatur,
ac Ano immittatur, dein Candente Ferramento (Sculpt. Tab. 16. Fig. 4.)
in eandem immisso repetitis vicibus ulcus inuratur; hæc tamen cautelâ, ne

frequentius id fiat, & citius remoto ferramento candente, potius quam eodem diutius intrâ cannulam detendo, ne sc. intestinum rectum altius inuratur, & perforetur.

Factâ inuisione, duos aut tres dies utendum Turundâ imbutâ *Butyro Recenti*: postmodum deveniendum ad laudatas nunc Iniectiones, impositâ semper Turundâ dictis Unguentis imbutâ. Atque hac methodo istiusmodi Ulcera ut plurimum sanantur; & quæ hoc modo curam non suscipiunt, in *Fistulas* abire solent. Enimverò Ulcera Ani si vel Medici negligentia, vel Ægri morositate non rectè curentur, ex sanie intus relicta, ibidemquè cuniculos quasi agente, atque vicinas partes corrumpente, excitantur *Fistulae*.

Ani Fistula
qualis sit
affectus, &
quæ ejus
sint Diffe-
rentiæ.

VI. Est autem ANI FISTULA *Ulcus angustum, longum, callosum, sedem habens in substantia Intestini Recti, vel Musculi ejus Sphincteris*. Exulceratur verò Sedes hac Fistulâ variis modis. Interdum namque circa Anum oriuntur Fistulæ rectum intestinum haud quaquam perforantes; sed circa Anum consistentes, & in carne terminum habentes. Aliæ exedunt intestinum rectum, simulque perforant communia integumenta, ut sanies exterius per cutem egrediatur. Nonnullæ ad intestini recti tunicam tantum exteriorem pertingunt, & serpunt suprà intestinum, quod tamen non perforant. Aliquæ inter tunicas intestini recti sursum tendunt, modo ad medium sphincterem, modo ulterius. Quædam ad vesicam deflectunt. Adhæc aliæ uno tantum sinu, aliæ pluribus perreptant: quædam rectæ, quædam tortuosæ ut non possit earum ductus investigari: quandoque verò sunt multæ simul & contortæ, atque conjunctæ, habentes tamen unum orificium. Sunt etiam aliæ pertengentes ad articulum coxæ. Harum Fistularum principium excurrit nonnunquam ad lumbos, sive thoracis vertebrae, imò interdum ad ipsas scapulas, inquit Ampl. Tulpus *Obs. Med. lib. 3. cap. 28.* Cujus oras licet forficis diducas, & amplies, (quod tamen ad cutaneas fistulas summè utile) operam nihilominus ludes: nec pervenies unquam ad remotissimum sinuosorum flexuum principium.

Ani Fistulæ
quibus ex
Causis
orientur.

VII. *Causæ* verò *Fistularum Ani* aliæ externæ sunt, aliæ Internæ. Inter *Externas Causas* frequentissima est tuberculum exterius circa Anum enatum & suppuratum, cujus sanies si exitum non habet, sinum efficit profundum. Enascitur autem istiusmodi tuberculum ex contusione partium ani, ut sæpè equitantibus, & aliquando remigantibus contingit: item ex ictu, vel casu in partibus circa anum facto, cum exinde partes ani proximæ atterantur, & perruptis vasis sanguis ad nates, & circa anum cogatur, qui extravasatus putrescit, & putrescendo acrimoniam acquirit, & molles illas partes exedit, sinuat, Fistulamque efficit. Insuper vulnera hujus partis non rarò in ulcera degenerant, atque hæc in fistulas. Inter *Internas* namque *Fistularum Ani Causas* primò

nume

numeratur ulcus intestini recti non ritè curatum : dein apostema in partibus hiscè obortum, & serius apertum; viz. expectatâ ejus maturatione, cum tunc temporis sanies illa intus contenta corrodat, ac sinum, tandemque fistulam efficiat: atque ideò in hac parte apostemata, antequam ad maturationem perveniunt, sunt incidenda.

Cæterum ab humoribus vitiosis ad intestinum confluentibus: & muscolum sphincterem erodentibus hujusmodi Fistulæ oriuntur; dum à materia falsa, mordaci, vel virulenta, ex lue potissimum venerea, exulceratur rectum intestinum, hinc sensim evacuato ulcere ab eadem in eo congesta, & diutius hærente, paulatim perfoditur; atque materiâ inter partes musculosas collectâ, tandem oritur tumor in partibus Ani externis, qui disruptus in fistulam abit, tum rectum intestinum, tum muscolum ejus sphincterem pertundentem. Denique hæmorrhoides tumentes & malè curatæ, atque exulcerantes, in sinus nonnunquam, tandemque in Fistulas abeunt.

VIII. Cognoscuntur autem Ani Fistulæ, quod orificium ulceris sit Fistularum angustum, sinus vero intus latens, & labia ejus callosa sint. Excernitur Ani Dia- etiam inde sanies (modo orificium ejus non claudatur. Tum enim ni- gnostica. hil excernitur, & vicinæ partes tumidæ fiunt) aliquandò aquosa, aliquandò virulenta.

An verò unus, vel plures sinus sint; item an penetrent, vel non penetrent; vel sintne rectæ aut intortæ hæ fistulæ, stylo immisso exploratur. Si namque fistula sit in partibus externis propè anum, quæ licet muscolum sphincterem non perforaverit, in intestinum rectum tamen penetraverit, id specillo patebit intruso siquidem digito oleo inuncto in anum, specillum nudum illi occurret. Si vero fistula sit tortuosa, ut stylus in anum facilè penetrare non possit, ex excrementis id deprehenditur; cum aliquandò per fistulam fœces alvi reddantur, & liquor in fistulam injectus per anum exeat, seu in anum infusus per fistulam egrediatur. Porro fistulæ inter intestini recti tunicas dignoscuntur immisso specillo, si digito id non fuerit obvium, sed membranâ ipsius intestini tectum. An verò fistula perforat intestinum rectum in musculo sphinctere, vel suprâ eundem, hoc prodit signum: siquidem si digiti in anum intrusi apex ab eodem non constringi, sed in loco veluti vacuo hæreere sentiatur; quo stylus quinetiam in fistulam demissus pervadat ad extremum usquè digitum, in illud scilicet cavum, fistulam perforare intestinum suprâ sphincterem indicio erit. Utrum verò fistula fuerit in muscoli hujus principio, medio vel fine, quoquè digito & specillo patet. Si ad vesicam perveniat, urina per eam redditur. Interdum ad rectum intestinum & vesicam simul penetrat, ac tum inter mingendum crepitus ex pudendo, perindè atque podice emittitur.

Prognostica.

IX. Quoad *Præfagia* de *Ani Fistulis* facienda : Ani non penetrantes *Fistulæ* penetrantibus minus periculosa sunt. Nihilominus tamen omnes ferè Ani *Fistulæ* sanabiles sunt. Et gloriatur Petrus de Marchettis, se ultra sexcentas ani *fistulas* perfectè curasse alias difficilius, alias facilius.

Ægrè admodum sanantur Ani *Fistulæ*, quæ suprà musculum sphincterem intestinum perforant; ut & quæ à lue gallica proveniunt. Facilius verò, & brevi tempore, quæ in orificio ani; minus facilè, quæ in medio musculo intestinum perforant.

Ani & Recti Intestini *Fistularum* Curatio.

X. Atqui *Fistulas* hasce Curandi *Indicationes* vel totum corpus, vel partem respiciunt affectam. Totum corpus quæ respiciunt, permittunt (si viscera Patientis benè fuerint constituta, ut patet ex inculcata ejus valetudine) *fistularum* curationem mox aggredi, non expurgato corpore, absque ullo futuri morbi periculo. Alioquin præmittatur corporis Purgatio, præparantibus, & purgantibus lenioribus; nec non Vena Secetur. At verò si Patiens fuerit mali habitus, & cacochymicus, propinetur insuper Decoctum ex *Ligno Guajaco*, *Salsaparilla*, *China*, &c. Ut tum per sudores tum per Auctam Transpirationem & copiosiore excretam Urinam, ab humoribus vitiosis liberetur: præsentè siquidem cacochymiâ, rarò admodum ex toto sanantur *fistulæ* ani. Fonticuli item in cruribus excitati non rarò multum conducunt, cum per hosce materia deriveretur, & evacuetur: sic in senibus ex antiqua fluxione si sint *fistulæ*, eæ tutò nunquam curantur, nisi ante consolidationem excitetur Fonticulus in crure, pro evacuatione materiæ quotidie collectæ.

XI. Partis autem Affectæ Curatio multiplex est, pro varietate & differentiis *fistularum*. Atque hinc in ipsius *fistulæ* curatione explorandum prius, num hæc sit unica vel multiplex, hoc est, num unum habeat orificium & ductum; an verò plura orificia, pluresvè ductus: deinde num in intestinum penetrent *fistulæ*, nec ne; & sic porro. *Fistula* quippe propè Anum, quæ non pertingunt ad ipsius orificium, facillimè sanantur, non tamen absque Sectione: & quidem si rectæ sint sectione unicâ; si autem sinuosæ, pluribus curari solent sectionibus.

Primò igitur foramen *fistulæ* dilatandum immixtis Turundis ex Radice *Gentianæ*, vel *Spongia Compressa*; ac quotidie eadem crassiores immittendæ, donec foramen *fistulæ* dilatatum admittat Scalpulum ad Sectionem: satis verò dilatato foramine, immittendus Cultellus rectus atque fecienda unica Sectio, ad fundum usque ipsius *fistulæ* postmodum ad prohibendam inflammationem imponendum linteum discerptum Ovi, Albumine imbutum, superinjectis stupis in eodem madefactis; quibus postero die remotis, diligenter stylo inquirendi alii sinus: qui dilatandi, atque secandi modo nunc dicto: supra *fistulam* sectam adhibendum Digestivum ex *Melle Communi*, *Therebinthina* & Ovi Vitello. Quod si *fistulæ* callum consumere nequeat, imponatur illud Sculteti,

℞. Merc. Præcipit. Rubr. ʒß.

Mellis

Mellis Rosacei ℥℥.

Misceantur. Unguentum hoc linteo discerpro excipiat, & fistulæ apertæ callo imponatur.

Consumpto callo, deterioque vulnere, caro generanda, non quidem Sarcoticis Unguentis admotis. utpotè humidioribus; sed sicciorebus, Unguento de Tutia scilicet, de Plumbo, similibusvè; arque linteo discerpro his imbuto vulnus omninò implendum, ut caro è fundo succrescat; ac superponendum *Emplastrum Diapalma*, vel simile.

Productâ autem æqualiter carne, inducenda cicatrix, non Pulveribus, nec Filamentis Aridis, quibus labia vulneribus callosa evadunt, & cicatrix non ita facilè obducitur; at impositis iisdem Exsiccantibus Unguentis; quibus dura ac solida evadit cicatrix, quæ difficilius dehiscit.

XII. Sed *Fistula*, quæ ad *Orificium Ani* pertingunt, & serpunt, exterius *suprà Intestinum Rectum*, non tamen ipsum perforant, non ita facilè sanantur, ob copiosas humiditates, quæ ab intestinis continuò defluunt. Istæ sunt quoque dilatantæ, & secandæ; nullo quippè alio præsidio sanantur.

Igitur si occurrat *Fistula Ani* non penetrant rectum intestinum, sumendum Specillum, quod in una sui extremitate capitulum rotundum & pro fili serici trajactione foramine donatum habeat; in altera, pro insicione fundi fistulæ, instar acus tricuspidis acuminatum sit, cujus apici affigatur pila cerea, qua instrumenti acumen liberiores transitum habeat ad sinus fundum, neque timor sit, ut in latera ejus impingat, operationem impediat, & dolorem excitet.

Præparato ita specillo incerato, fistulæ fundus inquirendus, eoque invento, specillum fortiter rudendo cutis perforanda, totumque illud per fistulam ducendum, propendente ex utroque foramine filo serico; dein educto specillo, fili extrema colligenda, arctissimè stringenda, sicque universi sinus incisio filo peragenda. Atque hic modus fistulam non penetrantem incidendi proponitur à C. Celso lib. 7. cap. 4. hisce verbis: in fistulam „ demisso specillo ad ultimum ejus caput, incidi cutis debet; dein novo foramine specillum educi lino sequente, „ quod in aliam ejus partem ob id ipsum perforatam conjectum sit. „ At verò quia fistulæ totius per filum incisio & curatio nimis tardè procedit, illamque assiduus comitatur dolor, meritò rejicit eam Fabr. ab Aquapendente, nec locum habere ait, nisi in iis, qui meticulo- sè ferrum expavescunt. Unde & nos potius ducimus fistulâ specillo perforatâ, & foraminibus pro usu syringotomi quod altero extremo capitulum crassius habet, sufficienter dilatatis, filum sericum remove, atque fistulam ipsam incidere. Et hæc fistularum per filum & aciem scalpelli curatio Celsi & recentiorum Practicorum votis satisfacit, atque simplici per filum insicione melior est, & tolerabilior, in primis quando orificia propter sinus longitudinem nimium distant. Si tamen

& hæc operatio a quo tardior videbitur, omnibus bonæ operationis conditionibus satis faciet Chirurgus, si statim fistulam incidere Syringotomo acutam aciem habente, globulo tamen cereo munitam quo syringotomi acumen transitum habeat liberiores ad fundum fistulæ, neque metus sit ut in latera impingat, operationem impediat, doloremque excitet.

Verum enim verò licet hoc modo, per Sectionem partium externarum, Fistulæ Ani non Penetrantes ut plurimum curari soleant; facilius tamen eadem curam suscipiunt, si ipsum intestinum intus secetur. Neque omnino metuenda est musculi sphincteris & intestini recti sectio; hac equidem cautela, musculus totus secetur, sicque fæces involuntariè effluent. Scribit Hipp. lib. de Hemorrh. sphincterem tutò posse incidi, quovis modo, sine læsione sui officii, si saltem octava ejus pars relinquatur intacta, aliàs sequeretur involuntary fæcum excretio, & tandem ipsa mors.

XIII. Tertiò occurrunt *Fistulæ, quæ Intestinum Rectum perforant, sive in inferiore Musculi Spincteris, sive media, sive suprema ejusdem parte*; quæ tamen loci diversitas non mutat curationem, sed solummodò ejusdem tempus; extremi quippè musculi fistulæ citius sanantur, medii verò, vel supremi tardius, propter profundas sectiones, quibus ad perfectam earundem sanationem opus est.

Hujusmodi fistulæ aliquandò ab Hippocrate sine incisione curantur. Nam primùm Turundam fistulæ immittit *Succo Tithymali* madidam, pro callo consumendo; deindè *Florem Aris* adspersit: in anum ad inflammationem prohibendam, Glandem immittit *Corneam*, exterius *Cretâ Detergente* illitam, usque in quintum diem: ablato callo, Glandem *Alumine* implet, anoque imponit, ad glutinandum, ad inflammationem arcendam, ad locum affectum exsiccandum. Sed vix unquam hæc curatio succedit. Præferenda autem quæ primùm hæc fistulas dilatat Turundis accommodatis, deindè eas secat, vel Syringotomo, vel Filo Serico. Unguentum Filo, Patientibus ferrum reformidantibus; licet hæc sectio longa sit, & dolore molesta: frequentius verò Syringotomo, quia citius & minore dolore operatio perficitur: & quidem hunc in modum. Specillum sumendum argenteum, in utraque extremitate rotundis capitibus præditum, illudque pro necessitate incurvandum. Hujus extremo, & Syringotomi globulo filum ex lino duplicato alligandum, Quibus peractis, fistulæ orificio lentè intrudendum specillum, illudque ut & filum duplicatum, & globosum scalpelli caput, per ani orificium trahendum. Deinceps manu sinistrâ arripienda syringotomi superior pars atquè sic instrumentum trahendo & impellendo fistula uno ictu, ne diu Aegri doloribus torqueantur, integrè incidenda.

cidenda. Qua incisa, sanguis sistendus, inflammatio prohibenda, callus (modo nunc dicto) absumendus, vulnus recenti carne implendum, & cicatrix inducenda.

XIV. Ad *Fistulas* autem, quæ *Intestinum* perforant ultra *Musculum Sphincterem*, parte superiore, quod attinet: hæc a multis habentur insanabiles, nisi præfecto toto sphinctere, ex quo involuntaria fit fæcum alvinarum excretio. Hæc tamen se sæpius feliciter sanasse scribit Petrus de Marchettis, citrà illud incommodum: factū viz. congruā dilatatione, ut in omnibus aliis ani fistulis curandis fieri solet; musculus sphincter eoque secandus, ut aliqua ipsius pars integra superet, ac intacta, quæ suo fungatur officio. Factā sectione, superstes fistula Actuali Cauterio erit inurenda, ut callus tollatur, cujus crusta *Butyro* vel *Digestivo* sublata, implenda cavitas linteo discerpto imbuto *Unguento de Tutia*; hac ratione, ut imminuatur quotidie donec proba caro æqualiter generetur, & cavitas oppleatur.

XV. At nonnunquam observantur *Fistulae* quæ serpunt inter *Intestini Recti* tunicas, & superius tendunt, modo ultra latitudinem *Sphincteris*, modo infra. Eæ tamen raro fiunt callosæ, propter humiditatem in intestinum, ejusque membranas continuo allabentem; quæ proinde statim sunt dilatandæ Turundis ex panno lineo confectis, (vitatis illis ex Radice *Gentianæ*, vel *Spongia Compressa*, quæ plus satis dilatando, lacerant membranas intestini (dehinc secandæ secundum longitudinem, absque ullo metu læsionis muscoli sphincteris: ad interna verò faciendæ est sectio.

Sed *Fistulae* hæc dum secantur, immittenda intrā Anum cannula rotunda, altero extremo clausa; at à latere fissurâ patefacta, in cujus medio lana mollis vel gossypium lateat, ne acies scalpelli hebetetur: illius cannulae usus est, ut sectâ fistulâ, excipiat gladiolum, illæsis proinde intestini partibus oppositis.

Curantur autem faciliè hæc fistulae sectæ, obductâ cicatrice Injectionibus exsiccantibus bis quotidie infusis, nec non immixtis Turundis imbutis *Unguento de Tutia* atque Pulveribus eisdem Exsiccantibus. Factâ namque Sectione, mox immittenda Turunda longa, ad fundum usque sectionis pertingens, illita Ovi Albumine cum Bolo Armeno conquassato: ad deterfionem verò injicienda *Aqua Hordei cum Melle Rosaceo*; & supra turundam inspergendi Pulveres ex Bolo Armeno, Terra Sigillata, similibusque, tum ad exsiccandum, tum ad adstringendum. Notandum verò, quod huiusmodi, fistulis nunquam adhibeatur Digestivum, ne tenues intestini membranæ nimium flaccescant & resolvantur. Post quatuor aut quinque dies, parandæ Injectiones ex *Aquis Thermalibus*; vel, hisce deficientibus, Artificialibus ex Vitriolo, Nitro, Sale, Alumine cum *Aqua Communi*, immixtâ semper Turundâ imbutâ *Unguento de Tutia*, ac Pulveribus dictis Exsiccantibus; quibus remediis obducenda cicatrix, quæ

durior licet, & callosa, nequaquam tamen impedit constrictionem musculi sphincteris; quinimò si mollior foret, brevi resolveretur denuò ab humiditate continuo partem illam alluente.

XVI. Tandem *ad Vesicam serpentes Fistula* succedunt; quarum quædam perveniunt ad ejus collum: & quidem aut juxta ejus exortum, vel medium, vel finem, ipsum tamen non perforant: aliæ ipsum percutiunt in ejusdem exortu, aut medio, aut circa finem, ubi cervix vesicæ oriri vulgò perhibetur. De hiscè vix est dicendum, cum omnino sint insanabiles, & solo Prognostico relinquendæ, infamentur artis præsidia. Quoad illas tamen, *quæ pervadunt ad cervicem vesicæ, ipsam tamen non perforant*: in iis curandis majore dilatatione opus est, quam in præcedentibus; in quam rem, ex usu sunt Turundæ ex *Compressa Spongia*, vel *Radice Gentiana*, atque fistulâ dilatatâ faciendâ Sectio gladio lo admodum recurvo, dorso lævi, ne lædatur collum vesicæ, acutâ acie, quod partes illud investientes sint membranosæ, quæ difficulter secantur. Si sint plures sinus, ii pluribus sectionibus sunt patefaciendi, illasô semper vesicæ collo; turpe quippè, & fœdum foret, urinam per aliam partem effluere, quàm naturalem. Factâ sectione, callus removendus, tum absolvenda curatio uti in aliis fistulis.

In genere verò de Fistularum Ani Curatione Medico observandum, ut statim ad eam se accingat, nisi renuente Ægro; suppressâ siquidem, ut sæpè fit, purulentâ materiâ, varii sinus excavantur, unde tandem Fistula in plures diffunditur; è qua suppressa materia oriuntur abscessus, non sine magno dolore, gravi febre, & aliquandò morte ipsius Patientis.

Perperam itaque existimant multi Pseudo-Medici, & Barbitonsores, se sanare posse fistulas ani & intestini recti Balsamis, Unguentis, Injectionibus, aliisque hujusmodi præsidiis; sed frustra laborant, cum hæc non nisi Sectione sanabiles sint.

CAPUT XIX.

De Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus.

T Andem restant ULCERA quæ in TIBIIS, ARTICULIS, & PEDIBUS fiunt. Sed quæ in genere de Ulceribus nunc diximus, facile quis ad harum partium ulcera applicare poterit: adeò ut dubitaverim, de Tibiarum, Articulorum, & Pedum Ulceribus quicquam superaddere. Nihilominus tamen, quoniam non infrequenter contingit, ut falsi, acresque humores ad hæc extremas partes expulsi, Ulcera excitent, de iis pauca adjungere haud abs re putavi. Etenim acres, unde oriantur, acido-salini humores cum sanguine per arterias ad partes illas delati,

Ulceræ hæc
unde orian-
turi.

delati, ibidemque relictī, nonnunquam ulcera excitant, ægrè curabilia; idque præsertim post erysipelas partes illas frequenter infestans accidit; quemadmodum & in fœminis mensium obstructione laborantibus. Insuper è scorbutō hujusmodi ulcera sæpè nascuntur. Etiam quibusdam familiis talia ulcera admodum familiaria sunt; ut omnes, fœminæ præsertim, etsi aliàs benè valere videantur, ulcera illa diuturna in cruribus habeant.

I I. Hiscè autem partium extremarum ulceribus maturè omninò occurrendum est. Nisi enim statim sanentur, natura adsuescit ad hæc partes vitiosos in corpore redundantes humores amandare; qui postea, si ulcus occludatur, & corpus non diligenter, sæpiusque purgetur, alios morbos graviores excitant. Solent etiam neglecta incrementum sumere, partes vicinas corrumpere, callosa fieri, ut ità, si maturè iis non succurratur, incurabilia fiant. Sed istiusmodi pedum ulcera, in primis quæ tibiæ anteriora occupant, multum laboris Chirurgo creant, ex eo quod corporis universi humiditates continuò ad partes affectas defluant, quæ res efficit, etiam optima medicamenta frustra usurpari, nisi fasciis per arctè, ab inferiore parte ad genu adscendendo, constringatur, semelque aut bis quavis septimanâ Purgatio iusta instituat.

III. Igitur ut Ulcera hæc ritè Curentur, primò corpus diligenter ab humoribus vitiosis Purgandum, ac viscerum dyscrasia corrigenda. Et si plethoricus sit Ager, Vena brachii Secunda, & sanguis mittendus. In Topicis autem, ac localibus præsiidiis semper partium affectarum natura consideranda, cum non eadem Medicamenta siccioribus partibus & humidioribus competant. Et si Ulcera in Articulis fuerint, ratione humiditatis partis affectæ, Sicciora & Aridiora Medicamenta sunt applicanda, *inquit Paulus Aegineta lib. 4. cap. 5. qui in hisce ulceribus curandis inter alia laudat frequentem irrigationem Aquâ Marinâ vel Murriâ factam.* Enimverò articulorum ulcera sunt quamprimum exsiccanda & sananda, cum in partibus hiscè sæpè ulcera cava & cacoëthe gignantur; tum propter ossium articulationem, tum quia paucò calore sunt præditi articuli, tum quia crasso & viscido humore perfunduntur. Quapropter pro his ulceribus curandis, Exsiccantibus Medicamentis *Spiritus Vini* miscendus erit, qui partes illas roborat, exsiccet, & maximè putredinì resistit. Sed cum dictæ partes declives sint, & idèò ad recipiendos humores aptæ, plano loco inter curandum sunt situandæ.

IV. Tibiarum verò Ulceribus imponatur *Unguentum Diapompholigos*, quod in hoc ulcerum genere efficacissimum semper deprehenditur, ed usquè, donec pus bonum & album appareat. Vel applicetur *Unguentum Desiccativum Rubrum*; vel, quod efficacius, *Unguentum de Minio*, cujus hæc est descriptio:

R. *Axung. Porci rec. ʒxij.*

Q q 2

Cera

Cera Alba, Cerusa, Minii an. ℥ij.

Lithargyri, Lapid. Calaminar. Prepar. an. ℥j.

Vitrioli Albi ℥ss.

M. F. S. A. Unguentum.

Et quia Oleosa, & Pinguia, propter immediatè cuti subiectum perios-
teum in ulceribus hisce curandis omninò sunt vitanda; laudatur à multis
lamina Plumbea tenuissima, Tibiæ Ulceratæ firmiter alliganda: nec non
Emplastrum Gryseum.

Vel,

R. Empl. Grysei, de Plumbo an. ℥j.

Cerusa, Lithargyri an. ℥iij.

Sacchari Saturni ℥ss.

Gummi Elemi ℥ij.

M. F. S. A. Emplastrum.

Efficacissimum quoque hisce ulceribus curandis est *Fac Totum Magistri
Christiani;*

R. Ol. Rosacei ℥xij.

Cerusa, Mucilag. Rad. Consolida an. ℥vj.

Cera Alba ℥iv.

Lithargyri, Minii, Lapid. Calamin. Preparati an. ℥iij.

M. F. S. A. Unguentum.

*Platerus lib. 2. Obs. hoc Medicamentum, utpotè validius exsiccans, ex-
tollit:*

R. Cerusa, Aluminis, Vitrioli an. ℥ss.

Aceti Vini q. s.

Coq. donec in formam Calcis sicca redigantur.

*De hac Calce dissolve portiunculam in Vino Albo, quò illinatur
Ulcus, in eoque intinctum linteum discerptum ulceri imponatur: dein
superponatur hoc Emplastrum;*

R. Lithargyri, Cerusa Plumbi Usti an. ℥j.

Tutia Preparata, Marris Perlarum an. ℥ij.

Mastichis, Thuris an. ℥ss.

Camphora ℥j.

Colophonia ℥ss.

Savi Cervini ℥j.

Therebinthina ℥ij.

Ol. Rosacei. q. s.

M. F. S. A. Emplastrum.

*Insuper pro Crurum, Pedumvè Ulceribus inveteratis Curandis; non se-
mel egregium & efficacissimum expertus sum quod sequitur:*

R. Herb. Artemisia, Agrimonia, Scordii,

Sum. Absynthii, Centaurii Min. an. Mj.

Aqua Pluvia ℔vj. Coq. ad ℔ij.

In colatura madesiant lintea discerpta, quae Ulceribus hisce imponantur, & bis quotidie renoventur; ac mappa lanea similiter madescente superinjiciantur.

Laudatur & hoc;

R. Aqua Melissa ℥vj.

Tutia Prepar. ℥i℥. vel ℥ij.

Fiat Mixture, eodem modo usurpanda.

V. Sed harum partium Ulcera magnas Medico & Cheirurgo saepe parriunt molestias, nec Curam suscipiunt, nisi è directo ulceris, sub genu vel suprà genu, excitetur *Fonticulus*, quo affluentes continuo humores deriventur, & evacuentur: qui non occludatur, priusquam ulcera sint curata, & affecta pars, & ex morbi diuturnitate labefactata, satis robusta observetur.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER QVARTVS.

DE

FRACTURIS.

CAPUT I.

*De Fracturis in genere.*Fractura
quid sit.

I. **S**ed quum de affectibus, qui carnosissimisque partibus accidere solent, quique pro curatione manuum operam indigent, abunde nunc dictum sit: modo restat, ut de iis vitiis quoque agamus, quæ ossa invadere possunt. Enimvero quod in parte molli est Vulnerus, id in dura & ossea est *Fractura*, propriè Græcis ἀσμα καὶ κατὰσμα, quæ est ossis divisio seu ruptura à causâ externâ violenter irruente. In Fracturæ Definitione omnes fere auctores sunt concordēs, quod sit *Continui Solutio in Osse facta*: in hoc vero differunt, quod Galenus, Paulus Aegineta, & alii Græci, per Fracturam intelligant *quamcunque Unitatis sive Continuatis Solutionem in Osse, à re extrinsecâ violentâ factam, tam ab instrumento incidente, quam contundente, vel rumpente*. At vero cum de Fracturis tantum sumus dicturi, quæ à re contundente vel rumpente fiunt; idè cum Guidone de Cauliaco *Fracturam* definiemus: quod sit, *Ossis Continui Solutio absque incisione, violenter extrinsecus à re rumpendi, vel contundendi vim habente facta*: vel potius dicamus, FRACTURAM esse *Continuatis Ossium Solutionem, à violentia quadam extrinsecus irruente accidentem*.

Fractura-
rum Diffe-
rentiæ.

II. Sunt autem variæ Fracturarum Differentiæ, quas tradit Galenus lib. 6. *Method. Med. cap. 5*. Franguntur namque ossa vel simpliciter, vel cum adjuncto vulnere, extremitatibus acuminatis fracti ossis musculos, cutemque perforantibus. Idem contingit, cum à glande plumbea vulneratur caro, & subiectum os frangitur. Simplex Fractura tribus modis contingit: vel enim franguntur ossa transversim, quæ in primis & propriè *Fractura* dicitur. Et quidem si ita franguntur, ut nullo pacto extrema cohaereant, atque è directo non jaceant; in specie huiusmodi Fractura *καυληδὼν*, à fracti caulis similitudine appellatur. Dicitur etiam *παφανηδὼν* καὶ

καὶ σικυῆδον, à similitudine fractæ radiculae & cucumeris. Vel franguntur ossa secundum longitudinem instar alicujus asseris; atque hoc Fracturæ genus *Fissura* vulgo, Galeno χιδακῆδον nuncupatur. Vel franguntur cum contritione in plures partes, & talis Fractura σύντριψις *Comminutio* appellatur; quæ & καρπυῆδον *nucatum* à quibusdam dicitur, quod sit facta in modum contusarum nucis testarum.

Dein à parte affecta variæ petuntur Fracturarum Differentiæ. Alia enim est cranii fractura, alia humeri, alia brachii, alia femoris, alia aliûs partis. Insuper alia fractura magna est, alia parva, alia simplex, alia multiplex, alia sola, alia cum carnis contusione & vulnere, alia cum luxatione, inflammatione, gangræna, &c.

III. Causæ autem Fracturarum Internæ nullæ sunt; Externæ verò ea Causæ omnia, quæ contundendi, vel ossa rumpendi, ac dividendi vim habent: sive sit casus, sive ictus quidam violentus, qui suâ vi & violentiâ os frangit & comminuit, ac continuatis solutionem, quam *Fracturam* appellamus, efficit. Facit tamen ad faciliorem ossium fracturam eorundem constitutio fragilis, ut etiam leviolem impetum sustinere non possit; sive ea sit naturalis, sive à carie (in primis luem veneream, ac inunctiones mercuriales subsequente) acquiratur. Enimvero ex lue venerea, arthritide, aut inveterato scorbuto cariosum os, levissimâ accedente causâ externâ, fractum fuisse aliquoties notatum est. Memorandæ & raræ fragilitatis historiæ exstant apud Marcellum Donatum *de Hist. Med. Mirabil. lib. 4. cap. 5.* Schenkium *Libr. 5. Obs. 8.* Hildanum *Cent. 2 Obs. 66. 68.* Qualem & nos observavimus in muliere Scorbuto graviter afflicta: cujus historiam adferre haud gravabor. Mulier septuagesimum septimum agens annum Scorbutica, postquam tum brachiorum tum crurum doloribus lancinantibus ac rodentibus diu fuisset afflicta, vasculum quoddam è pavimento attollens, mox vehementissimum in crure sinistro sentiit dolorem, ob quem deponere vasculum, & proximo in loco sedere fuit coacta. Dolor hic indies augebatur, variaquæ ei sedando per quinque hebdomadas imposita fuerunt remedia: quæ cum nullum adferrent levamen, ecce 2. Junii 1688. per gradus descendens eadem in parte ossium crepitum persentiebat, ab eoque momento omnis incedendi potentia cessabat. 14. Junii vocatus cum Gerardo Dompelaar, Medicinæ Doctore, & Cheirurgo N. Schut, crus omninò diffractum observavimus. Fracturam composuimus, & deligavimus, linteaminiibus madefactis Epithemate ex æqualibus partibus *Aquæ Puræ, Aceti Rosacei, & Spiritus Vini*, addito tantillo *Salis Communis*. Sed penitus emaciata quum esset Ægra, nulla succrescentis calli indicia unquam apparuerunt: quin potius, labescentibus indies viribus, tandem ad plures abierit.

Observatio.

IV. Ad Dignoscendas Fracturas jubet Hippocrates, partem sanam Signa Diagnostica. eum ægra conferre, ut discrimen, si quod sit, facilius intelligatur. Nam si partis affectæ figura fuerit inequalis utpotè in loco percusso cava, & in opposito tumida, Fracturam suspicari licet. Insuper transver-

sim vel obliquè facta Fractura faciliè cognoscitur; quia ossis fracti extremitates separe de tactu deprehenduntur: si membrum fractum contrectetur ac variè moveatur, crepitus ac fragor in affecto loco, ob ossium mutuam collisionem, ac affricationem, auditur; dolor vehemens adest, ob divulsionem ac distortionem partium nervosarum, aut ob puncturam eminentis ossis in periosteo. Adhæc Fractura femoris, tibiæ, aut pedis, omnem incessum tollit, quem aliqualem, admodum licet dolorificum, luxatio concedit, Et hoc certum Signum distinguens Fracturam & Luxationem. Adest quoque interdum membri tortuositas, & brevitās, dum inferiorum ossis partem musculi convulsi sursum trahunt; sed non semper.

Si verò fracturæ Vulnus sit conjunctum, non solum dictis signis ea cognoscitur, sed etiam tactu; digito vel specillo intra vulnus immisso, quibus fractura vel ossis asperitas persentitur.

Fracturæ autem secundum longitudinem factæ difficilior cognoscuntur; deprehenduntur tamen ex membri præternaturali crassitie, inæqualitate, dolore. At Comminutio tactu explorari faciliè potest: variis enim in locis os digitis cedit, exasperatum valdè.

Prognostica.

V. Cæterum Ossa Fracta nunquam verè reperiuntur, & sicut caro non coalescunt secundum intimas partes; sed ob ossium siccitatem ac duritiem, duntaxat secundum exteriorem superficiem mediante callo, circa oras ipsorum oborto, consolidantur. Facilius autem curatur fractura ossis transversim facta, quam quæ obliquè contingit, quæve inæqualitatibus prædita est; quia neque faciliè committuntur, & nullo refo innituntur, carnemque, interdum & nervum quoque, & tendinem vulnerant: sunt namque illæ fracturæ, in quibus capita fractorum ossium sunt retusa, minus periculosæ.

Difficilior item curatur fractura, ubi os in multa fragmenta divisum est, quoque plura sunt fragmenta. Etiam quò fractura major, & ossa fracta majora, eò difficilior & tardius consolidatur.

In illis partibus, ubi bina sunt ossa, ut in brachio & crure, si alterum tantum frangatur, facilius fractura curatur, quam si ambo sint fracta, cum minus musculi contrahantur, sed ab altero osse integro tensi servantur, atque integrum os fracto sit veluti sustentaculum. Facilius item consolidantur fracta ossa, quæ suis sedibus mota non sunt.

„ Ossa autem minus periculosè in medio franguntur, & facilius curantur, & quò propior fractura capiti, vel superiori, vel inferiori ossis est, eò peior est. Celsus lib. 8. cap. 10. Enimverò & majores adfert dolores ob nervosarum, tendinosarumque partium læsionem, & difficilior curatur. Quæ verò fracturæ articulis spatio trium vel quatuor digitorum proximæ sunt non solum periculosæ, sed & curatu difficiles, cum commodè ligari nequeant, ac ut plurimum tales difficilem juncturæ motum relinquunt; vix ob callosam inter tendines,

dines, articulorumque ligamenta concrefcentem substantiam.

In genere tamen recens fractura ad consolidationem aptissima est. Si verò tempus protrahatur, curatio difficilior redditur, Arabum Princeps Avicenna inquit: quantò serius fracturæ restaurantur, tantò peiores sunt; cum spatium illud alienâ substantiâ repleatur, & in refectione maiore extensione egeant, magnæque extensioni sæpè spasmus seu convulsio accidat,

Quæ porro Fracturæ cum Vulnere sunt conjunctæ, periculosæ sunt & eò periculosiores, quò majora fuerint vulnera; ac sensibiliores partes tetigerint; cum in hujusmodi fracturis dolores, inflammationes, ac gangrænæ supervenire soleant, & ferulis, aliisque sustentaculis uti vix queamus.

Demum de tempore consolidationis fracturæ nihil certi prædici potest, cum id variet secundum ætatem, habitum corporis, anni tempus, ac alias circumstantias. Ut plurimum verò nasi, maxillæ, jugulipectoris, scapularum ossa, costæ, ossa spinæ, tali, calcis, manus, & plantæ pedis, intra vigesimum, vel vigesimum quartum diem consolidantur. At crurum & brachiorum intra trigesimum quintum & quadragesimum diem, &c.

Circa tempus verò, quo ossa fracta confirmari, ac firmo soleant obduci callo, observavit Fabricius Hildanus *Cent. 6. Obs. 68.* tibias gravidarum fractas, quamdiu uterum gerunt, mediante callo coalescere non posse, Tota enim natura, inquit, cum circa formationem fœtus occupata sit, materiam pro calli generatione destinata ad uterum mittit, & ossa fracta negligit. Cujus rei memorabile exemplum refert *Cent. 5. Obs. 87.* de matrona gravida, quæ tibiam fregerat; ubi tantas circa generationem calli habuerunt difficultates & labores, adeò etiam, ut tertiâ & vigesimâ hebdomadâ, post contractam fracturam, movendo & circumagendo pedem, ossa confracta adhuc vacillarent. Tandem tamen, scilicet à tertiâ & vigesima ad trigesimam septimanam, fractura fuit confirmata. Causam autem tardioris generationis calli in fœtu quærendam esse judicat. Quamdiu enim in utero fuit fœtus, alimentum pro calli generatione destinatum, ad sui nutritionem per vasa umbilicalia attraxisse putat.

CAPVT II.

De Generali Fracturarum Curatione.

I. **A**T Fracturarum Curatio tum in rupti, fractique ossis adunatione ac reductione; tum in illius consolidatione & conglutinatione consistit. Ossis verò Adunatio Chirurgi operâ & dexteritate effici-
Ad Curanda Fracta
Ossa quæ
requirantur:

R r

tur: tur,

tur: Consolidatio autem & Agglutinatio virtute ac viribus Naturæ, cumque Balsamo suo Naturali; glutinoso nempe humore, ad coadunanda & consolidanda ossa accommodatissimo, efficacissimo. Enimvero cum Fractura sit Ossis Continui Solutio, pro ejus Curatione finis ac prima intentio erit Unio. Hanc tamen Unionem Medicus facere nequit, sed solius Naturæ opus est; quæ in junioribus nonnunquam per intrinsecam & omnimodam partium disjunctarum unionem; in adultis vero, interveniente *ωώρω* seu Callo, tanquam Glutine, conjungere fractas extremitates solet. Est autem Callus idoneum ac proprium fracti ossis alimentum quod ibidem effervesceat dum concoquitur, & in tumorem attollit substantiam ossis, haud secus ac in taleolis arborum per insitionem adaptatis contingere solet. Atque hic Porus seu Cillus licet non sit os, ita tamen durus est ut si idem membrum denuo frangi contingat, potius alia in parte frangatur, quam ubi callus genitus est.

I. Verum enimvero Unio illa etsi Naturæ opus sit; tamen ut Ea scopum suum assequatur, plura adhuc necessaria sunt. Nimirum cum ossa fracta plerumque suo loco dimoveantur, si id accidat, ea restituenda, & ad amissim coaptanda. Deinde hoc modo conjuncta servanda. Quæ si dextrè à Chirurgo fiant, Unio postea Ossium seu Calli Generatio opus Naturæ est. Medicus tamen & hinc Naturæ opem ferre debet: quod fit, si partis naturalem temperiem conservet, & Inflammationem, ac omnia symptomata, quæ naturam in opere suo turbare possent, avertat.

II. Primò itaque, ut Corn. Celsus *lib. 8. cap. 7.* docet, animadvertendum & considerandum est, utrum ossa fracta proprio loco exciderint, nec ne cum non semper, ubi transversim franguntur ossa, suâ naturali sede excidant. Cognoscitur autem ossa suo loco dimota non esse, si in fracturæ loco nulla cavitas percipitur, nec punctiois sensus adest, nec membrum brevius apparet. In hac ergo fracturæ specie non opus est, ut membrum extendatur, & de ossium repositione ac coaptatione laboretur.

At verò ossa fracta si loco suo exciderint, ita ut unum suprâ alterum efferatur, prima cura esse debet, ut restituantur. Fit autem hoc duabus Operationibus, quarum altera *Extensio*; altera *Conformatio* seu *Ossium in suum locum Repositio* appellatur.

Fracturæ
Extensio
quomodo
fit facien-
da.

IV. Igitur in fractorum ossium restitutione opus est membri *Extensione*: cum enim musculorum fibræ, ossis robore destitutæ sequantur naturalem suam determinationem, & in se contrahantur, necessum est per vim eos, simul cum osse fracto, tantum elongare, quantum à naturali statu recesserint. Alioquin, si non recta fiat extensio in fracturis, ex attritione rumperentur ossium eminentiæ, quæ dein suis in cavitates reponi non possent; sed vel exterius ad ossium latera hærent, vel inter ossa fracta remanerent, ossisque fracti coaptationem impedirent.

Ut au-

Ut autem iusta fiat Extensio, danda opera ut fiat minimo cum dolore. Fiet verò hoc, si membrum extendendum eâ figurâ collocetur, in qua muscoli non agant, sed otiosi, & omnes laxati sint *hoc est*, membri talis sit situs, qui ipsi sano omnium familiarissimus, quivè nullam ipsi adferat lassitudinem: quo modo & minore extensione opus est, & minore cum dolore opus perficitur. Extensio interim fiat neque validior neque debilior, quam requiritur; sed moderata: quoniam ex validiore extensione insignis oritur dolor, ex quo postea febres, convulsiones, & resolutiones sequuntur: in debiliore verò ossium capita committi nequeunt; sed eorum eminentiæ simul confriquantur, vel franguntur vel in proprias cavitates recondi ac reponi non possunt.

Cæterum fit Extensio hæc aut solis Manibus, idque unius vel plurium; vel Habenis, sive Linteis, Fasciisvè circumpositis; vel per Trochleam trajecto fune, quale exemplum habet Fabrit. Hildanus *Cent. 5. Obs. 86.* & ex eodem Sculterus *Armam. Chir. Tab. 22. Fig. 1.* Extensio namque major vel minor requiritur pro diversitate temporis, ætatis, magnitudinis ossis. Fractura recens, Æger debilior, os exile, levior rem exigunt extensionem; vehementiorem verò fractura inveterata, Æger robustus, os magnum. Sic minimam postulat extensionem radius; majorem ossa, quæ in summa manu & summo pede sunt; adhuc majorem ossa cubiti, validiorem humerus & tibia; validissimam femur.

In genere autem cognita fracturâ mox instituatur Extensio; si namque id non fiat, magnus ob dolorem vehementem fit humorum affluxus, & musculi versus sua principia trahuntur, hinc extensio difficilis evadit, & si instituatur, ossa fracta adjacentes partes carnosas pungunt, ac sequuntur inflammationes, convulsiones, aliaquæ mala accidentia, „ Quidquid suo loco motum est, ante inflammationem reponendum. Si „ verò convulsio oriatur, ossibus in suam sedem restitutis, rursus ea (si „ commodè fieri possit) suis locis propulsabimus. Chalmet. in *Enchir. Chirg. lib. 4. cap. 2.* Quod idem docet Hippocrates *Lib. de Fracturis. §. 36.*

Si cum fractura Luxatio incidit, primum luxatio, modo fieri possit, dein fractura erit curanda; quod majorem vim in restaurando postulet luxatio, quam fractura. Tagaultius *lib. 5. cap. 4.* Anton. Chalmetaus *Enchir. Chirurg. lib. 4. cap. 2.* Oribasius *Lib. de Machinamentis, Vide Interprete pag. 498.*

V. Exsensionem succedere debet *Conformatio*, quæ est ossis fracti in suum locum repositio, & extremitatum recta coaptatio; quam musculorum legitima figuratio optimè determinat, sic ut nulla in illis contorsio notetur. Ea fit, si postquam membrum eatenus extensum est, ut in reponendo ossa se tangere nequeant, Chirurgus membrum, utraque manu comprehensum, studeat ad pristinam figuram reducere, impellendo hinc, inde, antè, retrò, ad latera, donec extantes particule in suas cavitates & pristinas sedes fuerint reductæ. Non sunt autem

Confor-
matio-

eminentiæ ossium cum impulsu vehementi in suas cavitates intrudendæ, ne rumpantur, sed potius sponte sua, extensione laxatâ, manibus Chirurgi leniter directæ in suas sedes recedant. Repositionem verò probè factam esse, ex doloris cessatione, ossis fracti in superficie æqualitate, & comparatione cum sano membro factâ, elucescit: siquè membrum reductum post fracturam longius appareat, id violentæ extensioni tribuendum est.

Fractura-
rum Deli-
gatio,

VI. Ossa sic probè coaptata exactè conjuncta sunt tenenda, quod præstabit *Deligatio*, quæ ita fieri debet, ut & partes commissas servet, & inflammationem arceat. Sed priusquam Fascia membro facto injiciatur ad humorum affluxum & inflammationem prohibendam, atque partem affectam roborandam, lintecum reduplicatum, *Oxycrato* aut *Vino Rubro Adstringente* madidum (omissis *Oleis*, *Emplastris*, & similibus, utpote inutilibus, ac non rarò admodum noxiis) imponatur; dein *Deligatio* instituatur, quæ nec nimis laxa sit, ne ossa suo loco iterum dimoveri possint; nec nimis arcta, ne alimenti affluxum prohibeat, & dolorem excitet. Perficiatur verò duabus Fasciis, paratis ex linteis vetustis, aliisque usibus ex parte attritis, ut sint tractabiliore, validis tamen, nec extentæ lacerentur; nullas confusiones aut extantias habentibus, ut æqualiter, ac sine dolore constringant. Prior Fascia supra fracturam injicienda, & circa eam modicè comprimendo ter involvenda, dein sursum versus ducenda, usque dum ad sanam membri partem, quatuor, quinque, vel pluribus circumvolutionibus perveniat, paulatim imminuatâ compressione. Ubi autem satis de sana parte fuerit comprehensum, ibi deligationem terminare oportet. Dein altera Fascia, priore duplo longior contrario modo involvenda: si enim prior versus dextram, hæc versus sinistram obvolvatur; ut si forsan musculus aliquis per primam fasciam nimium ad alteram partem sit attractus, restituatur in partem contrariam, per secundam fasciam, quæ primum fracturæ injicienda, & unâ vel alterâ circumvolutione factâ, ab ea incipiens deorsum aliquoties circumvolvenda, similiter paulatim compressionem minuendo, iterumque supra fracturam ducenda, itâ ut ultra primam fasciam in parte sana terminetur.

Maximâ igitur diligentiam opus est in fasciis arctandis, cumquè eæ injiciuntur, Patientem interrogare oportet, qualem circumjectam fasciam sentiat, & si premi se dixerit, laxari debet; sin verò fasciam itâ laxam affirmet, ut minimè fractum membrum sustineat, adstringere est opus. Moderatè ergò fasciæ adstringi debent, magisque in parte fracta stringi ac coarctari, quam alibi, ut ab humorum defluxu ea defendatur.

VII. Quoniam verò hæ duæ fasciæ, jam circumvolutæ, ad fracturam continendam debiliores sunt, adhibenda insuper *Splenia*, seu panni linei sæpius complicati, ob longi, crassi, splenis brutorum instar. *Compressio*
barbaro.

barbaro vocabulo, latino *Pulvilli* vocantur) Hæc circa fracturam, & totum membrum, per ejus longitudinem adhibenda, ut unum alteri non superponatur, sed inter ea digiti transversi spacium circiter intercedat: quæ firmentur appositis *Ferulis*, ex ligno tenui lævigato, aut potius charta crassiore paratis. Etenim cum fasciæ & splenia inflexibilia non sint, fracturam firmam & directam servare nequeunt; sed faciliè fieri potest, ut tum vigilantibus, tum dormientibus membrum moveatur. Ut igitur in motibus membrum firmum teneatur, opus est iis, quæ rigida sunt, & non flectuntur, & tamen minus ponderosa. Quem in finem Hipp. elegit *Ferulas*, quæ & rigidæ sunt, ac inflexiles, sed læves. Quod si ob membri inæqualitatem ferulæ aptari non possint, partes cavæ spleniis implendæ sunt, ac membrum æquale reddendum, ut ferulæ commodè applicari queant. Desuper Vincula alliganda admodum laxa, sic ut appositæ ferulæ cum spleniis contineantur, nec quicquam partem adstringant, ac comprimant, sed ut tutum, immobile, ac in debita figura membrum servant. At verò in ferularum appositione cavenda sunt ossa prominentia & excarnia; illis namque appositæ dolorem, nec non alia inferrent graviora symptomata.

VIII. Signum autem congruæ deligationis potissimum ipse *Æger* indicare solet, ubi, num prematur, rogaveris, atquæ is respondeat, se premi quidem, sed leviter, idquæ præsertim, quæ fractura est. Sin verò *Patiens* fasciis nimis prematur, eæ celerrimè solvendæ & aptius deligandæ, ne ex arctiori vinculo prava eveniant symptomata. Sin fasciarum circuitus justo laxiores, & nihil se premi respondeat *Patiens*, arctius vinciendæ, cum laxa vincula non prohibeant membrum, quò minus, quæ fractura est, depravetur.

IX. Congruæ deligationi succedit bona membri *Repositio*, quæ sit mollis, æqualis, sursum vergens, sic ut nec protuberantia, nec sinus in loco fracto notetur, neque dolorem & inflammationem excitet. Præterea in *Repositione* oportet congruam membri figurationem considerare; quæ scilicet dolore vacat, & musculos ex utraque parte integros servat; hæc autem est figura media, in qua dum otiamur singula continere consuevimus, ut in cubito figura angularis, in carpo recta, &c. Ea nimirum, quæ inter extremos cujusque membri motus intermedia est. Hæc figura nisi observetur, exiguo post tempore membrum dolere solet.

Pars igitur deligata in Capsula Lignea, qualem depingit Hildanus *libr. de Ichore & Melicer. cap. 29.* & Scultetus *Armam. Chir. tab. 56. fig. 1. 2. 3.* stupâ linteâ involutâ repleta, sive in pulvinari molliusculo deponatur, atque ita in tertium usque diem relinquatur, si *Patiens* eo, quo deligatus est die, & sequenti nocte sentiat se valentius stringi; postero verò die minus, nec non in parte extrema tumor laxus, mollis, & parvus appareat: si verò aut sit nullus tumor, aut magnus & durus postridie in manu vel pede, prava

est deligatura ; quia illa non continet ; hæc nimis arcta est , & inflammationem mover , atque gangrænam non rarò minatur , unde nullâ interpositâ morâ Æger solvendus , ac denuò , sed moderatè , deligandus est.

Fasciæ
quando
solvendr.

X. Igitur si probæ deligationis signa adsint , nullusque dolor insignis , nullavè inflammatio suspecta sit , reliquum opus , quod est callum , per quem fracta ossa conjunguntur , gignere , naturæ commitendum , & deligatio ante tertium diem non solvenda. Tertio autem , post primam deligationem , die , quum laxiores videntur fasciæ , solvantur ; cumque fuliginibus ac vaporibus ob deligationem exhalare prohibitis , & per moram ac stagnationem acrioribus redditis , ita intolerabilis non rarò excitetur pruritus , ut in dolorosam excoriationem , ac inflammationem terminetur ; hinc pruriens pars *Aquâ Tepidâ* aliquoties perfundatur , ut apertis poris detentæ sub cute fuligines evaporari queant : dein membrum ligaturâ , quæ moderatâ paulo arctior sit , constringatur , ac porrò ut prius deligeretur , inque capsula seu molliusculo pulvinari deponatur in septimum usque diem ; nisi pruritus vel inflammatio , vel dolor , vel quid aliud infestet. Septimo die fasciæ iterum solvendæ , membrum *Aquâ Tepidâ* perfundendum , & deligandum , arctius adductis fasciis ; ita tamen , ne sanguinis circulatio , spirituumquè vitalium ac animalium radiatio prohibeatur.

Membrum ita deligatum detineatur immotum ad duodecimum circiter diem , quo fasciæ denuò solvendæ , & membrum deligandum. Si namque tardius solvatur deligatio , magna sæpè incommoda (qualia sunt , partis exulceratio , putredo , gangræna , &c.) inde oriuntur ; quorum exempla notavit Fabritius Hildannus *Cent. 2. Obs. 91.* qui propterea monet , ut secundo aut saltem tertio die semper deligatio solvatur : & quanquam post septimum non sit adeò necessarium toties fracturam solvere , se tamen de quarto in quartum facias solvere , partemque affectam inspicere solere , scribit. Atque hæc Deligatio continuanda , (paulò laxius tamen fasciis & ferulis indies adstrictis , ut nutrimentum ad ossa fracta magis confluere , & callus gigni , firmusque reddi possit) donec callus genitus , & fractura sanata sit ; quod triginta aut quadraginta intrâ dies plus minus fieri solet.

XI. Interim ad Calli Generationem alii exhibent *Fuscula* , in quibus bullierunt *Folia Agrimonie* , & *Radices Consolide Majoris*. Nonnulli viscidiores *Cibos* præbent. Alii *Lapidem Osteocollam pulverisatum* & cum *Fusculo* exhibent , & cum *Cerata extrinsecus applicant*. Sed cum Calli Generatio , adeoque fractorum ossium mediante callo unitio , solius Naturæ opus sit , hæc omnia , ut inutilia ac planè inepta , meritò rejicimus. Nihilominus tamen , ut omnia quæ Naturam in opere suo turbare possent removeantur , bona *Diæta* Ægrotanti præscribenda ; *Venæsectio* aliquandò instituenda , & sanguis nonnunquam depurandus : In partium inferior-

inferiorum fracturis Purgantia rarius, ferè sola Suppositoria usurpentur: in superiorum autem partium fracturis Purgantium atque Enematum usus necessarius admodum est.

XII. Quod si Fractura per longitudinem ossis facta sit, fasciæ arctius stringendæ, quam in reliquis, ut ossa fracta, quæ secundum latitudinem à se invicem recesserunt, ad mutuum contactum ducantur, & removeri nequeant. Cæterum ea omnia agenda, quæ in transversæ fracturæ curatione dicta sunt.

Fractura
per Ossis
Longitudi-
nem facta.

CAPUT III.

De Affectibus præter naturam, qui fracturis accidunt.

I. **Q**Uoniam verò Fracturis non rarò quædam accidere solent, quæ aut curationem remorantur, aut post curatam fracturam remanent; ut sunt dolor, inflammatio, pluitus, excoriatio, membri debilitas & gracilitas, figura depravata, &c; quæ idcirco Medici operam requirunt, de iis etiam paucis dicendum.

Dolor igitur si adsit, ne in causa sit, ut humores in partem affectam confluant, & inflammationem vel quid aliud excitent, omninò leniendus ac tollendus. Ut verò tollatur, considerandum, à qua causa proveniat; quæ statim tollenda. Perpendendum ergò, an ab osse aliquo pungente Dolor sit, an à fasciis nimium adstrictis, an ex pravo membri situ, an ex humorum affluxu.

Dolor.

Si ex osse pungente Dolor sit, (id quod ex levi partis contrectatione, & pungente dolore cognoscitur) fasciæ solvendæ, & os pungens vel in locum suum reponendum, vel, si fieri possit, eximendum, aut præcidendum. Sin ex fasciarum nimia adstrictione Dolor oriatur, deprehenditur id ex tumore, qui in membri extremitate apparet, Agerque se vehementer premi conqueritur: tunc quamprimum fasciæ solvendæ, & laxior deligatio instituenta. Sed ob malam membri situationem si Dolor fiat, id Ager facilè indicat, & situs mutationem postulat, quæ ità instituenda, ut jam sine dolore se esse fateatur.

II. Verum ex humorum defluxu quum pars doleat, *Tumor*, & *Inflammationis* signa apparere incipiunt. In hoc casu si membrum devium sit, quamprimum solvendum, & cum linteo duplicato vel quadruplicato calidè imponendum *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adstringens*: vel applicetur Fomentum Anodynum, Resolvens, leviterque Repellens, ex *Malva*, *Alibea*, *Violaria*, *Scordio*, *Floribus Sambuci*, *Camemilla*, *Rosarum Rubrarum*, &c. in *Lacte Dulci*. vel *Cerevisia Tenui decoctis*. At priusquam sedata fuerit inflammatio, pars affecta non deliganda, saltem arctè non stringenda.

Inflamma-
tionis.

III. Pruri-

Pruritus.

III. *Pruritus* cum partem infectet. & Ægrotantem torqueat, cessabit si *Aquâ Tepidâ* pars inter deligandum foveatur, ut apertis poris materia pruritus efficiens dissilari possit. Quod si locus affectus *Aquæ Tepidæ* affusionem commodè non admitat, ejus vaporis satis utiliter apponitur: prohibenda interim Ægris scalptura, eò quod pessima, & præter exco-riationem dolores excitet graves. Si tamen ex imprudenti scalptura, vel ex fasciarum resolutione diutius quam par est protracta, dolorosa oriatur *Excoriatio*, sanatur affusione *Aquæ Tepidæ*, uti pruritus; & Litu ex *Un- guento de Cerusa, Albo Camphorato, Nutrito*, vel simili.

Excoria-
tio.Gangræ-
na.

IV. Non rarò quoque Fracturis, vel ex attritu, vel ex arctioribus vin- culis, vel qualibet alia de causa *Gangrena* accidit. Quæ qua ratione tra- ctanda sit, *libr. I. cap. 17.* abundè dictum fuit.

Membrum
Gracilitas,
& debili-
tas, post
Fracturam
relicta.

V, Sed & nonnunquam post Fracturam *membrum gracile & debile ma- net*: quod fit ob alimenti penuriam, dum à nimia faciarum strictura par- tis affectæ vasa & porositates admodum constringuntur, adeò ut sufficiens, alimentum affluere nequeat. Id quandò fit, pars *Aquâ moderatè Calidiâ* fovenda, donec rubescat, eaque laxius deinceps vincienda. Insuper com- mendatur à nonnullis *Picatio*, quæ fit *Nigrâ Pice suprà linteum ductâ, parti multoties applicatâ, & violenter, velociterque ablata*, ut ratione adhæren- tiæ, pilorumque evulsionis, ac doloris, alimentum alliciatur, cavendo post- modum strictam fasciarum circumductionem, quæ affluens alimentum ite- rum repelleret.

Ossa Di-
storta, &
malè
Compo-
sita.

VI. Etiam contingit, ut postquam Ossa Fracta iterum coaluerunt pristinam & convenientem figuram non recipiant, sed Distorta sint, un- de membri motus impeditur, & claudicatio in pede oritur, vel in brachio apprehensio læditur. Fit autem hoc, vel ob Chirurgi ossa componentis & fracturam deligantis imperitiam aut negligentiam; vel ob Ægrotantis vitium, quandò membrum fractum ante calli confirmationem movet, aut ipsi innititur: vel ob ipsius Fracturæ culpam, quum ossis fru- stulum inter ossa fracta continetur, quod mutuam eorum contactum impedit.

Emendatur autem hoc vitium, si quidem læsio membri sit magna, conti- nuòque punctiones, ob acuitatem capitum ossium non rectè compositorum, persentiantur, Patiens sit juvenis & robustus, callus recens, & non diu con- cretus, os fractum non adeò magnum; si callus iterum frangatur, & ossa rectè coaptentur & componantur. Verum ut tutius fiat hæc calli fractio, is emolliatur multos dies Fomentis, Balneis & Linimentis. Callo satis emol- lito, Chirurgus membrum fractum genu suo imponat, & os utrinque utra- que manu deprimat, ac denuò frangat; deindè ossis fracti partes manuum palmis coapter, & fracturæ novæ convenientem curam instituat. At verò si Patiens sit senex vel debilis, callus vetustus & induratus os magnum, quale est femoris vel humeri; optimum est illi manum non admovere, ob pe- riculosa

tur. Verumenimverò si os, cui innititur vectis, in superiore parte, multa fragmenta, vel aliquod acutum habeat ossiculum, ut vecti non detur commodus locus, illa Scalpro Rasorio auferenda, hoc autem Forfice præcidendum, ut vecti tuta comparetur sedes. Osse reposito, considerandum, an fragmentum aliquod abscissurum sit, nec ne? si nihil sit recessurum, pars affecta (vulneri appposito conveniente Digestivo) deligetur, ut fractura cum vulnere simplici, sin verò aliquid recessurum, deligatio instituatur, ut in fractura cum magni ossis separatione.

V. Quod si eminentia denudati ossis ita foras protuberet, ut sine violentia in locum suum reponi nequeat, tunc è duobus malis minus eligendum, osque eminens & nudum Forfice præcidendum, vel potius subtili Serrâ amputandum, & postea fractura per modicam extensionem coaptanda: hoc enim melius est, quam hujusmodi ossa non coaptata relinquere, vel extensione violentâ Ægrum in periculosam præcipitare convulsionem, & ad mortem deducere. Fracturâ coaptatâ, membrum deligetur, ut in fractura cum vulnere simplici, ita tamen, ut vulnus quotidie sine cruris commotione inspicere possit: atque hinc suadet Sculterus, ut fasciis & emplastris foramen supra vulnus incidatur, ad Medicamenta vulneri magno quotidie applicanda. Rationem porro fasciarum perforationis addit: „ quia vulnus magnum, & ideo per se-
„ cundam intentionem curandum, copiosam generat saniem, indeque
„ crebram requirit inspectionem; os autem comminutum, ob metum
„ novæ musculorum contractionis, frequentiore membri elevationem,
„ fasciarumque resolutionem prohibet, unde media via, ut vulneri &
„ fracturæ satisfiat, incedendum.

Verumtamen cum eminens os resecatur, ita ut os brevius fiat, multi Ægro prædicendum volunt, partes fractas futuras esse breviores: quæ prædictio ex Hippocrate & Galeno vera est, quando femur vel humerus fractus particulam ossis amiserit, sed cum tibiæ vel cubito portio quædam abscindatur, brevitatis membri semper timenda non est: os enim sanum conservat membrum distentum, donec natura defectum abscissæ portionis callo compensaverit. Cujus rei me- Observa-
morabile in Nobili Viro vidimus exemplum. Is è curru, equis in fu-
torem incitatis penitus diffracto decidens, tibiæ cum fibula circiter
in medio diffregit, tanta cum violentia, ut superior tibiæ pars cutem
ad duorum digitorum latitudinem perforaret, atque omni periosteo
privaretur: vocatus cum Cornelio van Beest Medicinæ Doctore, &
Chirurgis Herberto à Ravensway, N. du Prée, suavisimus unanimiter
eminentis istius ossis, periosteo penitus denudati, ablationem; dictum
factum, & altero die os illud subtili Serrâ amputavimus, crus ad
pristinam longitudinem extendimus, & in molli pulvinari æqualiter
deposuimus, vulnus quotidie inspiciendo; arque sic ex utroque ossis

sine paulatim succrescens callus tandem coivit, sensimque in osseam duritiem firmatus est, ita ut crus pristinam longitudinem retinuerit, & ubi ablatum sit, nunc videri vix possit. Haud absimilem historiam recenset Cl. Diemerbroekius *Anatom. lib. 9. cap. 1.* nec non Scultetus *Armament. Chirurg. tab. 28.* ex quibus insuper patet, Ægium è duplici fractura cum vulnere & deperditione ossis, restitutum nonnunquam non claudicare. Imò femur licet, vel humerus fractus particulam ossis amiserit, non tamen semper sequitur, partem illam futuram fore breviorē: ita videtur observasse Doctissimus Lindanus, qui *Physiolog. cap. 16. artic. 21.* hæc habet: „ memoriâ dignum est, „ quod meus pater vidit Enchusæ. Puero sexenni comminutum est os „ femoris: fragmentis arte & naturâ sequestratis, medio osse exos spatium erat quatuor pollicum. Id visum est ex reliquis partibus ossis sensim adauctis & tandem coeuntibus ita impleri, ut dicere non liceret, „ ubi abfuisset, aut quod incommodum haberet ex fractura.

C A P U T V.

De Fracturis in specie.

I. **I**gitur de Fracturis in genere cum satis nunc dictum sit, cumque ossa quæ franguntur varia sint, & secundum ossium fractorum varietatem curatio nonnihil variet, haud abs re erit, de iis in specie quædam superaddere; saltem proponendo differentias, quæ à subjecto, & ossium fractorum diversitate sumuntur. Et quia frequentissimè franguntur humerus, brachium, manus, femur, crus, patella, ossa pedis, de iis primò dicemus; postea & reliquorum ossium fracturas subjungemus.

Humeri
Fractura.

II. Enimverò H U M E R U S, cum externis injuriis expositus sit, sæpius frangi solet. Appellatur autem *Humeri Os* id, quod inter Cubitum & summum Humerum interjacet, & superiore ejus capite cum Scapula committitur, inferiore verò Ulnæ & Radio articulatur.

Cognoscitur ossis hujus Fractura non solum ex partis dolore & actione læsa, cum cubitus amplius sustineri & elevari nequeat; sed etiam tactu, cum, si pars hæc prematur, ossium fragor ac strepitus audiatur, & inæqualitas persentiat.

Humeri os, ut Hippocrates *Lib. de Fracturis. §. 9.* Paulus Ægineta *lib. 6. cap. 100.* & Celsus *lib. 8. cap. 7.* inquiunt, quadraginta diebus coalescit. Cum autem sit grandius, longiore tempore ad callum generandum opus habet.

Fractum verò Os Humeri ut restituatur, brachium incurvetur, sic ut incumbat pectori, mox humerus circa articulationem inferiorem com-

pre-

prehensus deorsum ducatur : factâ hac extensione, ossa convenienter manuum operâ componantur ; quod haud itâ difficulter fieri potest. Sedulo tamen hîc curandum, ut semper in hoc situ servetur, ne iterum, quod levis mutatio efficere valet eo excidat. Chirurgus interim, post secundam præter propter deligationem, quavis vice brachium in rectum prudenter extendat, ne tendines ab humero ad cubitum excurrentes diuturnâ eâ quiete contrahantur, sicque rigiditas accadat brachio. Si verò hæc tendinum contractura relinquatur, haud difficile est eam curare, si quotidie ingens pondus gestet Æger. Chirurgus autem rigidum membrum frequenter illinat Unguento Emolliente & Relaxante.

Hippocrates *Lib. de Fracturis* §. 8. alium proponit modum, quo humeri os fractum extendi & componi debeat, de quo inspiciatur Sculteti Armamentarium Chirurgicum *Tab. 23. Fig. 1.* Vult enim Sapientissimus Senex, ut rotundum lignum cubiti longitudinis vel paulo brevius ab utroque capite habenuis alligetur, quæ trabi, vel alicui sublimi adhæreant, sicque æqualiter ac firmiter lignum suspendatur, ne sursum vel deorsum ferri possit : Deindè Æger brachium super dictum lignum imponat, *id est*, ut transversum lignum alæ subjiciatur ; tum Patiens sedeat itâ sublimis, ut parum absit, quin suspendatur : interim aliquod aliud paratur, cui brachium inhæreat, pulvinari uno vel pluribus brachio suppositis, itâ ut ad eam altitudinem perveniat, ut cubitus ad rectum angulum collocetur, vel à ministro itâ detineatur. Deinde cubito valida, mollis, & lata habena circumdetur, cui magnum pondus appendatur, quod extendere convenienter possit ; aut robustus aliquis partem inferiorem, cubito cum humero ad rectum angulum figurato, cogat, ac trahat. His factis, Chirurgus stans, altero pede super re quapiam sublimiori collocato, prominentioribus palmarum partibus fractum os componere debet. Alii autem Salarum gradu suspensi ligni vice utuntur.

At verò Manibus non rarò fieri potest hæc Extensio, præsertim in pueris : resupinatô enim Ægrotante, ne molestiâ aliquâ afficiatur, & alligatâ ac suspensâ ipsius manu ex cervice, itâ ut angulosa figura servetur, alter ex ministris ambabus manibus humeri superius caput apprehendo, alter inferius in diversa extendendo. Quod si manuum operâ expediri non possit in adultioribus, ob musculorum crassitiem & robur, Laqueis extensio fiat, quorum alterum suprâ, alterum infrâ fracturam brachio circumligare debemus, iique duobus ministris (quorum alter ad caput, alter ad pedes Ægrotantis consistat) ut in diversa æqualiter & simul extendant, præbeantur.

Facta quovis modo Extensione, ossibusque convenienter compositis, Fasciæ injiciendæ, incipiendo à fractura, attendendumque ut semper in ea figura ligetur membrum, in qua manere debet, *id est*,
ut

ut cubitus cum humero rectum angulum constituat. Cætera porro agantur, ut in generali fracturarum curatione superius diximus.

Cubiti five
Brachii
Fractura.

III. BRACHIUM proprie dicitur illa pars, quæ est à Cubito ad Carpum. Constat duobus ossibus, quorum alterum *Radius*, alterum *Ulna* dicitur. Atque frangitur nunc utrumque, nunc alterutrum tantum.

Fractura Brachii, ubi unum saltem os fractum est, facilius curatur; at utrumque si fractum sit, pessima est, & difficilius curatur: majore namque extensione tunc opus est, cum ossa fracta nullum fulcrum & sustentaculum habeant; atque adeò musculorum fibræ, ossis robore penitus destitutæ, naturalem suam determinationem omnino sequantur, & in se contrahantur. Ut plurimum tamen Brachii Ossa intra triginta præter propter dies coalescunt; quanquam ætas ab ætate, natura à natura differat. Veruntamen si alterum saltem brachii os fractum sit facilior est curatio, cum subiectum habeat alterum, in quo plus opis est, quam in fasciis, ferulisque. Et si Radius tantum frangatur; faciliorem admittit curationem, si Ulna, difficilius curatur.

In Curanda Brachii Fractura haud secus procedendum, ac in aliarum partium fracturis curandis. Ad Extentionem verò minore vi opus est, ubi Radius fractus fuerit, majore, ubi Cubitus seu Ulna; maxima, ubi utrumque os. Et quidem si ambo ossa sint fracta, æqualis Extensio facienda: si alterutrum solummodò fractum sit, ea in parte, ubi fractura est, fortior Extensio instituenda. Atque hæc actio ex sententia Pauli Æginetæ lib. 6. cap. 101. fieri debet inflexâ manu ad angulum rectum, sic ut pollex omnium digitorum altissimus, contrâ minimus digitus omnium infimus habeatur. Fieri autem potest extensio Manubus, à duobus ministris in diversa extendentibus, & si vehementiore extensione opus est, utriusque præsertim ossibus fractis, & in valde caroso, Habenis facienda, alligando unam supra fracturam, alteram infra. Extentione factâ, admotis prominentibus palmarum partibus os fractum dirigendum & componendum, atque in pristinam sedem restituendæ si quæ ossium adsint eminentiæ. Osse fracto reposito, fractura Fasciis circumdanda, & alia, quæ in genere de fracturæ curatione dicta sunt, peragenda, tandemque brachium rectè collocandum ac situandum: quod sit, si incurvatum imponatur pectori, sic ut manus paulo altiorem occupet locum, quam brachium ipsum, nec non mitellâ commodissimè excipiat, è cervice suspensum in ea figura, *hoc est*, quæ rectum angulum referat in cubiti curvatura, ut conjuncta ossa nullo modo dimoveantur. Post hæc singulo biduo aut triduo leniter brachium extendatur, quò affluentes humores non nimis diu in articulis detineantur, adeoque non efficiant harum partium coalitum, & hinc membri rigiditatem. Similiter si superius Ulnæ tuberculum, *Olecranon* dictum in ipsa Cubiti flexura fractum sit, qualibet vice, inter deligandum, leniter

riculosa, quæ hanc curationem subsequi solent, symptomata: satius enim est vel deformem vel claudum multos adhuc annos vivere, quam crudeli cura læthalia, provocare symptomata. Etiam si læsio membri in suis functionibus non sit admodum magna, Æger sorte suâ sit contentus.

Atqui si ossis frustulum membrum totum distorqueat, Incisio fiat ad os fractum usque, & Volsellâ ossis portio glutinationem impediens extrahatur, dein Fractura per extensionem coaptetur, deligetur, & depōnatur, eodem modo quo recens fractura.

CAPUT IV.

De Fracturis cum Vulnere.

I. **S**ED FRACTURIS non rarò conjungitur VULNUS, Quando ossium fractorum eminentiæ acutæ incumbentem carnem perforant. Atquæ in hiscè interdum os fractum nudatum est, interdum non est nudatum; Quumque denudatum est, nunc extrâ vulnus non eminet, nunc verò eminet: deinde interdum os, seu fragmentum aliquod adscissurum esse metuimus, interdum nihil abscessurum speramus. Quæ omnes Differentiæ cum variæ sint, variam sanè expostulant Curationem.

II. Fractura cum Vulnere Simplici, *hæc est*, in qua nec os à suis tegumentis denudatum est, nec aliqua ossis portio abscessura, duas habet pro sui curatione Indicationes. Prima est, ut Ossa Fracta loco suo restituantur, & jungantur. Altera, ut Vulneris Labia simul reuñiantur. Quod si os frangatur, & unâ cum ossis fractura etiam musculi & corpora adjacentia vulnerata sint, tunc curationis intentio oritur duplex, quarum altera quidem circâ ossa fracta, altera verò circâ corpora adjacentia vulnerata versatur. Galenus *lib. de Arte Medica cap. 91.*

Primum ergò, cruore sordibusque deterfis, membrum congruè extendendum, & ossium fractorum capita debite coaptanda, haud secus ac in fractura sine vulnere. Hic tamen notandum, ne Extensio sit adeò valida, quod partes carnosæ ac membranosæ admodum laceræ, contusæ, & attritæ plerumque sint; alioquin dolores ingentes nec non convulsiones excitarentur, non rarò cum vitæ discrimine. Et quidem Extensio hæc, Ossiumque Repositio statim, & primo aut ad summum secundo die fiat, priusquam parti gravis superveniat inflammatio.

Extensione peracta, Osseque Reposito, Vulneris Labia ad mutuum contactum adducenda, adductaque servanda per Linteola Emplastica cruciatim imposita, & Fasciam. Dein Vulneri ea aplicentur, quæ conglutinandi ac vulnera consolidandi vim habere suo loco docuimus.

Post hæc Fractura Deliganda est, perindè ac si ossa citrà vulnus

essent fracta. Fasciæ tamen hîc sint molliores & latiores, ut oras vulneris utrinque comprehendant, & sic labia ejus constringant, non comprimant. angustiores namque si essent fasciæ, tunc vulnus cinctum tenerent, & dolorem inferrent. Cæterum minus etiam stringendæ sunt, quam si vulnus non adesset, ne compresso vulnere dolor & inflammatio oriatur: unde Hipp. & Celsus plures faciunt circumvolutiones, cum melius sit sæpius circumvolvere, quam adstringere. Nonnulli autem hujusmodi fracturæ deligationem instituunt per Ascialem Fasciationem, (de qua Scultetus *Armament. Chirurg. tab. 27. fig. 1. & tab. 28 fig. 8. 10.*) ut crebrior fieri possit partis affectæ inspectio.

Tertio, nonnunquam secundo, à prima deligatione die pars solvatur, iterumque deligetur; ita tamen, ut deligatio paulò magis comprimat, quamdiu durat timor inflammationis, nisi dolor prohibeat. In secunda verò, & tertia solutione laxior semper fiat deligatio, ut libera omninò sit sanguinis, pro futuri calli materia, circulatio. Reliqua curatio eadem erit, ac fracturæ sine vulnere; nisi quod Ferulæ non sint ad vulnus apponendæ, ne id comprimant: si verò apponendæ, adhibeantur ad vulneris latera & partem oppositam, donec sanatum sit vulnus. Rarò autem contingit, simplex vulnus, si fracturæ conjungitur, secundo vel tertio apparatu cicatrice non obduci, vel saltem carne non repleri. Sanato vulnere si nondum confirmatum sit os, eadem agantur, quæ in fractura simplici.

Curatio
Fracturæ
cum Vul-
nere, ubi os
nudatum
non est;
ossis tamen
frustulum
abscessu-
rum ex-
pectatur.

III. Interdum tamen accidit in Fractura cum Vulnere, ut os nudatum non sit; ossis tamen frustulum abscessurum metuamus. Id quod fit, cum ob fracturæ impetum aliquod ossis fragmentum ita à reliquo osse separatum sit, ut cum eo denuò conjungi nequat. Tum enim natura id quod sibi molestum est, aliisque ossibus uniri non potest, foras protrudere conatur, neque finem facit, donec expulsum sit; id quod longiore demum tempore non rarò perficere solet.

At verò abscessurum os indicat sanies, quæ copiosior, quam pro magnitudine & constitutione vulneris, effluit. Deindè labia vulneris non coeunt, & si coiverint, iterum dehisci, & ad excretionem stimulari videntur, & laxa quasi ac spongiosa evadunt; nec non tacita quædam motio in parte vulnerata percipitur: Neque enim natura vulnus integrè sanat, ubi aliquid intus hæret, quod reliquis agglutinari non potest. Adhæc ossa abscessura indicantur, si in plures particulas os comminutum sit: neque enim tunc omnes facilè conglutinantur.

Citò autem futuram abscessionem suspicatur, si caro laudabilis in parietibus ossis sani generetur. Enimverò non alio modo os recedit, quam dum natura carnem in labiis ossis sani creat, quæ os superpositum attollit, atque propellit, „ maturum ossis exitum, præter probabiles quasdam conjecturas, „ inde cognoscere licet; si os semel, iterum, atque tertio quis pulset: percussus enim si clangorem, & vacui resonitum reddit, apertum de maturitate testimonium dabit. M. A. Severinus *Efficac. Chir. part. 2. de iis, quæ ad ossa spectant, cap. II.*

Tempus

Tempus verò, quo ossa recedere soleant, varium est. Enimverò ætate tenera, tempore æstivo, siquæ os non adeò magnum suis, viginti, triginta, aut quadraginta dierum spatio abscedit. Si verò sit magnum, ætate adulta, tempore hyemali, vix sexagesimo die, aut etiam tardius, os separatur. In magnis ossium contritionibus, etiam post multos annos fragmenta ossium prorumpere, exemplo demonstrat Hildanus *Cent. 4. Obs. 97.* Quod & in Praxi frequenter observari solet.

Si igitur os abscessurum suo loco motum sit, & in vulnere consistat, statim vossellâ extrahendum. Similiter si ossis frustulum per rimam undique à reliquo osse sit separatum, in suo tamen adhuc loco detineatur, nihilominus quoniam nunquam cum reliquo osse glutinari potest, apprehendendum & extrahendum; siquidem sine dolore & violentia extrahi possit: atqui absque magna vi si id fieri nequeat, non debet extrahi, quia facilè excitantur dolor, inflammatio, febris, ulcusque fistulosum redditur, cum extracto osse cavitas illa sanie repletur, quæ corro lendo carnis generationem impedit. Hinc potius Naturæ negotium tunc committendum, quæ sensim id, quod agglutinari nequit, separat. Interim tamen opus naturæ à Medico juvandum, & propterea deligatio laxior instituenda, sæpiusque (de tertio sc. in tertium solvenda, ne pus detineatur, sed facilè effluat. Ferulæ etiam eo loco, quo os abscessurum, non imponendæ, ne dolorem comprimendo pariant. Insuper Medicamenta vulnere admovent, quæ ossa & omne alienum è vulnere expellant. Quem in finem Barbette *Chir. par. 1. cap. 3.* sequentia proponit:

R. *Cineris Lumbricor. Terrestr. ʒiij.*

Mellis Virginei ʒi.

M. F. *Unguentum.*

Vel;

R. *Aloës, Myrrha an. ʒß.*

P. *Rad. Consolid. Maj. Aristoloch. Rot. an. ʒiij.*

Euphorbii ʒij.

Therebinthina, Cera q. s.

Ob. *Liliorum Albor. parum.*

M. F. *Unguentum.*

Ossiculo tandem omninò separato, ac citrà violentiam extracto, Ferulæ adhibeantur ad latera vulneris, donec id consolidetur. Si autem, vulnere ad cicatricem perducto, fractura nondum fuerit confirmata, Ferulæ undique erunt apponendæ, ut in fractura simplici.

Verumenimverò si ossium fragmenta, quanquam à suo toto separata, periosteo tamen adhæreant & affixa sint, nullo modo sunt educenda, sed potius in suum locum, situmque naturalem aptè reducenda, cum coalescere & conglutinari queant.

Attamen insignis ossis portio si sit abscessura, ideò quod ossis

fracti partes non potuerint cum aliis componi; tales partes vulneratæ omninò leniter tractandæ sunt. Enimverò propter motum & compressionem dolores accidunt vehementes, pungentibus ossis diffracti particulis non ritè compositis partes vicinas.

Si verò non statim, sed demum Postea, os abscessurum appareat, Deligatio hæc (ut membrum quotidie deligari & solvi commodius queat, absque eo quod fractura moveatur) mutetur in Ascialem Fasciationem, donec os abscederit. Osse autem abscesso, ac in conspectum detruso, eoque volsellâ, si citrà violentiam fieri possit, extracto, vulnus consolidandum. Quo ad cicatricem perducto, membrum in quiete conservandum, donec fractura confirmetur, appositis undique ferulis.

Curatio
Fracturæ
cum Vul-
nere, in
qua os nu-
datum est.

I V. Cæterum in Fractura cum Vulnere si os periosteo suo denudatum appareat, videndum, utrum extrâ vulnus emineat, nec ne. Extrâ vulnus si non emineat, Curatur moderata membri Extensione, convenienti Coaptatione, Labiorum Vulneris ad mutuum contactum adductione, apta Deligatione, & congruâ Depositione. In Deligatione tamen denudatum os cute, musculisque quamprimum cooperiendum, sicque ab aëre externo, quantum fieri possit, defendendum, ne alteretur, & postea abscedere necesse sit: hinc considerandum, an aliqua ossis portio sit recessura, vel nulla? nulla abscedet, si os nudatum statim cutis operculo fuerit reiectum: aliqua recedet, si os diutius aëri fuerit expositum, quanquam & hæc regula non ita universalis, quis sæpius observatum sit, ossa propter causas tum externas, tum internas denudata, non fuisse alterata, nec squammam abjecisse, uti variis exemplis ostendit Fabritius Hildanus *Cent. 4. Obs. 95. & 96.*

Si igitur nullum aut parvum os abscessurum sit, Deligatio peragenda, velut in fractura cum vulnere simplici, & in qua parvi ossis expectatur separatio: sin magnum sit abscessurum, Asciali Deligatione pars vincienda, uti in fractura cum osse magno abscessuro.

At verò os fractum, nudatumquè si extra vulnus emineat perpendendum, an in propriam cavitatem, beneficio debitæ extensionis, citrà violentiam & convulsionis periculum, restitui possit, nec ne? si possit, restitatur, sin minus, non restitatur. Periculosam restitutionem indicant, prominentia magna, inflammatio, & pars ob musculorum contractionem dura: facilem verò, os eminens parvum, absentia inflammationis, & partis mollities.

Cum igitur os eminens citrà violentiam & periculum convulsionis reponi possit, primò membrum moderatè extendatur, deinde fractura componatur. Quod si ossa extensione difficultet coaptari queant, ob timorem magni doloris, & periculosæ convulsionis, validior ne fiat extensio, sed Vecte seu Scalpro quodam Incisorio, inter ossa fracta immisso (vid. *Sculter. tab. 27. fi. 9.*) extensio juvetur. donec ossa è directo collocata videantur: deinde paulatim extensio relaxetur, & vectis extrahatur.

leniter brachium extendatur & iterum cubitus incurvetur, ne in ipso articulo, vix. inter ejus tendines & ligamenta, callosa concresecus substantia juncturae difficilem motum, vel omnimodam rigiditatem relinquat.

IV. MANUS OSSA sunt octo *Carpi*, quatuor *Metacarpi* seu *Ossium Palme Manus*, & quindecim *Digitorum*. Hæc ossa, *Digitorum* vix. Manus & præsertim *Metacarpi*, fracturam nonnunquam patiuntur; at verò *Carpi* ossa contunduntur magis, quam franguntur. Fractura.

Cognoscitur autem fractura in hisce ossibus facile, visu & tactu; cum hæc ossa fracta vel ad exteriora, vel ad interiora ut plurimum declinent. Non difficulter tamen, & quidem intra viginti præter propter dies, perfectè coalescunt, & sanantur.

Quando ergo quoddam Manus Os frangitur, *Patiens* læsam manum super æqualem & lævem tabulam deponat. Deindè minister ossa fracta extendat: *Chirurgus* verò manu in suam sedem ea restituat; hinc conveniente Fasciâ partem obvolvât. Et quidem si *Digitum* fractum sit, excepto pollice, vicinis sanis alligandi, ut ab iis in suo loco, quasi à ferula apposita, contineantur. Tandem Glomo ex Linteo Convolutò manus vola complenda, ut hoc modo ossa composita facilius contineantur, & *digitum* in media figura conserventur. Manus quoque cum brachio à collo idoneâ fasciâ suspendatur, ac in quiete detineatur, quousque fracta ossa consolidentur; dein tertio vel quarto quoque die vincula solvenda, & pars multâ Aquâ Calidâ fovenda ac perfundenda, cum dixerit *Hippocrates Lib. de Fracturis*, „ In omnibus autem, qui juxta Articulos sunt, affectibus, liberaliter Calida Aqua perfundenda „ est, deindè Medicamenta applicanda, & rursus pars deliganda. Et sane multum hoc modo præcavebitur, ne *digitis* xel extensis vel contractis callus tam facile generetur, adeoque ne manus officium in comprehendendo lædatur. *Hipp. lib. 6. Epidem.* nautæ cujusdam historiam refert, cui ob fracturam medii *digitum*, exortæ inflammationi gangræna successit, tandemque spasmo *epithorono* correptus interiit.

V. FEMORIS OS, licet cæterorum ossium, quæ in corpore humano sunt, maximum, crassissimum, & longissimum sit nonnunquam tamen frangitur, vel in medio, vel in extremis, locisque vicinis. Femoris Fractura.

De Femoris Fractura *Hippocrates lib. de Fracturis, exedit. Lindani, §. 23.* ita scribit: „ at verò si femoris os fractum fuerit, extensionem „ præ omnibus facere oportet, ita ut ne defectuosius fiat. Amplior „ enim facta nihil læserit. Neque enim si quis distantia ex vehementia extensionis ossa deligaverit, fieri poterit, ut deligatio ipsa teneat, „ ut ita dillent: sed coeunt inter se ossa quam citissime, ubi intendentes ipsa remiserunt. Crassissimæ enim ac fortissimæ quum sint hac „ parte carnes, deligationem superabunt, non ab ipsa superabuntur. „ Hoc confirmare videtur C. Celsus, dum lib. 8. cap. 10. id scri-

prum relinquit: „ si femur fractum est, fieri brevius oportet; quia „ nunquam in antiquam sedem revertitur, summisque digitis postea ejus „ cruris insistit. Sed multa tamen femori debilitas est, ubi fortunæ „ negligentia quoque accessit. Et Avicenna *lib. 4. Fen. 5.* tradit, raram admodum esse femoris fracti integram curationem. Quibus verbis nos monent, ut integram femoris fracti curationem nunquam promittamus, sed omnem potius diligentiam adhibitori claudicationem dubiam prædicamus, ne ex fracturæ natura, aut ex Ægrorum impatience superveniens, nostro adscribi errori, & præmii loco famam minuire possit. Scribit quoque Fabritius Hildanus *Cent. 5. Obs. 86.* se neminem unquam vidisse, qui ex hujusmodi fractura sine claudicatione evaserit, præter unicam puellam, cui novam & peculiarem curandi rationem adhibuit, quæ ibidem videri potest. Id autem præcipue accidit, si femur in loco superiore juxta coxam frangatur. Sin verò genu versus, aut in medio femoris os frangatur, & diligens cura adhibeatur, non adeò difficulter, & sine claudicatione fractura sanari potest.

Ubi igitur femoris os fractum est, valenter omninò extendi debet, & recto tramite, ita ut in neutram partem convertatur: violenta extensio convenit, quoniam maximi sunt muscoli, qui femur circumdant, & magnam versus suum principium contractionem faciunt.

Resupinato ergò Ægrotante, & extensis cruribus, valida Extensio fieri debet, vel Manubus, vel Habenis, ut videre est apud Scultetum *Armat. Chirurg. tab. 26. fig. 1.* vel Instrumentis sive Machinamentis, Glossocomo puta, vel trochleâ trajecto Fune, qualem depingit Fabritius Hildanus *Cent. 5. Obs. 86* nec non Scultetus *tab. 22. fig. 1.* Extensione sufficiente factâ, muscoli, utpotè validissimi, facile fracti ossis partem inferiorem ad superiora adducunt. Id tamen ut ritè & decenter fiat, prominentibus palmarum partibus, ut in aliis fracturis, os dirigatur & comprimatur, adeoque ossis fracti capita coaptentur. Interim meminerit Chirurgus priusquam operi se accingat, femur anteriore & exteriori parte gibbum esse, interiori & posteriore curvum, ut ad eam figuram femur reducat, ne superveniat claudicatio. Hipp. *de Fract. §. 24.*

Reductum femur aptâ & conveniente Ligaturâ deligetur, qualis est Fascia Ascialis, quæ simul & in orbem circa coxam & ilia, ut inguina etiam, & quod inter anum & genitale est, involvatur; cum ob alias causas, tum ne externæ ferulæ nudam partem offendant.

Insuper fractum femur conveniente fasciâ obligatum longo Canali, qui poplitem excedit, imponatur. Nam si canalis femori adaptetur, qui poplitem non excedit, is noxam potius, quam opem adfert: prohiberi enim non poterit, quin corpore aut crure moto femur quoque moveatur. Popliti etiam molestus erit, & genu curvari permittet:

mittet : si verò quis genu quodammodo flectat , femoris quoque vincula moveri necesse est , & musculos alio atque alio modo figurari , adeoque & ossa fracta dimoveri . Ideoque utilissimum videtur , femur in canalem conjici , qui à coxa ad pedem usque pertingat ; & præcipue , si ad poplitem cum canali fascia laxa circumjiciatur , velut infantes in cunis fasciari solent . Enimverò ubi femur in partem superiorem , aut ad latus distorquebitur , ità cum canali melius continebitur . Canalis igitur à summo ad imum usque , aut nullus adhibendus .

Caterum imo calci magna habenda cura , ut tum in femoris , tum in tibiæ fracturis aptè collocetur : etenim si pes dependeat , tibiâ reliquâ obfirmatâ , ossa in anteriore cruris parte gibba apparere necesse est , idque eò magis , si hominis calx suapte naturâ grandior fuerit . Hipp. *l. de Fracturis* §. 26.

Sed distortio femoris præcavebitur , si membrum in , ante , & post deligationem instrumento Glossocomo (vide Scultetum *Armat. Chir. tab. 21. fig. 4.*) conservetur extensum , usque ad perfectam fracturæ confirmationem . Ne autem instrumentum hoc partem suâ duritie atterendo lædat , idèò aliquid molle subjiciendum , uti est lana carpta , mollis stupa , vel simile .

V I. P A T E L L A etiam interdum frangitur , & quidem nunc Patella secundum longitudinem , respectu totius femoris , nunc in transversum , Fracta. nunc in obliquum ; & nunc in duas , nunc in plures partes comminuitur ; insuper nunc cum vulnere , nunc sine vulnere .

Hujus autem ossis Fractura facile innotescit ex tactu , cum partes divisæ persentiantur , cavitas appareat , & crepitus in contrectatione audiatur , nec non omnimoda adsit incedendi impotentia .

Patella equidem , ut alia ossa rara , facile coalescit , modo rectè conjungatur , & conjuncta servetur . Et si secundum longitudinem facta sit fractura , sine manuum operâ solâ musculorum tibiæ extendentium contractione , ossa conjunguntur , & conjuncta pulvillis , spleniis , fasciisque non difficulter in suo loco retinentur , ac ununtur viginti circiter dierum spatio ; atque ità nulla calli extuberantia , & hanc subsequens claudicatio , facile metuenda . Ambrosius Paræus tamen *Chirurg. lib. 14. cap. 22.* neminem sibi visum fuisse scribit , cui os hoc fractum esset , qui non per vitæ reliquum claudicaverit : idque idèò , quod facta calli concretione consolidatio liberam genu flexionem impediat . Verum etsi hæc de transversa fractura facile concedi possint : tamen rectè statuit Fabricius Hildanus *Cent. 5. Observ. 88.* non semper , præcipue in fractura patellæ secundum longitudinem facta , id esse necessarium ; cum non semper callus ità protuberans nascatur , ut motus impedimentum in genu , & claudicationem afferat , videamusque in aliorum ossium fracturis , naturam tam eleganter callum generare , ut sæpe vix fracturæ appareat vestigium ; quod in primis acci-

dit, ubi periosteum integrum est, quod materiam calli retinet, nemini excrecere, & protuberare queat.

Si verò Fractura transversim vel oblique facta sit, difficulter admodum curari potest, ut incedendi impotentia, vel saltem elaudicatio non relinquatur. Enimverò cum muscoli tibiæ extendentes sursum versus, & pedem moventes deorsum trahant patellam, ossa fractæ patellæ ita disjunguntur, ut haud facile conjungi, aut conjuncta retineri queant, unde callus extuberat, qui cavitationem inter femur & tibiæ os adeò adimplet, ut articuli istius motus impediatur. Nihilominus symptoma hoc prudens Chirurgus non rarò prohibere solet, si qualibet vice, inter deligandum, fractam patellam digitis (ne fragmenta composita denuò dimoveantur) firmiter apprehendat, & undique loco prudenter moveat.

Itaque in hujus ossis restauratione, crus primò extendendum est; dein à Chirurgo Patella seu in duas, seu in plures partes fracta conjungenda, & secundum naturalem figuram æquanda, nec non conveniente ligaturâ continenda. Torulis verò impositis stramineis, ut in fractura cruris fieri solet, membrum immobile tenendum, & omninò cavendum, ne crus flectatur. Hoc enim si fieret, fragmenta composita suo loco iterum dimoverentur; quem in finem poplitis cavitas rotundis spleniis, exactè implenda, ut genui curvatura impediatur. Religiosè interim observet Chirurgus, ut inter deligandum fractam patellam prudenter ultrò citroque moveat, ne inter tendines & ligamenta, quibus continetur patella, callus concreascit; hinc & articuli istius motus difficilis, vel omnimoda rigiditas, atque adeò incedendi ferè impotentia, aut saltem claudicatio relinquatur.

Cruris seu
Tibiæ Fractura.

VII. CRUS illa pars appellatur, quæ à Genu ad Pedem extenditur. Constat duobus ossibus, quorum quod crassius est, & internam Cruris regionem occupa, *Tibia*; quod tenuius & exterius, *Fibula* nominatur. Franguntur hæc ossa interdum ambo simul, interdum unum tantum; & Fractura accidit vel in medio, vel in superiore, aut inferiore parte.

Si utrumque os fractum sit, facillimè id cognoscitur; cum totum crus inflecti possit. Nec difficulter cognoscitur Tibiæ Fractura, si ea tota fracta sit; quoniam totum hoc os in conspectum, utpote in loco excarni, facile venit. Si verò Fibula sola frangatur, id non ita facile cognoscitur; quoniam multâ carne tegitur: fracta tamen pars ad interiora inclinare solet.

Si ex ossibus hiscè alterum fuerit fractum, facilius curatio est: præsertim si Fibula tantum sit fracta, curatur facilius, & Ager citius pedi insistere potest; cum facilius crus extenditur, & tibia maximam oneris corporis partem sustinet. Tibia verò si fracta sit, curatur difficilior, quia crassior, & vice fundamenti totum corpus sustentat.

hinc

hinc & majore extensione opus est, & homo tardius incedere audet. At utraque ossa si fracta sint difficilis admodum est curatio, tum quia validior requiritur extensio, tum quia omni fulcro destituta est pars affecta.

Sive ergò utrumque, sive unum os frangatur, crus, quantum opus est, extendendum: ut sine læsione ossa suo loco restitui & conjungi queant. Quod plerumque duo viri robusti (si alter in partem inferiorem, alter in superiorem Crus trahat) manibus præstare possunt. Quod si id exsequi nequeant, Habenis vel Machinamentis utendum. Et ubi satis extensum crus fuerit, ossa fracta reponenda. Deindè Fasciis crus involvendum; quæ & latiores & longiores esse debent, quam in brachio: & omninò ità situandum ac componendum, ne in ullam partem perverti possit, neque ossa fracta depravari queant. Tandem crus rectum & extensum super pulvinari, aut re molli & plana collocandum, & Ferulæ, ac Canales adhibendi, ut *Cap. 2. de Generali Fracturarum Curatione* diximus. Qua in re observandum, ne super eminentes ossium extremitates applicentur, vel super magnum musculorum Gasterocnemii ac Solei tendinem, qui calcaneo inseritur. Hæ namque partes, cum sensum habeant exquisitum, compressionem non ferunt, sed compressæ dolent, ac inflammantur. De situ autem tibiæ fractæ hæc habet Fabritius Hildanus *Cent. 1. Observ. 93.*, „ In fracturis tibiæ curandis, nonnulli Chirurghi non levem committunt errorem, quum volunt tibiæ erectam insistere talo ex qua „ situatione hæc sequuntur incommoda. Primo quidem fit, ut „ æger temporis progressu majorem dolorem patiat in talo, quam „ in ipsa fractura, idque propter tendines magnos & nervosos, qui „ talo inseruntur. Dolor autem ille multos ad se trahit humores, „ qui in ipsa junctura, & spatiis inter ossa pedis fracta, atque ligamenta retinentur. Et quia ex hac situatione venæ & arteriæ comprimuntur, & proindè pars affecta suo calore quodammodo destituitur, necessario condensantur & refrigerantur hi humores in ipsa „ junctura; & spatiis inter ossa pedis. Inde curatâ fracturâ, pes novam adfert molestiam: ægè enim & difficulter movetur junctura, „ sequuntur & nonnunquam alia quam pessima symptomata. Id quod „ idem Hildanus memorabili exemplo confirmat, quando subjungit: „ prospiciant igitur Chirurghi, ne nimis curiosè situationem hanc in fracturis tibiæ observent. Involutâ autem tibiâ fasciis, spleniis, & „ stupis, & in capsula idonea collocatâ; ea eligenda est situatio, quæ „ minimè sit dolorosa. Itaque modo in hanc, modo in alteram partem „ collocanda est tibia, ut Æger nunc in hoc, nunc in illud latus decumbere possit: sic enim multa accidentia evitabuntur Hæc ille.

VII. Hominis P E S, sicuti Manus, ex multis minutisque, nec non duris constat ossibus, magnitudine & figurâ diversis. Sunt autem ea, Ossium
Pedis Fractura.

septem *Tarsi* ossa, quinque *Metatarsi*, quatuordecim *Digitorum*. Ossa verò Pedis & Manus non frangi scribit Hippocrates *lib. de Fracturis*. §. 10. nisi acutâ vel gravi quâpiam re carnosæ partes vulnerentur. Sunt enim duriora : & quæ acuta sunt, & gravia, si ossa hæc frangant, cutem incumbentem salvam non relinquunt. Et Paulus Aegineta *lib. 6. cap. 106.* scribit, Talum nullo modo frangi, non tantum ob durtiem : sed quia undequaque ab ossibus eminentibus est munitus. Similiter Albucasis *lib. 3. cap. 18.* inquit; ossi Calcis nullo modo accidere fracturam, aliis verò Pedis ossibus fracturam accidere posse, ac etiam ossibus *Digitorum*; sed rarò hoc evenit, potiusque hæc ossa atteruntur, quam franguntur.

Si autem Pedis ossa frangantur, visu & tactu id deprehenditur; cum hæ partes excarnes sint.

Horum ossium Fractura per se periculosa non est; sed quia non nisi à valida admodum & violenta causa franguntur, partes incumbentes, & vicinæ carnosæ ac tendinosæ simul contunduntur & vulnerantur, unde dolores gravissimi, inflammationes, aliaque superveniunt accidentia. Diebus tamen præter propter viginti confervent & occallescent; nisi quæ cruri vicina sunt. Ea enim cum sint majora, longius tempus requirunt.

Curatio ferè eadem est quæ ossium Manus fractorum. Commoda nimirum faciendi Extensio, & ossa, siue in superiorem siue inferiorem partem emineant, in naturalem sedem compellenda : quod commodius fit, si Æger pede fracto tabulæ planæ panno obductæ insistat. Deindè fasciis pes involvendus. Et cum pedi Ferulæ ob loci inæqualitatem commodè admoveri non possint, Splenia *Oxycrato*, vel *Vino Rubro Adstringente* madida loco affecto imponenda, Faciisque locus vinciendus, ut ossa composita in sua sedē contineantur. Situatio tamen & collocatio aliter hic instituenda, quam in manu. Enimverò cum manus datæ sint ad apprehensionem, curvâ figurâ digiti collocandi sunt. Pedes verò cum ad ambulandum & standum dati, rectâ figurâ situandi, non curvâ, ne eorum actio depravetur.

Narium
Fractura.

I X. Insuper & alia nonnunquam franguntur ossa, inter quæ Nasus primo loco occurrunt. Conflatur autem NASUS ex ossibus & cartilaginibus : ossa ejus propriè franguntur; cartilagines contunduntur, deprimuntur distorquentur.

Fracta verò hæc ossa ex signis manifestis innotescunt, quoniam si adversa fracta sint, nares desidunt, & sinus nasus apparet, difficulterque spiritus trahitur : si à latere os sit fractum, is locus cavus apparet : Sin cartilagines contusæ sint, earum distortio, & in alteram partem inclinatio adest.

Commodissimè ex sententia Hippocratis *lib. de Articulis, exedit. Lindan. §. 31.* restituitur Nasus fractus eodem die, vel certè paulo post, nec disse-

differentia curatio, quia in naribus callus citò generatur, intra decem dies, nisi corrumpatur. Subjungit tandem sapientissimus Senex: „Nasus „ex omnibus corporibus partibus facillimè componitur, & nisi protinus „dirigatur, dirigi postea non potest, sed pervertitur.

Itaque si Nasus fractus in inferiorem partem æqualiter dimittatur, simulque reddatur, quamprimum quicquid in cartilaginem incidit, leniter excitandum, ac sublevandum, ut sublatum postea decenter coalescat: viz. in nares aliquid intromittatur, quod dirigat, ut Specillum ad digiti formam fabricatum, ex Buxo, vel Ebore, vel Ferro: aut quod fractum est, elevetur Digito in nares immisso, atque in naturalem sedem restituatur. Extrinsecus etiam ab utraque parte Nasus apprehendatur, ac sursum ducatur. Ubi autem probè conformatus fuerit nasus, ut naturalem figuram conservet, longa linamenta contorta in Nares immittenda sunt, quæ narium cavitatem implent, vel perforata Cannula, aut Penna introducatur, superimposito exterius Emplastro Defensivo, vel simili.

Si verò in uno tantum latere Nasus fractus sit, dirigere etiam convenienter ab ea parte, quæ declinat, & in naturalem sedem restituere oportet, tum Digitum vel Instrumentum commodum in nasum, qua parte læsus est, immittendo, tum extrinsecus dirigendo. Et re quod compositum est, iterum depravetur, in singulas nares (at crassius in narem læsam) Linamentum, vel Penna Anserina grandior molli pellicula obducta, vel Fistula aut Cannula è Plumbo vel Argento, itidem pelliculâ obducta, immittatur, ac tandiu intus relinquatur, donec os aut cartilago satis roboretur. Neque multum refert, quid immittatur, modo præstet, ne fractum nasi os subsideat, & molle sit, odorisque gravis expers. Monet tamen Hippocrates, nullo pacto Spongiam esse immittendam, quoniam humorem imbibit, atque sic turgendo, partem distendit, cunctaque dissolvit. Etiam Deligationem improbat, quam C. Celsus proponit, quia magis nocet quam confert, cum similitatem, & maiorem amplioremque distortionem adferat. At de necessitate ligaturæ in Narium Fractura Curanda disputat Guido de Cauliaco *in sua Chirurgia*, qui videri potest.

Si juxta cartilaginem Nasus fractus sit, & in obliquum distortus, post congruam conformationem, Habenula digitum lata, Glutine aliquo illita, naso ea parte, in quam inclinat, agglutinanda; postea intendenda, quantum expedit, ut nasus rectè dirigatur. Longa autem sit hæc habena, ut circa aurem obducta circum caput obducatur. Hæc justè dirigit nasum, & remitti ac intendi potest. Et si intra nares impositæ turundæ dolorem excitent, tollendæ, & tandiu nares habenâ directæ servandæ. Post quartum decimum diem habenæ demendæ, & Emplastrum aliquod Catagmaticum imponendum.

Si autem Nasi ossa minutim fuerint confracta, quantum licet, singula in suam sedem reponenda, vel idoneis Instrumentis compellenda, neque facile, & nisi nullo modo agglutinari possit, os aliquod eximendum;

cum

Maxillæ
Inferioris
Fractura.

cum semper deformitatem pariat. Postea Ceratum vel Emplastrum ad ossa confirmanda imponendum. Plura de Narium Fractura videantur apud Hippocratem *Libr. de Articulis, articul. 30. 31. 32. 33. 34.*

X. Interdum & INFERIOR MAXILLA frangitur, vel transversim; vel in plurima fragmenta, ossibus semper inter se aliqua ex parte cohærentibus, raro penitus disjunctis, & dissolutis, ut in aliis.

Facile autem Fracta Maxilla cognoscitur, quoniam si tantum extrinsecus ossa fracta sint, tactu apparet, & in interiore oris parte aliqua gibbositas digito persentitur. Sin verò transversim fracta fuerit, inrorsum manifesta cavitas fit, & in interiore oris parte ferè dens super proximum dentem excedit.

Maxillæ ossa, si primis diebus inflammatio non accedat, intra viginti præter propter dies consolidantur, & dentes integri remanent. Sin verò cura diutius protrahatur, dentes vitiantur, & inutiles redduntur, auctore Hippocrate *Lib. de Articulis articul. 29.*

Si igitur Maxilla ita per transversum fracta sit, ut ossa inter se aliqua ex parte equidem cohæreant, digitis utrinque, tam ori immixtis, quam extrà applicatis, os comprimere & in suam sedem compellere oportet: interius namque tuberculum, foràs propellendum, & alterâ manu ossa inæqualia complananda. Maxillam verò in suam sedem esse restitutam, ex ejusdem, nec non dentium æqualitate apparet.

Si verò Maxilla tota transversim fracta sit, quod tamen raro accidit, sic ut os super os emineat, & dens super proximum dentem excedat, digitis ori immixtis, & extrà manu adhibitâ, ossa fracta componenda: & nisi simplici compressione id fieri possit, primum extensio, ministro retrò continente & Chirurgo ante extendente, fieri debet, hinc & ossa inter se componenda. Deinde dentes qui sunt ad fracturam, non tantum bini, verum & plures inter se colligandi, donec ossa ferruminata sint. Hipp. filo aureo utitur: cujus defectu vel filum sericeum, vel seta equina usurpari poterit. Si Maxilla in mento fracta fuerit, qua parte ambo colligantur ossa, ambabus manibus inter se coaptari & dirigi debet.

Ubi autem fracta ossa fuerint reposita, quod ex æqualitate dentium cognoscitur, ut suo loco conserventur, extrinsecus Ferula, ex coisio seu alia conveniente materia, maxillæ longitudini correspondens, apponenda, hinc conveniens Deligatura instituenda, quæ fiat Fasciâ duabus extremitatibus fissâ, duos digitos latâ, mediâ quoque sui parte in longitudinem incisâ, ut utrinque mentum complectatur. Cum ergo fasciæ in extremitatibus fissæ quatuor sint, capita duo inferiora ad summum caput deducantur, ibidemque deligentur, vel pileolo nocturno assuantur; duo superiora transversim traducta ad imum occiput deligentur, vel eidem pileo assuantur.

Sin tali fracturæ Vulnus sit conjunctum, Specillo explorandum, an minutim

minutim, & in plures partes diffracta sint ossa; & si ossis fragmenta separata inveniantur, aliisque conferruminari nequeant, idoneo Instrumento eximenda; sique vulneris orificium angustum sit, ampliandum: deinde vulneris labia ad mutuū contactum adducenda, & apposis Linteis Emplasticeis adducta conservanda, atque dicatum cruentis vulneribus Medicamentum superponendum, donec consolidentur. Interim ne decumbat Ager in partem maxillæ fractam, sed in sanam; at non huic, sed capiti innixus, ne ossa composita iterum distorqueantur. Maxilla quoque immobilis servetur; ideoque Ager non multum loquatur, nec duriores cibos mastice, sed mollioribus & liquidis nutriatur, donec callus obduret. Et si aliquid denuo suo loco motum fuisse observetur, tertio præter propter die deligatio solvenda, & si quid exciderit in suum locum reponendum.

XI. CLAVICULA Acromio & Sterno articulata movetur; qua parte autem jungitur sterno manifestius agitatur, obscurius & ferè insensibiliter cum acromio, quia scapulæ motum sequitur. Idcirco fractæ claviculæ pars acromio juncta situm mutat, in anteriorem, vel posteriorem vel inferiorem locum conversa, alterâ ejusdem parte semper immotâ.

Claviculæ
seu Juguli
Fractura.

Frangitur verò Clavicula vel transversim, vel oblique, vel per longitudinem. Si per transversum id accidat, vel propè humeri articulum, vel magis versus articulationem cum sterno diffingitur.

Cognoscitur ossis hujus Fractura tactu potius, quam visu; ut & ex dolore.

Si per transversum frangatur Clavicula, facilius curatur; difficilius autem, si per longitudinem. Nam quod transversum fractum est, facile extensione, & digitorum compressione in naturalem sedem revertitur: reliqua fractura semper quid eminentiæ habet, quod ægrè coaptari potest. Perficitur tamen Claviculæ Fractæ Curatio quat uor & viginti circiter diebus.

Igitur ut hæc Fractura curetur, ministri duo ad extensionem requiruntur. quorum unus utraque manu humerum, qui claviculæ fractæ adjacet, ad posteriora, alter caput in latus oppositum ducat; interea Chirurgus digitis id quod prominet propellendo, ima foras attrahendo, & quæ deorsum tendunt, sursum, & quæ sursum, sunt deorsum compellendo, fracturam componat. Aliqui autem, ut facilius fiat restitutio, Glomum Lineum alæ subjiciunt, hinc brachium ad costas comprimunt, atque ita os suæ sedi restitunt. Si verò ossis fracti extremitates ita depressæ sint, ut sursum reduci hoc modo nequeant, Ager resupinandus est in pulvinari duriore, spinæ inter scapulas subjecto; humeri interim manibus sic deprimentendi, ut ossis fracti extrema depressa eleventur eousque, ut in naturalem sedem restitui possint.

Compositis fractæ Claviculæ ossibus, Plagula tres convenientis cras-

fitiei, & longitudinis, ut cavitatem, quæ supra & infra claviculam est, repleant, parandæ, quarum duæ lateribus, tertia crassior prominenti fracturæ imponenda. Ità enim & os fractum eminens deprimetur, & nec sursum, nec deorsum, nec ad latera è suis sedibus ossa fracta composita dimoveri poterunt. Hinc Deligatio instituenda; quæ fiat Fasciâ palmum latâ, debitæ longitudinis, duplex caput habente, decussatim injectâ quæ sæpius circumducenda, & obvolvenda ut brachium ad posteriora deducat: Interim cavitas sub axilla lintheaminibus convolutis replenda; sic namque facilius deligationem sustinet Patiens.

Scapulæ
Fractura.

XII. SCAPULA etiam qualibet sui parte frangi potest, rarius tamen in processu illo, qui Acromium dicitur; sæpius juxta Spina, & in aliis extremitatibus. At si Acromium frangatur, visu & tactu percipitur, præsertim si pars ægra cum sana comparetur: sin verò latior ejus pars, & in extremitatibus frangatur, tactu cavitas quædam deprehenditur, & punctorius dolor in parte percipitur.

Fractura quæ in Summo Humero seu Acromio est, difficilior curatur, quam in aliis Scapulæ partibus. At in cervice Scapulæ, aut circà articulationem ejus cum humero, quæ est Fractura, ferè incurabilis est.

Si ergò os fractum Scapulæ adhuc cohæreat, manu Chirurgi in suum locum restituendum. Quod si non facile fiat, & majore vi opus sit, Pila ex linteo sub axillâ ponatur, & minister deorsum humerum trahat, cubitum ad costas adducendo, Chirurgus verò manu Fracturam comprimat & componat. Sin os fractum Scapulæ non cohæreat, modo ligamentis & periosteo quodammodò adhæreat, & pungendo admodum molestum non sit, etiam suo loco restituendum. At si penitus & ab osse, & à periosteo ac ligamentis separata sint fragmenta, sic ut carnes pungant, cute incisâ, eximenda. Sin verò non pungant, relinquenda: natura namque, quod reliquis non cohæret, tandem spontè expellit, etsi interdum post longum tempus id fiat; sic refert Ambrosius Paræus *lib. 14. cap. 9.* cuidam Marchioni è scapula vulnerata ossium quædam fragmenta post annos septem, cicatrice resecratâ, erupisse.

Ossibus ritè compositis, Deligatio conveniens instituenda, sique summum Humeri fractum sit, Pila sub ala vincienda, & deligatio non frequenter solvenda: Æger interim in opposito latere cubet, & partem in quiete detineat.

Costarum
Fractura.

XIII. Interdum COSTÆ ex causis violentis quoquè franguntur; casu vix, aut contusione. Et quidem fractæ Costæ interdum intro declinant; interdum extrâ eminent interdum, etsi totæ franguntur, proprio loco non dimoventur; nonnunquam & caro circa costas colliditur.

Si Costa & tota fracta, & extremitates loco motæ, quædam inæqualitas & cavitas tum visu, tum tactu deprehenditur, & strepitus audi-

tur.

tur. Quibus accedunt & alia symptomata; adest viz. dolor gravis, pleuriticum dolorem æmulans, respiratio difficilis, tussis molesta, & non raro quoque sanguinis sputum, dum ex vasis ruptis effluentem sanguinem pulmo imbibit, nec non febris. Si tamen Costa quidem fracta sit, at fractæ extremitates neque intrò cesserint, neque in exteriorem partem compellantur, pauci febricitant, aut sanguinem spuunt.

Costarum Fractura si simplex sit, absque partium vicinarum gravi contusione, aut inflammatione, periculo vacat, & intrà vigesimum diem non raro curatur. Sin verò caro circà costas atteratur, periculosum malum est, & non raro lethale, teste Hippocrate *Lib. de Articulis*. Etiam periculosa est Fractura, si Costa intrò compellatur, & pleuram pungat vel vulneret, tuncque eadem ferè symptomata, quæ pleuriticos infestare solent, superveniunt, ac longius protrahitur curatio.

Si ergò Costa fracta sit, proprio tamen loco non dimota, nec incumbentium, vicinarumque partium contusio adsit, per se facile consolidatur. Sin extrà promineat, manu comprimenda, & in propriam sedem reducenda, ac æquanda. Si intrò vergat, Æger tussi, ac spiritus, ore clauso, retentione eam exterius compellat; Chirurgus verò Ægrotanti manibus, quantum fieri potest, succurat. Quod si non succedat, nonnulli Emplastrum cuti validè adhærens censent imponendum, idque aliquoties cum impetu auferendum, donec in locum suum Costa sit restituta. At quandò Costæ fragmentum membranam pungat, atque acerbissimi inde dolores, aliaque prava symptomata oriantur, cutis incidenda, ac pungentia fragmenta vel eximenda, vel præcidenda. Plura de Costarum Fractura videantur apud Hippocratem *Lib. de Articulis*. §. 51. 52. 53. 54. Insuper de felicissima curatione fracturæ costarum, in qua nonnulla notatu digna occurrunt, videatur Fabritius Hildanus *Cent. 5. Obs. 85*.

XIV. DORSI SPINA est *Vertebrarum* omnium contextus, Spinæ Dor-
si Fractura. & sicut quædam corporis carina, quæ constat *septem Cervicis Vertebris, duodecim Dorsi, & quinque Lumborum*, nec non *Osse Sacro, & Coccygis*. Vertebrarum Corpora raro admodum Fracturam patiuntur; earundem tamen Processus à causis externis & violentis nonnunquam franguntur. Id autem tactu facile deprehenditur, cum huc atque illic moveri persentiantur diffractæ Apophyses.

Vertebrarum Processuum simplex Fractura simplici lenique manuum operâ restituitur, ac consolidatur viginti circiter dierum spatio: sunt namque Processus hi ossa spongiosa & rara. Sin verò per vim admodum violentam totæ Vertebra frangantur, aded ut medulla spinalis simul patiatur, dehinc Paralyti afficiantur brachia, pedesve Ægrotantis, ac urina fæcesque alvi retineri nequant, mors in propinquo est. Interim tamen ne Æger sine auxilio deferatur, nil faciendiorum negl-

gendum, & facto Prognostico cutis incidenda, ac libera fragmenta eximenda, hinc vulnus curandum.

Ad Fracturas Spinæ pertinet *Offis Sacri & Coccygis Fractura*; quæ si ita sit, ut & Spinalis Medulla lædatur, lethalis est. Sin ea non lædatur, adeoque salutis spes sit, immisso in anum digito usque ad locum affectum, os fractum expellendum; extrinsecus verò alterâ manu ossa æquanda, & in suum locum reponenda. Et si aliquod ossis frustulum abruptum persentiat, facta apertione, id eximendum, ac porro vulnus ex arte curandum.

Offis Innominati Fractura.

XV. OS INNOMINATUM, quod ossibus tribus; *Ilio, Coxendicis, & Pubis*, simul unitis constat, frangitur ut scapula, vel in extremitatibus, vel secundum longitudinem, vel in medio.

Cognoscitur Fractura hæc ex dolore, qui tactu, & compressione inprimis exasperatur; nec non cavitate, inæqualitate, punctura, & nonnunquam stupore in crure ejusdem lateris.

Exigit autem Fractura hæc celerem restitutionem, perficiturque consolidatio quatuor & viginti præter propter diebus. Interim si sit in Offis Innominati extremitatibus, digitis vel manu ossa fracta componenda ac æquanda.

Si verò frangatur os per longitudinem, vel ad interiora declinet, ita situetur, Patiens ut super ventrem decumbat, Chirurgusque manibus, uti potest, fracta ossa componat.

Sin os fractum comminutum sit, Apertio facienda, sicque & fragmenta libera auferenda, & alia reponenda. Verum cum vix sub cute solum, sed sub ipsis musculis talia fragmenta plerumque lateant, sine periculo hinc Sectio non instituitur: hinc omninò cavendum, ne in faciendâ hac apertione, tendines, vel vasa quæpiam majora lædantur, sicque graviora excitentur symptomata.

PRAXEOS CHEIRURGICÆ

LIBER QUINTVS.

DE

LUXATIONIBUS.

CAPUT I.

De Luxationibus in genere.

I. **Q**uemadmodum in *Fractura* ossium solvitur continuitas, sic in *Luxatio* *Luxatione* eorundem separatur contiguitas. **LUXATIO** quid sit, namque, sive **EXARTICULATIO**, Barbaris **DIS-**
LOCATIO dicta, nihil est aliud, nisi *Ossis è sua sede*

in alienam Prolapsus, quo motus arbitarius impeditur. Propriè tamen *Ea* locum habet iis in ossibus, in quibus reperitur structuræ ratio talis, quæ ad motum manifestum est comparata; uti sunt omnes articuli per diarthrosin conjuncti: videmus enim, quoties è sede sua excidunt ossa, motum articuli perire. In ossibus verò per synarthrosin conjunctis, in quibus nullus adest sensui manifestus motus, non quidem ille aboletur, sed propter tendinum ligamentorumvè compressionem oritur dolor, & actio partis impeditur, exemplo sint ossicula in carpo, & tarso.

II. Dupliciter autem luxari ossa contingit, secundum magis & minus. Illa species perfecta est, osse extrà suum locum planè collo-
to, quæ idcirco ἐξάρθρωμα Græcis, vulgò *Luxatio* seu *Dislocatio* dicitur. *Luxatio-*
Hæc verò imperfecta, quæ παραρθρῶμα Latinis *Subluxatio* nominatur. *num Dis-*
rentiæ.

Perfecta ergò *Luxatio* est, quum ligamenta ità relaxantur & extenduntur, vel disrumpuntur, ut os extrà cavitatem suam planè deturbatum, & in alieno, nec consueto loco situm sit. Imperfecta verò dicitur, quum os è proprio loco non prorsus dimotum est, sed partim extrà manet, partim intrà, sinus seu acetabuli margini insistens. Id quod accidit, aut quia violentia non valdè magna fuit, aut quia ligamenta firma solidaque reperta sunt, nec admodum relaxata, sed violentiæ quodammodo restiterunt. Pertinent huc *Distorsio*, *Perversio*, & *Relaxatio* seu *Elongatio*; viz. cum laxatis & longioribus factis ligamentis, articulus quidem secundum longitudinem à sua sede quodammodo recedit, non tamen è toto excidit.

III. Verum præter duplicem hanc, perfectam & imperfectam, luxationem, sunt & tria alia luxationis genera viz. in partem superiorem, vel inferiorem, & ad latus, quæ probè cognosci ac considerari debent, ut in proprium, naturalemque locum reduci ac restitui possint.

Adhuc aliæ Luxationes simplices sunt, aliæ compositæ. Simples dicuntur, quæ nullam aliam affectionem conjunctam habent. Compositæ verò, quibus unus vel plures affectus sunt conjuncti; ut cum ad luxationem vulnus, fractura, inflammatio, abscessus, vel aliud quid accesserit.

Denique & differunt Luxationes ratione causarum, quod nunc fiant à causis externis; casu ictu, saltu, violenta membri distorsione: nonnunquam ab internis; humoribus puta affluentibus.

Causæ.

IV. Enimverò Luxationum Causa duplex est, externa & interna. Externa luxationum causa, est casus, ictus, saltus, extensio & motus partis violentus, aut quidvis aliud ejusmodi, quod vel ligamenta dirumpit, vel extendi & relaxat, adeoque violenter os sede suâ movere & expellit.

Interna causa, est humor ad articulum affluens, & ligamenta laxans, qui sensim adauctus, ossis caput tandem foras trudit.

Signa Diagnostica.

V. Dignoscitur autem Luxatio visu & tactu, Tumor enim in ea parte in quam ossis caput excidit, apparet; cavitas verò in loco, è quo prolapsum est: idque eò facilius deprehenditur, si corpus non admodum crassum & pingue sit, aut locus excarnis. Deinde perfecta si sit luxatio, membrum brevius redditur: quia prolapsum è sede sua os, cum resistentiam non habeat, sursum trahitur à musculis, nisi ingens ligamentorum laxitas in causa fuerit, quod ultra modum elongetur. Sed cum luxatum membrum semper sano dissimile sit, in situ, figura, & longitudine; cum sano & integro id comparandum, ut brachium cum brachio, crus cum crure in eodem homine. Insuper cum articulationes propter motum factæ sint, si ossis caput è naturali sede excidat, motus articuli læditur; hinc ubi luxationis suspicio est, motus tamen non læditur, luxationem nondum factam esse concludendum. Tandem quia è sede sua elapsum os partes sentientes, in quas prolapsum est, tendines puta, nervos, musculos comprimit, magnus inde excitatur dolor. Sin verò saltem sit Subluxatio, symptomata hæc remissiora sunt, aut quædam eorum absunt.

Prognostica.

VI. Prognostica Luxationis Signa ea sunt, ex quibus vel periculosam & curatu difficilem, vel lethalem esse luxationem deprehendimus. Hæc ex articulorum figura, item ex luxationis magnitudine, & causis: nec non morbis luxationi conjunctis, ac symptomatibus ei supervenientibus; denique ex luxationis tempore, atque ex corporis habitudine, desumuntur. Ossa itaque facilius vel difficilius luxantur & luxata faci-

facilius vel difficilius in pristinam ac naturalem sedem restituuntur, vel ob maiorem aut minorem sinus cavitatem, vel ob ligamentorum ac musculorum validitatem aut laxitatem. Quibus igitur membrum robustum, ac ligamenta valida sunt, articulus minus facile excidit, & difficilius reponitur; at repositus validius continetur. At quibus membrum imbecillius est, corpusque mollius, & ligamenta infirma, facilius elabitur, faciliusque restituitur; verum restitutus minus fideliter continetur. Hinc in corpore puerili & tenero ossa luxata facilius restituuntur; restituta tamen minus facile retinentur. Contrarium accidit in adultis & corporibus robustioribus. Similiter illi articuli, qui profundiori sinu reconduntur, pluribusque ligamentis fulciuntur, difficilius luxantur, & luxati difficilius in pristinum locum restituuntur. E contrario, qui planiori sinu articulantur, paucioribusque ligamentis fulciuntur, facilius luxantur, luxatique facilius in pristinum locum restituuntur. Insuper quò longius à suo sinu articulus excidit, eò difficilius restituitur; quò propius eò citius.

Luxationes, in quibus ossium margines, sive cavitatum supercilia abruptuntur, pessimæ sunt, quoniam suo loco etsi restituuntur articuli; tamen non diu persistunt, sed levissima de causa iterum excidunt. Haud secus qui ob ligamentorum laxitatem elapsi sunt articuli, licet reponantur, tamen rursus facile elabuntur.

Luxationes quibus dolor ingens, inflammatio, aut vulnus accidit, curatu sunt difficiles, nec periculo carent, & sine convulsionis, imò mortis periculo restitui non possunt. Monet quoque Hippocrates, quod, si febris articuli repositionem antevertat, nullum luxatum articulum in suam sedem compellere conveniat.

Vetustæ item luxationes, & quæ jam callo obduruerunt, & in quibus lentus humor articuli cavitatem replevit, nunquam, vel saltem difficillimè sanantur. Omnis ergò luxatio statim reponenda est.

C A P U T I I.

De Luxationum Curatione.

I. Gitur in omni Luxatione Curanda, communis est Indicatio, sci- Curatio
 licet *Luxati & suo loco moti Membri in propriam & naturalem se-* Simplicis
dem Reductio; quam operationem ἀρθρῆμβολον Græci vocant. Hanc si Luxationis
 quis cum fructu exercere desiderat, is in primis omnium in corpore humano articulationum naturam novisse debet: Etenim per illam viam per quam exiit, in suum locum reducendum est os, quod sede motum fuit. Huic autem reductioni inserviunt quatuor operationes; *Ex-*
tensio v^z *Repositio*, *Deligatio*, ac membri repositi *Collocatio*.
Enim.

Enimverò luxatum membrum, haud secus ac fractum; tum ob tendinum contractionem, tum quoque ut ossis caput suæ sedi è directo opponatur, est extendendum.

Extensio
luxati
membri
quandò,
& quo mo-
do sit fa-
cienda.

II. Fiat verò *Extensio* statim post luxationem factam. Quod si propter Chirurgi absentiam statim fieri non possit, fiat die etiam secundo vel tertio, nisi ob accedentem inflammationem desistere cogamur; die autem quarto propter exacerbationem nihil tentandum: observatum enim, quod, si tentetur extensio, restitutio feliciter non succedat, sed multa eam sequantur incommoda. Unde Fallopius *Lib. de Luxationibus cap. 3.* „moneo vos, inquit. ut habeatis semper ratio-
nem temporis, ad summum non excedentis diem tertium, & si ter-
tius dies esset, præteritus, expectandus est terminus inflammationis,
& tempus, usque quo periculum non sit de inflammatione, estque,
monente Hippocrate *Lib. de Articulis*, dies septimus. Et Tagaultius *Lib. 5. cap. 4.* hanc sententiam confirmat hisce verbis: „si
antequam ad luxationem voceris, pars luxata dolore infestetur, aut in-
flammatione occupetur, non prius eam in suum locum reponere ten-
tabis, quam dolor finitus fuerit, & inflammatio conquieverit. Si
enim membrum dolore aut inflammatione affectum distendendo lacerassi-
veris, periculum est, ne convulsio. aut aliud pravum symptoma
citetur. In similia verba erumpit Ambrosius Paræus, cum *Chirurg. lib. 15. cap. 5.* sic inquit „omnis luxatio restituenda est, ante-
quam inflammatio venerit: quod si jam illa adsit, de tollenda sol-
licitum statim Medicum esse oportet, de cætero Ægrum quiescere;
ne, si irritetur malum, doloris exacerbatio, convulsionis, gangræ-
ne, & tandem mortis adferat consecutionem; ut aliquandò à se ob-
servatum refert. Ergò ubi inflammatio, & alia prava symptomata sedata
& correctæ fuerint, tum demum aggredienda luxationis restitutio est,
si præsertim corporis & membri affectui habitus eam admittere possit.
Adstipulantur Joh. de Vigo *lib. 6. cap. 1.* Anton. Chalmæus *Enchirid. Chir. lib. 4. cap. 2.* Scultetus *Armam. Chir. tab. 28.* & alii, „non sine causa
gravissima Celsus *lib. 8. cap. 11.* & alii (inquit Fabricius Hildanus *Cent. 2. Obs. 40.*) monent, in Dislocationibus, quicquid suo loco motum est,
ante inflammationem reponendum esse. Sin illa adfuerit, quiescere
oportere, nec membrum lacerare, usque dum inflammatio finita sit. Qui
secus faciunt, non leviora symptomata, imò & mortem nonnunquam
inferunt; uti variis exemplis ibidem affirmat. Itaque si primis tri-
bus diebus fieri non possit extensio, expectandum usque ad septimum aut
octavum diem. Sed antequam tunc fiat extensio, quia callus intereà ge-
nerari incipit, præparandus est articulus ad indolentiam, & facilita-
tem restitutionis, calefaciendo, emolliendo, & laxando partes articu-
li; musculos nempe, tendines, & ligamenta: si namque partes hæc
emollitæ sint, facilius & minore cum dolore extenduntur. Hæc
autem

autem articuli emollitio fit per *Fotum plurima Aqua Tepida*, vel *Decoctionis Malva, Althea, Violaria, Florum Camomilla, Meliloti, & similia*.

Ceterum Extensio hæc fit, vel solis Manibus Chirurgi. aut ejus ministrorum; isque modus Palæstricus appellatur, quia in palestris luctantium membra luxata simplicissimo hoc modo reponerantur; atque convenit in mollibus corporibus, & ubi luxatio levis ac recens est; vel Laqueis & Fasciis, nec non beneficio Sclarum, Forium, Pistillorum, Instrumento Hippocratico *αμυν* dicto; qui modus Methodicus nominatur, & convenit pueris, fœminis, & masculis jam robustioribus, & luxationibus mediocribus, non admodum levibus: vel Organis seu Machinis perficitur majoribus, & Organicus dicitur. ac adhibetur cum difficillima & inveterata sit luxatio. Hac de re consule Hippocratem *Lib. de Fracturis, & Articulis*. Oribasium *Lib. de Machinamentis*. Hildanum *Cent. 5. Obs. 69. & 86.* Scultetum *Armament. Chirurg. tab. 21. fig. 1. & 3. tab. 22. fig. 1. & 4.*

Quocunque autem modo luxati membri Extensio fiat, necessum est eousque fieri, ut inter ossa liberum aliquod spatium relinquantur, ne in repositione ossis caput atteratur, & sinus supercilia frangantur: unde symptomata gravia, & sæpè incurabilia eveniunt. Insuper in Extensione membri commoda figuratio observanda; rectitudo viz. tum ratione ossium, tum ligamentorum, & muscutorum. Servatâ namque harum partium rectitudine, minore cum dolore & difficultate succedit extensio.

Repositio.

III. Extensione sufficiente factâ, os, quod proprio sinu exciderit, vel restitueudum per circumgyrationem, vel placidè ab ea parte, qua fuerit prolapsum, in contrariam impellendum, & tandem minimo, quam fieri potest, dolore in proprium sinum *Reponendum*, ne fiat contusio, vel attritio capitis & sinus inter se. Hi verò motus non semper necessarii sunt; nam interdum, ubi extensio facta est, si muscoli prius contracti tantum remittantur, facilè suâ sponte articulus in locum naturalem redit.

Quod si & luxatio imperfecta, & os ex sinu seu acetabulo prorsus excussum non sit, necesse non est membrum extendere; sed illud movendo & agitando leniter & aptè in sedem naturalem, rectâ propellendo, vel placidè circumgyrando, manu dirigatur ac restituatur.

Articulum autem rectè repositum esse cognoscitur, primum ex naturali membri figura, quod si nulla cavitas, nullusque circa articulum tumor apparet, quemadmodum ante restitutionem, sed in omnibus similis est sanæ parti, aut parum admodum abest propter influxos humores, quumque motum amissum reductum membrum recuperavit, deindè ex doloris remissione, quæ signum est inseparabile: semper enim dolor sedatus indicat restitutum esse articulum, licet reducto membro interdum & dolor remaneat, quod prius valdè læsi sint muscoli.

IV. Reposito verò in sedem naturalem articulo, membrum ita fir-

Deligatio

Xx

man-

mandum, ut articulus iterum ex sua sede egredi non possit, cum ob ligamentorum ac tendinum laxitatem facilè prolabi soleat. Id autem perficitur eodem ferè modo, ac in fracturis: primò enim antequam deligatio instituat, Medicamentum apponatur, quod influxum humorum & inflammationem prohibeat, & laxata ligamenta adstringere, partemque roborare queat; quale est *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adstringens*. Hinc convenienter membrum deligandum per fascias & Splenia, quarum beneficio in orbem munienda est articulatio, donec ligamenta debitum robur & adstrictionem acquisiverint. Ità tamen administranda *Deligatura*, ut articulus in sua sede conservetur, ac humorum affluxus prohibeatur. Sique opus sit, & membri figura ac ratio id patiat, etiam Ferulæ è densa charta, vel corio, vel alia conveniente materia imponendæ.

Collocatio. V. His peractis *Collocetur* membrum molliter ac æqualiter, tali figurâ, quæ ipsi sano naturalis sit, non dolorosâ, nec lassitudini obnoxia. Et si pruritus, vel dolor, aliavè symptomata non urserint, deligatio haud solvatur ante diem quintum, sextum, aut septimum: tunc enim laxatis fasciis, & pruritu, ob detentos vapores excitato, solvendæ fasciæ, parsque pruriens *Aquâ Tepidâ* perfundenda, ut apertis leviter poris detentæ fuligines transpirare queant, adeoque pruritus mitigetur. Quod si pruritus non sit molestus, à fotu hoc abstinendum. Hinc factâ molli Frictione, articulus leniter ad hanc & illam partem movendus. ne, concrecente in articulo humore, tendinibus ac ligamentis rigiditas tandem inducatur. Deindè impositis Spleniis *Oxycrato*, aut *Vino Rubro Adstringente* madidis, membrum ut prius deligetur; sed primâ paulo arctior sit secunda deligatio. Atque ità porro procedendum, donec membrum satis videatur robustum; quo tempore solvendum, & Ægrotanti præcipiendum: ut consuetas operationes moderatè exercere incipiat.

Curatio.
Luxationis
cum In-
flamma-
tione, &c.

VI. Verum accidit nonnunquam, ut Luxatio non sit sola, sed aliis insuper affectus præter naturam; dolor puta, inflammatio, vulnus, fractura, jungantur. Sin ergò, antequam Chirurgus vocatur jam dolor & inflammatio partem affectam prehenderit, articuli luxati restitutio non tentanda, nisi dolor & inflammatio sedata fuerint. Si enim antequam hoc factum fuerit, ea tentetur, metuendum est, ne ex tendinum & ligamentorum distensione Convulsio, vel aliud periculosum symptoma oriatur. Quamobrem nec extensio, nec aliqua alia operatio locum habet; sed in medio, minimèque doloroso situ pars affecta deponatur, & Sectâ Venâ, alvoque Clystere laxatâ, ei apponatur *Vinum Rubrum Adstringens*, vel Epithema ex *Aq. Fl. Sambuci*, *Aceto Rosaceo*, *Vino Rubro*, &c. v. gr.

R. *Aq. Flor. Sambuci* ℥vij.

Aceti Rosacei ℥ib.

Vina:

Vini Rubri Astringent. ℥iij.

Camphora ℥i℥. Sacchar. Saturn. ℥i℥.

M. pro Epithemate.

Vel circumjiciatur Fomentum ex emollientibus, dolorem sedantibus, & leviter resolventibus; ex *Malva, Alibea, Parietaria, Floribus Camomilla, Sambuci, Rosar. Rubr. Summit. Anethi, similibus, in Aqua Comuni & Vino Rubro Adstringente decoctis.* Sedatâ inflammatione, doloreque mitigato, extendatur, reponatur, deligetur, & collocetur membrum, ut in luxatione simplici.

VII. Sin Inflammatio post repositionem succedat, quo dnon rarò contingit, tum ratione violentæ extensionis, tum doloris perpetui, instituendus est Viçtus Tenuis, Vena secanda, & Purgans Medicamentum exhibendum, moxque solvenda deligatio, etiamsi sit primo vel secundo die, & præscriptum Epithema vel Fomentum imponendum, donec Patiens levamen percipiat. Hinc membrum laxius deligetur paucioribus fasciis idque singulis diebus faciendum, ad inflammationis usque declinationem: quâ ablata, observetur curandi modus nunc expositus.

VIII. Si Vulnus luxationi accesserit, ita ut articulus vel detectus Luxatio vel extrâ cutem protrusus sit, affectus est admodum periculosus, ac cum Vul- nere. sæpè lethalis; cum ex tendinum ac ligamentorum distensione seu dilaceratione dolor, inflammatio, convulsio, febres acutæ, gravissima adeoque symptomata excitantur; estque eò periculosior, quò membrum majus est, ligamentaquè & tendines circa id robustiores: unde humeri ac femoris luxatio cum vulnere plerumque mortem adfert. Eò etiam majus periculum est, quò vulnus articulo proprius. Ideoque Hippocrates ossium luxatorum cum vulnere repositionem, eorumque deligationem averfatur, solisque dolorem lenientibus, & inflammationem tollentibus initio uti jubet, nihilque ex his tutò reponi posse putat, præter digitos, manus, & plantas, atque in his ipsis etiam diligenter omnia peragenda esse præcipit. Neque enim vel digitus, in quo minimum periculi est, reponi debet, cum inflammatio adest, sed vel antequam inflammatio accedit, vel cum jam sedata est, Multò magis in aliis articulis id faciendum, de quibus omnibus *Libr. de Articulis §. 74. 76. 77. 78.* ita inquit: At verò quibus „ tibiæ ossibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem pen- „ tus eminent, sive intus vergant, sive extrâ, tales reponere non „ oportet, sed permittere ut quicumque velit Medicus reponat. Illud „ enim clarè scire oportet, quod homo morietur, si repositi perman- „ serint. Sed & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex „ ipsis septimum diem transgrediuntur. Convulsio enim est, quæ „ ipsos occidit. Sed & cancerari contingit tibiæ & pedem. Hæc ita „ futura esse certò scire oportet. Si verò repositi non fuerint, & ne „ tentati quidem ab initio, plerique ipsorum superstites evadunt. E-

dem ratio est, si cubiti ossa circa manus articulum ulcere facto
 „ emineant, sive ad internam manus partem, sive ad externam. Cla-
 „ re enim nosse id oportet, quod is morietur intra paucos dies tali
 „ morte, qualis antea dicta est, cui reposita ossa permanferint. Qui-
 „ bus autem reposita non fuerint, neque repositio tentata sit hi
 „ multo plures superstites manent. Quibus verò tibiæ os, facto ul-
 „ cere, circa genu eminuerit foràs, sive ad externam partem, sive
 „ ad internam, his, si quis reponat, adhuc promptior mors adest
 „ quam aliis, etiamsi etiam illis prompta aderat. Si verò omis-
 „ sione repositione medearis, spes quidem salutis hoc solo modo existit.
 „ Verum periculosa hæc ossa sunt, quanto superiora ac robustiora,
 „ & à fortioribus elapsa. Eadem ratio est, & de articulis circa gib-
 „ bum cubiti, & de cubito ac brachio: quæcunque enim ex his
 „ luxata ulcere facto eminuerint, ea omnia si reposita fuerint mor-
 „ tem inducunt: non reposita spem salutis: claudicationem verò su-
 „ perstitibus. Lethaliores autem sunt superiores articuli, si reponan-
 „ tur. Sed & si non reponantur, periculosiores iidem sunt. At verò
 „ quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati facto ulce-
 „ re eminuerint, osse non fracto, sed circa ipsam connexionem avul-
 „ so, his si repositi permanferint, adest quidem periculum convulsio-
 „ nis, si non benè curati fuerint: attamen operæ pretium est ut re-
 „ positio fiat, cum prædictione, quod multâ custodiâ ac curâ opus
 „ habet. Minimè primi articuli periculosi sunt: superiores autem pe-
 „ riculosiores. Reponere verò oportet eadem die aut postridie: tertio
 „ aut quarto minimè. Quarto enim die maximè recrudescere solent.
 „ Quibus autem non statim repositi fuerint, in his dictos dies tran-
 „ gredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repositum fuerit,
 „ omne id continetur. Si verò reposito esse Convulsio accedat, arti-
 „ culum statim ejicere oportet, & calidâ quam sæpissimè humectare,
 „ & totum corpus, & præsertim circa articulos, calidè & leniter ac
 „ molliter tractare. Verum inclinatum magis quam extentum totum
 „ corpus esse oportet. Expectandum tamen est, articulos circa digi-
 „ tos, qui reponuntur, abscessuros esse. Plerumque enim ita contingit
 „ si vel quævis inflammatio subsit. Quare si non, propter vulgi im-
 „ peritiam, Medico verenda esset accusatio, nullum penitus reponere
 „ oportebat.

„ Quod autem Hippocrates in solis digitis faciendum consulit, id nos
 „ in reliquis quoque articulis facere conabimur, *inquit Tagaultius. lib.*
 „ *5. cap. 4.* ac statim quidem inter initia, dum pars adhuc inflam-
 „ matione vacat, prolapsum cum vulnere articulum mediocri exten-
 „ sione (validam enim extrâ periculum perferre non potest) repone-
 „ re tentabimus. Quod si juxta animi institutum evenerit, inflamma-
 „ tionem solummodo arcere conabimur. Si verò inflammatio, aut con-

„ vulsio

„vulsio, reposito osse accesserit, rursus id (si modo fieri sine vi
 „possit) suo loco protinus expellendum est. At si hoc quoque peri-
 „culum metuamus. (non inflammatus articulus sine vi fortasse ceder,
 „& suâ sede iterum propelletur) satius fuerit per initia in majori-
 „bus articulis repositionem differre. Ubi verò inflammatio conquie-
 „verit, (quod septem aut novem dierum spatio contingit) tunc
 „præfari oportet, quale periculum ex repositione sit secuturum; &
 „si non reponatur, hominem ea parte claudum ac mutilum omnino
 „per reliquum vitæ tempus futurum: dein conabimur sine violen-
 „tiâ os in suam sedem compellere. Porro ulceris curationem ean-
 „dem, quæ proposita est in fracturis cum ulcere, administrabimus.
 „Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque
 „repositum est, sic jacere convenit, ut maxime cubantem juvet; tan-
 „tum ne moveatur, nevé dependeat. Hæc Tagaultius: cui, ut &
 „Hippocrati, subscribunt C. Celsus *lib. 8. cap. 24.* Galenus in *Hip-
 „pocr. de Articulis, Vido Vidio Interprete.* Ambr. Paræus *Chirurg. lib.
 „15. cap. 5.* Fallopius *tract. de Luxation. cap. 9. 10. 11.* Cæsar Maga-
 „tus *de Vulneribus lib. 2. cap. 71.* Scultetus *Armam. Chir. tab. 28.*
 „& alii plures.

Ubi ergò articulus major reponi nequit, habitâ prius universalium
 & victus ratione, membrum sine omni extensione & deligatione in
 media figura, vel de collo suspendatur, vel leniter collocetur, ut
 immobile maneat, & dolorem non sentiat. Impedienda interim inflam-
 matio, & convulsio imminens, medicamento dolorem mitigante, levi-
 terque repellente.

Sin verò (majoris præsertim articuli) luxatio facta sit cum vul, Observa-
tio.
 nere, tendinibus dilaceratis, ac omnino disruptis ligamentis, atque
 adeò osse detecto ac extrâ cutem protruso, eoque tandem sphacelato-
 nulla curationis spes est, nisi quod supra luxatum articulum in par-
 te sanâ membrum extirpetur. Talem casum nobis videre contingit
 Anno 1678. in Rustico, cui tibiæ os, ubi talo conjungitur, cum vul-
 nere erat dislocatum, atquè disruptis articuli ligamentis detectum &
 extrâ cutem protrusum ac brevi post canceratum. Quem cum tractarem
 cum Chirurgo N. van Engelen, suasi mox totius cruris prope genu am-
 putationem, cui consilio cum Chirurgus obtemperare noller, putans
 certò certius se hunc affectum curaturum, morbus indies auctus fuit,
 gravissimaque accesserunt symptomata; ut tandem, cum præ foribus
 mors videretur, vocatis insuper Petro Wassenaar Medicinæ Doctore,
 & Petro Curtio Chirurgo fuerit conclusum de cruris prope genu ex-
 tirpatione; qua sequenti die peractâ Patiens. qui duos præter prop-
 ter menses miserrimè decubuerat, brevi restitutus est, & ligneo crure
 instructus etiam nunc inter vivos versatur.

IX. Sed & nonnunquam accidit, ut luxationi Fractura jungatur. Luxatio.

cum Fractura.

Quo in casu membrum vulgari modo extendendum, & luxatus articulus in suum locum reponendus, ossa verò fracta conformatanda & componenda sunt. Et primò quidem luxatus articulus, si fieri possit, reponendus, deindè fractura curanda, & utrisque conveniens deligatio adhibenda, Quod si ante fracturæ curationem articulus sine periculo restitui non possit, primò fractura coaptanda; deinde, ubi callus generandus est, danda opera, ut etiam articulus luxatus restituatur.

Luxatio Antiqua cum Callo.

X. Sin verò luxatio vel ob Chirurgi absentiam, vel ob patientis negligentiam, vel ob præsentem Inflammationem, aliamvè ob causam statim non restituatur, Callosa circa articulum contrahitur Durities. Estque callosa hæc substantia vel dura ac lapidea, vel non ità dura. Idcirco articulus fovendus, vel *Aquâ Simplici Calidâ*, vel Fotu Emolliente, ac leviter admodum Resolvente, ex *Althea*, *Malva*, *Violaria*, *Floribus Camomilla Melilori Radice Cucumeris Asinini*, *Seminibus Lini*, *Fœnigræci* similibus in *Aqua Communi decoctis*. Post fotum articulus inungendus Linimento ex *Unguento Altheæ*, *Oleo Liliornum Alborum*, *Amygdalarum Dulcium*, aliisvè emollientibus.

Tandem ubi quicquid callosum fuerit, emollitum & discussum est, ad partis extensionem, & articuli repositionem deveniendum, atque reliqua facienda & administranda, ut in luxatione simplici. Quid si, articulo restituto, callus oboritur, Patiens juxta usum emollientium & leviter discutientium, articulum, quantum possibile, moveat; quo motu callus digeratur.

C A P U T III.

De Luxationibus in specie.

Maxillæ Inferioris Luxatio.

I. Cæterum inter præcipuorum articulorum dislocationes, primo loco occurrit **MAXILLÆ INFERIORIS LUXATIO**, qua & masticatio tollitur, & locutio depravatur. Rarò tamen accidit, ut ea luxetur, ob arctissimam ejus cum ossibus temporum per validum ligamentum articulationem, & validissimum muscutorum eam sursum trahentium robur.

Hæc autem Luxatio vix aliam in partem fieri posse, quam anteriorem, ejus cum temporum ossibus articulatio abundè docet. Enimverò in partem posteriorem luxari non potest, quia temporum ossis processus obstant, idque impediunt; nec facilè dextrorsum, quia sinistrum maxillæ capitulum plurimum impedit; neque etiam sinistrorsum, quia impedimento est capitulum maxillæ in latere dextro. Ergo in partem anteriorem maxilla tantum luxari solet. Accidit autem ista Luxatio, si processus anterior & acutus infrà os Jugale elabatur, ut eo ità humilior fiat, ut sursum in suum locum amplius redire non possit. Aliàs enim

etsi processus hic osse zygomatico humilior demittatur, non tamen statim fit luxatio, sed ore aperto suum in locum revertitur. Fit verò ista Luxatio, vel in uno duntaxat latere, cum solum pars ejus dextra vel sinistra elabatur, vel in utroque latere simul, cum tota Inferior Maxilla è sede sua excidit.

II. Causa hujusce Luxationis frequentissima, si non unica, est nimia oris apertio & diductio, quæ plerumque fit oscitando, ità ut processus acutus, qui *Corone* Græcis dicitur, osse jugali humilior fiat, simulque in latus convertatur. Nihilominus tamen ligamentorum laxitas, nec non musculorum debilitas, causæ esse possunt adjuvantes, quod Maxilla dislocetur.

III. Maxillam autem è sua sede excidisse cognoscitur, quod in anteriorem partem promineat, ejusque processus acuti exstent juxta articulos maxillæ luxatos. Si namque processus acutus ex osse jugali excidat, necesse est, ut ibi emineat, quod in homine non ità obeso & visu & tactu facile cognoscitur. Os manet apertum, unde loquela impeditur, & saliva Ægro invito effluit.

Si ex una tantum parte Maxilla luxata fuerit, ipsa cum mento in contrarium partem, qua luxata non est, inclinatur, os distorquetur, unde dentes nec committi possunt, nec paribus suis respondent, sed sub incisoriis canini consistunt: Insuper in parte luxata protuberantia notatur, ac musculus temporalis rigidus admodum apparet.

Si verò in utroque latere sit luxata, tota cum mento, & quidem rectà, in partem anteriorem sive ad pectus prominet, os apertum relinquitur. Dentes inferiores longius quidem, quam superiores excedunt, è regione tamen sibi invicem, incisarii incisoriis, canini caninis respondent: juxta malas in utroque latere eminentia apparet, quam processus acutus efformat, musculique temporales, quorum tendines hic processus excipit, intenti, rigidique conspiciuntur.

IV. Periculo interim non vacat Maxilla, sive ex altera tantum parte, sive ex utraque luxata. Facilior tamen restitutio est, si in uno duntaxat latere luxetur: sin verò in utroque simul luxatio sit, difficilior, periculosa, ac interdum lethalis est; præsertim si quam celerimè non reponatur: cum musculi omnes, quibus maxilla continetur & movetur, intendantur admodum, hinc & dolores, inflammationes febres continuæ, gravissimaque alia superveniant symptomata.

V. Maxillæ luxatæ repositionem eleganter docet Hippocrates *Libr. de Articulis* §. 26. quem secutus est C. Celsus *lib. 8. cap. 12.* Nimirum videndum imprimis, an ex altera tantum parte fuerit prolapsa Maxilla, an ex utraque. Si in utroque latere luxata sit, in humili sede Æger collocetur, ejusque caput vel ad parietem, interjecto pulvinari duriusculo, urgeatur, vel à ministro, à tergo Ægri collocato, ut immobile maneat, teneatur; hinc Chirurgus utriusque manus pollicem linteo obvolutum
denti.

dentibus molaribus imponat, reliquis verò digitis maxillam ad mentum extrinsecus apprehendat, sicque eam primò deorsum trahat, mox in partem posteriorem adigat, tandem sursum pellat, sicque eam restituat.

Sin in uno tantum latere fuerit Luxata, reponitur Maxillam in partem oppositam protrudendo, quod non ità difficulter fieri solet. Imò vel colaphus gravior eam non semel restituit.

Repositione facta, conveniens Deligatio facienda, quæ fiat Fasciam imponendo ad mentum, ubi aliquantulum dehiscat, ut hinc inde mentum apprehendat: deindè ex utraque parte ad aures eadem fascia rescindenda, auresque foras trahendæ; hinc liganda fascia in capitis vertice, eaque non solvenda donec maxilla fuerit confirmata: quod bidui, tridui aut ad summum quatrèdui spacio fieri solet. Interim à sermone multo, oris diductione, & occitatione, durorumque ciborum masticatione Patiens abstineat, & liquidis contentus sit.

Claviculæ
Luxatio.

VI. Interdum & C L A V I C U L A sede suâ dimovetur, id quod Galenus in *Comment. ad Hippocratis Librum de Articulis* suo exemplo probat, ubi prolixè recenset, quomodo sibi in Palæstrâ hic articulus ità luxatus fuerit, ut inter acromium & jugulum trium digitorum intervallum intercederet, & quid circa se actum sit.

Luxatur autem Clavicula, quin potius subluxatur, vel in commissura ejus cum sterno, vel ubi scapulæ acromio jungitur, ex casu, aut violento quovis extrinseco ictu, seu percussione, laxatis, extensisque conjunctionis ligamentis, hinc & è sede suâ paululum claviculâ avulsâ. Rarò tamen id accidit, propter firmam cum utroque osse connexionem.

Quum ergò Clavicula subluxatur, manifestè elevata conspicitur. Ac quandò summus humerus à proprio loco fuerit dimotus, acutior apparet, & exstare videtur os, quod recedit, sinusque unde excidit persentitur, adeò ut imperitis luxati brachii suspicionem præbeat: ità Ambr. Paræus. *lib. 15. cap. 11.* testatur, se multos Chirurgos novisse, qui decepti luxationem juguli pro summi humeri luxatione habuerint.

Subluxata Clavicula facilè admodum reponitur, & in sedem naturalem revertitur, sed vix unquam in ea servatur, unde necessariò sive plus minus à superiore parte prominet, sæpequè contingit, Ægrum manum neque ad caput, neque ad os movere posse. At circa sternum si subluxatio facta sit, & promineat clavicula, nullum inde relinquitur detrimentum.

Ut autem restituatur subluxatum hoc os, brachium extendendum, & clavicula in suum locum repellenda est. Quod fit, si Æger supinus jaceat, pulvinari duriusculo scapulis supposito, ut scapula thoraxque ad exteriora protuberet, & attollendo, deprimendo, aut protrahendo brachium antrosum, retrorsumque, prout dislocatio exegerit, manusque

nusque volâ comprimendo, os hoc in suam sedem compellatur. Dein splenia multiplicia imponenda, ac pars arctius vincienda, si forsan restituta Clavicula in sede naturali servari, ac confirmari queat.

VII. DORSI SPINA è multis componitur *Vertebis*, Spine, & Costarum Luxatio. quæ peculiari articulatione, mediantibus quatuor obliquis processibus nec non ipso vertebrarum corpore, inter se coherent & connectuntur, ut ad inflectendum, in anteriora præsertim, apta sit; & ne sedibus suis in isto motu excidant Vertebrae, multis variisque ligamentis insuper firmantur. Quandoque tamen causarum præternaturalium violentiâ è sua sede quodammodo exturbantur, & subluxantur; raro autem perfectè dislocantur. Enimverò perfecta Vertebrarum Luxatio fieri nequit, nisi diffractis apophysibus, nec non penitus divulsis cartilaginibus ipsi vertebrarum corpori adnatis, quibus in parte anteriore eæ inter se connectuntur.

Fit autem Vertebrarum Spinae Subluxatio vel in partem anteriorem vel in posteriorem, vel in latera; ex casu viz. percussione, nimia inflexione, ac similibus causis violentis.

Ceterum quod Vertebrae suo loco motæ sint, visu & tactu explorari potest. An etiam versus interiora, vel exteriora, vel ad latera subluxatae sint, visu dignoscitur.

Atqui curatu admodum difficilis est hic affectus, præsertim si malum recens non sit. Si autem plures Vertebrae ordine sese consequentes simul subluxentur, minus periculosum est, quam si una saltem luxetur: una namque vertebra si loco moveatur, cum in acutum angulum desinat, spinalem medullam comprimit, eamque valdè lædit: at si plures simul loco suo quodammodo excidant, atque angulum obtusum efficiant, minus spinalem medullam comprimunt.

Perfecta verò quando contingit Vertebrarum Cervicis aut Dorsi Luxatio, lethalis est. Etenim spinalis medulla, nervique ab ea oriundi ita comprimuntur, ut spiritus animales in partes inferiores influere nequeant, hinc & respiratio tollatur, & cæteræ partium inferiorum actiones mox sileant.

Vertebrarum autem Cervicis Subluxatio quandoque fit versus posteriora quandoque versus anteriora. Versus posteriora si fiat, spinalis medulla comprimitur, mentum ad pectus flectitur, unde & loquendi & spirandi potentia tollitur, homoque non raro jugulatur. In anteriora si fiat Cervicis vertebrarum Subluxatio, collum distorquetur, caput moveri nequit, facies livet, locus affectus dolet, & spirandi ac loquendi difficultas adest. Malum tamen minus periculosum est, quam integra luxatio. Statim autem iis occurrendum: quod fit, si Æger in humili sede sedeat, Chirurghi verò minister scapulas deprimat, at ipse Chirurgus caput utrinque ad aures apprehensum elevet, & variè moveat, donec vertebra suo loco restituatur; quod ubi factum, caput sine dolore iterum movere valet Æger.

Ubi Dorſi Vertebrae extrorſum Subluxatae ſunt, Ager ventri incum-
bat ſuper Scamnum Hippocratis, (vide Scultetum *Armam. Chir. tab.*
25. fig. 2.) hinc miniſtri duo vinculis duobus, quorum unum ad axil-
las, alterum ad oſſa innominata, firmatum ſit, fortiter partes Aegri
extendant, quò is in totum quoad ſpinam elongetur, Chirurgus au-
tem ipſe protuberantes Vertebraſ manu intropellat.

Ad interiora verò facta Spinæ Dorſi Subluxatio pro incurabili ab
Hippocrate *lib. de Articulis*, Paulo Aegineta *lib. 6. cap. 117.* Avicenna
lib. 4. ſen. 5. tracl. 1. cap. 21. & aliis meritò habetur. Frabritius Hilda-
nus tamen *Cent. 5. Obſ. 69.* aliquid tentandum cenſet; primò quidem ex-
tenſione, & Spinæ nunc in dextrum, nunc in ſiniſtrum latus concuſſione, nec
non linteo ſub ventre poſito, ejuſdem in altum elevatione, per instrumenta
ab Oribasio & Paræo depicta. Deindè dorſi incifione uſque ad vertebraſ
ſubluxatam, & vertebrae, quæ poſt incifionem aptis tenaculis apre-
henda eſt, in altum elevatione: ſed modus hic tutus vix videtur, mo-
do non ſit planè impoſſibilis.

VIII. Inſuper & COCCYGIS OS luxatur extrorſum & in-
trorſum. Extrorſum quandoque Luxatur ſcæminis in partu difficili, quibus
tamen facilè, faſciâ circâ nates validè conſtrictâ, reſtituitur. Introrſum
quoque Luxationem patitur, quæ ut reſtituatur, digitis tam in anum
immiſſis quam extus applicatis eoſque moveatur, donec debito ſitu
locatum ſit, uti latius videre eſt apud Jobum Meckeranum *Obſerv.*
Chirurg. cap. 56.

IX. COSTÆ etiã nonnunquam Luxantur à caſu aut percuf-
ſione, nunc ſuprà, nunc infrà, nunc intrò. Si ſuprà, vel infrà, vel
in latus fiat Coſtæ Luxatio, inæqualitas viſu & tactu deprehenditur,
& hinc cavitas, illinc extuberantia apparet. Si intrò luxata ſit, ſaltem
cavitas obſervatur.

Sequuntur autem varia Luxatas Coſtas ſymptomata; difficultas ſpi-
randi, thoracem movendi, & corpus erigendi, dolor pleuritidem refe-
rens, inflammatio, febris: hinc ut quamprimum ſuæ ſedi Coſta reſti-
tuatur, danda opera. Et ſi Luxatio ſit in partem ſuperiorem, Ager re-
ctus ſuſpenſis ex januæ vel fenestræ parte ſuperiore brachiis ſtatuatur,
& coſtæ capitulum extrà vertebraſ eminens comprimatur, donec in
locum ſuum redeat. Sin verò in partem inferiorem Luxata ſit Coſta,
Ager pronus incurvetur, manibus ſuprà genua ianixus, interim Chi-
rurgus coſtam luxatam manu in locum naturalem comprimat. At intrò
facta ſi ſit Luxatio, incurabilis & ferè lethalis eſt, cum manuum ope-
ra nihil præſtare poſſit. Volunt tamen, ut Emplaſtrum aliquod validè
adhærens apponatur, quod ſæpius violentiâ ſummâ avellatur, ſi forſan
hoc modo reſtitutio ſequatur.

Humeri
Luxatio.

X. HUMERI OS capite ſuo rotundo, cartilagine undique
obducto, ſinui cervicis ſcapulae perfectiſſimâ omnibus motibus obeundis ab-

ſolven-

solvendisque accommodatissima, articulatione committitur. Cumque sinus hic non altè satis pro excipiendo humeri capite exsculptus sit, ne frequentibus luxationibus articulus hic foret obnoxius, provida natura duobus ligamentis validis, lato viz. & rotundo, duobusque scapulæ processibus, acromio cum eoque conjuncto claviculæ capite, & coracoide dicto processu, nec non musculis, deltoide præsertim ac bicipite, cavet, & insuper præter cartilaginem, qua sinum hunc incrustavit, aliam in ambitu adjunxit, quæ sinui quidem haud adnascitur, ligamentis tamen adstrincta crassior incipit, sensimque versus centrum extenuatur. Nihilominus verò causa violenta si accadat, articulus hic excidit non solum, sed & reliquis frequentius & facilius.

Excidit articulus hic ferè semper in unicum tantum locum; deorsum scilicet in alam, seu sub axillam. Adeò autem rarò in alium locum luxatur, ut scripserit Hippocrates, articulum hunc, qui cum lato scapularum osse conjungitur, se novisse uno tantum modo excidere, nempe in alam; in locum verò superiorem, aut anteriorem, vel interiorem nunquam, aut saltem rarissimè. Enimverò prolapsus humeri in partem superiorem manifestè impeditur à scapulæ processu, acromio dicto ubi cum clavicula jungitur; at in locum anteriorem articuli hujus egressus prohibetur ob eodem scapulæ processu, musculoque bicipiti; in interiorem verò, seu posteriorem ne ossis humeri caput prolabatur, scapulæ processus coracoideus avertit: ut adeò cum Hippocrate affirmare liceat; in partem inferiorem plerumque humerum luxari, cum nullum ibi adsit propugnaculum, quod hanc prohibere posset dislocationem.

XI. An verò Humerus saltem luxationem perfectam, an etiam subluxationem patiatur, quæritur? Resp. articulum hunc subluxationem nonnunquam pati; imo frequentius subluxatur humerus, quam alius quivis articulus, quia caput ejus rotundum destituitur collo oblungo, inseritur in sinum exilem, profunditate carentem, minimeque majori huic capiti respondentem, & hinc facilius descendit, parumque elabitur tantum, ac in margine cervicis scapulæ subsistit. Atque talis humeri subluxatio haud ità difficulter restituitur; viz. levi factâ extensione, per simplicem circumgyrationem.

Quæstio.

XII. Causa humeri luxationis violenta plerumque est; casus nempe, percussio, brachii vehemens extensio, aut distorsio, &c. Humerum verò sub alam prolapsum esse, facilè cognoscitur, & monstrat id certissimum, proprium, & inseparabile signum: nimirum quid rotundum ac durum sub axilla sensibilibus tactui, obvium. Quibus tamen & alia accedunt: luxatus namque humerus si cum sano comparetur, dissimilis amodum apparet quoniam cavitas insolita est in humeri summo, videturque is extare, & acutior, nec rotundus, sicut sanus conspicitur; cum humeri caput, quod rotunditatem faciebat, jam sit prolapsum, & in inferiore loco recipiatur.

tur. Insuper prolapsum brachium sano logius est, manumque ori ad-movere Ager nequit.

Gracilibus porro ac macilentis facilius Humerus luxatur, & luxatus facilius reponitur; at difficilius in sua sede detinetur. Carnosis autem sicuti rarius quidem luxatur, sic difficilius in propriam sedem restituitur; at restitutus minore cum molestia servatur. Recens quoque Humeri Luxatio facilius reponitur, antiqua difficilius, & reposita iterum excidit quoniam scapulæ cervicis sinus callosâ repletur substantiâ quæ, si os reponatur, iterum è proprio sinu prolabi cogit.

XIII. Igitur ut prolapsus Humeri articulus in suam sedem restituatur, prius aliqua humeri extensio facienda, ut versus principia sua retracti muscoli elongentur, adeoque luxatus humerus suo loco sic reponatur. Sunt autem varii reponendi modi, ut videre est apud Hippocratem *Lib. de Art.* §. 2. 3. 4. Ambr. Paræum *Chirurg. lib. 15. cap. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27.* & alios. Horum tamen quosdam, quique minorem requirunt apparatus, ac tutissimi sunt, resensebimus.

Primus modus fit cum minister articulum humeri validè detineat, Chirurgus brachium deorsum trahat, hinc idem in sinum suum elevando reponat. Scultetus *Armament. Chirurg. tab. 23. fig. 3.*

Secundus modus fit per Calcem, hac ratione. Ager humi resupinandus est, ac inter alæ cavitatem, scilicet inter caput humeri & costas pila mediæ magnitudinis adaptanda. Chirurgus interim Agro ex adverso sedens calcem super pilam alæ subjectam applicet, & ambabus manibus humerum deorsum (cum caput eius musculorum vi sursum tractum sit) trahat; calce verò eundem sursum compellat, sicque in propriam sedem adigat.

Tertius modus fit per Scalam, (de qua Scultetus *Armam. Chir. tab. 21. fig. 3.*) estque tutus etiam: & satis commodus. Erigatur nimirum Scala firma, super cuius gradum altiore rotundum quoddam corpus quod Patientis alæ adaptari, humerique caput propellere possit, deligetur: ad ima scalæ subsellium locetur, qui pedibus insistat Ager, postea ala super corpus illud rotundum ponatur, brachium luxatum à Chirurgo deorsum trahatur, humerusque hinc inde commoveatur. Interim sanum brachium à ministro ex opposita parte etiam validissimè deorsum trahatur, mox scabellum pedibus Agrotantis subtrahatur, ut è scala pendeat, hacque ratione humerus restituatur.

Quartus modus à præcedente non multum differt, & pistillo perficitur. Viz. molli aliquâ fasciâ involvatur Pistillum, atque latus inter & humeri caput dimittatur. Sit autem ejus longitudinis, ut homo stans propemodum ex eo pendeat. Quod brevius fuerit, homo sedeat sic, ut vix humerum super pistillum injicere possit: deinde brachium juxta pistillum extendatur; alter verò corpus in alteram partem adigat, manibus ad collum plicatis.

Com-

Commodior autem videtur quintus modus, qui fit per Humeri suppositione; scilicet validus quidam & altioris staturæ vir Ægrotantis alam ponat super acuminatam humeri sui partem, Humerumque Luxatum versus pectus suum validè trahat, humerum suum elevando, ut ab eo Æger quasi pendeat. Interea minister alius scapulam deorsum compri- mat, brachiumque variè moveat, usque dum omnia ritè restituta.

Sextus modus omnium commodissimus fit per Glossocomum, seu Am- bi, ab Hippocrate descriptum, & à Paræo emendatum; de quo videan- tur illi, ut & Scultetus *Armm. Chir, tab. 21. fig. 7.*

XIV. Humero in propriam sedem restituto, mediocris magnitudi- nis pila ex molli lana, & tenuibus linteis facta alæ subjiciatur, ne hu- merus propter gravitatem, ligamentorumque laxitatem rursus descen- dat. Dein Splenia *Vino Rubro Adstringente* aut *Oxycrato* madida luxa- to, at nunc restituto humero imponatur, tum ad arcendam inflam- mationem, tum ad relaxata ligamenta roboranda. Tandem Fascia lon- ga, duobus capitibus prædita, ità circumjiciatur, ut pilam constringat, humerique articulum comprehendat; quæ deindè ad alteram alam, ab eaque ad scapulas, rursusque ad ejusdem humeri caput tendat, tum ad oppositi lateris cervicem vergat sæpiusque eodem modo circum- gatur, adeò ut pilam non solum constringat: sed & brachium sursum trahat, vel saltem conservet. Cubitus similiter ad pectus adducatur, & fasciâ in orbem circà corpus porrectâ deligetur, sicque vinctus hu- merus commodè contineatur. Elapsis verò tribus, quatuor, vel quin- que diebus, si vincula laxiora sint facta, vel inflammationi suspicio adsit, solvantur fasciæ, & pars affecta ut prius deligetur, donec arti- culi ligamenta robusta satis evaserint.

XV. CUBITI ARTICULATIO ex duobus Brachii os- sibus, *Radio & Ulna*, ac inferiore capite ossis humeri, fit per Gyngly- mum, *hoc est*, eam articulationis speciem, qua ossa se mutuo excipiunt, & vicissim excipiuntur ab aliis. Sinus enim habet humerus parte infe- riore duos, quorum anterior sive minor processum cubiti anteriorem, cum brachium inflectimus, suscipit; posteriorem verò, sive majorem, quem cubitum vocamus, cum brachium extendimus, posterior sinus admittit. Pro radio excipiendo humerus etiam capitulum peculiare, exterius dictum, obtinet. Insuper articulum hunc validissima membra- nosa ligamenta firmant, roborantque. E quibus omnibus colligere licet, eum difficilimè luxari, cum multiformis & varia sit horum ossium con- junctio. Nihilominus tamen quaquaversum Cubitus Luxari potest, an- trorsum retrorsum, extrorsum, & introrsum: quandoque cum radio, aliquando sine eo; nonnunquam radius à cubito absque ulla ejus luxa- tione recedit.

Cubiti Lu-
xatio.

„ Cubiti luxatio alia completa perfecta est, (inquit Paræus *lib. 15. cap. 31.*) alia imperfecta, Hæc ut facilè & levi quadam ex occasione

incidit, sic facile restituitur. Perfecta contra, ut difficulter fit, sic non ita facilem habet repositionem; præsertim nisi inflammationem prævenieris: suborta enim inflammatio repositionem vel difficillimam, vel omnino impossibilem reddit, maxime quæ extrorsum incidit.

Cæterum ut aliarum partium luxatio à causis violentis fit, ita & hæc. Et Cubiti quidem in anteriorem partem Luxatio, ut plurimum ex violenta & subita brachii extensione contingit: in posteriorem, ex violenta brachii inflexione; & ad externam vel internam, ex brachii perversione fieri solet.

In quam verò partem Cubitus luxatus sit, visu, tactuque facileprehenditur. Si enim in partem anteriorem prolapsus fuerit, brachium abbreviatur, nec curvari potest, in parte anteriore tumor insolitus in posteriore cavitas insueta conspicitur. At in partem posteriorem si fuerit luxatus, brevius itidem brachium efficitur, tumor in posteriore, cavitas autem in anteriore parte apparet. Sin in interiorem aut exteriorem partem Luxatio fiat, eadem signa adsunt, protuberantia eo loco datur in quem procidit os, sinus verò eo, quo excidit; brachium quoque curvatur, & extendi nequit, sicut in luxatione ad anteriora, & posteriora.

Cubitus porro uti ob multiformem ac variam cum humero articulationem, ligamentorumque robur, non facile elabitur, ita prolapsus difficulter restituitur. Luxatus autem cubitus nisi citissime reponatur, non solum varia & periculosa symptomata; dolorem nimirum intensissimum, inflammationem, febrem, convulsionem: sed nonnunquam ipsam etiam mortem adfert. Omnium tamen luxationem, quæ in Cubito fiunt, maxime periculosa & dolorifica est, quæ in posteriorem fit partem.

Si ergo Cubitus in partem anteriorem sit Luxatus, ut reponatur, primum Extensio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, sed in obliquum, ita ut Cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur, ne alium Cubiti supercilium humeri capitulum lædat. Extensionem efficiant ministri duo, quorum unus summum humerum sursum, alter cubitum deorsum, vel solis Manibus: vel, necessitate id exigente, Vinculis trahat. Deindè corpus aliquod rotundum è lineis convultis apponatur ad cubiti flexuram, hinc comprimatur, tum cubitus inflectatur, isque citissime ad posteriora à Chirurgo impellatur, ac reponatur. *Sculptus Arm. Chirurg. tab. 24. fig. 1.*

Imperfecta autem si sit Cubiti in partem anteriorem Luxatio; seu Subluxatio, moderatâ factâ extensione, solo brachii inflexu facillime restituitur.

At verò Luxatus in partem priorem Cubitus si dicto modo restitui non possit, alius adest; viz. duo ministri brachium similiter extendant

ad

ad cubitum autem luxatum Habena ponatur, & infra tam longa ligetur, ut pes Chirurgi possit ei tanquam stapedi inniti: factâ extensione, habenâ deorsum tractâ pede chirurgi, retrò comprimens Chirurgus cubitum inflectat, sicque articulum reponat.

Posteriorem tamen in partem Luxatus si fuerit Cubitus, obliquâ à ministris factâ extensione, Chirurgus luxatum os in contrariam partem urgeat, ac compellat; sique recens Luxatio fuerit, facilè reponitur. Affermat autem Hippocrates *lib. de Fracturis* §. 44. hanc Cubiti Luxationem solâ ejusdem subitâ ac diutinâ extensione se nonnunquam curasse.

In partem exertiore vel interiorem prolapsus Cubitus facillimè reponitur, si, factâ extensione, ab ea parte, in quam prolapsus est, in contrariam impellatur. *Scult. Armam. Chir. tab. 23. fig. 2.*

Factâ luxati cubiti repositione, congrua fiat Deligatio, mediam semper observando figuram, sicut in humeri vel cubiti fractura diximus.

XVI. CARPUS *Cubito & Radio* per Diatrorsin connexus, excidere potest ad anteriora, posteriora, interiora & exteriora; potissimum tamen in anteriora prolabitur. At METACARPI OSSA omnia introrsum quidem & extrorsum luxantur; ad latera verò duorum mediorum ossium prolapsus impediunt duo ossa extrema, indicem & minimum digitum respicientia: quæ duo tamen in latera ab ossium vicinia liberum excidere possunt. DIGITORUM OSSA similiter in quatuor partes dislocari possunt; antè, postè, ac utrinque ad latera: sed ut plurimum ad anteriora, vel posteriora luxantur.

Manus &
Digitorum
Luxatio.

Atquè ut aliarum luxationum, ita & Carpi, Metacarpi, ac Digitorum Luxationis Causa est motus violentus, ictus, casus, perversio, contorsio.

Cognoscuntur autem haud difficulter partium manus Luxationes. Si ve enim Carpi, si ve Metacarpi, si ve Digitorum ossa in partem anteriorem luxata fuerint, tumor eo loci in anteriore parte apparet, digitique flecti nequeunt. Sin in posteriorem exciderint, tumor in parte posteriore conspicitur, digitique, ob tendinum & nervorum ad ipsos tendentium compressionem, extendi non possunt.

Luxatio harum partium periculosa non est, cum facilè restitui in sedem naturalem possint dislocata ossicula.

Quod si ergo facta sit Carpi in partem anteriorem aut posteriorem, manus ponatur super Tabulam, (vide *Scult. Armam. Chir. tab. 24. fig. 2.*) & quidem supina, si ad anteriora; prona, si ad posteriora facta sit Luxatio: dein fiat extensio à duobus ministris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extensio, Chirurgus articulum luxatum in partem contrariam impellat.

Luxatio ossium Carpi, aut Metacarpi, in illa nullâ facta extensio;

ne, in hac modicâ faciliè reponitur, manu super tabulam collocatâ, & supposito corpore duro, sicque ossibus in sua loca protrusis, vel antèrius vel posterius.

Haud secus Digiti Luxati, à duobus ministris factâ super tabula extensione, faciliè in contrarium impelluntur. Factâ luxatorum horum ossium repositione, membrum convenienter deligandum, & deponendum.

Femoris
Luxatio.

XVII. FEMORIS OS, omnium in corpore humano maximum & longissimum, capite suo globoso, valida cervice subnixo, & cartilagine obducto, coxendicis acetabulo, amplo satis & profundo, committitur in eoque duobus validis ligamentis detinetur; uno lato, crasso, & membranoso, quod articulum totum circumdat altero tere- ti quod ab ipsa acetabuli cavitate productum, in susceptum femoris caput inferitur, idque acetabulo firmissimè connectit, sicque articula- tio hæc per Enarthrosin Diarthroseos perficitur: ut adèò Femur faci- lius & expeditius flecti extendi, in latera moveri, & circumverti, nec faciliè prolabi possit.

Excidit autem aliquandò hic articulus in quatuor partes; nimirum in anteriorem, & posteriorem, sed rarius, cum acetabuli supercilium hac in parte altius sit; frequentius verò in partem anteriorem, & interio- rem, cum eo loci humilior sit supercilium. Quoad Femoris imperfec- tam Luxationem, seu Subluxationem: nunquam, aut saltem rarò admodum eam dari puto; quoniam acetabulum, quoglobosum femo- ris caput reconditur, alta satis in ambitu habet supercilia, ut omninò fieri non posse videantur, ut caput hoc partim in acetabulo contineat- tur, partim promineat, & exciderit: insuper de articulationis motu & circumactione, nec non musculorum robore in locum suum faciliè id raperetur. Attamen à causa interna Subluxatio hujus articuli for- san contingere potest: tum enim ligamenta ac vincula emollita admo- dum & relaxata, ossis caput acetabuli margini insistens retrahere & re- vehere nequeunt.

XVIII. Causæ perfectæ Femoris Luxationis sunt eadem, quæ lu- xationis humeri; externæ puta, & violentæ, casus, ictus, aliavè vio- lenta & indecens femoris extensio ac distorsio. Insuper humores ad articulum hunc affluentes, eundem è sede sua sensim protrudere pos- sunt, sicque imperfectam causare luxationem.

De femoris ossis capite aliquid notatu dignum annotavit Rolsinci- us, *Exercit. Anatom. lib. 2. cap. 49.* viz. caput hoc valdè laxa con- junctione ossi femoris adhærere, ita ut coctione in aqua citò emollia- tiatur, & faciliè manibus ab osse dirimatur, præcipuè in animalibus juniori- bus; atque hinc fieri, ut in infantibus & pueris junioribus nonnunquam ab osse recedat & divellatur, idque sæpè parva de causa, ut à levi casu, vel cum nutrices nimis maturè pedibus insistere & inniti jubent infantes, atque tunc illud communiter habere pro luxatione, ex eoque

diagnoscos

diagnoseos errore felicem curationem impediri. Testatur quoque Cl. Diemerbr. *Anat. lib. 9. cap. 19.* se recessum hujus epiphysis in uno aut altero vidisse, qui à Medicis & Chirurgis pro luxatione habebatur, licet caput ossis femoris extra acetabulum nusquam elapsum sentiri posset: interim tamen os femoris versus posteriora reflectebatur, ejusque superior pars sine capite nonnihil sursum versus ascendere sentiebatur, sicque crus illud altero brevius evadebat.

X I X. Dignoscitur autem Femoris Luxatio his Signis. In *Luxatione ad interiora*, crus longius est, si cum altero conferatur, & difficulter mobile; genu exteriùs protuberat, ac globosum femoris caput manu in inguine notatur. Facile quidem reponitur, sed & facile iterum excidit, unde pars emaciatur, & Ager fulcro uti cogitur. *Exterius ubi facta Luxatio*, crus altero brevius est, quoniam femoris caput in locum altiore excidit: inter anum & scrotum pars in sinum dehiscit, at juxta clunes in tumorem attollitur: genu, pes, tibia intrò spectant, pedem equidem satis commodè flectere potest Ager, at terræ imponere haud ità; calx namque terram non attingit, sed ima planta, quia crus abbreviatum est. Licet autem non reponatur, dolor tamen per se tandem cessat, Agerque temporis successu sine sustentaculo incedere valet. *Anteriorem in partem si Femur fuerit Luxatum*, tumor in inguine est, cum femoris caput ad pubem incumbat, nates contra propter musculos cum femore ad pubem contractos, rugosæ sunt, ac depressæ; urina, propter vesicæ cervicem quodammodo compressam aliquandò supprimitur; crus nec curvari, nec ad inguina adduci potest, cum in ipso flexu sit femoris caput, idem tamen nec elongatur, nec abbreviatur, ad calcem præsertim: digiti pedis namque non facile extendi, nec ad terram converti possunt, unde in incessu Ager calci inniti cogitur. Etiam si nec hîc repositio quædam fiat, rectus tamen incedere tandem potest Ager: contingit verò nonnunquam, pedem sufficienter à terra removeri non posse. In *Luxatione ad posteriora*, pedem nec extendere, nec flectere valet Ager, unde calx terram non attingit, crus abbreviatur valdè, in inguine sinus est, at compressis natibus protuberantia observatur notabilis; ex globoso viz. femoris capite in nates prolapso, quod visu tactuque ibidem deprehenditur. Hîc quoque etiam si repositio nulla fiat, dolor sensim cessat, pedisque motus redit; pes autem licet rectus, nec distortus sit, nihilominus tamen brevior permanet, & multum abest, ut terram calx contingat, unde immedicabilis remanet claudicatio.

In genere verò magnum Femori periculum est, ne vel difficulter reponatur, vel repositum rursus excidat. Difficulter Femur Luxatum reponitur, quia propter validissimos musculos, qui in hac parte sunt, extensio sufficiens fieri nequit; & tantò difficilior reponitur, quantò Luxatio vetustior est. Repositum autem facile rursus excidit, tum

propter musculos & ligamenta relaxata, & imbecillia reddita, tum quia suo pondere deorsum tendit: insuper ob ligamentorum abruptionem in proprio sinu persistere aliquandò non potest, & ideò iterum delabitur. Si igitur Luxato Femore lacera & disrupta sint articulationis ligamenta, haud ità difficulter articulus reponitur, sed repositus in sede naturali servari nequit, semperque deorsum prolabitur: at relaxata solummodò si sint ligamenta, difficilior restituitur luxatum femur, verum repositum in proprio loco nonnunquam detinetur.

Antiqua Femoris Luxatio, quæ jam callum contraxit, & in qua sinus oppletus est, incurabilis judicatur, & ejusque repositio minime tentanda, cum frustra affligatur Ager. Docet quoque Fabritius Hildanus *Cent. 6. Obs. 100.* inveteratam hanc Luxationem reduci non posse, sed post tentatam reductionem semper malum pejus factum fuisse.

XX. Igitur Dislocatum Femur sedi naturali restituitur, Ager subiecto pulvinari in scamno aut mensa ità collocandus, ut pars in quam prolapsum est femoris caput, sit superior, ea verò, à qua recessit, inferior, *hoc est*, pronus quidem, si extrorsum aut retrorsum Luxatio facta sit; supinus, si introrsum; & in latus, si antrosum, postea conveniens facienda extensio, vel Manubus, vel Habenis, vel Machinamento, (quale est Trochlea trajectis funibus, depicta apud Hildanum *Cent. 5. Obs. 86.* & Scultetum *tab. 22. fig. 1.* Tandem verò Femur, semper viâ prolapsui contrariâ, in suum acetabulum impellendum.

Itaque *ad interiora si Femur Luxatum sit*, Ager imponatur scamno aut mensæ, hinc inter utrumque pedem supponatur baculus fortis ligneo benè obvolutus, mox valida fiat pedis extensio, usquedum commodè manu reponi possit. *Exterius autem si facta sit Dislocatio*, similiter scamno aut mensæ Ager imponatur, extensioneque conveniente facta Repositio fiat. *Anterius verò cum exciderit Femoris caput*, incumbat Ager lateri sano, hinc pes extendatur, sicque vel manu, vel genu in suum sinum compellatur. *At versus posteriora si sit Luxatio*, Ager imponatur ventri, hinc pes validè extendatur, mox Femur manu prehensum circa genu extrorsum à pede sano dimoveatur, sicque caput ipsius in sinum compellatur. Sed proprio in loco restitutum ut maneat, quietus Patiens decumbat, usque dum ligamenta pristinum robur acquisiverint.

At vero præter nunc expositos reponendi modos, & is occurrit, quem Hippocrates describit; quo femoris articulus, sive in interiorem, sive in exteriorem partem eruperit, restituitur. Nimirum Scala defoditur, cui homo incidet, integro & sano crure leniter extento, & quam commodè poterit alligato: cruri vitiato Calathus, in quem conjecti lapides fuerint, vel vas fictile appenditur aquâ plenum, sicque factâ extensione, luxati articuli repositio fiat. Scultetus *Armam. Chir. tab. 23. fig. 4.*

XXI. GENU & perfectam, & imperfectam patitur Luxationem, Genu Lu-
labiturque frequenter in partem internam, & externam; raro in xatio.
posteriorem; at vix unquam in anteriorem, & non nisi à causa ad-
modum violenta, cum Patella opposita id prohibeat.

Accidit autem hæc Luxatio à percussione, casu, saltu, cursu ve-
hementiore, immodica tibiæ extensione, vel contractione & distorsione.

In quem verò locum Genu Luxatum sit, facile in excarni hac par-
te cognoscitur; siquidem in latere, in quod articulus prorupit, pro-
tuberantia, cavitas in latere, è quo discessit, visu tactuque depre-
henditur. Insuper figura depravatur, crus est extensum, nec flecti
potest; unde motus necessario depravatur, vel omnino perit.

Genu porro, si cum cubito conferatur, ob ejus juncturæ modum,
sæpius luxatur & facilius reponitur. Ossium namque, quibus uterque
articulus continetur, structura arctior, & conjunctio profundior est in
cubito, laxior in genu; atque adeo Luxatio Genu minus periculosa est.

Genu si Subluxatum sit, nulla, aut exigua saltem requiritur exten-
sio, sed sola in contrariam partem impulsio articulum reponit. At
perfecta si Dislocatio sit, extensio est necessaria; quæ fiat Manibus
in recenti luxatione, & puerili ætate: minister unus trahat supra ge-
nu, alter sub genu; Chirurgus verò ad partem contrariam, è qua
excidit, manu os impellat. In Luxatione non ità recenti, & corpo-
ribus robustioribus, opus est Habebenis, vel etiam Machinamentis,
quibus sufficiens fieri potest extensio.

Os ubi repositum est, quod ex cruris libera extensione, & cum
altero sano comparatione cognoscitur, Splenia imponantur Oxycrato vel
Vino Rubro Adstringente madida, hinc conveniens instituenda Deligatio,
Ægerque ab incessu absteineat, donec novæ luxationis nullus amplius
sit metus.

XXII. PATELLA, cum à lateribus nullum habeat obstaculum Patellæ Lu-
dislocationem ejus impediens, in partem superiorem, inferiorem, extero- xatio.
rem, & internam nonnunquam Luxatur; in posteriorem verò nunquam,
cum tibiæ & femoris ossa, quæ ipsa regit, obstant. Accidit autem hæc
Luxatio à percussione, casu, saltu, ac indecente tibiæ distensione. Ea-
que visu & tactu facile dignoscitur, cum rectè flecti ac moveri crus
nequeat. Et quoniam laxior est hæc articulatio, haud difficulter se-
di suæ Patella restituitur.

Verum ut in suam sedem reponatur, Pateriens firmiter in planitie ere-
ctus stet: Chirurgus interim manibus Patellam à parte, in quam pro-
lapsa est, in eam, è qua excidit, compellat. Ubi restituta est,
Splenum cavum, patellæ formæ accommodum, & Oxycrato vel *Vino*
Rubro Adstringente madidum, parte eâ, ad quam prolapsa erat, collo-
cetur; at poplitis cavitas variis compressis expleatur: omnia denique
arctè fasciis constringantur, ne genu inflecti possit; si namque flecta-
tur

tur genu, periculum est, Patella ne rursus loco suo excidat. Ubi verò novi prolapsus periculum nullus est, Ager sensim genu rursus flectere assuescat.

Offium Pe-
dis, ac Di-
gitorum
Luxatio.

XXIII. PEDIS nomine intelligimus septem *Tarsi* ossa, suis nominibus donata, quinque *Metatarsi*, quatuordecim *Digitorum*; quæ omnia variis modis invicem coarticulata, ligamentisque membranosis connexa sunt. De horum omnium luxationibus jam dicendum esset. Sed quia Tarsi, Metatarsi, & Digitorum ossa eodem ferè modo in Pedè, quo Carpi, Metacarpi, & Digitorum ossa in Manu, inter se uniuntur iisdem quoque Luxationibus subjecta sunt, quæ easdem causas habent, iisdem signis dignoscuntur, ac eodem modo reponuntur, operæ pretium non est, quædam de his superaddere. At verò de Tali, & Calcanei Luxatione, cum ossibus hisce nulla in manu respondeant, quædam addere lubet.

XXIV. TALUS igitur, seu ASTRAGALUS in omnes quatuor partes prolabi potest, nimirum in partem interiorem, anteriorem, posteriorem; frequentius tamen in posteriorem. Et quidem perfectè luxatur, & subluxatur.

CALX autem, five CALCANEUS, Talo subjectus, frequenter quidem antè & postè, rarò ad latera erumpit.

Fit verò horum ossium Luxatio à violento casu, ictu, aut aliâ inconvenienti pedis distorsione. In specie autem Calx luxatur, & ab Astragalo divellitur, si quis ex alto desiliens graviter in calcem labatur & impingat, vel inter saltandum calci vehementer insistat.

Talus porro si in partem interiorem prolapsus sit, ima pedis pars in posteriorem, convertitur; si in posteriorem, contraria signa adsunt. At in anteriorem partem si erumpat, latus ille ac robustus tendo, qui calcaneo inseritur, durus tensusque evadit, pes minor ac brevior apparet, ob articulum in priorem partem promotum; si in posteriorem, calx ferè reconditur, quia articulus ad calcem elapsus est, planta major, pesque longior evadere videtur: Et hæc Signa si manifesta sint, perfectam Luxationem, sin obscura Subluxationem denotant. In specie verò Calcis Luxatio ex dolore, figura partis depravata, & actione læsa facillè cognoscitur.

Cæterum Talus uti facillè Luxatur, sic facillè reponitur; sed ob multitudinem ossium juncturas componentium difficulter confirmatur; atque ideo post Tali repositionem diutius in lecto perseverandum, ne is Talus, qui totum corpus sustinet, nondum confirmatis tendinibus ac ligamentis, ferendo oneri cedat, rursusque prolabatur. Veruntamen Calcis Luxatio periculosior est; siquidem venæ & arteriæ majores, quas excipit, nec non magnus ille tendo, qui ei annectitur, facillè læduntur, unde inflammatio, convulsio delirium, febris, & gravissima alia symptomata non rarò excitantur.

Ut ergò Luxatus Talus in proprium locum reponatur, primùm debita facienda extensio; Manubus quidem ministrorum in Luxatione recenti & corpore puerili, quorum alter pedem, alter tibiam apprehendat & extendat. Sin manubus proba extensio fieri nequeat, uti in corporibus robustioribus, & luxatione haud ità recenti, fiat Habenis, vel aliis Machinamentis deorsum trahentibus. Scultetus *Armam. Chir. tab. 25. fig. 1.* Postea Chirurgus articulum in partem contrariam, è qua excidit, compellat, convenientemque Deligationem instituat; quæ tamen minus pro ratione adstringenda est, ne posterior Calcis tendo nimis constingatur.

Calcaneus etiam, levi extensione factâ, in naturalem sedem haud difficulter reponitur; repositus verò convenienter vinciendus, Ægerque tamdiu inquiete detinendus, donec restitutus hic articulus probè confirmatus fuerit; id quod ante quadragesimum diem (uti de reposito Luxato Talo quoque affirmare licet) vix contingit.

Atque hæc de Fracturis & Luxationibus breviter dicta sunt. Cum nim eruditissimi Hippocratis libri de Fracturis & Articulis exsint, illos, qui plura desiderant, ad eos remittimus.

O R D O

LIBRORUM ET CAPITUM.

LIBER PRIMVS

De Tumoribus præter Naturam.

		Pag.
CAP. I.	<i>De Tumoribus in genere.</i>	1
II.	<i>De Phlegmone seu Inflammatione.</i>	7
III.	<i>De Furunculo.</i>	14
IV.	<i>De Epinyctide, & Termintho.</i>	15
V.	<i>De Erysipelate.</i>	16
VI.	<i>De Oedemate.</i>	20
VII.	<i>De Tumore Flatuoso.</i>	25
VIII.	<i>De Testudine, & Talpa sive Tcipinaria.</i>	27
IX.	<i>De Atheromate, & Steatomate, & Meliceride.</i>	29
X.	<i>De Ganglio, & Lupia.</i>	33
XI.	<i>De Scyrrho.</i>	37
XII.	<i>De Tumore Aquoso.</i>	40
XIII.	<i>De Hydrocephalo.</i>	42
XIV.	<i>De Hydromphalo, & Hydrocele.</i>	45
XV.	<i>De Bubone.</i>	48
XVI.	<i>De Carbunculo seu Anthrace.</i>	54
XVII.	<i>De Gangrana, & Sphacelo.</i>	57
XVIII.	<i>De AFFECTIBUS CUTANEIS, Et PRIMUM,</i> <i>De Maculis quibusdam levioris momenti, quæ Ephelides,</i> <i>Lentigines, & Hepatica vulgò nuncupantur.</i>	80
XIX.	<i>De Herpete.</i>	83
XX.	<i>De Scabie, ejusdemquæ Speciebus.</i>	87
XXI.	<i>De Impetigine seu Lepra Græcorum, &c.</i>	95
XXII.	<i>De Strumis seu Scrofulis.</i>	99
XXIII.	<i>De Cancro.</i>	103
XXIV.	<i>De Polypo.</i>	109
XXV.	<i>De Epulide. & Parulide.</i>	112
XXVI.	<i>De Ranula.</i>	114
XXVII.	<i>De Aneurismate.</i>	115
XXVIII.	<i>De Varicibus.</i>	118
XXIX.	<i>De Panaritio seu Paronychia.</i>	120
XXX.	<i>De Hernia in genere, atquæ in specie de Intestinali, & Omen-</i> <i>tali.</i>	123
XXXI.	<i>De Tumoribus Scroti, Herniis improprie dictis viz. Hydrocele,</i> <i>Pneumatocèle, Sarcocèle; Cirsocèle.</i>	129
XXXII.	<i>De Ani Procidencia.</i>	132
XXXIII.	<i>De Uteri Prolapsu.</i>	134

INDEX CAPITUM
LIBER SECVNDVS

DE

VULNERIBUS.

CAP. I.	<i>Quid Vulnus, quæ sint illius Differentia, Causæ Diagnostica.</i>	Pag. 139
II.	<i>De Vulnerum Prognosticis.</i>	142
III.	<i>De Vulnerum Curatione in genere.</i>	155
IV.	<i>De Vulnerum Symptomatibus.</i>	156
V.	<i>De Rebus Alienis è Vulnere eximendis.</i>	159
VI.	<i>Modus exponitur, quo Vulneris Labia sint conjungenda, conjunctaque servanda.</i>	162
VII.	<i>De Medicamentis ad Vulnera Curanda necessariis. Et Partis Vulnerata substantia salubri conservanda.</i>	165
VIII.	<i>De Vulnere Carnis Simplici, & Profundo.</i>	172
IX.	<i>De Vulnere Carnis Composito, seu Cavo, & cum Substantia deperditione.</i>	173
X.	<i>De Vulneribus Vasorum, hoc est, Venarum & Arteriarum.</i>	175
XI.	<i>De Vulneribus Nervorum, & Nervosarum Partium.</i>	177
XII.	<i>De Vulnere cum Contusione.</i>	181
XIII.	<i>De Vulneribus Morsu Animalium illatis, aliisque Venenatis.</i>	183
XIV.	<i>De Vulneribus Sclopetorum.</i>	187
XV.	<i>De Vulneribus Capitis.</i>	191
XVI.	<i>De Vulneribus Faciei.</i>	206
XVII.	<i>De Vulneribus Oculorum.</i>	209
XVIII.	<i>De Nasi Vulneribus.</i>	212
XIX.	<i>De Vulneribus Labiorum, Aurium, & Linguae.</i>	213
XX.	<i>De Vulneribus Cervicis, Colli, Gutturis, Vasorum Jugularium, & Medullæ Spinalis.</i>	216
XXI.	<i>De Vulneribus Thoracis, & Partium intus Contentarum.</i>	220
XXII.	<i>De Vulneribus Abdominis, & Internarum Partium.</i>	226
XXIII.	<i>De Vulneribus Articulorum.</i>	234

LIBER TERTIUS.

DE

ULCERIBUS.

CAP. I. *De Ulceribus in genere.*

Pag. 236

II. *De*

I N D E X C A P I T U M

II.	<i>De Ulcere cum vitiosi humoris affluxu. ac proinde difficulter cicatricem admittente.</i>	240
III.	<i>De Ulcere Maligno, Depascente, Phagadana, Cacoëthe, &c.</i>	244
IV.	<i>De Ulcere Verminoso.</i>	246
V.	<i>De Ulcere cum Ossis Corruptione.</i>	247
VI.	<i>De Ulcere Profundo, Sinuoso, seu Cavernoso.</i>	250
VII.	<i>De Fistulis.</i>	251
VIII.	<i>De Ambustione.</i>	255
IX.	<i>De Oculorum Ulceribus.</i>	262
X.	<i>De Fistula Lachrymali.</i>	265
XI.	<i>De Aurium Ulceribus.</i>	269
XII.	<i>De Narium Ulceribus.</i>	271
XIII.	<i>De Labiorum Ulceribus. & Fissuris.</i>	275
XIV.	<i>De Ulceribus Oris.</i>	276
XV.	<i>De Pectoris Ulceribus, & Fistulis.</i>	278
XVI.	<i>De Abdominis Ulceribus, & Fistulis.</i>	282
XVII.	<i>De Vesica Urinaria, Pudendorum Ulceribus.</i>	285
XVIII.	<i>De Ulceribus, & Fistulis in Ano.</i>	298
XIX.	<i>De Tibiarum, Articulorum & Pedum Ulceribus.</i>	306

L I B E R Q U A R T U S

D E

F R A C T U R I S.

CAP. I.	<i>De Fracturis in genere.</i>	Pag. 310
II.	<i>De Generali Fracturarum Curatione.</i>	313
III.	<i>De Affectibus præter naturam, qui Fracturis accidunt.</i>	319
IV.	<i>De Fracturis cum Vulnere.</i>	321
V.	<i>De Fracturis in specie.</i>	326

L I B E R Q U I N T U S

D E

L U X A T I O N I B U S.

CAP. I.	<i>De Luxationibus in genere.</i>	Pag. 341
II.	<i>De Luxationum Curatione.</i>	343
III.	<i>De Luxationibus in specie.</i>	350

F I N I S.

Alvarez
foret
a montpelier

Munniks, Johannes,

Ioannis Munnicks Cheirurgia ad praxin hodiernam adornata

Amstelodamum 1715

4 Chir. 57

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10347915-3